

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
Wydział Teologiczny

ks. Waldemar Prondzinski

**Środki społecznego przekazu diecezji pelplińskiej
jako narzędzie ewangelizacji.
Studium z edukacji medialnej**

Rozprawa doktorska napisana
w Katedrze Nauk Społecznych
i Prawa Kanonicznego
pod kierunkiem
ks. prof. dr. hab. Janusza Szulista

Pracę przyjmuję i akceptuję

.....

Data i podpis promotora pracy

Toruń 2023

SPIS TREŚCI

WYKAZ SKRÓTÓW	5
BIBLIOGRAFIA	8
WSTĘP	45
ROZDZIAŁ 1	
Podstawy teologiczno-moralne ewangelizacji	53
1.1. Społeczna komunikacja w Ewangelii	53
1.1.1. Słowo odwiecznym Logosem	53
1.1.2. Słowo słyszalne.....	55
1.1.3. Znajomość języków	57
1.1.4. Symbole i metafory	58
1.1.5. Doświadczenie osobowe.....	60
1.1.6. Kontakt wzrokowy.....	64
1.1.7. Cisza i milczenie	66
1.2. Kościół jako wspólnota.....	68
1.2.1. Koncepcja Kościoła jako wspólnoty.....	68
1.2.1.1. Kościół – Ciało Mistyczne Chrystusa.....	69
1.2.1.2. Kościół – Lud Boży	73
1.2.1.3. Kościół – Świątynia Ducha Świętego.....	75
1.2.2. Kościół jako wspólnota eucharystyczna	78
1.3. Zasady doktrynalne ewangelizacji przez media	83
1.3.1. Ewangelizacyjna funkcja Kościoła	83
1.3.2. Dokumenty o stosunku Kościoła do mediów	89
1.4. Wymiar aksjologiczny mediów	102
1.4.1. Konieczność autorytetu.....	103
1.4.2. Wartość w przekazie medialnym	106
1.4.2.1. Prawda	107
1.4.2.2. Służba.....	112
1.4.2.3. Sprawiedliwość i solidarność.....	113
1.4.2.4. Wolność	117
1.4.2.5. Tolerancja	120
1.4.2.6. Pluralizm.....	123
ROZDZIAŁ 2	
Centralne formy społecznego przekazu ewangelizacji diecezji pelplińskiej	128
2.1. Radio Głos – Katolicka Rozgłośnia Diecezji Pelplińskiej.....	128
2.1.1. Historia.....	129
2.1.2. Program.....	135
2.1.3. Redakcja i współpracownicy	139
2.2. Diecezjalne strony internetowe.....	145

2.2.1. Serwis internetowy diecezji pelplińskiej	146
2.2.2. Strona internetowa Duszpasterstwa Służb Liturgicznych	149
2.2.3. Strona internetowa Duszpasterstwa Rodzin	151
2.2.4. Strona internetowa Diecezjalnego Zespołu „Dobry Początek”	154
2.2.5. Strona internetowa Centrum Psychologiczno-Pastoralnego „Więź”	156
2.2.6. Strona internetowa dla rozeznających powołanie.....	159
2.2.7. Portal księży z pasją.....	161
2.2.8. Strona internetowa Diecezjalnego Forum Duszpasterskiego „U Źródła Łaski”	164
2.2.9. Strona internetowa Szlaku Sanktuariów Maryjnych Diecezji Pelplińskiej	166
2.2.10. Strona internetowa Kleryckiego Koła Misyjnego	169
2.2.11. Strona internetowa Akcji Katolickiej	170
2.2.12. Strona internetowa Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży Diecezji Pelplińskiej	172
2.2.13. Strona internetowa Ruchu Światło-Życie diecezji pelplińskiej.....	173
2.2.14. Strona internetowa Caritas Diecezji Pelplińskiej.....	176
2.2.15. Strona internetowa Wydziału Katechetycznego	179
2.2.16. Strona internetowa Wyższego Seminarium Duchownego w Pelplinie	182
2.2.17. Strona internetowa Związku Diecezjalnego Dzieła Kolpinga	185
2.2.18. Strona internetowa Biblioteki Diecezjalnej im. Biskupa Jana Bernarda Szlagi	188
2.2.19. Strona internetowa Muzeum Diecezjalnego w Pelplinie	191
2.2.20. Fanpage’ e.....	194
2.3. Pisma diecezjalne.....	197
2.3.1. Dwutygodnik „Pielgrzym”	198
2.3.1.1. Historia w latach 1869-1920.....	198
2.3.1.2. Historia w okresie międzywojennym	201
2.3.1.3. Działalność od 1989 roku	202
2.3.2. Pismo Urzędowe „Orędownik Diecezji Pelplińskiej”	210
2.3.3. Rocznik „Studia Pelplińskie”	219
2.3.4. Pismo kleryckie „Spojrzenia”	226
2.3.5. Pismo Klubu Studentów Kaszubów „Zwónek Kaszëbsczy”	231
2.3.6. Aperiodyk „Zwiastun Misyjny”	235
2.3.7. Dwutygodnik „W Rodzinie”	240
2.4. Wydawnictwo „Bernardinum”	244

ROZDZIAŁ 3

Środki społecznego przekazu wykorzystywane w parafiach diecezji pelplińskiej w ramach ewangelizacji.....	253
3.1. Metodologia badawcza	253
3.2. Aktywność medialna dekanatów	254
3.2.1. Dekanat borzyszkowski	256
3.2.2. Dekanat bruski	257
3.2.3. Dekanat bytowski	259

3.2.4. Dekanat chojnicki	260
3.2.5. Dekanat czerski.....	263
3.2.6. Dekanat człuchowski	264
3.2.7. Dekanat główczycki.....	266
3.2.8. Dekanat gniewiński.....	267
3.2.9. Dekanat gniewski.....	270
3.2.10. Dekanat jeżewski	272
3.2.11. Dekanat kamieński.....	273
3.2.12. Dekanat kartuski	275
3.2.13. Dekanat koronowski	278
3.2.14. Dekanat kościerski.....	279
3.2.15. Dekanat lęborski	281
3.2.16. Dekanat lubiewski.....	283
3.2.17. Dekanat łebski.....	284
3.2.18. Dekanat łupawski.....	286
3.2.19. Dekanat nowski.....	288
3.2.20. Dekanat pelpliński	289
3.2.21. Dekanat rytelski	291
3.2.22. Dekanat sierakowicki.....	292
3.2.23. Dekanat skarszewski.....	295
3.2.24. Dekanat skórzecki.....	297
3.2.25. Dekanat starogardzki	299
3.2.26. Dekanat stężycki	301
3.2.27. Dekanat świecki.....	303
3.2.28. Dekanat tczewski	304
3.2.29. Dekanat tucholski	307
3.2.30. Dekanat zblewski.....	309
3.3. Wnioski z badań własnych	310
ZAKOŃCZENIE	314
STRESZCZENIE.....	319
ABSTRACT.....	321
ANEKS 1.....	323
ANEKS 2.....	324

WYKAZ SKRÓTÓW

AKSiM	Akademia Kultury Społecznej i Medialnej w Toruniu – Akademia Nauk Stosowanych
AN	Papieska Rada ds. Środków Społecznego Przekazu, <i>Instrukcja duszpasterska o przekazie społecznym „Aetatis novae”</i>
CDP	Caritas Diecezji Pelplińskiej
ChL	Jan Paweł II, <i>Adhortacja apostolska „Christifideles laici”</i>
CiV	Benedykt XVI, <i>Encyklika „Caritas in veritate”</i>
CN	Kongregacja Nauki Wiary, <i>List biskupów Kościoła katolickiego o niektórych aspektach Kościoła pojętego jako komunია „Communio notio concilium”</i>
CP	Papieska Rada ds. Środków Społecznego Przekazu, <i>Instrukcja duszpasterska o środkach społecznego przekazu „Communio et progressio”</i>
CTr	Jan Paweł II, <i>Adhortacja apostolska „Catechesi tradendae”</i>
DA	Sobór Watykański II, <i>Dekret o apostołstwie świeckich „Apostolicam actuositatem”</i>
DB	Dzieło Biblijne im. Jana Pawła II
DE	Sobór Watykański II, <i>Dekret o ekumenizmie „Unitatis redintegratio”</i>
DiM	Jan Paweł II, <i>Encyklika „Dives in misericordia”</i>
DM	Sobór Watykański II, <i>Dekret o działalności misyjnej Kościoła „Ad gentes divinitus”</i>
DV	Jan Paweł II, <i>Encyklika „Dominum et vivificantem”</i>
EdE	Jan Paweł II, <i>Encyklika „Ecclesia de Eucharistia”</i>
EG	Franciszek, <i>Adhortacja apostolska „Evangelii gaudium”</i>
EiE	Jan Paweł II, <i>Adhortacja apostolska „Ecclesia in Europa”</i>
EK	<i>Encyklopedia katolicka</i>
EN	Paweł VI, <i>Adhortacja apostolska „Evangelii nuntiandi”</i>

FB	Facebook
FEAD	Fund for European Aid to the Most Deprived (Europejski Fundusz Pomocy Najbardziej Potrzebującym)
FP	Pius X, <i>Encyklika „Il fermo proposito”</i>
FR	Jan Paweł II, <i>Encyklika „Fides et ratio”</i>
IM	Sobór Watykański II, <i>Dekret o środkach społecznego przekazywania myśli „Inter mirifica”</i>
IRS	Jan Paweł II, <i>List apostolski „Il rapido sviluppo”</i>
KDK	Sobór Watykański II, <i>Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym „Gaudium et spes”</i>
KK	Sobór Watykański II, <i>Konstytucja dogmatyczna o Kościele „Lumen gentium”</i>
KKK	<i>Katechizm Kościoła katolickiego</i>
KL	Sobór Watykański II, <i>Konstytucja o liturgii świętej „Sacrosanctum concilium”</i>
KNSK	Papieska Rada „Iustitia et Pax”, <i>Kompendium nauki społecznej Kościoła</i>
KPK	<i>Kodeks prawa kanonicznego</i>
KSM	Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży
LE	Jan Paweł II, <i>Encyklika „Laborem exercens”</i>
LF	Franciszek, <i>Encyklika „Lumen fidei”</i>
MCCh	Pius XII, <i>Encyklika „Mystici Corporis Christi”</i>
MM	Jan XXIII, <i>Encyklika „Mater et Magistra”</i>
MP	Pius XII, <i>Encyklika „Miranda prorsus”</i>
NMI	Jan Paweł II, <i>List apostolski „Novo millennio ineunte”</i>
ODCh	„Orędownik Diecezji Chełmińskiej”
PDV	Jan Paweł II, <i>Adhortacja apostolska „Pastores dabo vobis”</i>
PL	<i>Patrologia Latina</i>

PP	Paweł VI, <i>Encyklika „Populorum progressio”</i>
PT	Jan XXIII, <i>Encyklika „Pacem in terris”</i>
PZC	Parafialny Zespół Caritas
RH	Jan Paweł II, <i>Encyklika „Redemptor hominis”</i>
RMś	Jan Paweł II, <i>Encyklika „Redemptoris missio”</i>
SC	Benedykt XVI, <i>Adhortacja apostolska „Sacramentum caritatis”</i>
SKC	Szkolne Koło Caritas
SL	Pius XII, <i>Encyklika „Sertum laetitiae”</i>
SNE	Szkoła Nowej Ewangelizacji
SRK	Stowarzyszenie Rodzin Katolickich
SRS	Jan Paweł II, <i>Encyklika „Sollicitudo rei socialis”</i>
STh	Tomasz z Akwinu, <i>Summa theologiae</i>
ŚDS	Środowiskowy Dom Samopomocy
UA	Pius XI, <i>Encyklika „Ubi arcano Dei Consilio”</i>
VC	Jan Paweł II, <i>Adhortacja apostolska „Vita consecrata”</i>
VS	Jan Paweł II, <i>Encyklika „Veritatis splendor”</i>
WSD	Wyższe Seminarium Duchowne
WSKSiM	Wyższa Szkoła Kultury Społecznej i Medialnej w Toruniu
WTZ	Warsztaty Terapii Zajęciowej
ZMP	Zakład Małej Poligrafii

Skróty ksiąg biblijnych zostały zaczerpnięte z *Pisma Świętego Starego i Nowego Testamentu*, wyd. 3, Poznań-Warszawa 1983.

BIBLIOGRAFIA

I. Źródła

A. Pierwszorzędne

1. Katechizm Kościoła katolickiego

Katechizm Kościoła katolickiego, Poznań 2009.

2. Dokumenty II Soboru Watykańskiego

Deklaracja o wychowaniu chrześcijańskim „Gravissimum educationis”, w: *Sobór Watykański II. Konstytucje. Dekrety. Deklaracje. Nowe tłumaczenie*, Poznań 2002, s. 314-324.

Dekret o apostołstwie świeckich „Apostolicam actuositatem”, w: *Sobór Watykański II. Konstytucje. Dekrety. Deklaracje. Nowe tłumaczenie*, Poznań 2002, s. 367-404.

Dekret o działalności misyjnej Kościoła „Ad gentes divinitus”, w: *Sobór Watykański II. Konstytucje. Dekrety. Deklaracje. Nowe tłumaczenie*, Poznań 2002, s. 433-474.

Dekret o ekumenizmie „Unitatis redintegratio”, w: *Sobór Watykański II. Konstytucje. Dekrety. Deklaracje. Nowe tłumaczenie*, Poznań 2002, s. 193-210.

Dekret o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele „Christus Dominus”, w: *Sobór Watykański II. Konstytucje. Dekrety. Deklaracje. Nowe tłumaczenie*, Poznań 2002, s. 236-258.

Dekret o środkach społecznego przekazywania myśli „Inter mirifica”, w: *Sobór Watykański II. Konstytucje. Dekrety. Deklaracje. Nowe tłumaczenie*, Poznań 2002, s. 87-95.

Konstytucja dogmatyczna o Kościele „Lumen gentium”, w: *Sobór Watykański II. Konstytucje. Dekrety. Deklaracje. Nowe tłumaczenie*, Poznań 2002, s. 104-168.

Konstytucja dogmatyczna o Objawieniu Bożym „Dei verbum”, w: *Sobór Watykański II. Konstytucje. Dekrety. Deklaracje. Nowe tłumaczenie*, Poznań 2002, s. 341-376.

Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym „Gaudium et spes”, w: *Sobór Watykański II. Konstytucje. Dekrety. Deklaracje. Nowe tłumaczenie*, Poznań 2002, s. 526-606.

Konstytucja o liturgii świętej „Sacrosanctum concilium”, w: *Sobór Watykański II. Konstytucje. Dekrety. Deklaracje. Nowe tłumaczenie*, Poznań 2002, s. 25-80.

3. Nauczanie papieży

a. Pius X

Encyklika „Il fermo proposito”, Watykan 1905.

b. Pius XI

Encyklika „Ubi arcano Dei Consilio”, Watykan 1922.

c. Pius XII

Encyklika „Miranda prorsus”, Watykan 1957.

Encyklika „Mystici Corporis Christi”, Watykan 1943.

Encyklika „Sertum laetitiae”, Watykan 1939.

Przemówienie do zajmujących się filmem we Włoszech 21.06.1955 r., <<https://www.vatican.va/content/pius-xii/en.html>> [dostęp: 22.04.2021].

d. Jan XXIII

Encyklika „Mater et Magistra”, Watykan 1961.

Encyklika „Pacem in terris”, Watykan 1963.

e. Paweł VI

Adhortacja apostolska „Evangelii nuntiandi”, Watykan 1975.

Encyklika „Populorum progressio”, Watykan 1967.

f. Jan Paweł II

Adhortacja apostolska „Catechesi tradendae”, Watykan 1979.

Adhortacja apostolska „Christifideles laici”, Watykan 1988.

Adhortacja apostolska „Ecclesia in Europa”, Watykan 2003.

Adhortacja apostolska „Pastores dabo vobis”, Watykan 1992.

Adhortacja apostolska „Vita consecrata”, Watykan 1996.

Encyklika „Dives in misericordia”, Watykan 1980.

Encyklika „Dominum et vivificantem”, Watykan 1986.

Encyklika „Ecclesia de Eucharistia”, Watykan 2003.

Encyklika „Fides et ratio”, Watykan 1998.

Encyklika „Laborem exercens”, Watykan 1981.

Encyklika „Redemptoris missio”, Watykan 1990.

Encyklika „Sollicitudo rei socialis”, Watykan 1987.

Encyklika „Veritatis splendor”, Watykan 1993.

Internet nowym forum dla głoszenia Ewangelii. Orędzie Papieża na 36 Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu, <https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/przemowienia/internet_aut_12052002.html> [dostęp: 1.04.2022].

List apostolski „Il rapido sviluppo”, Watykan 2005.

List apostolski „Novo millennio ineunte”, Watykan 2001.

Misja Kościoła w erze komputerów, Orędzie na 24 Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu, Watykan 1990, <<https://www.paulus.org.pl/243,24-sdssp-jan-pawel-ii-1990>> [dostęp: 5.04.2022].

Przemówienie do uczestników 4 Zgromadzenia Plenarnego Papieskiej Komisji ds. Kościelnych Dóbr Kultury, Rzym 2002, <https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/przemowienia/dobra_kultury_19102002.html> [dostęp: 13.09.2022].

Przemówienie Ojca Świętego do świata nauki KUL, Aula im. Stefana Kard. Wyszyńskiego, 9 VI 1987 r., <https://www.kul.pl/odpowiedzialnosc-za-prawde-poznawana-i-przekazywana,art_31152.html> [dostęp: 19.01.2021].

Rozgłaszajcie to na dachach: Ewangelia w epoce globalnej komunikacji. Orędzie Ojca Świętego na 35 Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu, <https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/przemowienia/35_sdssp_24012001.html> [dostęp: 4.12.2022].

Środki społecznego przekazu w służbie prawdziwego pokoju w świetle encykliki „Pacem in terris”. Orędzie na 37 Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu, Rzym 2003, <<https://www.paulus.org.pl/230,37-sdssp-jan-pawel-ii-2003>> [dostęp: 7.12.2022].

W imię przyszłości kultury. Przemówienie w UNESCO, 2 VI 1980, w: *Poznać człowieka w Chrystusie. Jan Paweł II o godności ludzkiej*, red. J. Kowalski, Częstochowa 1983, s. 207-208.

Wolność musi być oparta na prawdzie. Przemówienie w Nowym Jorku 3 X 1979, w: *Jan Paweł II, Nauczanie społeczne 1978-1979*, t. 2, Warszawa 1982, s. 335-337.

g. Benedykt XVI

Adhortacja apostolska „Sacramentum caritatis”, Watykan 2007.

Encyklika „Caritas in veritate”, Watykan 2009.

Homilia na zakończenie obrad XIII Synodu Biskupów, 28 października 2012, <https://www.vatican.va/content/benedict-xvi/pl/homilies/2012/documents/hf_ben-xvi_hom_20121028_conclusionone-sinodo.html> [dostęp: 2.12.2022].

Kapłan i duszpasterstwo w cyfrowym świecie: nowe media w służbie Słowa. Orędzie na 44 Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu, <<https://www.paulus.org.pl/223,44-sdssp-benedykt-xvi-2010>> [dostęp: 12.02.2021].

Nowe technologie, nowe relacje. Trzeba rozpowszechniać kulturę szacunku, dialogu i przyjaźni. Orędzie na 43 Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu,

<https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/benedykt_xvi/przemowienia/massmedia2009_24012009.html> [dostęp: 24.03.2021].

Prawda, przepowiadanie i autentyczność życia w erze cyfrowej. Orędzie na 45 Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu, <https://www.vatican.va/content/benedictxvi/pl/messages/communications/documents/hf_benxvi_mes_20130124_47th-world-communications-day.html> [dostęp: 30.04.2020].

Portale społecznościowe: bramy prawdy i wiary; nowe przestrzenie dla ewangelizacji. Orędzie na 47 Światowy Dzień Środków Przekazu, <<https://www.paulus.org.pl/220,47-sdssp-benedykt-xvi-2013>> [dostęp: 24.03.2020].

Solidarność z dziećmi i młodzieżą w burzliwych czasach, „L'Osservatore Romano”, 8/2008, (wyd. pol.), s. 15.

Wiara musi być płomieniem miłości, która rozpala innych. Rozważanie Ojca Świętego na rozpoczęcie I Kongregacji Generalnej, <https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/benedykt_xvi/modlitwy/synod-rozw_08102012.html> [dostęp: 25.03.2021].

h. Franciszek

Adhortacja apostolska „Evangelii gaudium”, Watykan 2013.

„Błogosławieni ubodzy w duchu, albowiem do nich należy królestwo niebieskie” (Mt 5,3). Orędzie Papieża Franciszka na 29 Światowy Dzień Młodzieży 2014 r., <<https://diecezja.waw.pl/wp-content/uploads/2022/09/29-SDM.pdf>> [dostęp: 23.03.2021].

„Chodź i zobacz” (J 1,46). Komunikować, spotykając osoby tam, gdzie są i takie, jakie są. Orędzie na 55 Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu, <https://www.vatican.va/content/francesco/pl/messages/communications/documents/papa-francesco_20210123_messaggio-comunicazioni-sociali.html> [dostęp: 21.01.2022].

Encyklika „Lumen fidei”, Watykan 2013.

Orędzie na 29 Światowy Dzień Młodzieży 2014 roku, <https://www.vatican.va/content/francesco/pl/messages/youth/documents/papa-francesco20140121messaggio-giovani_2014.html> [dostęp: 5.03.2021].

Orędzie na 47 Światowy Dzień Środków Przekazu, <<https://www.paulus.org.pl/220,47-sdssp-benedykt-xvi-2013>> [dostęp: 24.03.2020].

Przekaz w służbie autentycznej kultury spotkania. Orędzie na 48 Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu, <http://www.vatican.va/content/francesco/pl/messages/communications/documents/papafrancesco_20140124_messaggiocomunicazioni-sociali.html> [dostęp: 23.03.2021].

Wszyscy tworzymy jedno (Ef 4,25). Od wirtualnych wspólnot społecznościowych do wspólnot ludzkich. Orędzie na 53 Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu, <https://www.vatican.va/content/francesco/pl/messages/communications/documents/papa-francesco_20190124_messaggio-comunicazioni-sociali.html> [dostęp: 7.12.2022].

4. Dokumenty Kurii Rzymskiej

Kodeks prawa kanonicznego. Przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Poznań 1984.

Kongregacja ds. Wychowania Katolickiego, *Wskazówki odnośnie do formacji przyszłych kapłanów w zakresie środków społecznego komunikowania*, Watykan 1986.

Kongregacja Nauki Wiary, *List biskupów Kościoła katolickiego o niektórych aspektach Kościoła pojętego jako komunია „Communio notio”*, Watykan 1992.

Kongregacja Nauki Wiary, *Nota doktrynalna na temat pewnych aspektów ewangelizacji*, <https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_20071203_nota-evangelizzazione_pl.html> [dostęp: 7.12.2022].

Papieska Komisja ds. Kulturowych Dóbr Kościoła, *Le Biblioteche Ecclesiastiche Nella Missione della Chiesa*, Rzym 1994, (4.1), <https://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_commissions/pcchc/documents/rc_com_pcchc_19940319_biblioteche-ecclesiastiche_it.html> [dostęp: 13.09.2022].

Papieska Rada „Iustitia et Pax”, *Kompendium nauki społecznej Kościoła*, Kielce 2005.

Papieska Rada ds. Środków Społecznego Przekazu, *Etyka w środkach przekazu*, 2000, <https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WR/rady_pontyfikalne/r_komunik_spol/etyka-20000604.html> [dostęp: 26.03.2021].

Papieska Rada ds. Środków Społecznego Przekazu, *Instrukcja duszpasterska o przekazie społecznym „Aetatis novae”*, Watykan 1992.

Papieska Rada ds. Środków Społecznego Przekazu, *Instrukcja duszpasterska o środkach społecznego przekazu „Communio et progressio”*, Watykan 1971.

Papieska Rada ds. Środków Społecznego Przekazu, *Kościół a Internet*, 2002, <https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WR/rady_pontyfikalne/r_komunik_spol/kosciol_internet_22022002.html> [dostęp: 23.03.2021].

B. Drugorzędne

1. Pisma diecezji pelplińskiej (chelmińskiej)

a. Dwutygodnik „Pielgrzym”

Bławat M., *Dla Boga wszystko*, „Pielgrzym”, 2011, nr 1, s. 18.

Bławat M., *W Lebie – u pierwszego redaktora naczelnego „Pielgrzyma”*, „Pielgrzym”, 1999/2000, nr 27, s. 8-9.

Coraz trudniejsze położenie katolików w Trzeciej Rzeszy, „Pielgrzym”, 1939, nr 82, s. 1.

Czyżewska A., *Postnie i regionalnie*, „Pielgrzym”, 2006, nr 5, s. 26.

Czyżewska A., *Rodzinny i bliski ludziom*, „Pielgrzym”, 2007, nr 8, s. 25.

- Dunajski A., *Andrzeja Bobkowskiego wiara na miarę świadectwa*, „Pielgrzym”, 2007, nr 15, s. 22.
- Dunajski A., *Cienie i blaski Jana III Sobieskiego*, „Pielgrzym”, 2017, nr 26, s. 33.
- Dunajski A., *Ewangelizacyjny romans Jerzego Lieberta*, „Pielgrzym”, 2011, nr 9, s. 22.
- Fall-Ławryniuk M., *Apetyczne wakacje*, „Pielgrzym”, 2022, nr 15, s. 36.
- Kardyś W., *Adwent – czas oczekiwania na przyjście Pana*, „Pielgrzym”, 2014, nr 25, s. 14-15.
- Kardyś W., *Chrystus Król i Jego Królestwo*, „Pielgrzym”, 2022, nr 23, s. 18-19.
- Kardyś W., *Czego może nas nauczyć Święta Rodzina*, „Pielgrzym”, 2017, nr 27, s. 6.
- Kardyś W., *Czy Bóg może odebrać człowiekowi wolność?*, „Pielgrzym”, 2019, nr 13, s. 6-7.
- Kardyś W., *Kto jest pośrednikiem między Bogiem a ludźmi?*, „Pielgrzym”, 2019, nr 6, s. 6-7.
- Kardyś W., *Śmierci Bóg nie uczynił*, „Pielgrzym”, 2021, nr 13, s. 6-7.
- Kardyś W., *Ziarno Słowa*, „Pielgrzym”, 2014, nr 25, s. 4-5.
- Krenczkowski H., *List od Wydawcy*, „Pielgrzym”, 1989, nr 1, s. 15.
- Królikowski J., *Wierzę w życie wieczne*, „Pielgrzym”, 2006, nr 22, s. 14-15.
- Ksiądz Szczepan Keller. Współzałożyciel „Pielgrzyma” i pierwszy wydawca jego i redaktor*, „Pielgrzym”, 1929, nr 1, s. 9-10.
- Kunicka E., *Wędrowki z nostalgią*, „Pielgrzym”, 1999, nr 4, s. 16.
- Kunka S., *Oczekiwanie na odwieczną Miłość*, „Pielgrzym”, 2017, nr 25, s. 20-21.
- Marciniak P., *Recepta na zdrowie*, „Pielgrzym”, 2006, nr 9, s. 26.
- Mazurek A., *Pierwsze dziesięciolecie działalności Radia Głos*, „Pielgrzym”, 2004, nr 25, s. 12-13.
- Mazurowski W., *Kto orzeka separację małżeńską?*, „Pielgrzym”, 2014, nr 25, s. 8.
- Mazurowski W., *Małżeństwo mieszane*, „Pielgrzym”, 2011, nr 26, s. 10-11.
- Megger A., *Brama sakramentów*, „Pielgrzym”, 2017, nr 14, s. 8-9.
- Pestka S.T., *10 lat wspólnego pielgrzymowania*, „Pielgrzym”, 1999, nr 27, s. 12-13.
- Pestka S.T., *Pokłon starego redaktora*, „Pielgrzym”, 2006, nr 6, s. 11.
- Pestka S.T., *W nowej szacie*, „Pielgrzym”, 1999, nr 1, s. 18.

Przed 48 Międzynarodowym Kongresem Eucharystycznym. Eucharystia, światło i życie dla nowego millennium, „Pielgrzym”, 2004, nr 12, s. 4-5.

Przykucki M., *Redakcja „Pielgrzyma” Pelplin*, „Pielgrzym”, 1989, nr 1, s. 3.

Redaguje zespół, „Pielgrzym”, 1989, nr 1, s. 15.

Sitkiewicz M., *Jak jeden dzień...* „Pielgrzym”, 2019, nr 24, s. 17-19.

Smagliński I., *Nowy wóz transmisyjny*, „Pielgrzym”, 2022, nr 15, s. 13.

Smagliński I., *To była żywa Ewangelia*, „Pielgrzym”, 2014, nr 13, s. 14-15.

Szlaga J.B., *List Biskupa Pelplińskiego na Boże Narodzenie Roku Pańskiego 2004*, „Pielgrzym”, 2004, nr 26, s. 5-6.

Szlaga J.B., *Słowo Biskupa Pelplińskiego do diecezjan na Boże Narodzenie AD 2011*, „Pielgrzym”, 2011, nr 26, s. 6-7.

Szopiński A., *Ziarno Słowa*, „Pielgrzym”, 2006, nr 12, s. 10-11.

Szulist J., *Ziarno Słowa*, „Pielgrzym”, 2011, nr 25, s. 4-5.

Szulist J., *Ziarno Słowa*, „Pielgrzym”, 2014, nr 6, s. 4-5.

Szulist J., *Ziarno Słowa*, „Pielgrzym”, 2014, nr 20, s. 4-5.

Śmigiel W., *Internet narzędziem ewangelizacji*, „Pielgrzym”, 2017, nr 12, s. 4.

Walkowski S., *Letnia, słodka chmurka*, „Pielgrzym”, 2022, nr 15, s. 37.

Węckowski W., *Media na rzecz wspólnoty*, „Pielgrzym”, 2006, nr 19, s. 14-15.

Węckowski W., *Uzdrowić duchową „głuchotę”*, „Pielgrzym”, 2006, nr 20, s. 10.

W przeddzień wywłaszczenia, „Pielgrzym”, 1908, nr 31, s. 1-2.

Ze starego „Pielgrzyma”, „Pielgrzym”, 1989, nr 1, s. 11.

Ze starego „Pielgrzyma”. Gwiazdka nadchodzi, „Pielgrzym”, 2006, nr 26, s. 18.

Z Watykanu, „Pielgrzym”, 2011, nr 25, s. 6.

b. „Kurenda Kurii Diecezjalnej Pelplińskiej”

#Przystań Powołania, „Kurenda Kurii Diecezjalnej Pelplińskiej”, nr 1/2022, 5 stycznia 2022, poz. 2.

Komunikat Diecezjalnego Duszpasterza Rodzin, „Kurenda Kurii Diecezjalnej Pelplińskiej”, nr 14/2022, 30 marca 2022, poz. 73.

Kurendy na diecezjalnej stronie internetowej, „Kurenda Kurii Diecezjalnej Pelplińskiej”, nr 54/2021, 15 grudnia 2021, poz. 254.

Logowanie księży na nowej stronie diecezji pelplińskiej, „Kurenda Kurii Diecezjalnej Pelplińskiej”, nr 27/2021, 23 czerwca 2021, poz. 130.

Nowa strona internetowa diecezji, „Kurenda Kurii Diecezjalnej Pelplińskiej”, nr 24/2021, 2 czerwca 2021, poz. 113.

Spotkania małżeńskie, „Kurenda Kurii Diecezjalnej Pelplińskiej”, nr 43/2021, 6 października 2021, poz. 193.

Spotkania małżeńskie, „Kurenda Kurii Diecezjalnej Pelplińskiej”, nr 7/2022, 9 lutego 2022, poz. 24.

Strona internetowa diecezji, „Kurenda Kurii Diecezjalnej Pelplińskiej”, nr 40/2021, 22 września 2021, poz. 180.

Współpraca z portalem diecezji pelplińskiej, „Kurenda Kurii Diecezjalnej Pelplińskiej”, nr 25/2021, 9 czerwca 2021, poz. 122.

c. Czasopisma kurialne

c. 1. „Orędownik Diecezji Chełmińskiej”

Czerwik S., *Teologia Dnia Pańskiego*, „Orędownik Diecezji Chełmińskiej”, 1985, z. 1-2, s. 58-69.

Mokwa K., *Zagadnienie Eucharystii w podręcznikach katechetycznych serii „Bóg z nami”*, „Orędownik Diecezji Chełmińskiej”, 1986, z. 9-10, s. 319-325.

„Orędownik Diecezji Chełmińskiej”, 1984, z. 1-2, s. 69.

„Orędownik Diecezji Chełmińskiej”, 1984, z. 11-12, s. 432.

„Orędownik Diecezji Chełmińskiej”, 1986, z. 11-12, s. 429.

„Orędownik Diecezji Chełmińskiej”, 1987, z. 1-2, s. 64.

„Orędownik Diecezji Chełmińskiej”, 1987, z. 3-12, s. 208.

„Orędownik Diecezji Chełmińskiej”, 1990, z. 3-12, s. 395, 406.

„Orędownik Diecezji Chełmińskiej”, 1990, z. 7-9, s. 48, 261, 290.

„Orędownik Diecezji Chełmińskiej”, 1992, z. 1-2, s. 52, 54.

„Orędownik Diecezji Chełmińskiej i Gdańskiej”, 1945, nr 1, s. 1.

c. 2. „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”

Bączkowski A., *Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży*, „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”, 1992, z. 6, s. 71-81.

Buxakowski J., *O zagrożeniach i potrzebie wychowania do życia rodzinnego*, „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”, 1997, z. 1, s. 66-82.

- Dziadowicz A., *Tożsamość kapłana diecezjalnego (według tajemnicy Niepokalanej Dziewicy Maryi)*, „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”, 2012, z. 1, s. 30-49.
- Grunt S., *Budownictwo sakralne w Diecezji*, „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”, 1994, z. 12, s. 59-66.
- Grzybek J., *Nadzieja jako zaufanie miłości*, „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”, 2008, z. 5, s. 308-313.
- Kropiewnicki J., *Rezygnacja z Prawdy*, „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”, 2010, z. 1-2, s. 31-37.
- „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”, 2018, z. 1, s. 74-76, 248.
- „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”, 2018, z. 11-12, s. 420.
- „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”, 1992, z. 1, s. 72.
- „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”, 1992, z. 4, s. 52.
- „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”, 1992, z. 5, s. 44.
- „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”, 1992, z. 6, s. 67-70, 71-81.
- „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”, 1994, z. 3, s. 104.
- „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”, 1998, z. 3, s. 224.
- „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”, 2013, z. 5-6, s. 136.
- Moskal P., *Istota mistyki chrześcijańskiej*, „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”, 2010, z. 1-2, s. 27-31.
- Nominacje*, „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”, 2005, z. 12, s. 715.
- Nominacje*, „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”, 2013, z. 3-4, s. 58.
- Pikor W., *Ozeaszowa katecheza o Bożym Miłosierdziu. Perspektywa biblijno-katechetyczna*, „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”, 2004, z. 9, s. 486-497.
- Różański K., *Aspekty ekumeniczne w nowym „Katechizmie Kościoła katolickiego”*, „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”, 1994, z. 12, s. 41-52.
- Różycki R., *Rozwiedzeni i żyjący w związkach niesakramentalnych – ich miejsce w Kościele*, „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”, 2002, z. 12, s. 534-543.
- Stencel E., *Obrzęd Błogosławieństw. Prezentacja i problemy liturgiczno-prawne*, „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”, 1994, z. 12, s. 53-58.
- Stencel E., *Pomocnik udzielania Komunii Świętej*, „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”, 1992, z. 6, s. 67-70.

Szłaga J.B., *Dekret Biskupa Pelplińskiego o ustanowieniu „Miesięcznika Diecezji Pelplińskiej”*, „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”, 1992, z. 1, s. 1.

Szłaga J.B., *Dekret powołujący Wydawnictwo Wyższego Seminarium Duchownego w Pelplinie*, „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”, 1993, z. 5, s. 44-45.

Szłaga J.B., *Dekret w sprawie Wydawnictwa Diecezjalnego i „Bernardinum”*, „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”, 1997, z. 12, s. 579-580.

Szłaga J.B., *Kościół jako oblubienica Chrystusa*, „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”, 1996, z. 2, s. 83-89.

Walkusz J., *Ideal kapłana w literackiej interpretacji duchowieństwa Pomorza i Wielkopolski w XIX i XX wieku*, „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”, 2003, z. 10, s. 565-576.

Zięba J., *Materiały do homilii „Święty Wojciech – patron Polski przewodnikiem ku Trzeciemu Tysiącleciu chrześcijaństwa*”, „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”, 1996, z. 8, s. 444-448.

c. 3. „Orędownik Diecezji Pelplińskiej”

Kasyna R., *Homilia wygłoszona podczas Mszy św. krzyżma w bazylice katedralnej w Pelplinie*, „Orędownik Diecezji Pelplińskiej”, 2021, z. 1, s. 156-161.

Kasyna R., *Homilia wygłoszona podczas Mszy św. krzyżma w bazylice katedralnej w Pelplinie*, „Orędownik Diecezji Pelplińskiej”, 2022, z. 1, s. 156-160.

Kazimierzczak, J. *Zanim zadzwonisz do egzorcysty*, „Orędownik Diecezji Pelplińskiej”, 2019, z. 2, s. 509-515.

„Orędownik Diecezji Pelplińskiej”, 2022, z. 1, s. 248.

d. Czasopismo kurialne i seminaryjne „Studia Pelplińskie”

Babiński J., *Pojęcie nowej ewangelizacji w ujęciu Josepha Ratzingera/Benedykta XVI*, „Studia Pelplińskie”, 2020, t. 54, s. 29-46.

Babiński J., *Twórczość i osoba ks. Franciszka Sawickiego w „Studiach Pelplińskich”*, „Studia Pelplińskie”, 2017, t. 50, s. 27-44.

Borzyszkowski J., *Przed XX Spotkaniami Pelplińskimi*, „Studia Pelplińskie”, 1999, t. 29, s. 9-14.

Chamot M., *Myśl chrześcijańsko-społeczna na łamach „Pielgrzyma” w latach 1890-1914*, „Studia Pelplińskie”, 1988, t. 19, s. 277-294.

Człapa S., *Ks. Kazimierz Bieszk jako liturgista*, „Studia Pelplińskie”, 1978, t. 9, s. 311-363.

Dunajski A., *Wierni świeccy w diecezji chełmińskiej na tle adhortacji apostolskiej „Christifideles laici”*, „Studia Pelplińskie”, 1990/91, t. 21/22, s. 11-17.

Głowacki P., *Prymat Apostoła Piotra w Ewangelii Mateusza 16,18-19*, „Studia Pelplińskie”, 2020, t. 54, s. 107-118.

- Godnarski A., *Ewangelizować – ale jak?*, „Studia Pelplińskie”, 2005, t. 35, s. 241-248.
- Informacje dla autorów, „Studia Pelplińskie”, 2017, t. 50, s. 185-186.
- Jasiński J., *O „Pielgrzymie” i Akcji Katolickiej na Pomorzu*, „Studia Pelplińskie”, 1988, t. 19, s. 73-74.
- Kardyś W., *Pokorny sługa Boga czy nieufny buntownik? Wiara Hioba w świetle Księgi Hioba*, „Studia Pelplińskie”, 2013, t. 46, s. 111-120.
- Kasyna R., *Przedmowa*, „Studia Pelplińskie”, 2016, t. 50, s. 7-8.
- Kowalski K.J., *Przedmowa*, „Studia Pelplińskie”, 1969, t. 1, s. 7-8.
- Liedtke A., *Tradycje naukowe Pelplina*, „Studia Pelplińskie”, 1969, t. 1, s. 19-38.
- Lisica J., *Chrystologia Ewangelii według św. Marka w świetle nowej ewangelizacji*, „Studia Pelplińskie”, 2017, t. 51, s. 291-302.
- Megger A., *Biskup Kazimierz Józef Kowalski (1896-1972) jako prekursor odnowy liturgicznej w diecezji chełmińskiej w świetle „Orędownika Diecezji Chełmińskiej”*, „Studia Pelplińskie”, 2021, t. 55, s. 175-188.
- Mering W., *Przemówienie rektorskie z okazji uroczystej inauguracji roku akademickiego 1996/1997*, „Studia Pelplińskie”, 1997, t. 24, s. 271-285.
- Mross H., *Pelplin jako ośrodek wydawniczy w latach 1850-1939*, „Studia Pelplińskie”, 1983, t. 15, s. 93-126.
- Muszyński H., *Chrystus – kamień węgielny w tradycji synoptycznej*, „Studia Pelplińskie”, 1979, t. 10, s. 65-74.
- Nadolny A., *Pelplińska diecezja*, w: EK, t. 15, Lublin 2011, kol. 252-254.
- Nadolny A., *Wydawnictwa pelplińskie po II wojnie światowej*, „Studia Pelplińskie”, 1983, t. 14, s. 93-126.
- Nadolny A., *Z dziejów polskiego duszpasterstwa na terenie Niemiec Zachodnich po II wojnie światowej*, „Studia Pelplińskie”, 1977, t. 8, s. 345-353.
- Parchem M., *Pismo Święte w „Studiach Pelplińskich”*, „Studia Pelplińskie”, 2017, t. 50, s. 91-105.
- Perszon J., *Kaszubskie pielgrzymowanie w XX wieku*, „Studia Pelplińskie”, 2021, t. 55, s. 233-267.
- Pikor W., *Źródło fałszywego prorocstwa wg Ez 14,1-11*, „Studia Pelplińskie”, 2002, t. 33, s. 499-509.
- Piszcz E., *Stulecie „Pielgrzymy”*, „Studia Pelplińskie”, 1969, t. 1, s. 203-206.
- Prondzinski W., *Homilia liturgiczna według ks. dr. Kazimierza Bieszka pioniera ruchu liturgicznego w Polsce*, „Studia Pelplińskie”, 2020, t. 54, 261-275.

Redakcja, „Studia Pelplińskie”, 1996, t. 24, s. 1.

Sawa P., *Benedykta XVI teologia odnowy Kościoła. Wokół eklezjologii nowej ewangelizacji*, „Studia Pelplińskie”, 2016, t. 49, s. 245-267.

Smagliński I., *Diecezjalne Radio GŁOS – pierwsze doświadczenia*, „Studia Pelplińskie”, 1996, t. 24, s. 307-318.

Stencel E., *Sprawozdanie rektorskie za rok akademicki 1996/1997*, „Studia Pelplińskie”, 1998, t. 27, s. 373-386.

Szcześniak T., *Wpływ mediów na kształt kultury w orędziach Benedykta XVI na Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu (2006-2013)*, „Studia Pelplińskie”, 2021, t. 55, s. 291-301.

Szłaga J.B., *Dekret w sprawie powołania redakcji „Studiów Pelplińskich”*, „Studia Pelplińskie”, 1996, t. 25, s. 9.

Szłaga J.B., *Interpretacja perykopy Łk 22,35-38 w kontekście empirycznym Starego i Nowego Testamentu*, „Studia Pelplińskie”, 1975, t. 6, s. 95-108.

Szulist J., *Miłość ojczyzny zasadniczym elementem dobra wspólnego w kontekście dokumentu „Chrześcijański kształt patriotyzmu”, przygotowanego przez Radę ds. Społecznych Konferencji Episkopatu Polski*, „Studia Pelplińskie”, 2017, t. 51, s. 419-432.

Szulist J., *Ukierunkowania jednostkowe kształtowania społeczeństwa pluralistycznego w pismach Josepha Ratzingera/Benedykta XVI*, „Studia Pelplińskie”, 2016, t. 49, s. 315-329.

Szynkiewicz B., *Ksiądz Szczepan Keller – redaktor „Pielgrzyma” i „Zbioru Pieśni Nabożnych”*, „Studia Pelplińskie”, 1990/1991, t. 21/22, s. 233-328.

Śmigiel W., *Człowiek w świecie Internetu*, „Studia Pelplińskie”, 2006, t. 37, s. 369-378.

Śmigiel W., *Refleksja teologiczno-pastoralna i pastoralna na łamach „Studiów Pelplińskich” w latach 1969-2016*, „Studia Pelplińskie”, 2017, t. 50, s. 9-26.

Walkusz J., *Diecezja pelplińska w kontekście reorganizacji struktur Kościoła w Polsce 1992 roku*, „Studia Pelplińskie”, 2018, t. 52, s. 396-407.

Zawiszewski E., *Kościół sakramentem podstawowym*, „Studia Pelplińskie”, 1988, t. 19, s. 145-148.

e. Czasopisma Wyższego Seminarium Duchownego

e. 1. „Spojrzenia”

Barciński R., *Spojrzenie na powołanie*, „Spojrzenia”, 2 (2000/2001), s. 29-31.

Bączkowski B., *Jubileuszowe życzenia od księdza Rektora*, „Spojrzenia”, 3 (2009), s. 12.

Grochocki M., *50 lat temu...*, „Spojrzenia”, 2 (2019), s. 34-53.

Grochocki M., *Spojrzenie trwające pół wieku*, „Spojrzenia”, 2 (2019), s. 3.

- Kiedy przychodzi jesień*, „Spojrzenia”, 1 (1985), s. 9.
- Kranicki K., *Spojrzenia na stare „Spojrzenia” oczami redaktora naczelnego*, „Spojrzenia”, 3 (2009), s. 4-10.
- Między innymi o Wielkim Poście*, „Spojrzenia”, 5 (1985/86), s. 7.
- Rink K., *Światło wiary pomocą dla rozumu*, „Spojrzenia”, 2 (2020), s. 3-4.
- Sosnowski K., *Wielki Post w seminarium*, „Spojrzenia”, 1 (2020), s. 43-46.
- „Spojrzenia” – nie mogą być Ci obojętne*, „Spojrzenia”, 1 (1969), s. 1.
- Szłaga J.B., *Przedmowa*, „Spojrzenia”, 3 (2009), s. 3.
- Wiersze*, „Spojrzenia”, 4 (1992), s. 14.
- W.W., *Wiersze*, „Spojrzenia”, 5 (1985), s. 6.
- Wybory dziekana '89 Waszą szansą*, „Spojrzenia”, 6 (1988/89).
- e. 2. „Zwiastun Misyjny”**
- 90-lecie KKM*, „Zwiastun Misyjny”, 2017, nr 1, s. 8-9.
- Bączkowski A., *„Zwiastun Misyjny” ma już 25 lat*, „Zwiastun Misyjny”, 2015, nr 1, s. 3.
- Borek T., *Pod ostrzałem pytań... Na celowniku... założyciel „Zwiastuna” – ks. Andrzej Szopiński*, „Zwiastun Misyjny”, 2015, nr 1, s. 12-13.
- Duchowa adopcja*, „Zwiastun Misyjny”, 1999, nr 1, s. 5.
- Dzwonkowski M., *Na skróty – PMK*, „Zwiastun Misyjny”, 2012, nr 1, s. 13.
- Gieryń K., *List od wolontariuszki*, „Zwiastun Misyjny”, 2015, nr 2, s. 12-13.
- Mejer S., *Misja specjalna*, „Zwiastun Misyjny”, 2012, nr 3, s. 13-19.
- Miotk G., *Raport KKM. Rekolekcje misyjne „Maryjo, Kocham Cię”*, „Zwiastun Misyjny”, 2012, nr 3, s. 6-7.
- Nasi misjonarze piszą – list ks. Rajmunda Marszałkowskiego – Kenia*, „Zwiastun Misyjny”, 1999, nr 3, s. 6-7.
- Od Redakcji*, „Zwiastun Misyjny”, 1990, nr 1, s. 2.
- Patrzyka A., *Ksiądz Grzegorz Paderewski pod ostrzałem pytań*, „Zwiastun Misyjny”, 2014, nr 2, s. 12-13.
- Piwowarczyk P., *Liczymy na dzieci*, „Zwiastun Misyjny”, 1992, nr 11, s. 10-11.
- Radio – informacje o audycjach*, „Zwiastun Misyjny”, 2008, nr 11, s. 5.

„Spojrzenia”, 1 (1969), s. 1.

Szopiński A., *Refleksje o Misyjnym Tygodniu*, „Zwiastun Misyjny”, 1991, nr 8/9, s. 15-18.

Świst P., *Kleryk Izaak Atwin-Boasiako pod ostrzałem pytań*, „Zwiastun Misyjny”, 2014, nr 2, s. 6-7.

Tworzewski G., *Z Listów misjonarzy – Lusaka*, „Zwiastun Misyjny”, 1992, nr 13, s. 4-5.

e. 3. „Zwónek Kaszëbsczi”

Briegmann D., *Pòwòłanié*, „Zwónek Kaszëbsczi”, 2007, nr 5, s. 17.

Droga krzyżowa, „Zwónek Kaszëbsczi”, 1986, nr 1, s. 6.

Gliniecki W., *Nòlepszé rozsądzenié*, „Zwónek Kaszëbsczi”, 2011, nr 1, s. 10-11.

Klajst D., *Kaszubi a Liturgia*, „Zwónek Kaszëbsczi”, 2009, nr 8, s. 14-17.

Klajst D., *Pasturz*, „Zwónek Kaszëbsczi”, 2004, nr 5, s. 45.

Majkowski D., *Nalezć Bòga w Żëcym i przigòdach Remùsa*, „Zwónek Kaszëbsczi”, 2004, nr 1, s. 12-15.

Makuròt H., *Swiat ksãdza Jana Twardowszczégò*, „Zwónek Kaszëbsczi”, 2006, nr 4, s. 18-20.

M.W., *Nasze sanktuaria – Sianowo*, „Zwónek Kaszëbsczi”, 1987, nr 9, s. 2.

Naczk K., *Święta siostra Faustyna. Sekretarka Bożego Miłosierdzia*, „Zwónek Kaszëbsczi”, 2004, nr 2, s. 12-13.

Nigdë do zgube nie przinòdo Kaszëbë, „Zwónek Kaszëbsczi”, 2005, nr 3, s. 37.

Pierowicz Ł., *Duch ewangelizacji*, „Zwónek Kaszëbsczi”, 2005, nr 3, s. 26-27.

Różaniec/Zaduszki, „Zwónek Kaszëbsczi”, 1987, nr 9, s. 5.

Werner M., *Musimy z uznaniem ukazywać tradycje Kaszubów*, „Zwónek Kaszëbsczi”, 2004, nr 1, s. 2-3.

Wesele na Kaszubach. Zanim serca zabiją mocniej, „Zwónek Kaszëbsczi”, 1988, nr 15, s. 4-5.

Wstëp, „Zwónek Kaszëbsczi”, 2004, nr 1, s. 1.

„Zwónek Kaszëbsczi” – dlaczego i po co?, „Zwónek Kaszëbsczi”, 1986, nr 1, s. 2.

2. Strony internetowe

Akcja Katolicka, <<https://diecezja-pelplin.pl/ruchy/akcja-katolicka/>> [dostęp: 9.09.2022].

Akcja Katolicka, <<https://judytadeusza.pl/akcja-katolicka/>> [dostęp: 9.09.2022].

Autorytet, <<https://sjp.pwn.pl/sjp/autorytet;2551342.html>> [dostęp: 10.01.2021].

Caritas Diecezji Pelplińskiej, <https://pelplin.caritas.pl/?page_id=158> [dostęp: 9.09.2022].

DataReportal (2022), *Digital 2022 Global Overview Report*, <<https://datareportal.com/reports/digital-2022-global-overview-report>> [dostęp: 5.04.2022].

DataReportal (2022), *Digital 2022 Poland*, <<https://datareportal.com/reports/digital-2022-poland>> [dostęp: 5.04.2022].

Drukarnia „Bernardinum”, <<https://www.drukarnia.bernardinum.com.pl>> [dostęp: 14.09.2022].

Dzielo Biblijne, <<https://diecezja-pelplin.pl/ruchy/dzielo-biblijne-diecezji-pelplinskiej/>> [dostęp: 13.09.2022].

Historia Biblioteki, <<http://biblioteka.diecezja-pelplin.pl/historia-1>> [dostęp: 13.09.2022].

Historia Muzeum, <<http://www.muzeum.diecezja.org/muzeum/nasze-zbiory/historia/>> [dostęp: 13.09.2022].

Historia Seminarium, <<http://seminariumpelplin.pl/historia/>> [dostęp: 12.09.2022].

<<http://4stream.pl:18350/listen.pls>> [dostęp: 12.11.2021].

<<http://bibliotekachojnice.pl/wp-content/uploads/2019/02/Wykaz-czasopism-aktualizacja-2018.pdf>> [dostęp: 20.04.2022].

<<http://biblioteka.diecezja-pelplin.pl>> [dostęp: 12.09.2022].

<<http://katalog.nukat.edu.pl/search/query?theme=nukat>> [dostęp: 11.03.2022].

<<http://katecheza.diecezja-pelplin.pl/-archiwum/>> [dostęp: 10.09.2022].

<<http://kolomisyjne.pl/>> [dostęp: 4.02.2022].

<<http://kolomisyjne.pl/download/zwiastun-misyjny/>> [dostęp: 27.09.2022].

<<http://kolomisyjne.pl/o-nas/wspolczesnosc-kola-misyjnego/>> [dostęp: 2.05.2022].

<<http://kolomisyjne.pl/o-nas/zwiastun-misyjny-nasza-gazetka/>> [dostęp: 27.09.2022].

<<http://ministranci.diecezja-pelplin.pl/>> [dostęp: 9.04.2022].

<<http://ministranci.diecezja-pelplin.pl/aktualnosci>> [dostęp: 10.04.2022].

<<http://ministranci.diecezja-pelplin.pl/formacja>> [dostęp: 11.04.2022].

<<http://nacalyswiat.pl/>> [dostęp: 26.04.2022].

<<http://nacalyswiat.pl/co-to-jest-forum/program-forum/78-aktualnosci/88-witamy-na-stronie-diecezjalnego-forum-u-zrodla-laski>> [dostęp: 25.04.2022].

<<http://pelplin.ksm.org.pl/>> [dostęp: 4.02.2022].

<<http://radiokatolickie.pl/stacje/>> [dostęp: 19.11.2021].

<<http://rodzinydiecezjiipelplinskiej.pl/krolowa-rodzin/>> [dostęp: 11.07.2022].

<<http://seminariumpelplin.pl>> [dostęp: 19.09.2022].

<<http://seminariumpelplin.pl/?s=laboratorium>> [dostęp: 17.09.2022].

<<http://studiapelplinskie.pl/index.php/pl/>> [dostęp: 12.03.2022].

<<http://szlakpelplin.pl/jak-zdobyc-szlak/>> [dostęp: 27.04.2022].

<<http://www.bozeczalo.tuchola.pl/kamera.htm>> [dostęp: 21.02.2022].

<[http://www.chojnice.tv/13,1-Msze_Święte](http://www.chojnice.tv/13,1-Msze_Swiete)> [dostęp: 10.11.2021].

<<https://www.filmweb.pl/film/Dylemat+spoleczny-2020-859586>> [dostęp: 7.12.2022].

<<http://www.kolping.org.pl>> [dostęp: 12.09.2022].

<<http://www.muzeum.diecezja.org/muzeum>> [dostęp: 13.09.2022].

<<http://www.propunkt.pl/>> [dostęp: 30.04.2022].

<<http://www.radioglos.pl/radio/historia-radia>> [dostęp: 21.06.2021].

<<http://www.rodzinydiecezjiipelplinskiej.pl/>> [dostęp: 12.04.2022].

<<http://www.rodzinydiecezjiipelplinskiej.pl/aktualnosci>> [dostęp: 23.04.2022].

<<http://www.szkołaformacyjna.pl/aktualnosci>> [dostęp: 30.04.2022].

<<http://www.szkołaformacyjna.pl/o-nas>> [dostęp: 30.04.2022].

<<http://www.telewizjattr.pl>> [dostęp: 10.11.2021].

<<https://abc.xyz/investor/other/certificate-of-incorporation/>> [dostęp: 10.11.2021].

<<https://about.fb.com/news/2021/10/founders-letter/>> [dostęp: 10.11.2021].

<<https://centrumwiesz.pl/centrum/>> [dostęp: 30.04.2022].

<https://crv.pl/transmisja-mini-pomorskie-parafia_skorcz> [dostęp: 11.11.2021].

<<https://diecezja-pelplin.pl/>> [dostęp: 6.04.2022].

<<https://diecezja-pelplin.pl/aktualnosci/>> [dostęp: 7.04.2022].

<<https://diecezja-pelplin.pl/aktualnosci/nowa-odslona-strony-przystanpelplin-pl/>> [dostęp: 19.04.2022].

<<https://diecezja-pelplin.pl/aktualnosci/zapowiedz-diecezjalne-forum-duszpasterskie-u-zrodla-laski/>> [dostęp: 12.09.2022].

<<https://diecezja-pelplin.pl/duszpasterstwa/duszpasterstwo-liturgicznej-sluzby-oltarza/>> [dostęp: 10.04.2022].

<<https://diecezja-pelplin.pl/duszpasterstwa/duszpasterstwo-rodzin/>> [dostęp: 12.04.2022].

<<https://diecezja-pelplin.pl/kuria/wydzial-duszpasterski/>> [dostęp: 13.05.2022].

<<https://diecezja-pelplin.pl/ruchy/stowarzyszenie-rodzin-katolickich/>> [dostęp: 22.04.2022].

<<https://diecezja-pelplin.pl/ruchy/stowarzyszenie-rodzin-katolickich/>> [dostęp: 22.04.2022].

<<https://dorzeczy.pl/obserwator-mediow/108091/prezes-facebook-a-zablokowalismy-reklamy-pro-life-w-okresie-referendum-ws-aborcji-w-irlandii.html>> [dostęp: 23.03.21].

<<https://gorzedziej.karmelicibosi.pl/historia/>> [dostęp: 23.02.2022].

<<https://internet-media.pl/#index>> [dostęp: 13.05.2022].

<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU_20200002412> [dostęp: 5.01.2021].

<<https://kanal10.pl/wiadomosci/kamien-krajenski/3910/na-zywo-transmisja-z-kosciola-parafialnego-p-w-sw-ap-piotra-i-pawla-w-kamieniu-krajenskim-wideo>> [dostęp: 10.11.2021].

<<https://katecheza.diecezja-pelplin.pl>> [dostęp: 10.09.2022].

<<https://kolping.pl/dzielo-kolpinga.html>> [dostęp: 12.09.2022].

<<https://laboratoriumwolnosci.pl>> [dostęp: 16.09.2022].

<<https://mlodziezmaryjna.pl>> [dostęp: 13.09.2022].

<<https://nacalyglos.pl/fundacja>> [dostęp: 28.12.2021].

<<https://nacalyglos.pl/sklep>> [dostęp: 29.12.2021].

<<https://nadmorski24.pl/koscioly-online>> [dostęp: 9.11.2021].

<<https://nadmorski24.pl/koscioly-online/87-linia-parafia-najsw-serca-pana-jezusa-linia>> [dostęp: 19.02.22].

<<https://naszdzienik.pl/wiara/54534,franciszek-najwieksza-osobowoscia-internetu.html>> [dostęp: 20.02.2021].

<<https://natanael-oaza.eu/>> [dostęp: 4.05.2022].

<<https://pelplin.caritas.pl>> [dostęp: 9.09.2022].

<<https://pelplin.oaza.pl>> [dostęp: 4.05.2022].

<<https://pelplin.oaza.pl/2014/03/oazowicz-nr-1/>> [dostęp: 29.09.2022].

<<https://pelplin.oaza.pl/aktualnosci/>> [dostęp: 04.05.2022].

<<https://pelplin.oaza.pl/charyzmat/>> [dostęp: 04.05.2022].

<<https://pelplin.oaza.pl/diakonie/diakonia-komunikowania-spoiecznego/>> [dostęp: 8.09.2022].

<<https://pielgrzym.pelplin.pl>> [dostęp: 21.09.2022].

<<https://plock.gosc.pl/doc/2062326.Jednym-glosem>> [dostęp: 20.11.2021].

<<https://polona.pl/item/pielgrzym-pismo-religijne-dla-ludu-r-1-nr-1-1-stycznia-1869,NzMxNzMxMjI/0/#info:metadata>> [dostęp: 22.09.2022].

<<https://polona.pl/item/zmiany-w-modelach-i-technologiach-informacyjnych-w-dobie-web-2-0-i-web-3-0,MzM0MDY3OTY/0/#info:metadata>> [dostęp: 05.04.2022].

<<https://priest.pl/>> [dostęp: 20.04.2022].

<<https://priest.pl/kategoria/informacje/>> [dostęp: 23.04.2022].

<<https://priest.pl/ks-marcin-woelke/>> [dostęp: 20.04.2022].

<<https://przystanpelplin.pl/>> [dostęp: 19.04.2022].

<<https://radioglos.pl/wiadomosci/z-zycia-kosciola/9003-historyczny>> [dostęp: 29.12.2021].

<<https://sne.pl>> [dostęp: 13.09.2022].

<<https://spis.ngo.pl/162344-katolickie-stowarzyszenie-mlodziezy-diecezji-pelplinskiej>> [dostęp: 04.05.2022].

<<https://spotkaniamalzenskie.pl/>> [dostęp: 13.04.2022].

<<https://tczew.naszemiasto.pl/kociewie-w-eterze/ar/c1-6266661>> [dostęp: 29.12.2021].

<<https://tvrepublika.pl/Prof-Bugaj-To-co-wyprawia-Gazeta-Wyborcza-to-terror-i-pogarda,20589.html>> [dostęp: 14.10.2021].

<<https://twitter.com/radioglos>> [dostęp: 8.01.2022].

<<https://web.archive.org/web/20111117234636/http://kolping.org.pl/kolping.org.pl/start.html>> [dostęp: 16.09.2022].

<https://web.archive.org/web/20120901000000*/https://diecezja-pelplin.pl/> [dostęp: 6.04.2022].

<<https://web.archive.org/web/20130417092241/http://www.pelplin.oaza.pl/>> [dostęp: 4.05.2022].

<<https://web.archive.org/web/20131005113810/http://kolping.org.pl/>> [dostęp: 16.09.2022].

<<https://web.archive.org/web/20141217150629/http://kolomisyjne.pl/>> [dostęp: 2.05.2022].

<<https://web.archive.org/web/20151203235545/https://diecezja-pelplin.pl/>> [dostęp: 6.04.2022].

<<https://web.archive.org/web/20160406163703/www.pelplin.ksm.org.pl/joomla/>> [dostęp: 4.05.2022].

<<https://web.archive.org/web/20160825195106/http://www.propunkt.pl/>> [dostęp: 30.04.2022].

<https://web.archive.org/web/20161201000000*/http://seminariumpelplin.pl/> [dostęp: 16.09.2022].

<<https://web.archive.org/web/20170131153033/http://ministranci.diecezja-pelplin.pl/>> [dostęp: 9.04.2022].

<<https://web.archive.org/web/20170603143952/http://www.przystanpelplin.pl/>> [dostęp: 19.04.2022].

<<https://web.archive.org/web/20180106050823/http://www.szkołaformacyjna.pl/aktualnosci>> [dostęp: 30.04.2022].

<<https://web.archive.org/web/20180308115511/http://malypielgrzym.pl/>> [dostęp: 22.09.2022].

<<https://web.archive.org/web/20200717000356/https://priest.pl/>> [dostęp: 20.04.2022].

<<https://web.archive.org/web/20210118062140/http://duszpasterstwopepln.pl/>> [dostęp: 11.07.2022].

<<https://weekendfm.pl/?n=12389>> [dostęp: 12.11.2021].

<<https://wpolityce.pl/kosciol/492274-diabel-tkwi-w-szczegolach>> [dostęp: 4.05.2022].

<<https://wpolityce.pl/kosciol/451536-zanim-zadzwonisz-do-egzorcysty>> [dostęp: 4.05.2022].

<<https://www.affde.com/pl/facebook-users.html>> [dostęp: 12.11.2021].

<<http://www.dk.oaza.pl/>> [dostęp: 5.05.2022].

<<https://www.ekai.pl/>> [dostęp: 20.04.2022].

<<https://www.ewangelizacjapelplin.pl/>; również przekierowanie z adresu docelowego: <www.dobry-poczatek.pl> [dostęp: 27.04.2022].

<https://www.facebook.com/muzycznyduszpasterz/about/?ref=page_internal> [dostęp: 21.04.2022].

<https://www.facebook.com/nacalyglos/about_profile_transparency> [dostęp: 8.01.2022].

<<https://www.facebook.com/radioglos>> [dostęp: 8.01.2022].

<<https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/artykuly/668281,pierwszy-wpis-benedykta-xvi-na-twitterze.html>> [dostęp: 12.03.2021].

<<https://www.hli.org.pl/pl/>> [dostęp: 20.04.2022].

<<https://www.instagram.com/nacalyglos>> [dostęp: 8.01.2022].

<<https://www.mbkp-chojnice.pl/parafia-w-internecie/>> [dostęp: 8.11.2021].

<<https://www.nadmorski24.pl/koscioly-online/86-suleczyno-parafia-pw-sw-trojcy-suleczyno>> [dostęp: 19.02.22].

<<https://www.oaza.pl/>> [dostęp: 4.05.2022].

<<https://www.polskawliczbach.pl/Chojnice>> [dostęp: 12.11.2021].

<<https://www.radioglos.pl>> [dostęp: 19.11.2021].

<https://www.radioglos.pl/media/com_podcastmanager/Bp_Kasyna_Katedra_20.11.2021.mp3> [dostęp: 29.12.2021].

<<https://www.radioglos.pl/radio/historia-radia>> [dostęp: 20.12.2021].

<<https://www.radioglos.pl/radio/pracownicy-radia>> [dostęp: 28.12.2021].

<<https://www.radioglos.pl/radio/program-ramowy>> [dostęp: 20.11.2021].

<<https://www.radioglos.pl/wiadomosci/z-zycia-kosciola/9342-modlitwa-i-radosna-ewangelizacja-w-pelplinskiej-katedrze?fbclid=IwAR0QrxAphKmpqRvxD8sYleGLSTgDTfgorvSd jR5pygPA dosXVH3FIFsGQ>> [dostęp: 28.12.2021].

<<https://www.religionenlibertad.com/>> [dostęp: 16.05.2022].

<<https://www.wirtualnemedi.pl/artykul/amazon-wycofal-ksiazke-polemizujacej-z-ideologia-transplciowosci-when-harry-became-sally-responding-to-the-transgender-moment-ryan-t-anderson-opinie>> [dostęp: 10.05.2021].

<<https://www.wizjalokalna.pl/b-kamera-w-czerskim-kosciele-br-podajemy-link-nabozenstwa-br---zobacz-terminy-b-art34700>> [dostęp: 5.11.2021].

<<https://www.youtube.com/c/nacalyglos/about>> [dostęp: 8.01.2022].

<<https://www.youtube.com/c/RadioG%C5%82os1994/about>> [dostęp: 8.01.2022].

<<https://www.youtube.com/c/RadioGłos1994/videos>> [dostęp: 29.09.2022].

<<https://www.youtube.com/c/tvtetka/search?query=msze>> [dostęp: 21.02.2022].

<https://www.youtube.com/channel/UC2Ellej5ZkxZ5GTqik_bYqA/featured> [dostęp: 12.02.2022].

<<https://www.youtube.com/watch?v=21LZB3Ea7cw>> [dostęp: 5.11.2021].

<<https://www.youtube.com/watch?v=dpiIGqmSRs0>> [dostęp: 12.11.2021].

<<https://www.youtube.com/watch?v=EIZw4lac5OE>> [dostęp: 5.01.2021].

<<https://wydawnictwo-oaza.pl>> [dostęp: 4.05.2022].

IRS 9, <<http://www.katolickie.media.pl/polecane/kosciol-o-mediach/1700-list-jana-pawa-ii-il-rapido-sviluppo-szybki-rozwoj>> [dostęp: 26.03.2021].

Kapłani, <<https://diecezja-pelplin.pl/kapłani/ks-wojciech-weckowski/>> [dostęp: 15.09.2022].

Kolping International, <<https://www.kolping.net/ueber-uns/verband/>> [dostęp: 12.09.2022].

Kolping Organizacja, <<https://kolping.pl/o-nas/>> [dostęp: 12.09.2022].

Ks. dr Wojciech Węckowski, <<https://furca.org/absolwenci/ks-wojciech-weckowski/>> [dostęp: 15.09.2022].

O nas, <<http://www.kolping.org.pl/o-nas/>> [dostęp: 12.09.2022].

O wydawnictwie literackim „Bernardinum”, <<https://ksiegarnia.bernardinum.com.pl/o-wydawnictwie>> [dostęp: 14.09.2022].

„W Rodzinie” przestaje wychodzić, 27.10.2011, <<https://chojnice24.pl/artykul/11343/w-rodzinie-przestaje-wychodzic/>> [dostęp: 25.04.2022].

„W Rodzinie” wznowione, 10.12.2011, <<https://chojnice24.pl/artykul/11665/w-rodzinie-wznowione/>> [dostęp: 25.04.2022].

Wartość, <<https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/28artość;3994143.html>> [dostęp: 20.04.2021].

Węckowski W., *Wydajemy Śpiewnik Pelpliński*, <<https://www.youtube.com/watch?v=VwWwVN9iRRo>> [dostęp: 15.09.2022].

Zbiór Pieśni Nabożnych (Faksymile), <<https://ksiegarnia.bernardinum.com.pl/pl/p/ZBIOR-PIESNI-NABOZNYCH-FAKSYMILE/813>> [dostęp: 14.09.2022].

3. Korespondencja osobista

Ałaszewski Sławomir. Temat: *Prośba dotycząca mediów ZDP* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 26 kwietnia 2022; 16.41 [cytowany 30 kwietnia 2022; 10.10]. Korespondencja osobista.

Ałaszewski Sławomir. Temat: *Pytania do strony* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 23 marca 2022; 10.59 [cytowany 13 kwietnia 2022; 23.00]. Korespondencja osobista.

Barciński Rafał. Temat: *„Zwiastun Misyjny”* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 27 września 2022; 17.37 [cytowany 29 września 2022; 14.55]. Korespondencja osobista.

Borek Tomasz. Temat: *Strona WSD* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 14 września 2022; 17.37 [cytowany 17 września 2022; 11.50]. Korespondencja osobista.

Dzięgielewska Agnieszka. Temat: *Ankieta* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 27 kwietnia 2022; 20.23 [cytowany 4 maja 2022; 19.05]. Korespondencja osobista.

Grzenkowicz Łukasz. Temat: *Pytania o stronę internetową RŚŻ* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 16 kwietnia 2022; 8.51 [cytowany 4 maja 2022; 20.45]. Korespondencja osobista.

Każmierczak Jarosław. Temat: *Pytania do pracy naukowej o „W Rodzinie”* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 4 maja 2022; 20.30. [cytowany 4 maja 2022; 21.41]. Korespondencja osobista.

Klasa Przemysław. Temat: *„Zwónek Kaszëbsczi”* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 30 września 2022; 12.12 [cytowany 3 października 2022; 12.54]. Korespondencja osobista.

Kłósowski Stanisław. Temat: *Pytania o stronę internetową AK* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 25 kwietnia 2022; 19.16 [cytowany 9 września 2022; 11.33]. Korespondencja osobista.

Meller-Konieczna Magdalena. Temat: *Pytania* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 15 września 2022; 11.09 [cytowany 16 września 2022; 16.10]. Korespondencja osobista.

Miotk Grzegorz. Temat: *Duszpasterstwo ministrantów. Strona internetowa i Facebook* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 29 marca 2022; 22.54 [cytowany 10 kwietnia 2022; 22.20]. Korespondencja osobista.

Miotk Marian. Temat: *Telewizja TTR* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 26 października 2020; 15.36 [cytowany 10 marca 2022; 22.00]. Korespondencja osobista.

Myszk Zenon. Temat: *Strona Kolpinga* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 25 kwietnia 2022; 17.26 [cytowany 16 września 2022; 22.25]. Korespondencja osobista.

Naczk Krzysztof. Temat: *Pytania o media* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 26 kwietnia 2022; 22.01 [cytowany 30 kwietnia 2022; 18.15]. Korespondencja osobista.

Nadolny Anastazy. Temat: *Orędownik* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 5 maja 2022; 20.07 [cytowany 7 sierpnia 2022; 20.10]. Korespondencja osobista.

Pick Józef. Temat: *Pytania o stronę Dzieła Biblijnego* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 25 kwietnia 2022; 15.57 [cytowany 13 września 2022; 20.55]. Korespondencja osobista.

Pikor Wojciech. Temat: *Pytania o stronę Dzieła Biblijnego* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 4 kwietnia 2022; 5.53 [cytowany 13 września 2022; 21.13]. Korespondencja osobista.

Plutowski Adam. Temat: *Pytanie* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 30 kwietnia 2022; 13.17 [cytowany 30 kwietnia 2022; 20.22]. Korespondencja osobista.

Pytlik Wincenty. Temat: *Strona internetowa Muzeum* [plik audio]. Do: Waldemar Prondzinski. 18 września 2022; 00.47 [cytowany 19 września 2022; 18.30].

Rocznik Dominik. Temat: *Informacje o stronie* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 23 marca 2022; 22.13 [cytowany 19 kwietnia 2022; 22.00]. Korespondencja osobista.

Simiński Łukasz. Temat: *Strona katechetyczna* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 17 maja 2022; 15.38 [cytowany 11 września 2022; 14.25]. Korespondencja osobista.

Smagliński Ireneusz. Temat: *Radio Głos* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 26 stycznia 2022; 13.43 [cytowany 23 lutego 2022; 19.00]. Korespondencja osobista.

Szcześniak Tomasz. Temat: *Portal diecezjalny* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 22 lutego 2022; 13.22 [cytowany 6 kwietnia 2022; 21.50]. Korespondencja osobista.

Walewski Marcin. Temat: *Strona internetowa ministrantów i lektorów* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 17 września 2022; 8.54 [cytowany 17 września 2022; 11.20]. Korespondencja osobista.

Wieczorkowski Michał. Temat: *Info o stronie* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 21 marca 2022; 9.57 [cytowany 11 września 2022; 11.16]. Korespondencja osobista.

Woelke Marcin. Temat: *Strona Kolpinga* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 5 maja 2022; 9.54 [cytowany 12 września 2022; 10.30]. Korespondencja osobista.

Woelke Marcin. Temat: *Strona Priest* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 23 lutego 2022; 21.22 [cytowany 23 kwietnia 2022; 18.00]. Korespondencja osobista.

Woelke Marcin. Temat: *Strona Priest, cz. 2* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 2 marca 2022; 12.15 [cytowany 23 kwietnia 2022; 18.30]. Korespondencja osobista.

Wydział Duszpasterski. Temat: *Pytania do strony internetowej* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 8 kwietnia 2022; 14.26 [cytowany 25 kwietnia 2022; 20.00]. Korespondencja osobista.

Wyka Patryk. Temat: *Pytania do strony internetowej* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 6 kwietnia 2022; 16.54 [cytowany 2 maja 2022; 21.55]. Korespondencja osobista.

Wyka Patryk. Temat: „*Zwiastun Misyjny*” [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 24 września 2022; 16.38 [cytowany 27 września 2022; 7.26]. Korespondencja osobista.

Żabiński Dawid. Temat: *Strona internetowa Muzeum* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 18 września 2022; 13.14 [cytowany 18 września 2022; 18.50]. Korespondencja osobista.

4. Relacje ustne

Wywiad z ks. Anastazym Nadolnym, Pelplin, 8.08.2022.

Wywiad z ks. Andrzejem Regentem, Świecie, 24.10.2022.

Wywiad z ks. Andrzejem Szopińskim, Pelplin, 29.09.2022.

Wywiad z Łukaszem Grzenkowiczem, Pelplin, 26.09.2022.

5. Pozostała literatura źródłowa

Biliński K., *Myśl polityczna w publicystyce pelplińskiego „Pielgrzyma” lat 1869-1918*, Toruń 1994.

Brzeziński S., *Jubileusz 25-lecia Katolickiej Rozgłośni Diecezji Pelplińskiej Radia Głos*, „Informator Pelpliński”, 2019, nr 11 (340), s. 2-3.

Brzeziński T., *Wydawnictwo Diecezjalne w posłudze Słowa*, w: *Kościół pelpliński na swoje XV-lecie 1992-2007*, red. W. Klawikowski, Pelplin 2008, s. 469-478.

Dwa lata katolickiego radia, „Gazeta Kociewska”, 6.12.1996, s. 5.

Geldon Z., *Nowa ewangelizacja za pomocą środków społecznego przekazu na przykładzie Radia Głos w latach 1994-2011*, praca magisterska napisana pod kierunkiem dr. Roberta Stopikowskiego, Uniwersytet Gdański, Gdańsk 2012.

Gliniecki W., *100 lat Klubu Studentów Kaszubów w Pelplińskim Mateczniku*, w: *Mě trzimómě z Boga. Księga jubileuszowa 100 lat Klubu Studentów Kaszubów w Wyższym Seminarium Duchownym w Pelplinie 1908-2008*, red. A. Nadolny, Pelplin 2008, s. 159-173.

Głos od czterech lat, „Dziennik Bałtycki”, 8.12.1998, s. 14.

Głos pelplińskiej diecezji; cyt. za: *Kronika Radia Głos*, bdw.

Gniewkowska A., *Od czterech lat w eterze*, „Dziennik Tczewski”, 11.12.1998, s. 8.

Gniewkowska A., *Rodzinne Radio Głos*, „Dziennik Tczewski”, 5.12.1997, s. 8.

Janas P., *Radio Głos ma się coraz lepiej*, „Gazeta Tczewska”, 21.09.2000, s. 7.

Jaskulska D., *Radio Głos*, „Gazeta Kociewska”, 8.12.1995, s. 6.

Klajst D., Briegmann D., *Troska o Kaszuby w pelplińskim Mateczniku*, w: *Mě trzimómě z Boga. Księga jubileuszowa 100 lat Klubu Studentów Kaszubów w Wyższym Seminarium Duchownym w Pelplinie 1908-2008*, red. A. Nadolny, Pelplin 2008, s. 151-155.

Kociewie w eterze, „Dziennik Bałtycki”, 21.04.2004, s. 8.

Kronika Klubu Studentów Kaszubów, Pelplin 1985-1988, t. 2.

Kronika Klubu Studentów Kaszubów, Pelplin 1998-2022, t. 4.

Landowski R., *Dorobek Wydawnictwa Diecezjalnego w Pelplinie*, „Kociewski Magazyn Regionalny”, Tczew 1997, nr 4, s. 44-46.

Liedtke A., *Zarys dziejów diecezji chełmińskiej*, Pelplin 1994.

Majkowski D., *Biôtka ò wiarã i kaszëbiznã – pelplińsczi cządnik „Zwónek Kaszëbsczi”*, w: *Òd „Skôrbu” do „Stegnë”. 150 lat czasopiśmiennictwa kaszubskiego*, red. D. Kalinowski, Wejherowo-Słupsk-Gdańsk 2017, s. 221-241.

Majkowski D., *Lëteratura w „Zwónkù Kaszëbsczim”*, w: „Biuletyn Radzëznë Kaszëbsczégò Jãzëka”, red. B. Ugowska, Gdańsk 2014, s. 137-142.

Majkowski D., *Słownictwo religijne w czasopiśmie „Zwónk Kaszëbsczim”*, w: „Biuletyn Radzëznë Kaszëbsczégò Jãzëka”, Gdańsk 2016, s. 97-101.

Mańkowski A., *Drukarstwo i piśmiennictwo w Pelplinie*, Pelplin 1929, <<https://pbc.gda.pl/dlibra/publication/18006/edition/14158/content>> [dostęp: 20.07.2021].

M.J., *Kultura poszła w eter*, „Dziennik Bałtycki”, Dodatek „Kociewie”, 2.10.2002, s. 13.

Më trzimómë z Boga. Księga jubileuszowa 100 lat Klubu Studentów Kaszubów w Wyższym Seminarium Duchownym w Pelplinie 1908-2008, red. A. Nadolny, Pelplin 2008.

Nadolny A., *Prasa parafialna*, w: *Kościół pelpliński na swoje XV-lecie 1992-2007*, red. W. Klawikowski, Pelplin 2008, s. 499-508.

Perszon J., *Pelplińskie seminarium – szkoła dorastania do tożsamości*, w: *Më trzimómë z Boga. Księga jubileuszowa 100 lat Klubu Studentów Kaszubów w Wyższym Seminarium Duchownym w Pelplinie 1908-2008*, red. A. Nadolny, Pelplin 2008, s. 141-142.

Nawracała T., *Teandryczność – klucz do zrozumienia eklezjologii chrystologii*, w: *Jezus Chrystus w świetle teologicznych kontrowersji wczoraj i dziś*, „Colloquia Disputationes”, red. B. Kochaniewicz, A. Wojtczak, Poznań 2017, s. 187-199.

Piernicka L., *Głos ma trzy lata*, „Gazeta Tczewska”, 4.12.1997, s. 12.

Pilas M., Kwaśny S., *W labiryntach Radia Głos*, „Dziennik Tczewski”, 9.12.2005, s. 7.

Przemówienie ks. bp. Jana Bernarda Szłagi podczas uroczystości poświęcenia Radia Głos; cyt. za: I. Smagliński, *Radio Głos*, w: *Kościół pelpliński na swoje XV-lecie 1992-2007*, red. W. Klawikowski, Pelplin 2008, s. 482.

Rokociński J., *Halo, tu Pelplin*, „Dziennik Pomorski”, 19.12.1996, s. 1-2.

Romanow A., *„Pielgrzym” pelpliński w latach 1869-1920*, Gdańsk-Pelplin 2007.

Sikorska R.M., *„Pielgrzym. Pismo katolickie” – monografia dwutygodnika diecezjalnego w Pelplinie 1989-2015*, praca magisterska napisana pod kierunkiem dr hab. Małgorzaty Federowicz-Kruszewskiej, Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Toruń 2016.

Smagliński I., *Na falach radiowych z... Wywiady*, Pelplin 2004.

Smagliński I., *Pelplin: 40-lecie jednego z najstarszych pism kleryckich*, 12 maja 2009, <<https://www.ekai.pl/pelplin-lecie-jednego-z-najstarszych-pism-kleryckich/>> [dostęp: 27.07.2022].

Smagliński I., *Pelplin: książka „Papież i dzieci” pomoże chorej Weronice*, w: *Katolicka Agencja Informacyjna*, 28.02.1999; cyt. za: *Kronika Radia Głos*, bdw.

Smagliński I., *Pelplińskie Radio ma już 5 lat*, w: Katolicka Agencja Informacyjna, 29.11.1999; cyt. za: *Kronika Radia Głos*, bdw.

Smagliński I., *Radio Głos*, w: *Kościół pelpliński na swoje XV-lecie 1992-2007*, red. W. Klawikowski, Pelplin 2008, s. 479-492.

Stanke M., *Kleryckie Koło Misyjne Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Chełmińskiej (1927-1992)*, praca magisterska napisana pod kierunkiem ks. dr. hab. Anastazego Nadolnego, Katolicki Uniwersytet Lubelski, Lublin 2006.

Sz.R., *Wywiad z księdzem Ireneuszem Smaglińskim Dyrektorem Radia Głos*, „Emaus”. Gazetka Parafii św. Stanisława w Subkowach, nr 1, styczeń 2007, s. 4.

Szłaga J.B., *Homilia wygłoszona w II rocznicę powstania Radia Głos*, parafia pw. św. Jakuba Apostoła w Lubichowie, 1 grudnia 1996 roku; cyt. za: I. Smagliński, *Radio Głos*, w: *Kościół pelpliński na swoje XV-lecie 1992-2007*, red. W. Klawikowski, Pelplin 2008, s. 482.

Szulist W., *Przeszłość obecnych obszarów diecezji pelplińskiej 1920-1939*, t. 3, Pelplin 2009.

Szwoch R., *Redaktorzy, drukarze oraz współpracownicy „Pielgrzyma” (1869-1939)*, w: *Współtwórcy „Pielgrzyma”. Wielcy ludzie małego Pelpina*, Pelplin 2019, s. 69-86.

Walkusz J., *Inicjatywy wydawnicze duchowieństwa pomorskiego Drugiej Rzeczypospolitej*, „Kwartalnik Historii Prasy Polskiej”, 30/2, 1991, s. 89-105.

Walkusz J., *Wspomnienia*, w: *Më trzimómë z Boga. Księga jubileuszowa 100 lat Klubu Studentów Kaszubów w Wyższym Seminarium Duchownym w Pelplinie 1908-2008*, red. A. Nadolny, Pelplin 2008, s. 142-143.

Węcowski W., „*Pielgrzym*”. *Czasopismo diecezjalne*, w: *Kościół pelpliński na swoje XV-lecie 1992-2007*, red. W. Klawikowski, Pelplin 2008, s. 493-498.

Węcowski W., *Tożsamość Pomorza na podstawie „Pielgrzyma” z okresu międzywojennego*, w: *Współtwórcy „Pielgrzyma”. Wielcy ludzie małego Pelpina*, Pelplin 2019, s. 57-68.

Wiśniewski B., *Od 25 lat na radiowych falach. Z dyrektorem Radia Głos ks. dr Ireneuszem Smaglińskim rozmawia Bogdan Wiśniewski*, „Pomerania”, 2019, nr 11 (536), s. 54-55.

Wiśniewski B., *Słowo wstępne*, w: *Współtwórcy „Pielgrzyma”. Wielcy ludzie małego Pelpina*, Pelplin 2019, s. 7-10.

Wiśniewski B., *Wkład Radia Głos w promocję kultury regionu. Konferencja „Rola mediów katolickich w Polsce”*, Pelplin, 22.11.2019, s. 1-4, w: Zbigniew Geldon. *Temat: Radio Głos* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 23 czerwca 2021; 11.19 [cytowany 28 grudnia 2022; 10.50]. Korespondencja osobista.

Wywiad z ks. Antonim Liedtkem, 1989/6-7, w: *Jubileuszowe spojrzenie. Zbiór wywiadów na złoty jubileusz kleryckich „Spojrzeń”*, Pelplin 2019, s. 17-29.

Ziółkowski J., *A początki nie były łatwe*, „Dziennik Bałtycki”, 9.12.2004, s. 14.

Ziółkowski J., *Głos w eterze*, „Dziennik Bałtycki”, 24.05.2002, s. 8.

Ziółkowski J., *Zasłużeni dla diecezji*, Tczew, 31.05.2022; cyt. za: *Kronika Radia Głos*, bdw.

6. Dokumenty państwowe

Dz. U. 1989, nr 29, poz. 154, <<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19890290154/U/D19890154Lj.pdf>> [dostęp: 22.09.2022].

Koncesja KRRiT na rozpowszechnianie programu radiowego pod nazwą „Katolicka Rozgłośnia Diecezji Pelplińskiej Radio Głos”, nr 025/P/2001-R, Warszawa, 14 sierpnia 2001 r.; cyt. za: Gełdon Z., *Nowa ewangelizacja za pomocą środków społecznego przekazu na przykładzie Radia Głos w latach 1994-2011*, praca magisterska napisana pod kierunkiem dr. Roberta Stopikowskiego, Uniwersytet Gdański, Gdańsk 2012.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., art. 25, ust. 2, Dz. U. z 1997 r., nr 78, poz. 483.

Konwencja o prawach dziecka, Dz. U. z dnia 23 grudnia 1991 r., art. 10, <<https://brpd.gov.pl/konwencja-o-prawach-dziecka/>> [dostęp: 19.01.2021].

Zezwolenie nr 53/kk/87 wydane przez Ministra Kultury i Sztuki, Warszawa 16.04.1987.

7. Statuty

Statut Centrum Psychologiczno-Pastoralnego „Więź”, 2013, 2, 3, <<https://www.centrumwiedz.pl/wp-content/uploads/2014/05/Statut-tekst-jednolity.pdf>> [dostęp: 30.04.2022].

Statut Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży. Załącznik do uchwały nr 21/383/2019 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 13 czerwca 2019 r., 1, 6, <<http://pelplin.ksm.org.pl/assets/website/docs/statut/statut-KSM-2019.pdf>> [dostęp: 4.05.2022].

II. Literatura przedmiotu

Alfabet pelpliński, red. B. Wiśniewski, Pelplin 2019.

Arbatowska M.M., *Co nowego w nowym ateizmie*, „Kultura – Media – Teologia”, 2015, nr 21, s. 102-116.

Bachanek G., *Kościół jako ciało Chrystusa w ujęciu Josepha Ratzingera*, „Verbum Vitae”, 8 (2005), s. 163-185.

Baczyński A., *Wolność i niezależność telewizji – droga do sprawiedliwego przekazu*, „Studia Socialia Cracoviensia”, 4 (2012), nr 2 (7), s. 9-21.

Bajka Z., *Historia mediów*, Kraków 2008.

Bartnik C., *Lud Boży*, w: EK, t. 9, Lublin 2002, kol. 999.

- Bartnik C., *Spoleczność doskonała*, w: EK, t. 9, Lublin 2002, kol. 889.
- Bartnik C., *Świątynia Ducha Świętego*, w: EK, t. 9, Lublin 2002, kol. 999.
- Bednarczyk J., *Biblioteki kościelne w służbie ewangelizacji*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 91 (2009), 5-13.
- Biela B., *Struktura eklezjalnej wspólnoty we współczesnym nauczaniu Kościoła*, „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne”, 44, 2 (2011), s. 529-546.
- Biela B., *Typy i metody ewangelizacji w świetle współczesnego nauczania Magisterium Ecclesiae*, „Studia Nauk Teologicznych”, t. 10, 2015, s. 259-280.
- Bortkiewicz P., *Kościół wobec kryzysu pojęć*, w: *Dziennikarz – między prawdą a kłamstwem. IX Ogólnopolska Konferencja – Kościół w przestrzeni publicznej*, Łódź 2015, s. 51-58.
- Chmielewski M., *Media społecznościowe jako narzędzia nowej ewangelizacji*, „Świat i Słowo”, 1 (22) 2014, s. 213-229.
- Chrapek J., *Kościół wobec środków społecznego komunikowania*, „Ethos”, 1989 (8), s. 230-245.
- Congar Y., *Kościół jako sakrament zbawienia*, przeł. T. Mazuś, Warszawa 1980.
- Czaja A., *Traktat o Kościele*, w: *Dogmatyka*, red. E. Adamiak, A. Czaja, J. Majewski, t. 2, Warszawa 2006, s. 291-569.
- Czym jest teologia mediów? Sonda naukowa*, „Kultura – Media – Teologia”, 2015, nr 20, s. 25-34.
- Doliwa U., *Radio społeczne – trzeci obok publicznego i komercyjnego sektor radiowy*, Olsztyn 2016.
- Drażek D., *Misja naziemnych telewizji katolickich w Polsce po 1989 roku na przykładzie Telewizji Trwam. Studium teologiczno-medialne*, Warszawa 2020.
- Drożdż M., *Etyka mediów jako integralna część nauk o mediach*, w: *Nauki o mediach i komunikacji społecznej. Krystalizacja dyscypliny w Polsce. Tradycje, nurty, problemy, rezultaty*, red. A. Adamski, S. Gawroński, M. Szewczyk, Warszawa 2017, s. 233-255.
- Foley J.P., *Bóg w globalnej wiosce. W rozmowie z Ulrichem Bobingerem*, tłum. M. Rodkiewicz, Kraków 2002.
- Goban-Klas T., *Media i komunikowanie masowe. Teorie i analizy prasy, radia, telewizji i Internetu*, Kraków 1999.
- Gospodarek D., *Media katolickie*, w: *Kościół w Polsce. Raport*, Katolicka Agencja Informacyjna, red. M. Przeworski, R. Łączny, Warszawa 2021, s. 155-178.
- Hado N., *Media katolickie w erze internetyzacji: nowe środki i niezmienna misja*, „Media i Społeczeństwo”, nr 6/2016, s. 78-85.

Hajdasz J., *Media społecznościowe a wolność słowa. Sympozjum „Oblicza przemian cywilizacyjnych” w WSKSiM w Toruniu*, 13.03.2021, <<https://www.youtube.com/watch?v=UFOW0DOIgxc>> [dostęp: 10.05.2021].

Internet, w: *Słownik terminologii medialnej*, red. W. Pisarek, s. 84.

Kamiński R., *Reforma papieskich instytucji do spraw komunikacji społecznej*, „Prawo Kanoniczne”, 60 (2017), nr 2, s. 35-52.

Kaszewski K., *Media o sobie. Językowe elementy autopromocyjne w przekazach informacyjnych prasy, radia i telewizji*, Warszawa 2018.

Klejne A., *Nie zwracając uwagi na mowę ciała, utrudniamy sobie życie*, 09.05.2016, <<https://polskiprzemysl.com.pl/marketing-i-pr/nie-zwracajac-uwagi-na-mowe-ciala-utrudniamy-sobie-zycie/>> [dostęp: 14.02.2022].

Kolbe M.M., *Pisma św. Maksymiliana Marii Kolbe*, 885, s. 904, <https://ia601008.us.archive.org/35/items/Pismaw.MaksymilianaMariiKolbe_201805/merged.pdf> [dostęp: 23.03.2021].

Kornecki T., *Prawda jako wartość w przekazie medialnym w świetle encykliki Ojca Świętego Franciszka „Lumen fidei”*, „Studia Socialia Cracoviensia”, 7 (2015), nr 1 (12), s. 155-165.

Kowalczyk S., *Solidarność jako zasada życia społecznego w nauczaniu św. Jana Pawła II*, „Annales. Etyka w Życiu Gospodarczym”, 14/1, 2011, s. 13-19.

Kowalski T., *Koncepcje pluralizmu mediów i polityki mediowej w warunkach rozwoju platform cyfrowych*, „Studia Medioznawcze”, 2017 (2) 69, s. 21-28.

Krajewski R., *Wartość*, w: EK, t. 20, Lublin 2014, kol. 261.

Kubieniec D., *Komunikacja niewerbalna i wykorzystanie gestów w sporcie*, „Media – Kultura – Komunikacja Społeczna”, t. 2, 2021, nr 16, s. 65-76.

Kulowski J., *Wartości w mediach*, „Teologia w Polsce”, 1(2007), nr 1, s. 117-127.

Lepa A., *Manipulacja w propagandzie szeptanej a wychowanie*, w: *Manipulacja, media, edukacja*, red. B. Siemieniecki, Toruń 2007, s. 225-232.

Lepa A., *Pedagogika mass mediów*, Łódź 2000.

Lepa A., *Pedagogika mass mediów w Wyższym Seminarium Duchownym*, „Łódzkie Studia Teologiczne”, t. 5, 1996, s. 127-132.

Lewek A., *Mass media w służbie ewangelizacji*, „Studia Theologica Varsaviensia”, 36/2/1998, s. 89-98.

Maciaszek P., *Nowa ewangelizacja przez nowe media*, „Kultura – Media – Teologia”, 2012, nr 4, s. 8-17.

- Mikułowski Pomorski J., *Informacja i komunikacja. Pojęcia, wzajemne relacje*, Wrocław 1988.
- Mleczek W., *Jak ewangelizować świat cyfrowy? Wskazania Benedykta XVI w orędziach na Światowe Dni Środków Społecznego Przekazu*, „Studia Socialia Cracoviensia”, 6 (2014), nr 1 (10), s. 197-208.
- Mrozowski M., *Media masowe. Władza, rozrywka i biznes*, Warszawa 2001.
- Mróz J., *Proces formowania się podstaw katolickiej doktryny medialnej w XIX i XX wieku*, „Pedagogika Katolicka”, 2008, nr 2, s. 167-180.
- Nierenberg B., *Zarządzanie mediami. Ujęcie systemowe*, Kraków 2011.
- Olczyk A., *Ewangelizacja cyberświata jako wyzwanie dla współczesnego Kościoła*, „Studia Gdańskie”, 34 (2014), s. 101-114.
- Osiak W., *Wezwanie Benedykta XVI do nowej ewangelizacji w świetle Listu apostolskiego „Motu Proprio” Ubique es semper, ustanawiającego Papieską Radę ds. Krzewienia Nowej Ewangelizacji*, „Warszawskie Studia Teologiczne”, 24 (2011), 1, s. 277-290.
- Ostański P., *Języki używane przez Jezusa na tle sytuacji językowej w rzymskiej Palestynie*, „Wrocławski Przegląd Teologiczny”, 23/2, 2015, s. 45-27.
- Palczewski M., *Nowe wartości informacyjne*, w: *Teorie komunikacji i mediów*, red. M. Graszewicz, t. 7, 2014, s. 97-105.
- Pasionek P., *Zdradzone ideały „Solidarności”*, „Nasz Dziennik”, 19 V 2009, s. 12-13.
- Pokorna-Ignatowicz K., *Kościół w świecie mediów. Historia-dokumenty-dylematy*, Kraków 2002.
- Przybysz M., *Kościół w social media. Komunikacja instytucji eklezjalnych w mediach społecznościowych w perspektywie medioznawczej i teologicznej*, „Kultura – Media – Teologia”, 2018, nr 35, s. 140-166.
- Przybysz M., *Nowe życie w Chrystusie w nowej ewangelizacji w mediach*, „Wrocławski Przegląd Teologiczny”, 23/2015/2, s. 311-328.
- Ratajczak M., *Pluralizm kulturowy w europejskich mediach publicznych i szwajcarskie dylematy transkulturowości*, „Studia Medioznawcze”, 2014, nr 3 (58), s. 99-109.
- Ruman N.M., *Solidarność jako cnota moralna – postawą i zasadą życia ludzkiego według myśli Jana Pawła II w percepcji wychowawczej*, „Studia Pedagogiczne. Problemy Społeczne, Edukacyjne i Artystyczne”, 2014, nr 23, s. 73-93.
- Media. Leksykon tematyczny PWN*, red. E. Banaszkiewicz-Zygmunt, Warszawa 2000, s. 117.
- Secler B., *Kościół i media. Następstwa Dekretu „Inter mirifica”*, w: *Między historią, politologią a medioznawstwem*, red. T. Wallas, Poznań 2010, s. 209-220.

Siwecki L., *Refleksje o Kościele w perspektywie „communio” według Severino Dianicha*, „Studia Sandomierskie”, 24/2017, s. 153-161.

Twenge J.M., *iGen. Dlaczego dzieciaki dorastające w sieci są mniej zbuntowane, bardziej tolerancyjne i mniej szczęśliwe – i zupełnie nieprzygotowane do dorosłości*, Sopot 2019, <<https://legimi.pl/ebook,b345929.html>> [dostęp: 15.01.2021].

Weresa M., *Zadania informacyjne mediów w ujęciu papieża Franciszka. Analiza zawartości orędzi na Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu (2014-2017)*, „Łódzkie Studia Teologiczne”, 28 (2019) 4, s. 135-150.

III. Opracowania

Adamczewski B., *Kościół jako ikona ciała Chrystusa w Pierwszym Liście do Koryntian*, „Verbum Vitae”, 6 (2004), s. 147-168.

Adamiak A., *Czy chrześcijaństwo zawiodło w 1914 roku?*, „Więź”, 2 (656) 2014, s. 17-25.

Adamiak A., *O losach wyrażenia „koniec ery konstantyńskiej”*, „Collectanea Theologica”, 84/1, 2014, s. 97-107.

Artigas M., *Umysł Wszechświata*, tłum. P. Roszak, Toruń 2017.

Augustyn [św.], *Wyznania*, IX, 1.

Bartnicki R., *Mk 16,9-20 jako świadectwo prawdy o zmartwychwstaniu Jezusa*, „Fides et Ratio. Wokół Dobra, Prawdy i Piękna”, 4 (36) 2018, s. 25-55.

Bendyk E., *Supergadżet wszech czasów. Jak iPhone zmienił świat*, w: „Polityka”, 28/2017, <<https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/nauka/1711492,1,supergadzet-wszech-czasow-jak-iphone-zmienil-swiat.read>> [dostęp: 7.12.2022].

Bieszk K., *Liturgia jako źródło kazań*, Kielce 1935.

Bojko P., *Media i komunikacja w orędziach papieskich na Światowe Dni Środków Społecznego Przekazu (2011-2016)*, „Nauczyciel i Szkoła”, 2017 (64), s. 51-64.

Boniecki A., *Odwrócili się ku czczej gadaninie*, 4.07.2017, <<https://www.tygodnikpowszechny.pl/odwrocili-sie-ku-czczej-gadaninie-148917>> [dostęp: 6.09.2022].

Bortkiewicz P., *Jan Paweł II – miłosierdzie, patriotyzm, demokracja*, w: *Katolickie Stowarzyszenie Dziennikarzy Oddział w Łodzi. XI Ogólnopolska Konferencja pt. „Polska w nauczaniu św. Jana Pawła II”*, Łódź 2017, s. 20-35.

Bortkiewicz P., *Świadek Boga i świadek człowieka*, Warszawa 2017.

Bortkiewicz P., *W poszukiwaniu mądrości. Jan Paweł II do polskiego środowiska uniwersyteckiego*, Poznań 2019.

Borutka T., *Ruchy, wspólnoty, Akcja Katolicka – miejsce kształtowania odpowiedzialności*, „Wrocławski Przegląd Teologiczny”, 1999/7/1, s. 7-24.

Borzyszkowski J., „*Druhna Pomorska*” i jej twórca a inne pisma Stowarzyszeń Młodzieży Polskiej na Pomorzu w latach 1920-1939, „Pomerania”, 1985, nr 12, s. 14-20.

Bralczyk J., *Rozumiem emocje, ale... O przekleństwach na Strajku Kobiet*, <<https://wideo.wp.pl/prof-bralczyk-o-przeklenstwach-na-strajku-kobiet-rozumiem-emocje-ale-6571682424592001v>> [dostęp: 9.01.2021].

Bramorski J., *Błogosławieństwa jako program moralności chrześcijańskiej w ujęciu biblijnym*, „Studia Gdańskie”, 2007, nr 21, s. 21-51.

Brenk M., *Działalność charytatywna Kościoła w latach 1944-1947. Zarys problematyki*, „Praca Socjalna”, 2017/4, 135-148.

Broński W., *Homilia w nauczaniu Kościoła współczesnego*, „Studia Teologiczno-Filozoficzne Diecezji Rzeszowskiej”, 1998, t. 5, s. 179-197.

Brzostek-Pawłowska J., *Zmiany w modelach i technologiach informacyjnych w dobie Web 2.0 i Web 3.0*, „Elektronika: konstrukcje, technologie, zastosowania”, t. 52, nr 3/2011, s. 143-151, <<https://polona.pl/item/zmiany-w-modelach-i-technologiach-informacyjnych-w-dobie-web-2-0-i-web-3-0,MzM0MDY3OTY/0/#info:metadata>> [dostęp: 5.04.2022].

Chudy W., *Aspekty narodu polskiego*, „Ethos”, 2000, nr 1-2, s. 285-288.

Czerski J., *Sens etyczny i motywacja makaryzmów*, „Studia Teologiczno-Historyczne Śląska Opolskiego”, 1981, t. 9, s. 126-137.

Czubiński A., *Historia powszechna XX wieku*, Poznań 2003.

Czyżewski M., *Tolerancja i nietolerancja. Pojęcia i postulaty*, „Etyka”, 44 (2011), s. 58-78.

De Lubac H., *Medytacje o Kościele*, tłum. I. Białkowska-Cichoń, Kraków 2019.

Dec I., *Misja uniwersytetu w nauczaniu św. Jana Pawła II. Przemówienie na XIII Międzynarodowy Kongres pt. „Katolicy a wychowanie”*, Toruń 20-21.11.2021.

Decowski S., *Okoniewski Stanisław Wojciech*, w: *Słownik biograficzny Pomorza Nadwiślańskiego*, t. 3, red. S. Gierszewski, Gdańsk 1997, s. 352-354.

Dogiel G., *Antropologia filozoficzna*, Kraków 1992.

Domosławski A., *Kapuściński non-fiction*, Warszawa 2010.

Dzidek T., *Mistrzowie teologii*, Kraków 1998.

Frąckowiak W., *Pedagogiczne aspekty polskiego czasopiśmiennictwa dla dzieci i młodzieży na Pomorzu Nadwiślańskim i Kujawach Zachodnich w okresie rządów Bismarcka (1862-1890)*, „Kwartalnik Historii Prasy Polskiej”, Bydgoszcz 1979/17/2.

Giertych W., *Jak żyć łaską. Płodność Boża w czynach ludzkich*, Kraków 2006.

Głombik K., *Tolerancja jako postawa moralna*, „Studia Oecumenica”, 13, 2013, s. 113-126.

- Goćłowski T., *Misterium Kościoła*, Pelplin 2007.
- Grzędzielski K., *Wymiary realizacji profilu społeczno-religijnego rozgłośni lokalnej na przykładzie poznańskiego Radia Emaus*, „Media Biznes Kultura”, 2018, nr 2 (5), s. 41-56.
- Grzegorz Wielki [św.], *Moralia in Job*, praef. 1, 6 4: PL 75, 525.
- Guardini R., *Bóg. Nasz Pan Jezus Chrystus. Osoba i życie*, tłum. J. Zychowicz, Warszawa 1999.
- Hadryś J., *Udział ochrzczonych w kapłańskim, prorockim i królewskim postannictwie Chrystusa*, „Teologia i Moralność”, 10/2015, nr 1/27, s. 27-43.
- Jan od Krzyża [św.], *Subida del monte Carmelo*, II, 22, *Liturgia Godzin*, I, Godzina czytań z poniedziałku drugiego tygodnia Adwentu.
- Jarowiecki J., *Katolickie czasopisma dla młodzieży – tradycja i współczesność (1918-2000)*, „Gospodarka, Rynek, Edukacja”, t. 15, nr 4, s. 5-16.
- Jarząbek K., *Słownik mowy ciała Polaków*, Katowice 2016.
- Johnson P., *Historia świata XX wieku. Od Rewolucji Październikowej do „Solidarności”*, Warszawa 2016, t. 1.
- Kapłon Z., *Jezus Chrystus – pierwszy ewangelizator i katecheta*, „Seminare. Poszukiwania Naukowe”, 2012, t. 32, s. 11-16.
- Kapuściński R., *To nie jest zawód dla cyników*, Warszawa 2013.
- Kapuściński R., *To nie jest zawód dla cyników*, <<https://kapuscinski.info/ryszard-kapuscinski-to-nie-jest-zawod-dla-cynikow-tekst-niepublikowany/>> [dostęp: 12.03.2021].
- Karczewski M., *Błogosławieni cisi... Ps 36,11 LXX jako tło teologiczne Mt 5,5*, „Studia Elbląskie”, 2007, nr 8, s. 91-102.
- Karnowski M., *Media na wojnie. Sympozjum „Oblicza przemian cywilizacyjnych” w WSKSiM w Toruniu*, 13.03.2021, <<https://www.youtube.com/watch?v=U20YWGdFN-E>> [dostęp: 15.05.2021].
- Kasper W., *Kościół jako wspólnota. Refleksja nad eklezjologiczną ideą przewodnią Soboru Watykańskiego II*, przeł. J. Świerkosz, „Communio”, 1986, nr 4, s. 28-42.
- Kaszowski M., *Rozważanie Ewangelii według św. Łukasza*, <https://www.teologia.pl/Biblia_k/lk_05.htm> [dostęp: 8.09.2022].
- Królikowski M., *Nowa ewangelizacja – wizja dla Kościoła na dziś i na jutro*, „Sympozjum”, 2012, 16/2 (23), s. 121-139.
- Kiereś H., *Kultura i kryzys*, „Filozofuj!”, 2016, nr 5 (11), s. 20-21.
- Kiereś H., *Trzy socjalizmy. Tradycja łacińska wobec modernizmu i postmodernizmu*, Lublin 2015.

Kloch J., Przybysz M., *Edukacja medialna w seminariach duchownych. Dylematy i propozycje*, w: *Człowiek. Media. Edukacja*, red. J. Morbitzer, E. Musiał, Kraków 2013, s. 212-225.

Kononiuk T., *Rzetelne dziennikarstwo. Aksjologia i deontologia*, Warszawa 2018.

Kościelniak C., *Puste ławki*, „W Drodze”, nr 6, 2019, s. 59-66.

Leszczyński M., *Akcja Katolicka dawniej i dziś*, w: *W mocy Ducha Świętego. Księga Pamiątkowa Jego Eksceleńcji Księdza Biskupa Edwarda Białogłowskiego z okazji XXV rocznicy święceń biskupich*, red. P. Mierzwa, M. Nabożny, Rzeszów 2013, s. 149-162.

Lippmann W., *Public Opinion*, New York 1922.

Lurker M., *Słownik obrazów i symboli biblijnych*, tłum. K. Romaniuk, Poznań 1989.

Łucarz S., *Góra Błogosławieństw*, Kraków 2019, <<https://www.ampolska.co/art-2321-Gora-Blogoslawienstw.htm>> [dostęp: 7.09.2022].

Mariański J., Wargacki S., *Płynne „sacrum” w społeczeństwie ponowoczesnym*, „Uniwersyteckie Czasopismo Socjologiczne”, 2016, 17 (4), s. 7-27.

Marini P., *Liturgia i piękno. Nobilis pulchritudo*, tłum. W. Dzierża, Pelplin 2007.

Markiewicz A., *Biblijna teologia góry jako miejsca spotkania z Bogiem*, „Studia Koszalińsko-Kołobrzeskie”, 2020/27, s. 123-134.

Matwiejczyk A., *Media społecznościowe jako narzędzie marketingu internetowego na przykładzie Netflix*, „Academy of Management”, 2020, nr 4 (2), s. 170-186.

McMullin E., *Integral Naturalism. Review of The Mind of the Universe: Understanding Science and Religion by Mariano Artigas*, „First Things: A Monthly Journal of Religion & Public Life”, 110 (2001), s. 45-49.

Michalczyk G., *Dlaczego się boicie? On wciąż jest z nami w łodzi*, Warszawa 2021, <<https://pl.aleteia.org/2021/06/20/dlaczego-sie-boicie-on-wciaz-jest-z-nami-wlodzi-komentarz-do-ewangelii/>> [dostęp: 7.12.2022].

Mickiewicz A., *Wiersze*, Warszawa 1955.

Miotk M., *Recepcja kaszubskich przekładów Biblii*, Wejherowo 2018.

Mróz M., *By nie zniweczyć Chrystusowego krzyża (1 Kor 1,17). Rozumienie misterium męki i śmierci Jezusa w świetle niektórych elementów chrystianologii moralnej św. Tomasza z Akwinu*, „Teologia i Człowiek”, (11) 2008, s. 101-125.

Musiał G., *Współcześni uczniowie Hitlera*, „Nasz Dziennik”, 2013, <<https://naszdzienik.pl/mysl/63603,wspolczesni-uczniowie-hitlera.html>> [dostęp: 7.01.2021].

Nadolny A., *Liedtke Antoni*, w: *Słownik biograficzny Pomorza Nadwiślańskiego*, supl. 1, red. Z. Nowak, Gdańsk 1998, s. 178-180.

Napiórkowski S.C., *Modele jedności*, w: *Ku chrześcijaństwu jutra. Wprowadzenie do ekumenizmu*, red. W. Hryniewicz, Lublin 1996, s. 479-503.

Nieczuja-Urbańska M., „Swoje” radio, „Głos Wybrzeża”, 6, 7.12.1997, s. 4.

Norwid C.K., *Rzecz o wolności słowa wygłoszona przez autora na jednym z odczytów publicznych, urządzonych przez Komitet Stowarzyszenia Pomocy Naukowej w Paryżu dnia 13 maja 1869 roku*, Paryż 1869, <<https://cyfrowe.mnk.pl/dlibra/publication/25749/edition/25432/content>> [dostęp: 11.09.2022].

Nowina Konopka M., *Komunikacja lekarz – pacjent. Teoria i praktyka*, Kraków 2016.

Offmański A., *Nowa ewangelizacja w służbie wiary*, „Colloquia Theologica Ottoniana”, 1/2014, s. 75-100.

Ogonowska A., *Twórcze metafory medialne. Baudrillard – McLuhan – Goffman*, Kraków 2010.

Osiński G., *Technologie cyfrowe na usługach globalnych ideologów współczesnej cywilizacji. Sympozjum „Oblicza przemian cywilizacyjnych” w WSKSiM w Toruniu*, 13.03.2021, <https://www.youtube.com/watch?v=x-AEL_B8rvc> [dostęp: 8.05.2021].

Pabich M., *Elementy aksjologii w pismach Ryszarda Legutki i Zdzisława Krasnodębskiego*, „Zeszyty Naukowe KUL”, 2020/63/2, s. 1-15, 61-75.

Patterson C.H., *What has happened to humanistic education?*, „Michigan Journal of Counseling and Development”, t. 18, 1987, nr 1, s. 8-10.

Pepliński W., *Gdańskie i pomorskie media po 1989 roku*, Gdańsk 2007.

Pikor W., Pick J., *Dziesięć lat Dzieła Biblijnego im. Jana Pawła II w Polsce (2006-2015)*, Kielce 2017.

Pinckaers S.T., *Źródła moralności chrześcijańskiej*, tłum. A. Kuryś, Poznań 1994.

Pinckaers S.T., *Szczęście odnalezione*, tłum. P. Siejkowski, Poznań 1998.

Pulcyn T., *Miejsca święte*, „Niedziela”, 1999, nr 27, s. 21.

Rak R., *Kościół w służbie człowieka? (Rozważania teologiczno-pastoralne)*, w: *Kościół w służbie człowieka*, red. W. Turek, J. Mariański, Olsztyn 1990, s. 189-202.

Ratzinger J., *Gott ist uns nah. Eucharistie: Mitte des Lebens*, Augsburg 2005.

Ratzinger J., *Kościół – Ekumenizm – Polityka*, tłum. L. Balter, Poznań-Warszawa 1990.

Ratzinger J., *Kościół. Pielgrzymująca wspólnota wiary*, tłum. W. Szymona, Kraków 2005.

Ratzinger J., *Pytania o Kościół*, cz. 1, tłum. G. Sowiński, „Azymut”, 28 (2000), s. 5.

Ratzinger J., *Wprowadzenie w chrześcijaństwo*, tłum. Z. Włodkowska, Kraków 1970.

Regiewicz A., *Tolerancja wobec tożsamości medialnej*, „Tolerancja. Studia i szkice”, 16 (2011), s. 28-38.

Rezmer A., *Działalność misyjna diecezji pelplińskiej w świetle soborowych i posoborowych dokumentów Kościoła*, Grupa Górna 2018.

Roszak P., Conesa F., *Nowy ateizm: czy rzeczywiście nowy? Analiza argumentów i wyzwania dla współczesnej teologii*, „Teologia i Człowiek”, (1) 2014, t. 25, s. 79-100.

Ryba M., *Oblicza manipulacji. Działania manipulacyjne wobec Kościoła w Polsce*, <https://www.youtube.com/watch?v=Xa_Ju3CndNI> [dostęp: 3.03.2021].

Sarah R., *Misja nadzieja*, „Nasz Dziennik”, 23.01.2017, <<https://naszdzienik.pl/mysl/174891,misja-nadzieja.html>> [dostęp: 11.09.2022].

Schillebeeckx E., *Teologiczne podstawy tolerancji*, tłum. M. Tarnowska, „Znak”, 45 (1993), nr 4, s. 10-15.

Sienkiewicz E., *Kościół jako „communio personarum” w polskiej teologii uczestnictwa*, „Studia Koszalińsko-Kołobrzeskie”, 2011, nr 16, s. 115-125.

Sikora R.A., *Kościół jako Ciało Chrystusa w Kol i Ef*, „Roczniki Teologiczne”, t. 44, 1/1997, s. 129-138.

Skrzypczak R., *Kościół w spluralizowanym świecie. Wpływ Karola Wojtyły na nauczanie Vaticanum Secundum o ekumenizmie i dialogu międzyreligijnym*, „Ethos”, nr 25, 2012, s. 139-150.

Sobkowiak B., *Komunikowanie społeczne*, w: *Współczesne systemy komunikowania*, red. B. Dobek-Ostrowska, Wrocław 1997, s. 10-21.

Sobolewski Z., *Raport roczny Caritas w Polsce 2009*, Warszawa 2009, s. 5, <<https://web.archive.org/web/20110321182028/http://www.jedenprocent.caritas.pl/raport.pdf>> [dostęp: 9.09.2022].

Sołga P., *Prasa jako czynnik kształtujący katolicką doktrynę medialną w XIX i XX wieku*, „Res Gestae. Czasopismo Historyczne”, 2016/3, s. 170-193.

Szeloch H., *Parafialne Zespoły Caritas – idea tworzenia i formy działania*, „Warszawskie Studia Pastoralne”, 2012/16, s. 233-249.

Szlanta K., *Maryja w teologii Josepha Ratzingera – Benedykta XVI*, Lublin 2017.

Szulist J., *Teologia państwa w pismach Josepha Ratzingera (Benedykta XVI)*, Toruń 2016.

Szulist J., *W kierunku pełniejszego człowieczeństwa*, Pelplin 2009.

Tomasz z Akwinu [św.], *Summa theologiae. Nowe Prawo i Łaska*, I-II, q. 108, a. 1, 3, <<https://zwola-old.karmelicibosi.pl/p/z/formacja/summa.html>> [dostęp: 14.09.2022].

Tomasz z Akwinu [św.], *Summa theologiae. Droga Zbawienia*, III, 48, a. 2, ad 1, <<https://zwola-old.karmelicibosi.pl/p/z/formacja/summa.html>> [dostęp: 14.09.2022].

Tomasz z Akwinu [św.], *Summa theologiae. Droga Zbawienia*, III, 49, a. 3, ad 3, <<https://zwola-old.karmelicibosi.pl/p/z/formacja/summa.html>> [dostęp: 14.09.2022].

Wiśniewska K., *Kult Kobyłańskiego*, 6 grudnia 2010, <<https://wyborcza.pl/7,75398,8746193,kult-kobylanskiego.html>> [dostęp: 22.04.2022].

Wojewoda M., *Pluralizm aksjologiczny i jego implikacje we współczesnej filozofii religii*, Katowice 2010.

Wojtyła K., *Ewangelizacja w świecie współczesnym*, w: *Ewangelizacja*, red. J. Krucina, Wrocław 1980, s. 29-43.

Zasępa T., *Media, człowiek, społeczeństwo. Doświadczenie europejsko-amerykańskie*, Częstochowa 2000.

Żuk G., *Edukacja aksjologiczna. Zarys problematyki*, Lublin 2016.

WSTĘP

W ramach katolickiej nauki społecznej jednym z zagadnień szczegółowych jest nauka o mediach. W jej przestrzeni mieści się ewangelizacja, która jest istotą misji Kościoła, a dokonuje się przy udziale środków społecznego przekazu. Pierwotny Kościół, od zarania swojego istnienia posługujący się głównie przekazem ustnym, zgromadzony wokół Zbawiciela, starał się wykorzystywać do ewangelizacji niekiedy najprostsze, ale wówczas dostępne środki (por. Mt 10,27; Łk 12,3). Obok świadectwa życia i działalności cudotwórczej słowo stało się podstawowym sposobem realizacji głoszenia Ewangelii, której sednem jest krzewienie zbawienia i odkupienia w Jezusie Chrystusie¹. Dzieło ewangelizacji, polegające na dzieleniu się wiarą w Jezusa, stanowi czynnik jednoczący adresatów misji Kościoła, gdyż „przekazywanie Ewangelii jest zawsze nawiązaniem relacji interpersonalnej”². Wspólnota ta zaprasza do wejścia w komunikację wszystkich ludzi w wymiarze indywidualnym oraz grupowym nie po to, by świadczyć im usługi religijne³. Celem tej komunikacji jest umożliwienie nawiązania kontaktu z Bogiem, następnie pogłębienie komunii przez ukazanie jej piękna i nowości, ale także wskazanie drogi do Boga tym, którzy zagubili Go w swoim życiu. Wymiary te w różnych zakresach i do różnego momentu mogą, a czasem powinny być realizowane w oparciu o pośrednictwo medialne. Szczególnie wówczas, gdy jedynie ciekawość popycha ludzi, by zetknąć się z informacją, kim jest Bóg i jaką przestrzenią jest Kościół. Biskup Andrzej Czaja zauważa, że „wierzyć w Kościół jest niekiedy trudniej, niż wierzyć w Boga”⁴.

Kościół podejmuje drogę kreatywności ewangelizacyjnej, aby dotrzeć do osób, które szukają szczęścia oraz sensu życia oddalone od jego źródła. „Oprócz nadal posiadających swą wartość tradycyjnych metod duszpasterskich Kościoł usiłuje posługiwać się także nowymi metodami i technikami, dbając jednakże o nowy język dostosowany do różnorodnych kultur świata, proponując prawdę Chrystusa w postawie dialogu i przyjaźni, mającej swe oparcie w Bogu, który jest Miłością”⁵. Zadanie to jest o tyle istotne, że fenomen Kościoła jest zjawiskiem dynamicznym, przestrzenią ulegającą

¹ Por. CP 10.

² L. Siwecki, *Refleksje o Kościele w perspektywie „communio” według Severino Dianicha*, „Studia Sandomierskie”, 24/2017, s. 156.

³ Por. A. Czaja, *Traktat o Kościele*, w: *Dogmatyka*, red. E. Adamiak, A. Czaja, J. Majewski, t. 2, Warszawa 2006, s. 291.

⁴ Tamże, s. 294.

⁵ Benedykt XVI, *Homilia na zakończenie obrad XIII Synodu Biskupów*, 28 października 2012, <https://www.vatican.va/content/benedict-xvi/pl/homilies/2012/documents/hf_ben-xvi_hom_20121028_conclusionone-sinodo.html> [dostęp: 2.12.2022].

ciągłej formacji oraz nieustannym przemianom. Analogicznie, jak w świecie mediów – szczególnie społecznościowych, który niemal każdego dnia proponuje „nowe rozwiązania technologiczne, pociągając za sobą zmiany używanych narzędzi oraz zachowań użytkowników tych mediów”⁶. Podobnie rzecz się ma z serwisami internetowymi, gromadzącymi wokół siebie dane społeczności osób o podobnych zainteresowaniach. Niekiedy osoby te komunikują się realnie, a czasami tylko drogą internetową. Grupy te funkcjonują w oparciu o treści współtworzone przez użytkowników, a gdy istnieje możliwość spersonalizowania ich profili, dzielą się one opiniami, informacjami oraz pomysłami dotyczącymi ewangelizacji oraz duszpasterstwa.

Media we wszelkich ich przejawach stanowią bardzo istotną część życia społecznego. W 2022 roku już ponad 60% populacji świata korzystało z Internetu, a w Polsce prawie 90% społeczeństwa⁷. Niestety można także pokusić się o stwierdzenie, że człowiek żyje w świecie, który media dla niego tworzą. Wielu ludzi stwierdza, że nie byłoby w stanie żyć już bez mediów, które nie tylko są źródłem informacji, ale tworzą wręcz zupełnie nowe formy bytowania. Dotyczy to również wspólnot. „Człowiek jest drogą Kościoła”⁸, dlatego środki społecznego komunikowania stały się ściśle związane z jego doktryną⁹. Tej tematyce poświęca się wiele uwagi – szczególnie w papieskich orędziach przekazywanych każdego roku na Dzień Środków Społecznego Przekazu. Człowiek we współczesnym społeczeństwie pluralistycznym przynależy do wielu grup, które często preferują odmienne „wartości”. Tym samym Kościół pozornie przestał być w tej sferze monopolistą¹⁰. Pozornie, ponieważ żadna inna społeczność nie jest w stanie zaspokoić potrzeb człowieka w taki sposób, jak przez obecność w tej wspólnocie Boga może to uczynić Kościół. W tym kontekście św. Jan Paweł II zauważał, że media mogą być przestrzenią, „w której ludzie dzielą się myślami i mogą wzrastać we wzajemnym zrozumieniu i solidarności”¹¹. W rzeczywistości jednak, co podkreślił arcybiskup John

⁶ M. Chmielewski, *Media społecznościowe jako narzędzia nowej ewangelizacji*, „Świat i Słowo”, 1 (22) 2014, s. 215.

⁷ Por. DataReportal (2022), *Digital 2022 Poland*, <<https://datareportal.com/reports/digital-2022-poland>> [dostęp: 5.04.2022].

⁸ RH 14.

⁹ Por. K. Pokorna-Ignatowicz, *Kościół w świecie mediów. Historia-dokumenty-dylematy*, Kraków 2002, s. 11.

¹⁰ Por. A. Offmański, *Nowa ewangelizacja w służbie wiary*, „Colloquia Theologica Ottoniana”, 1/2014, s. 77.

¹¹ Jan Paweł II, *Środki społecznego przekazu w służbie prawdziwego pokoju w świetle encykliki „Pacem in terris”*. Orędzie na 37 Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu, Rzym 2003, 3, <<https://www.paulus.org.pl/230,37-sdssp-jan-pawel-ii-2003>> [dostęp: 7.12.2022]; por. Benedykt XVI, *Prawda, przepowiadanie i autentyczność życia w erze cyfrowej. Orędzie na 45 Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu*, <https://www.vatican.va/content/benedict-xvi/pl/messages/communications/documents/hf_ben-xvi_mes_20130124_47th-world-communications-day.html> [dostęp: 15.12.2020].

Patrick Foley, „dzisiejsze media nie są już dla nas wspólnym i jednoczącym doświadczeniem, jak to zapewne było w czasach, gdy prasa, radio czy telewizja dopiero się tworzyły”¹². Z jednej strony pragnienia ludzi Kościoła, z drugiej ich realne opinie wypowiedane w podobnym czasie pokazują, jak wiele zależy od naszego nastawienia wobec treści i przekazu, który możemy zaoferować drugiemu człowiekowi. Dlatego, jak zauważa ks. Paweł Bortkiewicz, zarówno w wymiarze globalnym, jak i polskim jesteśmy uczestnikami sporu o współczesność. W meritum tego sporu mieści się pytanie o wartości, a nawet stosowane dotąd pojęcia¹³. Wynika stąd potrzeba tworzenia mediów należących do Kościoła i kształtowania w społeczeństwie umiejętności selektywnego wyboru właściwych środków przekazu. Istnieje potrzeba wykorzystania wszelkich możliwych dziś nośników medialnych w służbie ewangelizacji oraz uświadamiania społeczeństwu, z jakich mediów i w jaki sposób należy korzystać, by nie ulec manipulacji, makiawelizmowi i propagandzie¹⁴. Idealną zaś sytuacją byłoby, gdyby media promowały wartości etyczne opierające się na prawie naturalnym, które zostało przez Stwórcę wpisane w serce każdego człowieka¹⁵. To wszystko sprawia, że temat mediów jest kwestią bardzo aktualną i wartą zbadania. Zasadniczą jednak inspiracją do napisania niniejszej rozprawy pt. *Środki społecznego przekazu diecezji pelplińskiej jako narzędzie ewangelizacji. Studium z edukacji medialnej* są zainteresowania autora, który w ramach Akademii Kultury Społecznej i Medialnej w Toruniu realizuje studia z zakresu dziennikarstwa i komunikacji społecznej. Studium teologiczno-medialne pozwala połączyć dwa zakresy naukowe. Zdaniem ks. Andrzeja Offmańskiego „wszyscy mają prawo do Ewangelii budzącej i ugruntowującej wiarę – do nowej ewangelizacji. Kościół jest zobowiązany do szukania nowych dróg, aby zanieść Ewangelię do wszystkich. Musi więc być powtórnie, choć już w inny sposób, z nowym zapałem i w nowym duchu prowadzona ewangelizacja – nowa ewangelizacja”¹⁶. Choć autor tych słów nie wiąże skuteczności ewangelizacyjnej ze środkami społecznego przekazu, to pośrednio wynika z nich drzemiące pragnienie dotarcia z Dobrą Nowiną wszelkimi możliwymi sposobami do każdego człowieka. Potrzeby ewangelizacji rodzące się w danym czasie poprzez

¹² J.P. Foley, *Bóg w globalnej wiosce. W rozmowie z Ulrichem Bobingerem*, tłum. M. Rodkiewicz, Kraków 2002, s. 12.

¹³ Por. P. Bortkiewicz, *Jan Paweł II – miłosierdzie, patriotyzm, demokracja*, w: *Katolickie Stowarzyszenie Dziennikarzy Oddział w Łodzi. XI Ogólnopolska Konferencja pt. „Polska w nauczaniu św. Jana Pawła II”*, Łódź 2017, s. 34.

¹⁴ Por. A. Lepa, *Pedagogika mass mediów*, Łódź 2000, s. 100-102, 161-169.

¹⁵ Por. KNSK 3; B. Secler, *Kościół i media. Następstwa Dekretu „Inter mirifica”*, w: *Między historią, politologią a medioznawstwem*, red. T. Wallas, Poznań 2010, s. 165.

¹⁶ A. Offmański, dz. cyt., s. 78.

dostępne środki dostrzegali m.in. bł. ks. Ignacy Kłopotowski (1866-1931) oraz św. o. Maksymilian Maria Kolbe (1894-1941). Ich wytrwała praca dziennikarska oparta na fundamencie nauki Kościoła, a także odwaga i szacunek dla prawdy jawią się jako wzór dla współczesnego dziennikarstwa i komunikowania. Stały się dla obu duchownych drogą nie tylko do osiągnięcia tzw. sukcesu w postaci stworzenia „medialnych imperiów”. Wierność zasadom i heroiczne cechy osobowości doprowadziły ich aż do chwały ołtarzy.

Zagadnienie znaczenia mediów w procesie ewangelizacji jest przedmiotem analiz prezentowanych w wielu opracowaniach naukowych – również na gruncie polskim. Ksiądz Tadeusz Zasepa w książce pt. *Media, człowiek, społeczeństwo. Doświadczenie europejsko-amerykańskie* pisze o roli mass mediów w rozwoju moralnym człowieka oraz w budzeniu wrażliwości duchowej. Problemem osobistym i społecznym stało się tworzenie „uproszczonych wzorców poglądów i zachowań (...)”¹⁷, które zaćmiły i zdeorientowały moralność człowieka. „Zdolność mediów do wdzierania się w najgłębsze warstwy świadomości moralnej jest ogromna”¹⁸. Z kolei Tadeusz Kononiuk w książce pt. *Rzetelne dziennikarstwo. Aksjologia i deontologia* w kontekście dziennikarstwa i komunikacji pisze o potrzebie porządkowania sumienia, systemu wartości, poczucia godności i tożsamości. Dojrzałe sumienie stanowi o kompetencji i woli zrozumienia uczestników komunikacji¹⁹. Kościół wyraża przekonanie, że takie sumienie kształtuje się poprzez kontakt z Ewangelią, czego doświadczyły społeczności ludzkie w ramach inkulturacji. Ksiądz Józef Kloch i Monika Przybysz w artykule pt. *Edukacja medialna w seminariach duchownych. Dylematy i propozycje* wskazali na obligatoryjność formowania wiernych do właściwego odbioru przekazu medialnego, a nadto zauważyli potrzebę uwrażliwiania i przygotowania „kapłanów do nieustannego unowocześniania ich pracy (...)”²⁰. Media pozwalają dotrzeć nie tylko do wiernych aktywnie uczestniczących w życiu Kościoła, ale również do tych osób, które formalnie należą do Kościoła, choć oddaliły się od niego, a także do tych, którzy nie poznali jeszcze Chrystusa.

¹⁷ T. Zasepa, *Media, człowiek, społeczeństwo. Doświadczenie europejsko-amerykańskie*, Częstochowa 2000, s. 227.

¹⁸ Tamże, s. 112.

¹⁹ Por. T. Kononiuk, *Rzetelne dziennikarstwo. Aksjologia i deontologia*, Warszawa 2018, s. 229.

²⁰ J. Kloch, M. Przybysz, *Edukacja medialna w seminariach duchownych. Dylematy i propozycje*, w: *Człowiek. Media. Edukacja*, red. J. Morbitzer, E. Musiał, Kraków 2013, s. 213.

Celem niniejszej rozprawy jest próba odpowiedzi na następujące pytania:

- Jakie jest znaczenie współczesnych mediów w Kościele jako wspólnocie skoncentrowanej na sprawowaniu Eucharystii?
- Jakie wartości są kluczowe w procesie społecznego komunikowania myśli, ze szczególnym uwzględnieniem nauczania Kościoła?
- W jaki sposób na poszczególnych szczeblach diecezji pelplińskiej: diecezjalnym, dekanalnym i parafialnym jest realizowana misja ewangelizacyjna przy użyciu środków społecznego przekazu?
- Jaka jest skala wykorzystania współczesnych mediów w diecezji pelplińskiej?

Realizacja celów rozprawy jest możliwa przy przyjęciu następujących założeń:

- Człowiek jest istotą społeczną.
- Byt osobowy jest wyznacznikiem więzi wspólnotowej.
- Współczesne media stanowią element dobra wspólnego.

Temat dysertacji wymaga wykorzystania wiedzy z zakresu katolickiej nauki społecznej, teologii pastoralnej, środków społecznego przekazu oraz mediów. Interdyscyplinarność wymaga zatem podjęcia metod charakterystycznych dla tychże nauk. Zastosowane zostaną metody: historyczna, dedukcyjna, triangulacyjna, komparatywna oraz analizy systemowej. Pierwsza pozwoli ustalić fakty historyczne z uwzględnieniem specyfiki i charakteru wyznaczonych celów. Druga polegać będzie na wyprowadzeniu logicznych konsekwencji z poczynionych hipotez. Trzecia, stosowana w badaniach społecznych, będzie polegała na zebraniu danych poprzez ankiety rozesełane do poszczególnych dekanatów i instytucji kościelnych oraz analizę treści dostępnych w źródłach spisanych, a także w Internecie dla zapewnienia wyższej jakości badań. Czwarta umożliwi połączenie metody teologicznej z medioznawczą. Metoda analizy dokumentów umożliwi objaśnianie wytycznych zawartych w doktrynie Kościoła oraz nauce o mediach. Nadto pomoże w poszukiwaniu podobieństw oraz różnic np. między instytucjami oraz wspólnotami wiernych, jakimi są dekanaty. Ostatnia metoda, jako dziedzina wiedzy dotycząca poznania układów organizacji i sposobów ich działania, pozwala na łączenie dorobku różnych dziedzin nauki dotyczących tegoż konkretnego zagadnienia. Oznacza to, że ma ona charakter interdyscyplinarny oraz syntetyzujący. Pozwala projektować przyszłe działania i struktury w oparciu o przedstawione kryteria.

Materiał źródłowy dysertacji obejmuje literaturę oraz wszelkie formy aktywności medialnej prowadzone przez diecezję pelplińską w celu ewangelizacyjnym. Przedmiotem analizy są treści publikowane w ramach prowadzonych przez diecezję instytucji. Chodzi tu w pierwszej kolejności o media stosowane centralnie: rozgłośnia Radia Głos, diecezjalne strony internetowe i media społecznościowe oraz pisma tradycyjne, ze szczególnym uwzględnieniem dwutygodnika „Pielgrzym”, a także wykorzystywanych w ramach parafii gazet, radia i telewizji. Omówione zostaną również nowe media oraz media społecznościowe: strony internetowe, Facebook, YouTube, Twitter itd., z których korzystają instytucje, stowarzyszenia, ruchy, dekanaty i parafie tejże diecezji. Baza źródłowa jest poszerzona o nauczanie papieży oraz delegowanych przez nich instytucji. Z bogatej spuścizny nauczania szczególnie cenne są dokumenty dotyczące ewangelizacji oraz wykorzystywanych w tym celu mediów, co do których odnoszono się wraz z momentem ich powstania.

Praca składa się z trzech rozdziałów odpowiadających problemowi badawczemu wskazanemu w tytule. Pierwszy rozdział jest zatytułowany *Podstawy teologiczno-moralne ewangelizacji*. Człowiek jako osoba został stworzony przez Boga na Jego obraz i podobieństwo, a tym samym jest stworzony do relacji. Relacja ta została zniszczona przez grzech, ale Bóg kontaktuje się z człowiekiem przez swoje Słowo – Syna Bożego. W Jezusie Ojciec „darował nam wszystkie występki, skreślił zapis dłużny obciążający nas. To właśnie, co było naszym przeciwnikiem, usunął z drogi, przygwoździwszy do krzyża” (Kol 2,13b-14). Święty Jan Ewangelista wyrazi to słowami: „tak bowiem Bóg umiłował świat, że Syna swego Jednorodzonego dał, aby każdy, kto w Niego wierzy, nie zginął, ale miał życie wieczne” (J 3,16). Od Jezusa człowiek uczy się, jak komunikować siebie i Boga innym. Do tejże komunikacji uzdalnia człowieka Duch Święty. Zbawiciel dokonując tego dzieła, wykorzystał wszelkie dostępne środki. Ewangelizacja mocą Ducha Świętego w dalszym ciągu dokonuje się w tej wspólnotcie. Kościół to „jest misterium wiary, a to oznacza, że nie sposób do końca ogarnąć go ludzkim umysłem i wyrazić ludzkim słowem”²¹. W Kościele odnowiona zostaje relacja człowieka do Boga. Wspólnota owa chce i powinna permanentnie oddziaływać na społeczeństwo, by zanosić radosne orędzie zbawcze do jak największej liczby odbiorców. Kościół na przestrzeni wieków analizował i korygował swój stosunek do środków społecznego przekazu. Wreszcie zapragnął, by poszerzać grono swoich adresatów, wykorzystując wszelkie

²¹ A. Czaja, dz. cyt., s. 291.

dostępne mu w tym zakresie środki. Obecnie ukazuje, jaki wpływ na odbiór treści promowanych w dzisiejszych mediach ma autorytet oraz wartości funkcjonujące w społeczeństwie bądź ich zanik. Ponadto przekazuje zasady doktrynalne ewangelizacji przez media. Próba zdefiniowania oraz wykazania szczególnej troski wobec tych przestrzeni wybrzmiewa na Soborze Watykańskim II. Istotnym komponentem tejże refleksji będzie analiza wymiaru aksjologicznego mediów, który stanowi fundamentalny aspekt wobec przemian dokonujących się w świecie. Zasadniczym w tym wymiarze jest założenie, że media katolickie są niezbędnym narzędziem nie tylko ewangelizacji, ale także krzewienia wartości, m.in. prawdy, służby, sprawiedliwości i solidarności, wolności, tolerancji i pluralizmu. Kościół nie boi się iść pod prąd. Stąd dostępność i powszechność mediów stanowi ważny warunek prowadzenia ustalonych założeń. Ewangelizacja przez media wpływa na jakość Kościoła oraz ogniskuje opinię publiczną. Wzbudza zainteresowanie prawdą, dobrem, pięknem oraz godnością człowieka.

Drugi rozdział jest zatytułowany *Centralne formy społecznego przekazu ewangelizacji diecezji pelplińskiej*. Jego przedmiot dotyczyć będzie regulacji specyfiki funkcjonowania środków społecznego przekazu w ramach diecezji pelplińskiej, a także sposobu ich wykorzystania w zakresie ewangelizacji. Przywołana zostanie historia istnienia tychże mediów w kontekście Kościoła pelplińskiego, ze szczególnym zaakcentowaniem tego, co wydarzyło się po 1989 roku – czyli po przemianach ustrojowych w Polsce, które na nowo zarysowały relacje między państwem i Kościołem. Ważnym aspektem będzie także sytuacja po 1992 roku – czyli po reorganizacji diecezji w Polsce i wyłonieniu z diecezji chełmińskiej nowej diecezji pelplińskiej. Media skupiają uwagę społeczną, narzucając tematy, którymi opinia publiczna żyje w danym czasie bądź tylko w danej chwili. O ile prasa skierowana jest do ludzi zaangażowanych w życie Kościoła, o tyle media społecznościowe umożliwiają dostęp do osób, które nie znają Boga i Kościoła. Dlatego zaangażowanie Kościoła w przekaz medialny jest jego odpowiedzią na kulturę kreowaną w mediach. Z tego też wynika potrzeba badania zawartości publikowanych treści w mediach diecezji pelplińskiej dla określenia faktycznego zaangażowania i realizacji misji wyznaczonej przez Kościół powszechny.

Trzeci rozdział nosi tytuł *Środki społecznego przekazu wykorzystywane w parafiach diecezji pelplińskiej w ramach ewangelizacji*. Przedstawione zostaną tu badania ukazujące możliwości ewangelizacyjne przy użyciu dostępnych środków społecznego komunikowania. Środki, jako istotny element ewangelizacji, mają wpływ na

kształtowanie mniejszych wspólnot – parafii. Dokonuje się to w wymiarze budowania światopoglądu chrześcijańskiego oraz kształtowania postaw społeczno-religijnych. Posługujący się nimi starają się wypełniać założenia katolickiej nauki społecznej. Stanowią one potencjał, gdyż w wielu miejscach są jeszcze niewykorzystywane dla ewangelizowania społeczności wiernych diecezji pelplińskiej.

ROZDZIAŁ 1

Podstawy teologiczno-moralne ewangelizacji

Kościół jako wspólnota realizuje misję ewangelizacyjną. Wykorzystuje do tego dostępne narzędzia, m.in. środki społecznego przekazu. Jego zadaniem jest uświęcać historię, aż wspólnota ta osiągnie pełnię dotyczącą niebieskiego Jeruzalem. Założenia tych działań są niezmiennie. Pomimo upływu czasu i zmian dokonujących się w społeczeństwie oraz ewolucji kultur, aż po mediokrację, wspólnota ta wszelkimi metodami stara się prowadzić dialog w prawdzie oraz urzeczywistniać porozumienie międzyludzkie, wykorzystując w tym celu także najnowsze techniki komunikacji społecznej. Na przestrzeni czasu Kościół wypowiada się na tematy dotyczące sposobu komunikowania oraz mediów. Nieustannie przypomina, że ich powszechne użycie musi być powiązane z aksjologią.

1.1. Społeczna komunikacja w Ewangelii

Tym, co odróżnia Jezusa od założycieli innych religii, jest fakt, że nie pozostawił On po sobie tekstów pisanych. Analizując jednak Ewangelię, dochodzimy do wniosku, że potrafił czytać i pisać (por. J 8,6.8). Zbawiciel zostawił w głowach apostołów ważne dla naszej wiary prawdy, powtarzając je po wielokroć. Stanowiło to formację ukazującą obraz pedagogiki Bożej. Dzięki tejże edukacji uczniowie mogli wiernie, korzystając z własnej pamięci, dokonywać przekazów publicznych. Zachowały się i zostały spisane niektóre ich mowy oraz listy. Prawdopodobnie jest to namiastka tego, co przekazał im Jezus. Stanowi to zasadniczą kwestię dotyczącą ewangelicznego dziennikarstwa i komunikacji społecznej oraz stosowanych w ramach tejże działalności mediów. Zostało to szczegółowo opisane w paragrafie dotyczącym zasad doktrynalnych ewangelizacji przez media. Istota przekazu zatem pozostaje taka sama. Zmieniają się tylko wykorzystywane środki i sposoby. Celem niniejszego paragrafu jest próba systematyzacji pierwszych mediów oraz tego, co można o mediach powiedzieć w aspekcie pracy Jezusa i Jego uczniów.

1.1.1. Słowo odwiecznym Logosem

Przystępując do omawiania form medialnych w Ewangelii, nie sposób nie przywołać tego, co Jan Apostoł zawarł w Prologu: „Na początku było Słowo, a Słowo

było u Boga i Bogiem było Słowo. Ono było na początku u Boga. Wszystko przez Nie się stało, a bez Niego nic się nie stało, co się stało. W Nim było życie, a życie było światłością ludzi, a światłość w ciemności świeci i ciemność jej nie ogarnęła (...). Była światłością prawdziwą, która oświeca każdego człowieka, gdy na świat przychodzi. Na świecie było Słowo, a świat stał się przez Nie, lecz świat Go nie poznał. Przyszło do swojej własności, a swoi go nie przyjęli. Wszystkim tym jednak, którzy Je przyjęli, dało moc, aby się stali dziećmi Bożymi” (J 1,1-5.9-12). Pobieźna analiza pozwala zrozumieć, że Słowo jest w centrum. Jest to Słowo, które stanowi początek naszego życia, a zarazem musi być ono powtarzane każdego dnia, by nadawać na nowo życiu sens. Zatem, jak zauważa Joseph Ratzinger, „chrześcijańska wiara w Boga oznacza przede wszystkim decyzję za prymatem Logosu, przeciwko czystej materii. Powiedzenie: »Wierzę, że Bóg jest«, mieści w sobie opowiedzenie się za tym, że Logos, to znaczy myśl, wolność, miłość, nie jest na końcu, że Logos jest prazródłem i mocą obejmującą wszelki byt”²². Wynika z tego, że byt w swojej wewnętrznej strukturze jest myślą.

W ogromnym skrócie, pomijając egzegezę i rozumienie Słowa jako Logosu, należy zauważyć, że interpretacja oraz odkrywanie sensu jakiegokolwiek tekstu, który de facto tworzą słowa, rozprasza niejasności i wątpliwości naszego myślenia. Jest to powód, dla którego także Bóg „wielokrotnie i na różne sposoby przemawiał niegdyś (...) do ojców przez proroków, a w tych ostatecznych dniach przemówił do nas przez Syna. Jego to ustanowił dziedzicem wszystkich rzeczy, przez Niego też stworzył wszechświat. Ten [Syn], który jest odbłaskiem Jego chwały i odbiciem Jego istoty, podtrzymuje wszystko słowem swej potęgi, a dokonawszy oczyszczenia z grzechów, zasiadł po prawicy Majestatu na wysokościach” (Hbr 1,1-3). Czas ostateczny trwa, zatem kontynuowane jest także przemawianie Syna Bożego. Chrystus – jedyne, doskonałe i ostateczne Słowo – jest Tym, w którym Ojciec wypowiedział wszystko, dlatego też nie będzie innego słowa²³. Święty Jan od Krzyża wyraża tę prawdę w następujący sposób: „Od kiedy Bóg dał nam swego Syna, który jest Jego jedynym Słowem, nie ma innych słów do dania nam. Przez to jedno Słowo powiedział nam wszystko naraz i nie ma już nic więcej do przekazania... To bowiem, o czym częściowo mówił dawniej przez proroków, wypowiedział już całkowicie, dając nam swego Syna. Jeśli więc dzisiaj ktoś chciałby Go jeszcze pytać lub pragnąłby jakichś wizji lub objawień, nie tylko postępowałby błędnie, lecz także

²² J. Ratzinger, *Wprowadzenie w chrześcijaństwo*, tłum. Z. Włodkowska, Kraków 1970, s. 105-106.

²³ Por. KKK 65.

obrażałby Boga, nie mając oczu utkwionych jedynie w Chrystusa, szukając innych rzeczy lub nowości”²⁴. Głównym zadaniem uczniów nie jest dodawanie do Słowa Objawionego nowych treści, a jedynie przekazywanie, czyli mediacja, na różne nowe sposoby świętych treści objawionych dzięki pomocy Ducha Świętego.

1.1.2. Słowo słyszalne

Analizę zagadnienia warto rozpocząć od *Kazania na górze*, czyli serii nauk wygłoszonych przez Jezusa (por. Mt 5,1-7,28; Łk 6,17-49). Najbardziej znane fragmenty dotyczą *Ośmiu błogosławieństw*. Zgodnie z Tradycją kazanie to zostało wygłoszone w okolicach Kafarnaum, na północnym brzegu jeziora Genezaret. „Góra jest nieodłącznym elementem krajobrazu biblijnego, co nie powinno dziwić ze względu na naturalne ukształtowanie terenu Ziemi Świętej. Ziemia Obiecana jest małym obszarem o bardzo zróżnicowanym terenie, ma 26 tys. km². Można wyróżnić trzy pasy: Dolinę Jordanu, nizinne tereny i góry. Mają one wysokość od 3360 m n.p.m. do 256 m n.p.m.”²⁵. W Biblii góra jest miejscem teologicznym, miejscem kultu, objawiania Boga i Jego woli (por. J 12,32), miejscem odpoczynku i modlitwy (por. J 6,14-15) oraz spotkania. Oznacza to, że ma ona znaczenie symboliczne. W kontekście tego paragrafu interesuje nas wyłącznie jej wymiar geograficzny jako miejsca, które pomaga w lepszym usłyszeniu przekazywanych treści. Ewangelista we wprowadzeniu do tego wydarzenia zapisał: „Jezus widząc tłumy, wyszedł na górę. A gdy usiadł, przystąpili do niego Jego uczniowie. Wtedy otworzył swoje usta i nauczał ich tymi słowami (...)” (Mt 5,1-2). Ksiądz Stanisław Łucarz wysnuł trafny wniosek, iż „jak wiemy z Ewangelii, Jezus zwykle nauczał na brzegu jeziora, nierzadko korzystając z łodzi św. Piotra, aby ludzie nie cisnęli się na Niego. Tym razem zmienia miejsce nauczania, a to z powodu tłumy, który się zebrał”²⁶. Mogła to być ucieczka przed tłumem, gdyż słowo miało być skierowane jedynie do najbliższego grona uczniów. Nie zmienia to faktu, iż głosząc słowo na górze, Jezus był umiejscowiony wyżej niż słuchający go ludzie, co poprawia skuteczność dotarcia dźwięku, podobnie jak współcześnie, gdy głośniki umieszcza się ponad głowami

²⁴ Jan od Krzyża [św.], *Subida del monte Carmelo*, II, 22, *Liturgia Godzin*, I, Godzina czytań z poniedziałku drugiego tygodnia Adwentu.

²⁵ A. Markiewicz, *Biblijna teologia góry jako miejsca spotkania z Bogiem*, „Studia Koszalińsko-Kołobrzeskie”, 2020/27, s. 124.

²⁶ S. Łucarz, *Góra Błogosławieństw*, Kraków 2019, <<https://www.ampolska.co/art-2321-Gora-Blogoslawienstw.htm>> [dostęp: 7.09.2022].

odbiorców, by zoptymalizować słyszalność przekazu. Na górze nadawca jest też lepiej widoczny, co można porównać do roli, jaką w warunkach estradowych pełni scena.

Głoszenie nad brzegiem jeziora lub z łodzi na jeziorze również ma znaczenie, jeśli chodzi o kwestię przekazu. „Przychodziło Go słuchać tak wiele osób, że musiał wsiadać do łodzi i oddalony nieco od brzegu był lepiej słyszany przez wszystkich”²⁷. Ewangelia wyraża to w słowach: „Pewnego razu – gdy tłum cisnął się do Niego, aby słuchać słowa Bożego, a On stał nad jeziorem Genezaret – zobaczył dwie łodzie, stojące przy brzegu; rybacy zaś wyszli z nich i płukali sieci. Wszedłszy do jednej łodzi, która należała do Szymona, poprosił go, żeby nieco odbił od brzegu. Potem usiadł i z łodzi nauczał tłumy” (Łk 5,1-3). Ksiądz Michał Kaszowski zauważa, że na brzegu jeziora lub z oddalonej od brzegu łodzi, która należała do Szymona Piotra, dźwięk rozchodził się po tafli wody, co ułatwiało słuchaczom jego odbiór. Pokazuje to, że „Jezus potrafił przystosowywać się do nowych okoliczności w spełnianiu swojego posłannictwa głoszenia Dobrej Nowiny. Nie rozpoczął swojej nauczycielskiej działalności od przemawiania na ulicach, lecz w synagogach (...). Poza synagogami jednak nie wygłaszał swoich pouczeń. Gdy jednak wzrosło zainteresowanie Jego osobą i tłum przyszedł, aby Go słuchać, zaczyna ich nauczać poza synagogą, z łodzi Szymona, na jeziorze Genezaret, nazywanym także Morzem Tyberiadzkim lub Galilejskim”²⁸. Zbawiciel miał do dyspozycji jedynie łódź, przychylnego mu rybaka oraz tafnię jeziora²⁹. Wzorem Jezusa uświadamiamy sobie, że w czynieniu dobra – w głoszeniu – potrzeba wykorzystać wszystkie dostępne środki i metody, których obecnie jest znacznie więcej.

Istotną kwestią dla skuteczności przekazu jest jego szybkie rozpowszechnianie. Współcześnie zauważa się, że „prasa jest medium powolnym, które nie może rywalizować pod względem szybkości z elektroniczną konkurencją”³⁰. W ten sposób występuje swego rodzaju asynchronia. Aktualność oraz szybkość rozpowszechniania danych stanowią cechy modelowe oraz są swego rodzaju wyznacznikiem dla jakości pracy dziennikarza. Czytając fragmenty Ewangelii, takie jak: „Następnie wędrował przez miasta i wsie, nauczając i głosząc Ewangelię o królestwie Bożym” (Łk 8,1); „przemierzał

²⁷ G. Michalczyk, *Dlaczego się boicie? On wciąż jest z nami w łodzi*, Warszawa 2021, <<https://pl.aleteia.org/2021/06/20/dlaczego-sie-boicie-on-wciaz-jest-z-nami-w-lodzi-komentarz-do-ewangelii/>> [dostęp: 7.12.2022].

²⁸ M. Kaszowski, *Rozważanie Ewangelii według św. Łukasza*, <https://www.teologia.pl/Biblia_k/lk_05.htm> [dostęp: 8.09.2022].

²⁹ Por. tamże.

³⁰ K. Kaszowski, *Media o sobie. Językowe elementy autopromocyjne w przekazach informacyjnych prasy, radia i telewizji*, Warszawa 2018, s. 166-167.

miasta i wsie, nauczając i odbywając swą podróż do Jerozolimy” (Łk 13,22) czy też o posłaniu uczniów: „wyzaczył Pan jeszcze innych siedemdziesięciu dwu i wysłał ich po dwóch przed sobą do każdego miasta i miejscowości, dokąd sam przyjsć zamierzał. Powiedział też do nich: »Żniwo wprawdzie wielkie, ale robotników mało; proście więc Pana żniwa, żeby wyprawił robotników na swoje żniwo«” (Łk 10,1-2), dostrzec można, że Jezus nie tylko zaznaczył w ten sposób potrzebę poszerzania grona odbiorców oraz tych, którzy będą rozpowszechniali informację – Dobrą Nowinę. Obecność Jezusa w wielu miastach i wsiach mogła też być gwarantem zapobiegania plotce o Jego osobie i nauczaniu. Nowe treści wywołują zainteresowanie, wówczas odbiorcy przekazują to, co usłyszeli we właściwy sobie sposób, niekiedy deformując oryginalną zawartość przekazu. Ta troska wyrażona jest także w słowach: „Z nastaniem dnia wyszedł i udał się na miejsce pustynne. A tłumy szukały Go i przysły aż do Niego; chciały Go zatrzymać, żeby nie odchodził od nich. Lecz On rzekł do nich: »Także innym miastom muszę głosić Dobrą Nowinę o królestwie Bożym, bo na to zostałem posłany«” (Łk 4,42-43).

1.1.3. Znajomość języków

Podejmując badania nad aspektem medialnym w Ewangelii, nie można pominąć faktu, że Jezus posługiwał się trzema językami. Współcześnie, od najmłodszych lat szkolnych uczy się dzieci, że warto znać przynajmniej jeden język obcy. Umiejętność posługiwania się kilkoma językami w stopniu komunikatywnym pozwala nie tylko zapewnić sobie lepszy byt, ale ułatwia dostęp do wiedzy oraz umożliwia szeroki przekaz nadawczy. W życiu Jezusa nie chodziło o to, by poprzez znajomość języków zapewnić sobie komfort materialny lub psychiczny. Na podstawie dostępnego materiału można stwierdzić, że „w Izraelu w I w. po Chr. mówiono powszechnie w trzech językach: hebrajskim, aramejskim i greckim. Nie oznacza to, iż każdy Żyd posługiwał się tymi językami w takim samym stopniu (...). Tymczasem wszystkie dotychczasowe dociekania upoważniają do sformułowania zgoła wniosku: cechą Jezusa była triglosja (trójjęzyczność), przy czym uczył On ludzi w takim języku, w którym był najlepiej przez nich rozumiany”³¹. Według ks. Piotra Ostańskiego Jezus nauczał po grecku oraz aramejsku i hebrajsku, w zależności od potrzeby przechodząc z języka na język. „Nowy Testament spisano po grecku ze względu na adresatów. Koine był bowiem wspólnym

³¹ P. Ostański, *Języki używane przez Jezusa na tle sytuacji językowej w rzymskiej Palestynie*, „Wrocławski Przegląd Teologiczny”, 23/2, 2015, s. 71.

językiem różnych ludów zamieszkujących basen Morza Śródziemnego i Bliski Wschód”³². Wielojęzyczność może być także powodem różnic w tekstach synoptycznych. Ewangelisti mogli korzystać ze źródeł zróżnicowanych językowo: aramejskich lub greckich, a także greckich przekładów z aramejskiego³³.

1.1.4. Symbole i metafory

Istotna jest też kwestia symboli i metafor. Charakteryzują się one tym, że mają znaczenie dosłowne oraz wiele innych znaczeń ukrytych. Innymi słowy, symbol jest to znak postrzegany zmysłowo, który w widzialny sposób wyraża konkretne pojęcie. Jest bardziej wyrazisty i krótszy niż definicja, która się pod nim kryje. Metafora zaś jako językowy środek stylistyczny pozwala na ukazanie innego znaczenia niż dosłowny sens wyrazów, służy za narzędzie obrazowania. Podobnie jak w wielu innych religiach w chrześcijaństwie symbole odgrywają ważną rolę. Ten sposób wypowiedzi stanowił pomost między światem widzialnym a tym, co transcendentne. Jezus wykorzystywał symbole i metafory, znał skuteczność ich użycia i tego, jak ułatwiają one przekaz. Symboliczne w nauce Jezusa są chociażby liczby. Czytamy: „Wtedy Piotr zbliżył się do Niego i zapytał: »Panie, ile razy mam przebaczyć, jeśli mój brat wykroczy przeciwko mnie? Czy aż siedem razy?«. Jezus mu odrzekł: »Nie mówię ci, że aż siedem razy, lecz aż siedemdziesiąt siedem razy» (Mt 18,21-22). Siódemka wyraża tu pełnię. We wszystkich kulturach starożytnych liczba ta miała wyjątkowe znaczenie. Także w Starym Testamencie „siedem” i „pełnię” traktowano zamiennie. Siedem to coś doskonałego, dlatego wybaczyć siedem razy oznaczało wybaczyć całkowicie.

Spośród licznych metafor stosowanych przez Jezusa warto przytoczyć porównanie Słowa Bożego do ziarna (por. Mt 13,1-9). Zestawienie to obecne jest na kartach wszystkich Ewangelii synoptycznych. Jezus nauczając uczniów, opowiedział przypowieść o rolniku, który siał. Ziarna padały na różne grunty: drogę, skały, między ciernie oraz na żyzną ziemię. Ostatnie wydało obfity plon. Różne rodzaje ziemi to symbol różnych ludzkich sytuacji. Ziarno potrzebuje do wzrostu odpowiednich warunków: gleby, wody. Wówczas potencjał, który zwiera, uruchamia jego dynamikę. Podobnie Słowo zawiera w sobie moc – dynamikę wzrostu, ale do tego potrzebuje odpowiednich warunków ludzkiego serca. Często używany współcześnie „symbol, logo lub kolory są

³² Tamże.

³³ Por. tamże, s. 72.

łatwiejsze do zapamiętania i rozpoznania przez potencjalnych” odbiorców³⁴. Podobnie ma się sprawa z metaforami, które należy odczytywać w odniesieniu do świata realnego. Wiele użytych przez Jezusa, takich jak: Chrystus jako świątynia (por. Mk 14,58; J 2,21); winny krzew jako relacje Chrystusa z wiernymi (por. J 15); wierni jako światłość świata (por. Mt 5,14); Chrystus jako pasterz (por. J 10; Mt 15,24; 18,12; 26,31; J 21,15) itd., stało się powszechnymi i przywoływanymi także przez osoby niewierzące. Podobnie jest w świecie medialnym. Niektóre z metafor „stały się kluczowym elementem powszechnego myślenia na temat mediów: metafory tworzone przez ludzi nauki okazały się tak sugestywne, iż zawładnęły umysłami tzw. przeciętnych użytkowników mediów. Popularne okazało się McLuhanowskie określenie świata jako globalnej wioski”³⁵. Znaczącym zagadnieniem wpisującym się w zakres komunikacji jest kwestia wizerunkowa. Zadaniem Kościoła jako instytucji jest ukazywanie jego świętości i piękna, które wynika z tego, że ta wspólnota pozostaje w relacji z Bogiem. „Pojęcie »wizerunek« jest natomiast często łączone z terminem *public relations*, jednak rozumienie prawdziwej istoty PR nie jest zbyt popularne, a często nawet wypaczone”³⁶. W określeniu *public relations* mieści się zarządzanie informacją wobec wszystkich zainteresowanych grup celem zbudowania zaufania w społeczeństwie oraz wiarygodności dla pracy instytucji. „Jest to więc niezwykle ważny aspekt odpowiedzialnej komunikacji każdej firmy, ale także punkt ciężkości dla dzieł nowej ewangelizacji w Kościele rzymskokatolickim. PR wprowadza bowiem perspektywę patrzenia na komunikację społeczną w sposób strategiczny, myśląc o przyszłości danej instytucji, planując wszystkie działania (w przeciwieństwie do popularnej w dziełach ewangelizacyjnych spontaniczności działań)”³⁷. Wiele wydarzeń, o których można przeczytać na kartach Ewangelii, następowało pod wpływem chwili i wymagań otoczenia. Nie zmienia to jednak faktu, że działalność Jezusa odbywała się zgodnie z zamierzonym przez Boga planem. Najprostszy przykładem są te fragmenty Ewangelii, gdzie Zbawiciel mówi o wyznaczonych godzinach wypełniania powierzonego Mu przez Ojca zadania, np. „Nadeszła godzina, aby został otoczony chwałą Syn Człowieczy” (J 12,23).

³⁴ A. Matwiejczyk, *Media społecznościowe jako narzędzie marketingu internetowego na przykładzie Netflix*, „Academy of Management”, 2020, nr 4 (2), s. 171.

³⁵ A. Ogonowska, *Twórcze metafory medialne. Baudrillard – McLuhan – Goffman*, Kraków 2010, s. 23.

³⁶ M. Przybysz, *Nowe życie w Chrystusie w nowej ewangelizacji w mediach*, „Wrocławski Przegląd Teologiczny”, 23/2015/2, s. 312.

³⁷ Tamże.

Odślania się tu jeszcze jeden, bardzo istotny dla omawianej treści wymiar, jakim jest pojęcie czasu, który jest sygnałem komunikacyjnym. Chronemika bada, w jaki sposób punktualność lub jej brak, oczekiwanie i wiele innych aspektów związanych z trwaniem zdarzenia lub jego zapowiedzią wpływają na rozwój tego, co się dzieje lub stanie³⁸. Z jednej strony wskazywane w Ewangelii godziny ukazują harmonogram dokonywanych działań, a z drugiej budują napięcie, gdy przy niektórych wydarzeniach odnotowana jest godzina. W opisie uzdrowienia syna urzędnika królewskiego czytamy: „Poznał więc (...), że było to o tej godzinie, kiedy Jezus rzekł do niego: »Syn twój żyje«. I uwierzył on sam i cała jego rodzina” (J 4,53). W kontekście Objawienia w Kanie Galilejskiej Jezus wypowiada słowa: „[Czy] jeszcze nie nadeszła godzina moja?” (J 2,4). Potwierdza to, że dokonywane w czasie wydarzenia mają swój logiczny ciąg, który de facto sprawia, że odbiór staje się bardziej dynamiczny. Znacznie dobitniej wyrażają to słowa skierowane do uczniów: „Jeszcze chwila, a nie będziecie Mnie widzieć i znowu chwila, a ujrzycie Mnie” (J 16,16). Słowa te wywołały zaciekawienie oraz niepokój. Apostołowie zaczęli dopytywać o sens tej chwili i wówczas usłyszeli: „Nadchodzi godzina, kiedy już nie będę wam mówił w przypowieściach, ale całkiem otwarcie oznajmię wam o Ojcu” (J 16,25). Zapowiadając zaś swoje ponowne przyjście, Jezus wywołał atmosferę oczekiwania: „Czuwajcie więc, bo nie znacie dnia ani godziny” (Mt 25,13). Jest to czynnik motywujący uczniów Jezusa do pracy nad sobą oraz troski o zbawienie innych osób. Celem niniejszej pracy nie jest egzegeza tych tekstów, a jedynie ukazanie, że bardzo ważny dla komunikacji społecznej i społecznego przekazu jest czas, do którego odniesienia znajdują się w nauczaniu Chrystusa.

1.1.5. Doświadczenie osobowe

Zagadnienie przekazu i komunikacji wypełnia się także poprzez pryzmat osobistego doświadczenia i „zobaczenia na własne oczy”³⁹, co zauważa papież Franciszek w *Orędziu na 55 Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu*. Wybrzmiewa ono w słowach Filipa skierowanych do Natanaela: „chodź i zobacz” (J 1,46). Pełną emocji reakcję uczniów można porównać do sposobu, w jaki współcześnie funkcjonują media społecznościowe. Filip zachęcił Natanaela do pójścia za Jezusem,

³⁸ Por. M. Nowina Konopka, *Komunikacja lekarz – pacjent. Teoria i praktyka*, Kraków 2016, s. 109.

³⁹ Franciszek, „*Chodź i zobacz*” (J 1,46). *Komunikować, spotykając osoby, tam gdzie są, i takie, jakie są. Orędzie na 55 Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu*, <https://www.vatican.va/content/francesco/pl/messages/communications/documents/papa-francesco_20210123_messaggio-comunicazioni-soc-iali.html> [dostęp: 21.01.2021].

podobnie wielu innych w Ewangelii zostało zachęconych do pójścia za Zbawicielem poprzez świadectwo znajomych, którzy wcześniej Go zobaczyli, wysłuchali Jego nauki lub doświadczyli uzdrowienia. Do tych, którzy usłyszeli świadectwo, Chrystus sam kierował zaproszenie. W Biblii czytamy: „Jezus zaś odwróciwszy się i ujrawszy, że oni idą za Nim, rzekł do nich: »Czego szukacie?«. Oni powiedzieli do Niego: »Rabbi! – to znaczy: Nauczycielu – gdzie mieszkasz?«. Odpowiedział im: »Chodźcie, a zobaczycie«. Poszli więc i zobaczyli, gdzie mieszka, i tego dnia pozostali u Niego. Było to około godziny dziesiątej” (J 1,38-39). Podobnie dziś – liczba lajków, subskrypcji, wyświetleń zależy od tego, czy dany przekaz jest polecany kolejnym odbiorcom w oparciu o różnego rodzaju relacje społeczne, które tworzymy w świecie realnym lub jedynie wirtualnie. Ostatecznie „zaproszenie do »pójścia i zobaczenia«, które towarzyszy pierwszym emocjonującym spotkaniom Jezusa z uczniami, jest także metodą każdego autentycznego przekazu międzyludzkiego. Aby móc opowiadać prawdę o życiu, które staje się historią, konieczne jest wyjście z wygodnego przeświadczenia »już to wiem« i wyruszenie, pójście i zobaczenie, bycie z ludźmi, słuchanie, korzystanie z sugestii rzeczywistości, która pod pewnymi względami zawsze będzie nas zaskakiwać. »Otwórz ze zdumieniem oczy na to, co zobaczysz i pozwól, aby twoje ręce napełniły się świeżością limfy życia, tak aby inni, gdy będą cię czytać, dotykali żywego cudu życia«, radził bł. Manuel Lozano Garrido swoim kolegom dziennikarzom”⁴⁰. Jak zauważa Franciszek, a co zostało już poniekąd wyrażone w paragrafie o aksjologii mediów, w ramach owego pójścia i zobaczenia, które powinno być realizowane w każdej formie mediów, mieści się ich przejrzystość i uczciwość. „»Chodź i zobacz« jest sposobem, w jaki wiara chrześcijańska była przekazywana, począwszy od tamtych pierwszych spotkań na brzegu Jordanu i Jeziora Galilejskiego”⁴¹. W zwrocie tym nie ma próby przekonywania argumentami. Aby nie pozostać jedynie widzem obserwującym sytuację z zewnątrz, potrzebna jest otwartość na spotkanie. Rodzi się ona poniekąd przez świadectwo, toteż użyteczne jest jedynie takie narzędzie, które ostatecznie skłania nas do pójścia i zobaczenia, do doświadczenia, a nie jedynie do odsłuchania. W ten sposób zareagowali Samarytanie na świadectwo Samarytanki – po prostu poszli. Konsekwencją tego jest wyznanie: „Wierzimy już nie dzięki twemu opowiadaniu, na własne bowiem uszy usłyszeliśmy i jesteśmy przekonani, że On prawdziwie jest Zbawicielem świata” (J 4,42). Ten model przekazu, wymagający

⁴⁰ Tamże.

⁴¹ Tamże.

odwagi i zaciekawienia, stanowi najbardziej uczciwą formę weryfikacji otrzymywanej wiadomości. Jest tak dlatego, że spotkanie możliwe jest dzięki poznaniu.

Analizując kwestię werbalności i niewerbalności przekazu należy zauważyć, że forma łącząca język i gesty umożliwia lepsze okazanie uczuć oraz myśli w ramach osobowego doświadczenia. Zawiera się w tym także aspekt parajęzyka, który dotyczy głosu oraz tego, co wypowiadamy, a co nie jest słowem. Może to być ton głosu i jego barwa, natężenie oraz to, czy mówimy nisko, czy wysoko. Dźwięki obejmują m.in. okazywane zdenerwowanie, westchnienia, śmiech, płacz⁴². Tego typu wokalizację można zaobserwować w odniesieniu do Jezusa i odczytać, jaki wpływ miało to na odbiorców. Przykładem może być wyrzucenie kupców ze świątyni (por. Mk 11,15-19) oraz moment, gdy Zbawiciel zapłakał przy grobie Łazarza (por. J 11,35). Fragment ten stanowi przedmiot licznych dyskusji prowadzonych przez egzegetów. Różnie widziana jest motywacja owego płaczu. Nie zmienia to faktu, że najwyraźniej i najtrafniej był on odczytany i przeżyty przez tych, którzy Jezusowi towarzyszyli. Płacz Syna Bożego pojawia się także w kontekście mowy dotyczącej zniszczenia Jerozolimy (por. Łk 19,41). Niestety, jak zauważa Barbara Sobkowiak, efektywność „komunikacji spada, jeśli w przekazywaniu informacji od nadawcy do odbiorcy pośredniczą inne osoby (media)”⁴³. Z oczywistych względów nie posiadamy zapisu wizualnego ani fonicznego wypowiedzi Jezusa. Tym samym, dysponując jedynie pisemną formą pozostawionego komunikatu oraz tą przekazywaną przez Tradycję, mogłoby się wydawać, że jesteśmy narażeni na minimalny zakres przekazu. Nic bardziej mylnego, gdyż tekst jest natchniony, a jego przekaz jest uzupełniany oraz zabezpieczony działaniem Trzeciej Osoby Boskiej – Ducha Świętego.

⁴² Zaproszenie wyrażone przez Jezusa w słowach „chodźcie, a zobaczycie” daje możliwość otwarcia się na kwestię komunikacji niewerbalnej. Naturalnie, że pierwszym środkiem komunikowania jest język. Jednak skuteczność komunikacji opiera się także na procesach niewerbalnych. Przywołując powyższy kontekst, możemy wyróżnić dwie formy komunikowania werbalnego, jakie stosował Jezus i apostołowie – ustną i pisemną. Zbawiciel, cytując starotestamentalne teksty prorockie – myślimy tu o komunikacji pisemnej – robił to z właściwą sobie ekspresją oraz stosując własny komentarz, co miało charakter werbalny oraz niewerbalny. W Ewangelii według św. Łukasza czytamy: „Przyszedeł również do Nazaretu, gdzie się wychował. W dzień szabatu udał się swoim zwyczajem do synagogi i powstał, aby czytać. Podano Mu księgę proroka Izajasza. Rozwinąwszy księgę, znalazł miejsce, gdzie było napisane: »Duch Pański spoczywa na Mnie, ponieważ Mnie namaścił i posłał Mnie, abym ubogim niósł dobrą nowinę (...)«” (Łk 4,16-18). W tym przypadku słowa Jezusa nie zachwyciły słuchaczy. Był to jednak jedyny i niepowtarzalny moment, gdy będąc w tym miejscu, mogli doświadczyć wszystkich okoliczności pozawerbalnych prelekcji; por. B. Sobkowiak, *Komunikowanie społeczne, w: Współczesne systemy komunikowania*, red. B. Dobek-Ostrowska, Wrocław 1997, s. 16-17.

⁴³ Tamże, s. 18.

Oczywistością jest, że był to wyjątkowy moment w historii świata, gdy ludzie mogli bezpośrednio słuchać i patrzeć na Jezusa. Komunikacja niewerbalna może wzmacniać, osłabiać przekaz lub mu zaprzeczać⁴⁴. Oznacza to, że mimika twarzy Jezusa, Jego gesty, sposób poruszania się pełnią funkcję dopełniającą. To synergologia zajmuje się odkodowaniem postaw, emocji, pragnień nadawcy komunikatu. Nieświadome, często wydawałoby się nieznaczące ruchy, które wykonujemy w czasie mówienia, stanowią weryfikator integralności tego, o czym mówimy. Wypowiadane słowa z racji naszej zdolności do kłamania mogą zasłaniać to, co kryje się w naszym umyśle. Toteż mowa ciała, brzmienie głosu, gesty, mimika twarzy mogą zaprzeczać lub potwierdzać to, o czym mówimy. W wypadku zaprzeczenia odbiorca zaczyna ignorować nadawcę, gdyż w jego przekonaniu jawi się on jako osoba nieautentyczna. Przykładem może być smutny ksiądz, przeżywający trudności w powołaniu, wysiłający się, by świadczyć, że kapłaństwo jest szczęśliwą drogą życia. W tego rodzaju komunikacji duży akcent kładziemy na to, co widzimy, a nie na to, co słyszymy⁴⁵. Jezus jest tym, który nigdy nie popełnił grzechu, tym samym nie dopuścił się kłamstwa. Niemniej w Ewangelii pojawiają się fragmenty, gdzie nie okazuje na zewnątrz tego, o czym myśli, niejako pozwala rozmówcy wyciągnąć wniosek, któremu początkowo zaprzecza. Przykładem może być rozmowa z kobietą kananejską. Jezus powiedział wówczas, że jest posłany tylko do owiec, które poginęły z domu Izraela. Wiemy, że zbawienie jest ofiarowane wszystkim, że jest powszechne. Wydawać by się mogło, że Jezus zaprzecza temu w przywołanej perykopie. Jednak takie zachowanie Syna Bożego było motywem determinującym ową kobietę do wyznania wiary, a wówczas Zbawiciel potwierdził: „O niewiasto, wielka jest twoja wiara; niech ci się stanie, jak chcesz! Od tej chwili jej córka była zdrowa” (Mt 15,21-28). To zdarzenie – jak i chociażby odpowiedź Jezusa na prośbę matki synów Zebedeusza potwierdzająca ostatecznie zapowiedź cierpienia, którego doświadczyć mieli apostołowie (por. Mt 20,20-23) – dowodzą, że niekiedy słowa wypowiedane przez Zbawiciela nie odzwierciedlały Jego wiedzy i myśli.

Kolejną istotną kwestią jest analiza odległości między rozmówcami, która może wyrażać stosunek emocjonalny, formę przemowy lub chociażby statut społeczny nadawcy. Skracanie dystansu zawsze wyraża pozytywną afektywność⁴⁶. W tym

⁴⁴ Por. tamże, s. 17.

⁴⁵ Por. D. Kubieniec, *Komunikacja niewerbalna i wykorzystanie gestów w sporcie*, „Media – Kultura – Komunikacja Społeczna”, t. 2, 2021, nr 16, s. 67.

⁴⁶ Por. M. Nowina Konopka, dz. cyt., s. 110.

kontekście trzeba zauważyć, że Bóg niejako „skrócił” w osobie Jezusa dystans do siebie. Pozwolił wejść w swoją sferę intymną, w którą dopuszczamy tylko najbliższe osoby. Kwestią dotyku w obrębie komunikacji zajmuje się haptyka. W Ewangeliach czytamy, że Jezus błogosławił dzieci „i biorąc je w objęcia, kładł na nie ręce” (Mk 10,16). W innym fragmencie przełożony synagogi prosił: „Moja córeczka dogorywa, przyjdź i połóż na nią ręce, aby ocalała i żyła” (Mk 5,23). Kobieta od dwunastu lat cierpiąca na krwotok wyrażała w myślach pragnienie: „Żebym choć dotknęła Jego płaszcza, a będę zdrowa” (Mk 5,28). Istnieje wiele opisów ukazujących Jezusa obecnego wśród osób obcych, a jednak traktujących Go jak przyjaciela, kogoś z rodziny, osobę dobrze znaną. Relacja ta była obopólna. Ewangelia obfituje w przykłady skracania dystansu: od narodzin Jezusa w stajence (por. Łk 2,1-7), poprzez uroczysty wjazd na ośle do Jerozolimy (por. Łk 19,29-40), po śmierć na krzyżu (por. J 19,17-24).

Czynnikiem wpływającym na przekaz i odbiór treści jest także otoczenie. Temperatura, kolor, jasność lub ciemność mogą nas zachęcić lub odstraszyć⁴⁷. W zasadzie Ewangelia ukazuje, że spotkania z Jezusem wynikały z potrzeby chwili. Niemniej nie można zanegować tego, że Zbawiciel jako Bóg mógł wpływać na to, że spotkania odbywały się w wybranych przez Niego miejscach, a nauczając, wykorzystywał maksymalnie ich atrybuty. Nawiązywał do konkretnych aranżacji, co ostatecznie wpływało na wyobraźnię odbiorców oraz ich nastrój i emocje. Cudowne rozmnożenie chleba dokonane zostało wieczorem na pustkowiu (por. Łk 9,12-17). Ta pora i miejsce wzmagaly w słuchaczach myśl o tym, że spędzą noc w niekomfortowych warunkach i w poczuciu dyskomfortu wywołanego głodem. Innym wymownym wydarzeniem było uciszenie przez Jezusa burzy, która zerwała się w gwałtowny sposób, tak że fale zalewały łódź. Akcja rozgrywała się na jeziorze, czyli w miejscu, z którego trudno uciec. Na dodatek działo się to w chwili, gdy Jezus spał (por. Mt 8,23-27). Zdarzenie pełne grozy stało się tłem dla wygłoszenia nauki o zaufaniu. W tym przekazie uwidacznia się dodatkowo istotny element komunikacji, którym jest cisza lub milczenie.

1.1.6. Kontakt wzrokowy

Okulestyka jest dziedziną, która w ramach komunikacji społecznej zajmuje się kontaktem wzrokowym. W momencie wyszydzenia Jezusa oprawcy zawiązali mu oczy i wystawiali na próbę Jego Bóstwo. Czytamy: „Zasłaniali Mu oczy i pytali: Prorokuj, kto

⁴⁷ Por. tamże, s. 111.

cię uderzył” (Łk 22,64). W naturalnych warunkach, gdy dialog nie jest obciążony negatywnymi emocjami, kontakt wzrokowy jest objawem zainteresowania. Może wyrażać przyjazne nastawienie. Gdy spoglądamy jednak na kogoś zbyt śmiało, fakt ten może onieśmielać⁴⁸. W Ewangelii czytamy też: „oczy wszystkich w synagodze były w Nim utkwione” (Łk 4,20). Gdy Jezus czyta, wzbudza podziw odbiorców, absorbuje słuchaczy. Dzieje się tak z różnych względów – przede wszystkim dlatego, że głoszona nauka pokrywa się z Jego czynami, ale możemy też wnioskować, że Jezus posiadał umiejętność podtrzymywania kontaktu wzrokowego z odbiorcami. Zmysłem wzroku odbiorca zwraca też uwagę na prezencję nadawcy. Dotyczy to sposobu ubierania się lub uczesania. Wygląd mówi o sytuacji ekonomicznej oraz statusie społecznym nadawcy. Przejawia informację o sprawności fizycznej, poniekąd także przekonaniach itd.⁴⁹ W nawiązaniu do Prologu Janowego, który został przywołany wcześniej, nie należy zapominać o jego ostatnim zdaniu, gdzie czytamy: „Boga nikt nigdy nie widział; ten Jednorodzony Bóg, który jest w łonie Ojca, [o Nim] pouczył” (J, 1,18). Natomiast autor Psalmu 27 zachęca: „Szukaj Jego oblicza”. Skoro Jezus jest Bogiem, możemy domniemywać, że był pięknym, przystojnym mężczyzną, którego wygląd ułatwiał odbiorcom przyjęcie komunikatu. Dla autorów Ewangelii wygląd Zbawiciela nie był jednak istotny, gdyż wątek estetyczny został pominięty, nie mając zbawczego znaczenia. Możemy jedynie na podstawie Psalmu 45 podjąć refleksję nad słowami: „Tys najpiękniejszy z synów ludzkich, wdzięk rozlał się na twoich wargach, przeto tobie pobłogosławił Bóg na wieki” (Ps 45,3). Z drugiej jednak strony w Księdze Izajasza czytamy: „Jak wielu osłupiało na Jego widok – tak nieludzko został oszpecony Jego wygląd i postać Jego była niepodobna do ludzi” (Iz 52,14). Słowa te odnosimy do czasu męki. Na pewno jesteśmy ubożsi od współczesnych Jezusowi o fizyczne doświadczenie Jego obecności. Na szczęście nie jesteśmy ubożsi o doświadczenie duchowe, które poniekąd dotyczy kolejnego wątku.

Podsumowując powyższe treści, warto przywołać słowa Franciszka o tym, że „w przekazie nic nigdy nie może w pełni zastąpić zobaczenia na własne oczy. Niektórych rzeczy można się nauczyć jedynie z własnego doświadczenia. Porozumiewamy się nie tylko słowami, ale oczami, tonem głosu, gestami. Wielka atrakcyjność Jezusa dla tego,

⁴⁸ Por. A. Klejne, *Nie zwracając uwagi na mowę ciała, utrudniamy sobie życie*, 09.05.2016, <<https://polskiprzemysl.com.pl/marketing-pr/nie-zwracajac-uwagi-na-mowe-ciala-utrudniamy-sobie-zycie>> [dostęp: 14.02.2022].

⁴⁹ Por. K. Jarzabek, *Słownik mowy ciała Polaków*, Katowice 2016, s. 15.

kto Go spotykał, wynikała z prawdziwości Jego głosu, ale skuteczność tego, co mówił, była związana z Jego spojrzeniem, Jego postawą, a nawet z Jego milczeniem. Uczniowie nie tylko słuchali Jego słów, patrzyli na Niego, gdy mówił. W rzeczywistości w Nim – wcielonym Logosie – Słowo zyskało Oblicze, Bóg niewidzialny pozwolił się zobaczyć, usłyszeć i dotknąć, jak pisze Jan (por. 1 J 1,1-3). Słowo jest skuteczne tylko wtedy, gdy je »widać«, tylko wtedy, gdy włącza nas w doświadczenie, w dialog. Z tego powodu »chodź i zobacz« miało i ma zasadnicze znaczenie⁵⁰. Myśl, którą wyraża Franciszek, dotyczy przestrzeni wiary. W niej są istotne nie tylko narzędzia przekazu, ale również to, co przeżywa serce. Przykładem jest św. Paweł z Tarsu, który „z pewnością posługiwałby się pocztą elektroniczną i wiadomościami *social*; ale to jego wiara, jego nadzieja i jego miłość wywierały wrażenie na współczesnych mu ludziach, którzy słuchali jego głosu i mieli szczęście spędzać z nim czas, widzieć go podczas zgromadzenia czy indywidualnej rozmowy (...), w działaniu w miejscach, w których się znajdował”⁵¹.

1.1.7. Cisza i milczenie

Cisza jest wymowna i może być stopniowalna. Przeżywamy w życiu takie momenty, gdy prosimy o ciszę, która ochroni przed hałasem. Dziś w wielu miejscach słychać muzykę; czasami jest tak głośna, że nie można rozmawiać. Ludzie wolą dźwięk elektroniczny, używają słuchawek. Milczenie jest niekomfortowe – gdy w towarzystwie nagle zapada cisza, jest ona krępująca i sprawia, że chcemy powiedzieć cokolwiek. Potrzeba zażyłości, przyjaźni, by mogło między ludźmi zaistnieć milczenie. Niektórzy żyją w przekonaniu, że trzeba mówić, żeby być zauważonym. Gdy w grupie znajdzie się osoba, która milczy, pojawia się u pozostałych uczestników doświadczenie niepokoju⁵². Cyprian Kamil Norwid w prelekcji *O wolności słowa* mówił: „wymowne być może milczenie, / Dlatego nad wykrzyknik jedno mgnienie oka / Donioślejsze. Jest cisza płytka, jest głęboka... / Dlatego z wielu figur wymowy (...), / Najsilniejszą przestankę – głosu zawieszenie, / I cisza stąd daleko jest szerszą w swej gamie / Od gromu, który cały

⁵⁰ Franciszek, „Chodź i zobacz” (*J 1,46*). *Komunikować, spotykając osoby, tam gdzie są, i takie, jakie są. Orędzie na 55 Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu*, dz. cyt.

⁵¹ Tamże.

⁵² Por. A. Boniecki, *Odwrócili się ku czezej gadaniu*, 4.07.2017, <<https://www.tygodnikpowszechny.pl/odwrocili-sie-ku-czezej-gadaninie-148917>> [dostęp: 6.09.2022].

horyzont połamie”⁵³. Zdaniem ks. Adama Bonieckiego, by milczenie i cisza miały sens, muszą służyć wyciszeniu wewnętrznemu. „Miejscem i szkołą wewnętrznego wyciszenia jest modlitwa. Posoborowa reforma liturgii mszalnej polegała m.in. na wprowadzeniu do niej momentów ciszy i milczenia. Według obowiązujących przepisów (*Ogólne wprowadzenie do Mszału Rzymskiego, Instrukcja o muzyce w świętej liturgii* „*Musicam sacram*”) milczenie ma poprzedzać”⁵⁴ kilka momentów Mszy św. Prefekt Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów kard. Robert Sarah w swojej książce, którą zatytułował *Moc milczenia. Przeciw dyktaturze hałasu*, napisał, że bez ciszy nie da się usłyszeć Bożego głosu. „Jeśli chcemy [Boga] odkryć, jeśli chcemy Go spotkać, trzeba nauczyć się trwać w ciszy. Nie ma bowiem innej drogi, by dojść do Boga, niż droga przez ciszę”⁵⁵. W przywołanej wcześniej perykopie, gdy na Jeziorze Tyberiadzkim szalała burza, a Jezus spał, apostołowie w ciszy swoich sumień mogli zweryfikować, czy potrafią zawierzyć siebie Synowi Bożemu. Jeszcze bardziej wymowny fragment, gdy Jezus wykorzystuje ciszę jako środek komunikacji, zawarty jest w Ewangelii Jana (por. J 8,1-9). Czytamy: „Uczeni w Piśmie i faryzeusze przyprowadzili do Niego kobietę, którą pochwycono na cudzołóstwie, a postawiwszy ją pośrodku, powiedzieli do Niego: »Nauczycielu, tę kobietę dopiero pochwycono na cudzołóstwie. W Prawie Mojżesz nakazał nam takie kamienować. A Ty co mówisz?«. Mówili to, wystawiając Go na próbę, aby mieli o co Go oskarżyć. Lecz Jezus nachyliwszy się, pisał palcem po ziemi. A kiedy w dalszym ciągu Go pytali, podniósł się i rzekł do nich: »Kto z was jest bez grzechu, niech pierwszy rzuci na nią kamień«. I powtórnie nachyliwszy się, pisał na ziemi. Kiedy to usłyszeli, wszyscy jeden po drugim zaczęli odchodzić, poczynając od starszych, aż do ostatnich”. W tym fragmencie dwukrotnie zapada cisza, a gdy do niej dochodzi, otwierają się wieka ludzkich sumień. W ciszy słychać powracające jak echo grzechy, które są doświadczeniem wszystkich ludzi. Cisza jako przestrzeń komunikacji, tu konkretnie, jest momentem spotkania Boga i przyjęcia w pokorze prawdy o sobie.

Wspólnota zgromadzona wokół Jezusa od jej zarania starała się wykorzystywać dostępne do ewangelizacji środki komunikacji międzyludzkiej. Głównie był to przekaz ustny. Słowo mówione stanowiło podstawowy sposób przekazywania Ewangelii. Pismo

⁵³ C.K. Norwid, *Rzecz o wolności słowa* wygłoszona przez autora na jednym z odczytów publicznych, urządzonych przez Komitet Stowarzyszenia Pomocy Naukowej w Paryżu dnia 13 maja 1869 roku, Paryż 1869, s. 25, <<https://cyfrowe.mnk.pl/dlibra/publication/25749/edition/25432/content>> [dostęp: 11.09.2022].

⁵⁴ A. Boniecki, dz. cyt.

⁵⁵ R. Sarah, *Misja nadzieja*, „Nasz Dziennik”, 23.01.2017, <<https://naszdzienik.pl/mysl/174891,misja-nadzieja.html>> [dostęp: 11.09.2022].

Święte było dostępne wąskiej grupie osób z racji istnienia małej liczby manuskryptów. Innymi formami komunikacji były: działalność cudotwórcza i charytatywna, świadectwo życia, a z upływem czasu obrzędy liturgiczne, modlitwy i śpiew. Następnie także obrazy oraz symbole religijne, które przeszły ewolucję w swym odbiorze⁵⁶. Później także kościoły jako budowle oraz ich wnętrza – głównie polichromie, które ukazując treści biblijne, stanowiły formę komunikacji.

1.2. Kościół jako wspólnota

Nazwa Kościół wywodząca się z chrześcijańskiej łaciny *Ecclesiae*, z greckiego *ἐκκλησία*, oznacza zgromadzenie, zwołanie. Kościół jest wspólnotą osób wierzących, założoną i zwołaną przez Jezusa Chrystusa, która pielgrzymuje do Ojca i urzeczywistnia się mocą Ducha Świętego. Dokonuje się to przez przyjęcie Słowa Bożego, sakramenty oraz służbę drugiemu człowiekowi. Potrzeba ku temu zwierzchnictwa kolegium apostołskiego, któremu przewodzi papież⁵⁷. Sobór Watykański II, by opisać tajemnicę Kościoła, używa wielu „biblijnych obrazów i metafor”. Ich komplementarna interpretacja pozwala w jakiejś części odsłonić bogactwo tejże rzeczywistości⁵⁸. Ostatecznie, jakkolwiek próba definiowania zmierzająca do uzyskania esencji myśli o Kościele de facto nie odzwierciedla jego bogactwa. Posoborowa myśl kreuje interpretację, która jest nierozdzielnie związana z całością tej tajemnicy. Obejmuje ona cztery wzajemnie uzupełniające się modele Kościoła jako *communio*, Mistycznego Ciała Chrystusa, Ludu Bożego oraz Świątyni Ducha Świętego. „Dopiero wszystkie modele i aspekty traktowane łącznie mogą wyrazić, czym Kościół jest, czym chce być i czym powinien się stać”⁵⁹.

1.2.1. Koncepcja Kościoła jako wspólnoty

Na Soborze Watykański II nie opracowano szeroko idei Kościoła jako „wspólnoty”, gdyż wywoływała ona kontrowersje. Zagadnienie to było tematem uprzywilejowanym, ponieważ wyrażało „nową świadomość Kościoła”⁶⁰, ale nie miało dokładnie określonego znaczenia. Stanowiąc pojęcie centralne, nie dotyczyło struktury, raczej wyrażało znaczenie soteriologiczne, czyli ukazujące źródło Kościoła. Użyte po raz

⁵⁶ Por. A. Lewek, *Mass media w służbie ewangelizacji*, „Studia Theologica Varsaviensia”, 36/2/1998, s. 90-91.

⁵⁷ Por. A. Czaja, dz. cyt., s. 379.

⁵⁸ Por. tamże, s. 382-383.

⁵⁹ Tamże, s. 383.

⁶⁰ Tamże, s. 396.

pierwszy przez św. Hieronima (IV wiek) określenie *communio sanctorum* oznaczało w starożytności chrześcijańskiej nie tyle wspólnotę, co „udział w dobrach zbawienia, współudział w tzw. rzeczach świętych ofiarowanych przez Boga”⁶¹. Partycypacja w Bożej łasce i prawdzie skutkuje więzią z jedną miłością także na tamtym świecie. W ten sposób wchodzimy w zakres tegoż pojęcia propagowanego w drugim tysiącleciu chrześcijaństwa⁶².

1.2.1.1. Kościół – Ciało Mistyczne Chrystusa

Wspólnota Kościoła jest nie tylko zgromadzeniem wokół Chrystusa, ale stanowi z Nim komunie. Kościół jest „zjednoczony z Nim, w Jego Ciele”⁶³, stąd porównanie do Ciała Chrystusa. Akcent pada na słowo „ciało” (hebr. *basar*, gr. *soma*, *sarks*), „co oznaczało żywego, historycznego człowieka, indywidualnego i zbiorowego”⁶⁴. Wyraża on nierozzerwalną łączność wiernych z Chrystusem. Chrystus jest Głową Ciała i jak pisze św. Tomasz z Akwinu, jakby jedną i tą samą osobą⁶⁵, a według św. Grzegorza Wielkiego „okazał się jedną i tą samą osobą co Kościół”⁶⁶. W tym rozumieniu Duch Święty jest duszą Kościoła, a wierni stanowią owo Ciało. Według Josepha Ratzingera znajduje ono swoje doświadczalne uobecnienie w kościołach partykularnych⁶⁷. Odcinając się od herezji doketyzmu, która głosiła, iż ciało Jezusa było jedynie podobne do ludzkiego, Kościół nazywano *corpus verum Christi*. Terminologia ta była używana od czasów św. Pawła do IX wieku⁶⁸. Jej podstawą jest ekonomia Boża dokonana poprzez wcielenie i zbawienie, co stanowi o urzeczywistnieniu odwiecznej myśli Boga. Święty Paweł wyraża tę prawdę w słowach: „gdy jednak nadeszła pełnia czasu, zesłał Bóg Syna swego, zrodzonego z niewiasty, zrodzonego pod Prawem” (Ga 4,4) lub „dla dokonania pełni czasów, aby wszystko na nowo zjednoczyć w Chrystusie jako Głowie: to, co w niebiosach, i to, co na ziemi” (Ef 1,10) bądź też „wydobyć na światło, czym jest wykonanie tajemniczego planu, ukrytego przed wiekami w Bogu, Stwórcy wszechrzeczy.

⁶¹ Tamże, s. 401.

⁶² Por. tamże.

⁶³ KKK 789.

⁶⁴ C. Bartnik, *Ciało Chrystusa*, w: EK, t. 9, Lublin 2002, kol. 998.

⁶⁵ Por. STh, III, 48, 2, ad 1.

⁶⁶ Grzegorz Wielki [św.], *Moralia in Job*, praef. 1, 6 4; PL 75, 525; cyt. za: KKK 795.

⁶⁷ Por. J. Ratzinger, *Kościół. Pielgrzymująca wspólnota wiary*, tłum. W. Szymona, Kraków 2005, s. 120-121.

⁶⁸ Por. Kościół jako „Ciało” jest określony w Rz 12,5; 1 Kor 10,17; 12,13, a jako „Ciało Chrystusa” lub „Jego Ciało” w 1 Kor 12,27; Ef 1,23; 4,12; 5,30; Kol 1,24; B. Adamczewski, *Kościół jako ikona ciała Chrystusa w Pierwszym Liście do Koryntian*, „*Verbum Vitae*”, 6 (2004), s. 149; R.A. Sikora, *Kościół jako Ciało Chrystusa w Kol i Ef*, „*Roczniki Teologiczne*”, t. 44, 1/1997, s. 129-138.

Przez to teraz wieloraka w przejawach mądrość Boga poprzez Kościół stanie się jawna Zwierzchnościom i Władzom na wyżynach niebieskich – zgodnie z planem wieków, jaki powziął Bóg w Chrystusie Jezusie, Panu naszym” (Ef 3,9-11). Model ten wyraża ontyczną i egzystencjalną więź między człowiekiem i Bogiem, jaka dokonała się dzięki Chrystusowi⁶⁹. Czytamy u św. Pawła: „wy przeto jesteście Ciałem Chrystusa i poszczególnymi członkami” (1 Kor 12,27) oraz „i wszystko poddał pod Jego stopy, a Jego samego ustanowił nade wszystko Głową dla Kościoła, który jest Jego Ciałem, Pełnią Tego, który napęłnia wszystko wszelkimi sposobami” (Ef 1,22-23). Z nauczania św. Pawła dowiadujemy się także, iż owo Ciało stanowi drugiego Adama oraz nową ludzkość: „Z dwóch rodzajów ludzi stworzyć w sobie jednego nowego człowieka, wprowadzając pokój i w ten sposób jednych, jak i drugich znów pojednać z Bogiem w jednym Ciele przez krzyż, w sobie zadawszy śmierć wrogości. A przyszedłszy, zwiastował pokój wam, którzyście daleko, i pokój tym, którzy blisko, bo przez Niego jedni i drudzy w jednym Duchu mamy przystęp do Ojca” (Ef 2,15-18)⁷⁰. Ciało stanowi podstawę dla powszechnego zbawienia⁷¹, gdyż „On jest Głową Ciała – Kościoła. On jest Początkiem, Pierworodnym spośród umarłych, aby sam zyskał pierwszeństwo we wszystkim” (Kol 1,18). Tak więc „Jezus przyszedł po to, by przywrócić Bogu należną mu chwałę”⁷².

Zmiana terminologii nastąpiła w wyniku potrzeby obrony realnej obecności Jezusa w Eucharystii. Wówczas Kościół zaczęto nazywać Mistycznym Ciałem Chrystusa. Choć już w 458 roku Teodoret użył tego określenia, powszechne stało się ono dopiero dzięki Piotrowi Lombardowi, który dokonał rozróżnienia na ciało właściwe (sakramentalne) oraz mistyczne (Kościół). Rozważania na przestrzeni dziejów dokonujące się w Kościele skompilował w encyklice *Mystici Corporis Christi* Pius XII. Píše on: „W Nim, to jest w Chrystusie jako Głowie i Ciele w całym Chrystusie przez zbawczą ofiarę krzyża, przez wieki powtarzaną, niebo łączy się z ziemią”⁷³. Ujęcie takie zaaprobował Joseph Ratzinger, uznając to określenie za właściwe dla używania go przez Urząd Nauczycielski Kościoła⁷⁴. Wskazuje ono widzialny aspekt rzeczywistości

⁶⁹ Por. C. Bartnik, *Ciało Chrystusa*, w: EK, t. 9, Lublin 2002, kol. 998.

⁷⁰ KNSK 491.

⁷¹ Por. tamże 38.

⁷² R. Rak, *Kościół w służbie człowieka?*, „Kościół w Służbie Człowieka”, (257/90) 1990, s. 193.

⁷³ MCCCh 68.

⁷⁴ Por. G. Bachanek, *Kościół jako ciało Chrystusa w ujęciu Josepha Ratzingera*, „Verbum Vitae”, 8 (2005), s. 164.

duchowej. Nadto wyraża misterium jedności Chrystusa i chrześcijan, objawione w tajemnicy paschalnej, gdzie przez śmierć i zmartwychwstanie Syn Boży odkupił człowieka. Zjednoczenie to nie ma charakteru biologicznego. Termin „ciało” nie stanowi też metafory. Sedno tej prawdy wyraża się w słowach Jezusa: „Wytrwajcie we Mnie, a Ja będę trwał w was. Podobnie jak latorośl nie może przynosić owocu sama z siebie – jeśli nie trwa w winnym krzewie – tak samo i wy, jeżeli we Mnie trwać nie będziecie. Ja jestem krzewem winnym, wy – latoroślami. Kto trwa we Mnie, a ja w nim, ten przynosi owoc obfity, ponieważ beze Mnie nic nie możecie uczynić” (J 15,4-5). Wynika stąd, iż warunkiem żywotności królestwa Bożego w członkach mistycznego Ciała jest ściśle zespolenie z Głową. Jest to więź życia nadprzyrodzonego, która rzutuje na stosunki społeczne⁷⁵. Tak jak ciało ludzkie, które nieustannie odnawia się w procesie życia, podobnie Kościół jako żywy organizm, zachowując tożsamość, nieustannie podlega rozwojowi. Analogicznie, bazując na przykładzie winnego krzewu, rozwój Ciała dokonuje się dzięki Głowie. Joseph Ratzinger odwołując się do nauki soborowej, przypomina, że tylko we wspólnocie, która stanowi ciało Chrystusa, jest On dostępny dla ludzkości⁷⁶. Kościół jest zjednoczony z Chrystusem⁷⁷. Święty Paweł pisze, że „jeżeli więc ktoś pozostaje w Chrystusie, jest nowym stworzeniem. To, co dawne, minęło, a oto wszystko stało się nowe” (2 Kor 5,17). Mistyczne Ciało Chrystusa stanowi ontyczną tożsamość Głowy i Ciała. Owa oblubieńcza więź Jezusa z Jego uczniami wyrażona została w słowach: „Kto spożywa moje Ciało i Krew moją pije, trwa we mnie, a ja w nim” (J 6,56). Jezus wielokrotnie mówi o sobie jako Oblubieńcu (por. Mk 2,9; Mt 22,1-14; 25,1-13). W wielu miejscach Pisma Świętego czytamy o Kościele, iż jest On niepokalaną Oblubienicą niepokalanego Oblubieńca (por. 1 Kor 6,12-20; Ap 22,17; Ef 1,4; 5,27)⁷⁸. Według Josepha Ratzingera to swego rodzaju stopienie w jedność jednego duchowego Ciała⁷⁹. Wzorem oblubienicy jest Maryja, która będąc pełna łaski, posłusznie wypowiada *fiat*⁸⁰. Stając się oblubienicą, stała się Jego ciałem. Oblubieńcza miłość ma charakter dynamiczny, gdyż „jedność nie wyklucza (...) stania naprzeciw siebie, bycia wobec siebie i dla siebie”⁸¹. Kościół ma „relatywną samodzielność”, w stosunku do Chrystusa

⁷⁵ Por. J. Szulist, *Teologia państwa w pismach Josepha Ratzingera (Benedykta XVI)*, Toruń 2016, s. 160.

⁷⁶ Por. KK 7; G. Bachanek, dz. cyt., s. 166.

⁷⁷ Por. KKK 789.

⁷⁸ Por. tamże 808.

⁷⁹ Por. G. Bachanek, dz. cyt., s. 172.

⁸⁰ Por. K. Szlanta, *Maryja w teologii Josepha Ratzingera – Benedykta XVI*, Lublin 2017, s. 19.

⁸¹ A. Czaja, dz. cyt., s. 390.

zachowując odrębność⁸². Nie dochodzi do wchłonięcia Kościoła, wierni nadal pozostają autonomicznymi osobami. Wyrażona w ten sposób prawda o Oblubienicy chroni model Ciała Chrystusa przed „chrystomonizmem, zapewniając odrębność stworzenia wobec Tego, przez którego dokonano się stworzenie”⁸³. Wierni doświadczają zatem życia z Chrystusem przez upodobnienie do Niego (por. Kol 3,3), przyjmując w wolności Ducha przybrania za synów⁸⁴. Bosko-ludzki charakter Kościoła⁸⁵ wskazuje, iż tajemnicą żywotności nie jest „dawno zmarły twórca religii, lecz Zmartwychwstały Pan, stale obecny pośród swego ludu”⁸⁶. Bóstwo i Człowieczeństwo Chrystusa stanowi podstawę wspólnoty, jaką jest Kościół. Zapośredniczenie wspólnoty Boga z ludźmi dokonano się w osobie Chrystusa⁸⁷.

Początkiem Kościoła nie są słowa Jezusa o prawie moralnym lub systemie teologicznym, ale jest nim łaska – żywa siła Boża, wyrażona przez Jego byt w zjednoczeniu z człowiekiem, działaniu dla człowieka, cierpieniu dla człowieka, krzyżu i Zmartwychwstaniu⁸⁸. Zatem „czynności liturgiczne nie są czynnościami prywatnymi, lecz kultem Kościoła, będącego sakramentem”⁸⁹. W celu ukazania odmienności tej sakramentalności eklezjalnej ojcowie Soboru używają określeń *veluti* (jakby) oraz *mirabile* (przedziwny) sakrament. W odróżnieniu od tej dokonanej w Chrystusie oraz wyrażanej w siedmiu sakramentach jest ona sakramentalnością grzesznego organizmu, społeczności wieloosobowej. Chrystus – Jego Głowa – nie jest z nim związany poprzez hipostazę⁹⁰. W tym kontekście pojawia się określenie Kościoła jako sakramentu zbawienia. Odkrywa ono prawdę o tym, że Kościół będący organizmem społecznym jest widzialnym znakiem dla działania Ducha Świętego. Jest to perychoreza (przenikanie) eklezjalnej rzeczywistości, „w której realizuje się samoudzielenie się Boga”⁹¹. Ważną kwestią jest fakt, iż sakramentalność eklezjalna jest otwarta na to, co przyszłe. Stanowi ona o rozwoju tejże wspólnoty, która pragnie pełni swej doskonałości⁹². Przemija postać

⁸² Por. G. Bachanek, dz. cyt., s. 174.

⁸³ Por. KKK 796; G. Bachanek, dz. cyt., s. 174.

⁸⁴ Por. Łk 8,15; STh, III, 49, a. 3, ad 3; M. Mróz, *By nie zniweczyć Chrystusowego krzyża (1 Kor 1,17). Rozumienie misterium męki i śmierci Jezusa w świetle niektórych elementów chrystianologii moralnej św. Tomasza z Akwinu*, „Teologia i Człowiek”, (11) 2008, s. 120.

⁸⁵ KK 8.

⁸⁶ A. Czaja, dz. cyt., s. 371.

⁸⁷ Por. J. Ratzinger, *Pytania o Kościół*, cz. 1, tłum. G. Sowiński, „Azymut”, 28 (2000), s. 5.

⁸⁸ Por. K. Bieszk, *Liturgia jako źródło kazań*, Kielce 1935, s. 4; P. Marini, *Liturgia i piękno. Nobilis pulchritudo*, tłum. W. Dzierża, Pelplin 2007, s. 64.

⁸⁹ KL 26.

⁹⁰ Por. KKK 252.

⁹¹ A. Czaja, dz. cyt., s. 393.

⁹² Por. KK 5.

czasu obecnego, dlatego Kościół jest nieustannie ukierunkowany eschatologicznie, gdyż tylko w przyszłym świecie zbawczy cel może być osiągnięty w pełni⁹³.

1.2.1.2. Kościół – Lud Boży

Dla wyjaśniania modelu Kościoła jako Ludu Bożego warto przywołać starotestamentalną historię zbawienia. Opisane tam dzieła Boga pozwalają odrzucić aspekt jedynie socjologiczny w spojrzeniu na Kościół⁹⁴. Dopiero w perspektywie przeszłości odkrywamy, że ta wspólnota kontynuuje „dziedzictwo starotestamentalnego ludu”⁹⁵. Nie jest to lud ukształtowany na sposób innych społeczności ludzkich. Odczytanie Bożego Objawienia pozwala zauważyć Boży zamiar o powołaniu Kościoła w świecie, ponieważ odwieczny zamysł o jego istnieniu został zapowiedziany. Kościół nie jest kontynuacją Izraela, niemniej Nowy Lud nie oznacza zapomnienia starego. Stanowi on rezultat Bożego zamysłu i w ten sposób niesie nową jakość – przymierze święte Ludu Bożego⁹⁶.

Wspólnota Kościoła w rzeczywisty sposób zaistniała po Wcieleniu i zesłaniu Ducha Świętego. W tym wymiarze jest niejako skutkiem Nowego Przymierza dokonanego w Chrystusie⁹⁷. Jego zapowiedź w Starym Testamencie słyszymy u Jeremiasza: „Oto nadchodzą dni – wyrocznia Pana – kiedy zawrę z domem Izraela nowe przymierze. Nie jak przymierze, które zawarłem z ich przodkami, kiedy ująłem ich za rękę, by wyprowadzić z ziemi egipskiej. To moje przymierze złamali, mimo że byłem ich Władcą – wyrocznia Pana. Lecz takie będzie przymierze, jakie zawrę z domem Izraela po tych dniach – wyrocznia: Umieszczę swe prawo w głębi ich jestestwa i wypiszę na ich sercu. Będę im Bogiem, oni zaś będą Mi narodem” (Jr 31,31-33). Owa pedagogika Boga wobec narodu wybranego, według nauczania soborowego, stanowiła przygotowanie do przymierza „doskonałego, które miało być zawarte w Chrystusie, oraz pełniejszego objawienia, jakie dać miało samo Boże Słowo, stawszy się ciałem”⁹⁸. Święty Paweł przywołując słowa Jezusa, napisał: „Ten kielich jest Nowym Przymierzem we Krwi mojej” (1 Kor 11,25). Powołany przez Chrystusa spośród Żydów i pogan Nowy Lud Boży zrasta się w Jego krwi dzięki Duchowi. Święty Piotr pisze: „Wy zaś jesteście wybranym

⁹³ Por. KNSK 48.

⁹⁴ Por. J. Szulist, dz. cyt., s. 112-113.

⁹⁵ A. Czaja, dz. cyt., s. 384.

⁹⁶ Por. KKK 840.

⁹⁷ Por. C. Bartnik, *Lud Boży*, w: EK, t. 9, Lublin 2002, kol. 999.

⁹⁸ KK 9.

plemieniem, królewskim kapłaństwem, narodem świętym, ludem Bogu na własność przeznaczonym, abyście ogłaszali dzieła potęgi Tego, który was wezwał z ciemności do przedziwnego swojego światła, wy, którzyście byli nie ludem, teraz zaś jesteście ludem Bożym, którzyście nie dostąpili miłosierdzia, teraz zaś jako ci, którzy miłosierdzia doznali” (1 P 2,9-10). Chrystus poprzez ofiarę z siebie (por. Hbr 7,26) powołał i przeznaczył wszystkich ludzi Bogu. Nowe przymierze nie ogranicza się do jednego narodu, ma ono charakter uniwersalny, nadto mesjański i eschatyczny⁹⁹. Powszechność wyraża misyjną naturę Kościoła posłanego do całej ludzkości. Bóg, który uczynił swoim dziedzicem Jezusa, pragnie zebrać wszystkich ludzi w jedno (por. J 11,52). Zbawienie ma zatem charakter powszechny. Członkowie Ludu Bożego (por. Dz 11,26) przynależą do Kościoła w wyniku przyjętego chrztu i namaszczenia Duchem Świętym (por. 2 Kor 1,21-22; 1 J 2,20). Otrzymana w ten sposób szczególna godność i wolność dzieci Bożych zobowiązuje do aktywnego uczestnictwa w misji Chrystusa: prorockiej, kapłańskiej i królewskiej¹⁰⁰. To Ojciec namaścił Jezusa Chrystusa Duchem Świętym i ustanowił Go Prorokiem, Kapłanem i Królem¹⁰¹.

Kościół jako Lud Boży wypełnia zadania misyjne. Misyjność Kościoła wynika z natury tej wspólnoty. Znajduje ona swój początek w Bogu, gdzie w relacji Trójcy Świętej Ojciec jest tym, który posyła Syna oraz Ducha Świętego¹⁰². Jezus mówi: „Jak Ojciec mnie posłał, tak i ja was posyłam” (J 20,21). Przyczyną zaś dzielenia się tym poznaniem jest Duch Święty jako główny sprawca misji Kościoła¹⁰³. „My nie możemy stworzyć Kościoła, możemy jedynie zapoznać innych z tym, co On uczynił. Kościół zaczyna się nie od naszego »działania«, ale od »działania« i »mówienia« Boga”¹⁰⁴. Czytamy w Dziejach Apostolskich: „(...) gdy Duch Święty zstąpi na was, otrzymacie Jego moc – i będziecie moimi świadkami” (Dz 1,8)¹⁰⁵. Słowa Jezusa wskazują, że gorliwość apostołska jest wynikiem poruszeń Bożego Ducha¹⁰⁶, niemniej Jezus jest

⁹⁹ Por. A. Czaja, dz. cyt., s. 385; M. Lurker, *Słownik obrazów i symboli biblijnych*, tłum. K. Romaniuk, Poznań 1989, s. 53.

¹⁰⁰ Por. KK 13, 35-37; KKK 781; J. Hadryś, *Udział ochrzczonych w kapłańskim, prorockim i królewskim posłannictwie Chrystusa*, „Teologia i Moralność”, 10/2015, nr 1/27, s. 28.

¹⁰¹ Por. KKK 783.

¹⁰² Por. DM 2.

¹⁰³ Por. A. Czaja, dz. cyt., s. 367.

¹⁰⁴ Benedykt XVI, *Wiara musi być płomieniem miłości, która rozpala innych. Rozważanie Ojca Świętego na rozpoczęcie I Kongregacji Generalnej*, <https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/benedyktxvi/modlitwy/synod-rozw_08102012.html> [dostęp: 25.03.2021].

¹⁰⁵ KK 48.

¹⁰⁶ Por. RMs 1.

„Sprawcą zbawienia i Początkiem jedności oraz pokoju”¹⁰⁷. Kościół, który należy do Chrystusa, kieruje się nowym przykazaniem miłości, zaś jego celem jest królestwo Boże. Stąd dowiadujemy się, że ma on charakter pielgrzymujący. Będąc w drodze, niesie światu nadzieję. Święty Piotr przestrzega jednak, że Kościół jest ludem obcym i przybyszów wobec świata (por. 1 P 2,11). Pomimo tego, że w pewnych częściach globu stanowi małą grupę, to jest narzędziem Chrystusa dla zbawienia wszystkich. Naród przyjmujących Ewangelię staje się partycularną częścią Kościoła powszechnego¹⁰⁸. Czerpie on ze zdobyczy kultury i techniki dla wykonywania swojej misji. Jednak w wyniku inkulturacji zachowuje swoją indywidualność oraz tradycje lokalne, gdyż do Ludu Bożego można przynależeć w różnych formach¹⁰⁹.

1.2.1.3. Kościół – Świątynia Ducha Świętego

Model Kościoła – Świątyni Ducha Świętego zawiera w sobie „aspekt Kościoła jako Ludu Bożego oraz jako Ciała Mistycznego Chrystusa”¹¹⁰. Czerpiąc z nauki soborowej, dowiadujemy się, że Duch jest Tym, który daje wzrost ciału¹¹¹. Myśl tę podejmują współcześni teologowie, m.in.: Heribert Mühlen, Walter Kasper, Ulrich Willers, Leonardo Boff, Medard Kehl, Arno Schilson, Theodor Schneider¹¹². Zatem Bóg jako zasada istnienia Kościoła działa w ochrzczonych mocą Ducha, od którego pochodzą wszelkie dobre dzieła dokonujące się w tej wspólnocie¹¹³. Duch prowadzi tych, którzy w wolności przyjęli Słowo dające moc, by mogli stać się dziećmi Bożymi (por. J 1,12; Rz 8,14-15). W ten sposób członkowie Kościoła mogą partycypować w Bożym szczęściu. Duch Święty, co już zostało wspomniane, stanowi duszę Kościoła, który jest bytem osobowym. Idąc za św. Augustynem lub św. Ireneuszem z Lyonu, dowiadujemy się, że Duch „daje Kościołowi życie, istnienie, realny związek z historią Jezusa i Jego dziełem zbawczym, wiarę, nadzieję, miłość”¹¹⁴. Duch Święty jest tym, który chroni prawdę Chrystusową, nadto jest źródłem kultywowania urzędów, charyzmatów i struktur, a także życia moralnego, duchowego i mistycznego, wreszcie jest źródłem działania Kościoła¹¹⁵.

¹⁰⁷ KK 9.

¹⁰⁸ Por. A. Czaja, dz. cyt., s. 386.

¹⁰⁹ Por. KK 14-16.

¹¹⁰ J. Szulist, dz. cyt., s. 177.

¹¹¹ Por. KK 8.

¹¹² Por. A. Czaja, dz. cyt., s. 395.

¹¹³ Por. KKK 809.

¹¹⁴ C. Bartnik, *Świątynia Ducha Świętego*, w: EK, t. 9, Lublin 2002, kol. 999.

¹¹⁵ Por. KKK 798, 809.

Duch Święty, jak zaznacza św. Paweł, stanowi Kościół świątynią Boga: „(...) czyż nie wiecie, żeście świątynią Boga i że Duch Boży mieszka w was? Jeżeli ktoś zniszczy świątynię Boga, tego zniszczy Bóg. Świątynia Boga jest świętą, a wy nią jesteście” (Kor 3,16-17) lub „bo my jesteśmy świątynią Boga żywego – według tego, co mówi Bóg: Zamieszkać z nimi i będę chodził wśród nich, i będę ich Bogiem, a oni będą moim ludem” (2 Kor 6,16) lub też „w Nim zespalana cała budowla rośnie na świętą w Panu świątynię, w Nim i wy także wznosicie się we wspólnym budowaniu, by stanowić mieszkanie Boga przez Ducha” (Ef 2,21)¹¹⁶. Duch wciela członków Kościoła, przez co jego personalny charakter znajduje swoje źródło w Bogu. Jak zauważa Czesław Bartnik, w ten sposób Kościół jest nie tylko „czymś”, narzędziem, ale przede wszystkim „Kimś”, czyli osobą społeczną posiadającą niestworzoną duszę, nadającą tejże wspólnocie personalny charakter¹¹⁷. Tu ukazuje się *Ecclesia Trinitatis*, czyli Kościół trynitarny, niestworzony, który wyłania się z Trójcy ekonomiozbawczej¹¹⁸. Mówiąc o tym układzie, należy przypomnieć, że tu każda osoba jest „dla” drugiej, gdyż „istotą Kościoła jest absolutna komunizm osób”¹¹⁹.

Kościół jest rzeczywistością teandryczną. Pojęcie to weszło do teologii dzięki Pseudo-Dionizemu Areopagicie, ale przeżywało ewolucję. Na gruncie eklezjologii jest ono stosowane dzięki treściom wyrażonym w Konstytucji o Kościele Soboru Watykańskiego II. Jak zauważa Tomasz Nawracała, „Chrystus ustanowił Kościół jako wspólnotę widzialną, to znaczy wspólnotę, która wyraża się w określonym znaku społecznym jak inne ludzkie wspólnoty. W takim widzialnym Kościele obecny jest także element duchowy (...). Jednakże niezależnie od tego, która z tych dwóch rzeczywistości jest dominująca – ludzka lub też boska – Kościół jest tylko jedną i jedyną rzeczywistością. Nie jest on nigdy ani czysto ludzki, ani czysto boski, lecz zawsze złożony z tych dwóch, całkowicie koniecznych i konstytutywnych, elementów”¹²⁰. Człon *Theos* wskazuje na Boga, człon *aner* na człowieka, który nie jest doskonały. Z tego powodu nie jest on *societas perfecta*. „Od Soboru Trydenckiego Kościół rozumiano jako społeczność doskonałą”¹²¹. Jest to natomiast zgromadzenie obciążone wszystkimi cechami

¹¹⁶ Tamże 797.

¹¹⁷ Por. C. Bartnik, *Świątynia Ducha Świętego*, w: EK, t. 9, Lublin 2002, kol. 999.

¹¹⁸ Por. KK 4.

¹¹⁹ C. Bartnik, *Świątynia Ducha Świętego*, w: EK, t. 9, Lublin 2002, kol. 999.

¹²⁰ T. Nawracała, *Teandryczność – klucz do zrozumienia eklezjologii chrystologii*, w: *Jezus Chrystus w świetle teologicznych kontrowersji wczoraj i dziś*, „Colloquia Disputationes”, red. B. Kochaniewicz, A. Wojtczak, Poznań 2017, s. 194.

¹²¹ C. Bartnik, *Spółeczność doskonała*, w: EK, t. 9, Lublin 2002, kol. 889.

charakteryzującymi człowieka. Wniosek ten wysnuli ojcowie Soboru Watykańskiego II i stał się on motywacją, by na nowo zaczerpnąć ze „zrównoważonej biblijno-patrystycznej nauki” wyrażającej istotę Kościoła¹²². Jest nią świętość, która nie oznacza wcale, że wśród hierarchii oraz w ludzie Bożym nie ma grzeszników. Jak zaznacza Henri de Lubac, święty jest sam Bóg. Kościół natomiast jest wspólnotą uświęcającą bądź uświęconych przez Ducha Świętego. Mowa tu o tych, którzy „zostali powołani do bycia świętymi i rzeczywiście stali się nimi w Chrystusie”¹²³. Teandryczna natura Kościoła nie tylko eksplikuje aspekt świętości i grzeszności, ale nadto wyjaśnia niewidzialny i widzialny jego przejaw, a także „natury i łaski, urzędu i charyzmatu”¹²⁴. Jan Paweł II widzi Kościół jako znak i narzędzie dla działania Ducha Ożywiciela¹²⁵. Tym samym jest on znakiem i obroną dla transcendencji człowieka¹²⁶. Zatem Kościół będący powszechnym sakramentem zbawienia podobnie jak Chrystus jest znakiem naturalnym. Analogicznie do sakramentów świętych, które są znakami niewidzialnej łaski¹²⁷. Dotyczące tego zagadnienia idee patrystyczne przypomniane zostały w 1953 roku przez Ottona Semmelrotha i stanowiły systematyzację niniejszej problematyki. Tożsamą myśl o Kościele wyrażają także m.in. Karl Rahner lub Yves Congar¹²⁸. Widzialne jest to, co ludzkie, niewidzialne to, co boskie. Podobnie jak w osobie Jezusa urzeczywistnia się jedność natury boskiej i ludzkiej, w Kościele istnieje owa teandryczność. Stanowi ona podstawę mówienia o Kościele jako sakramencie. Podobnie jak natura ludzka stała się narzędziem zbawienia dla Słowa Bożego, tak Kościół będący narzędziem służy Duchowi dla wzrostu Ciała, którym jest społeczność ochrzczonych¹²⁹. Pierwiastek Boży uobecnia się w naturze ludzkiej. Biskup Andrzej Czaja w *Traktacie o Kościele* przestrzega jednak, że ten Kościół – Ciało Chrystusa – nie jest kontynuacją Wcielenia. Można tu mówić jedynie o bliskiej analogii lub upodobnieniu. W tym wymiarze „Kościół jest widzialnym znakiem mistycznego Ciała”¹³⁰. O ile sakramenty – widzialne znaki – skutkują w momencie ich liturgicznego urzeczywistniania, o tyle Kościół jest „*universale salutis sacramentum*”¹³¹ permanentnie skutecznym. W tym wymiarze jest sakramentem

¹²² A. Czaja, dz. cyt., s. 378.

¹²³ H. de Lubac, *Medytacje o Kościele*, tłum. I. Białkowska-Cichoń, Kraków 2019, s. 92.

¹²⁴ A. Czaja, dz. cyt., s. 379.

¹²⁵ Por. DV 64.

¹²⁶ Por. KNSK 49.

¹²⁷ Por. KK 48.

¹²⁸ Por. Y. Congar, *Kościół jako sakrament zbawienia*, przeł. T. Mazuś, Warszawa 1980, s. 57-65, 84-85; 87-90; T. Dzialek, *Mistrzowie teologii*, Kraków 1998, s. 617.

¹²⁹ Por. KK 8.

¹³⁰ A. Czaja, dz. cyt., s. 392.

¹³¹ Tamże, s. 395.

wewnętrznego zjednoczenia z Bogiem i ludźmi¹³². Zrodził się „z boku umierającego na krzyżu Chrystusa”¹³³. Ksiądz Kazimierz Bieszk zauważa, że Jezus nie zbawił świata nauką, ale swoją śmiercią. Zatem „liturgia nie jest nauką, a życiem”¹³⁴, urzeczywistnianiem, uobecnianiem i kontynuowaniem zbawczego dzieła Chrystusa, wobec którego staje się ona ośrodkiem oraz duszą (por. Mt 28,19-20; J 10,10)¹³⁵, organicznym życiem¹³⁶.

1.2.2. Kościół jako wspólnota eucharystyczna

Rozkwit idei *communio* następuje od roku 1985, gdy odbyło się II Nadzwyczajne Zgromadzenie Generalne Synodu Biskupów. Mówiąc o Kościele jako wspólnocie, należy oczyścić znaczenie tego słowa, gdyż jest ono nadużywane¹³⁷. Owa jedność nie ma charakteru socjologicznego ani politycznego. Wspólnota to nie jakakolwiek struktura społeczna¹³⁸, a grupy społeczne, nawet oparte na przyjaźni czy wręcz miłości, nie są w stanie zaspokoić pragnienia łączności. To prawda, że potrafią tworzyć więzy, ale są one efemeryczne i albo zbyt jednostkowe, albo zbyt powszechne, dlatego „nic z tego, co stworzył człowiek lub z tego, co pozostaje na ludzkiej płaszczyźnie, nie może rozproszyć samotności człowieka”¹³⁹. Istotą kościelnej *communio* nie są więzy moralne, a bytowe¹⁴⁰. W chrześcijaństwie wspólnota otrzymuje nową konotację. Kościół na wzór samego Jezusa ma widzialną postać ludzką oraz aspekt Boski. Naszym przeznaczeniem nie jest pozostanie w granicach natury¹⁴¹, lecz udział w trynitarnym życiu Boga¹⁴². Ramy katolickiego rozumienia *communio* zostały wyrażone przez Kongregację Nauki Wiary w liście *Communio notio concilium*¹⁴³. Kościół jest złożoną rzeczywistością – *realitas complexa*, ale jedną i pełną¹⁴⁴. Jedność

¹³² Por. KK 1, 9.

¹³³ KL 5.

¹³⁴ K. Bieszk, dz. cyt., s. 4.

¹³⁵ Por. tamże, s. 3.

¹³⁶ Por. tamże, s. 7; W. Broński, *Homilia w nauczaniu Kościoła współczesnego*, „Studia Teologiczno-Filozoficzne Diecezji Rzeszowskiej”, 1998, t. 5, s. 180-181.

¹³⁷ Por. E. Sienkiewicz, *Kościół jako „communio personarum” w polskiej teologii uczestnictwa*, „Studia Koszalińsko-Kołobrzeskie”, 2011, nr 16, s. 115.

¹³⁸ Por. tamże, s. 116.

¹³⁹ H. de Lubac, dz. cyt., s. 197.

¹⁴⁰ Por. A. Czaja, dz. cyt., s. 398.

¹⁴¹ Por. H. de Lubac, dz. cyt., s. 198.

¹⁴² Por. A. Czaja, dz. cyt., s. 351.

¹⁴³ Por. CN 3-6.

¹⁴⁴ Por. KK 8.

też złożonej rzeczywistości Kościoła nie ma ekwiwalentu we wspólnotach świeckich¹⁴⁵. Jest to jedność, która dotyczy całej ludzkości, gdyż to przymierze ma cechę zbawczą¹⁴⁶. W tym wymiarze Kościół staje się jej znakiem i narzędziem wobec wszystkich ludzi. W oparciu o tę kategorię rozwija się rozumienie jedności Kościołów opracowane w dokumentach dotyczących dialogu ekumenicznego¹⁴⁷. Benedykt XVI wspomina o dwuaspektowości jedności eucharystycznej wspólnoty. Pierwszy aspekt dotyczy relacji wspólnot partykularnych z Kościołem powszechnym, natomiast drugi jedności z wyznaniem: prawosławnym i protestanckim¹⁴⁸.

Eucharystia ma potencjał, by wskazywać na Boga i zespolać człowieka z Nim. Wspólnota eucharystyczna jest w centrum życia Kościoła w jego ujęciu jako Mistycznego Ciała Chrystusa, Ludu Bożego oraz Świątyni Ducha Świętego, dlatego też Kościół jako *communio* może być określany, jedynie przywołując treść dookreślającą ową specyfikę¹⁴⁹. Urzeczywistnia się ona w czasie eucharystycznego łamania chleba. Wówczas jednoczymy się w sposób rzeczywisty w Ciele Pańskim z umęczonym i uwielbionym Chrystusem. Święty Paweł mówi: „ponieważ jeden jest chleb, przeto my, liczni, tworzymy jedno Ciało. Wszyscy bowiem bierzemy z tego samego chleba” (1 Kor 10,17). Początkiem tej jedności jest chrzest święty, w czasie którego dokonuje się konsolidacja w śmierci i zmartwychwstaniu Chrystusa¹⁵⁰. W ten sposób realizuje się życie chrześcijan w Chrystusie i odwrotnie. Owa inegzystencja nie jest jedynie zależnością lub życiem wokół. Ma ona charakter rzeczywisty i ścisły¹⁵¹. Wyraża się poprzez wspólnotę „wiary, nadziei i miłości w Chrystusie”¹⁵². Ukazany tak osobowy związek Boga z człowiekiem ma charakter przebóstwiający, a w relacji między ludźmi prowadzi do osiągnięcia jednej duszy i jednego serca (por. Dz 4,32-34).

Jan Paweł II przedstawia elementy Kościoła jako wspólnoty w adhortacji *Christifideles laici*¹⁵³. Wyjaśnia, iż podstawowy sens *communio* „odnosi się do zjednoczenia z Bogiem przez Jezusa Chrystusa w Duchu Świętym. To zjednoczenie

¹⁴⁵ Por. B. Biela, *Struktura eklezjalnej wspólnoty we współczesnym nauczaniu Kościoła*, „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne”, 44, 2 (2011), s. 529.

¹⁴⁶ Por. KK 1, 9.

¹⁴⁷ Por. S.C. Napiórkowski, *Modele jedności*, w: *Ku chrześcijaństwu jutra. Wprowadzenie do ekumenizmu*, red. W. Hryniewicz, Lublin 1996, s. 492-494; DM 1, 5.

¹⁴⁸ Por. SC 15.

¹⁴⁹ Por. KK 8.

¹⁵⁰ Por. tamże 7.

¹⁵¹ Por. A. Czaja, dz. cyt., s. 389.

¹⁵² C. Bartnik, *Świątynia Ducha Świętego*, w: EK, t. 9, Lublin 2002, kol. 999; por. KKK 752-790, 946-962.

¹⁵³ Por. ChL 18-31.

dokonywa się w Słowie Bożym i sakramentach. Chrzest jest bramą i fundamentem komunii Kościoła, Eucharystia jest źródłem i szczytem całego życia chrześcijańskiego. Komunia z Ciałem Chrystusa w Eucharystii oznacza i sprawia, czyli buduje wewnętrzne zjednoczenie (komunię) wszystkich wiernych w ciele Chrystusa, którym jest Kościół¹⁵⁴. Natomiast w liście apostoelskim *Novo millennio ineunte* papież zwraca uwagę, jak ważna w kształtowaniu *communio* jest duchowość. Píše, iż łatwo jest „przejść na płaszczyznę działania, ale błędem byłoby ulec tej pokusie. Zanim przystąpimy do programowania konkretnych przedsięwzięć, należy »krzawić duchowość komunii«, podkreślając jej znaczenie jako zasady wychowawczej wszędzie tam, gdzie kształtuje się człowiek i chrześcijanin¹⁵⁵. Okazuje się, że jej doświadczeniem nie jest jedynie wzajemna relacja bytów osobowych, zaangażowanych w tworzenie struktury ani wynikające z tego napięcie, jakie pojawia się między podmiotem i jego indywidualnym rozumieniem świata a społecznym wymiarem życia człowieka¹⁵⁶.

Kościół jest wspólnotą, która otacza szczególnym szacunkiem indywidualny świat jednostki. Wynika to z faktu pojmowania Kościoła nie tylko w kontekście wspólnoty z drugim człowiekiem, ale z samym Bogiem¹⁵⁷. Zamysł ten jest odwieczny, co wyraża św. Paweł w słowach: „wierny jest Bóg, który powołał nas do wspólnoty z Synem swoim Jezusem Chrystusem, Panem naszym” (1 Kor 1,9)¹⁵⁸. W ten sposób odkrywamy także cel posłannictwa¹⁵⁹.

Walter Kasper píše, iż kluczem dla zrozumienia tejże komunii są pojęcia: dar (*donum*) oraz uczestnictwo (*participatio*) w Boskim życiu. „*Communio* oznacza pierwotnie uczestnictwo, a dokładnie współdziałanie w owocach zbawienia udzielonych przez Boga, dopiero wtórnie wspólnotę¹⁶⁰. Wspólnota sama z siebie nie może stać się Kościołem, gdyż Kościół można jedynie przyjąć, nie można go sobie udzielić¹⁶¹. Jest darem Ducha Świętego, stąd zadaniem wierzących jest spraszanie Bożego Ducha i asymilowanie tego, co On mówi Kościołowi (por. Ap 2-3).

¹⁵⁴ Tamże 19.

¹⁵⁵ NMI 43.

¹⁵⁶ Por. G. Dogiel, *Antropologia filozoficzna*, Kraków 1992, s. 66.

¹⁵⁷ Por. CN 3.

¹⁵⁸ Por. KK 2; KDK 19, 21, 24.

¹⁵⁹ Por. DM 3.

¹⁶⁰ W. Kasper, *Kościół jako wspólnota. Refleksja nad eklezjologiczną ideą przewodnią Soboru Watykańskiego II*, przeł. J. Świerkosz, „*Communio*”, 1986, nr 4, s. 29, 31.

¹⁶¹ Por. J. Ratzinger, *Kościół – Ekumenizm – Polityka*, tłum. L. Balter, Poznań-Warszawa 1990, s. 18-19.

Szczytem jedności człowieka z Bogiem jest Chrystus. Bóg obcuje, przyjaźni się z ludźmi oraz zaprasza do wspólnoty z sobą¹⁶². Wierzący tej wspólnoty jest Duch Święty. On urzeczywistnia *communio*, niejako wszczepia ochrzczonych w Chrystusa. Dokonuje odnowienia, którego członkowie Kościoła nieustannie oczekują. Trójca Święta stanowi o istnieniu i ożywianiu tejże komunii. Jej początkiem jest plan Ojca o posłaniu Syna i Ducha¹⁶³. Toteż źródło Kościoła stanowi o Jego jedności. Relacja Boga Ojca i Syna w Duchu Świętym jest zasadą i wzorem tej jedności¹⁶⁴. Duch mieszka w wierzących, kieruje Kościołem oraz go zespala¹⁶⁵. Analogicznie do trynitarnego wspólnoty Osób Boskich przez uczestnictwo w niej i w Kościele „powstaje jedność i wspólnota”¹⁶⁶. Nie jest to przejaw ludzkiego wysiłku, a koncepcja samego Boga. Również Benedykt XVI podejmując kwestię jedności Kościoła, widzi w niej „skutek oddziaływania Ducha Świętego i Słowa Bożego”¹⁶⁷. Rodzi się ona z rozważania Słowa Bożego – kontemplowania tajemnic życia Chrystusa oraz trwania na liturgii. Słowo jest Światłem, które kształtuje w człowieku tzw. instynkt nadprzyrodzony, czyli odnawia umysł człowieka, by wybierał, jak mówi św. Paweł, to co zgodne z wolą Bożą, to „co Bogu przyjemne i co doskonałe” (Rz 12,2)¹⁶⁸. Liturgia jest udziałem w czynach Chrystusa poprzez ich uobecnienie, anamnezę dokonującą się mocą Ducha Świętego. Bramą i fundamentem jest chrzest, centrum natomiast stanowi Eucharystia, która pozwala łączyć nasze życie z ofiarą Chrystusa składaną Ojcu w Duchu Świętym¹⁶⁹. Jan Paweł II kieruje ową zachętę do wszystkich w słowach: „Przyjrzyjcie się tym ludziom, którymi Chrystus zawładnął całkowicie: ukazują oni, że panowanie nad sobą, wspomagane przez łaskę i miłość Bożą, jest lekarstwem przeciw żądzy posiadania, przyjemności, władzy”¹⁷⁰. W *Orędziu do Młodych* z 2014 roku myśl tę kontynuuje Franciszek, który wspomina o rewolucyjnej sile „czytania i rozważania” tekstu natchnionego. Jezus ukazuje tam drogę, którą On sam jest, jako drogę do szczęścia. Nie jest ona łatwa, ale pomocą na niej jest podpora duchowa płynąca ze zjednoczenia z Chrystusem w Kościele¹⁷¹. Franciszek pisze: „jeśli otworzymy drzwi Jezusowi, jeśli pozwolimy, aby był On obecny w naszej

¹⁶² Por. DV 2.

¹⁶³ Por. DM 2.

¹⁶⁴ Por. DE 2.

¹⁶⁵ Por. KKK 813.

¹⁶⁶ A. Czaja, dz. cyt., s. 400.

¹⁶⁷ J. Szulist, dz. cyt., s. 81.

¹⁶⁸ VC 94.

¹⁶⁹ Por. tamże 95.

¹⁷⁰ Tamże 108.

¹⁷¹ Por. DA 4.

historii, jeśli będziemy z Nim dzielić radości i smutki, to doświadczymy pokoju i radości, które może dać tylko Bóg, nieskończona miłość¹⁷². Wymaga to jednak od wierzącego świadomego i czynnego udziału, innymi słowy „gotowości do aktywnego uczestnictwa (*participatio actuosa*)”¹⁷³, częstego i pobożnego przyjmowania sakramentów¹⁷⁴. Szczególnie Eucharystia stanowi siłę twórczą *communio*, gdyż rzeczywisty udział w Ciele Pańskim przemienia i staje się motorem dla posługi miłości. Stąd w encyklice *Ecclesia de Eucharistia* czytamy: „Eucharystia buduje Kościół, a Kościół sprawuje Eucharystię, w konsekwencji zachodzi pomiędzy nimi bardzo ścisły związek”¹⁷⁵. Papież zwracał uwagę na apostołski charakter Mszy św., pisząc: „Zgromadzenie wiernych, które zbiera się w celu sprawowania Eucharystii, absolutnie potrzebuje kapłana z mocą święceń, który będzie jej przewodniczył, ażeby była prawdziwie wspólnotą eucharystyczną. Z drugiej strony wspólnota nie jest w stanie sama z siebie ustanowić sobie kapłana z mocą święceń. Jest on darem, który wspólnota otrzymuje dzięki sukcesji biskupiej pochodzącej od Apostołów”¹⁷⁶. Zadaniem pasterzy jest dawanie świadectwa, które ma zachęcać wiernych do kultu eucharystycznego. Wielu świętych umiłowało adorację Najświętszego Sakramentu, wśród nich św. Alfons Maria Liguori, który adorację stawiał na pierwszym miejscu po sakramentach¹⁷⁷.

Participatio actuosa oznacza zdolność do dawania świadectwa, udział w liturgii oraz służbę. Eucharystia zajmuje centralną pozycję w eklezjologii¹⁷⁸, niemniej jednak Duch działa także w innych swoich darach wzrostu¹⁷⁹ poprzez charyzmaty¹⁸⁰ oraz kościelny urząd, gdyż korzystanie z Bożej łaski i prawdy możliwe jest dzięki posłudze szafarzy¹⁸¹. Jednak „kościelna komunika o wiele bardziej domaga się przyjęcia aniżeli organizacji”¹⁸². Nie jest ona pełna, gdyż nieustannie się realizuje w wymiarze eschatycznym.

¹⁷² Franciszek, *Orędzie na 29 Światowy Dzień Młodzieży 2014 roku*, <https://www.vatican.va/content/francesco/pl/messages/youth/documents/papa-francesco_20140121_messaggio-giovani_2014.html> [dostęp: 5.03.2021].

¹⁷³ DWCh 4; por. A. Czaja, dz. cyt., s. 403.

¹⁷⁴ Por. DB 30.

¹⁷⁵ EdE 26.

¹⁷⁶ Tamże 29.

¹⁷⁷ Por. tamże 25.

¹⁷⁸ Por. J. Ratzinger, *Gott ist uns nah. Eucharistie: Mitte des Lebens*, Augsburg 2005, s. 41-42.

¹⁷⁹ Por. KK 12.

¹⁸⁰ Por. KKK 799.

¹⁸¹ Por. KK 18.

¹⁸² A. Czaja, dz. cyt., s. 403.

Od ponad dwóch tysięcy lat łańcuch spotkań między ludźmi, błogosławiony asystencją Ducha Świętego, stanowi o sile chrześcijaństwa. Wyzwaniem, przed którym stoi osoba wierząca, jest zatem komunikowanie, ewangelizowanie, „spotykając ludzi tam, gdzie są, i takich, jacy są”¹⁸³. Na przestrzeni czasu Kościół nieustannie szuka narzędzi, wykorzystywanych i skutecznych do głoszenia Ewangelii, która „wydarza się na nowo dzisiaj i za każdym razem, gdy otrzymujemy jasne świadectwo osób, których życie zostało zmienione przez spotkanie z Jezusem”¹⁸⁴.

1.3. Zasady doktrynalne ewangelizacji przez media

Termin „zasady doktrynalne” dotyczy określenia powstania, istnienia, funkcji, roli, zadań oraz wartości, jakie powinny być spełniane w zakresie rzeczywistości, do której pojęcie to się odnosi¹⁸⁵. W przypadku niniejszej pracy taką przestrzenią jest ewangelizacja przez media, dlatego też myśl zawarta w tytule paragrafu wyraża stosunek Kościoła wobec środków masowego przekazu w kwestii głoszenia Ewangelii. W nomenklaturze Kościoła możemy mówić o „społecznym nauczaniu w zakresie środków przekazu i teologii mediów”¹⁸⁶. Innymi słowy, chodzi o zarysowanie wymiaru moralnego dla wykorzystywania tejże komunikacji. Dokumentacja pryncypiów, jakimi należy kierować się, podejmując dzieło ewangelizacji, pomaga w realizacji i zachowywaniu istoty Kościoła, jaką jest uświęcanie. W tym wymiarze traktuje on środki społecznego komunikowania bardzo poważnie, czego dowodem jest owa doktryna, która stanowi najgłębszą teologiczną rozprawę. Nataliya Hado podkreśla, że w żadnym innym kościele nie badano tak szeroko kwestii mediów¹⁸⁷.

1.3.1. Ewangelizacyjna funkcja Kościoła

Jak zostało uprzednio wyjaśnione, Kościół jako wspólnota wyraża się w modelu Ciała Chrystusa, Ludu Bożego¹⁸⁸, Świątyni Ducha Świętego oraz przede wszystkim

¹⁸³ Franciszek, „Chodź i zobacz” (J 1, 46). *Komunikować, spotykając osoby, tam gdzie są, i takie, jakie są. Orędzie na 55 Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu*, dz. cyt.

¹⁸⁴ Tamże.

¹⁸⁵ Por. Kongregacja Nauki Wiary, *Nota doktrynalna na temat pewnych aspektów ewangelizacji*, <https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_20071203_not_a-evange_lizzazione_pl.html> [dostęp: 7.12.2022].

¹⁸⁶ P. Sołga, *Prasa jako czynnik kształtujący katolicką doktrynę medialną w XIX i XX wieku*, „Res Gestae. Czasopismo Historyczne”, 2016/3, s. 171.

¹⁸⁷ N. Hado, *Media katolickie w erze internetyzacji: nowe środki i niezmienna misja*, „Media i Społeczeństwo”, nr 6/2016, s. 79.

¹⁸⁸ CP 18.

Soborowego *communio*, w którym można dopatrywać się źródłostwo pojęcia „komunikacja”¹⁸⁹. Oznacza to, że Kościół ma cel i dla jego realizacji posługuje się konkretną strukturą i środkami. Funkcjonowanie w doczesności, konfrontacja oraz dialog ze światem możliwe są dzięki organizacji instytucjonalnej tejże wspólnoty¹⁹⁰. Wprowadzony porządek Królestwa Chrystusowego nie ma jednak swojego źródła w świecie, lecz w Bogu (por. J 18,36). Powinien więc charakteryzować się nieustanną rezygnacją z przywilejów, jakie mogłyby się zrodzić poprzez tzw. układanie się Kościoła ze światem¹⁹¹. Członkowie Kościoła pierwotnego „trwali w nauce Apostołów i we wspólnocie, w łamaniu chleba i w modlitwach (...), wszystko mieli wspólne. Sprzedawali majątki i dobra i rozdzielali je każdemu według potrzeb” (Dz 2,41-47). Zatem, jak konstatuje ks. Janusz Szulist, *principium* stanowi rozwijanie w sobie życia Bożego¹⁹². Pobudza ono otwartość Kościoła wobec adresatów Ewangelii oraz idące za tym pełne miłości czyny nadawców, inspirowane modlitwą¹⁹³, co implikuje potwierdzenie życiem głoszonego Słowa¹⁹⁴. Jezus jest wzorem dla modlących się, o Nim czytamy: „nad ranem, gdy jeszcze było ciemno, wstał, wyszedł i udał się na miejsce pustynne, i tam się modlił” (Mk 1,35). W ten sposób przekonujemy się, iż jedyną w swoim rodzaju rolę w urzeczywistnianiu losów świata ma Bóg. Jego działanie decyduje o pełnym rozwoju człowieka, ponieważ potrzebujemy w swoim życiu realizacji aspektu duchowego, który z kolei warunkuje pełen rozwój osoby oraz skutkuje postawą służby w życiu społecznym. Ta natomiast otwiera przed nami aspekt moralny, który jest realizowany, gdy człowiek w swej wolności odrzuca grzech i nieustannie dąży do dobra¹⁹⁵.

W ten sposób wyłania się główne zadanie i powołanie Kościoła, jakim jest głoszenie światu ewangelicznego orędzia o zbawieniu, które ma charakter uniwersalny i ponadczasowy. Benedykt XVI zauważa, że ponadczasowość wymaga nieustannego aktualizowania sposobu i metod głoszenia. Dezyderaty te noszą miano nowej ewangelizacji¹⁹⁶. Jezus polecił, by głosić Ewangelię po krańce ziemi: „Idźcie więc i nauczajcie wszystkie narody, udzielając im chrztu w imię Ojca i Syna, i Ducha

¹⁸⁹ Por. J. Mikułowski Pomorski, *Informacja i komunikacja. Pojęcia, wzajemne relacje*, Wrocław 1988, s. 63.

¹⁹⁰ Por. J. Szulist, dz. cyt., s. 214-215.

¹⁹¹ Por. S. Adamiak, *O losach wyrażenia „koniec ery konstantyńskiej”*, „Collectanea Theologica”, 84/1, 2014, s. 97-107.

¹⁹² Por. J. Szulist, dz. cyt., s. 217, 226.

¹⁹³ Por. tamże, s. 230.

¹⁹⁴ Por. tamże, s. 228.

¹⁹⁵ Por. tamże, s. 234-235.

¹⁹⁶ Por. tamże, s. 237; DM 36.

Świętego” (Mt 28,19), „idźcie na cały świat i głoscie Ewangelię wszelkiemu stworzeniu” (Mk 16,15)¹⁹⁷ bądź „w imię Jego głoszone będzie nawrócenie i odpuszczenie grzechów wszystkim narodom, począwszy od Jerozolimy” (Łk 24,47) lub też „idźcie i głoscie: Bliskie jest królestwo niebieskie” (Mt 10,7). Misyjny nakaz głoszenia został pozytywnie przyjęty przez uczniów¹⁹⁸. Słowa, które Jezus bezpośrednio skierował do apostołów, są też skierowane do każdego ochrzczonego, który dla świata powinien być „światłością i solą” (por. Mt 5,13-16). Wezwanie to zobowiązuje wszystkich uczniów, by odkryć swoje „tak”.

Jan Paweł II w encyklice *Redemptoris missio* zwraca uwagę nie tylko na wynikający z tego nakazu wymiar obowiązku, ale ukazuje go jako prawo każdego człowieka do wiary i głoszenia, pisząc: „Wszyscy mają prawo do poznania wartości tego daru i przyjęcia go. Kościół, a w nim każdy chrześcijanin, nie może ukrywać ani zachowywać dla siebie tej nowości i tego bogactwa, otrzymanych z Bożej dobroci”¹⁹⁹. Zatem, jak zauważa ks. Tadeusz Borutka, wykonanie wielkiego zadania, jakim jest ewangelizacja, staje się możliwe przy zaangażowaniu katolików świeckich, gdyż „w Kościele wybiła dzisiaj godzina laikatu”²⁰⁰. Skutkiem przepowiadania jest forma Kościoła, jakiej doświadczamy współcześnie, a która to jednocześnie jest punktem odniesienia dla tegoż przepowiadania. Natomiast samo głoszenie, które będzie wyrażane aż do paruzji, stanowi dowód o trwaniu Kościoła w świecie. Stosunek ten wyraża się poprzez ewangelizację – to ona wyznacza metodę dla wspomnianej relacji. „Kościół zawsze ewangelizuje i nigdy nie przerwał ewangelizacji. Każdego dnia sprawuje misterium eucharystyczne, udziela sakramentów, głosi słowo życia, czyli słowo Boże, podejmuje dzieła sprawiedliwości i miłosierdzia”²⁰¹. Wytyczne dla zdefiniowania ewangelizacji podał papież Paweł VI (1963-1978) w encyklice *Evangelii nuntiandi*, pisząc: „Kościół wtenczas ewangelizuje, kiedy Boską mocą tej Nowiny, jaką głosi, stara

¹⁹⁷ „Zakończenie Dłuższe wydaje się być dodanym jako pogłębienie Marka autentycznego, uzupełnienie mające dać zakończeniu Markowemu nowy punkt zwrotny poprzez elementy obecne także w tradycjach paschalnych, zamieszczonych na końcu innych Ewangelii. Dodane do narracji Markowej wiersze 9-20 stworzyły nowe zakończenie”. R. Bartnicki, *Mk 16,9-20 jako świadectwo prawdy o zmartwychwstaniu Jezusa*, „Fides et Ratio. Wokół Dobra, Prawdy i Piękna”, 4, (36) 2018, s. 51.

¹⁹⁸ Por. Z. Kapłon, *Jezus Chrystus – pierwszy ewangelizator i katecheta*, „Seminare. Poszukiwania Naukowe”, 2012, t. 32, s. 11.

¹⁹⁹ RMs 11.

²⁰⁰ T. Borutka, *Ruchy, wspólnoty, Akcja Katolicka – miejsce kształtowania odpowiedzialności*, „Wrocławski Przegląd Teologiczny”, 1999/7/1, s. 8.

²⁰¹ W. Osiał, *Wezwanie Benedykta XVI do nowej ewangelizacji w świetle Listu Apostolskiego „Motu Proprio” Ubique es semper, ustanawiającego Papieską Radę ds. Krzewienia Nowej Ewangelizacji*, „Warszawskie Studia Teologiczne”, 24 (2011), 1, s. 284.

się przemienić sumienie poszczególnych ludzi i wszystkich razem, potem także ich działalność, a wreszcie ich życie i całe środowisko, w jakim się obracają²⁰². Ewangelizację mogą zatem przyjąć wszyscy posiadający wolitywno-poznawczą „zdolność do powszechnej komunikacji”²⁰³.

Ewangelizacja stosuje konkretną metodologię, która powstaje w wyniku współlistnienia jej „przedmiotowego i podmiotowego aspektu”²⁰⁴. Przedmiotem przepowiadania jest Chrystus jako osoba (por. Kor 1,23-24). On mówi o sobie, że jest Prawdą (por. J 14,6). Przekaz tych treści opierających się na wierze i rozumie cechuje się prostotą i „ma charakter postulowany”²⁰⁵. Owa Prawda głoszona jest językiem ludzkim za pomocą form ludzkiego myślenia. W ten sposób rozpoczęte w tajemnicy Wcielenia²⁰⁶ misterium zostaje utrwalone przez język. Innymi słowy, Boski wymiar zostaje wyrażany i przekazywany w znakach. Podmiotowość ewangelizacji wyraża się poprzez inicjatywę, która leży po stronie Boga. Człowiek jedynie odpowiadając na Boże zaproszenie, staje się ewangelizatorem. „Chociaż misja ta domaga się z naszej strony ofiarnego zaangażowania, byłoby błędem pojmowanie jej jako tylko nasze osobiste, heroiczne zadanie, ponieważ jest to przede wszystkim Jego dzieło”²⁰⁷.

Druga osoba Boska – Słowo – objawia ludzkości tajemnicę Boga²⁰⁸. Jezus jest „pierwszym i największym głosicielem Ewangelii”²⁰⁹. Ewangelizacja stanowi istotę misji Kościoła, który to pragnie powszechnego zbawienia²¹⁰. Dobra Nowina objawiona w Chrystusie jest przekazem o miłości Boga do człowieka. Ukazuje ona Bożą chwałę oraz jest myślą przewodnią dla Ludu Bożego do osiągnięcia szczęścia w doczesności i ostatecznie – zbawienia. Szczególną podpowiedź stanowi kazanie Jezusa wypowiedziane na górze (por. Mt 5,3-12). Według św. Tomasza z Akwinu błogosławieństwa to stopnie wzrostu prowadzące ku pełni szczęścia możliwego dzięki łasce i sile Ducha Świętego (por. Ga 5,6)²¹¹. Podążanie ich drogą jest wypełnieniem życia od nawrócenia, poprzez pragnienie mądrości Bożej, aż do wizji Boga. Wymagają

²⁰² EN 80; por. K. Wojtyła, *Ewangelizacja w świecie współczesnym*, w: *Ewangelizacja*, red. J. Krucina, Wrocław 1980, s. 29-31.

²⁰³ J. Szulist, dz. cyt., s. 227.

²⁰⁴ Tamże, s. 229.

²⁰⁵ Tamże, s. 230.

²⁰⁶ Por. KKK 429.

²⁰⁷ EG 12; por. PDV 12.

²⁰⁸ Por. *Czym jest teologia mediów? Sonda naukowa*, „Kultura – Media – Teologia”, 2015, nr 20, s. 25.

²⁰⁹ EN 7.

²¹⁰ Por. K. Wojtyła, dz. cyt., s. 36.

²¹¹ Por. STh, I-II, q. 108, a. 1; tamże, a. 3.

przyjęcia ich jako praktycznego programu chrześcijańskiego życia²¹². Pycha sprawia, że wielu ludzi nie potrafi przyjąć Słowa Bożego i tym samym pozwala, by ono ich sądziło. Światło Słowa Bożego każe zerwać z grzechem i go opłakiwać, skłania do wysiłku i odważnej pracy²¹³. Nowość błogosławieństw polega na kontraście wobec tego, co jako wartość prezentuje świat²¹⁴. Są odpowiedzią na najgłębsze pragnienia ludzkiego serca w doczesności²¹⁵. W ten sposób w Kościele człowiek spełnia się jako osoba²¹⁶, dlatego uczestnictwo w nim nie tylko rozwija własne „ja”, ale jest pomocą w rozwoju drugiemu człowiekowi. Wybrzmiewa to w metaforze rodziny, którą Jezus przywołuje w słowach: „Kto postępuje zgodnie z wolą mojego Ojca w Niebie, ten jest moim bratem, moją siostrą, a nawet moją Matką” (Mt 12,50). Tak rozumiane szczęście chrześcijanina jest zatem zmaganiem, wytężeniem sił w drodze ku mecie, ku nagrodzie, którą Bóg Objawił w Jezusie (por. Flp 3,13-14; 1 Kor 13,12). Błogosławionym jest zatem człowiek, który nie tyle osiągnął już stan doskonałości i wypełnienia, ale przede wszystkim znajdujący się w drodze (*in statu viae*), dążący do szczęścia mimo trudności. Natomiast im „wyżej się wspinamy, tym bardziej przed naszymi oczyma ukazują się nowe i wyższe szczyty, wzywające i zapraszające nas do osiągnięcia nowych wysokości, większych i piękniejszych horyzontów”²¹⁷. Osiąganie tak wzniesłego ideału, jaki pozostawił nam Jezus, jest niemożliwe jedynie własnymi siłami. Ochrzczony dzięki wierze otwiera się na Boga, który jest źródłem mocy, by żyć na co dzień Słowem Bożym²¹⁸. Nie jest ono jedynie zbiorem etycznych wskazań, ale nade wszystko słowem o nadziei dotyczącym tego, co Duch Święty pragnie uczynić w życiu człowieka, który podda się Jego mocy. Otwartość człowieka na ową moc w historii Kościoła skutkowało niezwykle sposobem życia, czego przykładem jest wielu świętych²¹⁹. Dlatego, aby dokonała się przemiana, potrzeba oddać się Jezusowi, pozwolić by On działał w nas mocą swojego Ducha (por.

²¹² Por. T. Gocłowski, *Misterium Kościoła*, Pelplin 2007, s. 217-237.

²¹³ Por. Św. Augustyn, *Wyznania*, IX, 1; S.T. Pinckaers, *Źródła moralności chrześcijańskiej*, tłum. A. Kuryś, Poznań 1994, s. 150.

²¹⁴ Por. M. Karczewski, *Błogosławieni cisi... Ps 36,11 LXX jako tło teologiczne Mt 5,5*, „Studia Elbląskie”, 2007, nr 8, s. 91.

²¹⁵ Por. Franciszek, *Błogosławieni ubodzy w duchu, albowiem do nich należy królestwo niebieskie (Mt 5,3). Orędzie Papieża Franciszka na 29 Światowy Dzień Młodzieży 2014 r.*, <<https://diecezja.waw.pl/wp-content/uploads/2022/09/29-SDM.pdf>> [dostęp: 23.03.2021].

²¹⁶ Por. E. Sienkiewicz, dz. cyt., s. 121.

²¹⁷ J. Bramorski, *Błogosławieństwa jako program moralności chrześcijańskiej w ujęciu biblijnym*, „Studia Gdańskie”, 2007, nr 21, s. 39.

²¹⁸ Por. J. Czerski, *Sens etyczny i motywacja makaryzmów*, „Studia Teologiczno-Historyczne Śląska Opolskiego”, 1981, t. 9, s. 135-137.

²¹⁹ Por. W. Giertych, *Jak żyć łaską. Płodność Boża w czynach ludzkich*, Kraków 2006, s. 48-50; S.T. Pinckaers, *Szczęście odnalezione*, tłum. P. Siejkowski, Poznań 1998, s. 16-19.

Ga 2,20; por. Dz 20,22). Jest to współpraca z łaską, która jest zawsze pierwsza. Związek mocy Ducha Świętego i tego, co drzemie w człowieku, jest ową tajemnicą mocy łaski²²⁰. Nasze człowieczeństwo, dzięki Bóstwu Chrystusa, doświadczyło powrotu do życia²²¹. Zatem realizacja szczęścia jest możliwa dzięki sile, jaka drzemie w wierze i łasce²²². Ochrzczony nie traci przy tym swojej wolności, jak zauważa Janusz Szulist, a „skutkiem głoszonego orędzia jest zdobycie nowej jakości bytowej ludzkiej egzystencji”²²³. Zadaniem Kościoła jest „dokonywanie atrakcyjnej i wiarygodnej autoprezentacji, podkreślając przy tym swój nadprzyrodzony porządek duchowy, by pokazać, co dzieje się z człowiekiem w Kościele, w ramach którego dochodzi do przybliżenia tajemnicy Boga samoświadomości człowieka”²²⁴.

Przepowiadanie Kościoła jest realizowane w różnych formach. Wynika to z praktycznego wyrazu jego misyjnej natury. Niezmienna pozostaje treść przepowiadania, aczkolwiek dostosowując się do wymogów czasu, zmienia się forma, tzn. sposoby głoszenia²²⁵. W tym wymiarze można mówić o nowej ewangelizacji. Nie podważa ona metod, form i przedmiotu, a jedynie wskazuje na „podejmowanie intensywniejszych działań w głoszeniu ewangelizacji, jak również dla poszukiwania nowych sposobów jej przepowiadania, bardziej przemawiających do mentalności współczesnego człowieka, uwzględniając współczesny, nowy, bo globalny kontekst kulturowo-historyczny”²²⁶. Wyraża się to w dwóch aspektach: poprzez holistyczne zaangażowanie siebie w głoszenie Ewangelii oraz przez wytrwałość w podjętej pracy. Pierwszy zakłada całkowite utożsamienie z Chrystusem, rezygnację z własnego „ja” oraz autentyczność wynikającą z totalnego zdania się na wolę Bożą. Drugi mówi o cierpliwości w przepowiadaniu Chrystusa. Powinna ona towarzyszyć proklamującemu słowo jako wytyczenie celów mających długofalowy charakter. Słowo bezpośrednio nie musi mieć spektakularnego skutku w postaci np. uzdrowienia. Tendencja ta, mająca swoje źródło w mentalności współczesnego społeczeństwa, jest nieadekwatna do przestrogi zawartej w przypowieści Jezusa o ziarnku gorczycy (por. Mk 4,30-32). Nauka

²²⁰ LF 7.

²²¹ Por. M. Mróz, dz. cyt., s. 119-120.

²²² Por. S.T. Pinckaers, *Źródła moralności chrześcijańskiej*, dz. cyt., s. 142.

²²³ J. Szulist, dz. cyt., s. 236.

²²⁴ R. Skrzypczak, *Kościół w spluralizowanym świecie. Wpływ Karola Wojtyły na nauczanie Vaticanum Secundum o ekumenizmie i dialogu międzyreligijnym*, „Ethos”, 2012, nr 25, s. 143.

²²⁵ Por. M. Królikowski, *Nowa ewangelizacja – wizja dla Kościoła na dziś i na jutro*, „Symposium” 16/2 (23), 2012, s. 125.

²²⁶ J. Szulist, dz. cyt., s. 237; por. J. Babiński, *Pojęcie nowej ewangelizacji w ujęciu Josepha Ratzingera/Benedykta XVI*, „Studia Pelplińskie”, t. 54, 2020, s. 30, 33.

ta chroniąc odbiorcę przed frustracjami, nie mówi nic o „natychmiastowym odniesieniu sukcesu”²²⁷.

Kościół akceptuje dynamikę egzystencji człowieka w relacji do Boga. Ogromny wpływ na jej kształtowanie mają media, które de facto stały się sposobem dotarcia do człowieka. „Środki masowego przekazu mają ogromne znaczenie w rozprzestrzenianiu informacji, myśli, opinii”²²⁸. Uczniowie Chrystusa na przestrzeni wieków interesowali się „osiągnięciami ludzkiego intelektu, dzięki którym można było” przekazywać Objawienie²²⁹. Sakralna architektura i malarstwo średniowieczne miały przemawiać do ludzi, ukazując wielkość Boga. Przykładem malarstwa ściennego jest chociażby *Biblia dla ubogich* w pelplińskiej katedrze.

1.3.2. Dokumenty o stosunku Kościoła do mediów

Stosunek władz Kościoła do środków społecznego przekazu ewoluował m.in. od charakteru moralizatorsko-obronnego, który trwał od pojawienia się prasy do początku XX wieku, poprzez uznanie ich jak „dar Boga” przez Piusa XII²³⁰, aż po walkę o media. Obecna doktryna jest owocem procesu, jaki na przestrzeni wieków dokonywał się w Kościele²³¹. Hierarchia Kościoła była niezwykle ostrożna, a nawet ustosunkowana negatywnie do pojawiających się na przestrzeni wieków nowych technik komunikowania. Przeważała troska o godność człowieka. Przykładem jest odniesienie Kościoła do ruchomej czcionki użytej przez Gutenberga w 1454 roku. Wynalazek ten doprowadził do powstania pierwszego w historii środka masowego komunikowania. Kościół skorzystał z tej możliwości, wydając Biblię „w nakładzie 200 egzemplarzy”²³². Z czasem jednak zmienił swoje nastawienie do odkrycia na dość powściągliwie, gdyż „wynalazek stał się narzędziem rozpowszechniania politycznych i religijnych nowinek”²³³. Chcąc chronić wiernych przed gorszącą treścią, skłaniał drukarzy, pod groźbą ekskomuniki, do cenzury oraz palenia książek. Wskazania tego rodzaju wystosował Sykstus IV (1471-1484), Innocenty VIII (1484-1492), Aleksander VI (1492-1503), Leon X (1513-1521). Za pontyfikatu Pawła IV (1555-1559) powstał

²²⁷ J. Szulist, dz. cyt., s. 237-238.

²²⁸ M. Królikowski, dz. cyt., s. 130.

²²⁹ J. Chrapek, *Kościół wobec środków społecznego komunikowania*, „Ethos”, 1989 (8), s. 230.

²³⁰ Por. MP 1.

²³¹ Por. K. Pokorna-Ignatowicz, dz. cyt., s. 10.

²³² A. Lepa, dz. cyt., s. 60; por. Bajka Z., *Historia mediów*, Kraków 2008, s. 41.

²³³ J. Chrapek, dz. cyt., s. 230.

tw. *Indeks ksiąg zakazanych*, którego ostatnie wydanie ukazało się w 1948 roku. Od 14 czerwca 1966 roku, w myśl orzeczenia Kongregacji Nauki Wiary, przestrzeganie *Indeksu* jest sprawą sumienia²³⁴. Niemniej władze Kościoła dostrzegały także pozytywy druku, czego przykładem są wypowiedzi Leona X „w trakcie Soboru Laterańskiego V w 1515 roku”²³⁵.

Następstwem pojawienia się druku i książki była prasa. W wyniku wojny o niepodległość kolonii Ameryki Północnej oraz rewolucji francuskiej „pod koniec XVIII wieku następuje wielkie przewartościowanie zasad funkcjonowania społeczeństw”²³⁶. Prasa zrodziła potrzebę zdobywania i przekazywania informacji. Do tego środka, w sposób usystematyzowany, odniósł się Grzegorz XVI (1831-1846). Jego troska wynikała z faktu pojawienia się prasy politycznej jako konsekwencji wspomnianej rewolucji. „Kościół sprawujący do tej pory niepodzielnie »rząd dusz«, zaczął być atakowany z różnych stron przez doktryny liberalne”²³⁷. Papież w encyklice *Mirari vos* zwrócił uwagę na rodzący się poprzez rewolucję bunt wobec władzy, religii i wreszcie wobec świętości. W wyrażonych tam myślach nie tylko skrytykował czasopismo „L’Avenir” i jego założyciela Félicitégo de Lamennais’go, ale przede wszystkim opowiedział się przeciwko doktrynie liberalnej²³⁸. Pius IX (1846-1878) w encyklice *Qui pluribus* z 9 listopada 1846 roku ganił „rozwiązłą wolność myślenia, mówienia o wszystkim i drukowania wszystkiego”²³⁹. Natomiast dwadzieścia lat później, w spisie nauk i teorii potępionych przez Magisterium Kościoła z 8 grudnia, czytamy, że wyklęci zostają wszyscy, którzy twierdzą, że „Papież Rzymski powinien i musi pogodzić się z postępem, liberalizmem i nowoczesną cywilizacją”²⁴⁰. Poprzez list *Quo graviora* z 8 lipca 1862 roku Kościół zabraniał katolikom czytania tekstów dotyczących całkowitej wolności sumienia. Encykliką *Respicientes ea* wydaną 1 listopada 1870 roku Pius IX oświadczył, że treści, które „deprawują umysły, dobre obyczaje, podburzają ludzi i poniżają religię”, powinny być przez wiernych odrzucane²⁴¹. Kontrą wobec tekstów deprawujących katolików oraz uderzających w doktrynę moralną Kościoła była

²³⁴ Por. P. Sołga, dz. cyt., s. 172; K. Pokorna-Ignatowicz, dz. cyt., s. 15-16.

²³⁵ P. Sołga, dz. cyt., s. 173.

²³⁶ J. Mróz, *Proces formowania się podstaw katolickiej doktryny medialnej w XIX i XX wieku*, „Pedagogika Katolicka”, 2008, nr 2, s. 168.

²³⁷ K. Pokorna-Ignatowicz, dz. cyt., s. 19.

²³⁸ Por. P. Sołga, dz. cyt., s. 170; T. Goban-Klas, *Media i komunikowanie masowe. Teorie i analizy prasy, radia, telewizji i Internetu*, Kraków 1999, s. 169.

²³⁹ P. Sołga, dz. cyt., s. 177.

²⁴⁰ J. Chrapek, dz. cyt., s. 231.

²⁴¹ Tamże, s. 231-232.

propozycja tworzenia tzw. dobrej prasy²⁴². Ową koncepcję popierał m.in. św. Maksymilian Maria Kolbe, pisząc, iż „owoce dobrego dziennika są wprost niezniszczalne”²⁴³. Jej zadaniem miało stać się: podawanie do publicznej wiadomości informacji z życia Kościoła, demaskowanie informacji oszczerczych, budzenie czci wobec papieża oraz przypominanie zasad doktrynalnych. Idee te skonkretyzował Pius IX w encyklice *Nostis et nobiscum* z 8 grudnia 1849 roku, w wyniku czego w „1861 roku Stolica Apostolska założyła własny organ prasowy »L’Osservatore Romano«”²⁴⁴. Kolejnym krokiem były wypowiedzi Leona XIII (1878-1903), który już nie potępiał wolności słowa. Według niego miała ona prawo bytu w kontekście ujęcia jej w ramach zasad moralnych. W encyklice *Etsi nos* z 15 lutego 1882 roku zachęcał do formowania wśród wiernych uzdolnienia do wyboru odpowiedniej lektury, a w *Libertas praestantissimum* z 20 czerwca 1888 roku wyjaśniał, czym jest właściwie rozumiana wolność. Spotykał się z dziennikarzami, których pouczał o odpowiedzialności za dobro moralne czytelników. Kolejny papież – Pius X (1903-1914) – był bardziej ostrożny wobec prasy, widząc w niej źródło rozprzestrzeniania modernizmu. Zachęcał poprzez motu proprio *Fin dalla prima* z 18 grudnia 1903 roku, by czytać publikacje mające imprimatur, natomiast w „przemówieniu *Le calde parole* z 13 grudnia 1908 roku wyznaczył dziennikarzom rolę apologetów wiary katolickiej”²⁴⁵.

W latach 90. XIX wieku powstał kolejny środek przekazu – kino. Dowodem życzliwego zainteresowania Leona XIII wobec tego medium było pozytywne przyjęcie ekip filmowych w Watykanie w 1896 roku. W związku z wypieranym przez kino teatrem oraz przekazywaną przez kinematografię płytką rozrywką władza kościoła zmieniała swoje nastawienie, wyrażając sceptycyzm w dekrecie *Una delle principali* z 15 sierpnia 1909 roku. Zakazywał on duchownym chodzenia do kina pod karą suspensy. Nadto 10 sierpnia 1912 roku Stolica Apostolska zakazała wyświetlania filmów religijnych w kościołach. Za pontyfikatu kolejnego papieża Benedykta XV (1914-1922) Kościół rozważał, by wykorzystać film w ramach ewangelizacji analfabetów. Papież Pius XI (1922-1939) był już przekonany, że zarówno kino, jak i kolejny nowy środek komunikacji – którego był wielkim entuzjastą w okresie międzywojennym – radio będą i powinny służyć Kościołowi dla umocnienia wiary. „Uroczyste otwarcie rozgłośni Radia

²⁴² Por. J. Mróz, dz. cyt., s. 170.

²⁴³ M.M. Kolbe, *Pisma św. Maksymiliana Marii Kolbe*, 885, s. 904, <https://ia601008.us.archive.org/35/items/Pismaw.MaksymilianaMariiKolbe_201805/merged.pdf> [dostęp: 23.03.2021].

²⁴⁴ J. Chrapek, dz. cyt., s. 232.

²⁴⁵ Tamże.

Watykańskiego odbyło się 12 lutego 1931 roku²⁴⁶. Był to też czas, gdy powstawały parafialne kina i czytelnie. Jednak w dalszym ciągu Kościół przestrzegał przed kłamstwem, które było obecne w mediach. Pius XI wyraził to w encyklikach *Divini illius magistri* z 31 grudnia 1929 roku oraz w *Casti connubii* z 31 grudnia 1930 roku. Papież polecił, by wierzący byli „obecni w redakcjach czasopism, produkcji, wynajmie i rozpowszechnianiu filmów, studiach radiowych, a także w urzędach cenzury”²⁴⁷. Prasa kościelna powinna publikować recenzje filmowe i radiowe, wskazując widzom i czytelnikom te produkcje, które miałyby być godne uwagi.

Kolejnym etapem było zakładanie przez wiernych świeckich międzynarodowych organizacji: prasowych, filmowych, radiowych i wreszcie radiowo-telewizyjnych. Do zadań tychże związków należało inspirowanie aktywności, koordynowanie oraz wymiana doświadczeń w zakresie mediów katolików z całego świata – szczególnie współtworzących Akcję Katolicką. Pierwszym zadaniem była służba prawdzie. Pius XI wyraził również troskę o ograniczanie zła moralnego w przestrzeń filmowej w encyklice *Vigilanti cura* z 29 czerwca 1936 roku. Bardziej obszernie i systematycznie w sprawach mediów wypowiadał się papież Pius XII (1939-1958). „Encyklika *Miranda prorsus* została nazwana summą przedsoborowego nauczania Stolicy Apostolskiej”²⁴⁸. Papież bardzo często spotykał się z przedstawicielami środków społecznego komunikowania oraz wydał 89 dokumentów dotyczących wielu aspektów filmu. W przemówieniu z 1955 roku czytamy: „(...) środki techniczne wywierają na człowieka potężny wpływ prowadzący zarówno do królestwa światła, do tego co szlachetne, co piękne, jak i do królestwa ciemności i zepsucia na pastwę niepohamowanych instynktów (...)”²⁴⁹. Pius XII wypowiadał się również w kwestii radia, zauważając jego zaletę, jaką jest szybkość w przekazywaniu informacji. Zachęcał, by służyło ono godności życia, sprawiedliwości i miłości oraz było nośnikiem zgody ponad podziałami. Przestrzegał także przed zagrożeniem przekazywania kłamstwa w tychże mediach – myśl ta została wyrażona w kontekście faszyzmu²⁵⁰.

W momencie pojawienia się kolejnego medium, jakim jest telewizja, Kościół postrzegał ją jako narzędzie tworzenia wspólnoty. Nośnik ten został wykorzystany do

²⁴⁶ J. Mróz, dz. cyt., s. 170.

²⁴⁷ J. Chrapek, dz. cyt., s. 234.

²⁴⁸ Tamże, s. 235.

²⁴⁹ Pius XII, *Przemówienie do zajmujących się filmem we Włoszech 21.06.1955 r.*, <<https://www.vatican.va/content/pius-xii/en.html>> [dostęp: 22.04.2021].

²⁵⁰ J. Chrapek, dz. cyt., s. 235-236.

celów apostolskich już w 1948 roku. Transmitowano wówczas pasterkę z katedry Notre Dame w Paryżu oraz z katedry św. Patryka w Nowym Jorku. W 1957 roku Magisterium najobszerniej wypowiedziało się poprzez encyklikę *Miranda prorsus* o telewizji, filmie i radiu, ujmując te środki jako całość. „Skoro tylko wynalazki te weszły w użycie, Kościół przyjął je nie tylko z wielką radością, ale i z macierzyńską troską i czujnością, dążąc do tego, aby swoje dzieci, wchodzące na drogę postępu, uchronić od niebezpieczeństw”²⁵¹. Dokument wyraża też nadzieję, że skierowane zalecenia będą realizowane przez Papieską Komisję ds. Filmu, Radia i Telewizji²⁵². Pius XII był pierwszym papieżem, który wskazywał na rolę opinii publicznej w życiu społeczeństwa. Według niego demokratyczne społeczeństwa mają prawo, by dla normalnego funkcjonowania tworzyć ową opinię. Stwierdził, że jej brak jest swego rodzaju oznaką „kalectwa”. Pozostawia także przestrożę, iż media mogą zagrażać nie tylko jednostce, ale także całym społeczeństwom. Ograniczanie, np. przez władzę totalitarną, wolności wypowiedzania własnych poglądów – jak zauważył papież – zagraża rozwojowi człowieka, rodziny, współpracy międzynarodowej, a w efekcie pokojowi. Ogromną rolę w kształtowaniu opinii publicznej, a nadto „(...) wyjaśnianiu wydarzeń oraz przekazywaniu ocen mają mass media. Dlatego osoby odpowiedzialne za nie powinny posiadać solidną wiedzę fachową, poczucie dobra ogólnego, filozoficzne i teologiczne wykształcenie, takt psychologiczny, miłość i poszanowanie dla praw Bożych”²⁵³.

Od drugiej połowy XX wieku dokumenty papieskie i instytucji rzymskich odnoszą się do wielu mediów, jednocześnie z uwzględnieniem najnowszych osiągnięć techniki, takich jak technologie cyfrowe. Dziennikarze bardzo lubili Jana XXIII (1958-1963). Wynikało to z optymizmu, jakim emanował ten papież. Kontynuował on nauczanie swoich poprzedników. Kładł szczególny nacisk na to, by publicyści przekazywali informację w „prawdzie i miłości”. Jako znak czasu odczytał „(...) prawo do poszukiwania prawdy, wolności poglądów i otrzymania obiektywnej informacji”²⁵⁴. Dowodem, jak ważną dla Kościoła kwestią są media, było podjęcie tego tematu w czasie Soboru Watykańskiego II (1962-1965). W pierwszym rozdziale dekretu *Inter mirifica* zawarte zostały kwestie doktrynalne. Jest tam mowa o stosunku Kościoła wobec mass mediów. Mają one służyć „głoszeniu orędzia zbawczego”. Obowiązkiem zaś Kościoła

²⁵¹ MP 4.

²⁵² Por. tamże 158.

²⁵³ J. Chrapek, dz. cyt., s. 236.

²⁵⁴ Tamże, s. 237.

jest wychowywać do „właściwego korzystania z nich”²⁵⁵, zgodnego z porządkiem moralnym²⁵⁶. W kolejnych punktach omówione zostały takie kwestie, jak: informacja, stosunek prawa sztuki do norm moralnych, kwestia zła moralnego ukazywanego poprzez środki przekazu, zagadnienie opinii publicznej. Określono też obowiązki odbiorców (młodzieży i rodziców) oraz osób tworzących media i wreszcie władzy świeckiej, wykazując szczególnie troskę o młodzież, by „ochraniać ją przed prasą i widowiskami, które byłyby szkodliwe w jej wieku”²⁵⁷. Rozdział drugi dotyczy takich kwestii, jak: zadania apostołskie kapłanów i wiernych, wskazania dla wierzących działających w mediach (prasie, kinie, radiu, telewizji i teatrze), formacja kapłanów w zakresie społecznej nauki Kościoła, zakonników oraz świeckich nadawców i krytyków dla zachowania ducha chrześcijańskiego w mediach²⁵⁸. Odnosi się też do zagadnienia formacji do odbioru przekazu medialnego oraz troski o kwestie materialne tego wymiaru. Zaleca wprowadzenie Światowego Dnia Środków Społecznego Komunikowania, uściślając, iż w dniu tym wierni powinni być „pouczani o swoich obowiązkach, wezwani do modlitwy oraz zbierania funduszy”²⁵⁹ na wspomniane środki. Kolejne wskazania dotyczą instytucji kościelnych odpowiedzialnych za wyżej wymienione kwestie, kompetencji biskupów i organizacji międzynarodowych. Zlecono opracowanie instrukcji duszpasterskiej ujmującej opinię „ekspertów z różnych krajów”²⁶⁰.

Papież Paweł VI, 2 kwietnia 1964 roku, dekretem *In fructibus multis* powołał Papieską Komisję ds. Środków Społecznego Przekazu, która opracowała instrukcję wykonawczą *Communio et progressio* ogłoszoną 23 maja 1971 roku. „Prace redakcyjne nad tą Instrukcją trwały siedem lat. Jej redaktorzy, będąc pod silnym wpływem krytyki niezadowolonych ze zbyt ogólności *Inter mirifica*, wypracowali zupełnie nowy dokument, wychodzący daleko poza treści soborowego Dekretu”²⁶¹. Pierwsza część instrukcji stanowi wyjaśnienie kwestii doktrynalnych. Kościół zaznaczył, że „do środków społecznego przekazu odnoszą się te same zasady, które w świetle chrystianizmu obowiązują w społeczeństwie”²⁶². Media wypełniając wolę Bożą, przez łatwość

²⁵⁵ IM 3.

²⁵⁶ Por. tamże 4.

²⁵⁷ Por. tamże 5-12; KKK 2494-2498.

²⁵⁸ Por. IM 13-15.

²⁵⁹ Por. tamże 16-18.

²⁶⁰ Por. tamże 19-24.

²⁶¹ J. Chrapek, dz. cyt., s. 239.

²⁶² CP 6.

powiązania społeczeństwa są przeznaczone do szybkiego ukazywania „problemów i nadziei” cywilizacyjnych²⁶³. Środki te mają służyć „polepszeniu warunków życia”, zachowując „szacunek dla człowieka” zgodnie z Bożym nakazem, aby „panować nad ziemią i czynić ją sobie poddaną” (por. Rdz 1,26-28; Rdz 9,2-3; Mdr 9,2-3)²⁶⁴. Sprzyjać mają „wymianie wiadomości między ludźmi” oraz współdziałaniu. Kościół pragnie, by przyczyniały się do budowania wspólnoty, czyli zjednoczenia ludzkości na wzór Trójcy Osób Boskich²⁶⁵. Dokument przestrzega przed zagubieniem najwyższej wartości, jaką jest ludzkie życie²⁶⁶. Punkt 10 stanowi przypomnienie kerygmatu zakończone wezwaniem do głoszenia go „publicznie w świetle i na dachach” (Mt 10,27). Wzorem komunikowania jest Chrystus²⁶⁷. Nowy zaś język, którym są środki przekazu, powinien „pozwalać ludziom lepiej się poznać i łatwiej zbliżyć do siebie”²⁶⁸ oraz „wpływać na utwierdzenie miłości, która może zrodzić wspomniane zjednoczenie”²⁶⁹. Media mają służyć „szukaniu prawdy, postępowi ludzkiemu”²⁷⁰, a ich „wartość i znaczenie” zależą od „sposobu użycia przez wolnego człowieka”²⁷¹. Dla zachowania godności ludzkiej w tej przestrzeni potrzeba zastosowania zasad moralnych²⁷². Zatem właściwa ocena mediów w kontekście historii zbawienia możliwa jest, gdy pod „uwagę bierze się całego człowieka i poznaje się charakter społecznego przekazu stosowanych przez niego środków”²⁷³. Pod uwagę wzięta została kwestia sumienia, które potrzebuje w tym zakresie formacji. Szczególna troska o czytelników, słuchaczy oraz widzów ma zmierzać do odniesienia przez nich wszelkich możliwych korzyści i zaangażowania ich w życie społeczne. Zatem o wartości mediów w aspekcie przekazywanej wiadomości, sztuki oraz rozrywki świadczyć ma ich użyteczność i pozytywny wkład w postęp społeczeństwa. Przekazywane informacje nie powinny przedstawiać zdawkowych treści wyrywanych z kontekstu. W dokumencie znajduje się też wskazanie do zachowania „równowagi między wiadomościami oficjalnymi, pouczeniem o charakterze szkolnym, rozrywką oraz treścią wychowawczo-popularną”²⁷⁴. Przestrzegając przed manipulacją, Kościół

²⁶³ Por. tamże.

²⁶⁴ Por. KDK 34; CP 7.

²⁶⁵ Por. CP 8; KNSK 561.

²⁶⁶ Por. CP 9.

²⁶⁷ Por. tamże 11.

²⁶⁸ Tamże 12.

²⁶⁹ Tamże.

²⁷⁰ Tamże 13.

²⁷¹ Tamże.

²⁷² Por. tamże 14.

²⁷³ Tamże 15.

²⁷⁴ Tamże 16.

zaznaczył, że przekaz powinien dokonywać się „w szczerości, prawości i prawdzie (...)”. Wartość moralna przekazu zależy od doktryny, jaką temat ten zakłada oraz od rodzaju przekazu, od sposobu przedstawienia, mówienia i przekazywania, od okoliczności towarzyszących i wreszcie od odbiorców, do których dany rodzaj przekazu jest skierowany²⁷⁵. W drugiej części instrukcji przedstawione zostały i omówione środki społecznego komunikowania oraz ich wpływ na społeczeństwo, opinię publiczną i jej rolę. Zaznaczając, że „opinia przyjmowana przez większość niekoniecznie musi być najlepsza czy najbliższa prawdy”²⁷⁶. Jest tam mowa także o prawie do informacji oraz przekazana zachęta, by środki medialne służyły rozwojowi osoby ludzkiej²⁷⁷. W trzeciej części podjęta została kwestia obecności katolików w mediach. Instrukcja zawiera wezwanie do tworzenia struktur, które w imieniu Kościoła wykorzystując mass media, byłyby aktywne duszpastersko²⁷⁸. Jak zauważa ks. bp Jan Chrapek, dokument ten, w przeciwieństwie do dekretu soborowego o mediach, został przyjęty przychylnie przez opinię publiczną, gdyż wniósł nowe spojrzenie na nauczanie Kościoła w zakresie mediów. Warto nadmienić, w kontekście przeżywanej od 2019 roku pandemii Covid-19, że w 150 numerze omawianego dokumentu znajduje się wskazanie, iż transmisje radiowe lub telewizyjne są „niezwykle użyteczne dla osób starszych i dla chorych, które nie mogą w inny sposób bezpośrednio uczestniczyć w życiu Kościoła; nawiązują również serdeczny stosunek z ludźmi, którzy chociaż są oddaleni od wspólnoty kościelnej, albo odłączają się od niej, jednak podświadomie szukają duchowego pokarmu”²⁷⁹. Innym bardzo istotnym skutkiem Soboru było wprowadzenie przeżywanego dorocznie Światowego Dnia Środków Społecznego Przekazu. Stworzono w ten sposób możliwość, by każdego roku przekazywać wiernym pogłębioną refleksję w formie orędzia, zwracając uwagę nie tylko na duszpasterski wymiar wykorzystywania środków komunikowania, ale także ukazując je jako „ważny element środowiska współczesnego człowieka, którego godności Kościół chce bronić”²⁸⁰.

Wyrażona w wyżej omawianych dokumentach myśl o odpowiednim przygotowaniu i wychowaniu do korzystania i odbioru mediów²⁸¹ zachęcała do

²⁷⁵ Tamże 17.

²⁷⁶ Tamże 31.

²⁷⁷ Por. tamże 19-100.

²⁷⁸ Por. tamże 101-180.

²⁷⁹ CP 150.

²⁸⁰ J. Chrapek, dz. cyt., s. 240.

²⁸¹ Por. IM 16; CP 111.

wypracowywania dalszych wskazań dla instytucji naukowych organizowanych w ramach działalności Kościoła. Pierwsze próby w tym zakresie zostały podjęte już w 1975 roku. W wyniku negatywnej oceny poczynionych prac wydano nowe zlecenie w 1980 roku. Ostateczna wersja dokumentu została opublikowana 19 marca 1986 roku jako *Instrukcja Kongregacji Wychowania Katolickiego. Wskazówki odnośnie do formacji przyszłych kapłanów w zakresie środków społecznego komunikowania*. Dokument uwidacznia przemiany, jakie dokonały się w sposobach komunikowania. Stanowi impuls do formowania swego rodzaju krytycyzmu wśród duchowieństwa wobec manipulacji, jaką mogą stosować środki przekazu²⁸². Niemniej zachęca do zapoznania się z nowymi możliwościami dla ich użytkowania w ramach misji Kościoła. W 1996 roku ks. bp Adam Lepa pisał o specyficznej cesze społeczeństwa posttotalitarnego, jaką była „(...) daleko posunięta naiwność w odbiorze treści publikowanych przez media”²⁸³. Dziś środowisko katolickie jest już bardziej świadome, jak ważną rolę odgrywa formowanie w społeczeństwie krytycznej postawy oraz dojrzałych sądów i ocen wobec mediów. Dokonało się to m.in. dzięki działalności „Naszego Dziennika”, Radia Maryja, Telewizji „Trwam”, a także poprzez adresowane do młodzieży i prowadzone przez wykładowców AKSiM warsztaty edukacyjne o tematyce multimedialnej²⁸⁴. Ojciec Tadeusz Rydzyk zauważa, że sposobem ewangelizacji jest wychowywanie do właściwego odbioru treści przekazywanych przez środki masowej informacji. Owa działalność konkretyzuje się w zakresie pedagogiki mass mediów²⁸⁵.

Prawny aspekt ewangelizacji przez media zawarty został w *Kodeksie prawa kanonicznego* z 1983 roku. W dokumencie mieści się m.in. dziewięć kanonów dotyczących mediów: 666, 747, 761, 772, 779, 804, 822, 823, 1063, 1369. Kodeks zaleca, by „zachować konieczne rozeznanie i unikać tego, co przynosi szkodę własnemu powołaniu i stanowi zagrożenie dla czystości osoby konsekrowanej”²⁸⁶. W kolejnych kanonach mówi o prawie Kościoła do stosowania środków społecznego przekazu dla

²⁸² Por. Kongregacja ds. Wychowania Katolickiego, *Wskazówki odnośnie do formacji przyszłych kapłanów w zakresie środków społecznego komunikowania*, Watykan, 1986, 14; W. Węckowski, *Media na rzecz wspólnoty*, „Pielgrzym”, 2006, nr 19, s. 15.

²⁸³ A. Lepa, *Pedagogika mass mediów w Wyższym Seminarium Duchownym*, „Łódzkie Studia Teologiczne”, t. 5, 1996, s. 127.

²⁸⁴ Por. D. Drążek, *Misja naziemnych telewizji katolickich w Polsce po 1989 roku na przykładzie Telewizji Trwam. Studium teologiczno-medialne*, Warszawa 2020, s. 243.

²⁸⁵ Na podstawie wykładów z pedagogiki mass mediów prowadzonych przez o. dr Tadeusza Rydzyka w ówczesnej WSKSiM w Toruniu w 2020 roku.

²⁸⁶ KPK 666.

głoszenia oraz kierowania przestrogi moralnej²⁸⁷. Zawiera wskazówkę do korzystania ze środków przekazu w celach apostołskich i ewangelizacyjnych²⁸⁸, przekazując naukę chrześcijańską w radio i telewizji zgodnie z wytycznymi Konferencji Episkopatu²⁸⁹. Zachęca do wykorzystania tychże środków w ramach katechizacji²⁹⁰, podporządkowując władzom kościelnym „katolickie nauczanie i wychowanie religijne przekazywane w jakichkolwiek szkołach albo za pomocą różnych środków społecznego przekazu”²⁹¹. Pasterze Kościoła powinni wykorzystywać je dla pełnienia swoich funkcji, a wierni są odpowiedzialni za przepojenie tychże środków „duchem ludzkim i chrześcijańskim”²⁹². Kodeks zaprasza tworzących media, by udostępnić je dla realizacji misji Kościoła²⁹³. Przestrzega, by korzystając z nich, nie dopuścić do naruszenia nieskazitelności wiary i obyczajów²⁹⁴, przekazywać nauczanie dotyczące małżeństwa chrześcijańskiego i rodziny²⁹⁵. Mówi o sprawiedliwej karze dla tych, którzy w „rozpowszechnionym piśmie albo w inny sposób przy pomocy środków społecznego przekazu wypowiadają bluźnierstwo, poważnie naruszają dobre obyczaje albo znieważają religię lub Kościół bądź wywołują nienawiść lub pogardę”²⁹⁶. Przywołane kanony ukazują wpływ nauki soborowej na ich sformułowanie, natomiast ogólny kontekst w ich wyrażeniu pozwala zachować przestrzeń dla ewentualnego pojawienia się precedensu.

W encyklice *Laborem exercens* z 14 września 1981 roku Jan Paweł II zaznaczył istnienie prymatu człowieka nad techniką²⁹⁷. Po raz pierwszy w swoim nauczaniu słowo „komputer” użył w 1990 roku. Zachęcał w orędziu do korzystania z tego środka w działalności Kościoła²⁹⁸. Kontynuacją dokumentu *Communio et progressio* była instrukcja *Aetatis novae* wydana 22 lutego 1992 roku. Jest to szczegółowy dokument zwracający uwagę na dwa oblicza mediów, które mogą pomagać bądź hamować rozwój człowieka. Papież zawarł tam zachętę do tworzenia własnych „katolickich środków i programów społecznego przekazu (katolickiej prasy i wydawnictw, radiofonii

²⁸⁷ Por. tamże 747; IM 3.

²⁸⁸ Por. KPK 761; DB 13; CP 176.

²⁸⁹ Por. KPK 772.

²⁹⁰ Por. tamże 779.

²⁹¹ Tamże 804.

²⁹² Tamże 822.

²⁹³ Por. tamże 822.

²⁹⁴ Por. tamże 823.

²⁹⁵ Por. tamże 1063.

²⁹⁶ Tamże 1369.

²⁹⁷ Por. LE 12.

²⁹⁸ Por. Jan Paweł II, *Misja Kościoła w erze komputerów. Orędzie na 24 Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu 1990 r.*, <https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/przemowienia/orędzie_ssp_1990.html> [dostęp: 26.03.2021].

i telewizji, biur informacji prasowych, instytucji i programów kształcenia w zakresie przekazu społecznego i badań nad środkami przekazu)²⁹⁹. Wskazania dotyczyły również tworzenia międzynarodowych katolickich organizacji „osób pracujących zawodowo w dziedzinie środków przekazu współpracujących z Konferencjami Episkopatów”³⁰⁰. Jak zauważa Bartłomiej Secler, „mimo że był to już rok 1992, w dokumencie nie ma mowy o wykorzystaniu Internetu”³⁰¹. Niemniej Jan Paweł II „jako pierwszy papież w dziejach Kościoła wysłał do biskupów 23 listopada 2001 roku pocztą elektroniczną tekst posynodalnej adhortacji apostolskiej *Ecclesia in Oceania*”³⁰². W 2002 roku w wystosowanym orędziu pisał: „Kościół podchodzi do Internetu z realizmem i zaufaniem. Podobnie jak inne narzędzia komunikacji jest on środkiem, a nie celem samym w sobie. Może on stworzyć doskonałe warunki do prowadzenia ewangelizacji, pod warunkiem że będziemy zeń korzystać w sposób kompetentny, z pełną świadomością jego zalet i wad. Nade wszystko (...) może stać się okazją do pierwszego spotkania z chrześcijańskim przesłaniem, szczególnie dla młodych”³⁰³. Ojciec Święty zaznaczył, że cyberprzestrzeń, która jest „oknem na świat”, w konsekwencji ma prowadzić do spotkania w świecie rzeczywistym. Swego rodzaju pozytywny impuls wobec nowych środków przekazu znajduje się w liście apostolskim *Il rapido sviluppo* wydanym 24 stycznia 2005 roku w czterdziestą rocznicę ogłoszenia dekretu *Inter mirificia*. Papież zaznaczył, że dla ewangelizacji obok „Internetu należy także korzystać z innych nowych mediów i wypróbować wszystkie możliwości tradycyjnych narzędzi”³⁰⁴. Dodał też, iż „treści należy oczywiście dostosowywać do potrzeb odmiennych grup, ich celem powinno być zawsze uświadamianie ludziom etycznego i moralnego wymiaru informacji”³⁰⁵. Internet został wykorzystany przez Kościół na wszystkich kontynentach, czego przykładem są strony internetowe diecezji, parafii i innych instytucji kościelnych. Niemniej Kościół wyraził przestrożę, by zachować ostrożność wobec witryn „www, określających się jako katolickie”, gdyż mogą to nie być „materiały o charakterze specyficznym doktrynalnym czy katechetycznym. Chodzi o (...) zaoferowanie

²⁹⁹ AN 17.

³⁰⁰ Tamże.

³⁰¹ B. Secler, dz. cyt., s. 216.

³⁰² A. Olczyk, *Ewangelizacja cyberswiata jako wyzwanie dla współczesnego Kościoła*, „Studia Gdańskie”, 34 (2014), s. 105.

³⁰³ Jan Paweł II, *Internet nowym forum dla głoszenia Ewangelii. Orędzie Papieża na 36 Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu*, 3, <https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/przemowienia/internet_aut_12052002.html> [dostęp: 7.12.2022].

³⁰⁴ IRS 9, <<http://www.katolickie.media.pl/polecane/kosciol-o-mediach/1700-list-jana-pawa-ii-il-rapido-svilup-po-szybki-rozwoj>> [dostęp: 26.03.2021].

³⁰⁵ Tamże.

użytkownikom Internetu godnego zaufania przewodnika”³⁰⁶. Dla Radia Watykańskiego aktywna działalność w Internecie z wykorzystaniem konwergencji rozpoczęła się w 2007 roku. „Strona Radia łączy w sobie tekst, dźwięk, zdjęcia, wideo, hipertekst, hiperlinki, multimedia”³⁰⁷.

Od 2006 do 2008 roku orędzia papieża Benedykta XVI stanowią kontynuację nauczania Jana Pawła II i „oscylują wokół infoetyki”. „W tych orędziach (...) przypomina się zadanie mediów, ich twórców i odbiorców. Nie brakuje wskazań teleologicznych (cel mediów: chronić godność każdego człowieka), a także aksjologicznych (ukazywać prawdę, dobro, piękno, wolność) czy pedagogicznych (formacja do korzystania z mediów)”³⁰⁸. Jak zauważa Wojciech Mleczo, przełom następuje w 2009 roku. Benedykt XVI zwracając się wówczas do młodzieży – dla której Internet jest częścią codziennej rzeczywistości – pierwszy raz użył terminu „cyfrowy kontynent”³⁰⁹ jako przestrzeń ewangelizacji powierzona młodym. „Jak niegdyś posłano misjonarzy na nowe kontynenty, tak dzisiaj papież posyła młodych, aby ewangelizowali »cyfrowy kontynent«”³¹⁰.

Charakterystyczną cechą nowych mediów jest interaktywność. Zapewniają one dostęp do indywidualnych odbiorców, którzy mogą być jednocześnie nadawcami. Od 2010 roku rozpoczyna się działalność strony Radia Watykańskiego w sieciach społecznościowych Facebook i Twitter, natomiast od 2009 roku również na YouTube³¹¹. Ksiądz Józef Kłoch powołując się na słowa Benedykta XVI z *Orędzia z 44 Światowego Dnia Środków Przekazu*³¹², mówi o obowiązku duszpasterskim wobec tegoż cyfrowego kontynentu. Papież nazywa nowe technologie „nadzwyczajnym bogactwem” oraz „darem dla ludzkości”, a nowe media „ogromnymi możliwościami”, jeśli chodzi o zakres łączności. Sama zaś nowa kultura komunikacji jest dla papieża „źródłem wielu

³⁰⁶ Papieska Rada ds. Środków Społecznego Przekazu, *Kościół a Internet*, 2002, <https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WR/rady_pontyfikalne/r_komunik_spol/kosciol_internet_22022002.html> [dostęp: 23.03.2021].

³⁰⁷ N. Hado, dz. cyt., s. 83.

³⁰⁸ W. Mleczo, *Jak ewangelizować świat cyfrowy? Wskazania Benedykta XVI w orędziach na Światowe Dni Środków Społecznego Przekazu*, „Studia Socialia Cracoviensia”, 6 (2014), nr 1 (10), s. 199.

³⁰⁹ Benedykt XVI, *Nowe technologie, nowe relacje. Trzeba rozpowszechnić kulturę szacunku, dialogu i przyjaźni. Orędzie na 43 Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu*, Rzym 2009, <https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/benedykt_xvi/przemowienia/massmedia2009_24012009.html> [dostęp: 24.03.2021].

³¹⁰ W. Mleczo, dz. cyt., s. 199.

³¹¹ Por. N. Hado, dz. cyt., s. 83.

³¹² Benedykt XVI, *Kapłan i duszpasterstwo w cyfrowym świecie: nowe media w służbie Słowa, Orędzie na 44 Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu*, <<https://www.paulus.org.pl/223,44-sdssp-benedykt-xvi-2010>> [dostęp: 12.02.2021].

korzyści”³¹³. Podczas środowej audyencji generalnej 12 grudnia 2012 roku Benedykt XVI wysłał pierwszą wiadomość na swój profil na Twitterze³¹⁴. W 2013 roku mówił o swego rodzaju obowiązku nauczania się „nowych języków (...) po to, żeby pozwolić nieskończonemu bogactwu Ewangelii znaleźć takie formy wyrazu, które byłyby w stanie dotrzeć do umysłów i serc wszystkich ludzi”³¹⁵. Tego samego roku nowo wybrany papież Franciszek zostaje ogłoszony we Włoszech osobą najbardziej popularną w sieci³¹⁶. Dla młodego pokolenia jest to jedyna sposobność, by zetknąć się z papieskim nauczaniem. W kontekście mediów przestrzega jednak przed dezorientacją wynikającą z „powodzi słów, którymi jesteśmy nieustannie zalewani”³¹⁷. Według Franciszka szybkość, intensywność i selekcyjność komunikacji medialnej czynią niekiedy głoszone przez Kościół orędzie zbawcze „okaleczonym i sprowadzonym do drugorzędnych aspektów”³¹⁸. W 2014 roku zachęca wszystkich członków Kościoła do odważnej „czujności i obecności w świecie komunikacji”³¹⁹. Każdego dnia zamieszcza krótki wpis na Twitterze, co stwarza perspektywę otwartości i dostępu do Ojca Świętego dla wszystkich. Niemniej w orędziach Franciszka wybrzmiewa kwestia spotkania oraz „ludzkiej osoby jako najważniejszej w każdym rodzaju komunikacji”³²⁰.

Epoka ciągłego rozwoju mediów, w której żyjemy, stawia przed Kościołem wymagania nieustannego aktualizowania doktryny w tym wymiarze. Opinia Magisterium jest wyrażana nieprzerwanie poprzez przygotowywane dokumenty oraz powołaną w 1948 roku Papieską Komisję, która od 1964 roku nosiła nazwę Papieskiej Rady Środków Społecznego Przekazu, a od 27 czerwca 2015 roku, decyzją Franciszka, Sekretariatu ds. Komunikacji³²¹. Instytucja ta koordynuje działalność komunikacyjną

³¹³ W. Mleczko, dz. cyt., s. 199.

³¹⁴ Por. <<https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/artykuly/668281,pierwszy-wpis-benedykta-xvi-na-twitterze.html>> [dostęp: 12.03.2021].

³¹⁵ Benedykt XVI, *Portale społecznościowe: bramy prawdy i wiary; nowe przestrzenie dla ewangelizacji. Orędzie na 47 Światowy Dzień Środków Przekazu*, <<https://www.paulus.org.pl/220,47-sdssp-benedykt-xvi-2013>> [dostęp: 24.03.2020].

³¹⁶ Por. <https://naszdzienik.pl/wiara/5453,franciszek-najwieksza-osobowoscia-internetu.html> [dostęp: 20.02.2021].

³¹⁷ EG 199; por. KNSK 560.

³¹⁸ EG 34.

³¹⁹ Franciszek, *Przekaz w służbie autentycznej kultury spotkania. Orędzie na 48 Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu*, Rzym 2014, <http://www.vatican.va/content/francesco/pl/messages/communications/documents/papafrancesco_20140124_messaggio-comunicazioni-sociali.html> [dostęp: 23.03.2021].

³²⁰ P. Bojko, *Media i komunikacja w orędziach papieskich na Światowe Dni Środków Społecznego Przekazu (2011-2016)*, „Nauczyciel i Szkoła”, 2017 (64), s. 61-62.

³²¹ Por. R. Kamiński, *Reforma papieskich instytucji do spraw komunikacji społecznej*, „Prawo Kanoniczne”, 60 (2017), nr 2, s. 35-36.

„wszystkich watykańskich mediów: Papieskiej Rady ds. Środków Społecznego Przekazu, Biura Prasowego Stolicy Apostolskiej, Watykańskiego Serwisu Internetowego, Radia Watykańskiego, Watykańskiego Ośrodka Telewizyjnego, »L'Osservatore Romano«, Drukarni Watykańskiej, Serwisu Fotograficznego, »Libreria Editrice Vaticana«³²².

Współcześnie Kościół kontynuując naukę, która wybrzmiała m.in. w dokumentach *Inter mirifica*, *Evangelii nuntiandi* oraz *Redemptoris missio*, wyraża zasadniczo pozytywny i zachęcający stosunek do środków społecznego przekazu. Wie, jak silny wpływ wywierają one na społeczeństwo. Magisterium „nie ogranicza się do sądzenia i potępienia. Traktuje te narzędzia nie tylko jako wytwory ludzkiego geniuszu, lecz także jako wielkie dary Boga i prawdziwe znaki czasu”³²³. Odpowiadając pozytywnie na te wyzwania, diecezja pelplińska na przestrzeni czasu również zastosowała środki społecznego przekazu jako narzędzie ewangelizacji. Są nimi strony internetowe, czasopismo diecezjalne i parafialne, działalność prowadzona poprzez media społecznościowe, telewizję, radio oraz wydawnictwo diecezjalne.

1.4. Wymiar aksjologiczny mediów

Podstawową kategorią aksjologii jest wartość. Oznacza ona „wszystko to, co cenne i godne pożądania, co stanowi cel ludzkich dążeń”³²⁴. Na przestrzeni dziejów – jak zauważa Grzegorz Żuk – co jakiś czas pojawia się szczególna potrzeba, by przypominać o wartościach. Przyczyną są „poważne kryzysy społeczno-kulturowe”³²⁵. Niewątpliwie ich skutkiem są wojny. W kontekście pytania, które stawia ks. Stanisław Adamiak: „Czy chrześcijaństwo zawiodło w 1914 roku?”³²⁶, warto zauważyć, że odpowiedzią Piusa XI na porozumienia pokojowe z 1919 roku, które de facto generowały nowe problemy międzynarodowe, narodowościowe i społeczne, było wezwanie „do uznania społecznego panowania Chrystusa”³²⁷. Stąd w 1925 roku wprowadzono święto Chrystusa Króla, by przypomnieć, że „ludzka władza – czy to monarchiczna, czy demokratyczna – nie może uznawać siebie samej za instancję ostateczną, a wydanych przez siebie praw za jedyne,

³²² M. Weresa, *Zadania informacyjne mediów w ujęciu papieża Franciszka. Analiza zawartości orędzi na Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu (2014-2017)*, „Łódzkie Studia Teologiczne”, 28 (2019), 4, s. 147.

³²³ Papieska Rada Środków Społecznego Przekazu, *Etyka w Środkach Przekazu*, 2000, <https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WR/rady_pontyfikalne/r_komunik_spol/etyka-20000604.html> [dostęp: 26.03.2021].

³²⁴ *Wartość*, <<https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/wartosc;3994143.html>> [dostęp: 20.04.2021].

³²⁵ G. Żuk, *Edukacja aksjologiczna. Zarys problematyki*, Lublin 2016, s. 7.

³²⁶ S. Adamiak, *Czy chrześcijaństwo zawiodło w 1914 roku?*, „Więź”, 2 (656), 2014, s. 17.

³²⁷ Tamże, s. 25.

które musi respektować, bo to prowadzi do nowych napięć, konfliktów i wojen. Przed katastrofą uchronić może tylko uznanie władzy nadrzędnej, Króla Pokoju”³²⁸. Do takich wniosków dochodzi ks. Adamiak zapewne w oparciu o słowa samego Jezusa, który powiedział o sobie, że jest „drogą, prawdą i życiem” (J 14,6). W Synu Bożym „spoczywa sens, podstawowa zasada, wzorce wartości wszystkiego, co stworzone”. On zawiera w sobie „wszystko, co jest rozproszone w rozległości świata, w długości czasu, w głębokości znaczeń, w wysokości przykładanych miar. I nie tylko jako bierny wzór, ale jako moc”, gdyż „w Nim wszystko zostało stworzone” (Kol 1,16)³²⁹.

1.4.1. Konieczność autorytetu

Jak zauważa ks. Paweł Bortkiewicz, „jesteśmy bez wątplenia świadkami i uczestnikami sporu o współczesność, zarówno w wymiarze globalnym, jak tym rodzimym – polskim. Nie trzeba wielkiej wnikliwości analitycznej, by stwierdzić, że w swej istocie jest to spór o pojęcia i wartości”³³⁰. Pomocnym we właściwym odbiorze treści przekazywanej przez media jest autorytet. Wywodzące się z łaciny słowo *auctoritas* oznacza powagę, znaczenie. *Słownik języka polskiego* podaje, że nazywając kogoś autorytetem, myślimy o „człowieku mającym duże poważanie ze względu na swoją wiedzę lub postawę moralną, stawiamy go za wzór do naśladowania, gdyż ma on wpływ na postawy i myślenie innych ludzi”³³¹. Współcześnie podejmuje się olbrzymie starania, by wyrugować pojęcie autorytetu, a wręcz zastąpić je pojęciem Internet. Wyszukiwarka Google jest w stanie odpowiedzieć prawdopodobnie na każde pytanie, ale potrafi też podać w wątpliwość słuszne przekonania, czyli obiektywną prawdę, oraz sprowadzić człowieka, i to nie tylko młodego, na niewłaściwą drogę. W tym wymiarze treść zawarta w artykule 17 *Konwencji o Prawach Dziecka* o ważnej roli, jaką spełniają środki masowego przekazu „zapewniające dostęp do informacji oraz materiałów pochodzących z różnorodnych źródeł krajowych i międzynarodowych, szczególnie do tych, które mają na uwadze dobro dziecka w wymiarze społecznym, duchowym i moralnym oraz jego

³²⁸ Tamże.

³²⁹ R. Guardini, *Bóg. Nasz Pan Jezus Chrystus. Osoba i życie*, tłum. J. Zychowicz, Warszawa 1999, s. 457. Wzmoczone zainteresowanie tematem wartości w okresie powojennym potwierdza filozof Roman Ingarden. Na przełomie XX i XXI wzrasta liczba artykułów naukowych oraz monografii dotyczących aksjologii, co dowodzi zainteresowania tymi treściami; por. G. Żuk, dz. cyt., s. 7. Wynika to z potrzeby zmierzania się z relatywizowaniem i subiektywizowaniem „tego, co ważne, czemu warto poświęcić swą codzienność, a niekiedy w heroicznym akcie – całe swe życie”. J. Kulowski, *Wartości w mediach*, „Teologia w Polsce”, 1(2007), nr 1, s. 117.

³³⁰ P. Bortkiewicz, *Jan Paweł II – miłosierdzie, patriotyzm, demokracja*, dz. cyt., s. 34.

³³¹ *Autorytet*, <<https://sjp.pwn.pl/sjp/autorytet;2551342.html>> [dostęp: 10.01.2021].

zdrowie fizyczne i psychiczne”³³², brzmi dość kuriozalnie. Granica między umiejętnym a niewłaściwym korzystaniem z tych możliwości jest dość cienka. Nastolatki, którzy de facto są bardziej podatni na uzależnienia, korzystając z przekazów telewizyjnych³³³ lub społecznościowych, „zwiększają u siebie ryzyko zapadnięcia na depresję o 27% niż ci, którzy uprawiają sport, chodzą do kościoła czy odrabiają lekcje”³³⁴. Rozpoczęta w latach 70. rewolucja technicyzacji dająca dostęp do osobistych komputerów, następnie w latach 90. do Internetu³³⁵ i wreszcie zaprezentowanie 9 stycznia 2007 roku pierwszego iPhone’a firmy Apple³³⁶ otworzyły przed nami nowy świat, który jest w olbrzymim wymiarze światem zsekularyzowanym poprzez celowe działanie influencerów. „Kościół jest w nim obecny tylko jako jeden z użytkowników, a to za mało”³³⁷. Przykładem zmian, które modulują całą rzeczywistość, może być wypowiedź jednej z bohaterek reportażu pt. *Postęp po szwedzku* – Eliny Aberg. Dziś zapewne już dorosła kobieta, wówczas młoda działaczka młodzieżówki „Zielonych” cieszyła się, że jej rodzina jest wymieszana jak jajecznicą. Pisząc o kolejnych związkach swoich rodziców, wyraziła to w słowach: „Myślę, że to świetne, że to dobre, że dzieci teraz mogą mieć tak wielu rodziców i myślę, że to bardzo smutne, jeśli dziecko musi spędzić całe życie tylko z jednym rodzicem”³³⁸. Istotnym powodem do niepokoju jest niszczenie autorytetów – nie tylko rodzica, ale także nauczyciela lub księdza.

Rozpoczęta w latach 1950-1970 na Zachodzie, oparta na filozofii humanistycznej i permisywizmie, rewolucja obyczajowa zaprezentowała zbiór teorii i systemów pedagogicznych zwanych bezstresowym wychowaniem³³⁹. Redukcja hierarchicznej struktury spowodowała niechęć ucznia, by zasługiwać na przychylność ze strony nauczyciela. Jasnym jest, że misją i celem szkoły lub uniwersytetu – w myśl słów Jana

³³² *Konwencja o prawach dziecka*, Dz. U. z dnia 23 grudnia 1991 r., art. 10, <<https://brpd.gov.pl/konwencja-o-prawach-dziecka/>> [dostęp: 19.01.2021].

³³³ Por. A. Lepa, *Pedagogika mass mediów*, dz. cyt., s. 130.

³³⁴ J.M. Twenge, *iGen. Dlaczego dzieciaki dorastające w sieci są mniej zbuntowane, bardziej tolerancyjne i mniej szczęśliwe – i zupełnie nieprzygotowane do dorosłości*, Sopot 2019, s. 115, <<https://legimi.pl/ebook,b345929.html>> [dostęp: 15.01.2021].

³³⁵ Por. *Internet*, w: *Słownik terminologii medialnej*, red. W. Pisarek, s. 84.

³³⁶ Por. E. Bendyk, *Supergadzet wszech czasów: Jak iPhone zmienił świat*, „Polityka”, 28/2017, <<https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/nauka/1711492,1,supergadzet-wszech-czasow-jak-iphone-zmieni-swiat.read>> [dostęp: 7.12.2022].

³³⁷ C. Kościelniak, *Puste ławki*, „W Drodze”, nr 6, 2019, s. 62-63.

³³⁸ <<https://www.youtube.com/watch?v=EIZw4lac5OE>> [dostęp: 5.01.2021].

³³⁹ Por. C.H. Patterson, *What has happened to humanistic education?*, „Michigan Journal of Counseling and Development”, t. 18, 1987, nr 1, s. 8-10.

Pawła II – nie jest jedynie przekazanie wiedzy, a towarzyszenie wychowankowi, poprzez które ten poznaje mistrza jako autorytet³⁴⁰.

W tym kontekście należy zwrócić uwagę na problem niszczenia kolejnego autorytetu, jakim jest Kościół. Manipulacja stosowana w XXI wieku nie jest niczym nowym, gdyż przybierała ona podobne oblicza na przestrzeni wieków³⁴¹. Wystarczy przypomnieć słowa ministra propagandy III Rzeszy Josepha Goebbelsa wypowiedziane w odniesieniu do wydanej przez Piusa XI encykliki *Mit brennender Sorge* (Z palącą troską), w której papież zaapelował o przeciwstawianie się ideologii faszystowskiej³⁴². Goebbels, podejmując próbę dewaluacji autorytetu Kościoła, przedstawiał księży jako „zewzwięconych i pozbawionych skrupułów deprawatorów młodzieży”³⁴³. Niestety, neoateizm stanowi bardziej ruch społeczny niż postawę intelektualną³⁴⁴, dlatego jest tak szeroko obecny w mediach³⁴⁵. Jego twórcy³⁴⁶ wyznają pogląd, że religii nie powinno się tolerować, należy ją natomiast zwalczać³⁴⁷. Myśliciele ci uważają, że religia stanowi dla nauki jedynie „koło zapasowe”³⁴⁸, a nadto jest „szkodliwym wirusem umysłu”³⁴⁹.

Potrzeba zatem permanentnego, silnego wychowywania do odbioru mediów we wspomnianych wyżej środowiskach – rodzinie, szkole i parafii³⁵⁰, by nie ulegać propagandzie, chronić się przed postawą makiawelizmu oraz przyzwalaniem na manipulację³⁵¹. Konieczne jest kształtowanie w ludziach postaw: odporności na agitację, empatycznego dialogu, czujnego krytycyzmu, selektywności w odniesieniu do mass

³⁴⁰ Por. I. Dec, *Misja uniwersytetu w nauczaniu św. Jana Pawła II. Przemówienie na XIII Międzynarodowy Kongres pt. „Katolicy a wychowanie”*, Toruń 20-21.11.2021; Jan Paweł II, *Przemówienie Ojca Świętego do świata nauki KUL*, Aula im. Stefana Kard. Wyszyńskiego, 9 VI 1987 r., <https://www.kul.pl/odpowiedzialnosc-za-prawde-poznawana-i-przekazywana,art_31152.html> [dostęp: 19.01.2021].

³⁴¹ Por. T. Kornecki, *Prawda jako wartość w przekazie medialnym w świetle encykliki Ojca Świętego Franciszka „Lumen fidei”*, „Studia Socialia Cracoviensia”, 7 (2015), nr 1 (12), s. 159; M. Ryba, *Oblicza manipulacji. Działania manipulatorskie wobec Kościoła w Polsce*, <https://www.youtube.com/watch?v=Xa_Ju3CndNI> [dostęp: 3.03.2021].

³⁴² Por. G. Musiał, *Współcześni uczniowie Hitlera*, „Nasz Dziennik”, 2013, <<https://naszdziennik.pl/mysl/63603,wspolczesni-uczniowie-hitlera.html>> [dostęp: 7.01.2021].

³⁴³ Cyt. za: tamże.

³⁴⁴ Por. P. Roszak, F. Conesa, *Nowy ateizm: czy rzeczywiście nowy? Analiza argumentów i wyzwania dla współczesnej teologii*, „Teologia i Człowiek”, (1) 2014, t. 25, s. 83.

³⁴⁵ Por. M.M. Arbatowska, *Co nowego w nowym ateizmie*, „Kultura – Media – Teologia”, 2015, nr 21, s. 101, 104, 105.

³⁴⁶ Por. M. Artigas, *Umysł Wszechświata*, tłum. P. Roszak, Toruń 2017, s. 214-215.

³⁴⁷ Por. P. Roszak, F. Conesa, dz. cyt., s. 81.

³⁴⁸ E. McMullin, *Integral Naturalism. Review of The Mind of the Universe: Understanding Science and Religion by Mariano Artigas*, „First Things: A Monthly Journal of Religion & Public Life”, 110 (2001), s. 45.

³⁴⁹ P. Roszak, F. Conesa, dz. cyt., s. 85.

³⁵⁰ Por. A. Lepa, *Pedagogika mass mediów*, dz. cyt., s. 100-102.

³⁵¹ Por. tamże, s. 161-169.

mediów i twórczej aktywności³⁵². Nade wszystko jednak media powinny promować wartości moralne odwołujące się „do prawa naturalnego, wpisanego w serce każdej istoty ludzkiej”³⁵³. Wynikają one z godności osoby i stanowią dla człowieka jako jednostki swoisty ideał, cel, są „formą istnienia dobra”³⁵⁴, zaś w życiu wspólnotowym należy je traktować jako archetyp. Poznanie wartości skłania do tworzenia różnorodnych modeli i wzorców hierarchii aksjologicznej³⁵⁵ na bazie nurtów filozofii, które odnoszą się do koncepcji bytu. Przywołać można porządek stworzony przez św. Augustyna lub św. Tomasza z Akwinu³⁵⁶, a w czasach nowożytnych Blaise’a Pascala, Immanuela Kanta, Maxa Schelera, Nicolai Hartmanna³⁵⁷. Nauka społeczna Kościoła wskazuje na uniwersalne wartości wynikające z Objawienia i ludzkiej natury³⁵⁸: prawdę, służbę, sprawiedliwość i solidarność oraz wolność³⁵⁹, a w szerszym kontekście także tolerancję i pluralizm³⁶⁰.

1.4.2. Wartość w przekazie medialnym

Papieska Rada ds. Środków Społecznego Przekazu w *Instrukcji duszpasterskiej o przekazie społecznym „Aetatis novae”* zauważa, że „nie ma dziś takiego miejsca, w którym nie daje się odczuć wpływu środków przekazu na postawy religijne i moralne, na systemy polityczne i społeczne czy na wychowanie”³⁶¹. Istotą mediów jest przekaz, z którym spotyka się odbiorca jako jednostka, naród lub wręcz społeczność ogólnoswiatowa. Odbiorca „niejednokrotnie nie zna metod manipulacji, z jakimi ma do czynienia, oglądając telewizję, słuchając radia, przeglądając strony internetowe czy sięgając po prasę”³⁶². Już w 1996 roku Adam Lepa pisał o specyficznej cesze społeczeństwa posttotalitarnego, jaką była „daleko posunięta naiwność w odbiorze treści publikowanych przez media”³⁶³. Dziś środowisko katolickie – dzięki działalności mediów katolickich, m.in. „Naszego Dziennika”, Radia Maryja, Telewizji „Trwam”, a także poprzez warsztaty edukacyjne o tematyce multimedialnej prowadzone przez

³⁵² Por. tamże, s. 172-180.

³⁵³ KNSK 3.

³⁵⁴ J. Szulist, *W kierunku pełniejszego człowieczeństwa*, Pelplin 2009, s. 106.

³⁵⁵ Por. tamże, s. 106, 111, 113.

³⁵⁶ Por. R. Krajewski, *Wartość*, w: EK, t. 20, Lublin 2011, kol. 261.

³⁵⁷ Por. tamże, kol. 261-262.

³⁵⁸ Por. KNSK 85.

³⁵⁹ Por. KKK 2494; KNSK 415.

³⁶⁰ Por. tamże 151, 187, 414.

³⁶¹ AN 1.

³⁶² T. Kornecki, dz. cyt., s. 155-156.

³⁶³ A. Lepa, *Pedagogika mass mediów w Wyższym Seminarium Duchownym*, dz. cyt., s. 127.

wykładowców AKSiM i adresowane do młodzieży – jest już bardziej świadome, jak ważną rolę odgrywa formowanie krytycznej postawy społeczeństwa do dojrzałych sądów i ocen wobec mediów. Jest to odpowiedź środowisk katolickich na postmodernistyczne niszczenie wartości m.in. w ramach ateizmu agresywnego, który jest obecny w mediach. Owa działalność chrześcijan konkretyzuje się w zakresie pedagogiki mass mediów. Polskie słowo „pedagogika” pochodzi od greckiego rzeczownika *paidagōgós* – dosłownie „prowadzący dziecko”. Pod wpływem filozofii zachodniej ukształtowało się pojęcie rzymskie, z łaciny *ars educandi* (sztuka wychowania). Wychowanie ma zmierzać do ukształtowania kręgosłupa moralnego – świadomego i zdystansowanego odbioru przekazywanych treści. Wynika to z faktu, iż mogą one być nośnikiem dobra, ale także „czynnikiem upowszechniającym zło”³⁶⁴.

1.4.2.1. Prawda

Romano Guardini pisał, że prawda to „nienaruszalna konieczność wykraczająca poza wszystko, co może wymyślić człowiek – a jednocześnie wolny dar, który budzi uszczęśliwiający zdumienie, jak możliwy jest taki cud”³⁶⁵. Rozwój technicyzacji umożliwił szybkie przekazywanie informacji przez całą szerokość geograficzną świata, nie uchronił jednak odbiorców przed zagrożeniem dwuznacznością wynikającą z utraty przez media dotychczasowej funkcji informacyjnej. Z czasem to, co kryje się pod pojęciem gatunków publicystycznych, doprowadziło do przekazu interpretacji informacji dostosowanej często do potrzeb mediów, które ją kreują i na których kapitał tychże mediów jest oparty. Ryszard Kapuściński (1932-2007) powołując się na etos dziennikarski³⁶⁶, krytykował fakt, że w naszych czasach, by zarządzać mediami, nie trzeba być dziennikarzem. Mówił: „większość dyrektorów i szefów wielkich gazet i stacji telewizyjnych to menadżerowie, którzy nigdy nie pracowali w tym zawodzie”³⁶⁷. Jest to wynik przewrotu, jaki dokonał się w świecie, gdy przekonano się, że informacja to biznes. „Cesarz reportażu” wspomina o trzech twarzach informacji. „Na początku XX wieku informacja poszukiwała prawdy, ustalała, co rzeczywiście się wydarzyło, informowała, by kształtować opinię publiczną – dla takiej informacji prawda była wartością

³⁶⁴ A. Lepa, *Pedagogika mass mediów*, dz. cyt., s. 13.

³⁶⁵ R. Guardini, dz. cyt., s. 112.

³⁶⁶ Autor pracy zna opinie podważające wiarygodność cytowanego reportażysty; por. A. Domoślawski, *Kapuściński non-fiction*, Warszawa 2010, s. 417-442.

³⁶⁷ R. Kapuściński, *To nie jest zawód dla cyników*, <<https://kapuscinski.info/ryszard-kapuscinski-to-nie-jest-zawod-dla-cynikow-tekst-niepublikowany/>> [dostęp: 12.03.2021].

podstawową³⁶⁸. Z drugiej strony służyła za narzędzie w walce politycznej. „Prasa, radio, telewizja u swoich początków były organami różnych partii i sił politycznych, wykorzystywanymi w walce o ich partykularne interesy³⁶⁹. Według Kapuścińskiego w drugiej połowie XX wieku sytuacja uległa zmianie. „Po zakończeniu zimnej wojny wraz z rewolucją elektroniczną i komunikacyjną świat biznesu odkrył nagle, że prawda nie jest już ważna, nawet walka polityczna nie jest już ważna. Liczy się atrakcyjność informacji³⁷⁰. Terminu „wartości informacyjne” (*news values*) użył po raz pierwszy w swojej pracy pt. *Public Opinion*³⁷¹ Walter Lippmann. W prezentowanym przez niego ujęciu o wartości informacji stanowi fakt, czy „dana informacja spotka się z zainteresowaniem publiczności³⁷². Dziennikarz wymienia czynniki mające wpływ na atrakcyjność informacji. Są nimi: jednoznaczność przekazu, zaskoczenie, bliskość geograficzna, osobiste zaangażowanie w wydarzenie, konflikty temu towarzyszące. Czynniki wydają się dość płytkie, gdyż chociażby „w erze globalizacji każdy news może być kulturowo bliski³⁷³. W 2001 roku, w badaniach przeprowadzonych przez Tony’ego Harcupa i Deirdre O’Neill, zauważono coraz częstsza obecność w wiadomościach tematów takich, jak seks, showbiznes, humor, rozrywka lub odniesienie do celebrytów³⁷⁴. Papież Franciszek przestrzega w tym kontekście przed swego rodzaju niebezpieczeństwem spłaszczenia informacji. Rezygnacja z pewnych gatunków dziennikarskich na rzecz tzw. informacji „płacowej”, czyli takiej, która się sprzedaje, „która w coraz mniejszym stopniu ukazuje prawdziwy stan rzeczy”, powoduje negatywne skutki³⁷⁵. Dlatego też katolicycy dziennikarze „nie mogą w swojej pracy głosić zdań niezgodnych z prawdą³⁷⁶. Jan Paweł II głosił, że w przeciwnym razie dochodzi „do zatarcia różnicy między prawdą a złudzeniem³⁷⁷. Przestrzegał przed myśleniem, że „jedyną absolutną prawdą jest ta, iż nie istnieją prawdy absolutne, a gdyby nawet istniały,

³⁶⁸ Tamże.

³⁶⁹ Tamże.

³⁷⁰ Tamże.

³⁷¹ Por. W. Lippmann, *Public Opinion*, New York 1922.

³⁷² M. Palczewski, *Nowe wartości informacyjne*, w: *Teorie komunikacji i mediów*, red. M. Graszewicz, t. 7, Wrocław 2014, s. 98.

³⁷³ Tamże, s. 100.

³⁷⁴ Por. tamże, s. 99.

³⁷⁵ Franciszek, „Chodź i zobacz” (*J 1,46*). *Komunikować, spotykając osoby, tam gdzie są, i takie, jakie są. Orędzie na 55 Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu*, dz. cyt.

³⁷⁶ T. Kornecki, dz. cyt., s. 158.

³⁷⁷ Jan Paweł II, *Rozgłaszajcie to na dachach: Ewangelia w epoce globalnej komunikacji. Orędzie Ojca Świętego na 35 Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu*, 2, <https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/przemowienia/35_sdssp_24012001.html> [dostęp: 4.12.2022].

byłyby niedostępne dla ludzkiego rozumu i tym samym pozbawione znaczenia”³⁷⁸. Owa mentalność postmodernistyczna, dla której nie liczy się prawda, a jedynie wiadomość, zmierza ku pobudzeniu odbiorcy, przy jednoczesnym uśpieniu jego czujności w odniesieniu do kryteriów prawdy. Benedykt XVI zachęca, by te trudności zamiast demotywowować, jeszcze bardziej mobilizowały uczniów Chrystusa do głoszenia Dobrej Nowiny (1 Kor 9,16)³⁷⁹, gdyż jedynie Bóg jest prawdą absolutną³⁸⁰. Prawda pochodzi od Stwórcy. Człowiek w najlepszy możliwy sposób odkrywa sens rzeczywistości, czyli Prawdę (J 14,6), we wspólnocie Kościoła. Potrzeba poszukiwania sensu rzeczy, a przede wszystkim sensu własnej egzystencji dotyczy każdej istoty rozumnej, wynika bowiem z umiejętności ciągłego poznawania rzeczywistości. Taką umiejętność wśród stworzeń żyjących w świecie posiada jedynie człowiek, który jest „istotą jedyną w swoim rodzaju”³⁸¹. Sama potrzeba odkrywania prawdy wynika z pytań, które ludzie stawiają sobie w każdej epoce i kulturze, zwłaszcza w momentach dokonywania się globalnych przemian. Kwestie te mogą brzmieć następująco: „Kim jestem? Skąd przyszedłem i dokąd zmierzam? Dlaczego istnieje zło? Co czeka mnie po tym życiu?”³⁸². Wybrzmiewa to chociażby w literaturze pięknej: „Czego szuka stworzenie od wieków tak wiele? Szuka tylko spoczynku swego stwórcy”³⁸³. W kontekście napięcia wynikającego z powyższych niewiadomych i próby szukania na nie odpowiedzi pojawia się pytanie: czy mimo różnic ludzie wyznający odmienne poglądy są w stanie ze sobą rozmawiać, szanując przy tym zdanie innych osób? Otóż w *Katechizmie Kościoła katolickiego* pod hasłem „roztropność” czytamy: „uzdalnia rozum praktyczny do rozeznania w każdej okoliczności naszego prawdziwego dobra i do wyboru właściwych środków do jego pełnienia”³⁸⁴. Nauką, która konkretyzuje owe rozeznawanie rozumu praktycznego, czyli dostarcza koniecznych kryteriów poznania, jest filozofia³⁸⁵. Jako ta, która jest umiłowaniem mądrości, wytycza wskazania wspomagające właściwe prowadzenie dyskursu. Pierwszym kryterium jest właśnie pytanie o prawdę. Czy to, co głoszę, jest prawdą, czy nią żyję i przede wszystkim, czym jest prawda? Według definicji

³⁷⁸ Tamże, 3.

³⁷⁹ Por. tamże.

³⁸⁰ Por. CiV 1; KKK 144.

³⁸¹ FR 1.

³⁸² Jan Paweł II, *Rozgłaszajcie to na dachach: Ewangelia w epoce globalnej komunikacji. Orędzie Ojca Świętego na 35 Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu*, dz. cyt.

³⁸³ A. Mickiewicz, *Wiersze*, Warszawa 1955, s. 388.

³⁸⁴ KKK 1806.

³⁸⁵ Por. H. Kiereś, *Trzy socjalizmy. Tradycja łacińska wobec modernizmu i postmodernizmu*, Lublin 2015, s. 55-61.

klasycznej prawda to zgodność myśli z rzeczywistością, zaś myśl różna od rzeczywistości jest kłamstwem. Chrześcijanie, podejmując dialog zmierzający do ukazania własnego świadectwa wobec osoby o odmiennym światopoglądzie, muszą założyć, że to, czym żyje ten człowiek, jest przynajmniej odbiciem w nim promienia tej Prawdy, która oświeca wszystkich ludzi³⁸⁶. Następnie należy szukać konsensusu w oparciu o istnienie prawdy obiektywnej, którą odkrywamy przez logiczne rozumowanie. W ten sposób szanujemy wolność każdego człowieka w poszukiwaniu prawdy³⁸⁷. Kolejnym kryterium jest pytanie dotyczące umiejętności uzasadnienia tego, co chcę przekazać lub osiągnąć. Uzasadnić, to znaczy logicznie rozmawiać o danej sytuacji, by pokazać, że to, co głoszę, nie jest ze sobą sprzeczne, zgodnie z zasadą Arystotelesa. Jak zauważa ks. Paweł Bortkiewicz, człowiek zobligowany jest w tym ujęciu do posłuszeństwa prawdzie, gdyż przez to, że jest ona prawdą, ma charakter wiążący³⁸⁸. Dla przykładu, wsłuchując się w wulgarne wypowiedzi kobiet strajkujących w Polsce w 2020 roku, domagających się prawa do aborcji³⁸⁹, zauważyć można wiele sprzeczności. Potrzeba ogromnej cierpliwości broniących życia poczętego (por. Iz 49,15), by spokojnie uzasadnić słuszne argumenty, które opierają się na logice. Kolejną kwestią jest pytanie o konsekwencje tego, co głoszę, oraz o konsekwencję mojego postępowania – np. lekarz, który podaje lek, musi być pewny jego działania³⁹⁰. Dzięki rozumowi przewidujemy następstwa naszych decyzji. Człowiek nie może jedynie podążać za instynktami. Głosząc zatem jakieś poglądy lub inicjując działanie, należy podjąć refleksję, jakie negatywne skutki niosą za sobą złe decyzje w wymiarze społecznym. Odkryta przez rozum prawda wyraża się w praktyce poprzez etyczne działanie³⁹¹. Zatem „by poznać prawdę, należy w pełni ją realizować w swoim życiu”³⁹². Ostatnim kryterium jest historyzm. Podejmując dyskurs, musimy znać historię ludzkiej myśli, mieć ogólną wiedzę o świecie, zgodnie z sentencją *historia magistra vitae est*. Znajomość historii sprawia, że nie popełniamy tych samych błędów na gruncie nauki,

³⁸⁶ Por. KK 2.

³⁸⁷ Por. R. Skrzypczak, dz. cyt., s. 143.

³⁸⁸ Por. P. Bortkiewicz, *W poszukiwaniu mądrości. Jan Paweł II do polskiego środowiska uniwersyteckiego*, Poznań 2019, s. 126-127.

³⁸⁹ Por. J. Bralczyk, *Rozumiem emocje, ale... O przekleństwach na Strajku Kobiet*, <<https://wideo.wp.pl/prof-bralczyk-o-przekleństwach-na-strajku-kobiet-rozumiem-emocje-ale-6571682424592001v>> [dostęp: 9.01.2021].

³⁹⁰ Choć nie jest to takie oczywiste w kontekście szczepień przeciwko Covid-19, odnosząc się do Rozporządzenia Ministra Finansów, Funduszy i Polityki Regionalnej z dnia 23 grudnia 2020 r. w sprawie obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej podmiotu przeprowadzającego eksperyment medyczny; por. Dz. U. 2020, poz. 2412, <<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20200002412>> [dostęp: 5.01.2021].

³⁹¹ Por. FR 25.

³⁹² T. Kornecki, dz. cyt., s. 157.

które zrobiono w przeszłości. Kto głosi własne poglądy, nie opierając się na wiedzy oraz znajomości historii, jest ignorantem, gdyż „wiedza nie jest dziedziczona genetycznie”³⁹³, to jak zaczynać w świecie wszystko od nowa. „Systemy totalitarne ubiegłego wieku charakteryzowały się narzucaniem prawdy globalnej z pominięciem oraz zatarciem historii poszczególnych ludzi”³⁹⁴. Współcześnie – szczególnie ludzie młodzi – są podatni na wynikający z postmodernizmu globalny nihilizm głoszący, że życie nie ma sensu, nie ma celu. Stają się przez to uczestnikami kryzysu będącego „milczącą apostazją człowieka sytego”³⁹⁵. Warunkowana odbiorem mediów multifreniczność „uwalnia od więzi społecznych oraz postrzega świat w sposób ahistoryczny i indywidualistyczny, zdeterminowany chwilą obecną, podległą dyktatowi zmienności”³⁹⁶. W ten sposób człowiek, pod wpływem zmediatyzowania nadmiarem informacji, staje się nośnikiem niezwiązanych ze sobą doświadczeń. Dzieje się tak dlatego, że istota prawdy „jest często nie tylko zapomniana, ale również w zaplanowany sposób ośmieszana i relatywizowana”³⁹⁷ w ramach ateizmu agresywnego lub też tzw. cichego ateizmu, „który nie podejmuje bezpośredniej polemiki z teizmem. To ateizm pewny tego, że religia skazana jest na wymarcie w toku dziejów i wystarczy wykazać się odrobiną cierpliwości”³⁹⁸. Sprzyja temu wspomniana „sytość”, która poniekąd wynika z tego, że świat wirtualny staje się światem *sacrum*. Potwierdzają to wywiady socjologiczne, gdzie „fani wędrówek komputerowych przyznają, iż przeżywają je jako realne i duchowe” – dochodzi do „konwergencji technologii cyfrowej i duchowości”³⁹⁹. Młodzi ludzie nie przeżywając fascynacji światem nadprzyrodzonym, po prostu go porzucają⁴⁰⁰. A przecież by zrozumieć, należy uwierzyć (por. Iz 7,9), bo „poznanie prawdy leży w centrum wiary”⁴⁰¹.

Priorytetowym zadaniem w prowadzeniu dialogu z kimś, kto prezentuje odmienne poglądy lub w ogóle nie ma ochoty wyrażać własnej myśli, staje się umiejętne ukazywanie osobom zagubionym i obojętnym, że istnieje ostateczny sens życia. Prawda – wartość nadrzędna – powinna zatem stanowić istotę przekazu medialnego, poprzez który człowiek kieruje wiadomość do innej osoby. Jest to fundament, dla którego twórca

³⁹³ H. Kiereś, *Trzy socjalizmy. Tradycja łacińska wobec modernizmu i postmodernizmu*, dz. cyt., s. 59.

³⁹⁴ T. Kornecki, dz. cyt., s. 159.

³⁹⁵ EiE 9.

³⁹⁶ A. Regiewicz, *Tolerancja wobec tożsamości medialnej*, „Tolerancja. Studia i Szkice”, 16 (2011), s. 33.

³⁹⁷ T. Kornecki, dz. cyt., s. 156.

³⁹⁸ P. Roszak, F. Conesa, dz. cyt., s. 81.

³⁹⁹ J. Mariański, S. Wargacki, *Phynne „sacrum” w społeczeństwie ponowoczesnym*, „Uniwersyteckie Czasopismo Socjologiczne”, 2016, 17 (4), s. 18.

⁴⁰⁰ Por. tamże, s. 14.

⁴⁰¹ T. Kornecki, dz. cyt., s. 158; por. LF 23.

przekazu „powinien w szczególności sposób dbać, by treści przez niego ukazywane były prawdziwe”⁴⁰². Dlatego tworzący media powinni znać wartość prawdy w odniesieniu do własnej osoby, jak i do społeczeństwa.

1.4.2.2. Służba

Wzorem służby w przekazywaniu informacji według Piusa XII jest św. Gabriel Archanioł. On przekazał ludzkości Dobrą Nowinę o zbawieniu. Wskazanie na tego wielkiego patrona ma uzmysłowić wzniosłość dotyczącą przekazu stosowanego przez media. Środki te, posługując się pismem bądź możliwością rozmowy prowadzonej na odległość lub też falami przesyłanymi w eterze, pozwalają m.in. odbierać minione wydarzenia w obecnym czasie. Fakt ten wskazuje na „wzniosłość powołania tych, w których ręku znajdują się te dobroczynne narzędzia, pozwalające rozpowszechniać w świecie wielkie skarby Boże, jak dobre nasienie, które wydaje stokrotny owoc prawdy i dobra”⁴⁰³. Jednocześnie papież przestrzegał, że technika to dar Boży i sama w sobie jest moralnie obojętna. Dopiero człowiek nadużywając mediów, może wywołać w ten sposób zło moralne, czyli „ewangeliczny kłakol” (por. Mt 13,27)⁴⁰⁴. Współczesnie jest on wszechobecny w ramach tzw. kultury społecznego przekazu, której przymiotami są popularność, masowość i, jak zauważa Andrzej Baczyński, „homogeniczna struktura przekazu”⁴⁰⁵.

Media towarzyszą ludziom nieustannie i wszędzie. Wpływają na życie przeciętnego człowieka, decydując tym samym o kształcie współczesności. Wyznaczają „rytm codziennego życia, dopasowując się w swej czasowej strukturze do aktywności człowieka”⁴⁰⁶. Tu pojawia się zastrzeżenie, gdyż „znaczenie słowa *kultura* (od łacińskiego *colo* – uprawiam) suponuje, iż jest ona uprawą świata i zarazem samouprawą człowieka”⁴⁰⁷. Oznacza to, że jest ona doskonaleniem ducha i ciała, by poddać świat pod władzę człowieka, który jest rozumny i wolny, a wszelkie dążenia duchowe winny mu służyć. Chodzi o służbę „postępowi wielu, a nawet całej ludzkości”⁴⁰⁸, tak by czynić życie społeczne bardziej ludzkim. Jest to wyraz troski o dobro wspólne, które jest możliwością

⁴⁰² T. Kornecki, dz. cyt., s. 157.

⁴⁰³ MP 28.

⁴⁰⁴ Tamże 30.

⁴⁰⁵ A. Baczyński, *Wolność i niezależność telewizji – droga do sprawiedliwego przekazu*, „Studia Socialia Cracoviensia”, 4 (2012), nr 2 (7), s. 10

⁴⁰⁶ Tamże.

⁴⁰⁷ H. Kiereś, *Kultura i kryzys*, „Filozofuj!”, 2016, nr 5 (11), s. 20-21.

⁴⁰⁸ A. Baczyński, dz. cyt., s. 10.

realizowania królestwa Bożego „w wymiarze społecznym i jednostkowym”⁴⁰⁹. Z jednej strony wymaga bezinteresowności obywateli, urzeczywistniając tym samym miłość społeczną, z drugiej zaś – w kontekście wymiany dóbr – pojawia się pytanie o użyteczność tegoż obrotu dla rozwoju osoby ludzkiej. Niestety, jak spostrzega Tomasz Kornecki, „współczesne media nie starają się odpowiedzieć na pytanie, jaki jest sens drogi człowieka i narodu. Medialny przekaz ma charakter »tu i teraz«. To, co jeszcze wczoraj było *newsem*, dzisiaj staje się nieważną informacją”⁴¹⁰. Przykładem jest celebryta, który jednego dnia gości we wszystkich stacjach, natomiast kolejnego „przestaje istnieć medialnie”. Chwilowość przekazu może powodować u odbiorców zacieranie perspektywy wyrażające się poprzez brak troski o kolejne pokolenia oraz rozwój kraju. Natomiast dzięki wierze człowiek odkrywa „sens jego życiowej drogi”⁴¹¹.

Omówione w kontekście zagadnienia prawdy pytanie o sens i cel życia uświadamia, że człowiek nie żyje sam w świecie, żyje natomiast obok innych i dla innych. Papież Franciszek konstatuje, że „we współczesnej kulturze często występuje [przeciwna] tendencja do przyjmowania za jedyną prawdę tę związaną z techniką: prawdziwe jest to, co człowiek potrafi zbudować i zmierzyć dzięki swojej wiedzy; jest to prawdziwe, bo funkcjonuje, a tym samym czyni życie wygodniejszym i łatwiejszym”⁴¹². Argument o celowości życia powinien mobilizować media do tego, by przekazywać komunikat, który „w jak najbardziej obiektywny sposób opisuje rzeczywistość”⁴¹³. W świetle nauki Kościoła tylko respektowanie obiektywnych wartości w przekazie stanowi wypełnienie idei służby „dobru człowieka, ubogaca go i sprzyja jego wszechstronnemu rozwojowi”⁴¹⁴.

1.4.2.3. Sprawiedliwość i solidarność

W myśl nauki społecznej Kościoła „powszechność i integralność zbawienia, darowanego nam w Jezusie Chrystusie, powodują, że powstaje nierozzerwalny związek pomiędzy relacją z Bogiem, do jakiej wezwany jest człowiek, i odpowiedzialnością wobec bliźniego w konkretnej sytuacji historycznej”⁴¹⁵. Z tej odpowiedzialności, mającej

⁴⁰⁹ J. Szulist, *Teologia państwa w pismach Josepha Ratzingera (Benedykta XVI)*, dz. cyt., s. 288.

⁴¹⁰ T. Kornecki, dz. cyt., s. 160.

⁴¹¹ Tamże, s. 161.

⁴¹² LF 25.

⁴¹³ T. Kornecki, dz. cyt., s. 160.

⁴¹⁴ A. Baczyński, dz. cyt., s. 19.

⁴¹⁵ KNSK 40.

swoje źródło w przykazaniu miłości (por. Mk 12,31), wynika konieczność kierowania się w życiu społecznym sprawiedliwością i solidarnością. Sprawiedliwość „polega na stałej i trwałej woli oddawania Bogu i bliźniemu tego, co im się należy”⁴¹⁶. Jan Paweł II w encyklice *Dives in misericordia* podkreśla, że „doświadczenie przeszłości i współczesności wskazuje na to, że sprawiedliwość sama nie wystarcza, że – co więcej – może doprowadzić do zaprzeczenia i zniweczenia siebie samej”⁴¹⁷. Oznacza to konieczność spoglądania na nią przez pryzmat godności i praw człowieka oraz miłości. Ukierunkowanie sprawiedliwości na miłość bliźniego, na umiejętność wyrzekania się siebie dla jego dobra ściśle wiąże tę wartość z solidarnością⁴¹⁸.

W *Konstytucji duszpasterskiej o Kościele w świecie współczesnym* czytamy: „Bóg przeznaczył ziemię ze wszystkim, co ona zawiera na użytek wszystkich ludzi i narodów, tak by dobra stworzone dochodziły do wszystkich w słusznej mierze – w duchu sprawiedliwości, której towarzyszy miłość”⁴¹⁹. Idea ta zaczerpnięta jest m.in. z encykliki *Sertum laetitiae* Piusa XII, gdzie papież chwalił w 1939 roku promowaną wówczas w Stanach Zjednoczonych politykę. W zakresie spraw wewnętrznych było to wprowadzenie tzw. Nowego Ładu⁴²⁰, natomiast w kwestii polityki zagranicznej – neutralności oraz dobrego sąsiedztwa, które przez pewien czas powstrzymywały prezydenta Franklina D. Roosevelta przed przystąpieniem do II wojny światowej⁴²¹. W encyklice czytamy: „Jest dla Nas źródłem radości wiedzieć, że wyżej cytowana encyklika *Quadragesimo anno*, jak i encyklika papieża Leona XIII *Rerum novarum*, w której wskazano drogi rozwiązania kwestii społecznej zgodnie z wymaganiami Ewangelii i odwiecznej filozofii, stały się obiektem uważnych i przedłużonych rozważań w Stanach Zjednoczonych ze strony niektórych ludzi głębokiego intelektu, których wielkoduszność popycha ku odnowie społecznej i do ponownego wzmocnienia więzi miłości wśród ludzi. Cieszy Nas także to, że niektórzy pracodawcy sami chcieli załatwić wciąż powracające spory z pracownikami w zgodzie z normami tych encyklik, zawsze respektując dobro wspólne i godność osoby ludzkiej”⁴²². Do miłości, czyli do działania

⁴¹⁶ KKK 1807.

⁴¹⁷ DiM 12.

⁴¹⁸ Por. KNSK 203.

⁴¹⁹ KDK 69.

⁴²⁰ Por. A. Czubiński, *Historia powszechna XX wieku*, Poznań 2003, s. 205-207.

⁴²¹ Por. P. Johnson, *Historia świata XX wieku. Od Rewolucji Październikowej do „Solidarności”*, Warszawa 2016, t. 1, s. 594.

⁴²² SL 41.

na rzecz życia społecznego, zdolna jest jedynie osoba⁴²³. Nadto dla ludzi wierzących tworzona przez nich społeczność poprzez solidarne współdziałanie staje się „cywilizacją miłości”⁴²⁴. Konkretny tego przykład w oparciu o godności człowieka w kontekście zatrudnienia przywoływał Jan XXIII⁴²⁵, wskazując, iż „pracownicy i przedsiębiorcy winni kierować się we wzajemnych stosunkach zasadami ludzkiej solidarności, zgodnie z nakazami chrześcijańskiego i braterskiego współżycia”⁴²⁶. Janusz Szulist pisze, że „solidarne współdziałanie obejmuje zarówno perspektywę doczesności, jak i nadprzyrodzoności”⁴²⁷. Jedynie ta optyka pozwala przemieniać świat w zakresie solidarności zgodnie z zamysłem Bożym.

W myśl nauczania Kościoła solidarność jest zasadą oraz cnotą społeczną. Jan Paweł II na pojęciu osoby oparł pojęcie solidarności jako wartości społecznej, co najpełniej wybrzmiewa w encyklice *Sollicitudo rei socialis*⁴²⁸. Papież zauważa, że członków danej grupy społecznej mogą dzielić znaczenie, zasoby posiadanych dóbr oraz usług. Jednak w oparciu o godność osobową rodzi się nie tylko odpowiedzialność za słabszych, ale także odpowiedzialność owych słabszych w odniesieniu do tkanki społecznej polegająca na wnoszeniu w nią właściwego im „wkładu w dobro wspólne”⁴²⁹. Jest to zatem, jak stwierdza ks. Paweł Bortkiewicz, „zadanie wszystkich wobec wszystkich”⁴³⁰, które domaga się współdziałania i wzajemnej otwartości. W tym ujęciu praca ludzka staje się wyrazem komunikacji. Ryszard Legutko twierdzi, że pierwsza pielgrzymka Jana Pawła II do Polski w 1979 roku stanowiła impuls „dla świadomości Polaków, że więzi społeczne nie uległy całkowitemu rozkładowi”⁴³¹. Solidarność wyrażona w Polsce w latach 1980-1981 „oznaczała poczucie duchowej wspólnoty w społeczeństwie, mającej charakter silniejszy od wszelkich podziałów”⁴³². We wspomnianej encyklice, która była bardzo istotna w odniesieniu do owych przemian

⁴²³ Por. J. Szulist, *Teologia państwa w pismach Josepha Ratzingera (Benedykta XVI)*, dz. cyt., s. 298; N.M. Ruman, *Solidarność jako cnota moralna – postawą i zasadą życia ludzkiego według myśli Jana Pawła II w percepcji wychowawczej*, „Studia Pedagogiczne. Problemy Społeczne, Edukacyjne i Artystyczne”, 23, 2014, s. 76.

⁴²⁴ Benedykt XVI, *Solidarność z dziećmi i młodzieżą w burzliwych czasach*, „L’Osservatore Romano”, 2008, nr 8 (wyd. pol.), s. 15.

⁴²⁵ Por. MM 13.

⁴²⁶ Tamże 15.

⁴²⁷ J. Szulist, *Teologia państwa w pismach Josepha Ratzingera (Benedykta XVI)*, dz. cyt., s. 298.

⁴²⁸ Por. tamże, s. 299.

⁴²⁹ SRS 39.

⁴³⁰ P. Bortkiewicz, *Świadek Boga i świadek człowieka*, Warszawa 2017, s. 93.

⁴³¹ M. Pabich, *Elementy aksjologii w pismach Ryszarda Legutki i Zdzisława Krasnodębskiego*, „Zeszyty Naukowe KUL”, 2020/63/2, s. 72.

⁴³² Tamże.

politycznych, Jan Paweł II wyznaczył także właściwą postawę dla grup pośrednich, upominając ich egoizm oraz zachęcając do poszanowania interesu innych. W dokumencie została wyrażona radość z powodu „rosnącej świadomości solidarności pomiędzy ubogimi, ich działań na rzecz wzajemnej pomocy, wystąpień publicznych na arenie społecznej, gdzie bez uciekania się do przemocy przedstawiają własne potrzeby i własne prawa wobec nieskuteczności działania czy korupcji władz publicznych”⁴³³. Papież odwoływał się też do tzw. moralnej odpowiedzialności, która to winna chronić świat przed imperializmem oraz hegemonią ekonomiczną, militarną lub polityczną. Ma ona prowadzić do powstania „prawdziwego systemu międzynarodowego” w oparciu o zasadę równości międzyludzkiej oraz szacunku wobec różnic. Warto zaznaczyć, że „zasada solidarności nie anuluje zasady pomocniczości opartej na personalizmie, lecz właśnie ją zakłada”⁴³⁴. Dlatego też współtworzenie dobra wspólnego powinno być także umożliwione krajom mniej rozwiniętym i słabszym tak, by mogły one wnieść i zachować w przestrzeni wspólnoty międzynarodowej własne wartości.

Solidarność stawia drugiego (osobę, lud, naród) na równi z innymi. W takim ujęciu człowiek nie jest postrzegany jako narzędzie, które można wykorzystać, ale jako podobny nam (por. Rdz 2,18.20). Jan Paweł II zachęcał do budzenia sumienia nie tylko w wymiarze osobistym, ale także narodowym. Działanie to nie tylko zapewnia właściwe ramy rozwoju, którego drugim imieniem według Pawła VI jest pokój⁴³⁵, ale stanowi najdoskonalsze wypełnienie sprawiedliwości, „która w myśl zasady personalizmu sytuuje zawsze człowieka w pozycji pierwszeństwa przed każdym z systemów prawnych”⁴³⁶. Tym samym chroni przed niepokojem o własną autonomię, przed uciskiem, unicestwieniem, wyzyskiem, a nade wszystko przed wojną. Solidarność ma zatem prowadzić do współpracy między jednostkami i narodami.

Media są „współczesną przestrzenią, w której ludzie dzielą się myślami i mogą wzrastać we wzajemnym zrozumieniu i solidarności”⁴³⁷. Arcybiskup John P. Foley wyraził pogląd, „że dzisiejsze media nie są już dla nas wspólnym i jednoczącym

⁴³³ SRS 39.

⁴³⁴ S. Kowalczyk, *Solidarność jako zasada życia społecznego w nauczaniu św. Jana Pawła II*, „Annales. Etyka w Życiu Gospodarczym”, 14/1, 2011, s. 15.

⁴³⁵ Por. PP 43-44.

⁴³⁶ J. Szulist, *Teologia państwa w pismach Josepha Ratzingera (Benedykta XVI)*, dz. cyt., s. 299.

⁴³⁷ Jan Paweł II, *Środki społecznego przekazu w służbie prawdziwego pokoju w świetle encykliki „Pacem in terris”*. Orędzie na 37 Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu, dz. cyt.; por. Benedykt XVI, *Prawda, przepowiadanie i autentyczność życia w erze cyfrowej*. Orędzie na 45 Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu, dz. cyt.

doświadczeniem, jak to zapewne było w czasach, gdy prasa, radio czy telewizja dopiero się tworzyły”⁴³⁸. Jan Paweł II w *Orędziu na 37 Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu* w 2003 roku wspomniał, iż media „są zobowiązane do krzewienia sprawiedliwości i solidarności w relacjach międzyludzkich na wszystkich poziomach życia społecznego poprzez dokładne relacjonowanie wydarzeń, rzetelne wyjaśnianie problemów i uczciwe przedstawianie odmiennych poglądów”⁴³⁹. Podobnie o nowych technologiach pisał Benedykt XVI, wskazując, że „wykorzystuje się je, by pogłębiać zrozumienie i ludzką solidarność”⁴⁴⁰. W tym kontekście media, które pozwalają nam czuć się bliżej siebie, mogą stanowić pomoc w zaangażowaniu się na „rzecz bardziej godnego życia” m.in. poprzez pobudzanie do urzeczywistniania omawianej wartości⁴⁴¹. Wspólnota międzyludzka może w ten sposób stawać się silniejsza, spójna i solidarna. Budowanie sieci solidarności, o której wspomina Franciszek, wymaga ożywiania jej uczuciami zaufania i wskazywania wspólnych celów oraz „wzajemnego słuchania i dialogu”⁴⁴².

1.4.2.4. Wolność

Z Ewangelii według św. Jana dowiadujemy się, że prawda ma charakter wyzwalający. Czytamy: „poznacie prawdę, a prawda was wyzwoli” (J 8,32). Jan Paweł II zaznaczał, że odkrywanie prawdy, która prowadzi ku wolności, dotyczy nie tylko poszczególnych osób, ale społeczeństw⁴⁴³. Człowiek odrzucając prawdę, staje się niewolnikiem własnych pragnień oraz – przywołując myśl Piusa XII – jest on zdolny do popełnienia zła, które niekiedy szerzy świadomie. Tym samym „staje po stronie księcia ciemności i czyni się nieprzyjacielem Boga: »Nieprzyjazny człowiek to uczynił« (Mt 13,28)”⁴⁴⁴. Wolność natomiast, zakorzeniona w rozumie i woli, daje człowiekowi możliwość do działania lub niedziałania. Staje się ona siłą prowadzącą ku prawdzie

⁴³⁸ J.P. Foley, dz. cyt., s. 12.

⁴³⁹ Jan Paweł II, *Środki społecznego przekazu w służbie prawdziwego pokoju w świetle encykliki „Pacem in terris”*. *Orędzie na 37 Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu*, dz. cyt., 4.

⁴⁴⁰ Benedykt XVI, *Nowe technologie, nowe relacje. Trzeba rozpowszechnić kulturę szacunku, dialogu i przyjaźni*. *Orędzie na 43 Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu*, dz. cyt.

⁴⁴¹ Por. Franciszek, *Przekaz w służbie autentycznej kultury spotkania*. *Orędzie na 48 Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu*, dz. cyt.

⁴⁴² Franciszek, *Wszyscy tworzymy jedno (Ef 4,25). Od wirtualnych wspólnot społecznościowych do wspólnot ludzkich*. *Orędzie na 53 Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu*, Rzym 2019, <https://www.vatican.va/content/francesco/pl/messages/communications/documents/papa-francesco_20190124_messaggio-comunicazioni-sociali.html> [dostęp: 7.12.2022].

⁴⁴³ Por. Jan Paweł II, *Wolność musi być oparta na prawdzie*. *Przemówienie w Nowym Jorku 3 X 1979*, w: tenże, *Nauczanie społeczne 1978-1979*, t. 2, Warszawa 1982, s. 336.

⁴⁴⁴ MP 30.

i dobru, a doskonałość osiąga poprzez „ukierunkowanie na Boga, który jest naszym szczęściem”⁴⁴⁵. Pozbawiona natomiast „prawdy staje się w jakimś sensie wynaturzeniem samej siebie”⁴⁴⁶. Szczególnie niebezpieczne jest to w odniesieniu do kształtowania opinii publicznej, gdzie „w świecie instytucji medialnych jej wartość określa podstawowe kryterium autocenzury redakcyjnej oraz skupia na sobie inicjatywy medialne ukierunkowane na sterowanie życiem społecznym”⁴⁴⁷. W tym wymiarze manipulacja staje się problemem mającym charakter społeczny oraz moralny⁴⁴⁸. Otóż człowiek niewyznający wartości „łatwiej poddaje się manipulacji moralnej, politycznej i społecznej”⁴⁴⁹. Pierwsza jest swego rodzaju oswojeniem z zachowaniami nieetycznymi, które de facto szkodzą jednostkowemu odbiorcy bądź społeczeństwu, głównie rodzinie. Celem manipulacji politycznej jest wpływ na opinię publiczną, wskazując polityka lub partię najbardziej korzystną dla danego medium oraz jednostki sponsorującej. Manipulacja społeczna zajmuje się promocją negatywnych „wzorców zachowań społecznych. Może polegać również na wyśmiewaniu tradycyjnych i moralnie dobrych zachowań”⁴⁵⁰. Niekiedy to oswojenie dokonuje się w sposób niemy poprzez wspomnianą cenzurę. Przykładem tego może być blokowanie reklam pro-life w Irlandii w 2019 roku w okresie referendum dotyczącego aborcji. Mark Zuckerberg – prezes Facebooka – przyznał, że władze portalu blokowały treści antyaborcyjne. Działanie to nie było wymuszone regulacjami prawnymi ani postulatami irlandzkiego rządu⁴⁵¹.

Prawdziwa wolność, jak podkreśla Pius XII, „polega na rozumnym posługiwaniu się środkami przekazu” wobec tych „wartości, które przyczyniają się do ludzkiego udoskonalenia”⁴⁵². W tym układzie podporządkowanie się opinii publicznej, która stanowi o uznaniu za wartościowe bądź neutralne określone ludzkie postępowanie, jest formą odbierania wolności, ponieważ gdy postawa „odbiega od opinii publicznej, wówczas jest marginalizowana w społeczeństwie”⁴⁵³. Kościół świadomy tego potężnego mechanizmu, ujętego w definicję przez Piusa XII, określa ramy dotyczące stosowania

⁴⁴⁵ KKK 1731.

⁴⁴⁶ T. Kornecki, dz. cyt., s. 157.

⁴⁴⁷ J. Kulowski, dz. cyt., s. 121-122; por. R. Kapuściński, *To nie jest zawód dla cyników*, Warszawa 2013, s. 165.

⁴⁴⁸ Por. A. Lepa, *Manipulacja w propagandzie szeptanej a wychowanie*, w: *Manipulacja, media, edukacja*, red. B. Siemieniecki, Toruń 2007, s. 231.

⁴⁴⁹ T. Kornecki, dz. cyt., s. 159.

⁴⁵⁰ Tamże, s. 160.

⁴⁵¹ Por. <<https://dorzeczy.pl/obserwator-mediow/108091/prezes-facebook-a-zablokowalismy-reklamy-pro-life-w-okresie-referendum-ws-aborcji-w-irlandii.html>> [dostęp: 23.03.2021].

⁴⁵² MP 31.

⁴⁵³ J. Kulowski, dz. cyt., s. 122.

kampanii prasowej. Jan Kulowski zwraca uwagę, że kampania ta mająca dziś wymiar multimedialny dozwolona jest jedynie wtedy, „gdy cel jej i metody są godne człowieka i gdy jest w służbie prawdy i takiej sprawy, która sprzyja dobru wspólnemu krajowi czy całego świata, dobru jednostek czy całej wspólnoty”⁴⁵⁴. Wspomniane dobro opiera się na godności człowieka, którego traktuje się podmiotowo, nie czyniąc go tym samym przedmiotem różnorodnych manipulacji. Przymus i zniewolenie są warunkami, które czynią dążenie do prawdy i dobra niemożliwym, gdyż „kulturę wolną od tego rodzaju zagrożeń można tworzyć i w niej uczestniczyć tylko w klimacie wolności”⁴⁵⁵. Andrzej Baczyński twierdzi, że „współczesna cywilizacja wspomagana przez zniewolony manipulacją świat środków przekazu stara się narzucić człowiekowi szereg pozornych imperatywów, które jej rzecznicy uzasadniają prawem rozwoju i postępu”⁴⁵⁶. Wolne media będące nowym elementem więzi społecznej mają swoje źródło w naturze społecznej człowieka. Toteż prawdziwy dialog społeczny „może się odbywać tylko w przestrzeni wolności”⁴⁵⁷, która stosowana w przekazie medialnym wynika z prawa do informacji oraz z prawa do wolnego „funkcjonowania środków społecznego przekazu i swobodnego do nich dostępu”⁴⁵⁸. Jan Paweł II przestrzegał, że media muszą liczyć się z prawdziwymi potrzebami społeczeństwa, z kulturą narodu, jego historią. Nadto powinny szanować odpowiedzialność wychowawczą rodziny, a także dobro człowieka wraz z jego godnością⁴⁵⁹. Dlatego ich zadaniem jest przede wszystkim służba dobru społecznemu, a nie jedynie „wąskiej grupie właścicieli i decydentów politycznych”⁴⁶⁰. Media zatem nie są narzędziem dominacji nad społeczeństwem przez sprawujących władzę lub „potentatów finansowych dyktujących ich program i profil”. Środki przekazu są natomiast narzędziem „ekspresji społeczeństwa, które z nich korzysta i ostatecznie też je utrzymuje”⁴⁶¹. Zatem nieprzecenioną rolą jest poszukiwanie i służba prawdzie upubliczniająca nie tylko fakty i informacje, ale nade wszystko przekaz o istocie natury, ostatecznym przeznaczeniu „osoby ludzkiej, społeczeństwa i dobra wspólnego, naszej więzi z Bogiem”⁴⁶². Zatem jedynie wolność gwarantuje wiarygodność oraz daje

⁴⁵⁴ CP 29; por. J. Kulowski, dz. cyt., s. 122.

⁴⁵⁵ A. Baczyński, dz. cyt., s. 11.

⁴⁵⁶ Tamże.

⁴⁵⁷ Tamże.

⁴⁵⁸ CP 11.

⁴⁵⁹ Por. Jan Paweł II, *W imię przyszłości kultury. Przemówienie w UNESCO, 2 VI 1980*, w: *Poznać człowieka w Chrystusie. Jan Paweł II o godności ludzkiej*, red. J. Kowalski, Częstochowa 1983, s. 207-208.

⁴⁶⁰ A. Baczyński, dz. cyt., s. 12.

⁴⁶¹ Jan Paweł II, *W imię przyszłości kultury. Przemówienie w UNESCO, 2 VI 1980*, dz. cyt., s. 207-208.

⁴⁶² Tenże, *Środki społecznego przekazu w służbie prawdziwego pokoju w świetle encykliki „Pacem in terris”*. *Orędzie na 37 Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu*, dz. cyt., 3.

możliwość spojrzenia na sytuację obiektywniej poprzez przywołanie różnych aspektów postrzegania danej kwestii. Niemniej nie jest to wolność absolutna. O ile w Stanach Zjednoczonych utrwalił się model liberalny w mediach, o tyle „w Europie zwyciężyła tendencja do przyjęcia koncepcji odpowiedzialności mediów, która opiera się na założeniu, że media i dziennikarze są odpowiedzialni za skutki swojej działalności”⁴⁶³.

W nauczaniu Kościoła wybrzmiewa koncepcja słusznej wolności, o której czytamy w *Gaudium et spes*⁴⁶⁴. Szacunek do wartości chrześcijańskich w mediach może istnieć jedynie, gdy zagwarantowana zostanie wolność przekazu oraz mediów właśnie przy zastosowaniu odpowiedzialności za przekazywaną treść dzięki kontroli społecznej. Michał Drożdż uważa, że „odpowiedzialność za działanie medialne ma w pierwszym rzędzie charakter etyczny”⁴⁶⁵. Niemniej „instancja kontrolująca nie może być powiązana z polityką czy grupami interesów”⁴⁶⁶. Dlatego też Kościół „nie rezygnuje z ciężącego na nim obowiązku ostrzegania ludzi przez niebezpieczeństwami tego, co nazywane bywa antykulturą, a więc tego, co potocznie uważa się za wytwory kultury, a co obraca się przeciwko człowiekowi”⁴⁶⁷. Troska ta wyrażająca się poprzez wolność mediów, która ma znamiona odpowiedzialności, powinna być niezależna od wpływów nie tylko politycznych, ale także ekonomicznych i ideologicznych. Odpowiedzialna wolność⁴⁶⁸ „podporządkowana Prawdzie prowadzi osobę ludzką ku jej autentycznemu dobru, ponieważ „dobrem osoby jest istnienie w Prawdzie i czynienie Prawdy”⁴⁶⁹. Stąd Kościół służąc, promuje wyżej określoną wolność potrzebną szczególnie w naszych czasach, gdzie wytwór przekazu medialnego zagraża już nie samej wolności ludzkiej, ale człowieczeństwu.

1.4.2.5. Tolerancja

Tolerancja jest postawą moralną wyrażającą się w zakresie pluralizmu poglądów. Nastawienie konkretnego człowieka, a także towarzyszące temu motywy pozwalają akceptować „innych w ich odmiennych przekonaniach, zapatrywaniach i zachowaniach,

⁴⁶³ A. Baczyński, dz. cyt., s. 16.

⁴⁶⁴ Por. KDK 59.

⁴⁶⁵ M. Drożdż, *Etyka mediów jako integralna część nauk o mediach*, w: *Nauki o mediach i komunikacji społecznej. Kryształizacja dyscypliny w Polsce. Tradycje, nurty, problemy, rezultaty*, red. A. Adamski, S. Gawroński, M. Szewczyk, Warszawa 2017, s. 241.

⁴⁶⁶ A. Baczyński, dz. cyt., s. 17.

⁴⁶⁷ Tamże, s. 19.

⁴⁶⁸ Por. KKK 1734.

⁴⁶⁹ VS 84.

przyznając im konieczną przestrzeń rozwoju, bez uszczerbku dla własnego stanowiska⁴⁷⁰. Jest to tzw. tolerancja negatywna, która polega na „wzajemnym znoszeniu swojej obecności”⁴⁷¹. Wywodzi się ona etymologicznie z łacińskiego *tolerare* wyrażającego „cierpliwe znoszenie”. Wszelkie napięcia rodzące się współcześnie wokół wartości, jaką jest tolerancja, wynikają z bezkrytycznego uogólnienia oraz „ideologizacji postrzegania czegoś jako normalne z racji przyzwyczajenia, tradycji lub bezczynności”⁴⁷². Jak zauważa Ryszard Legutko, „jeśli człowiek przyjmuje określony światopogląd, dostarcza mu on również kryteriów pozwalających uznawać pewne poglądy za wartościowe, inne za jedynie tolerowane, jeszcze inne zaś za błędne albo nawet niebezpieczne”⁴⁷³. Niemniej tolerancja zakłada „akceptację i zgodę na odmienność opinii, myśli i wiary oraz dążenie do dialogu w celu przewyciężenia błędu”⁴⁷⁴. Pius XII przestrzegał, że tolerowanie błędów i nieroztropność w używaniu środków przekazu jest niebezpieczne dla życia chrześcijańskiego. Dlatego też, w celu krzewienia wartości kulturalnych i moralnych, zabiegał o przestrzeganie zasad ogólnych w wymiarze artystycznym, technicznym i ekonomicznym w filmie, radiu i telewizji. Pisał: „wszystkie narzędzia duchowej wymiany między ludźmi powinny zdążać do tego, by człowiek był niejako współpracownikiem Boga”⁴⁷⁵. Edward Schillebeeckx twierdzi, że tolerancja ma granice, czego skutkiem jest postawa sprzeciwu odnosząca się nie do osoby, którą należy szanować, ale do jej błędnych przekonań⁴⁷⁶. Przekonania te „nie zasługują na szacunek, mogą być jedynie tolerowane”⁴⁷⁷. Słuszną obawę wyraża także Urszula Ostrowska, która przestrzega przed tym, by tolerancja nie stanowiła przyzwolenia na wynaturzenia „obecne w relacjach interpersonalnych”⁴⁷⁸. Niestety, jak podkreśla Adam Regiewicz, w szerokim doświadczeniu medialnym nie ma miejsca „na kształtowanie postawy tolerancji wymagającej określenia granic”⁴⁷⁹. Tak zwana tolerancja pozytywna⁴⁸⁰, która opiera się na światopoglądzie liberalnym, kreuje opinie o równości różnych ideałów,

⁴⁷⁰ K. Glombik, *Tolerancja jako postawa moralna*, „Studia Oecumenica”, 13, 2013, s. 114.

⁴⁷¹ M. Pabich, dz. cyt., s. 9.

⁴⁷² K. Glombik, dz. cyt., s. 114.

⁴⁷³ M. Pabich, dz. cyt., s. 10-11.

⁴⁷⁴ K. Glombik, dz. cyt., s. 114.

⁴⁷⁵ MP 23-27.

⁴⁷⁶ Por. E. Schillebeeckx, *Teologiczne podstawy tolerancji*, tłum. M. Tarnowska, „Znak”, 45 (1993), nr 4, s. 13.

⁴⁷⁷ K. Glombik, dz. cyt., s. 124.

⁴⁷⁸ G. Żuk, dz. cyt., s. 107.

⁴⁷⁹ A. Regiewicz, dz. cyt., s. 35.

⁴⁸⁰ Tolerancja negatywna polega na cierpliwym znoszeniu, wytrzymywaniu czegoś; por. M. Czyżewski, *Tolerancja i nietolerancja. Pojęcia i postulaty*, „Etyka”, 44 (2011), s. 62.

moralności i kultur. Społeczeństwo wyznające tenże światopogląd „cierpi na brak silnych tożsamości i koncepcji teoretycznych, wyznaczających kierunek życiu społecznemu”⁴⁸¹. Może to przekładać się na kształtowanie niemoralnych postaw oraz zachowań społeczeństw, które nie potrafią odróżnić wartości od antywartości⁴⁸². Zdzisław Krasnodębski przypomina, że źródłem tolerancji było zapewnienie „wolności myśli i głoszenia swoich poglądów bez obawy przed represjami, a także przed narzucaniem określonych przekonań przemocą”⁴⁸³.

Natomiast propagowanie na szeroką skalę zasady tolerancji niesie dla życia społecznego zgubne skutki. Paradoksalnie, współcześnie idea tolerancji jest wykorzystywana nie dla „zapewnienia ludziom większej swobody w społeczeństwie, ile raczej w celu jej ograniczenia w stosunku do niektórych jednostek lub grup, bowiem niektórzy uważając się za tolerancyjnych, dopuszczają się niekiedy działań nacechowanych nietolerancją”⁴⁸⁴, czego przykładem jest społeczeństwo zachodnie. Potrzeba zatem nieustannego wychowania do prawdy, gdyż tylko wówczas odbiorca mediów, który jest „najważniejszym składnikiem procesu komunikowania masowego”, nie straci „z pola widzenia innych osób, uczestniczących aktywnie w tym procesie”, wśród których można wymienić cenzorów, propagandystów oraz manipulatorów⁴⁸⁵. Tolerowanie postaw wewnętrznie złych, które Sobór Watykański II wyszczególnia w 27 numerze *Gaudium et spes*, „oznaczałoby naruszenie podstawowych wartości”⁴⁸⁶. Wychowanie do wartości chroni przed relatywizowaniem, które jest szeroko obecne w mediach, gdyż te potrafią z jednej strony umacniać, z drugiej zaś „niszczyć tradycyjne wartości w sferze religii, kultury i rodziny”⁴⁸⁷. Przykładem mogą być społeczeństwa odznaczające się słabnącą pozycją podstawowej komórki społecznej, jaką jest rodzina. Kreowana przez media manipulacja społeczna – o czym szerzej w kolejnym punkcie podejmującym zagadnienie wolności – dla osiągnięcia celu stosuje kampanię medialną. Jej celem jest oswojenie odbiorców ze zmianami, które mają się dokonać w mentalności społecznej. W podobny sposób w wielu krajach zalegalizowane zostały eutanazja, aborcja oraz związki homoseksualne. Jak spostrzega Tomasz Kornecki, „mechanizm działania

⁴⁸¹ M. Pabich, dz. cyt., s. 11.

⁴⁸² Por. T. Kornecki, dz. cyt., s. 159.

⁴⁸³ M. Pabich, dz. cyt., s. 12.

⁴⁸⁴ Tamże; por. P. Bortkiewicz, *Kościół wobec kryzysu pojęć*, w: *Dziennikarz – między prawdą a kłamstwem. IX Ogólnopolska Konferencja – Kościół w przestrzeni publicznej*, Łódź 2015, s. 57-58.

⁴⁸⁵ Por. A. Lepa, *Pedagogika mass mediów*, dz. cyt., s. 33.

⁴⁸⁶ K. Glombik, dz. cyt., s. 121.

⁴⁸⁷ AN 4.

jest niezwykle prosty – aby wprowadzić zmiany społeczne w narodach demokratycznych, najpierw obywatele muszą wyrazić na nie zgodę – czy to głosując w referendum, czy też dokonując wyboru osób chcących owe zmiany wprowadzić⁴⁸⁸. Proces ten rozpoczyna się od kształtowania opinii publicznej, ponieważ społeczność musi uwierzyć w słuszność proponowanych zmian. Jednak „prawa osoby ludzkiej pozostają w służbie integralnego jej rozwoju, który dokonuje się w społeczeństwie”⁴⁸⁹. Wiąże się to z wolnością, która nie może przyczyniać się do deformacji osoby oraz nie jest samowolą niszczącą relacje międzyludzkie⁴⁹⁰.

1.4.2.6. Pluralizm

W dyskursie dotyczącym wartości, jaką jest pluralizm, w centralnym punkcie znajduje się różnorodność. Jak zauważa Ireneusz Smagliński, „w świecie poza blokiem komunistycznym zawsze był pluralizm medialny”⁴⁹¹. To on stanowi podstawowy fakt kulturowy, który wpływając na wszystkie dziedziny życia, staje się podstawą dialogu⁴⁹². Ujęcia teoretyczne starają się wyrazić go jako „bliski ideom konkurencji, rywalizacji i wolności”. Według Tadeusza Kowalskiego „nauki o mediach wnoszą wiele idei do teorii pluralizmu, łącząc różne perspektywy analizy i dziedziny badań, takie jak prawo, ekonomia, politologia i socjologia”⁴⁹³. Istnieją koncepcje, które pluralizm aksjologiczny przedstawiają jako krytykę „koncepcji najwyższego dobra oraz idei doskonałości moralnej”. Jest to wymiar pluralizmu wywodzący się z nurtu liberalnego, podważający możliwość uszeregowania wartości np. dobra „w jakąś postać ładu aksjologicznego, który zyskałby aprobatę wszystkich”⁴⁹⁴. Innym obliczem jest podważanie uniwersalnej wartości prawdy, zajmowanej przez „pluralizm szybko zmieniających się informacji, dla akceptacji których niezbędne stają się narzędzia z epoki cybernetyzacji”⁴⁹⁵.

Oczywiście, każda społeczność jest pluralistyczna czy to pod względem zawodowym, ekonomicznym, kulturowym, terytorialnym, światopoglądowym, czy

⁴⁸⁸ T. Kornecki, dz. cyt., s. 160.

⁴⁸⁹ P. Bortkiewicz, *Kościół wobec kryzysu pojęć*, dz. cyt., s. 55.

⁴⁹⁰ Por. T. Kornecki, dz. cyt., s. 160.

⁴⁹¹ Sz.R., *Wywiad z księdzem Ireneuszem Smaglińskim Dyrektorem Radia Głos*, „Emaus. Gazetka Parafii św. Stanisława w Subkowach”, nr 1, styczeń 2007, s. 4.

⁴⁹² Por. N.M. Ruman, dz. cyt., s. 82.

⁴⁹³ T. Kowalski, *Koncepcje pluralizmu mediów i polityki mediowej w warunkach rozwoju platform cyfrowych*, „Studia Medioznawcze”, 2017 (2) 69, s. 21.

⁴⁹⁴ M. Wojewoda, *Pluralizm aksjologiczny i jego implikacje we współczesnej filozofii religii*, Katowice 2010, s. 184.

⁴⁹⁵ J. Kulowski, dz. cyt., s. 118.

etnicznym⁴⁹⁶. Niemniej w pluralizmie oferowanych współcześnie „prawd” dotyczących życia „istnieje jedna tylko prawda, która poparta jest Boskim autorytetem”⁴⁹⁷. Jak zauważa Natalia Ruman, o tej Prawdzie pisał Jan Paweł II w encyklice *Veritatis splendor*. Czytamy tam: „w głębi serca człowiek stale tęskni za absolutną prawdą o ludzkim życiu, szczęściu”⁴⁹⁸. Ta tęsknota czyni niemożliwym oddzielenie wiary od moralności, „tak jakoby tylko wiara miała decydować o przynależności do Kościoła i o jego wewnętrznej jedności, natomiast byłby do przyjęcia pluralizm opinii i sposobów postępowania, uzależnionych od indywidualnego osądu subiektywnego sumienia lub od złożoności uwarunkowań społeczno-kulturowych”⁴⁹⁹. Otóż zgodnie z nauką wyrażoną przez Jana Pawła II istnienie w Prawdzie i czynienie Prawdy jest dobrem dla osoby⁵⁰⁰. Przykładem może być naród polski zintegrowany samoświadomością katolicyzmu oraz broniący płynących z wiary wartości, który poprzez własne, silne samostanowienie jest jednocześnie „otwarty na pluralizm innych nacji i światopoglądów dopełniających go do *uniwersum* europejskiego i ogólnoludzkiego”⁵⁰¹. Zgodnie z tą myślą system medialny zobowiązany jest, by odznaczać się pluralizmem, zapewniając tym samym społeczeństwu różnorodność przedstawianych punktów widzenia. Fundamentem dla realizacji „tych obowiązków jest wysoki poziom profesjonalizmu, dokładność, obiektywizm i wyważenie opinii”⁵⁰². Kościół w *Instrukcji duszpasterskiej o środkach społecznego przekazu* naucza, że władze państwowe są zobowiązane nie tylko do zapewnienia wolności przekazu oraz dostępu do informacji, ale nadto mają obowiązek zapobiegać monopolizacji mediów. Narodowe modele komunikacji chronić mają miejscową kulturę i folklor. Wskazania te „powinny również znaleźć odzwierciedlenie w umowach międzynarodowych”⁵⁰³.

Zupełnie inaczej sprawa ma się w praktyce – przykładem jest monopol, który tworzy tzw. Big Tech, czyli Wielka czwórka: Amazon, Apple, Facebook, Google⁵⁰⁴ oraz rzadziej przywoływany Microsoft. Te amerykańskie ponadnarodowe firmy komputerowe

⁴⁹⁶ Por. S. Kowalczyk, dz. cyt., s. 15.

⁴⁹⁷ N.M. Ruman, dz. cyt., s. 81.

⁴⁹⁸ VS 1.

⁴⁹⁹ Tamże 4.

⁵⁰⁰ Por. tamże 84.

⁵⁰¹ W. Chudy, *Aspekty narodu polskiego*, „Ethos”, 2000, nr 1-2, s. 288.

⁵⁰² A. Baczyński, dz. cyt., s. 16.

⁵⁰³ CP 11.

⁵⁰⁴ Spółka Facebook w 2021 roku zmieniła nazwę na Meta; por. <<https://about.fb.com/news/2021/10/founders-letter/>> [dostęp: 10.11.2021]. Natomiast Google stał się jednostką podrzędną firmy Alphabet Inc. w 2015 roku; <<https://abc.xyz/investor/other/certificate-of-incorporation/>> [dostęp: 10.11.2021].

i programistyczne świadczące usługi online od ok. 2010 roku dominują w cyberprzestrzeni. Docierają do miliardów osób, odpowiadając m.in. za konsumpcyjną rewolucję w Internecie oraz mieszanie się do życia prywatnego. Ich twórcy sami potwierdzają słuszność powyższych zarzutów⁵⁰⁵. Jolanta Hajdasz – Dyrektor Centrum Monitoringu Wolności Prasy Stowarzyszenia Dziennikarzy Polskich zwraca uwagę, że podatnym gruntem dla monopolizacji przekazywanych w social mediach treści jest chociażby uciekanie się do niezdefiniowanego dotychczas pojęcia mowy nienawiści, które może stanowić pretekst dla selekcji pojawiających się komunikatów w tych mediach. Przykładem jest zablokowanie w listopadzie 2017 roku przed Świętem Niepodległości ponad 300 profili patriotyczno-naukowych, a także: blokowanie kanału TV wRealu24, w sierpniu 2019 roku zablokowanie konta Radia Maryja z publikacją homilii ks. abp. Marka Jędraszewskiego dotyczącej Powstania Warszawskiego, w połowie stycznia 2021 roku zablokowanie przez FB możliwości zagranicznej promocji filmu o niemieckim obozie przy ul. Przemysłowej w Łodzi, do którego w latach 1942-1945 trafiło ok. 3000 polskich dzieci – po kilku dniach po publicznych protestach w tej sprawie film został odblokowany. 6 lutego 2021 roku FB zablokował anglojęzyczne konto Instytutu Pamięci Narodowej z powodu publikacji postu dotyczącego niemieckich planów germanizacji polskich dzieci w latach 1940-1945. Hajdasz przekonuje, że „genialny wynalazek, który pozwala tworzyć przekazy na skalę masową praktycznie każdemu użytkownikowi (internaucie) nie tylko profesjonalnemu dziennikarzowi, który stał się symbolem wolności słowa w Internecie – poprzez interakcję – ulega cenzurze”⁵⁰⁶. Innym przykładem forsowania ideologii przez media społecznościowe jest cenzura wydanej w 2019 roku książki amerykańskiego filozofa Ryana Andersona pt. *Kiedy Harry został Sally*. Pozycja ta znalazła się na szczycie listy bestsellerów Amazona w kategorii: historia praw obywatelskich gejów i lesbijek. Autor opisuje w niej krytycznie problem

⁵⁰⁵ *The Social Dilemma* to amerykański film dokumentalny z 2020 roku wyreżyserowany przez Jeffa Orlowskiego według scenariusza Davisa Coombe'a i Vickie Curtis. Dogłębnie omawia, w jaki sposób projekt mediów społecznościowych ma pielegnować uzależnienie, manipulować ludźmi i rządami oraz rozpowszechniać teorie spiskowe i dezinformację. Film porusza również kwestię wpływu mediów społecznościowych na zdrowie psychiczne (w tym zdrowie psychiczne nastolatków i rosnącą liczbę samobójstw wśród nich); por. <<https://www.filmweb.pl/film/Dylemat+spoleczny-2020-859586>> [dostęp: 7.12.2022].

⁵⁰⁶ J. Hajdasz, *Media społecznościowe a wolność słowa. Symposium „Oblicza przemian cywilizacyjnych” w WSKSiM w Toruniu*, 13.03.2021, <<https://www.youtube.com/watch?v=UFOW0DOIgxc>> [dostęp: 10.05.2021].

transpłciowości. Amazon usunął pozycję ze swojej księgarni 21 lutego 2021 roku⁵⁰⁷. Innym przykładem monopolizacji jest spór, w jaki z Facebookiem weszła Australia z powodu wprowadzonej 17 lutego 2021 roku ustawy o mediach społecznościowych, uchwalonej przez Izbę Reprezentantów parlamentu wobec wielkich platform cyfrowych. W odpowiedzi został zablokowany dostęp do serwisu, a tymczasowo zamknięto także konta rządowe. Premier Scott Morrison oświadczył, że nie pozwoli się zastraszyć FAANG (Facebook, Apple, Amazon, Netflix, Google). W wyniku negocjacji Google zaproponowało rekompensatę dla niektórych wydawców, w ramach której zapłaci wybranym mediom za wyświetlanie wyselekcjonowanych treści. Grzegorz Osiński przewiduje, że zdolność do otrzymywania opłaty uzyskają media tradycyjne o profilu zbieżnym ze światopoglądem prezentowanym przez Big Tech⁵⁰⁸. Natomiast, co do mediów tradycyjnych w Polsce, jak twierdzi redaktor Michał Karnowski: „protest mediów pod hasłem »Media bez wyboru« z 10 lutego 2021 roku świadomie nawiązywał formą do tragicznego dnia 13 grudnia 1981 roku. Wydarzenie to, podobnie jak inne mające nutę propagandową, wiązało się z prowadzeniem społeczeństwa”⁵⁰⁹. W takim też duchu wybrzmiały słowa Marszałka Senatu Tomasza Grodzkiego: „złowieszczy mrok stanu wojennego też zaczął się od braku »Teleranka«”⁵¹⁰. Pozorny pluralizm mediów został obnażony przez Karnowskiego w słowach: „Dziennikarze i media o odmiennych poglądach spotkali się z dużym oporem ze strony protestujących. Nie zaproszono mediów reprezentujących inny światopogląd (prawicowy). Protest pokazał, jak wiele mediów podlega pod strukturę lewicowo-liberalną”⁵¹¹. Karnowski ujawnił, że o procederze dowiedział się z TV, więc jako współtworzący media nie miał wpływu na kształt protestu. Prezentowany przez lewicowe media układ przybiera charakter agresywnego ateizmu, który odrzuca presupozycję absolutną. Propagowanie koncepcji *summum bonum* pozwala natomiast na hierarchizację wartości oraz „uwzględnienie kulturowych i historycznych warunków ich odczytywania”⁵¹². Media stanowiąc istotny składnik codziennego życia,

⁵⁰⁷ Por. <<https://www.wirtualnemedial.pl/artukul/amazon-wycofal-ksiazke-polemizujacej-z-ideologia-transpłciowosci-when-harry-became-sally-responding-to-the-transgender-moment-ryan-t-anderson-opinie>> [dostęp: 10.05.2021].

⁵⁰⁸ Por. G. Osiński, *Technologie cyfrowe na usługach globalnych ideologów współczesnej cywilizacji. Sympozjum „Oblicza przemian cywilizacyjnych” w WSKSiM w Toruniu*, 13.03.2021, <https://www.youtube.com/watch?v=x-AEL_B8rvc> [dostęp: 8.05.2021].

⁵⁰⁹ M. Karnowski, *Media na wojnie. Sympozjum „Oblicza przemian cywilizacyjnych” w WSKSiM w Toruniu*, 13.03.2021, <<https://www.youtube.com/watch?v=U20YWGdFN-E>> [dostęp: 15.05.2021].

⁵¹⁰ Cyt. za: tamże.

⁵¹¹ Tamże.

⁵¹² M. Wojewoda, dz. cyt., s. 184.

„dostarczają wspólnego punktu odniesienia”⁵¹³. Niemniej pluralizm mediów ma zapewnić wolność wyboru. Otwartym jednak pozostaje pytanie, „czy można zapewniać wolność przez mechanizmy przymusu prawnego lub ekonomicznego?”⁵¹⁴.

Czasy, w których przyszło nam żyć, hołdujące paradygmatowi relatywizmu, są powodem niszczenia hierarchii wartości. Ponowoczesność, kreująca pogląd o niekompetencji ludzkiego rozumu, a tym samym sceptycyzmie wobec dialogu, odbiera współczesnemu człowiekowi możliwość propagowania aksjologii. Na piedestale stawia preferencyjność oraz odrzucenie obiektywnego sensu rzeczywistości. Dlatego przed tworzącymi media stoi niełatwe zadanie. Trzeba poświęcić się prawdzie, służbie, sprawiedliwości i solidarności oraz wolności, tolerancji i pluralizmowi. I dopiero zgodnie z nimi wykonywać „ważną pracę do tworzenia ładu społecznego”⁵¹⁵, a przez to przyczynić się do tego, by informowanie opinii publicznej realizowane było w coraz bardziej wolnych i niezależnych mediach⁵¹⁶.

⁵¹³ M. Ratajczak, *Pluralizm kulturowy w europejskich mediach publicznych i szwajcarskie dylematy transkulturowości*, „Studia Medioznawcze”, 2014, nr 3 (58), s. 102.

⁵¹⁴ S. Kowalczyk, dz. cyt., s. 23.

⁵¹⁵ Jan Paweł II, *Środki społecznego przekazu w służbie prawdziwego pokoju w świetle encykliki „Pacem in terris”*. Orędzie na 37 Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu, dz. cyt., 6; por. PT 167.

⁵¹⁶ Por. A. Baczyński, dz. cyt., s. 10.

ROZDZIAŁ 2

Centralne formy społecznego przekazu ewangelizacji diecezji pelplińskiej

Wraz z rozwojem środków społecznego przekazu oraz pod wpływem mediatyzacji także Kościół pelpliński stosował tego rodzaju komunikację, na miarę możliwości historyczno-politycznych danego czasu. Głównym celem owego procesu nie były i nie są względy polityczne i ekonomiczne, ale obok społecznych i kulturalnych przede wszystkim te odnoszące się do najważniejszego prawa Kościoła, jakim jest zbawianie dusz, któremu służy ewangelizacja. Posługiwanie się mediami tradycyjnymi, jak i nowymi mediami w obrębie Kościoła partykularnego oraz powszechnego, w którym media stosowane są centralnie przez Watykan, ma specyficzne dla siebie cele, naturę oraz odbiorców, co wynika z misji Kościoła.

2.1. Radio Głos – Katolicka Rozgłośnia Diecezji Pelplińskiej

Rozgłośnie o charakterze społeczno-religijnym, do jakich należy Radio Głos⁵¹⁷, stanowią spory odsetek wśród stacji radiowych w Polsce⁵¹⁸. „Z perspektywy funkcjonowania na rynku radiowym muszą mierzyć się z wieloma wyzwaniem i problemami. Wśród nich wymienić należy zjawisko sieciowania i formatowania programowego”⁵¹⁹. Krzysztof Grzędzielski zauważa, że jedynie co trzecia rozgłośnia działa samodzielnie. Radio Głos, jako stacja o profilu społeczno-religijnym, nazywanym również medium trzeciego sektora, jest jedną z 24 stacji należących do Forum Niezależnych Rozgłoszeń Katolickich, które swoim zasięgiem obejmuje 75% terytorium Polski⁵²⁰. Inspiracją do powstania i rozpowszechniania ich działalności w naszym kraju stały się słowa Jana Pawła II, które wypowiedział w czasie czwartej pielgrzymki do Ojczyzny w 1991 roku. Na zakończenie Mszy św., gratulując utworzenia w Płocku pierwszej katolickiej rozgłosni radiowej w Polsce, stwierdził: „Na początku Mszy św. znakiem krzyża świętego zostało zainaugurowane i rozpoczęło ewangelizacyjną

⁵¹⁷ Paragraf został autoryzowany przez dyrektora Radia Głos ks. Ireneusza Smaglińskiego 24 stycznia 2022 roku.

⁵¹⁸ Według danych z 31 stycznia 2021 roku w Polsce istniały 44 radia katolickie; por. D. Gospodarek, *Media katolickie*, w: *Kościół w Polsce. Raport*, Katolicka Agencja Informacyjna, red. M. Przeworski, R. Łączny, Warszawa 2021, s. 155.

⁵¹⁹ K. Grzędzielski, *Wymiary realizacji profilu społeczno-religijnego rozgłosni lokalnej na przykładzie poznańskiego Radia Emaus*, „Media Biznes Kultura”, 2018, nr 2 (5), s. 42.

⁵²⁰ Por. <<http://radiokatolickie.pl/stacje/>> [dostęp: 19.11.2021]; S. Brzeziński, *Jubileusz 25-lecia Katolickiej Rozgłosni Diecezji Pelplińskiej Radia Głos*, „Informator Pelpliński”, 2019, nr 11 (340), s. 4.

działalność Radio Diecezji Płockiej. Pierwsza katolicka rozgłośnia radiowa w Polsce. Vivant sequentes! Niech żyją następcy!”⁵²¹. Słowa zachęty były możliwe po odwilży, jaka nastąpiła po roku 1989, czyli po upadku komunizmu. Wówczas „przywracanie starych mediów kościelnych oraz powstawanie nowych”⁵²² stało się realne. Według ks. Ireneusza Smaglińskiego słowa te potwierdziły, że środki społecznego przekazu zaczęły zajmować coraz ważniejsze miejsce w nauczaniu Kościoła⁵²³.

2.1.1. Historia

Diecezjalna rozgłośnia znajduje się w Pelplinie przy ulicy Biskupa Dominika 11. Pomysłodawcą radia był Jan Bernard Szlaga – pierwszy biskup diecezji. Nazwa nawiązuje do jego biskupiego zawołania „Parare vias Domini” (por. J 1,23) i wiąże się z Adwentem – okresem liturgicznym, w którym rozpoczęto transmisję. Podobnie jak św. Jan Chrzyciel, patron tego czasu w Kościele, był głosem w relacji do Jezusa jako Tego, który jest Słowem, również radio jest nośnikiem głosu, który pozwala przekazać słowo⁵²⁴. Biskup pelpliński przyznawał, że kierował się „osobistą i prywatną pobożnością związaną ze świętym”⁵²⁵. Radio zostało powołane do istnienia na mocy dekretu wydanego przez ks. bp. Jana Bernarda Szlagę 8 stycznia 1994 roku⁵²⁶. Rozgłośnia, jako instytucja kościelna, powstała „dla ożywienia ewangelizacji i pogłębienia duszpasterskiej działalności Kościoła”⁵²⁷. Wyznacznikiem prawa dla jego działalności jest *Kodeks prawa kanonicznego* oraz wskazania władzy diecezjalnej⁵²⁸. Pierwszym dyrektorem radia, przez bardzo krótki czas, był ks. kanonik dr Henryk Krenczkowski⁵²⁹. 1 lipca 1994 roku mianowany na to stanowisko został ks. Ireneusz Smagliński, który następnie objął urząd rzecznika biskupa pelplińskiego. Wspomina on, że wiązało się to z wieloma wątpliwościami, np. „czy taki mały ośrodek – 20 miejsce w liczbie wiernych wśród

⁵²¹ <<https://plock.gosc.pl/doc/2062326.Jednym-glosem>> [dostęp: 20.11.2021].

⁵²² M. Sitkiewicz, *Jak jeden dzień...*, „Pielgrzym”, 2019, nr 24, s. 17.

⁵²³ Por. I. Smagliński, *Diecezjalne Radio GŁOS – pierwsze doświadczenia*, „Studia Pelplińskie”, 1996, t. 24, s. 1; J. Ziółkowski, *Głos w eterze*, „Dziennik Bałtycki”, 24.05.2002, s. 8.

⁵²⁴ Por. I. Smagliński, *Radio Głos*, w: *Kościół pelpliński na swoje XV-lecie 1992-2007*, red. W. Klawikowski, Pelplin 2008, s. 480-481.

⁵²⁵ A. Mazurek, *Pierwsze dziesięciolecie działalności Radia Głos*, „Pielgrzym”, 2004, nr 25, s. 12.

⁵²⁶ Por. tamże.

⁵²⁷ I. Smagliński, *Radio Głos*, dz. cyt., s. 479; por. B. Wiśniewski, *Wkład Radia Głos w promocję kultury regionu. Konferencja „Rola mediów katolickich w Polsce”*, Pelplin, 22.11.2019, s. 1-4, w: Zbigniew Geldon. Temat: *Radio Głos* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 23 czerwca 2021; 11.19 [cytowany 28 grudnia 2022; 10.50]. Korespondencja osobista.

⁵²⁸ I. Smagliński, *Radio Głos*, dz. cyt., s. 479.

⁵²⁹ Por. <<https://www.radioglos.pl/radio/historia-radia>> [dostęp: 20.12.2021].

wszystkich diecezji – musi mieć swoje radio?”⁵³⁰. Niemniej było to dla ks. Smaglińskiego spełnienie marzeń, gdyż „dziennikarzem chciał zostać jeszcze przed wstąpieniem do seminarium”⁵³¹.

Prace adaptacyjne przy wsparciu wolontariuszy rozpoczęły się 8 sierpnia 1994 roku⁵³². 18 sierpnia 1994 roku Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji w Warszawie wydała koncesję dla radia o profilu społeczno-religijnym na nadawanie programu w dolnym paśmie 71,09 MHz, a w górnym UKF 91,04 MHz. Dokument przekazano 26 sierpnia⁵³³. „Radio podjęło pracę na częstotliwości dolnej, gdyż dało to możliwość dotarcia do większego grona słuchaczy z terenu Tczewa, Gniewa, Starogardu Gdańskiego czy Skórcza i mniejszych miejscowości”⁵³⁴. To właśnie w dzień przyznania koncesji ks. bp Jan Bernard Szlaga ustanowił patronem radia wspomnianego już św. Jana Chrzciciela. Urzeczywistnienie działalności rozgłośni stało się możliwe, gdyż jak zaznaczał biskup, w kraju panował bardzo sprzyjający klimat dla zakładania „rozgłośni katolickich, w tym nade wszystko diecezjalnych”⁵³⁵.

Prace porządkowe, których celem było przygotowanie pomieszczeń, rozpoczęły się w sierpniu 1994 roku. „Na siedzibę radia przeznaczono budynek stojący w pobliżu kurii diecezjalnej”⁵³⁶. Wcześniej pomieszczenia służyły robotnikom pracującym na terenie kurii. „Czego tam nie było – jeden wielki magazyn”⁵³⁷. Budynek miał służyć pierwotnie muzeum diecezjalnemu, gdyż był on dobrze zabezpieczony⁵³⁸. W tym samym roku – 20 listopada – zamontowano antenę na kominie cukrowni w Pelplinie⁵³⁹. Dyrektor zaznacza, że gdy rozpoczynano działalność, „brakowało sprzętu do transmisji”⁵⁴⁰. Przez pierwsze lata korzystano z aparatury wypożyczonej od Polskich Kolei Państwowych. Natomiast „pierwsza konsola, mikrofony, magnetofon kasetowy były darem Episkopatu Amerykańskiego dla Konferencji Episkopatu Polski”⁵⁴¹. Radio Głos rozpoczęło emisję 27 listopada 1994 roku o godz. 18.50. „Na falach eteru rozległ się

⁵³⁰ Sz.R., *Wywiad z księdzem Ireneuszem Smaglińskim Dyrektorem Radia Głos*, dz. cyt., s. 4.

⁵³¹ Por. T. Pulcyn, *Miejsca święte*, „Niedziela”, 1999, nr 27, s. 21.

⁵³² Por. M. Sitkiewicz, dz. cyt., s. 18.

⁵³³ Por. <<https://www.radioglos.pl/radio/historia-radia>> [dostęp: 19.11.2021]; I. Smagliński, *Radio Głos*, dz. cyt., s. 480; M. Sitkiewicz, dz. cyt., s. 18.

⁵³⁴ I. Smagliński, *Radio Głos*, dz. cyt., s. 480.

⁵³⁵ A. Mazurek, dz. cyt., s. 12; por. I. Smagliński, *Radio Głos*, dz. cyt., s. 479.

⁵³⁶ Tamże, s. 480.

⁵³⁷ M. Sitkiewicz, dz. cyt., s. 18.

⁵³⁸ Por. I. Smagliński, *Radio Głos*, dz. cyt., s. 480.

⁵³⁹ Por. M. Sitkiewicz, dz. cyt., s. 18.

⁵⁴⁰ Tamże; por. J. Ziółkowski, *A początki nie były łatwe*, „Dziennik Bałtycki”, 9.12.2004, s. 14.

⁵⁴¹ M. Sitkiewicz, dz. cyt., s. 18; por. J.M. Ziółkowski, dz. cyt., s. 14.

sygnał: »Tu katolicka Rozgłośnia Diecezji Pelplińskiej – Radio Głos«⁵⁴². Rozmowy ze słuchaczami trwały do ok. trzeciej nad ranem, prowadził je ks. Ireneusz Smagliński⁵⁴³. Pierwotnie inauguracja miała nastąpić o godz. 17.00, jednakże „redakcja nie mogła wyemitować przygotowanych wcześniej pierwszych audycji z powodu końcowych prac montażu anten”⁵⁴⁴. Pierwszą osobą, którą wytrwali słuchacze oczekujący na sygnał usłyszeli na falach radiowych, „był Patryk Demski, a pierwszym utworem »Bolero« Ravela”⁵⁴⁵. 18 grudnia 1994 roku dokonano poświęcenia rozgłośni. Tego dnia ks. bp Szłaga pogratulował dyrektorowi i jego współpracownikom, iż miejsce nadawania uczynili godnym nie tylko, by przyjmować w nim gości, ale przede wszystkim, by służyło ono ewangelizacji. Mówił: „Słowo Boga, które przenika tym razem na falach radiowych, trafia do naszych domów, do naszych umysłów, do naszych serc”⁵⁴⁶. Charakter radia wskazuje, że głównym celem rozgłośni jest wspieranie Kościoła partykularnego w misji ewangelizacyjnej.

Początki istnienia radia wiązały się nie tylko z trudnościami technicznymi, ale także finansowymi i kadrowymi⁵⁴⁷. Kładziono nacisk na przygotowanie zespołu radiowego. Jerzy Kiskis – aktor Teatru Wybrzeże z Gdańska – został poproszony o przeprowadzenie warsztatu z zakresu techniki głosu, czytania i dykcji. Nadto „pracownicy brali udział w szkoleniu dziennikarzy katolickich w Warszawie”⁵⁴⁸, które prowadził Andrzej Koprowski. Sygnał Radia Głos przygotował Ireneusz Chyliński – aranżer, kompozytor, muzykolog. Doświadczeniem służył także organista katedralny – Dariusz Wierucki. Motyw powstał w oparciu o pieśń pt. *Po górach, dolinach*. Pierwszy projekt logo rozgłośni zaproponował Piotr Szmagliński. Widać na nim katedrę pelplińską, która jest centrum kościoła diecezjalnego. Z niej „wychodzą promieniście fale radiowe, łącząc się w napis »Głos«”⁵⁴⁹.

Kolejne rocznice powstania rozgłośni odbywały się w sąsiadujących z Pelplinem miejscowościach. Podsumowanie pierwszego roku pracy znajduje się m.in. na łamach

⁵⁴² A. Mazurek, dz. cyt., s. 12; por. M. Sitkiewicz, dz. cyt., s. 18.

⁵⁴³ Por. <<http://www.radioglos.pl/radio/historia-radia>> [dostęp: 21.06.2021]; I. Smagliński, *Radio Głos*, dz. cyt., s. 480.

⁵⁴⁴ Tamże; por. M. Sitkiewicz, dz. cyt., s. 18.

⁵⁴⁵ I. Smagliński, *Radio Głos*, dz. cyt., s. 480.

⁵⁴⁶ *Przemówienie ks. bp. Jana Bernarda Szłagi podczas uroczystości poświęcenia Radia Głos 18 grudnia 1994 r.*; cyt. za: I. Smagliński, *Radio Głos*, dz. cyt., s. 482.

⁵⁴⁷ Por. A. Mazurek, dz. cyt., s. 12.

⁵⁴⁸ I. Smagliński, *Radio Głos*, dz. cyt., s. 480; por. M. Sitkiewicz, dz. cyt., s. 19.

⁵⁴⁹ I. Smagliński, *Radio Głos*, dz. cyt., s. 481.

„Gazety Tczewskiej”⁵⁵⁰. Drugą rocznicę powstania radia przeżywano 27 listopada 1996 roku w Lubichowie w parafii pw. św. Jakuba Apostoła⁵⁵¹. Wówczas w homilii biskup diecezjalny wyraził przekonanie, że radio będzie się rozwijało i zwiększało zasięg. „Głos Radia Głos będzie jeszcze bardziej słyszany (...) i przyjmowany, kiedy zwiększy się techniczna wydajność naszej radiostacji”⁵⁵². W rocznicy uczestniczyło ok. 1300 pielgrzymów m.in. „ze Starogardu, Kulic, Kręga, Gniewa, Tczewa, Skórcza, Smętowa i Skarszew”⁵⁵³. Trzecią rocznicę celebrowano 7 grudnia 1997 roku w Gniewie⁵⁵⁴. Czwarta odbyła się 29 listopada 1998 roku w Zblewie. Podsumowanie pracy minionego roku ukazało się m.in. na łamach „Dziennika Tczewskiego”⁵⁵⁵ oraz „Dziennika Bałtyckiego”⁵⁵⁶. Pięciolecie obchodzono w parafii Podwyższenia Krzyża Świętego w Tczewie 23 października 1999 roku. W skarszewskiej parafii pw. św. Michała Archanioła świętowano 29 września 2000 roku kolejny etap istnienia radia, a następnie 21 października 2001 roku w parafii pw. Wszystkich Świętych w Skórczu. Wydarzenie to było zapowiadane w „Tygodniku Parafialnym” tejże parafii⁵⁵⁷. 6 października 2002 roku świętowano w Borzechowie, w parafii pw. św. Anny⁵⁵⁸. W tym roku, przy okazji wręczania medali dla zasłużonych diecezji pelplińskiej w parafii św. Józefa, ks. bp Szłaga zasugerował, by przy tej parafii powstało „Koło Przyjaciół Pelplińskiego Rada Głos”⁵⁵⁹. Dziewiątą rocznicę obchodzono w parafii pw. Matki Boskiej Nieustającej Pomocy w Turzu⁵⁶⁰. Jubileusz dziesięciolecia działalności rozgłośni przeżywano 28 listopada 2004 roku. W pierwszą niedzielę Adwentu biskup sprawował uroczystą Mszę św. w bazylice katedralnej w Pelplinie. Z tej okazji w diecezjalnym piśmie „Pielgrzym” ukazał się artykuł podsumowujący pracę radia pt. *Pierwsze dziesięciolecie działalności Radia Głos*⁵⁶¹. Z racji jubileuszu wydana została też publikacja książkowa ks. Ireneusza

⁵⁵⁰ Por. D. Jaskulska, *Radio Głos*, „Gazeta Kociewska”, 8.12.1995, s. 6.

⁵⁵¹ Por. I. Smagliński, *Radio Głos*, dz. cyt., s. 482; J. Rokociński, *Halo, tu Pelplin*, „Dziennik Pomorski”, 19.12.1996, s. 1; *Dwa lata katolickiego radia*, „Gazeta Kociewska”, 6.12.1996, s. 5.

⁵⁵² *Homilia ks. bp. Jana B. Szłagi wygłoszona w II rocznicę powstania Radia Głos*, Parafia pw. św. Jakuba Apostoła w Lubichowie, 1 grudnia 1996 roku; cyt. za: I. Smagliński, *Radio Głos*, dz. cyt., s. 482.

⁵⁵³ Tamże, s. 483.

⁵⁵⁴ Por. A. Gniewkowska, *Rodzinne Radio Głos*, „Dziennik Tczewski”, 5.12.1997, s. 8; L. Piernicka, *Głos ma trzy lata*, „Gazeta Tczewska”, 4.12.1997, s. 12; M. Nieczuja-Urbańska, „*Swoje*” radio, „Głos Wybrzeża”, 6, 7.12.1997, s. 4.

⁵⁵⁵ Por. A. Gniewkowska, *Od czterech lat w eterze*, „Dziennik Tczewski”, 11.12.1998, s. 8.

⁵⁵⁶ Por. *Głos od czterech lat*, „Dziennik Bałtycki”, 8.12.1998, s. 14.

⁵⁵⁷ Por. Z. Anhalt, „Tygodnik Parafialny (Skórcz)”, nr 551, 21.10.2001, s. 2.

⁵⁵⁸ Por. *Głos pelplińskiej diecezji*; cyt. za: *Kronika Radia Głos*, bdw.

⁵⁵⁹ Por. J. Ziółkowski, *Zasłużeni dla diecezji*, Tczew, 31.05.2022; cyt. za: *Kronika Radia Głos*, bdw.

⁵⁶⁰ Por. I. Smagliński, *Radio Głos*, dz. cyt., s. 483.

⁵⁶¹ Por. A. Mazurek, dz. cyt., s. 12-13.

Smaglińskiego pt. *Na falach radiowych z... Wywiady*⁵⁶². W czasie uroczystości ks. bp Jan Bernard Szlaga wspominał, że książka ta jest częścią osiągnięć zespołu, któremu przewodniczył dyrektor⁵⁶³. Jubileusz 25-lecia radia w 2019 roku był czasem refleksji i podsumowań. Przeżywano go w dwóch odsłonach. 23 listopada przeprowadzono konferencję naukową prezentującą aspekty funkcjonowania radia katolickiego na przykładzie Radia Głos. Podczas gali dyrekcja przekazała podziękowania współpracownikom, następnie odprawiono Mszę św. w pelplińskiej katedrze. Druga odsłona nastąpiła 7 grudnia. Na zaproszenie Radia wystąpił zespół Golec uOrkiestra. Muzycy zaśpiewali wspólnie z zespołem NcG⁵⁶⁴.

Istotnym punktem w historii istnienia radia było rozpoczęcie nadawania transmisji Mszy św. z bazyliki katedralnej w Pelplinie – 9 kwietnia 1995 roku. Kolejnym ważnym wydarzeniem była transmisja prowadzona 29 kwietnia 1995 roku z kościoła w Gorzędzieju. Sprowadzono tam wówczas z Gniezna relikwie św. Wojciecha⁵⁶⁵. W 1996 roku, od 22 do 25 sierpnia, odbyła się z kolei transmisja z Pierwszego Złotu „Ciemnogród” w Osieku. Nadawano wówczas program live – muzyka country – non stop – audycje autorskie Wojciecha Cejrowskiego⁵⁶⁶. W szóstym roku działalności radia zauważono, że pomimo swojego katolickiego profilu ma ono szerokie grono odbiorców pozyskanych dzięki różnorodności prowadzonych audycji. Nadto „patronuje ono coraz większej liczbie różnego rodzaju imprez, a jego zasięg sukcesywnie się powiększa. Wszystko to powoduje, iż rozgłównia zyskuje sobie znaczną liczbę nowych słuchaczy z każdej grupy wiekowej”⁵⁶⁷. Według badań prowadzonych z okazji dziesięciolecia radia w 2004 roku rozgłośni słuchało „ok. 20% populacji zasięgu, co przekładało się na prawie 20 000 osób”⁵⁶⁸. Sondaż przeprowadzony w 2011 roku wykazał, że najwierniejszymi odbiorcami były osoby między 40 a 49 rokiem życia, to jest 1/5 targetu. Analizy potwierdzają, że radiowy prime time obejmuje standardowo bloki poranny i wieczorny. Około 18% słuchaczy to osoby w wieku od 20 do 39 lat, 15% po 60 roku życia, a 12% stanowili odbiorcy przed 20 rokiem życia. Badania przeprowadzone w 2011 roku wykazały również, że ok. 50% słuchaczy radia to osoby z wykształceniem średnim.

⁵⁶² Por. I. Smagliński, *Na falach radiowych z... Wywiady*, Pelplin 2004.

⁵⁶³ Por. A. Mazurek, dz. cyt., s. 13.

⁵⁶⁴ Por. M. Sitkiewicz, dz. cyt., s. 19.

⁵⁶⁵ Por. <<https://gorzedziej.karmelicibosi.pl/historia/>> [dostęp: 23.02.2022].

⁵⁶⁶ Por. <<https://www.radioglos.pl/radio/historia-radia>> [dostęp: 19.11.2021].

⁵⁶⁷ P. Janas, *Radio Głos ma się coraz lepiej*, „Gazeta Tczewska”, nr 38/534, 21.09.2000, s. 7.

⁵⁶⁸ A. Mazurek, dz. cyt., s. 13.

Wykształcenie podstawowe lub zawodowe posiadała ponad jedna trzecia odbiorców, natomiast wykształcenie wyższe – 15% słuchaczy⁵⁶⁹. Obecnie potencjalny target stanowi 400 000 osób, gdyż taka jest liczba mieszkańców, których swoim zasięgiem obejmuje transmisja⁵⁷⁰. Liczbę potencjalnych odbiorców zwiększano na przestrzeni lat.

Do 1998 roku emisja odbywała się wyłącznie przez nadajnik w Pelplinie, od 23 stycznia na częstotliwości 91,4 MHz. W marcu 1997 roku radio otrzymało koncesję na nadawanie z Chojnic na częstotliwości 97,1 MHz⁵⁷¹. Retransmisja dokonuje się przez nadajnik umieszczony na wieży bazyliki. Koncesja z 14 sierpnia 2001 roku udostępniła zasięg programu m.in. na: Bobowo, Chojnice gmina, Chojnice miasto, Człuchów gmina, Gniew miasto, Gniew wieś, Kwidzyn gmina, Lichnowy, Malbork gmina, Miłoradz, Morzeszczyn, Pelplin miasto, Pelplin wieś, Ryjewo, Skórcz gmina, Smętowo Graniczne, Starogard Gdański gmina, Starogard Gdański miasto, Subkowy, Suchy Dąb, Sztum wieś, Tczew gmina, Tczew miasto⁵⁷². Od 2 grudnia 2006 roku – w sobotni wieczór przed pierwszą niedzielą Adwentu – aktywowano kolejny nadajnik na kościele pw. św. Teresy od Dzieciątka Jezus w Szymbarku na częstotliwości 94,2 MHz⁵⁷³. Umożliwiło to rozszerzenie zasięgu radia na terenie Kaszub, m.in. na Kartuzy i Kościerzynę. Z rozmowy z dyrektorem radia ks. Ireneuszem Smaglińskim wynika, że sygnał radiowy obecnie dociera na Kociewie⁵⁷⁴, Kaszuby, Powiśle i część Trójmiasta, gdyż w Gdańsku Radio Głos słychać jedynie w niektórych rejonach Moreny.

Od 23 maja 2004 roku w związku z konwergencją mediów program jest dostępny także w Internecie⁵⁷⁵. Pozwala to dotrzeć z przekazem nie tylko do wiernych diecezji pelplińskiej, gdańskiej oraz elbląskiej, ale „na cały glob (...). Nie jest to wcale pobożne życzenie. Mamy liczne dowody słuchania Radia Głos w wielu krajach Europy, a także na

⁵⁶⁹ Na podstawie wewnętrznych badań rozgłośni diecezjalnej w Pelplinie z 2011 roku.

⁵⁷⁰ Por. B. Wiśniewski, *Od 25 lat na radiowych falach. Z dyrektorem Radia Głos ks. dr Ireneuszem Smaglińskim rozmawia Bogdan Wiśniewski*, „Pomerania”, 2019, nr 11 (536), s. 54.

⁵⁷¹ Por. I. Smagliński, *Radio Głos*, dz. cyt., s. 484; <<http://www.radiopolska.pl/wykaz/obiekt/340>> [dostęp: 21.06.2021]. W 2004 roku Radio Głos spotkało się z odmową odnośnie do zmiany koncesji na nadawanie w Chojnicach. Brak zgody argumentowano troską o rozwój Radia Weekend; K. Rychter, *Koncesja Radia Głos nie będzie zmieniana*, „Gazeta Prawna”, nr 138 (1247), 16-18 lipca 2004, s. 19.

⁵⁷² Por. *Koncesja KRRiT na rozpowszechnianie programu radiowego pod nazwą „Katolicka Rozgłośnia Diecezji Pelplińskiej Radio Głos”*, nr 025/P/2001-R, Warszawa, 14 sierpnia 2001 r.; cyt. za: Z. Geldon, *Nowa ewangelizacja za pomocą środków społecznego przekazu na przykładzie Radia Głos w latach 1994-2011*, praca magisterska napisana pod kierunkiem dr. Roberta Stopikowskiego, Uniwersytet Gdański, Gdańsk 2012.

⁵⁷³ Por. I. Smagliński, *Radio Głos*, dz. cyt., s. 485; <<http://www.radiopolska.pl/wykaz/obiekt/383>> [dostęp: 21.06.2021].

⁵⁷⁴ Por. *Kociewie w eterze*, „Dziennik Bałtycki”, 21.04.2004, s. 8.

⁵⁷⁵ Por. <<https://www.radioglos.pl>> [dostęp: 19.11.2021].

innych kontynentach”⁵⁷⁶, „napływają do nas listy z różnych rejonów Polski i z zagranicy”⁵⁷⁷. Kontakt ze słuchaczami nabrał nowego kształtu poprzez przesyłanie wiadomości pocztą elektroniczną oraz przez telefon komórkowy (sms). „Tą drogą słuchacze biorą udział w konkursach, dyskusjach, sondażach, składają życzenia”⁵⁷⁸, uczestniczą w Nowennie do Matki Bożej Nieustającej Pomocy. Podobną funkcję jeszcze w 2007 roku pełnił czat dostępny na stronie radia, z którego chętnie korzystali ludzie młodzi, chcąc zachować anonimowość⁵⁷⁹.

Dyrektor podkreśla, iż pomocne w dotarciu do nowych słuchaczy są nowości techniczne. Reklama radia ukazywała się m.in. na okładce kleryckiego pisma Kaszubów pt. „Zwónek Kaszëbsczy”, gdzie zamieszczana była częstotliwość odbiornika z Szymbarku⁵⁸⁰. Ważną rolę spełnia także regularnie odnawiana strona internetowa www.radioglos.pl, której działalność rozpoczęto 21 lutego 2002 roku, oraz fanpage⁵⁸¹. Radio prowadzi działalność w mediach społecznościowych. Aktywność na Facebooku rozpoczęto 8 grudnia 2010 roku i do 8 stycznia 2022 roku zarejestrowano 10 018 obserwujących⁵⁸². Twitter, który uruchomiono w listopadzie 2011 roku, ma 741 obserwujących oraz 5081 tweetów⁵⁸³. Na Instagramie opublikowano do danego dnia 88 postów, z których najstarszy pochodzi z 17 stycznia 2017 roku, oraz odnotowano 656 osób obserwujących⁵⁸⁴. Publikowanie poprzez YouTube rozpoczęto 1 września 2015 roku. Obecnie liczba subskrybentów wynosi 2170 osób. Łączna liczba wyświetleń na dany dzień wyniosła 794 136⁵⁸⁵.

2.1.2. Program

Na przestrzeni czasu zwiększano liczbę godzin nadawania. Początkowo „program realizowany był w warunkach prowizorycznych”⁵⁸⁶, choć podejście było bardzo ambitne, co wyrażało się w przygotowanych już od pierwszego dnia audycjach. Zdaniem ks. Ireneusza Smaglińskiego Radio Głos nie miało być „ani »gadaczką«, jak kołchożnik

⁵⁷⁶ I. Smagliński, *Radio Głos*, dz. cyt., s. 485.

⁵⁷⁷ Tamże, s. 489.

⁵⁷⁸ M.J., *Kultura poszła w eter*, „Dziennik Bałtycki”, Dodatek „Kociewie”, 2.10.2002, s. 13.

⁵⁷⁹ Por. I. Smagliński, *Radio Głos*, dz. cyt., s. 489.

⁵⁸⁰ Por. „Zwónek Kaszëbsczy”, 2007, nr 5.

⁵⁸¹ Por. B. Wiśniewski, *Od 25 lat na radiowych falach*, dz. cyt., s. 54.

⁵⁸² Por. <<https://www.facebook.com/radioglos>> [dostęp: 8.01.2022].

⁵⁸³ Por. <<https://twitter.com/radioglos>> [dostęp: 8.01.2022].

⁵⁸⁴ Por. <<https://www.instagram.com/radioglos>> [dostęp: 8.01.2022].

⁵⁸⁵ Por. <<https://www.youtube.com/c/RadioG%C5%82os1994/about>> [dostęp: 8.01.2022].

⁵⁸⁶ I. Smagliński, *Radio Głos*, dz. cyt., s. 481.

w czasach PRL, ani »szafą grającą«⁵⁸⁷. Początkowo program trwał 9 godzin w ciągu doby, „w dni powszednie od godz. 5.50 do 9.10 i po południu od 16.55 do 22.10, a w niedzielę od godz. 10.55 do godz. 22.10”⁵⁸⁸. W kolejnych miesiącach audycję wydłużono do 12,5 godziny, a następnie do 17 godzin. Emisja całodobowa rozpoczęła się w lipcu 2011 roku.

Procentowy podział czasu nadawania zgodnie z koncesją wymaga, żeby audycje słowne zajmowały nie mniej niż 12% czasu tygodniowego. Audycje emitowane równocześnie w ramówce innego nadawcy nie mogą stanowić więcej niż 50% dobowego czasu nadawania programu⁵⁸⁹. W czas antenowy wpisana jest także transmisja muzyki⁵⁹⁰ oraz reklama, która może obejmować 2% tego czasu⁵⁹¹. Na przestrzeni lat program ewoluował⁵⁹². Niemniej spoglądając na ramówkę Radia Głos, można dostrzec stały układ pasm programowych. „Słuchacze wiedzą, o jakiej porze mogą włączyć się”⁵⁹³ do współtworzenia transmisji. Poniżej został przedstawiony program z podziałem na porządek prezentowany w dni powszednie, tj. od poniedziałku do soboty, oraz dodatkowe audycje i wiadomości transmitowane w soboty, niedziele i święta.

Program podstawowy:

Dni powszednie (poniedziałek – sobota):

- 5.55 – Powitanie
- 6.10 – Modlitwa poranna
- 6.45 – Dedykacja dla Solenizantów
- 6.50 – Wiadomości z życia Kościoła
- 7.09 – „Siódma-dziewiąta” – Poranek Rozgłośni Katolickich ze studia w Warszawie
- 9.10 – Wiadomości z życia Kościoła
- 10.15 – Porady różne
- 10.45 – Przegląd prasy
- 11.50 – Rozważanie i Anioł Pański
- 12.45 – Powtórzenie wieczornych audycji i blok muzyczny

⁵⁸⁷ Tamże, s. 490.

⁵⁸⁸ Tamże, s. 481.

⁵⁸⁹ Por. S. Brzeziński, *Jubileusz 25-lecia Katolickiej Rozgłośni Diecezji Pelplińskiej Radia Głos*, dz. cyt., s. 4.

⁵⁹⁰ Początkowo ks. Smagliński pożyczał płyty od zaprzyjaźnionej rodziny z Tczewa. „Przez tydzień puszczałyśmy kawałki z tych płyt, a potem wymieniałem je na kolejne”. Obecnie rozgłosnia dysponuje 70-tysięcznym zasobem „nagrań na płytach kompaktowych, a do tego niezliczoną ilością muzyki w zapisie MP3 w komputerze”; por. M. Sitkiewicz, dz. cyt., s. 18.

⁵⁹¹ Por. *Koncesja KRRiT na rozpowszechnianie programu radiowego pod nazwą „Katolicka Rozgłosnia Diecezji Pelplińskiej Radio Głos”*, nr 025/P/2001-R, Warszawa, 14 sierpnia 2001 roku.

⁵⁹² Por. A. Mazurek, dz. cyt., s. 12.

⁵⁹³ Tamże.

- 14.00 – „Rozmowa dnia”
- 16.15 – Aktualności Radia Watykańskiego – wydanie główne
- 16.40 – Wiadomości kulturalne
- 17.15 – Porady różne
- 17.50 – Rozważanie i Anioł Pański
- 18.05 – „Głosik” – audycja dla dzieci
- 18.50 – Wiadomości z życia Kościoła
- 19.15 – Katecheza
- 20.00 – Aktualności Radia Watykańskiego – wydanie wieczorne i Magazyn Radia Watykańskiego
- 20.30 – Różaniec św. i transmisja Apelu Jasnogórskiego z sanktuarium Matki Bożej w Częstochowie
- 21.30 – Wieczór w Radiu Głos
- 22.30 – „Rozmowa dnia”

Niedziele:

- 9.50 – Powitanie
- 10.00 – Transmisja Mszy św.
- 11.15 – Nowości wydawnicze
- 11.30 – „Dzień Święty Święci”
- 12.00 – Anioł Pański
- 12.10 – Wydarzenia z życia Kościoła w minionym tygodniu
- 12.30 – Nauczanie Ojca św. Jana Pawła II do Polaków
- 13.15 – Audycja ewangelizacyjna
- 14.10 – Koncert życzeń
- 15.40 – „Świat zwierząt”
- 16.15 – Aktualności Radia Watykańskiego – wydanie główne
- 16.40 – Wydarzenia minionego tygodnia
- 17.05 – Program muzyczny
- 18.00 – Anioł Pański
- 18.15 – „Głosik” – audycja dla dzieci
- 18.40 – Recenzja książki
- 19.40 – Audycja publicystyczna
- 20.00 – Aktualności Radia Watykańskiego – wydanie wieczorne i Magazyn Radia Watykańskiego
- 20.30 – Różaniec św. i transmisja Apelu Jasnogórskiego z sanktuarium Matki Bożej w Częstochowie

Wiadomości

I. W dni powszednie + prognoza pogody

- Z regionu: 6.00 (zwiastun), 6.30
- Ze świata, kraju i regionu: 7.00, 8.00, 9.00, 10.00, 11.00, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 16.00, 17.00, 18.00, 19.00

II. W niedziele

13.00, 14.00, 15.00, 16.00, 17.00⁵⁹⁴.

Na przestrzeni lat – w zależności od zmieniającej się liczby godzin transmisji radiowej – zmieniała się także ramówka. Zawsze przygotowana była ona przez redakcję oraz zatwierdzana przez dyrektora radia. Program jest różnorodny, a jego ewangelizacyjny charakter skierowany do całych rodzin. Tworzący agendę pragnęli przygotować bloki programowe dla dzieci, młodzieży, osób w wieku średnim i starszych. W założeniu rozgłośni katolickiej jest skierowanie przesłania powszechnego, obejmującego swym zasięgiem każdą jednostkę z jej indywidualnymi konotacjami. Dzięki temu radio skupia wokół siebie szerokie grono odbiorców. Osoby starsze wybierają audycje o profilu religijnym, młodszy te związane z aktywizacją słuchaczy oraz muzyczne. Odbiorcy zmieniają się w zależności od pory dnia⁵⁹⁵. Założeniem oferty programowej jest budowanie integralnego rozwoju człowieka jako istoty religijnej, która żyje w wolnym, demokratycznym społeczeństwie.

Zgodnie z art. 25 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej określającym stosunek państwa do Kościoła kształtowanie programu radiowego, który ma charakter społeczno-religijny, należy do biskupa diecezjalnego. Istotną rolę odgrywa tu poszanowanie „autonomii oraz wzajemnej niezależności każdego w swoim zakresie, jak również współdziałania dla dobra człowieka i dobra wspólnego”⁵⁹⁶. Wpływ na program mają również inni nadawcy (np. Radio Watykańskie, Radio Jasna Góra), „ogólnopolskie pisma katolickie, zgromadzenia zakonne, wydawnictwa (...)”, Katolicka Agencja Informacyjna oraz „pomysłowość wielu osób i wspólnot”⁵⁹⁷. Wiosną 1994 roku pelplińscy licealiści pytali, czy Radio Głos będzie podobne do Radia Maryja czy do Radia Plus. Z okazji 25-lecia radia dyrektor odpowiedział słowami: „jesteśmy sobą”⁵⁹⁸. Inspiracje dla „katolickiego wymiaru programu radiowego w Polsce rozgłośnia czerpie z przedwojennego Polskiego Radia oraz Radia Niepokalanów, którego twórcą był św. Maksymilian Maria Kolbe”⁵⁹⁹.

⁵⁹⁴ Por. <<https://www.radioglos.pl/radio/program-ramowy>> [dostęp: 20.11.2021].

⁵⁹⁵ Por. P. Janas, *Radio Głos ma się coraz lepiej*, dz. cyt., s. 7.

⁵⁹⁶ *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.*, art. 25, ust. 2, Dz. U. z 1997 r., nr 78, poz. 483.

⁵⁹⁷ I. Smagliński, *Radio Głos*, dz. cyt., s. 491.

⁵⁹⁸ B. Wiśniewski, *Od 25 lat na radiowych falach*, dz. cyt., s. 54.

⁵⁹⁹ Tamże.

2.1.3. Redakcja i współpracownicy

Zgodnie ze statutami za prowadzenie radia odpowiada jego dyrektor. Powołuje go biskup diecezjalny pelpliński. Zadaniem dyrektora jest zarządzanie, koordynacja oraz nadzorowanie pracujących w radiu. W skład redakcji i współpracowników wchodzi osoby posiadające średnie i wyższe wykształcenie. Swoje zadania piastuje także zespół wolontariatu oraz stażysty. Jak podkreśla dyrektor, „jesteśmy wdzięczni wielu środowiskom szkolnym, ośrodkom kultury, samorządom, ludziom wielu instytucji, którzy sumiennie z nami współpracują”⁶⁰⁰. U początku rozgłośni była to praca „ponad stu osób, które od 27 listopada 1994 roku zrozumiały, że mogą zrobić i chcą zrobić coś, co spełni szlachetne oczekiwania odbiorców radia”⁶⁰¹. Należą do tego grona uczniowie szkół, którzy przez wiele lat od 1996 roku prowadzili m.in. audycje radiowe⁶⁰². Grupę tę tworzą także klerycy Wyższego Seminarium Duchownego w Pelplinie⁶⁰³ wraz z moderatorami – byli to m.in. ks. Antoni Bączkowski, ks. Józef Pick, ks. Janusz Chyła⁶⁰⁴. W skład zespołu redakcyjnego wchodziło pierwotnie ok. 20 osób. Grupę tę tworzyli zarówno pracownicy stali, jak i współpracownicy, osoby świeckie i duchowne⁶⁰⁵. Niektórzy z nich do pracy „zaczęli zgłaszać się sami”⁶⁰⁶. Ksiądz Ireneusz Smagliński wspomina, że zespół „radia to przez wszystkie lata bardzo wiele osób. Czas przyniósł sporo zmian, ale niektórzy z nich wiernie trwają na służbie ewangelizacji przez radio”⁶⁰⁷, posiadając już przeszło dwudziestoletni staż. „To między innymi: prezenterzy Marcin Sugier i Justyna Glazik, spikierka Katarzyna Wołkowska”⁶⁰⁸. W historię radia wpisali się również były realizator studia – Piotr Dębek oraz Beata Owsiak, która była redaktorem dziecięcej audycji *Głosik*. Na przestrzeni lat radio zatrudniało wielu prezenterów. Byli to: Sebastian Chrzanowski, Patryk Demski, Justyna Glazik, Krystian Grudniewski, Sławomir Jarczyński, Marek Jendyk, Krzysztof Kamysz, Marek Królikowski, Maciej Myga, Marek Oller, Łukasz Rocławski, Marcin Sugier, Karol Szonowski. Obecnie prezenterami pracującymi w radiu są: Marcin Sugier, Paweł Tissler, Justyna Glazik

⁶⁰⁰ I. Smagliński, *Radio Głos*, dz. cyt., s. 487.

⁶⁰¹ I. Smagliński, *Diecezjalne Radio GŁOS – pierwsze doświadczenia*, dz. cyt., s. 2.

⁶⁰² Por. tamże, s. 10; Sz.R., *Wywiad z księdzem Ireneuszem Smaglińskim Dyrektorem Radia Głos*, dz. cyt., s. 4; M. Pilas, S. Kwaśny, *W labiryntach Radia Głos*, „Dziennik Tczewski”, 9.12.2005, s. 7.

⁶⁰³ Por. A. Mazurek, dz. cyt., s. 13; M. Werner, *Musimy z uznaniem ukazywać tradycje Kaszubów*, „Zwónek Kaszëbsczi”, 2004, nr 1, s. 2-3.

⁶⁰⁴ Por. I. Smagliński, *Radio Głos*, dz. cyt., s. 487.

⁶⁰⁵ Tamże, s. 481.

⁶⁰⁶ Sz.R., *Wywiad z księdzem Ireneuszem Smaglińskim Dyrektorem Radia Głos*, dz. cyt., s. 4.

⁶⁰⁷ I. Smagliński, *Radio Głos*, dz. cyt., s. 481.

⁶⁰⁸ M. Sitkiewicz, dz. cyt., s. 19; por. B. Wiśniewski, *Od 25 lat na radiowych falach*, dz. cyt., s. 54.

i Szymon Żurawski⁶⁰⁹. Zakres ich zadań obejmuje realizację i prowadzenie programu. W praktyce polega to na koordynowaniu pracy przy konsolecie radiowej oraz mikrofonie. Godziny pracy uzależnione są od pełnionego dyżuru.

W skład zespołu redakcyjnego wchodzi także spikerzy, do których należy odczytywanie gotowych tekstów, takich jak: newsy, ogłoszenia różnych instytucji, ofert pracy, a także przygotowywanie przeglądów prasy. Obecnie spikerem radia jest Katarzyna Wołkowska. Na przestrzeni lat na tym stanowisku pracowały następujące osoby: Aneta Bartoszek, Magdalena Mikulska, Anna Rokicińska, Anita Rutkowska, Alicja Warnke. Osobną grupę stanowią redaktorzy audycji kulturalno-religijnych. Wśród osób piastujących to stanowisko były: Anna Chętnik, Michalina Mazur (siostra zakonna), Mariusz Solecki, Piotr Szmagliński, Dorota Wysocka, a obecnie Małgorzata Zimna-Koszczyńska. Redakcję współtworzy także technik, który zajmuje się studiem nagrań i obsługą techniczną. Jako realizator nagrań dba o sprawność sprzętu radiowego w studio, używanego w terenie, urządzeń nadawczych, a także realizację, montaż i nagrywanie audycji. Od 1994 do 2021 roku tym działem zajmował się Piotr Dembek. Jego następcą od 2021 roku, także w zakresie pełnienia obowiązków realizatora studia, został Miłosz Sadowski.

Istotną rolę w funkcjonowaniu radia odgrywa biuro. Tą pracą zajmują się dwie osoby i do ich zadań należy prowadzenie kadr, księgowości, sekretariatu, a także kontakt z interesantami, korespondencja i archiwizacja dokumentów. Dodatkowo mogą wykonywać pracę redakcyjną. Do 2009 roku obowiązki te pełniły Iwona Chmielecka i Grażyna Jendyk, następnie do 2009 roku Emilia Bałdowska. Obecnie od 2016 roku jest to Iwona Worzała. Według słów ks. Ireneusza Smaglińskiego „radio to organizm, w którym każdy jako pracownik ma zadanie do spełnienia. Daje ono możliwość wykazania się pomysłowością, doświadczeniem i aktywnością oraz pewną samodzielnością”⁶¹⁰.

Dla precyzyjniejszego funkcjonowania radia biskup powołał też Radę Programową. Na początku przewodniczył jej ks. Jerzy Buxakowski⁶¹¹. Po jego śmierci 27 listopada 2011 roku funkcję tę przejął ks. Antoni Dunajski. Pierwsze posiedzenie Rady

⁶⁰⁹ Por. <<https://www.radioglos.pl/radio/pracownicy-radia>> [dostęp: 28.12.2021].

⁶¹⁰ I. Smagliński, *Radio Głos*, dz. cyt., s. 485.

⁶¹¹ Por. A. Mazurek, dz. cyt., s. 12.

Programowej odbyło się 28 grudnia 1994 roku⁶¹². Przyjęto wówczas statut działalności wytyczający kierunek pracy Radia Głos⁶¹³. „Celem działania Rady jest współpraca (...) w zakresie inspirowania oraz oceny prac rozgłośni w duchu wartości ewangelicznych głoszonych przez Kościół katolicki”⁶¹⁴. Kadencja Rady trwa pięć lat. Jej pracami kieruje przewodniczący, a obowiązki sekretarza spoczywają na dyrektorze rozgłośni. Wszelkie kwestie obejmujące zmiany w zakresie kolegium Rady podejmuje biskup diecezjalny. Ustalenia musiały być przegłosowane większością głosów i zatwierdzone przez ordynariusza. Zwyczajne posiedzenia Rady na początku działalności radia odbywały się dwa razy do roku. Stanowiły okazję do analizy rozwoju rozgłośni. „Istotnym czynnikiem wpływającym na rzeczywistość tych spotkań był zawarty w nich dwugłos. Z jednej strony dyrektor radia relacjonował pracę rozgłośni w okresie od ostatniego posiedzenia, a z drugiej strony członkowie rady oceniali pracę zespołu jako słuchacze lub przekazując opinie innych”⁶¹⁵. Członkami Rady Programowej na przestrzeni lat i w różnych kadencjach byli: ks. Tadeusz Borcz, ks. Tadeusz Brzeziński, ks. Antoni Dunajski, ks. Roman Lidziński, ks. Wiesław Mering, ks. Tomasz Patoka, ks. Edmund Rink, ks. Zbigniew Rutkowski, ks. Ireneusz Smagliński – sekretarz, ks. Wojciech Węckowski.

Radio Głos jest rozgłośnią zależną finansowo. Gospodarowanie środkami ekonomicznymi należy do kompetencji Wydziału Ekonomicznego Kurii Diecezjalnej Pelplińskiej. Zaplecze materialne dla radia stworzył biskup Szlaga. Obecnie troska w tym wymiarze bp. Ryszarda Kasyny pozwala swobodnie kierować radiem oraz chroni je od wpływów politycznych, ekonomicznych, medialnych na polskim rynku środków audiowizualnych⁶¹⁶. Ksiądz Smagliński zauważa, że „daje to wielki komfort. Nie zamieniono nas bowiem na narzędzie poprawiania budżetu diecezji, lecz dano nam niezwykłą szansę działalności wolnej od brutalności, która niekiedy cechuje rynek medialny”⁶¹⁷. W takiej sytuacji niejednokrotnie zysk finansowy staje się ważniejszy od prawdy i dobra. Poza tym radio „jest finansowane przez darczyńców – słuchaczy, ale to

⁶¹² Pierwsze robocze spotkanie Rady odbyło się 19 grudnia 1994 roku; por. *Przemówienie ks. bp. Jana Bernarda Szlaga podczas uroczystości poświęcenia Radia Głos*; cyt. za: I. Smagliński, *Radio Głos*, dz. cyt., s. 482.

⁶¹³ Por. *Statut Rady Programowej Katolickiej Rozgłośni Diecezji Pelplińskiej Radia Głos*, Pelplin, 28 grudnia 1994 roku; cyt. za: Z. Gędon, *Nowa ewangelizacja za pomocą środków społecznego przekazu*, dz. cyt., s. 44.

⁶¹⁴ *Statut Rady Programowej Katolickiej Rozgłośni Diecezji Pelplińskiej Radia Głos*, Pelplin, 28 grudnia 1994 roku; cyt. za: I. Smagliński, *Radio Głos*, dz. cyt., s. 486.

⁶¹⁵ Tamże.

⁶¹⁶ Por. tamże; B. Wiśniewski, *Od 25 lat na radiowych falach*, dz. cyt., s. 55.

⁶¹⁷ Tamże.

w bardzo małym procencie (...), wspierający udział w budżecie mają ogłoszenia i reklamy (...)"⁶¹⁸, zdarzają się też sponsorzy. Na łamach „Gazety Tczewskiej” można było przeczytać, że „radio rozbudowuje sferę marketingową”⁶¹⁹. W ostatnich latach, jak zauważa ks. Smagliński, źródłem finansowania rozgłośni są projekty związane z różnorodnymi audycjami (np. ekologicznymi, medycznymi, turystycznymi itp.). Radio Głos przygotowuje je zarówno indywidualnie, jak i we współpracy z innymi rozgłościami w ramach Forum Niezależnych Rozgłośni Katolickich w Polsce⁶²⁰.

Biskup Szlaga powołał 1 lipca 2010 roku na stanowisko specjalisty public relations redaktora ks. Zbigniewa Gełdona. Obecnie pełni on funkcję wicedyrektora radia. Według opinii ks. Smaglińskiego „wniósł on bardzo wiele do technicznej i wizerunkowej strony radia”⁶²¹. We wrześniu 2011 roku zainicjował działalność ewangelizacyjnego zespołu muzycznego NcG, czyli Na cały Głos, którego jest duchowym opiekunem⁶²². Grupa muzyczna promuje „wartości chrześcijańskie rodziny i życia ludzkiego, które zostały zawarte w autorskim koncercie *Cztery Pory Życia – Pro life*”⁶²³. Współtworzący NcG⁶²⁴ twierdzą, że łączy ich „Bóg, modlitwa i pasja do muzyki. Służymy, by głosić, jak dobry jest Pan”⁶²⁵. To jedyny wokalny-instrumentalny zespół w Polsce, który działa przy katolickiej rozgłośni. W jego skład wchodzi ponad 40 osób z Pomorza. Dyrygentem jest Agata Glejt, absolwentka dyrygentury chóralnej na Akademii Muzycznej w Gdańsku⁶²⁶. Działalność zespołu polega na ubogacaniu poprzez „muzykę sakralną uroczystości w bazylice katedralnej w Pelplinie oraz wydarzeń na

⁶¹⁸ Sz.R., *Wywiad z księdzem Ireneuszem Smaglińskim Dyrektorem Radia Głos*, dz. cyt., s. 4.

⁶¹⁹ P. Janas, *Radio Głos ma się coraz lepiej*, dz. cyt., s. 7.

⁶²⁰ Ireneusz Smagliński. Temat: *Radio Głos* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 26 stycznia 2022; 13.43 [cytowany 23 lutego 2022; 19.00]. Korespondencja osobista.

⁶²¹ B. Wiśniewski, *Od 25 lat na radiowych falach*, dz. cyt., s. 54.

⁶²² Por. S. Brzeziński, *Jubileusz 25-lecia Katolickiej Rozgłośni Diecezji Pelplińskiej Radia Głos*, dz. cyt., s. 4.

⁶²³ <<https://nacalyglos.pl/fundacja>> [dostęp: 28.12.2021]; por. B. Wiśniewski, *Od 25 lat na radiowych falach*, dz. cyt., s. 54.

⁶²⁴ Obecnie w skład zespołu wchodzi: Agata Glejt – prowadzenie chóru, Robert Bednarek – gitara akustyczna, Monika Derron – skrzypce, Dawid Gołębiowski – klawisze, Karol Gołębiowski – gitara basowa, Jacek Hoduń – instrumenty klawiszowe, Marta Małka – wiolonczela, Monika Mazella – flet, Marek Puchowski – gitara akustyczna, Mateusz Reszke – skrzypce, Michał Sasinowski – saksofon, Michał Serocki – gitara akustyczna. Wokaliści: Julia Brzyska, Jagoda Chrzanowska, Martyna Dąbrowska, Szymon Derron, Małgorzata Drozdowska, Zuzanna Erdanowska, Konrad Glejt, Julia Gołębiowska, Karolina Górka, Klaudia Górka, Weronika Gromadzka, Paulina Grala, Roksana Kaliszewska, Wiktoria Krajewska, Marcin Lampka, Michalina Lampka, Natalia Lidzińska, Julia Nowopolska, Maria Ossowska, Marzena Partyka, Kinga Piechowska, Ala Piskorska, Joanna Piskorska, Maria Raszeja, Michalina Reimus, Łukasz Schenk, Paweł Tissler, Weronika Tissler, Julia Tomaszewska, Paulina Zajązkowska; por. <<https://nacalyglos.pl/o-zespole>> [dostęp: 7.12.2022].

⁶²⁵ <<https://nacalyglos.pl/fundacja>> [dostęp: 28.12.2021].

⁶²⁶ Por. tamże.

terenie diecezji i Ojczyzny”⁶²⁷. Komponują także własne utwory sakralne – klasyczne oraz pozaliturgiczne. Ważnym dziełem są *Nieszpory świętojańskie* ku czci św. Jana Chrzciciela⁶²⁸. NcG ma „już ogromny dorobek muzyczny, co jest niezwykle cenne i przyczynia się do promocji kultury chrześcijańskiej i naszego radia”⁶²⁹. Na dziesięciolecie jego działalności, 20 listopada 2021 roku, w bazylice katedralnej w Pelplinie biskup Ryszard Kasyna wyraził słowa wdzięczności⁶³⁰. Z tej okazji zespół zobowiązał się do „rozpoczęcia pracy nad autorskim programem ewangelizacyjnym. Będzie to koncert połączony z modlitwą i świadectwami”⁶³¹.

Od 6 grudnia 2011 roku zespół jest aktywny na Facebooku. Liczba obserwujących do 8 stycznia 2022 roku stanowiła 3871 osób⁶³². Działalność na Instagramie zainicjowana została 4 września 2014 roku. Posty publikowane są równoległe do informacji ukazujących się na stronie radia. 8 stycznia 2022 roku liczba obserwujących wyniosła 1236 osób, a do tego dnia opublikowano tam 354 posty⁶³³. Nadto zespół publikuje dane poprzez YouTube’a od 22 stycznia 2021 roku, a licznik subskrybentów wynosi 2510 osób. Liczba wyświetleń poszczególnych postów nie przekracza 900 odsłon. Łącznie odnotowano 1 248 465 wyświetleń na dany dzień⁶³⁴. Zespół prowadzi także sklep internetowy, gdzie można nabyć bluzy, spodnie, kubki i inne gadżety z logo NcG⁶³⁵.

W marcu 2018 roku ks. Zbigniew Gełdon zainspirował istnienie oraz został prezesem Zarządu Fundacji „Na cały Głos”. Jej celem jest popularyzacja muzyki oraz działalność na rzecz organizacji zajmujących się aktywnością muzyczną, oświatową, kulturalną, medialną, radiową oraz dobroczynnością. Fundacja wywodzi się oraz nawiązuje do dzieł propagowanych przez diecezję pelplińską, dlatego jej założeniem jest także popularyzacja muzyki kościelnej, ewangelizacja oraz „edukacja patriotyczno-historyczna, krzewienie kultury muzycznej, w tym regionalnej i ludowej”⁶³⁶. Zajmuje się także wspieraniem działalności artystycznej oraz edukacyjnej młodzieżowego zespołu

⁶²⁷ Tamże.

⁶²⁸ Por. tamże.

⁶²⁹ M. Sitkiewicz, dz. cyt., s. 19.

⁶³⁰ Por. <https://www.radioglos.pl/media/com_podcastmanager/Bp_Kasyna_Katedra_20.11.2021.mp3> [dostęp: 29.12.2021].

⁶³¹ <<https://www.radioglos.pl/wiadomosci/z-zycia-kosciola/9342-modlitwa-i-radosna-ewangelizacja-wpelplinskiej-katedrze?fbclid=IwAR0QrxAphKmpqRvxD8sYleGLSTgDTfgorvSdjR5pygPAdoXVH3FIFsGQ>> [dostęp: 28.12.2021]; por. <<https://nacalyglos.pl/fundacja>> [dostęp: 28.12.2021].

⁶³² Por. <https://www.facebook.com/nacalyglos/about_profile_transparency> [dostęp: 8.01.2022].

⁶³³ Por. <<https://www.instagram.com/nacalyglos>> [dostęp: 8.01.2022].

⁶³⁴ Por. <<https://www.youtube.com/c/nacalyglos/about>> [dostęp: 8.01.2022].

⁶³⁵ Por. <<https://nacalyglos.pl/sklep>> [dostęp: 29.12.2021].

⁶³⁶ <<https://nacalyglos.pl/fundacja>> [dostęp: 28.12.2021].

wokalno-instrumentalnego Na cały Głos. Do jej osiągnięć niewątpliwie można zaliczyć organizację wydarzenia kulturalnego pt. *Przystań – Warsztaty dla duszy*. Skierowane jest ono do „młodzieży z północnej Polski i w atrakcyjny dla niej sposób łączy ze sobą przestrzeń duchowego wzrostu z zakorzenieniem w kulturze i kształtowaniem tożsamości Polaka”⁶³⁷. W wydarzeniu tym uczestniczy ponad 1500 osób, głównie młodzież diecezji pelplińskiej. Program warsztatów w zależności od okoliczności może zawierać m.in. „interaktywne gry terenowe, warsztaty muzyczne, warsztaty regionalne Krajny, Kaszub i Kociewia, koncert zespołu Na cały Głos i Nieboskłonni (...), zwiedzanie zespołu pocysterskiego w Pelplinie”⁶³⁸, spotkanie ze sławną osobą. Ważnym dokonaniem Fundacji jest produkcja autorskiego musicalu pt. *Przebudzenie*, którego głównym celem było włączenie się w obchody 100-lecia odzyskania przez Polskę niepodległości. Warto wspomnieć też o Radiowej Akademii Młodzieżowej. To projekt, który w założeniu ma zwiększyć kompetencje młodzieży w zakresie świadomego odbioru i tworzenia mediów oraz kreowania w nich środowiska lokalnego. „W ramach projektu zrealizowano cykl szkoleń z zakresu edukacji medialnej”⁶³⁹.

Ksiądz Zbigniew Gełdon pełni jednocześnie obowiązki diecezjalnego duszpasterza Duszpasterstwa Muzycznego Diecezji Pelplińskiej, które otacza opieką duchową chóry parafialne, schole oraz wokally-instrumentalne zespoły muzyczne. Duszpasterstwo ma od 28 grudnia 2012 roku własną stronę facebookową powiązaną z Radiem Głos⁶⁴⁰. Do 21 kwietnia 2022 roku odnotowano 511 osób obserwujących. Znajdują się tam informacje o muzycznych wydarzeniach w diecezji pelplińskiej oraz zapowiedzi i relacje z koncertów zespołu NcG.

Zespołowi Radia Głos „nie brakuje pomysłów. Ich realizacja zależy jednak od wielu czynników”⁶⁴¹. Dyrektor rozgłośni zauważa, że „nowe czasy (...) i nasze ambicje uczyniły bardzo wiele. Technika zawsze nas zachwyca i każe stawiać kroki do przodu”⁶⁴². Ksiądz Smagliński twierdzi, że „jakość studyjną można uzyskać w prawie każdym miejscu na ziemi”⁶⁴³. Zależy to od dostępu nadawcy i odbiorcy do Internetu, stąd poprawa jakości montażu audycji, reportaży, transmisji, kwalifikacji. „Od kilku lat radio prowadzi

⁶³⁷ Tamże.

⁶³⁸ Tamże.

⁶³⁹ Tamże.

⁶⁴⁰ Por. <https://www.facebook.com/muzycznyduszpasterz/about/?ref=page_internal> [dostęp: 21.04.2022].

⁶⁴¹ I. Smagliński, *Radio Głos*, dz. cyt., s. 492.

⁶⁴² Tamże, s. 490.

⁶⁴³ Tamże.

transmisje również w wersji wideo. Profesjonalizację tej formy obsługi medialnej znacząco powiększa posiadanie od 2022 roku specjalnego wozu transmisyjnego⁶⁴⁴. Został on zakupiony dla realizacji bogatszej oferty programowej, która ma zbliżyć nadawcę ze środowiskiem lokalnym oraz umożliwić dostęp do wydarzeń⁶⁴⁵. 28 czerwca 2022 roku ks. bp Ryszard Kasyna pobłogosławił wóz. Nowe narzędzie znacznie usprawniło „służbę radia w głoszeniu Dobrej Nowiny oraz posługę na rzecz środowiska lokalnego (...). W praktyce »Radio Głos« staje się telewizją internetową”⁶⁴⁶. Pojazd został wyposażony w mikser audio zawierający 32 kanały oraz mikser wideo pozwalający podłączyć 8 kamer. Od sierpnia 2022 redakcja z jeszcze większą częstotliwością jest obecna na wielu ważnych wydarzeniach, w diecezji i poza jej granicami, mających charakter społeczny i religijny. Materiały publikowane są niemalże każdego dnia na stronie internetowej radia, a archiwizowane na kanale YouTube. Są to transmisje m.in. Mszy św. odpustowych, rekolekcji, Pieszej Pielgrzymki na Jasną Górę, uroczystości patriotycznych⁶⁴⁷.

2.2. Diecezjalne strony internetowe

Istotnym narzędziem, które jest powszechnie dostępne oraz wykorzystywane w celu komunikowania masowego, jest Internet. Raport *Digital 2022* wskazuje, że liczba użytkowników Internetu na świecie w styczniu 2022 roku wyniosła 62,5% populacji⁶⁴⁸. W Polsce odnotowano 32,86 mln internautów, co się równa 87% obywateli⁶⁴⁹. Niewątpliwie wpływ na wzrost liczby użytkowników miały ograniczenia w przemieszczaniu się wprowadzone w związku z Covid-19. Czas lockdownu przyczynił się do nasilenia prób duszpasterskiego dotarcia do wiernych poprzez rzeczywistość wirtualną, stanowiącą naturalny zamiennik dla bezpośredniego kontaktu z potencjalnym odbiorcą. Powszechna dostępność Internetu oraz jego atrakcyjność sprawiają, że jest on wykorzystany nie tylko w celach informacyjnych. Należy zauważyć, że wiele instytucji,

⁶⁴⁴ Ireneusz Smagliński. Temat: *Radio Głos* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 26 stycznia 2022; 13.43 [cytowany 23 lutego 2022; 19.00]. Korespondencja osobista.

⁶⁴⁵ Por. <<https://radioglos.pl/wiadomosci/z-zycia-kosciola/9003-historyczny>> [dostęp: 29.12.2021]; U. Doliwa, *Radio społeczne – trzeci obok publicznego i komercyjnego sektor radiowy*, Olsztyn 2016, s. 56.

⁶⁴⁶ I. Smagliński, *Nowy wóz transmisyjny*, „Pielgrzym”, 2022, nr 15, s. 13.

⁶⁴⁷ Por. <<https://www.youtube.com/c/RadioGlos1994/videos>> [dostęp: 29.09.2022].

⁶⁴⁸ Por. DataReportal (2022), *Digital 2022 Global Overview Report*, <<https://datareportal.com/reports/digital-2022-global-overview-report>> [dostęp: 5.04.2022].

⁶⁴⁹ Por. DataReportal (2022), *Digital 2022 Poland*, <<https://datareportal.com/reports/digital-2022-poland>> [dostęp: 5.04.2022].

także kościelnych, używa go w ramach formacji oraz ewangelizacji⁶⁵⁰. Pojawienie się komputerowych technik telekomunikacji sprawiło, że „Kościół otrzymał nowe środki realizacji swojej misji”⁶⁵¹. Portale internetowe są wykorzystywane w ramach ewangelizacji duszpasterstw środowiskowych. Należą do nich: Serwis internetowy diecezji pelplińskiej, strony Służby Liturgicznej, Duszpasterstwa Rodzin wraz z witrynami Diecezjalnego Zespołu „Dobry Początek” i Centrum Psychologiczno-Pastoralnego „Więź”, skierowana do osób młodych #Przystań Powołania oraz portal księży z pasją. Są to także strony, które powstały z inicjatywy Wydziału Duszpasterstwa: Na Cały Świat i Szlak Sanktuariów Maryjnych, następnie witryny ruchów i stowarzyszeń: Kleryckiego Koła Misyjnego, Akcji Katolickiej, Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży, Ruchu Światło-Życie, Caritas, Wydziału Katechetycznego, Wyższego Seminarium Duchownego, Dzieła Kolpinga, Biblioteki Diecezjalnej im. Biskupa Jana Bernarda Szlagi, Muzeum Diecezjalnego oraz fanpage’ e.

2.2.1. Serwis internetowy diecezji pelplińskiej

Diecezjalny portal internetowy⁶⁵² został zaprojektowany i objęty opieką techniczną przez firmę Meguri z Człuchowa w 2012 roku⁶⁵³. Strona od początku istnienia zbudowana była w układzie trójkolumnowym. Charakteryzowała się właściwą sobie grafiką oraz zawartością. Zakładki porządkujące treść znajdowały się u dołu. Portal zmodernizowano pod koniec 2015 roku. Realizatorem oraz wykonawcą był Seweryn Sildatk. Zmieniona została kolorystyka grafiki. Poszerzono witrynę o linki odsyłające do stron powiązanych tematycznie. W tym wydaniu zakładki, by były bardziej widoczne, umieszczono na górze⁶⁵⁴.

W takiej formie strona funkcjonowała do 3 czerwca 2021 roku, gdy uruchomiono ją w zupełnie nowej odsłonie. Projekt zrealizowała firma Internet-Media z Gdańska. Inicjatorem modernizacji jest bp pelpliński Ryszard Kasyna. Mianował on administratorem ks. Tomasza Szcześniaka⁶⁵⁵. Obecnie przesyłane dane są zabezpieczone szyfrowanym protokołem https (*Hypertext Transfer Protocol Secure*), przez co

⁶⁵⁰ Por. W. Śmigiel, *Internet narzędziem ewangelizacji*, Pielgrzym, 2017, nr 12, s. 4.

⁶⁵¹ Jan Paweł II, *Misja Kościoła w erze komputerów. Orędzie na 24 Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu 1990 r.*, dz. cyt.

⁶⁵² Por. <<https://diecezja-pelplin.pl/>> [dostęp: 6.04.2022].

⁶⁵³ Por. <https://web.archive.org/web/20120901000000*/https://diecezja-pelplin.pl/> [dostęp: 6.04. 2022].

⁶⁵⁴ Por. <<https://web.archive.org/web/20151203235545/https://diecezja-pelplin.pl/>> [dostęp: 6.04. 2022].

⁶⁵⁵ Por. *Nowa strona internetowa diecezji*, „Kurenda Kurii Diecezjalnej Pelplińskiej”, nr 24/2021, 2 czerwca 2021, poz. 113.

wykluczone zostało zagrożenie niebezpiecznego połączenia z portalem. Zarządzanie treścią odbywa się w systemie WordPress. Jest on darmowy, najpopularniejszy i zarazem największy. Witryna działa w sposób responsywny. Ma zdolność dostosowywania się do szerokości ekranu urządzeń mobilnych, jak telefon, tablet, smartfon bądź komputer. Ułatwia to korzystanie z tego medium. Jak zauważa Tomasz Szcześniak, intuicyjny interfejs stał się przez to „bardziej przyjazny, nowoczesny i funkcjonalny”⁶⁵⁶. Portal charakteryzuje się bogatą szatą graficzną. Jego walorem są także zróżnicowane formy przekazu, np. plakat, fotografia, film.

Po wejściu na stronę użytkownik systemu witany jest dynamiczną prezentacją bieżących wydarzeń z diecezji, głównie z Pelplina. Widoczne jest także hasło „Witamy w serwisie internetowym diecezji pelplińskiej”. Zawartość zakładki menu jest uporządkowana tematycznie. Rozpoczyna się od aktualności, które zawierają kolejno: aktualności, wydarzenia, wszystkie aktualności, nekrologi. Kolejne zakładki to: biskupi (wykaz pełniących tę posługę od 1243 roku); diecezja: informacje, historia, patronowie, katedra pelplińska, procesy beatyfikacyjne, dekanaty, sanktuaria, kapituły, projekty unijne, zakony i zgromadzenia; duszpasterstwo: duszpasterstwa środowiskowe, ruchy i stowarzyszenia, kalendarz liturgiczny, kalendarz adoracji w diecezji w intencji powołań, rejony duszpasterskie, domy rekolekcyjne i formacyjne; Kuria: Wydział Administracji, Wydział Formacji Duchowej Kapłanów, Wydział Duszpasterski, Wydział Katechetyczny, Wydział Ekonomiczny, Rady i Komisje Diecezjalne, Komisje Przedwizytacyjne; instytucje diecezjalne: Sąd Biskupi, Wyższe Seminarium Duchowne, szkolnictwo katolickie w diecezji, Biblioteka Diecezjalna, Archiwum Diecezjalne, Muzeum Diecezjalne, Media i wydawnictwo, Domy Kapłana Seniora, Caritas; duchowieństwo: spis kapłanów wraz z podstawowymi informacjami biograficznymi i kontaktowymi, aktualnie pełniący urząd oraz dodatkowe funkcje, dostojnicy papiescy i egzorcycyści; parafie – spis parafii należących do diecezji pelplińskiej wraz z fotografiami kościołów, podstawowymi danymi i notą historyczną; ochrona dzieci i młodzieży: informacje prawne i kontaktowe; Synod 2021-2023”: podstawowe informacje z diecezji. Oddzielnie istnieje łącze odsyłające do sklepu „Przy Katedrze”. W prawym górnym rogu strony głównej znajduje się zakładka do przeszukiwania zawartości portalu, odsyłacz do danych kontaktowych kurii diecezjalnej, a także panel przeznaczony dla księży, do

⁶⁵⁶ Tomasz Szcześniak. Temat: *Portal diecezjalny* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 22 lutego 2022; 13.22 [cytowany 6 kwietnia 2022; 21.50]. Korespondencja osobista.

którego dostęp można uzyskać wyłącznie po zalogowaniu. Zawarte są tam treści skierowane głównie do duchownych. Informację tę stanowią: kurendy, ogłoszenia, dokumenty itp.⁶⁵⁷ Na portalu znajdują się też: wyszukiwarka Mszy św. według godzin i dni ich celebrowania, kalendarz liturgiczny oraz kalendarium nadchodzących wydarzeń. Dostępne są informacje na temat polityki prywatności oraz przestrzegania praw autorskich. Obrazkowe odsyłacze zawarte w witrynie kierują użytkownika bezpośrednio do mediów społecznościowych takich, jak: Facebook, Twitter oraz YouTube. Serwis diecezjalny jest nieustannie doskonalony i rozbudowywany. Opiekuje się nim firma Internet Media z Gdańska⁶⁵⁸.

Diecezjalna strona na Facebooku powstała 21 kwietnia 2021 roku i według danych z 13 maja 2022 roku ma 1224 obserwatorów. Posty publikowane są systematycznie, analogicznie do treści zamieszczanych na portalu diecezjalnym. Twitter diecezji istnieje od grudnia 2015 roku i zarejestrowano 1051 osób obserwujących. Aktywność jest tu mniejsza niż na Facebooku. Do wspomnianego dnia odnotowano 153 tweety. Zakładka YouTube przekierowuje do kanału diecezjalnej rozgłośni Radia Głos.

Administrator zaprasza do współpracy „wszystkich odpowiedzialnych za parafie, wspólnoty, strony internetowe parafii i wszelkie wydarzenia duszpasterskie organizowane na terenie diecezji. Na portalu mogą być publikowane informacje zapowiadające wydarzenia z życia dekanatu, parafii i wspólnot, relacje z ich przebiegu, a także inne wartościowe materiały”⁶⁵⁹, ponieważ podstawowym zadaniem diecezjalnego portalu internetowego jest informowanie. Toteż publikowane są tam wiadomości dotyczące diecezji, dokumentujące bieżące wydarzenia i zapowiadające nadchodzące. Systematycznie aktualizowane treści stanowią o dynamizmie strony. W pierwszym kwartale 2022 roku w samej zakładce aktualności opublikowanych zostało 57 artykułów⁶⁶⁰. Należy jednak zauważyć, że diecezjalna strona wychodzi jednocześnie z przesłaniem ewangelizacyjnym. Wyraża się to pośrednio przez publikowanie zaproszeń oraz informacji do udziału w wydarzeniach zabiegających o wzrost liczby członków

⁶⁵⁷ Por. *Współpraca z portalem diecezji pelplińskiej*, „Kurenda Kurii Diecezjalnej Pelplińskiej”, nr 25/2021, 9 czerwca 2021, poz. 122; *Logowanie księży na nowej stronie diecezji pelplińskiej*, „Kurenda Kurii Diecezjalnej Pelplińskiej”, nr 27/2021, 23 czerwca 2021, poz. 130; *Strona internetowa diecezji*, „Kurenda Kurii Diecezjalnej Pelplińskiej”, nr 40/2021, 22 września 2021, poz. 180; *Kurendy na diecezjalnej stronie internetowej*, „Kurenda Kurii Diecezjalnej Pelplińskiej”, nr 54/2021, 15 grudnia 2021, poz. 254.

⁶⁵⁸ Por. <<https://internet-media.pl/#index>> [dostęp: 13.05.2022].

⁶⁵⁹ Tomasz Szcześniak. Temat: *Portal diecezjalny* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 22 lutego 2022; 13.22 [cytowany 6 kwietnia 2022; 21.50]. Korespondencja osobista.

⁶⁶⁰ Por. <<https://diecezja-pelplin.pl/aktualnosci/>> [dostęp: 7.04.2022].

Kościół lub formację stałych uczestników tejże wspólnoty. Wśród wydarzeń można wymienić: Msze św., rekolekcje, dni skupienia. Innym tego przejawem są dostępne odsyłacze promujące liturgię, studiowanie Pisma Świętego oraz adorację Najświętszego Sakramentu. Portal kieruje również użytkowników do wydarzeń promowanych przez konkretne duszpasterstwa, stowarzyszenia oraz grupy. Większość z przywołanych ma własne strony internetowe, dlatego linki ze strony diecezjalnej przekierowują na wspomniane adresy www., nad którymi pieczę sprawuje Wydział Duszpasterski Kurii Diecezjalnej Pelplińskiej. Do jego zadań należy „koordynacja diecezjalnych inicjatyw duszpasterskich powierzonych przez biskupa diecezjalnego (...), koordynacja prac poszczególnych duszpasterstw działających na terenie diecezji oraz inspirowanie i wdrażanie nowych inicjatyw pastoralnych”⁶⁶¹. Informacje o Wydziale znajdują się na portalu diecezjalnym z zakładkach „Kurii” – „Wydział Duszpasterski”⁶⁶². Funkcje dyrektora Wydziału pełni ks. Krzysztof Piątkiewicz, członkami zespołu są: ks. Radosław Karczewski, ks. Marcin Kunda, ks. Piotr Lipkowski, ks. Tomasz Syltak oraz ks. Tomasz Szcześniak.

2.2.2. Strona internetowa Duszpasterstwa Służb Liturgicznych

Pierwsza odsłona strony internetowej służb liturgicznych powstała ok. roku 2002 z inicjatywy ks. Arkadiusza Ćwiklińskiego. Jej twórcą był Marcin Walewski. Zawierała informacje formacyjne dla ministrantów i lektorów oraz bieżące wiadomości związane z wydarzeniami roku liturgicznego. Służyła pomocą w organizowaniu zawodów sportowych służb liturgicznych. Zawarta na portalu diecezjalnym informacja dotycząca Duszpasterstwa Służb Liturgicznych wskazuje, jakie są zadania aktualnej, istniejącej od 2016 roku⁶⁶³ strony internetowej⁶⁶⁴, która służy formacji ministrantów, lektorów i ceremoniarzy. W ramach jej „działalności jest realizowane przygotowanie do tych

⁶⁶¹ <<https://diecezja-pelplin.pl/kuria/wydzial-duszpasterski/>> [dostęp: 13.05.2022].

⁶⁶² W zakładce Wydział Duszpasterski znajduje się nieaktualny link do strony: <www.duszpasterstwopelplin.pl>. Z danych archiwalnych wynika, że witryna istniała w latach 2016-2021. Menu strony: aktualności, struktura wydziału, zadania, kalendarium, duszpasterstwa specjalistyczne, domy rekolekcyjne, Szkoła Animatorów i Liderów, program formacji kandydatów do bierzmowania, zrzeszenia, rekolekcje kapłańskie, Szlak Sanktuariów Maryjnych Diecezji Pelplińskiej, do pobrania, kontakt; por. <<https://web.archive.org/web/20210118062140/http://duszpasterstwopelplin.pl/>> [dostęp: 11.07.2022]. Jej zawartość w dużej mierze przejęła przebudowana w 2021 roku strona diecezjalna w zakładce „duszpasterstwo”. Inne, jak np. SZAL lub Szlak Sanktuariów Maryjnych, mają własne strony internetowe.

⁶⁶³ Marcin Walewski. Temat: *Strona internetowa ministrantów i lektorów* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 17 września 2022; 8.54 [cytowany 17 września 2022; 11.20]. Korespondencja osobista.

⁶⁶⁴ Pierwszy artykuł opublikowano 12 lutego 2016 roku; Grzegorz Miotk. Temat: *Duszpasterstwo ministrantów. Strona internetowa i Facebook* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 29 marca 2022; 22.54 [cytowany 10 kwietnia 2022; 22.20]. Korespondencja osobista.

posług oraz liczne inicjatywy duchowe, integracyjne, a także sportowe⁶⁶⁵. Pomysłodawcą projektu oraz jego realizatorem, podobnie jak portalu diecezjalnego, jest Seweryn Sildatk⁶⁶⁶. Administratorem został ks. Maciej Zabrocki⁶⁶⁷. Od 2018 roku osobą odpowiedzialną za witrynę jest diecezjalny duszpasterz służb liturgicznych ks. Grzegorz Miotk⁶⁶⁸. Dane przesyłane są za pomocą protokołu http (*Hypertext Transfer Protocol*). Oznacza, to że nie są one zaszyfrowane, tym samym stroną zakwalifikowano jako niezabezpieczoną. Nadto nie zawiera ona informacji na temat polityki prywatności oraz przestrzegania praw autorskich. Zaletą strony jest jej responsywność, przez co prawidłowo wyświetla się ona na urządzeniach mobilnych. W skali miesiąca odwiedza ją od 1500 do 2000 osób⁶⁶⁹. W czasie obostrzeń związanych z pandemią cieszyła się jeszcze większym zainteresowaniem.

Zarządzanie treścią odbywa się w systemie Joomla!. Układ jest jednokolumnowy, w jednakowej, statycznej formie: zdjęcie lub plakat oraz opis lub tekst, przy zachowaniu jednolitej szaty graficznej. Na szczycie witryny umieszczone są zakładki, które służą nawigacji strony. W panelu znajdują się: aktualności, galeria, Służba Liturgiczna (ministranci, lektorzy, ceremoniarze), formacja (formacja ministrantów, formacja kandydatów), dokumenty Kościoła, spotkania z rodzicami, duszpasterze, świadectwa, czytelnia, kontakt. Dodatkowo z witryny głównej można przejść do aktualności oraz linków odsyłających na portal Radia Głos. Publikacje umieszczane są systematycznie. Ich liczba jest zróżnicowana ze względu na przebieg roku liturgicznego⁶⁷⁰.

Administrator zauważa, że głównym celem strony jest informowanie „członków służby liturgicznej o wszystkich podejmowanych inicjatywach na forum diecezjalnym, rejonowym, dekanalnym i parafialnym”⁶⁷¹. Publikowane artykuły dotyczą liturgii oraz

⁶⁶⁵ <<https://diecezja-pelplin.pl/duszpasterstwa/duszpasterstwo-liturgicznej-sluzby-oltarza/>> [dostęp: 10.04.2022].

⁶⁶⁶ Por. <<https://web.archive.org/web/20170131153033/http://ministranci.diecezja-pelplin.pl/>> [dostęp: 9.04.2022].

⁶⁶⁷ Grzegorz Miotk. Temat: *Duszpasterstwo ministrantów. Strona internetowa i Facebook* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 29 marca 2022; 22.54 [cytowany 10 kwietnia 2022; 22.20]. Korespondencja osobista.

⁶⁶⁸ Por. <<http://ministranci.diecezja-pelplin.pl/>> [dostęp: 9.04.2022].

⁶⁶⁹ Grzegorz Miotk. Temat: *Duszpasterstwo ministrantów. Strona internetowa i Facebook* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 29 marca 2022; 22.54 [cytowany 10 kwietnia 2022; 22.20]. Korespondencja osobista.

⁶⁷⁰ W pierwszym kwartale 2022 roku w zakładce Aktualności opublikowanych zostało 14 artykułów; por. <<http://ministranci.diecezja-pelplin.pl/aktualnosci/>> [dostęp: 10.04.2022].

⁶⁷¹ Grzegorz Miotk. Temat: *Duszpasterstwo ministrantów. Strona internetowa i Facebook* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 29 marca 2022; 22.54 [cytowany 10 kwietnia 2022; 22.20]. Korespondencja osobista.

odbywających się w diecezji przedsięwzięć realizowanych w ramach tegoż duszpasterstwa. Podejmowany jest też temat ewangelizacji. Polega on na wdrażaniu Programu Formacji Służb Liturgicznych, który istnieje od 1 września 2019 roku. W zakładce Formacja udostępniane są materiały służące do przygotowania kandydatów do służby liturgicznej oraz pomocne w dalszej formacji. Pogrupowano je tematycznie: wprowadzenie w posługę ministranta, znaczenie prezbiterium, ambony i ołtarza, naczynia i szaty liturgiczne, dzwonki, symbolika wody i kadzidła, zgromadzenie ludu Bożego, uczestnictwo w zbiórce ze starszymi ministrantami, modlitwa służby liturgicznej, służba w czasie nabożeństw, wystrój kościoła, szczególne wydarzenie w parafii, święci patroni, przypomnienie wiadomości, przygotowanie do promocji. Główne tematy to: zgromadzenie liturgiczne, liturgia Kościoła, ołtarz i ambona, rok liturgiczny. Na stronie znajdują się też tematycznie poukładane dokumenty Kościoła oraz materiały pomocnicze dla rodziców, których synowie służą przy ołtarzu⁶⁷². Akcent ewangelizacyjny na stronie jest też obecny poprzez zamieszczone tam świadectwa osób związanych ze służbą liturgiczną oraz zagadnienia dotyczące duchowości, znajdujące się w zakładce Czytelnia.

Od 13 maja 2012 roku istnieje grupa ministrancka na Facebooku. Dane z 7 grudnia 2022 roku informują o 977 osobach obserwujących. Posty są publikowane systematycznie, większość równoległe ze stroną internetową, zmienia się tylko forma wpisu na krótszą i bardziej dynamiczną, zazwyczaj opatrzoną linkiem przenoszącym do strony internetowej Duszpasterstwa Służb Liturgicznych⁶⁷³.

2.2.3. Strona internetowa Duszpasterstwa Rodzin

Zadania tegoż duszpasterstwa zostały zdefiniowane na portalu diecezjalnym w informacji dotyczącej Duszpasterstwa Rodzin oraz Obrony Życia Poczętego i Duchowej Adopcji. Czytamy tam, że w ten sposób Kościół pelpliński odpowiada „za szeroko rozumianą formację i wsparcie duszpasterskie rodzin diecezji pelplińskiej”⁶⁷⁴. Tym samym zarysowane zostały zadania strony internetowej⁶⁷⁵, która powstała w 2013 roku. Inicjatorem jest diecezjalny duszpasterz rodzin ks. Sławomir Ałaszewski. Od tego czasu pełni on również obowiązki jej administratora⁶⁷⁶. Projekt wykonały, zrealizowały

⁶⁷² Por. <<http://ministranci.diecezja-pelplin.pl/formacja>> [dostęp: 11.04.2022].

⁶⁷³ <<https://pl-pl.facebook.com/Ministranci-Diecezja-Pelplińska-429327247087157/>> [dostęp: 7.12.2022].

⁶⁷⁴ <<https://diecezja-pelplin.pl/duszpasterstwa/duszpasterstwo-rodzin/>> [dostęp: 12.04.2022].

⁶⁷⁵ Por. <<http://www.rodzinydiecezjipelplinskiej.pl/>> [dostęp: 12.04.2022].

⁶⁷⁶ Sławomir Ałaszewski. Temat: *Pytania do strony* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 23 marca 2022; 10.59 [cytowany 13 kwietnia 2022; 23.00]. Korespondencja osobista.

i sukcesywnie uzupełniały osoby zaangażowane w duszpasterstwo. Od początku istnienia strona funkcjonowała w systemie Joomla!. W 2022 roku podjęto prace nad jej budową w systemie WordPress, co pozwoliło nadać stronie nowoczesny i bardziej dynamiczny charakter. W pierwotnej, jak i obecnej odsłonie dane przesyłane były i są za pomocą protokołu http, co daje jej kwalifikację – niezabezpieczona. Obecnie istniejącą stronę wykonała firma Internet Media Polska Sp. j. z Gdańska. Ta witryna w odróżnieniu od poprzedniej jest responsywna⁶⁷⁷. Zawiera informacje o polityce prywatności oraz przestrzeganiu praw autorskich. Szata graficzna i kolorystyka w poprzedniej wersji były różnorodne. Obecnie grafika nawiązuje wizualnie do portalu diecezjalnego. W obu odsłonach strony zastosowana jest konwergencja – przenikanie form medialnych typu: film, zdjęcia, audio w formie linków do plików MP3, wideo, plakat.

Nawigacja obecnej odsłony odbywa się za pomocą zakładek na górze witryny. W prawym górnym rogu widnieje kontakt. W pasku poniżej: aktualności, wydarzyło się, diecezja pelplińska – co stanowi przekierowanie na portal diecezjalny oraz KODR, czyli stronę Krajowego Ośrodka Duszpasterstwa Rodzin. Dwa pierwsze odnośniki obejmują tzw. zagadnienia rodzinne: narzeczeni, małżonkowie, dzieci, rodzina, wiara i liturgia, wsparcie w trudnościach, w obronie życia. Poniżej znajdują się odnośniki kierujące do wydarzeń oraz instytucji działających w obrębie diecezji pelplińskiej: Królowa Rodzin, doradcy życia rodzinnego, Zespół „Dobry Początek”, dobre wakacje, wieczory dla małżonków, rekolekcje małżeńskie, ruchy i wspólnoty małżeńsko rodzinne, kongresy i spotkania rodzin, Msze dla rodzin po stracie dziecka, rodziny osób niepełnosprawnych, spotkania i kongresy rodzin, marsze dla życia i rodziny, warsztaty rozwoju osobistego, audycje w Radiu Głos, rekolekcje w Bysławku, tato.net⁶⁷⁸. Na dzień 11 lipca 2022 roku należy stwierdzić, że strona wymaga jeszcze dopracowania. Niektóre odnośniki są puste lub kierują do zagadnień pokrywających się z innymi odnośnikami.

W poprzedniej wersji strony prezentowane były zagadnienia z Polski i Kościoła, które sygnalizowano w formie leadu w witrynie głównej. Bogatą zawartość tematyczną miało umieszczone po lewej menu: narzeczeni, małżonkowie, dzieci, rodzina, zagrożenia rodziny, w obronie życia, doradcy życia rodzinnego, dokumenty Kościoła, galeria wydarzeń, diecezja pelplińska, Polska, Kościół, polecamy, napisz do nas, ostatnio dodane, wspomóż posługę rodzinie. Kolumna menu po prawej również dotyczyła

⁶⁷⁷ Tamże.

⁶⁷⁸ Por. <<http://rodzinydiecezjipelplinskiej.pl/krolowa-rodzin/>> [dostęp: 11.07.2022].

tematyki związanej z działaniami prorodzinnymi i zawierała informacje oraz relacje z wydarzeń, dane kontaktowe i terminarze. U dołu znajdowały się hasła – tagi, za pomocą których użytkownik uzyskiwał dostęp do spisu artykułów zawierających wybrane słowo. Z danych licznika wejść wynikało, że najbardziej popularne publikacje dotyczyły odnowienia przysięgi przez małżonków oraz przygotowania do sakramentu małżeństwa⁶⁷⁹. Przez dziewięć lat działania opublikowano ok. 600 artykułów⁶⁸⁰. W czasie pandemii Covid-19 ukazywały się rzadziej z powodu zakazu organizowania wydarzeń w dużym gronie osób.

Nowa strona internetowa Duszpasterstwa Rodzin pełni funkcję informacyjną. Jednak, jak zauważa ks. Sławomir Ałaszewski, jej „głównym celem jest formacja małżeńsko-rodzinna. Treści służą głównie ewangelizacji małżonków, rodziców, rodzin oraz duszpasterzy”⁶⁸¹. Strona jest bogata w zasoby ewangelizacyjne przeznaczone dla każdego etapu powstawania i funkcjonowania rodziny: świadectwa narzeczonych i małżonków, modlitwy, przygotowania do spowiedzi, dni skupienia, rekolekcji itd.⁶⁸² Tym samym obejmują obszary dotyczące ewangelizacji i są dla niej przestrzenią.

U góry strony znajdują się odsyłacze do mediów społecznościowych. Grupa Rodzin Diecezji Pelplińskiej jest aktywna na Facebooku i YouTubie. Strona facebookowa powstała 11 września 2013 roku. Do 11 lipca 2022 roku odnotowano 1256 osób obserwujących fanpage. Posty są publikowane systematycznie i wyprzedzają materiały ukazujące się w aktualnościach strony internetowej. Forma wpisu jest zwięzła, zilustrowana za pomocą bogatej fotogalerii oraz materiałów filmowych. Kanał na YouTubie pod nazwą „Więzi rodzinne” zawiera 94 filmy własnej produkcji. Uruchomiono go 15 czerwca 2017 roku; zarejestrowano 713 subskrybentów i 60 298 wyświetleń.

Zauważalny jest wpływ strony na budowanie wspólnotowości w diecezji, bowiem spaja ona kwestie prorodzinne na jednej platformie wirtualnej. Znajdują się tu m.in.

⁶⁷⁹ Popularność artykułów publikowanych na stronie na podstawie licznika wejść: *Odnowienie przysięgi małżeńskiej* (58 336), *Warunki dobrej spowiedzi narzeczonych* (38 691), *Kontakt* (15 899), *Weekend dla narzeczonych z lekcją tańca* (13 350), *Warto wiedzieć o spowiedzi przedślubnej* (11 958); Sławomir Ałaszewski. Temat: *Pytania do strony* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 23 marca 2022; 10.59 [cytowany 13 kwietnia 2022; 23.00]. Korespondencja osobista.

⁶⁸⁰ W pierwszym kwartale 2022 roku w zakładce Aktualności opublikowane zostały zaledwie 2 artykuły; por. <<http://www.rodzinydiecezjipelplinskiej.pl/aktualnosci>> [dostęp: 23.04.2022].

⁶⁸¹ Sławomir Ałaszewski. Temat: *Pytania do strony* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 23 marca 2022; 10.59 [cytowany 13 kwietnia 2022; 23.00]. Korespondencja osobista.

⁶⁸² Por. *Spotkania małżeńskie*, „Kurenda Kurii Diecezjalnej Pelplińskiej”, nr 43/2021, 6 października 2021, poz. 193; *Spotkania małżeńskie*, „Kurenda Kurii Diecezjalnej Pelplińskiej”, nr 7/2022, 9 lutego 2022, poz. 24.

informacje i linki odnoszące się do doradztwa życia rodzinnego, rekolekcji, ruchów i stowarzyszeń, poradni parafialnych, Centrum Psychologiczno-Pastoralnego „Więź”, audycji rodzinnych w Radiu Głos oraz promujące działalność Diecezjalnego Zespołu „Dobry Początek”. Treści publikowane na stronie oraz w mediach społecznościowych Duszpasterstwa Rodzin korespondują z zawartością innych stron poświęconych rodzinie. Pelpliński Ośrodek Spotkań Małżeńskich korzysta z portalu ogólnopolskiego⁶⁸³, ponadto od 15 lipca 2015 roku ma stronę społecznościową na Facebooku z liczbą 294 użytkowników obserwujących (do 11 lipca 2022 roku). Diecezjalny Zespół „Dobry Początek” ma własną stronę internetową. Skupia swoje działania na narzeczonych i odpowiada za przygotowanie ich do małżeństwa⁶⁸⁴.

2.2.4. Strona internetowa Diecezjalnego Zespołu „Dobry Początek”

Częścią działalności Duszpasterstwa Rodzin jest Diecezjalny Zespół „Dobry Początek”. Realizuje on zadanie przygotowania narzeczonych do życia w małżeństwie we współpracy z parafialnymi zespołami małżonków i księży. Dekretem biskupa diecezjalnego w skład Rady Koordynacyjnej Zespołu powołani zostali w 2013 roku: ks. Wojciech Klawikowski, ks. Sławomir Ałaszewski, Violeta i Robert Poziemscy, Dorota i Sławomir Liss⁶⁸⁵. W tym też roku powstała strona internetowa⁶⁸⁶ będąca początkowo witryną Zespołu ds. Nowej Ewangelizacji Diecezji Pelplińskiej, z którego to wywodzi się Zespół „Dobry Początek”⁶⁸⁷. Ksiądz Ałaszewski jako duszpasterz rodzin wspomina, że „przez pierwsze trzy lata strona służyła informowaniu o działaniach nowej ewangelizacji w całej diecezji, szczególnie chodziło o Msze św. z modlitwą o uzdrowienie i bazę wspólnot w naszej diecezji”⁶⁸⁸. Obecnie głównym celem witryny jest informowanie o terminach, rekolekcjach i spotkaniach organizowanych przez Zespół „Dobry Początek” oraz możliwość zapisania się na Weekendy dla Narzeczonych, Spotkania dla Narzeczonych i Wieczory dla Małżonków. Stronę od początku jej istnienia w imieniu Rady Koordynacyjnej prowadzi Robert Poziemski.

⁶⁸³ Por. <<https://spotkaniamalzenskie.pl/>> [dostęp: 13.04.2022].

⁶⁸⁴ Por. <<https://diecezja-pelplin.pl/duszpasterstwa/duszpasterstwo-rodzin/>> [dostęp: 13.04.2022].

⁶⁸⁵ Por. *Komunikat Diecezjalnego Duszpasterza Rodzin*, „Kurenda Kurii Diecezjalnej Pelplińskiej”, nr 14/2022, 30 marca 2022, poz. 73.

⁶⁸⁶ Por. <<https://www.ewangelizacjapelplin.pl/>>; również przekierowanie z adresu docelowego: <www.dobry-poczatek.pl> [dostęp: 27.04.2022].

⁶⁸⁷ Sławomir Ałaszewski. Temat: *Prośba dotycząca mediów ZDP* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 26 kwietnia 2022; 16.41 [cytowany 28 kwietnia 2022; 10.10]. Korespondencja osobista.

⁶⁸⁸ Tamże.

Początkowo strona zbudowana była w systemie WordPress, natomiast od 2017 roku jest witryną Google. Dzięki tej zmianie stała się bardziej bezpieczna, służy bowiem jako platforma zapisu na rekolekcje i spotkania⁶⁸⁹. Dokonuje się tego za pomocą formularzy tworzonych w oprogramowaniu służącym do administrowania ankietami Google Forms. Przesyłanie i odbieranie informacji pozostaje prywatne dzięki zabezpieczeniu witryny za pomocą protokołu https. Strona wyświetla się prawidłowo na urządzeniach mobilnych. Prosta nawigacja funkcjonuje dzięki zakładkom w lewostronnym pasku: Zespół „Dobry Początek” jako nagłówek i zarazem podpis do wspólnej fotografii członków Zespołu; Weekendy dla Narzeczonych (świadczenia, terminy i zapisy WDN, najczęściej zadawane pytania); Spotkania dla Narzeczonych (terminy i zapisy SDN); Wieczory dla Małżonków (WDM Tczew, Grzybno, Pogódki, Starogard Gdański); kontakt. Po prawej umieszczono pasek wyszukiwania.

Częstotliwość publikowania treści uzależniona jest od liczby organizowanych wydarzeń – są to zazwyczaj terminy oraz formularze zapisu. Na rok 2022 organizatorzy przewidzieli zrealizowanie ok. czterdziestu programów rekolekcyjnych⁶⁹⁰. Z założenia witryna stanowi narzędzie komunikacji między Zespołem „Dobry Początek” a odbiorcą, niemniej treść, która za jej pośrednictwem jest promowana, ma charakter ewangelizacyjny. Proponowane rekolekcje i spotkania dotyczą formowania w zakresie duchowości narzeczonych i małżonków. Dodatkowo dostępne są świadectwa uczestników, którzy zdaniem ks. Sławomira Ałaszewskiego „bardziej świadomie uczestniczą w życiu religijnym. Po zawarciu małżeństwa czasem wchodzą w skład Zespołu i sami prowadzą rekolekcje dla innych”⁶⁹¹.

Witryna nie ma odsyłaczy do mediów społecznościowych, jednak Zespół korzysta z konta na Facebooku. Fanpage „Dobry Początek” powstał 16 kwietnia 2013 roku i do 11 lipca 2022 roku miał 610 obserwatorów. Podobnie jak strona internetowa służył początkowo jako narzędzie do informowania o działaniach Zespołu ds. Nowej Ewangelizacji. Obecnie publikowane są głównie informacje na temat programów proponowanych przez „Dobry Początek”, zapowiedzi wydarzeń oraz fotoreportaże.

⁶⁸⁹ Na przestrzeni miesiąca marca odnotowano 196 zapisów na proponowane wydarzenia. Obostrzenia związane z pandemią Covid-19 ograniczyły możliwość organizowania rekolekcji, co przełożyło się na niewielkie zainteresowanie stroną internetową; Sławomir Ałaszewski. Temat: *Prośba dotycząca mediów ZDP* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 26 kwietnia 2022; 16.41 [cytowany 30 kwietnia 2022; 10.10]. Korespondencja osobista.

⁶⁹⁰ Tamże.

⁶⁹¹ Tamże.

Fanpage umożliwia też podtrzymywanie relacji między uczestnikami po zakończeniu rekolekcji.

2.2.5. Strona internetowa Centrum Psychologiczno-Pastoralnego „Więź”

Formacja i szeroko rozumiane wsparcie rodzin diecezji pelplińskiej realizowane przez Duszpasterstwo Rodzin dokonuje się przy udziale i pomocy Centrum Psychologiczno-Pastoralnego „Więź”⁶⁹². Zostało ono powołane do istnienia dekretem bp. diecezji Ryszarda Kasyny w 2013 roku jako placówka, której zadaniem jest niesienie specjalistycznej pomocy osobom i rodzinom przeżywającym trudności życiowe, a także obciążonym problemami psychicznymi i duchowymi. Dotyczy to również profilaktyki i edukacji „w celu promocji zdrowia i propagowania integralnego rozwoju osoby ludzkiej⁶⁹³” w aspekcie psychicznym, duchowym, fizycznym i społecznym⁶⁹⁴. Dyrektorem Centrum jest ks. Krzysztof Naczka, zaś wicedyrektorem ks. Sławomir Ałaszewski. Z inicjatywy Zarządu w tym samym roku powstała strona internetowa. Jej celem było rozpowszechnianie informacji o działaniach podejmowanych przez Centrum oraz o realizowaniu jego statutowych celów, docierając z ofertą do jak najszerszego grona zainteresowanych odbiorców⁶⁹⁵. Administratorem i moderatorem przez pierwsze lata istnienia strony był świecki wolontariusz. Od dwóch lat zajmuje się tym firma konsultingowa, administratorem jest Adam Plutowski, a opiekę merytoryczną sprawuje dyrektor „Więzi”⁶⁹⁶.

Zarządzanie treścią odbywa się w systemie WordPress, dane przesyłane są za pomocą protokołu https. Strona jest zabezpieczona certyfikatem SSL⁶⁹⁷, co oznacza, że dane szyfrowane są już na urządzeniu i w takiej postaci przesyłane na serwer. Dostosowuje się do urządzeń mobilnych. Szata graficzna jest statyczna, prezentuje się dość ubogo, chociaż stosuje konwergencję. Treści publikowane są zależnie od aktualnej

⁶⁹² Por. <<https://diecezja-pelplin.pl/duszpasterstwa/duszpasterstwo-rodzin/>> [dostęp: 30.04.2022].

⁶⁹³ *Statut Centrum Psychologiczno-Pastoralnego „Więź”*, 2013, 2, 3; <<https://www.centrumwieszpl/wp-content/uploads/2014/05/Statut-tekst-jednolity.pdf>> [dostęp: 30.04.2022].

⁶⁹⁴ Por. <<https://centrumwieszpl/centrum/>> [dostęp: 30.04.2022].

⁶⁹⁵ Krzysztof Naczka. Temat: *Pytania o media* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 26 kwietnia 2022; 22.01 [cytowany 30 kwietnia 2022; 18.15]. Korespondencja osobista.

⁶⁹⁶ Tamże.

⁶⁹⁷ Tamże.

oferty i działań marketingowych, najczęściej dwa do czterech wpisów w tygodniu. Również liczba wejść zależy od liczby promowanych aktualnie projektów⁶⁹⁸.

Poruszanie się po stronie ułatwiają następujące zakładki: start; Centrum; zespół (Tczew, Starogard Gdański, Chojnice, Kościerzyna, Lębork, edukacja i profilaktyka, nasi wolontariusze); oferta; galeria (Tczew, Starogard Gdański, Chojnice, Kościerzyna); Szkoła Formacyjna św. Józefa; naprotechnologia; Przyjaciół Rodziny (kim jest Przyjaciół Rodziny i jak można pomóc, o akcji, nasi darczyńcy, aktualności Przyjaciół Rodziny); projekty unijne (termomodernizacja budynków Terapii Rodzinnej, Społeczne Centrum Wsparcia Rodziny rozszerzone o dokumentację projektu do pobrania, Centrum Usług Społecznych); polecamy (czytelnia, oddział leczenia zaburzeń nerwicowych i osobowościowych, grupa rozwoju osobistego dla księży); duchowość; kontakt; RODO. Wiadomościom tym towarzyszy prawostronny pasek informujący o możliwości podjęcia współpracy z Centrum oraz przekazania datku na wsparcie działalności. Znajdują się tam również dane do szybkiego kontaktu, informacja o newsletterze oraz odsyłacze do stron facebookowych. Dodatkowo umieszczone odsyłacze zostały pogrupowane według kategorii tematycznej lub grupy docelowej. Można wyróżnić: aktualności, biuro pomocy prawnej, czytelnia, dla dzieci, dla młodzieży, dla rodziców, dla seniorów, duchowość, grupy terapeutyczne, termomodernizacja budynków Terapii Rodzinnej, warsztaty tematyczne, Weekendy dla Narzeczonych.

Na stronie publikowana jest aktualna oferta pomocy dla osób potrzebujących psychologicznego, terapeutycznego i pastoralnego wsparcia. Znajdują się też informacje o wydarzeniach z zakresy profilaktyki i edukacji oraz pomocy duchowej. Zajmując się integralnym rozwojem człowieka, działania „Więzi” przygotowują go do przyjęcia Dobrej Nowiny o Chrystusie, czyli podejmują tzw. preewangelizację⁶⁹⁹.

Strona połączona jest z mediami społecznościowymi: Facebookiem i YouTubem. Społeczność facebookowa posiada kilka kont należących do Centrum Psychologiczno-Pastoralnego „Więź”. Zależy to od miejsca funkcjonowania danej jednostki w diecezji. Od 3 czerwca 2014 istnieje profil Centrum w Starogardzie Gdańskim z liczbą 1620 osób obserwujących do 30 kwietnia 2022 roku; 15 września 2015 roku zarejestrowano

⁶⁹⁸ Przybliżona liczba wejść na stronę wynosi od 300 do 400. Adam Plutowski. Temat: *Pytanie* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 30 kwietnia 2022; 13.17 [cytowany 30 kwietnia 2022; 20.22]. Korespondencja osobista.

⁶⁹⁹ Krzysztof Naczka. Temat: *Pytania o media* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 26 kwietnia 2022; 22.01 [cytowany 30 kwietnia 2022; 18.15]. Korespondencja osobista.

chojnicki Facebook z 394 obserwatorami; oddział kościerski funkcjonuje na stronie od 15 maja 2016, obserwuje go 362 użytkowników; tczewski istnieje od 2 listopada 2016 roku i 443 osoby zadeklarowały status obserwatora; lęborski od 26 listopada 2019 i odnotowano 349 użytkowników obserwujących profil. Fanpage'e powstawały wraz z rozwojem kolejnych oddziałów „Więzi”. Ich zadaniem było dotarcie do lokalnej społeczności⁷⁰⁰. Treści publikowane na wszystkich kontach są zbliżone, pojawiają się systematycznie, zależnie od nadchodzących i realizowanych przedsięwzięć. Kanał YouTube, który zawiera 13 publikacji filmowych, istnieje od 21 lutego 2020 roku i miał 115 subskrybentów oraz 2951 wyświetleń na dzień 8 września 2022.

Należy zauważyć, że strona centrumwiesz.pl współpracuje z innymi portalami informacyjnymi w diecezji, zamieszczając ich logo i udostępniając linki. Nadto dwie z wbudowanych zakładek – Szkoła Formacyjna św. Józefa⁷⁰¹ oraz naprotechnologia⁷⁰² mają własne adresy pod patronatem „Więzi”. Celem wspomnianej Szkoły Formacyjnej jest „umacnianie tożsamości kapłańskiej i osób życia konsekrowanego w dążeniu do dojrzałości i integracji różnych sfer życia (cielesnej, psychicznej, duchowej)”⁷⁰³. Realizacja tego celu odbywa się w trakcie formacji w oparciu o modlitwę i Eucharystię, które stale powinny towarzyszyć osobie powołanej, oraz w czasie warsztatów psychologicznych czy też sesji tematycznych bądź psychoterapii⁷⁰⁴. Szkoła istnieje od 2017 roku jako jednostka Centrum i współpracuje z diecezjalnym ośrodkiem rekolekcyjno-wypoczynkowym w Białogórze. Narzędziem do kontaktu z osobami zainteresowanymi ofertą jest strona internetowa założona w tym samym roku⁷⁰⁵. Jest to responsywna witryna bazująca na oprogramowaniu Joomla!. Dane przesyłane są za pomocą protokołu http. Na stronie głównej zamieszczona jest dynamiczna prezentacja fotografii z informacją na temat Szkoły oraz oferty kursów i rekolekcji. Na stronie znajdują się następujące zakładki: start, aktualności, o nas, oferta, zespół, galeria, kontakt, polecamy. Treści publikowane są zgodnie z kalendarzem wydarzeń w formie zapowiedzi.

⁷⁰⁰ Według danych administratora wejścia łącznie na wszystkie strony Facebooka „Więzi” to średnio od 15 000 do 20 000 osób w skali miesiąca; Adam Plutowski. Temat: *Pytanie* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 30 kwietnia 2022; 13.17 [cytowany 30 kwietnia 2022; 20.22]. Korespondencja osobista; Krzysztof Naczka. Temat: *Pytania o media* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 26 kwietnia 2022; 22.01 [cytowany 30 kwietnia 2022; 18.15]. Korespondencja osobista.

⁷⁰¹ Por. <<http://www.szkołaformacyjna.pl/>> [dostęp: 30.04.2022].

⁷⁰² Por. <<http://www.propunkt.pl/>> [dostęp: 30.04.2022].

⁷⁰³ <<http://www.szkołaformacyjna.pl/o-nas>> [dostęp: 30.04.2022].

⁷⁰⁴ Por. <<http://www.szkołaformacyjna.pl/o-nas>> [dostęp: 30.04.2022].

⁷⁰⁵ Por. <<https://web.archive.org/web/20180106050823/http://www.szkołaformacyjna.pl/aktualnosc>> [dostęp: 30.04.2022].

Towarzyszy temu rozbudowany opis⁷⁰⁶. Strona połączona jest z Facebookiem utworzonym 31 maja 2017 roku i obserwowanym do 30 kwietnia 2022 roku przez 533 osoby. Posty publikowane są systematycznie i stanowią zapowiedzi nadchodzących wydarzeń organizowanych przez Centrum „Więź” i realizowanych stacjonarnie bądź online w formie rekolekcji, warsztatów, webinarów, szkoleń itp.

Istniejąca od 2016 roku⁷⁰⁷ strona Propunkt, do której prowadzi zakładka „naprotechnologia”, jest platformą poradni troski o płodność działającej w ramach Centrum „Więź”. Celem placówki jest „pomoc w problemach związanych z niepłodnością w ramach programu NaProTechnologii oraz w rozpoznawaniu rytmu płodności małżeńskiej⁷⁰⁸. Strona zapewnia kontakt z Diecezjalnym Doradcą Życia Rodzinnego dr Anną Baranowską. Witryna nie ma rozbudowanej struktury. Zarządzanie treścią odbywa się na oprogramowaniu Joomla!, a dane przesyłane są za pomocą protokołu http. Głównym motywem jest fotografia opatrzona komentarzem przewodnim i danymi kontaktowymi. Zakładki zawierają podstawowe treści: *home*, niepłodność, rozpoznawanie płodności małżeńskiej i kontakt.

2.2.6. Strona internetowa dla rozeznających powołanie

Strona internetowa #Przystań Powołania⁷⁰⁹ jest dedykowana „przede wszystkim młodym ludziom rozeznającym swoje życiowe powołanie”⁷¹⁰. Początkowo istniała jako witryna poświęcona wydarzeniom ewangelizacyjnym przeznaczonym dla młodzieży diecezji. Realizatorem strony był w 2017 roku Seweryn Sildatk⁷¹¹, a w jej prowadzenie zaangażowały się „poszczególne podmioty odpowiedzialne za duszpasterstwo młodzieży”⁷¹²: Ruch Światło-Życie, Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży, ministranci, Szkoła Animatorów i Liderów itd. Inicjatorem przebudowy strony był ks. bp Arkadiusz Okrój. Przygotował on projekt założeń dotyczących jej działalności, poświęcając szczególną uwagę adresatom, czyli osobom, które „nie boją się dialogu, dyskusji, sporu”⁷¹³, natomiast Kościół interpretują „jako przestrzeń dla ludzi mających otwarte

⁷⁰⁶ Por. <<http://www.szkołaformacyjna.pl/aktualnosci>> [dostęp: 30.04.2022].

⁷⁰⁷ Por. <<https://web.archive.org/web/20160825195106/http://www.propunkt.pl/>> [dostęp: 30.04.2022].

⁷⁰⁸ Por. <<http://www.propunkt.pl/>> [dostęp: 30.04.2022].

⁷⁰⁹ Por. <<https://przystanpelplin.pl/>> [dostęp: 19.04.2022].

⁷¹⁰ <<https://diecezja-pelplin.pl/aktualnosci/nowa-odslona-strony-przystanpelplin-pl/>> [dostęp: 19.04.2022].

⁷¹¹ Por. <<https://web.archive.org/web/20170603143952/http://www.przystanpelplin.pl/>> [dostęp: 19.04.2022].

⁷¹² Dominik Rocznik. Temat: *Informacje o stronie* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 23 marca 2022; 22.13 [cytowany 19 kwietnia 2022; 22.00]. Korespondencja osobista.

⁷¹³ Tamże.

umysły i serca”⁷¹⁴. Chodzi o osoby młode zmagające się z dylematami oraz decydujące o wyborze nowej szkoły i podejmujące refleksje dotyczące życia i powołania⁷¹⁵. Strona miała zostać przebudowana tak, by integrować młodych. Służyć temu miała wizualizacja oraz dynamika. Ideą było publikowanie głoszenia Słowa i dawania świadectwa. W pierwszej fazie w realizację zadań związanych z prowadzeniem serwisu zaangażowanych było trzydziestu kapłanów głoszących codzienny komentarz do Liturgii Słowa. W 2021 roku nastąpiła modernizacja, a odpowiedzialnymi za stronę zostali ks. Dominik Rocznik i Karina Plichta. Programistami mianowano Łukasza Grzenkowicza i Mateusza Gawrońskiego. Za kręcenie i składanie filmików odpowiadać miał Krzysztof Wencki, a grafiką zajęła się Anna Paula Szmeichel-Wiśniewska⁷¹⁶. W nowej odsłonie strona pojawiła się na początku 2022 roku⁷¹⁷. Po modernizacji odnotowano wzrost zainteresowania serwisem⁷¹⁸. Od tego czasu publikowane są komentarze do niedzielnej Liturgii Słowa. Oglądalność materiału z 4 września 2022 roku wyniosła 271 wyświetleń.

Witrynę zbudowano w systemie bazującym na silniku WordPress, dzięki czemu jest dynamiczna i atrakcyjna wizualnie oraz responsywna. Dane przesyłane są za pomocą protokołu https. Dostępne są informacje dotyczące polityki prywatności. Na stronie następuje konwergencja, czyli przenikanie form medialnych – filmu i plakatu. Poruszanie się po serwisie umożliwiają dynamiczne „kafelki” opatrzone nazwą: usłysz głos, kapłaństwo, małżeństwo, życie konsekrowane, młodzież, słowo na niedzielę. Pod poszczególnymi zakładkami znajdują się filmy tematyczne z udziałem księży, kleryków, sióstr zakonnych, małżeństw, młodzieży poruszające kwestie rozeznania powołania, świadectwa i komentarze do Słowa Bożego. Dodatkowo w widoku głównym znajduje się panel zawierający film, w którym bp Arkadiusz Okrój zaprasza do korzystania ze strony. Nad wszystkim umieszczono logo i wizerunek patrona dzieła – błogosławionego Carla Acutisa. Z głównej witryny można też uzyskać dostęp do zakładki z opisem jego życiorysu. Po wejściu w dowolny element odsłania się także dostęp do wyszukiwarki

⁷¹⁴ Tamże.

⁷¹⁵ Tamże.

⁷¹⁶ Tamże.

⁷¹⁷ Por. #Przystań Powołania, „Kurenda Kurii Diecezjalnej Pelplińskiej”, nr 1/2022, 5 stycznia 202, poz. 2.

⁷¹⁸ Dominik Rocznik. Temat: *Informacje o stronie* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 23 marca 2022; 22.13 [cytowany 19 kwietnia 2022; 22.00]. Korespondencja osobista.

zawartości portalu. Treści publikowane są regularnie, materiały graficzne kilka razy w tygodniu, a świadectwo lub katecheza jeden lub dwa razy w miesiącu⁷¹⁹.

W centralnym punkcie znajdują się odsyłacze obrazkowe do mediów społecznościowych: Facebooka, Instagrama i YouTube'a. Strona facebookowa Przystań powstała 5 kwietnia 2020 roku i do 19 kwietnia 2022 roku odnotowano 934 obserwujących. Natomiast 8 września 2022 roku liczba ta wzrosła do 1000. Posty są publikowane na bieżąco, równoległe z zawartymi na stronie internetowej. Dodatkowo znajdują się tam aktualne informacje, ciekawostki, modlitwy, wartościowe cytaty. Na Instagramie przystanpelplin funkcjonuje od 2020 roku. Do 5 kwietnia miała 297 postów (głównie są to fotografie opatrzone cytatem) i 245 obserwujących. Do 8 września 2022 roku liczba ta wzrosła do 314 postów i 283 obserwujących. Na YouTube'a przesyła dane od 7 kwietnia 2020 roku. W kwietniu odnotowano 424 subskrybentów i 9305 wyświetleń, a do 8 września 2022 roku 455 subskrybentów i 14 324 wyświetleń.

Strona #Przystań Powołania bazuje na obrazie i słowie mówionym. Jej głównym założeniem, obok wspomnianej już pomocy młodemu człowiekowi w rozeznawaniu powołania, jest również stymulacja środowiska tak, by oddziaływało na młodych ludzi. Spełnia także funkcję ewangelizacyjną, oferując bogactwo świadectw, katechez i komentarzy do Ewangelii. Bazuje na żywym przekazie, wskazując wzory realizacji powołania na służbę Bogu w różnych formach i stanach. Daje młodemu człowiekowi wzór świętości życia w osobie Carla Acutisa. Ponadto jest źródłem „cennej aktualizacji dotychczasowego doświadczenia i odkryć dokonanych za sprawą łaski Bożej dla osób, które swoją drogę już odnalazły”⁷²⁰. Wspólnota osób tworzących stronę również sama podlega ewangelizacji, realizując spotkania formacyjno-warsztatowe. Twórcy zapewniają, że jest to „»miejsce« w Internecie, gdzie można poczuć się jak w domu i »spotkać« osoby podobnie jak my podążające drogą wiary”⁷²¹.

2.2.7. Portal księży z pasją

Portal internetowy priest.pl⁷²² powstał w odpowiedzi na ograniczenia związane z pandemią Covid-19 w 2020 roku⁷²³ z inicjatywy ks. Marcina Woelkego. „Gdy kościoły

⁷¹⁹ W pierwszym kwartale 2022 roku opublikowano 27 filmów; por. <<https://przystanpelplin.pl/>> [dostęp: 23.04.2022].

⁷²⁰ <<https://diecezja-pelplin.pl/aktualnosci/nowa-odslona-strony-przystanpelplin-pl/>> [dostęp: 20.04.2022].

⁷²¹ Tamże.

⁷²² Por. <<https://priest.pl/>> [dostęp: 20.04.2022].

⁷²³ Por. <<https://web.archive.org/web/20200717000356/https://priest.pl/>> [dostęp: 20.04.2022].

zostały zamykane, księża starali się zrobić wszystko, by nie pozostawić wiernych bez pasterzy. Wtedy zrodził się pomysł stworzenia Priest.pl⁷²⁴. Budowanie wspólnoty wiernych i duchownych przeniesiono do przestrzeni wirtualnej, aby nie zaniedbać głoszenia Ewangelii i katechizowania. Pierwotnie platforma oraz związane z nią media społecznościowe stanowiły narzędzie do transmisji Mszy św. i nabożeństw. Obecnie strona ma za zadanie wspierać duszpasterską pracę księży w diecezji pelplińskiej, „służyć ułatwieniu kontaktu z wiernymi w parafiach oraz poza ich granicami (...), służyć wszystkim jako katolicki portal informacyjno-ewangelizacyjny”⁷²⁵. Z czasem do redakcji dołączyli inni księża i osoby świeckie, także pracownicy naukowcy. Od 13 lutego 2022 roku redaktorem naczelnym portalu został ks. Arkadiusz Guz, a redaktorami: ks. Marek Chmist, ks. Piotr Fankidejski, ks. Krystian Feddek, ks. Marek Jażdżewski, ks. Jarosław Oszuścik, ks. Marek Szynkowski, ks. Dawid Taborski, ks. Marcin Woelke. Ponadto z serwisem współpracują księża – przedstawiciele dekanatów diecezji pelplińskiej – oraz pracownicy naukowcy: ks. Wojciech Gliniecki, ks. Wojciech Pikor i Magdalena Józwiak. Zarządzanie stroną i kwestie związane z opieką informatyczną pozostają w gestii księży, którzy na bieżąco ją modernizują i dostosowują do zmieniających się norm i potrzeb. Pod względem prawnym odpowiada za nią właściciel domeny, którym jest ks. Marcin Woelke⁷²⁶.

Stronę internetową zbudowano na silniku WordPress, jest atrakcyjna wizualnie i intuicyjna w obsłudze, a także responsywna. W skali miesiąca odnotowuje się kilkadziesiąt tysięcy odsłon⁷²⁷. W czasie pandemii było ich zdecydowanie więcej z powodu potrzeby wiernych w uczestniczeniu we Mszach św. online. Dane przesyłane za pomocą bezpiecznego protokołu https są szyfrowane. Dostępne są informacje dotyczące polityki prywatności oraz polityki cookies. Występuje konwergencja w postaci przeplatania form pisanych z mediami audio i wideo. Publikacje cykliczne umieszczane są w portalu regularnie, natomiast informacje o wydarzeniach z diecezji i świata ukazują się zależnie od częstotliwości ich występowania⁷²⁸.

⁷²⁴ <<https://priest.pl/ks-marcin-woelke/>> [dostęp: 20.04.2022].

⁷²⁵ <<https://priest.pl/>> [dostęp: 20.04.2022].

⁷²⁶ Marcin Woelke. Temat: *Strona Priest*, cz. 2 [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 2 marca 2022; 12.15 [cytowany 20 kwietnia 2022; 18.30]. Korespondencja osobista.

⁷²⁷ Tamże. Według danych pozyskanych z Google Analytics. Głównie są to odbiorcy z terenu Polski, ale też ze Stanów Zjednoczonych, Niemiec, Irlandii i innych krajów, stanowią oni jednak zdecydowaną mniejszość.

⁷²⁸ W pierwszym kwartale 2022 roku w zakładce Informacje opublikowane zostały 32 artykuły; por. <<https://priest.pl/kategoria/informacje/>> [dostęp: 23.04.2022].

Portal wita użytkownika dynamiczną prezentacją fotografii opatrzonych tytułem bieżącego wydarzenia lub proponowanej zakładki, która otwiera się po kliknięciu. Drugim sposobem nawigacji są umieszczone u szczytu strony kategorie tematyczne: katecheza (wolne głosy – artykuły pisane przez księży, w których przez pryzmat Ewangelii komentują aktualne wydarzenia, katecheza dla narzeczonych online, film na weekend, katecheza środowowa, Domownicy Boga); Słowo Boże (komentarze do czytań niedzielnych, Ewangelia w obrazkach, rozważania biblijne, czytania na każdy dzień); nauka Ojców (*Via Sanctorum*, nauka Ojców Kościoła); aktualności (informacje, wydarzenia, zgłoszenia wydarzeń religijnych – dostępny dla wszystkich formularz umożliwiający przesłanie informacji o wydarzeniach z parafii, miejscowości lub okolicy); modlitwa (transmisje Mszy św. i nabożeństw, Msza św. w twoich intencjach z transmisją na żywo, modlitwy śpiewane, recytowane i wzory); kontakt (formularz kontaktowy, redakcja i współpraca, o stronie).

Na stronie głównej znajdują się ponadto aktualności, zapowiedzi nadchodzących działań w diecezji, licznik czasu dotyczący najbliższego wydarzenia duszpasterskiego oraz okienka prowadzące do transmisji na żywo Mszy św., Apelu maryjnego i modlitwy różańcowej. Istnieje możliwość rozwinięcia odsyłacza, który uruchamia dostęp do mediów społecznościowych – Facebooka, YouTube’a i Instagrama. Platforma facebookowa Priest.pl istnieje od 13 grudnia 2019 roku i do 23 kwietnia 2022 roku odnotowano 8214 obserwatorów. Publikowane posty nie są jedynie powielaniem treści zawartej w serwisie, ale jego rozwinięciem o aktualne informacje z życia diecezji, transmisje modlitw podejmowanych w parafiach oraz w sieci, plakatów, zapowiedzi, relacji itp. Kanał na YouTube utworzono 16 grudnia 2019 roku, do 23 kwietnia 2022 roku odnotowano 2310 subskrybentów oraz 109 849 wyświetleń. Film dotyczący festiwalu *Katolicy Na Ulicy – Człuchów 2022* opublikowany 14 czerwca 2022 roku uzyskał do 8 września 2022 roku 270 wyświetleń. Za pomocą tego medium nagrywane i odtwarzane są filmy, które umieszczono w portalu głównym. Społeczność instagramowa liczyła 269 osób obserwujących. Opublikowano 271 postów, które różnią się formą od udostępnianych w pozostałych mediach przez Priest.pl. Większość z nich to plakaty zawierające cytaty z nauczania bł. kard. Stefana Wyszyńskiego, nieliczne zdjęcia oraz zapowiedzi wydarzeń.

Założyciel strony ks. Marcin Woelke zauważa, że podlega ona ciągłej modyfikacji. Początkowo „największy nacisk kładziono na zadania związane z dostępem

do sakramentów (...) oraz odpowiedzi na bieżące potrzeby, takie jak konieczność przeprowadzania kursów przedmażeńskich, które nie mogły odbywać się w formie stacjonarnej (...). Obecnie portal pełni także funkcję informacyjną, w związku z czym pojawiają się na bieżąco informacje dotyczące Kościoła na świecie, w Polsce i naszej diecezji. Współpracujemy także ze wszystkimi instytucjami diecezjalnymi poprzez różnego rodzaju projekty, które wspólnie realizujemy⁷²⁹. W serwisie dostępna jest nadal katecheza online dla narzeczonych⁷³⁰. Znajdują się tutaj również wszystkie informacje i propozycje Duszpasterstwa Młodzieży dedykowane ludziom młodym. Priest.pl ma być z założenia pomocą dla wszystkich głoszących przekaz o Bogu i Kościele. Bogactwo dostępnych treści pozwala w różnorodny sposób wykorzystywać je w ramach ewangelizacji. „Na stronie można znaleźć informacje o wydarzeniach ewangelizacyjnych dziejących się na terenie diecezji i poza jej granicami”⁷³¹. Zróżnicowane tematycznie cykliczne katechezy, komentarze związane z przeżywanym rokiem liturgicznym, nauki dotyczące wzorców świętości, wspólna modlitwa – to narzędzia, które należy wykorzystać na drodze duchowego rozwoju.

2.2.8. Strona internetowa Diecezjalnego Forum Duszpasterskiego „U Źródła Łaski”

W 2019 roku z inicjatywy Wydziału Duszpasterskiego Kurii Pelplińskiej powstała strona internetowa⁷³², która miała być wizytówką zaplanowanego na ten rok Diecezjalnego Forum „U Źródła Łaski”. Celem Forum było wprowadzenie w etap „odnowy wiary w Jezusa Chrystusa dla całej naszej wspólnoty diecezjalnej (...). Czytając znaki czasu, słuchając uważnie papieża Franciszka, zachęceni przez Pasterza naszej diecezji, uznaliśmy, że nadszedł czas, by zaprosić całą wspólnotę diecezjalną do działania, poprzedzonego wspólnym błaganiem o nową Pięćdziesiątnicę”⁷³³. Zadaniem strony internetowej było w pierwszej kolejności wsparcie przygotowania do Forum, a po jego zakończeniu miała stać się platformą komunikacji dla tych, którzy będą chcieli trwać

⁷²⁹ Marcin Woelke. Temat: *Strona Priest* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 23 lutego 2022; 21.22 [cytowany 23 kwietnia 2022; 18.00]. Korespondencja osobista.

⁷³⁰ Por. *Komunikat Diecezjalnego Duszpasterza Rodzin*, „Kurenda Kurii Diecezjalnej Pelplińskiej”, nr 14/2022, 30 marca 2022, poz. 73.

⁷³¹ Marcin Woelke. Temat: *Strona Priest, cz. 2* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 2 marca 2022; 12.15 [cytowany 23 kwietnia 2022; 18.30]. Korespondencja osobista.

⁷³² Por. <<http://nacalyswiat.pl>> [dostęp: 23.04.2022].

⁷³³ <<http://nacalyswiat.pl/co-to-jest-forum/program-forum/78-aktualnosci/88-witamy-na-stronie-diecezjalnego-forum-u-zrodla-laski>> [dostęp: 25.04.2022].

we wspólnocie żywej wiary⁷³⁴. Obostrzenia związane z pandemią Covid-19 wymusiły na organizatorach zmianę formy wydarzenia, ograniczając je do spotkania modlitewnego i Mszy św. odprawionej pod przewodnictwem bp. pelplińskiego Ryszarda Kasyny. Następnym ograniczeń był niewielki zakres popularyzacji strony internetowej Forum. Obecnie podstawowym jej celem jest wsparcie duszpasterstwa diecezjalnego⁷³⁵. W 2022 roku strona przysłużyła się również do zorganizowania kolejnego Forum Duszpasterskiego „U Źródła Łaski”, które odbyło się 4 czerwca. Wydarzenie było poprzedzone nowenną przed Zesłaniem Ducha Świętego prowadzoną w dziewięciu sanktuariach maryjnych w diecezji pelplińskiej. Transmitowano je na stronie nacalyswiat.pl oraz na antenie Radia Głos. Forum stanowiło zarazem zakończenie i podsumowanie etapu Synodu o synodalności⁷³⁶.

Odpowiedzialny za stronę jest dyrektor Wydziału Duszpasterskiego, natomiast twórcą i pierwszym administratorem witryny był ks. Tomasz Szcześniak. Dziś funkcję administratora pełni Piotr Puchalski (świecki wolontariusz Szkoły Animatorów i Liderów)⁷³⁷. Zarządzanie treścią przebiega w oparciu o system Joomla Templates, dane przesyłane są za pomocą protokołu http. Dostępna jest polityka prywatności. Prawa autorskie do wszystkich publikacji są własnością Wydziału Duszpasterskiego⁷³⁸. Witryna jest responsywna. Występuje przenikanie form medialnych typu: film, zdjęcia, pliki audio i plakat. Szata graficzna jest jednorodna, ale uwagę przykuwa motyw strony głównej z grafiką wyobrażającą Zesłanie Ducha Świętego. Od momentu powstania witryna nie uległa modernizacji, natomiast trwają prace mające na celu zmianę jej wyglądu⁷³⁹. Treści publikowane są średnio raz w miesiącu, najczęściej jest to zaproszenie na wydarzenie duszpasterskie lub warsztaty⁷⁴⁰.

Poruszanie się po serwisie ułatwiają zakładki umiejscowione w górnej części strony: strona główna; co to jest Forum? (zaproszenie na Forum Diecezjalne, program Forum, mapa wydarzenia, inicjatywy towarzyszące z podkategoriami: modlitwa, post,

⁷³⁴ Por. tamże.

⁷³⁵ Wydział Duszpasterski. Temat: *Pytania do strony internetowej* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 8 kwietnia 2022; 14.26 [cytowany 25 kwietnia 2022; 20.00]. Korespondencja osobista.

⁷³⁶ Por. <<https://diecezja-pelplin.pl/aktualnosci/zapowiedz-diecezjalne-forum-duszpasterskie-u-zrodla-laski/>> [dostęp: 12.09.2022].

⁷³⁷ Wydział Duszpasterski. Temat: *Pytania do strony internetowej* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 8 kwietnia 2022; 14.26 [cytowany 26 kwietnia 2022; 20.00]. Korespondencja osobista.

⁷³⁸ Tamże.

⁷³⁹ Tamże.

⁷⁴⁰ W pierwszym kwartale 2022 roku na stronie głównej opublikowano 4 wpisy; por. <<http://nacalyswiat.pl/>> [dostęp: 26.04.2022].

mój dar, św. Jan Paweł II... i ja, zgłoszenia na Forum); duszpasterstwo (Szkoła Animatorów i Liderów, dla ciebie, dla małżeństw, dla młodzieży, dla księży, dla wspólnot, dom rekolekcyjny, dom formacyjny); kalendarz; multimedia (audio, wideo); do pobrania (dzień ze Stasiem Kostką, dzień z Karoliną Kózkówną); sprawdź u źródła; FAQ; kontakt. Dodatkowo trzy animowane zakładki na środku strony powielają dostęp do informacji o Forum. Przewijając stronę, można uzyskać dostęp do aktualności, które zawierają zapowiedzi bądź relacje z wydarzeń duszpasterskich. Pomocnym narzędziem do poruszania się po zasobach serwisu jest wyszukiwarka. Odnośniki: transmisje live oraz YouTube prowadzą do filmów przesłanych na kanał społecznościowy utworzony 31 marca 2020 roku. W kwietniu 2022 odnotowano 720 subskrybentów i 85 498 wyświetleń.

Strona ma charakter informacyjno-ewangelizacyjny. Powstała krótko przed pandemią i wówczas zyskała zainteresowanie, odpowiadając na pojawiające się w związku z nią potrzeby. Przeprowadzono dwie edycje rekolekcji online oraz cykl nagrań „sprawdź u źródła”, który wyjaśniał kwestie teologiczne budzące wątpliwości spowodowane czasem pandemii, a dotyczące np. przyjmowania Komunii Świętej na rękę⁷⁴¹. Serwis oferuje materiały formacyjne dla małżeństw, młodzieży i wspólnot, propozycje sposobu realizacji dni skupienia dla kandydatów do bierzmowania oraz informacje dotyczące działań ewangelizacyjnych w diecezji. Realizuje pierwotny cel Forum, którym było jednoczenie wiernych na modlitwie o wylanie Ducha Świętego i odnowienie Kościoła diecezjalnego i powszechnego.

2.2.9. Strona internetowa Szlaku Sanktuariów Maryjnych Diecezji Pelplińskiej

Szlak Sanktuariów Maryjnych Diecezji Pelplińskiej powstał w 2017 roku w setną rocznicę objawień fatimskich jako wypełnienie prośby Jezusa, by Jego Matka była bardziej znana i kochana⁷⁴². Jest to projekt realizowany przez diecezjalny oddział Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży, współfinansowany ze środków Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego. Ideą projektu jest nawiedzenie dwunastu kościołów⁷⁴³, które Maryja „wyróżniła darem wybrania i wyjątkowego

⁷⁴¹ Wydział Duszpasterski. Temat: *Pytania do strony internetowej* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 8 kwietnia 2022; 14.26 [cytowany 26 kwietnia 2022; 20.00]. Korespondencja osobista.

⁷⁴² Por. <<http://szlakpelplin.pl/>> [dostęp: 27.04.2022].

⁷⁴³ Por. <<http://szlakpelplin.pl/jak-zdobyc-szlak/>> [dostęp: 27.04.2022].

umiłowania, czyniąc z nich szeroko otwarte przestrzenie łaski i błogosławieństwa⁷⁴⁴. Jednocześnie zaistniała potrzeba stworzenia narzędzi, które umożliwią odwiedzającym sanktuaria lepiej przeżyć podróż i rozwinąć się przede wszystkim w sferze duchowości⁷⁴⁵. Z tego powodu Wydział Duszpasterski pelplińskiej kurii stał się inicjatorem powstania w 2018 roku strony internetowej Szlaku⁷⁴⁶. W roku 2019 zmodyfikowano szatę graficzną i uzupełniono treści wypracowane w ramach drugiej edycji projektu. Odpowiedzialnym za stronę został Dyrektor Wydziału Duszpasterskiego, a administratorem Maciej Kozak przy wsparciu wolontariuszy zajmujących się kwestiami informatycznymi oraz mediami społecznościowymi.

Strona działa na silniku WordPress Oria, sklasyfikowano ją jako niezabezpieczoną, jednak nie zbiera i nie przetwarza w żaden sposób danych odwiedzających⁷⁴⁷. Prawa autorskie do publikacji stanowią własność Wydziału Duszpasterskiego, a wszystkie dzieła są udostępnione na stronie na otwartej licencji⁷⁴⁸. Witryna jest dostosowana do urządzeń mobilnych. Występuje konwergencja, dostępne są różne formy medialne: film, zdjęcia, pliki audio, plakaty. Bogata szata graficzna i dynamiczne zakładki przyczyniają się do atrakcyjności strony. Ze względu na jej szczególny charakter publikacja nowych treści odbywa się rzadko, raczej polega na aktualizacji danych.

Nawigacja odbywa się za pomocą zakładek umieszczonych w centralnym miejscu strony: czym jest Szlak?; jak zdobyć Szlak? (regulamin); Sanktuaria (Byszewo – NMP Królowa Krajny, Kościerzyna – NMP Bolesna, Kościerzyna – MB Królowa Rodzin, Lubiszewo – MB Pocieszenia, Pelplin – MB Wniebowzięta, Piaseczno – MB Królowa Pomorza i Matka Jedności, Płochocin – NMP Matka Kościoła, Sianowo – MB Królowa Kaszub, Świecie – MB Częstochowska, Topolno – MB Uzdrawienie Chorych, Wiele – MB Pocieszenia, Zamarte – MB Szkaplerzna, aktualności); dla turysty (audioprzewodnik, aplikacja mobilna, e-przewodnik, paszporty pielgrzyma, propozycje tras); sobota z Maryją; kontakt. Dodatkowo na dynamicznym pasku znajdują się ikonki zawierające fotografie z poszczególnych sanktuariów, które pozwalają na bezpośrednie

⁷⁴⁴ <<http://szlakpelplin.pl/>> [dostęp: 27.04.2022].

⁷⁴⁵ Wydział Duszpasterski. Temat: *Pytania do strony internetowej* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 8 kwietnia 2022; 14.26 [cytowany 27 kwietnia 2022; 20.00]. Korespondencja osobista

⁷⁴⁶ Por. <<http://szlakpelplin.pl/>> [dostęp: 27.04.2022].

⁷⁴⁷ Wydział Duszpasterski. Temat: *Pytania do strony internetowej* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 8 kwietnia 2022; 14.26 [cytowany 26 kwietnia 2022; 20.00]. Korespondencja osobista.

⁷⁴⁸ Tamże.

przekierowanie do opisu miejsca oraz audioprzewodnika i dostępu do Google Maps. Strona oferuje propozycje tras, wskazując na mapie tzw. ślady GPS, oraz mobilną aplikację, którą napisano na potrzeby projektu. Dostępny jest również zapisany w formacie PDF e-przewodnik po Szlaku. Narzędziem ułatwiającym poruszanie się po serwisie jest wyszukiwarka.

U szczytu strony umieszczono graficzne odsyłacze do: poczty, Instagramu, Twittera i fanpage'a facebookowego, który powstał 24 lipca 2018 roku. Do 27 kwietnia 2022 roku odnotowano 1284 osoby obserwujące profil. Posty są umieszczane systematycznie i odnoszą się do bieżących lub nadchodzących wydarzeń z życia diecezji i poszczególnych sanktuariów. Na koncie instagramowym, które założono w 2018 roku, opublikowano 65 plakatów zawierających pliki graficzne, modlitwy bądź ważne cytaty; do tego też czasu 227 osób zadeklarowało się jako obserwujący. Twitter również istnieje od 2018 roku i brak na nim aktualnych wpisów. Zarejestrowano 66 tweetów i 45 obserwujących. Nieoznaczone w witrynie konto w serwisie YouTube założono 18 października 2019 roku. We wrześniu 2022 roku liczba subskrybentów wyniosła 23 i odnotowano 1481 wyświetleń.

Zasadniczym celem witryny jest prezentowanie użytecznych wiadomości dotyczących Szlaku Sanktuariów. Administrator zaznacza, że „strona ma raczej charakter informacyjno-wizytówkowy⁷⁴⁹”. Tym samym stanowi bazę materiałów oraz narzędzi, z których można swobodnie korzystać. Nie można pominąć jej wartości ewangelizacyjnej, zawiera bowiem materiały i działania formacyjne oraz duszpasterskie przeznaczone dla księży, małżeństw, młodzieży i wspólnot, a także ofertę warsztatową i propozycje działań Szkoły Animatorów i Liderów Diecezji Pelplińskiej⁷⁵⁰. Na stronie, jak i portalach społecznościowych umieszczono cykl filmów pt. *Sobota z Maryją* z rozważaniami dotyczącymi Matki Bożej lub *Otwieramy bramy Nieba*, który wyjaśniał znaczenie odpustów. Ostatni publikowany 10 kwietnia 2021 roku odnotował 94 wyświetlenia.

Efektom istnienia serwisu jest zwiększenie świadomości dotyczącej diecezji i miejsc, w których można dostąpić szczególnej łaski. Nawiązana została także współpraca między kustoszami sanktuariów w celu promowania miejsc kultu⁷⁵¹.

⁷⁴⁹ Tamże.

⁷⁵⁰ Tamże.

⁷⁵¹ Tamże.

2.2.10. Strona internetowa Kleryckiego Koła Misyjnego

Duszpasterstwo Misyjne Diecezji Pelplińskiej „zrzesza w sobie wszystkie inicjatywy ukierunkowane na rzecz wsparcia działań misyjnych Kościoła”⁷⁵². Jedną z inicjatyw podejmowanych w diecezji jest Kleryckie Koło Misyjne działające przy Wyższym Seminarium Duchownym w Pelplinie. Aktywność Koła skierowana jest przede wszystkim do dzieci i polega na zaangażowaniu ich w duchowość misyjną poprzez organizowanie różnego typu zajęć, rekolekcji, zjazdów i obozów⁷⁵³. Na potrzeby realizowania tych zadań powstała strona internetowa⁷⁵⁴, której podstawową rolą jest informowanie o wydarzeniach. Dodatkowo pełni ona funkcję platformy służącej do zapisu chętnych do udziału w szeroko rozumianych działaniach⁷⁵⁵. Administracją zajmują się klerycy odpowiedzialni za Kleryckie Koło Misyjne. Na przestrzeni lat byli to m.in.: Tomasz Szcześniak, Maciej Dzwonkowski, Andrzej Patrzykąt, Marcin Ruszkowski, Patryk Wyka, Adam Buchholz.

Witryna powstała w 2011 roku, autorem serwisu był Tomasz Szcześniak i pierwotnie zbudowano ją na podstawie FabThemes WordPress⁷⁵⁶. Od roku 2019 pracuje na silniku WordPress Oria. Strona jest niezabezpieczona, dane przesyłane są za pomocą protokołu http. Prawidłowo otwiera się na urządzeniach mobilnych. Bogata szata graficzna łączy różnorodne formy przekazu – obok słowa pisanego są to pliki audio i wideo, plakat, fotografie. Treści publikuje się raz na kilka miesięcy, w zależności od organizowanych przez Kleryckie Koło Misyjne wydarzeń⁷⁵⁷. Z tego samego powodu liczba odwiedzin jest zróżnicowana i stanowi od kilku osób do ponad 100 dziennie w czasie realizowania inicjatyw duszpasterskich⁷⁵⁸.

Poruszanie się po stronie umożliwiają zakładki: strona główna; o nas (historia Kleryckiego Koła Misyjnego, współczesność Koła Misyjnego, członkowie naszego Koła, rekolekcje misyjne w Pelplinie, obóz misyjny w Garczynie, warsztaty misyjne, Zwiastun Misyjny – nasza gazetka); Koła Misyjne (co to jest Koło Misyjne?, jak założyć Koło

⁷⁵² <<https://diecezja-pelplin.pl/duszpasterstwa/duszpasterstwo-misyjne/>> [dostęp: 2.05.2022].

⁷⁵³ Por. <<http://kolomisyjne.pl/o-nas/wspolczesnosc-kola-misyjnego/>> [dostęp: 2.05.2022].

⁷⁵⁴ Por. <<http://kolomisyjne.pl/>> [dostęp: 4.02.2022].

⁷⁵⁵ Patryk Wyka. Temat: *Pytania do strony internetowej* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 6 kwietnia 2022; 16.54 [cytowany 2 maja 2022; 21.55]. Korespondencja osobista.

⁷⁵⁶ Por. <<https://web.archive.org/web/20141217150629/http://kolomisyjne.pl/>> [dostęp: 2.05.2022].

⁷⁵⁷ W pierwszym kwartale 2022 roku na stronie głównej opublikowane zostały 2 artykuły; por. <<http://kolomisyjne.pl/>> [dostęp: 4.02.2022].

⁷⁵⁸ Patryk Wyka. Temat: *Pytania do strony internetowej* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 6 kwietnia 2022; 16.54 [cytowany 2 maja 2022; 21.55]. Korespondencja osobista.

Misyjne?, dodaj do bazy swoje Koło Misyjne!, Koła Misyjne w diecezji pelplińskiej); Papieskie Dzieła Misyjne (Papieskie Dzieła Misyjne Dzieci, Papieska Unia Misyjna, Papieskie Dzieło Rozkrzewiania Wiary, Papieskie Dzieło św. Piotra Apostoła); misjonarze (kapłani diecezjalni, zakonnicy i świeccy); *download* (dokumenty Kościoła, Zwiastun Misyjny, zgłoszenie na rekolekcje); obóz misyjny 2022 (szczegółowe informacje, zgłoszenie dla uczestników, zgłoszenie dla opiekuna/animatora); kontakt z nami (z formularzem zgody na przetwarzanie danych osobowych). Na stronie głównej serwisu znajdują się najnowsze publikacje oraz zakładka +, która otwiera lewostronny panel z informacją o nadchodzących wydarzeniach. Na dzień 8 września 2022 roku jest to informacja o Diecezjalnym Kongresie Misyjnym Dzieci. Po prawej umieszczono odnośnik do Facebooka. Medium istnieje od 22 grudnia 2011 roku i do 4 maja 2022 roku odnotowano 1315 obserwatorów. Posty na tablicy umieszczane są systematycznie, równoległe do publikowanych na stronie, ubogacone o bieżące wpisy.

Serwis obok funkcji użytkowej pełni także rolę ewangelizacyjną w zakresie pracy z dziećmi i młodzieżą. Dostępne warsztaty i rekolekcje służą formowaniu duchowości. Uważliwiają na potrzebę głoszenia Dobrej Nowiny w swoim środowisku, udowadniając, „że również współczesny człowiek może stać się misjonarzem przez okazaną pomoc i modlitwę (...). Osoby zaangażowane w dzieło misyjne chcą także pokazać, jakie może być piękne i szczęśliwe życie, gdy poświęcają swój własny czas, pomagając drugiemu człowiekowi”⁷⁵⁹.

2.2.11. Strona internetowa Akcji Katolickiej

Terminu „Akcja Katolicka” użył jako pierwszy papież Pius X w motu proprio *Fin dalla prima* z 18 grudnia 1903 roku. Następnie w encyklice *Il fermo proposito* z 11 czerwca 1905 roku zawarł podstawy teologiczne dla tegoż dzieła. Pisał o potrzebie naprawienia wszystkiego w Chrystusie „nie w sposób jakikolwiek bądź, ale w Chrystusie, »wszystko, co jest na niebiosach i na ziemi, jest w Nim« (Ef 1,10)”⁷⁶⁰. Akcja Katolicka pod tym właśnie hasłem – *instaurare omnia in Christo* – działa od momentu jej formalnego powołania przez Piusa XI w encyklice *Ubi arcano Dei Consilio* z 23 grudnia 1922 roku⁷⁶¹. Zadania i cele Akcji Katolickiej zostały ostatecznie potwierdzone przez

⁷⁵⁹ <<http://kolomisyjne.pl/o-nas/wspolczesnosc-kola-misyjnego/>> [dostęp: 4.05.2022].

⁷⁶⁰ FP 7.

⁷⁶¹ Por. UA 54.

Piusa XI w 1928 roku. Wiąże się to z wydaniem 13 listopada listu pt. *Que nobis?*⁷⁶². Celem było odtąd budowanie państwa cechującego się sprawiedliwością społeczną w oparciu o nauczanie Kościoła. W praktyce oznaczało to ścisłą współpracę katolików świeckich przynależących do stowarzyszenia z hierarchią kościelną. Członkiem Akcji Katolickiej może zostać każdy katolik świecki, który ukończył 18 rok życia. W Polsce stowarzyszenie rozpoczęło działalność 27 listopada 1930 roku. „W ciągu niespełna 10 lat swej działalności stała się silnym ruchem skupiającym zarówno elity inteligencji katolickiej, jak i licznych przedstawicieli środowisk rzemieślniczych i chłopskich. Tuż przed wybuchem II wojny Akcja Katolicka liczyła ok. 750 000 członków, a samo stowarzyszenie zajęło znaczące miejsce w życiu społecznym ówczesnej Polski (...). Stowarzyszenie wydawało własne czasopismo pod nazwą »Ruch Katolicki«. Patronem Akcji Katolickiej w Polsce wybrany został św. Wojciech, jako święto patronalne wyznaczono uroczystość Chrystusa Króla”⁷⁶³. Od rozpoczęcia wojny w 1939 roku, poprzez czas komunizmu działalność była zawieszona. „Impulsem do ponownego powołania do życia Akcji Katolickiej w Polsce stała się wypowiedź Ojca Świętego Jana Pawła II skierowana do biskupów polskich w czasie wizyty *ad limina* w Rzymie, 12 stycznia 1993 roku”⁷⁶⁴. W diecezji pelplińskiej prace stowarzyszenia reaktywowano w 1995 roku. Od tego czasu zabiega ono o pogłębianie formacji religijnej przez współpracę świeckich z władzami Kościoła. Zakres formacji obejmuje troskę o życie religijne, intelektualne, moralne, kulturalne Kościoła partykularnego. Członkowie zajmują stanowisko w sprawach publicznych, gdzie istnieje zagrożenie wobec prawd wiary i zasad moralności, i wychowywani są do aktywności chrześcijańskiej w życiu społecznym i politycznym⁷⁶⁵. Obecnie asystentem kościelnym stowarzyszenia jest ks. Andrzej Szopiński, a prezesem Janina Kłosowska.

Witryna została założona 5 marca 2014 roku z inicjatywy Zarządu Diecezjalnego Instytutu Akcji Katolickiej. Twórcą był Janusz Szczepański, a administratorami Stanisław i Janina Kłosowscy. Strona nie była zbyt rozbudowana, dlatego nie miała konwergencji oraz nie dostosowywała się do urządzeń mobilnych. Dane nie były zabezpieczone, gdyż przesyłano je za pomocą protokołu http. Głównym celem jej

⁷⁶² Por. T. Borutka, dz. cyt., s. 14-15.

⁷⁶³ M. Leszczyński, *Akcja Katolicka dawniej i dziś*, w: *W mocy Ducha Świętego. Księga Pamiątkowa Jego Ekscelencji Księdza Biskupa Edwarda Białogłowskiego z okazji XXV rocznicy święceń biskupich*, red. P. Mierzwa, M. Nabożny, Rzeszów 2013, s. 149-162.

⁷⁶⁴ *Akcja Katolicka*, <<https://judytadeusza.pl/akcja-katolicka/>> [dostęp: 9.09.2022].

⁷⁶⁵ Por. tamże.

istnienia było informowanie o wydarzeniach, za pośrednictwem diecezjalnego instytutu Akcji Katolickiej, parafialnych oddziałów oraz przekazywanie informacji zwrotnych. Na terenie diecezji istnieje dwanaście oddziałów: Bysław, Bytów (parafia pw. św. Katarzyny Aleksandryjskiej), Chojnice (parafia pw. św. Jadwigi Królowej), Chojnice (parafia pw. Matki Bożej Królowej Polski), Konarzyny k. Chojnic, Lębork (parafia pw. Najświętszej Maryi Panny Królowej Polski), Lębork (parafia pw. św. Jadwigi Śląskiej), Nowe n. Wisłą, Stara Kiszewa, Subkowy, Tczew (parafia pw. św. Józefa), Zblewo⁷⁶⁶. Według administratorów strona nie podejmowała tematów stricte ewangelizacyjnych. Publikowane treści ukazywały się bardzo rzadko⁷⁶⁷. Funkcjonowanie strony zakończyło się w 2022 roku.

2.2.12. Strona internetowa Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży Diecezji Pelplińskiej

Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży Diecezji Pelplińskiej jest organizacją mającą kościelną osobowość prawną od 1993 roku, zaś cywilno-prawną od roku 1994 na mocy umowy państwo-Kościół⁷⁶⁸. Podstawową misją Stowarzyszenia „jest kształtowanie dojrzałych chrześcijan oraz aktywne uczestnictwo we wspólnocie i misji Kościoła przez szerzenie i upowszechnianie katolickich wartości i zasad we wszystkich dziedzinach życia, zwłaszcza społecznego i kulturalnego”⁷⁶⁹. Pierwszym asystentem kościelnym Stowarzyszenia w diecezji był ks. Antoni Bączkowski, a obecnie jest to ks. Piotr Lipkowski.

Strona internetowa organizacji⁷⁷⁰ istnieje od 2013 roku⁷⁷¹ i stanowi źródło informacji o działaniach Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży. Pierwotnie zbudowana była w systemie zarządzania treścią Joomla!. W roku 2020 została przebudowana – autorem projektu i wykonawcą jest Marcin Wójcik. Administracją zajmują się osoby

⁷⁶⁶ Por. tamże.

⁷⁶⁷ Stanisław Kłosowski. Temat: *Pytania o stronę internetową AK* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 25 kwietnia 2022; 19.16 [cytowany 9 września 2022; 11.33]. Korespondencja osobista.

⁷⁶⁸ Por. <<https://spis.ngo.pl/162344-katolickie-stowarzyszenie-mlodziezy-diecezji-pelplinskiej>> [dostęp: 4.05.2022].

⁷⁶⁹ *Statut Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży*. Załącznik do uchwały nr 21/383/2019 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 13 czerwca 2019 r., 1, 6; <<http://pelplin.ksm.org.pl/assets/website/docs/statut/statut-KSM-2019.pdf>> [dostęp: 4.05.2022].

⁷⁷⁰ Por. <<http://pelplin.ksm.org.pl/>> [dostęp: 4.05.2022].

⁷⁷¹ Data powstania na podstawie indeksowania stron; por. <<https://web.archive.org/web/20160406163703/www.pelplin.ksm.org.pl/joomla/>> [dostęp: 4.05.2022].

świeckie związane z organizacją bądź członkowie zarządu diecezjalnego⁷⁷². Dane przesyłane są za pomocą protokołu http. Strona jest responsywna i prawidłowo otwiera się na urządzeniach mobilnych. W szacie graficznej dominują kolory zawarte w herbie Stowarzyszenia: żółty, niebieski i czerwony. Nie stosuje się konwencji mediów, treść publikowana jest zazwyczaj w formie tekstu opatrzonego zdjęciem. Wiadomości umieszczane są „w zależności od pory roku i podejmowanych aktywności. Najwięcej pojawia się jesienią i wiosną”⁷⁷³.

Nawigacja odbywa się za pomocą zakładek umieszczonych w pasku: aktualności; o KSM (charakterystyka, formacja, modlitwa KSMowicza, elementy tożsamości KSM, 10 zasad KSMowicza, hymn KSM, statut, nasi patroni); KSM w diecezji (Zarząd Diecezjalny, Komisja Rewizyjna, oddziały i koła); dokumenty; kalendarium; kontakt, a także odsyłacz – wspomóż nas. Lewostronna zakładka zawiera kalendarium oraz linki do portalu diecezjalnego, strony ogólnopolskiej i platformy komunikacyjnej KSM. Odnośniki obrazkowe przenoszą do mediów społecznościowych: Facebooka i Instagrama. Diecezjalny Facebook Stowarzyszenia działa aktywnie od 11 stycznia 2015 roku i do 4 maja 2022 roku miał 1438 obserwatorów. 8 września 2022 ich liczba wynosiła 1471. Wpisy są regularne, wiążą się z wydarzeniami roku liturgicznego, to także komunikaty, zapowiedzi, zaproszenia, relacje i plakaty. Dodatkowo własne fanpage’e mają grupy parafialne KSM. Profil na Instagramie istnieje od 2019 roku, do maja 2022 obserwowało go 311 osób i zawierał 162 graficzne posty.

Charakter serwisu jako miejsca publikacji informacji dotyczących działalności Stowarzyszenia nie wyklucza jego misji w zakresie ewangelizacji. Znajdują się tu treści dotyczące formacji i modlitwy, wzory świętości do naśladowania oraz propozycje służące rozwojowi duchowemu młodzieży.

2.2.13. Strona internetowa Ruchu Światło-Życie diecezji pelplińskiej

Ruch Światło-Życie (oaza) narodził się w roku 1954, a jego założycielem i pierwszym moderatorem był ks. Franciszek Blachnicki. Gromadzi ludzi różnego wieku i powołania, których przez odpowiednią dla każdej z tych grup formację „wychowuje na

⁷⁷² Agnieszka Dziegielewska. Temat: *Ankieta* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 27 kwietnia 2022; 20.23 [cytowany 4 maja 2022; 19.05]. Korespondencja osobista.

⁷⁷³ Tamże. W pierwszym kwartale 2022 roku brak publikacji bieżących. Natomiast w zakładce kalendarium znajdują się zaproszenia na wydarzenia w diecezji; por. <<http://pelplin.ksm.org.pl/>> [dostęp: 4.02.2022].

dojrzałych chrześcijan i służy odnowie Kościoła przez przekształcanie parafii we wspólnoty wspólnot”⁷⁷⁴.

Moderatorem diecezjalnym Ruchu jest obecnie ks. Artur Pukownik. Jeden z głównych kanałów komunikacji z członkami oazy w diecezji pelplińskiej stanowi strona internetowa⁷⁷⁵ – subdomena będąca częścią domeny oaza.pl zarejestrowanej w 2002 roku.

Witryna pelplińska istnieje od roku 2010 i początkowo działała w systemie Joomla!⁷⁷⁶. Osobą zarządzającą był Beniamin Orland, członek Domowego Kościoła. Na przełomie lat 2013/2014 strona została zbudowana na nowo na silniku WordPress, a nowym administratorem został odpowiedzialny za Diakonię Komunikowania Społecznego Łukasz Grzenkowicz⁷⁷⁷. Wraz z rozwojem Diakonii, za którą odpowiada wyznaczony przez moderatora ks. Krzysztof Krzemiński, rozwijał się także portal. Poszerzyło się grono osób współtworzących medium, powstało pięć „redakcji” rejonowych. Obecnie serwisem opiekuje się 12 osób, każda „odpowiada, za jakiś obszar działalności: redaktorzy w rejonach, korektorzy, webmaster, osoby odpowiedzialne za media społecznościowe”⁷⁷⁸. W ramach modyfikacji i doskonalenia witryny pojawiły się nowe sekcje, np. kalendarz wydarzeń wraz z systemem rezerwacji miejsc na rekolekcje organizowane przez Diecezjalną Diakonię Rekolekcyjną. Miesięcznie z portalu korzysta średnio ok. 1200 użytkowników⁷⁷⁹. Strona jest responsywna, dane są bezpieczne, przesyłane za pomocą protokołu https. Szatę graficzną przygotowano w stonowanych kolorach. Przenikają się różne formy medialne: artykuły pisane, film, plakat, fotografia. Treści publikuje się w zależności od potrzeb⁷⁸⁰. Zazwyczaj są to relacje z wydarzeń związanych z działalnością Ruchu, zapowiedzi rekolekcji, spotkań, felietony. Zamieszczane są także tematy dotyczące Krucjaty Wyzwolenia Człowieka, która jest oddzielną wspólnotą, ale w strukturach Ruchu Światło-Życie posługuje na jej rzecz Diakonia Wyzwolenia.

Zakładki porządkujące poruszanie się po stronie znajdują się w dwóch rzędach. Górny pasek odsyła do stron ogólnopolskich: Ruchu, Domowego Kościoła,

⁷⁷⁴ <<https://pelplin.oaza.pl/charyzmat/>> [dostęp: 4.05.2022].

⁷⁷⁵ <<https://pelplin.oaza.pl/>> [dostęp: 4.05.2022].

⁷⁷⁶ Por. <<https://web.archive.org/web/20130417092241/http://www.pelplin.oaza.pl/>> [dostęp: 4.05.2022].

⁷⁷⁷ Łukasz Grzenkowicz. Temat: *Pytania o stronę internetową RŚŻ* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 16 kwietnia 2022; 8.51 [cytowany 4 maja 2022; 20.45]. Korespondencja osobista.

⁷⁷⁸ Tamże.

⁷⁷⁹ Tamże. Na podstawie statystyk Google Analytics.

⁷⁸⁰ W pierwszym kwartale 2022 roku w zakładce Aktualności odnotowano 16 wpisów; por. <<https://pelplin.oaza.pl/aktualnosci/>> [dostęp: 4.05.2022].

wydawnictwa, sklepu⁷⁸¹. Drugi z pasków zakładek odnosi się do oazy diecezjalnej: Ruch (charyzmat, z życia Ruchu, o Ruchu, rekolekcje, moderator diecezjalny); Domowy Kościół (aktualności, o Domowym Kościele, formacja, rekolekcje, w kręgu, Krąg Diecezjalny, moderator diecezjalny DK, para diecezjalna); rejony i wspólnoty (Bytów, Chojnice, Kościerzyna/Kartuzy, Lębork, Tczew). Użytkownikami głównie są osoby będące członkami Ruchu Światło-Życie, stale korzystające z serwisu. Obok treści ewangelizacyjnych na stronie „publikowane są również różne świadectwa”⁷⁸², które wspierają w ewangelizacji. Medium służy do publikowania istotnych dla tej społeczności treści. „Na spotkaniach diecezjalnych oraz rejonowych pojawia się informacja, że na stronie jest zamieszczona jakaś ważna informacja lub zostanie opublikowana. Powoduje to, że członkowie stowarzyszenia wiedzą, że należy tam szukać danych wiadomości”⁷⁸³.

W prawym górnym rogu strony znajdują się zakładki do mediów społecznościowych: Facebooka, Instagrama i YouTube’a. Na Facebooku strona została utworzona 14 maja 2013 roku. Głównie publikowane są na niej informacje dotyczące omawianej grupy, ale również obejmujące działania innych duszpasterstw działających w ramach diecezji. Do 8 września 2022 roku odnotowano 1009 użytkowników. Publikowane na Instagramie od 15 maja 2019 roku treści graficzne obejmują zarówno sekcję młodzieżową, jak i gałąź Domowego Kościoła. Do 8 września 2022 roku opublikowano tam 24 posty, a liczba obserwujących wyniosła 415 osób. Na YouTube działania podejmowane są od 6 września 2013 roku. Liczba subskrybentów na ten dzień wyniosła 55, a wyświetleń było 7317. Odnotowano 19 wyświetleń materiału opublikowanego 9 października 2021 roku.

Działania portalu i towarzyszących mu mediów społecznościowych odbywają się w oparciu o aktywność Diakonii Komunikowania Społecznego. „W RŚŻ są różne diakonie specjalistyczne, natomiast właśnie rolą DKS jest informowanie o Ruchu do wewnątrz oraz na zewnątrz. Osoby posługujące w DKS w całej Polsce mają możliwość uczestniczyć w rekolekcjach dedykowanych dla członków DKS, w ramach których podejmowane są różne tematy związane z mediami”⁷⁸⁴. W tym kontekście warto

⁷⁸¹ Por. <<https://www.oaza.pl/>; <<http://www.dk.oaza.pl/>; <<https://wydawnictwo-oaza.pl/>; <<https://natanael-oaza.eu/>> [dostęp: 4.05.2022].

⁷⁸² Łukasz Grzenkowicz. Temat: *Pytania o stronę internetową RŚŻ* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 16 kwietnia 2022; 8.51 [cytowany 8 września 2022; 20.45]. Korespondencja osobista.

⁷⁸³ Tamże.

⁷⁸⁴ Tamże; por. <<https://pelplin.oaza.pl/diakonie/diakonia-komunikowania-spolecznego/>> [dostęp: 8.09.2022].

nadmieni, że od 29 marca 2014 do 14 stycznia 2016 roku podjęto w ramach diakonii próbę publikowania kwartalnika „Oazowicz”. Dystrybuowany był wśród członków Ruchu. Forma drukowana w liczbie 300 egzemplarzy przekazywano poszczególnym rejonom. Pismo dostępne było też do pobrania jako plik w formacie PDF⁷⁸⁵. Odpowiedzialnym za kwartalnik był Łukasz Grzenkowicz. W sumie ukazało się sześć numerów. Zawarte w nich informacje pokrywały się z tymi, które zamieszczano na stronie internetowej, dlatego też po niespełna dwóch latach działalności pisma praktyczniejsze okazało się publikowanie tychże treści w przestrzeni online. Powodem zamknięcia „Oazowicza” jest praktyka publikowania informacji jako listów dyskusyjnych i mailingowych⁷⁸⁶.

2.2.14. Strona internetowa Caritas Diecezji Pelplińskiej

Początki organizacji dobroczynnej Caritas sięgają przełomu XIX i XX wieku. Pierwsze stowarzyszenia założone zostały we Francji w 1890 roku, w Niemczech w 1897 roku oraz Austrii w 1900 roku. Projekt „Caritas Catholica” – katolickiej organizacji charytatywnej, która obecnie funkcjonuje na całym świecie – powstał na Kongresie Eucharystycznym w Amsterdamie w 1924 roku. W Polsce początek istnienia organizacji sięga roku 1926, jednak już na przełomie stuleci na ziemiach polskich działały Związki Towarzystw Dobroczynnych, które kierowały pracą charytatywną. Odgrywały one ważną rolę w działalności na rzecz odrodzenia ojczyzny. W 1937 roku powstał projekt, którego celem było stworzenie centrali związków diecezjalnych. Nie został on jednak zrealizowany z powodu wybuchu II wojny światowej. Reaktywowana po niej działalność już w 1948 roku doprowadziła do zaangażowania w wolontariacie ponad 830 000 osób⁷⁸⁷. Z czasem struktury komunistyczne rozpoczęły eliminowanie działań charytatywnych Kościoła oraz przejmowanie majątków⁷⁸⁸. Instytucja została reaktywowana 10 października 1990 roku. „Działa w oparciu o ustawę z dnia 17 maja 1989 roku o stosunku państwa do Kościoła katolickiego. Odwołuje się do tradycji pracy charytatywnej Caritas sprzed 1950 roku. Ma własną osobowość prawną i działa w oparciu o przepisy prawa kościelnego i państwowego. Od 2004 roku ma status organizacji pożytku publicznego

⁷⁸⁵ Por. <<https://pelplin.oaza.pl/2014/03/oazowicz-nr-1/>> [dostęp: 29.09.2022].

⁷⁸⁶ Wywiad z Łukaszem Grzenkowiczem, Pelplin, 26.09.2022.

⁷⁸⁷ Por. M. Brenk, *Działalność charytatywna Kościoła w latach 1944-1947. Zarys problematyki*, „Praca Socjalna”, 2017/4, s. 135-148.

⁷⁸⁸ Por. H. Szelocho, *Parafialne Zespoły Caritas – idea tworzenia i formy działania*, „Warszawskie Studia Pastoralne”, 2012/16, s. 234.

(nr 0000198645). Caritas Polska koordynuje pracę 44 oddziałów diecezjalnych i archidiecezjalnych w Polsce⁷⁸⁹. Pieczę nad organizacją sprawuje Konferencja Episkopatu Polski.

Caritas Diecezji Pelplińskiej powołano 15 lipca 1991 roku dekretem bp. chełmińskiego Zygryda Kowalskiego. Instytucja ta „służy pomocą Kościołowi diecezjalnemu w wypełnianiu posłannictwa chrześcijańskiej dobroczynności. Celem Caritas jest działalność charytatywna i humanitarna dla zrealizowania potrzeb duchowych i materialnych człowieka wypływająca z ewangelicznego przykazania miłości i mającą na uwadze godność każdej osoby ludzkiej bez względu na jej wyznanie, światopogląd, narodowość, rasę i przekonania. Wypełniając swą misję, Caritas realizuje zadania w obszarze pożytku publicznego⁷⁹⁰. Obecnie dyrektorem Caritas Diecezji Pelplińskiej jest ks. Grzegorz Weis.

Strona instytucji została założona w 2007 roku⁷⁹¹. Powstała z inicjatywy byłego dyrektora ks. Gerarda Jakubiaka. Działa w ramach subdomeny, której właścicielem jest Caritas Polska. W latach 2011 i 2017 przeprowadzono jej modernizację. Najpierw została zaprojektowana przez firmę, która zajmuje się tego typu usługami, następnie zbudowana w oparciu o silnik Joomla!. Aktualnie system zarządzania treścią stanowi WordPress. Twórcą trzeciej odsłony portalu, administratorem i koordynatorem jest Michał Wieczorkowski. „Co jakiś czas strona przechodzi modernizację w postaci zmiany layoutu graficznego i szablonów. Działania modernizacyjne to głównie rozwój strony, dokładanie nowych gałęzi menu, rozszerzanie o interaktywne formularze⁷⁹². Stronę zabezpiecza protokół https. Zawiera ona konwergencję przekazu, co oznacza, że przenikają się różne formy medialne: filmy, materiały audio, plakaty. Szablon graficzny strony uwzględnia jej działanie na urządzeniach mobilnych. Zdaniem administratora „wolontariusze to osoby starsze, często z małymi kompetencjami informatycznymi, a więc stopień skomplikowania strony musi być dostosowany do ich możliwości⁷⁹³.

Odwiedzających stronę wita znane logo Caritas oraz dynamiczna prezentacja fotografii opatrzonej tytułem bieżącego wydarzenia, które otwiera się po kliknięciu lub

⁷⁸⁹ Z. Sobolewski, *Raport roczny Caritas w Polsce 2009*, Warszawa 2009, s. 5; <<https://web.archive.org/web/20110321182028/http://www.jedenprocent.caritas.pl/raport.pdf>> [dostęp: 9.09.2022].

⁷⁹⁰ Caritas Diecezji Pelplińskiej, <https://pelplin.caritas.pl/?page_id=158> [dostęp: 9.09.2022].

⁷⁹¹ Por. <<https://pelplin.caritas.pl>> [dostęp: 9.09.2022].

⁷⁹² Michał Wieczorkowski. Temat: *Info o stronie* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 21 marca 2022; 9.57 [cytowany 11 września 2022; 11.16]. Korespondencja osobista.

⁷⁹³ Tamże.

przewinięciu strony. Nawigacja jest możliwa także dzięki umieszczonym u szczytu kategoriom tematycznym; od prawej: placówki (WTZ Skórcz, WTZ Pelplin, ŚDS Rajkowy); projekty (igrzyska sportowe osób niepełnosprawnych, informacje o igrzyskach, rejestracja placówki, rejestracja zawodnika, warsztaty gospel dla osób niepełnosprawnych); dokumenty (zgłoszenie SKC, zgłoszenie PZC, zatwierdzenie zarządu PZC, sprawozdanie ze zbiórki żywności „Tak Pomagam”, sprawozdanie roczne PZC); programy (skrzydła, FEAD); działalność (pilna pomoc, wypożyczalnia sprzętu medycznego, SKC, PZC, zbiórki żywności, ogłoszenia, komunikaty, zamówienie paschaliki); inne aktualności; pomoc Ukrainie (dodaj kwaterunek dla uchodźców). Poniżej znajdują się zakładki: o nas i kontakt. W prawej części strony umiejscowiona jest kolumna, w której umieszczono informacje zachęcające do przekazania 1% podatku oraz popularne wiadomości. Jest także rubryka ostatnich wpisów oraz wyszukiwarka opatrzona tytułem: kategorie.

W zakresie treści witryna moderowana jest przez koordynatora. „Nadzór nad treścią sprawuje również dyrektor Caritas Diecezji Pelplińskiej. Treści zawarte na stronie są zgodne z polityką informacyjną Caritas (...). Ograniczony dostęp redakcyjny posiadają również inni pracownicy Caritas Diecezji Pelplińskiej, którzy publikują na stronie informacje w zakresie działań od nich zależnych”⁷⁹⁴. Według koordynatora celem strony jest informowanie wolontariuszy Caritas o przewidywanych wydarzeniach, programach i projektach, dokonywanie sprawozdania z działań tych grup, ukazywanie działalności placówek zajmujących się osobami niepełnosprawnymi, chorymi i bezdomnymi. Na stronie umieszczane są także informacje o możliwościach wspierania pracy Caritas. Poza głównym celem, jakim jest informowanie, witryna umożliwia interakcje między wolontariuszami a siedzibą główną. „Zaobserwowaliśmy stale rosnące zainteresowanie narzędziami ułatwiającymi interakcje, takimi jak formularze elektroniczne”: ze sprawozdań ze zbiórek; dotyczących zgłaszania zbiórek; sprawozdań rocznych PZC, SKC; ankiet oraz zgłoszeń na szkolenia lub zjazdy⁷⁹⁵. Opiekujący się stroną deklarują, że „treści publikowane są na bieżąco, w zależności od wydarzeń, które nam towarzyszą. Co jakiś czas wstawiamy na nią też informacje odświeżające, niezależnie od tego, czy prowadzimy jakieś działania w danym obszarze, czy też nie. Staramy się utrzymywać regularny ruch na stronie, który rozumiany jest dwojako, jako informacje zawarte

⁷⁹⁴ Tamże.

⁷⁹⁵ Tamże.

w artykułach i będące treściami typowo dziennikarskimi oraz informacje dotyczące różnych działań w formie: widżetów, linków, formularzy itp.”⁷⁹⁶. Największe zainteresowanie dotyczy informacji obejmujących duży zasięg, nagłośnionych medialnie, np. kataklizmów. Na podstawie treści najczęściej czytanych artykułów umieszczonych w ramach działania widżetu „Popularne” istnieje możliwość monitorowania, które treści generują największy ruch. Według koordynatora w trakcie pandemii wzrosło zainteresowanie tekstami, które były z nią związane – de facto tych ukazywało się najwięcej.

Ważny element zawartości stanowią „treści ewangelizacyjne, głównie związane są z istotą i ideą jałmużny, czasami są to katechezy poruszające temat dobroczynności. Na stronie propagujemy Naukę Kościoła (...), przykazania miłości (...). Łączymy nasze działania z ewangelicznym przesłaniem miłości. Staramy się pokazywać naszą działalność jako konsekwencję chrześcijańskich wyborów, wzajemnej miłości, której motorem napędowym jest Pan Bóg”⁷⁹⁷. Ostatecznie wolontariusze to posłańcy wartości ewangelicznych.

Na stronie nie ma odsyłaczy do social mediów, ale Caritas Diecezji Pelplińskiej korzysta z Facebooka. Profil został założony 14 października 2015 roku. Do 11 września 2022 roku odnotowano 1151 osób obserwujących stronę. Zawarte tam informacje dotyczą głównie fotorelacji z wydarzeń. 8 maja 2019 roku na YouTube został założony kanał CDP. Do 11 września 2022 roku odnotowano tam 75 631 wejść. Do tego czasu w zakładce wideo zostało opublikowanych 10 filmów. Ostatni – dotyczący pracy wolontariusza Łukasza Stawowego – miał 25 wyświetleń. Na Twittera CDP dołączyła w lutym 2017 roku. Do 11 września 2022 roku opublikowano 17 tweetów oraz odnotowano 51 obserwujących. Ostatni tweet umieszczono 6 listopada 2020 roku. Profil na Instagramie powstał 20 listopada 2020 roku. Wtedy zawierał 4 posty i miał 53 obserwujących.

2.2.15. Strona internetowa Wydziału Katechetycznego

„Od czasów, gdy apostołowie nauczali ustnie, a w kościołach odczytywano listy, aż do czasów dzisiejszych wyposażonych we wszelkiego rodzaju pomoce, katecheza pobudzana przez Pasterzy i przy współudziale wspólnot zawsze szukała dróg i środków

⁷⁹⁶ Tamże.

⁷⁹⁷ Tamże.

najbardziej odpowiednich dla wypełnienia swej misji. Wysilek ten powinien być oczywiście podtrzymywany⁷⁹⁸ – tymi słowami Jan Paweł II w adhortacji *Catechesi tradendae* dotyczącej katechizacji w naszych czasach zachęcał wszystkich do zaangażowania. Na mocy instrukcji ministra edukacji z 30 sierpnia 1990 roku ponownie do szkół została wprowadzona religia. Prawo organizacji katechezy w placówkach szkolnych gwarantuje art. 53 ust. 4 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. W każdej diecezji, w ramach duszpasterstwa kościelnego, działa kolegiálny zespół urzędników duchownych znajdujący się w kurii. Jest to instytucja zarządzająca Kościołem partykularnym, na czele której stoi biskup. Obok Wydziału Duszpasterskiego istnieje także Wydział Katechetyczny zajmujący się organizacją pracy katechetów w diecezji.

W styczniu 2015 roku z inicjatywy dyrektora Wydziału Katechetycznego ks. Jana Doppkego została uruchomiona strona internetowa. Jej wykonaniem zajął się Seweryn Sildatk, on też był jej administratorem⁷⁹⁹. Strona działająca w oparciu o system Joomla! miała prostą szatę graficzną, a odwiedzających witały słowa papieża Franciszka skierowane do włoskiego związku nauczycieli katolickich z marca 2015 roku, w których zachęca do otwarcia się na wszystkich uczniów i otoczenia miłością, a zwłaszcza tych wymagających większego zaangażowania. Poniżej zamieszczane były aktualności, po lewej kolumna z nawigacją strony: strona główna; aktualności; wizytatorzy; dokumenty państwowe; dokumenty kościelne; Synod Diecezji Pelplińskiej o katechizacji; oświadczenia i komunikaty Komisji Wychowania Katolickiego; numery programów i podręczników; studia podyplomowe; materiały – katechezy; nauczanie zdalne; warto przeczytać; olimpiady i konkursy; formularz prośba i skierowanie do nauczania religii; galeria zdjęć; linki; kontakt⁸⁰⁰.

W 2021 roku witryna została „zmodernizowana i przebudowana przez firmę Internet Media Polska”⁸⁰¹. Obecnie administratorem jest wicedyrektor Wydziału Katechetycznego ks. Łukasz Simiński. Strona działa na silniku WordPress i w odróżnieniu od poprzedniego wydania jest responsywna, dane są bezpieczne, przesyłane za pomocą protokołu https⁸⁰². Zawiera konwergencję. Aktualizowana jest

⁷⁹⁸ CTr 46.

⁷⁹⁹ Łukasz Simiński. Temat: *Strona katechetyczna* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 17 maja 2022; 15.38 [cytowany 11 września 2022; 14.25]. Korespondencja osobista.

⁸⁰⁰ Por. <<http://katecheza.diecezja-pelplin.pl/-archiwum/>> [dostęp: 10.09.2022].

⁸⁰¹ Łukasz Simiński. Temat: *Strona katechetyczna* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 17 maja 2022; 15.38 [cytowany 11 września 2022; 14.25]. Korespondencja osobista.

⁸⁰² Por. <<https://katecheza.diecezja-pelplin.pl>> [dostęp: 10.09.2022].

systematycznie, niemalże każdego dnia, a poprzednie wiadomości zostają zarchiwizowane.

Odwiedzających wita ikona szczęśliwych młodych ludzi otwartych na świat, opatrzona wpisem „Katecheza Pelplin” oraz logo Wydziału Katechetycznego. Poniżej zamieszczane są aktualności. Nawigacja strony znajduje się w lewym górnym rogu. Po jej rozwinięciu odwiedzający mogą zapoznać się z zakładkami: aktualności (aktualności, wszystkie aktualności, wydarzenia); wydział (o wydziale, wizytatorzy, metodycy, logo); dokumenty (państwowe, kościelne, dokumenty diecezjalne, numery programów i podręczników, wzory pism); formacja katechetów (rekolekcje, studia podyplomowe, artykuły, konferencje audio, konferencje wideo); nauczanie zdalne (przedszkole, klasy 1-4, klasy 5-8, szkoła podstawowa, szkoła specjalna), Pierwsza Komunia; bierzmowanie (słowo ks. bp. Arkadiusza Okroja do rodziców kandydatów do bierzmowania, katecheza dla rodziców kandydatów do bierzmowania – kerygmat); konkursy (Olimpiada Teologii Katolickiej, (NIE)zwykły Dominik, Konkurs Biblijny Diecezji Pelplińskiej, Ogólnopolski Konkurs Wiedzy Biblijnej „Civitas Christiana”, Ogólnopolski Konkurs Papieski, Konkurs Poezji Maryjnej, Ogólnopolski Konkurs, szkolnictwo katolickie (zawiera spis szkół katolickich na terenie diecezji wraz z danymi kontaktowymi); multimedia (galeria obejmująca zdjęcia od 2020 do 2022 roku, audio, wideo); diecezja (przenosi użytkownika do serwisu diecezjalnego).

Celem strony, według ks. Łukasza Simińskiego, jest „przekazywanie informacji, formacja katechetów, umieszczanie materiałów i pomocy do katechezy, integracja środowiska katechetycznego, promocja konkursów i szeroko rozumianych działań katechetycznych (...), choć strona nie jest stricte ewangelizacyjna, ale związana z katechezą, a jest to kolejny etap po ewangelizacji”⁸⁰³. Temat ten podejmowany jest w ramach proponowanych szkoleń, warsztatów, webinarów, rekolekcji kerygmatycznych, ewangelizacyjnych. Publikowane wiadomości dotyczą głównie organizacji katechezy, wykorzystywanych w ramach zajęć konspektów do katechez oraz innych materiałów i pomocy katechetycznych.

Od 15 marca 2022 roku „dane zbierane są za pomocą Google Analytics”⁸⁰⁴. W miesiąc – od 17 kwietnia do 17 maja 2022 roku – stronę odwiedziło 1300

⁸⁰³ Łukasz Simiński. Temat: *Strona katechetyczna* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 17 maja 2022; 15.38 [cytowany 11 września 2022; 14.25]. Korespondencja osobista.

⁸⁰⁴ Tamże.

użytkowników. Ksiądz Łukasz Simiński zauważa, że od momentu jej przebudowy nasiliła się współpraca z pozostałymi stronami diecezjalnymi, szczególnie z portalem diecezjalnym oraz stroną Duszpasterstwa Rodzin, Radia Głos, a także Priest.pl. Dzięki jej atrakcyjnej formie wydział częściej „obejmuje patronat nad różnymi wydarzeniami diecezjalnymi, a katecheci częściej przesyłają informacje o podejmowanych działaniach i inicjatywach”⁸⁰⁵.

Po prawej stronie witryny znajdują się odsyłacze do mediów społecznościowych: Facebooka, Twittera i YouTube’a. Odsłona facebookowa powstała 18 lutego 2021 roku. Publikowane są tam treści adekwatne do tych na stronie internetowej. Do 11 września 2022 roku odnotowano 746 obserwujących. Na Twitterze pierwszy post zapisano we wrześniu 2020 roku. Dotychczas umieszczono zaledwie 5 tweetów i odnotowano 1 obserwującego. Kanał na YouTubie założono 22 października 2020 roku. Odnotowano 49 416 wyświetleń oraz 157 subskrybentów. Ostatni opublikowany film z 19 maja 2021 roku miał 100 wyświetleń. Wydział korzysta także z Instagrama założonego 4 września 2020 roku; do 15 września 2022 roku opublikowano tam 59 graficznych postów i odnotowano 89 osób obserwujących. Dodatkowo w ramach wspomnianego już Facebooka istnieje „zamknięta grupa katechetów diecezji”⁸⁰⁶.

2.2.16. Strona internetowa Wyższego Seminarium Duchownego w Pelplinie

W menu portalu internetowego diecezji pelplińskiej znajduje się zakładka pt. instytucje diecezjalne. Wśród tam wymienionych, w kontekście zagadnienia ewangelizacji, na uwagę zasługuje Seminarium Duchowne. W zakładce zamieszczono podstawowe informacje dotyczące tej instytucji oraz hiperłącze odsyłające do strony internetowej WSD w Pelplinie. Rzeczownik – seminarium pochodzi od łacińskiego słowa *semen*, które oznacza ziarno. Etymologicznie seminarium to zatem miejsce obumarcia ziarna i wydania nowego plonu. Tu także kształcą się umysły i charaktery młodych mężczyzn odpowiadających na łaskę powołania do kapłaństwa.

Dekret *Cum adolescentium aetas* Soboru Trydenckiego z 15 lipca 1563 roku zaszczerpił idee tworzenia tych miejsc. „Diecezja chełmińska, której spadkobierczyniami są diecezje pelplińska i toruńska, a poniekąd także gdańska, na realizację uchwały soborowej musiała jednak czekać nieco dłużej. Fundatorem seminarium chełmińskiego

⁸⁰⁵ Tamże.

⁸⁰⁶ Tamże.

był biskup Andrzej Leszczyński (...). Erygował on je dekretem 13 września 1651 roku w Chełmnie nad Wisłą. Jako siedzibę wybrano dom narożny przy ul. Toruńskiej. Zastrzeżono, że należy przyjmować jedynie chłopców z prawowitego małżeństwa, mających skończony 16 rok życia, umiejących czytać i pisać oraz rokujących nadzieję trwania w powołaniu kapłańskim⁸⁰⁷. W roku 1821 papież Pius VII bullą *De salute animarum* zreorganizował struktury terytorialne Kościoła. Wówczas przeniesiono seminarium z Chełmna do Pelplina. Ważny wkład w to przedsięwzięcie miał ks. bp Ignacy Mathy (1824-1832), który zorganizował uczelnię oraz bibliotekę. Kolejnym zwrotnym momentem w historii seminarium był rok 1992. Wówczas Jan Paweł II bullą *Totus Tuus Poloniae populus* zreorganizował administrację terytorialną Kościoła w Polsce. Powstała diecezja pelplińska będąca spuścizną diecezji chełmińskiej. Pierwszym rektorem seminarium został ks. Wiesław Mering. Od 2003 roku funkcję tę pełnił ks. Antoni Bączkowski. W latach 2016-2019 seminarium przewodził ks. Wojciech Pikor, a od 2019 roku rektorem jest ks. Tomasz Huzarek⁸⁰⁸.

Seminarium ma własną stronę internetową⁸⁰⁹, której powstanie należy wiązać z uruchomieniem w uczelni sali komputerowej „z szybkim łączem internetowym dla mediów do obsługi wizyty Jana Pawła II w 1999 roku”⁸¹⁰. Niewiele organizacji publicznych miało wówczas własne strony. Pieczę nad witryną seminaryjną sprawowała firma R-net z Chojnic⁸¹¹. Stronę zmodernizowano i od 2016 roku pracowała na silniku Joomla!⁸¹². Kolejne modyfikacje nastąpiły wiosną 2018 roku i „od tego czasu jedynie aktualizowano treść, bez zmian ingerujących w układ lub kod strony”⁸¹³. Obecnie zarządzanie treścią bazuje na systemie WordPress. Przesył danych odbywa się za pomocą protokołu niezabezpieczonego http. Wypowiedzi tekstowe uzupełniają plakaty i zdjęcia. Witryna jest dostosowana do urządzeń mobilnych. Głównym zadaniem strony jest promowanie WSD i publikowanie informacji o wydarzeniach życia uczelni. Odpowiedzialnymi za stronę na przestrzeni lat byli: Dawid Braun, Tomasz Borek, Oskar Pryba, Patryk Jutrzenka Trzebiatowski, a obecnie Mateusz Orłowski. Ich pracę nadzoruje

⁸⁰⁷ *Historia Seminarium*, <<http://seminariumpelplin.pl/historia/>> [dostęp: 12.09.2022].

⁸⁰⁸ Por. *Wyższe Seminarium Duchowne*, w: *Alfabet pelpliński*, red. B. Wiśniewski, Pelplin 2019, s. 157.

⁸⁰⁹ Por. <<http://seminariumpelplin.pl/>> [dostęp: 19.09.2022].

⁸¹⁰ Marcin Walewski. Temat: *Strona internetowa ministrantów i lektorów* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 17 września 2022; 8.54 [cytowany 17 września 2022; 11.20]. Korespondencja osobista.

⁸¹¹ Tamże.

⁸¹² <https://web.archive.org/web/20161201000000*/http://seminariumpelplin.pl/> [dostęp: 16.09.2022].

⁸¹³ Tomasz Borek. Temat: *Strona WSD* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 14 września 2022; 17.37 [cytowany 17 września 2022; 11.50]. Korespondencja osobista.

animator kultury i mediów. Liczbę odwiedzin w skali miesiąca szacuje się w granicach od 5000 do 15 000 osób⁸¹⁴.

Odwiedzających stronę seminarium wita panorama obiektu. Poniżej publikowane są aktualności dotyczące życia seminaryjnego, zapowiadane wydarzenia i artykuły powołaniowe. W centrum znajduje się pasek zakładek. Hasła na panelu to: strona główna; aktualności: aktualności, Most Modlitewny, gdzie publikowane są informacje o wzajemnej modlitwie poszczególnych parafii i intencji seminarium, Duchowa Adopcja Kleryka z informacją o tym, jak dokonać tego aktu modlitewnego oraz elektroniczny formularz; nabór: nabór do WSD (zawarte są tam informacje o rekrutacji oraz modlitwa o powołania), FAQ, gdzie znajdują się pytania, które potencjalnie mogliby zadać przyszli alumni wraz z odpowiedziami, adres mejlowy i Facebooka, artykuły powołaniowe (sześć artykułów opublikowanych w 2018 roku); „Spojrzenia” (informacje o piśmie redagowanym przez kleryków); koła – krótka charakterystyka grup, do których przynależą klerycy. Są to: Apostolstwo Trzeźwości, Caritas, Klerycka Drużyna WOPR, Kleryckie Koło Misyjne, Kleryckie Koło Obrony Życia Dziecka Poczętego, Kleryckie Koło Przyjaciół Domu Pomocy Społecznej w Pelplinie, Kleryckie Koło Przyjaciół Szpitala dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w Starogardzie Gdańskim, Klub Honorowych Dawców Krwi, Klub Studentów Kaszubów, Koło Pomocy w Bielawkach, Odnowa w Duchu Świętym, Ruch Światło-Życie, Zespół seminaryjny „CIS”; historia (opis powstania seminarium), błogosławieni (sylwetki siedmiu błogosławionych związanych z seminarium i diecezją), wielcy (zawiera biografie ośmiu księży zasłużonych dla środowiska pelplińskiego oraz ks. bp. Jana Bernarda Szłagi); formacja (wyjaśnienie aspektów doskonalenia się na płaszczyznach: ludzkiej, intelektualnej i duchowej), wykładowcy, moderatorzy, alumni, neoprezbiterzy; nowenna (z możliwością przesłania intencji przez formularz elektroniczny); kontakt.

Częstotliwość publikowania treści zależy od kalendarza wydarzeń w seminarium: jest to ok. 60 artykułów w roku akademickim⁸¹⁵. Zamieszczane są zapowiedzi i relacje, „informacje dotyczące Mostu Modlitewnego oraz Duchowej Adopcji Kleryka. Można zapoznać się z archiwalnymi numerami czasopisma »Spojrzenia«, poznać historię seminarium oraz koła w nim działające. Istnieje również możliwość złożenia intencji

⁸¹⁴ Tamże.

⁸¹⁵ Tamże.

modlitewnej dołączanej do nowenny do Matki Bożej Nieustającej Pomocy”⁸¹⁶. Obok funkcji stricte informacyjnej artykuły te niosą treści ewangelizacyjne, zachęcają do modlitwy i rozwoju duchowego. Dostępne są artykuły powołaniowe redagowane przez alumnów, a także elementy formacji ku kapłaństwu. Podobne treści niosą artykuły z czasopisma „Spojrzenia”. Na stronie dostępny jest link do działającej przy Wydziale Teologicznym Uniwersytetu im. Mikołaja Kopernika Fundacji „Pro Futuro Theologiae”, której prezesem jest rektor pelplińskiego seminarium ks. Tomasz Huzarek. Z inicjatywy fundacji powstało Laboratorium Wolności Religijnej⁸¹⁷, którego celem jest praca na rzecz „przeciwdziałania przestępczości przeciwko wolności sumienia i wyznania oraz wszelkiej dyskryminacji na tle przynależności wyznaniowej poprzez dedykowane do odpowiednich grup działania prewencyjne i profilaktyczne, a także kształtowanie postaw społecznej nieakceptowalności prześladowań za przekonania religijne”⁸¹⁸.

Na stronie znajdują się odsyłacze do mediów społecznościowych: Facebooka, Twittera i YouTube’a. Profil na Facebooku powstał 22 maja 2011 roku. Do 12 września 2022 roku odnotowano 5000 obserwujących. Zdjęcie w tle fanpage’a ukazuje wspólnotę seminaryjną – kleryków, jak i moderatorów. Informacje publikowane są na bieżąco, w odróżnieniu do strony internetowej. Aktywność na Twitterze rozpoczęto w styczniu 2016 roku. Do wskazanego dnia odnotowano 761 obserwujących, opublikowano 1069 tweetów, ostatni 28 października 2019 roku. Kanał na YouTube został założony 22 listopada 2012 roku. Odnotowano 161 144 wyświetlenia oraz 574 subskrybentów. Publikowane są tam filmy relacjonujące wydarzenia, które prowadzone były przez członków kół oraz treści powołaniowe i ewangelizacyjne. Największą oglądalność – 20 000 wyświetleń – odnotował film relacjonujący uroczystość święceń kapłańskich w 2018 roku.

2.2.17. Strona internetowa Związku Diecezjalnego Dzieła Kolpinga

Dzieło Kolpinga powstało w 1850 roku w Kolonii, gdzie znajduje się jego siedziba. Stowarzyszenie ma charakter społeczny, katolicki i międzynarodowy. Założył je ks. Adolf Kolping. Według danych zamieszczonych na stronie głównej liczba członków mieści się w granicach 400 000, co daje ok. 9000 tzw. Rodzin na wszystkich kontynentach. Angażują się oni w dzieła społeczne, polityczne oraz kościelne

⁸¹⁶ Tamże.

⁸¹⁷ Por. <<http://seminariumpelplin.pl/?s=laboratorium>> [dostęp: 17.09.2022].

⁸¹⁸ <<https://laboratoriumwolnosci.pl>> [dostęp: 16.09.2022].

w przestrzeni lokalnej, w których utworzone zostały wspomniane grupy. Pomoc dotyczy potrzebujących: bezrobotnych, młodzież, dzieci oraz seniorów⁸¹⁹. W Polsce pierwszy oddział powstał w 1990 roku w Stanisławiu. Założył go Kazimierz Hola. Obecnie prezesem dzieła jest ks. Jan Nowakowski. Podobnie jak w innych krajach także u nas oddziały powstają przy parafiach i działają w ich zakresie. „W Polsce funkcjonuje 36 Rodzin Kolpinga, skupiających ponad 1000 członków”⁸²⁰. Wszystkie Rodziny zrzeszone są w Związek Centralny Dzieła Kolpinga w Polsce, którego siedziba znajduje się w Krakowie⁸²¹.

To międzynarodowe stowarzyszenie „do 1939 roku, w diecezji chełmińskiej, znane było jako Towarzystwo Czeladników Katolickich. Współcześnie są to samopomocowe organizacje parafialne zorganizowane jako katolickie, rodzinne i życiowe wspólnoty kształcenia i akcji. Zasadniczym celem jest zaszczepienie umiejętności spełniania się w roli chrześcijanina w świecie, a tym samym w małżeństwie, rodzinie, pracy, czasie wolnym, Kościele, społeczeństwie i państwie”⁸²². W naszej diecezji Rodziny starają się prowadzić świetlice środowiskowe otwarte na potrzeby wszystkich grup wiekowych w parafii. W diecezji pelplińskiej istnieje 14 Rodzin funkcjonujących w następujących parafiach: Chojnice (parafia pw. Ścięcia św. Jana Chrzciciela), Cekcyn, Człuchów (parafia pw. św. Jakuba Apostoła), Huta Kalna, Koronowo, Kramarzyny, Łeba, Łęczyce, Niewieścín, Objazda, Sasino, Swarozyn, Subkowy, Tczew (parafia pw. Podwyższenia Krzyża Świętego), Rozłazino. W skład zarządu Związku wchodzi: ks. Zenon Myszk – prezes, ks. Krystian Feddek – wiceprezes, Krzysztof Zieliński – przewodniczący, Natalia Osowska – zastępca przewodniczącego, Irena Drywa – skarbnik, Kamila Wojciechowska – sekretarz, Mirosława Pietryga – członek.

Od 2015⁸²³ roku praca Związku wsparta jest przez funkcjonowanie strony internetowej⁸²⁴ przygotowanej przez Agencję Reklamową MiroArt. Szata graficzna

⁸¹⁹ Por. *Kolping International*, <<https://www.kolping.net/ueber-uns/verband/>> [dostęp: 12.09.2022].

⁸²⁰ *Kolping Organizacja*, <<https://kolping.pl/o-nas/>> [dostęp: 12.09.2022].

⁸²¹ Por. <<https://kolping.pl/dzielo-kolpinga.html>> [dostęp: 12.09.2022].

⁸²² *O nas*, <<http://www.kolping.org.pl/o-nas/>> [dostęp: 12.09.2022].

⁸²³ Zenon Myszk. Temat: *Strona Kolpinga* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 25 kwietnia 2022; 17.26 [cytowany 16 września 2022; 22.25]. Korespondencja osobista. Na podstawie zarchiwizowanej strony można określić, że istniała już w roku 2013 i była zbudowana na platformie WordPress; por. <<https://web.archive.org/web/20131005113810/http://kolping.org.pl/>> [dostęp: 16.09.2022]. Prosta wersja strony funkcjonowała jeszcze wcześniej – w 2011 roku – o czym świadczą zapisy jej indeksowania. <<https://web.archive.org/web/20111117234636/http://kolping.org.pl/kolping.org.pl/start.html>> [dostęp: 16.09.2022].

⁸²⁴ Por. <<http://www.kolping.org.pl>> [dostęp: 12.09.2022].

witryny jest prosta, zawiera konwergencję – obok tekstu i zdjęć są także publikowane prelekcje i wystąpienia. Nie jest zabezpieczona szyfrowaniem, korzysta z http. Prezes i zarazem administrator strony ks. Zenon Myszk zaznacza, że powstała ona ze względu na „potrzeby informacyjne Związku i członków Związku (...) z terenu diecezji pelplińskiej”⁸²⁵. Jej modernizacją ma się zająć ks. Marcin Woelke⁸²⁶.

Odwiedzających wita dynamiczna prezentacja zdjęć nawiązująca do trzech wydarzeń promowanych na stronie. Nawigacja odbywa się poprzez pasek zmieszczony u szczytu strony. Znajdują się tam następujące odsyłacze: witaj, który przenosi na stronę główną; o nas (odwiedzający może przeczytać o historii stowarzyszenia); gdzie jesteśmy (zawiera zdjęcie członków z terenu diecezji pelplińskiej oraz odsyłacze do oddziałów znajdujących się na jej terenie – w ramach omawianej strony każdy oddział ma subdomenę, w której publikuje informacje); co robimy (wiadomości o podejmowanych aktywnościach charytatywnych); 1% (zachęta do odprowadzania podatku na realizację celów stowarzyszenia); zarząd; ogłoszenia (12 września 2022 link jest pusty); kontakt; Camino 2021 (omówienie 13 debaty Camino). Dodatkowym narzędziem ułatwiającym poruszanie się po stronie jest wyszukiwarka. U dołu witryny zawarte są informacje dotyczące charakterystyki Związku, odnoszące się do polityki prywatności, oraz dane kontaktowe.

Strona internetowa stanowi źródło informacji na temat historii, zadań i działalności organizacji. Jej wartość ewangelizacyjna przejawia się w zachęcaniu do formacji duchowej oraz realizowaniu misji niesienia pomocy potrzebującym w społeczności lokalnej, w duchu miłości bliźniego. Konkretnym wymiarem tej miłości są udokumentowane w witrynie akcje pomocy, a także inicjatywa tworzenia świetlic kolpingowskich dla dzieci i młodzieży. Świetlice są miejscem bezpieczeństwa i ewangelizacji. Dostępne są także relacje z debat promujących wartości chrześcijańskie.

Związek korzysta z mediów społecznościowych Facebooka i YouTube’a⁸²⁷, do których odsyłacze znajdują się na stronie. Profil na Facebooku powstał 1 listopada 2013 roku. Szata graficzna i logo nawiązują do strony internetowej. Publikacje ukazują się regularnie. Do 12 września 2022 roku odnotowano 297 obserwujących. Związek ma też

⁸²⁵ Zenon Myszk. Temat: *Strona Kolpinga* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 25 kwietnia 2022; 17.26 [cytowany 12 września 2022; 22.25]. Korespondencja osobista.

⁸²⁶ Marcin Woelke. Temat: *Strona Kolpinga* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 5 maja 2022; 9.54 [cytowany 12 września 2022; 10.30]. Korespondencja osobista.

⁸²⁷ Zenon Myszk. Temat: *Strona Kolpinga* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 25 kwietnia 2022; 17.26 [cytowany 12 września 2022; 22.25]. Korespondencja osobista.

kanal na YouTubie założony 16 maja 2012 roku. Do wskazanego dnia odnotowano 3611 wyświetleń. Zamieszczono tu 5 filmów opublikowanych krótko po utworzeniu kanału. Film ukazujący kazanie wygłoszone w Łagiewnikach przez ks. Zenona Myszka, opublikowany 27 października 2012 roku, odnotował 3251 wyświetleń. Oprócz tego na Facebooku od 27 listopada 2021 roku istnieje profil Młodzieżowej Wspólnoty Rodziny Kolpinga w Tczewie. Publikowane tam informacje dotyczą działań podejmowanych przez tę Rodzinę oraz wydarzeń, w których grupa bierze udział w diecezji. Dotychczas odnotowano 14 postów i 51 obserwujących.

2.2.18. Strona internetowa Biblioteki Diecezjalnej im. Biskupa Jana Bernarda Szłagi

Zdaniem ks. Jana Bednarczyka „biblioteki kościelne jako skarbnice piśmiennictwa stanowią jedno z podstawowych narzędzi ewangelizacyjnych”⁸²⁸. Prawda ta została wyrażona w liście *Le Biblioteche Ecclesiastiche Nella Missione della Chiesa* Papieskiej Komisji ds. Kulturowych Dóbr Kościoła wystosowanym 19 marca 1994 roku⁸²⁹. W dokumencie czytamy: „konieczne jest, aby »posługa bibliotekarza« powróciła z pełną mocą i honorem we wspólnocie chrześcijańskiej, ponieważ jest on nie tylko pracownikiem, ale animatorem kultury, a w konsekwencji ewangelizacji Kościoła, gdy działa na rzecz poszerzenia wiedzy wspólnoty kościelnej”⁸³⁰.

Seminaryjna biblioteka powstała w Pelplinie w 1829 roku. Zasób tworzyły księgozbiory zsekularyzowanych przez zaborcę klasztorów diecezji chełmińskiej. Do ok. 1860 roku trafiały tam książki m.in. po bernardynach z Zamartego i z Lubawy. „Wśród tych druków trafiła do Pelplina nierozpoznana wówczas Biblia Gutenberga”⁸³¹. Zyskała także woluminy po: cystersach z Oliwy, reformatach z Wejherowa, Torunia-Pogórza, Brodnicy i Dzierzgonia, z biblioteki zamku biskupiego w Starogrodzie Gdańskim, misjonarzach z Chełmna, benedyktynkach z Żarnowca, Torunia, Grudziądza, jezuitach z Grudziądza i Starych Szkotów, dominikanach z Torunia, ojcach misjonarzach św. Wojciecha, karmelitach i brygidkach z Gdańska, kartuzach z Kartuz oraz z biblioteki

⁸²⁸ J. Bednarczyk, *Biblioteki kościelne w służbie ewangelizacji*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 91 (2009), s. 6.

⁸²⁹ Por. Papieska Komisja ds. Kulturowych Dóbr Kościoła, *Le Biblioteche Ecclesiastiche Nella Missione della Chiesa*, Rzym 1994, https://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_commissions/pchc/documents/rc_com_pcchc_19940319_biblioteche-ecclesiastiche_it.html [dostęp: 13.09.2022].

⁸³⁰ Tamże.

⁸³¹ *Historia Biblioteki*, <<http://biblioteka.diecezja-pelplin.pl/historia-1>> [dostęp: 13.09.2022].

kościelnej w Radzynie. „W 1853 roku biskup Anastazy Sedlag nadał bibliotece statut, regulując jej funkcjonowanie. Zbiór powiększał się dzięki zakupom, darom i legatom testamentowym. W grudniu 1935 roku dyrektorem biblioteki został ks. Antoni Liedtke. Wyposażył on magazyn w nowe regały, zastosował układ zasobu według sygnatur, zamienił katalog książkowy na kartkowy. Rozpoczął pracę nad wyodrębnionym zbiorem zabytkowym. Wojna zniweczyła wszystkie te działania. Okupant wywiózł część księgozbioru, część wyrzucił do nieużywanej kaplicy „Collegium Marianum”, resztę nakazał spalić w pobliskiej cukrowni. Nie przetrwały urządzenia biblioteczne, katalog. Szacuje się, że straty wojenne objęły 50%, z liczącego w przededniu wojny ok. 50 000 woluminów, zasobu”⁸³². W obecnej formie biblioteka istnieje od 2009 roku. Księgozbiór liczy ponad 100 000 woluminów pochodzących z XIX i XX wieku, nadto 1350 tytułów czasopism, spośród nich ponad 160 tytułów jest nadal w obiegu, „543 inkunabułów, 640 rękopisów i ok. 13 000 starych druków”⁸³³. Dyrektorem biblioteki jest ks. Krzysztof Koch, a dyrektorem archiwum ks. Anastazy Nadolny⁸³⁴.

Od 2012 roku biblioteka korzysta ze strony internetowej⁸³⁵, której inicjatorem był ks. Koch, a twórcą Marcin Boczarski. „Nasza pierwsza strona w pełni nie spełniała naszych oczekiwań. Dlatego w 2016 roku ks. dyrektor zdecydował o postawieniu nowej (...). W 2016 roku pracownik biblioteki (technik informatyk) Przemysław Dąbkowski przygotował od podstaw nową stronę biblioteki, która funkcjonuje do dzisiaj”⁸³⁶. Przemysław Dąbkowski prowadził witrynę do 2017 roku, od roku 2018 informacje zamieszcza Magdalena Meller-Konieczna. Serwisem zajmują się informatycy z kurii diecezjalnej⁸³⁷. Strona została zbudowana na platformie Joomla!, w prostej szacie graficznej, na białym tle. Jest responsywna, ale z zastosowaniem zróżnicowanych form medialnych. Nie jest zabezpieczona, korzysta z protokołu http. Ma licznik ukazujący liczbę odsłon; do 13 września 2022 roku stronę główną odwiedziło 86 253 osoby. Po otwarciu pojawia się informacja ostrzegająca korzystających o błędzie strony.

⁸³² Tamże.

⁸³³ Tamże.

⁸³⁴ *Archiwum Diecezjalne*, w: *Alfabet pelpliński*, red. B. Wiśniewski, Pelplin 2019, s. 10.

⁸³⁵ Por. <<http://biblioteka.diecezja-pelplin.pl>> [dostęp: 12.09.2022].

⁸³⁶ Magdalena Meller-Konieczna. Temat: *Pytania* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 15 września 2022; 11.09 [cytowany 16 września 2022; 16.10]. Korespondencja osobista.

⁸³⁷ Tamże.

Witryna główna zawiera informację o dostępności katalogu online zbiorów bibliotecznych oraz zapowiedź zbliżającego się wydarzenia⁸³⁸. Zamieszczona jest też prośba o wcześniejszy kontakt telefoniczny lub mailowy przed wizytą w tej instytucji oraz archiwum. Następnie widnieje informacja o realizowanym projekcie dofinansowanym przez Ministerstwo Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu, który dotyczy konserwacji rękopisów i inkunabułu oraz zachęta do przekazania 1% podatku. Widnieje również klauzula dotycząca pracy biblioteki zgodnie z zasadami RODO. W prawym górnym rogu strony umieszczono informację dotyczącą możliwości wynajmu sal, a poniżej dane kontaktowe wraz z godzinami otwarcia. Po przeciwległej stronie udostępniony jest odnośnik do planu zajęć studiów podyplomowych z zakresu teologii, które odbywają się w murach biblioteki. Poniżej podpisano dokumentację dotyczącą prowadzonych prac konserwatorskich. U dołu lewej kolumny zgromadzono odnośniki przekierowujące odwiedzających do instytucji o podobnym profilu pod nazwą Ciekawe linki. Nawigacja strony odbywa się za pomocą paska menu zawieszono u szczytu witryny, a w nim klawisze: strona główna (informacje zawarte powyżej); regulamin; statut; historia (historia, pracownicy); patron (informacje biograficzne o ks. bp. Janie Bernardzie Szladze); katalog online; kalendarz.

Głównym celem powstania strony bibliotecznej było umożliwienie użytkownikowi zapoznania się z zasobami ksiąźnicy, które zostały wprowadzone do katalogu komputerowego od 2001 roku, a głównie dotyczy to dokumentów wydanych od 1985 roku⁸³⁹. Pełni też funkcję informacyjną, ponieważ publikowane są wiadomości bieżące dotyczące nadchodzących wydarzeń, zmian w godzinach funkcjonowania instytucji czy też warunków wynajmu sal konferencyjnych. Korzystając z witryny, śledzić można postępy w przeprowadzanych pracach konserwatorskich zbiorów specjalnych. Studenci studiów podyplomowych z zakresu teologii są informowani o planie zajęć. Zamieszczane są również informacje dotyczące lekcji bibliotecznych przeznaczonych dla różnych grup⁸⁴⁰. Spotkania w budynku ksiąźnicy wzbudzają duże zainteresowanie i są okazją do budowania wspólnotowości. Treści udostępniane na stronie, w zależności od potrzeb, dotyczą wydarzeń, które mają miejsce nie tylko w samej

⁸³⁸ 13 września 2022 roku było to zaproszenie na VI konferencję popularnonaukową z cyklu *Wielcy ludzie małego Pelplina*, pt. *Ks. Bernard Sychta – człowiek nauki, kultury i Kościoła*; na dzień 8 października 2022 roku.

⁸³⁹ Magdalena Meller-Konieczna. Temat: *Pytania* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 15 września 2022; 11.09 [cytowany 16 września 2022; 16.10]. Korespondencja osobista.

⁸⁴⁰ Tamże.

bibliotece. „Na prośbę Urzędu Gminy lub też Miejskiego Ośrodka Kultury wstawiamy plakaty z informacją o tym, co dzieje się na terenie Pelplina (koncerty, spotkania autorskie, wystawy)”⁸⁴¹.

Strona internetowa, będąca odzwierciedleniem działalności Biblioteki Diecezjalnej, niesie ze sobą treści przyczyniające się do ewangelizacji. W zasobach ksiąźnicy, których przeszukiwanie umożliwia katalog on-line, czytelnicy mogą odnaleźć „wiele tytułów książek i czasopism, które na pewno pogłębią ich wiarę, poszerzą wiedzę na temat życia Kościoła. Zbliżą do Pana Boga”⁸⁴². Tutaj znajdują się też bieżące zaproszenia na spotkania formacyjne różnych grup oraz na wartościowe konferencje naukowe poszerzające wiedzę i wiarę.

2.2.19. Strona internetowa Muzeum Diecezjalnego w Pelplinie

Sztuka, architektura, muzea, muzyka sakralna to nie tylko zbiór dzieł historyczno-artystycznych, ale także skarbnica mająca charakter ewangelizacyjny. Dlatego też Jan Paweł II mówił: „Kościół pragnie ofiarować ziarno nadziei, która przewycięży pesymizm i zagubienie, również za pomocą dóbr kultury; stając się zaczynem nowego humanizmu, pomogą one skutecznie zaszczepiać nową ewangelizację”⁸⁴³. Początki muzeum diecezji chełmińskiej wiążą się z osobą ks. bp. Stanisława Okoniewskiego, który objął swój urząd 4 października 1926 roku. „Pierwszy po 120 latach biskup – Polak na stolicy chełmińskiej (...). Cechowało go twórcze umiłowanie sztuki”⁸⁴⁴, której był znawcą i opiekunem. Wybuch II wojny światowej zaprzepścił budowę zaprojektowanego muzeum oraz spowodował ogromne straty w zbiorach. 18 listopada 1976 roku Komisja Episkopatu Polski uchwaliła Statut Muzeum Diecezjalnego, zawierający zalecenie, by każda diecezja miała własne muzeum. Budowę pelplińskiego gmachu rozpoczęto 24 sierpnia 1981 roku. „Otwarcia pierwszej siedziby dokonał w 1988 roku ostatni biskup chełmiński Marian Przykucki. Dyrektorami Muzeum byli: ks. Antoni

⁸⁴¹ Tamże.

⁸⁴² Tamże.

⁸⁴³ Jan Paweł II, *Przemówienie do uczestników IV Zgromadzenia Plenarnego Papieskiej Komisji ds. Kościelnych Dóbr Kultury*, Rzym 2002, 4, <https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/przemowienia/dobra_kultury_19102002.html> [dostęp: 13.09.2022].

⁸⁴⁴ *Historia Muzeum*, <<http://www.muzeum.diecezja.org/muzeum/nasze-zbiory/historia/>> [dostęp: 13.09.2022].

Liedtke, ks. Roman Ciecholewski, ks. Wincenty Pytlik, ks. Andrzej Szopiński⁸⁴⁵. Obecny dyrektorem od 2022 roku jest ks. Krystian Feddek.

Muzeum korzysta ze strony internetowej⁸⁴⁶ od 2006 roku⁸⁴⁷. Pomysłodawcą był ks. Wincenty Pytlik. Początkowo funkcjonowała w bardzo uproszczonej wersji. W roku 2013 zbudowania nowej strony na silniku WordPress i administrowania nią podjął się Dawid Żabiński (grafik)⁸⁴⁸. „W 2022 roku szablon z 2013 roku był już nieaktualny dla dzisiejszych standardów oraz powodował wiele nieprawidłowości na stronie, dlatego został uproszczony i odświeżony”⁸⁴⁹. Dostęp administracyjny ma sekretariat biskupa oraz Diecezjalne Centrum Informacji Turystycznej. Autorem zdjęć jest Krzysztof Mania⁸⁵⁰. Po wpisaniu adresu strony <http://www.muzeum.diecezja.org> otwiera się plansza z trzema ikonami: Szlak cysterski, Bazylika katedralna oraz Muzeum Diecezjalne. Szlak cysterski zawiera opis kompleksów pocysterskich wraz z mapą Pomorskiej Pętli Szlaku Cysterskiego. Za ten element strony odpowiadała Alicja Słyszewska-Szybowska⁸⁵¹. Pod ikoną Bazylika katedralna kryją się informacje i filmy mówiące o katedrze pelplińskiej. Obie podstrony utworzono w pierwszym etapie budowania portalu. Strona Muzeum Diecezjalnego otwiera się po zaznaczeniu ostatniego z symboli. Strona nie jest zabezpieczona, korzysta z protokołu http. Występuje tam przenikanie różnych form medialnych.

Odwiedzających wita dynamiczna prezentacja ukazująca wnętrze obiektu oraz znajdujące się tam eksponaty. Nawigację umożliwia pasek menu zamieszczony u szczytu strony. Znajdują się tam: aktualności (zapowiedzi oraz relacje z wydarzeń, a także informacje o prowadzonych lub zakończonych pracach konserwatorskich); informacje: zwiedzanie (zawiera informacje o dostępnych godzinach odwiedzin, cenach biletów oraz o możliwości zwiedzenia dawnego opactwa cysterskiego), oferta edukacyjna (aktualne oferty, archiwum ofert), Koncerty czwartkowe (aktualności, filmy); nasze zbiory: historia, sztuka średniowieczna, sztuka nowożytna, tkaniny, skarbiec, Biblia Gutenberga, pracownia konserwatorska; wystawy czasowe: aktualne, archiwum wystaw; zabytki

⁸⁴⁵ *Muzeum Diecezjalne*, w: *Alfabet pelpliński*, red. B. Wiśniewski, Pelplin 2019, s. 90.

⁸⁴⁶ Por. <<http://www.muzeum.diecezja.org/muzeum>> [dostęp: 13.09.2022].

⁸⁴⁷ Wincenty Pytlik. Temat: *Strona internetowa Muzeum* [plik audio]. Do: Waldemar Prondzinski. 18 września 2022; 00.47 [cytowany 19 września 2022; 18.30].

⁸⁴⁸ Dawid Żabiński. Temat: *Strona internetowa Muzeum* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 18 września 2022; 13.14 [cytowany 18 września 2022; 18.50]. Korespondencja osobista.

⁸⁴⁹ Tamże.

⁸⁵⁰ Wincenty Pytlik. Temat: *Strona internetowa Muzeum* [plik audio]. Do: Waldemar Prondzinski. 18 września 2022; 00.47 [cytowany 19 września 2022; 18.30].

⁸⁵¹ Tamże.

(informacja o odrestaurowanych zabytkach); kontakt: kontakt (do Muzeum oraz Diecezjalnego Centrum Informacji Turystycznej w Pelplinie), jak dotrzeć, pracownicy; rezerwacja. W kolumnie z prawej strony witryny publikowane są informacje o aktualnościach. Poniżej znajduje się odnośnik do zakładki Nasze zbiory, de facto zawierający te same informacje co w pasku menu, zapisane jedynie w innej kolejności. Na dzień 13 września 2022 roku strona nie działała poprawnie, pod oznaczeniem rezerwacja wyświetlał się błąd. Natomiast w aktualnych ofertach widniała informacja z 1 listopada 2014 roku. Powiązane z witryną Diecezjalne Centrum Informacji Turystycznej zostało przez biskupa diecezjalnego w 2022 roku rozwiązane, a pracownicy dołączyli do zespołu pracowników Kociewskiego Centrum Kultury w Pelplinie⁸⁵².

Głównym celem funkcjonowania strony jest przekazywanie informacji o aktualnych wydarzeniach związanych z muzeum, cenach biletów, a także o kontaktach i możliwości współpracy. Opublikowane treści podlegają archiwizacji. Obecnie wpisy zamieszczane są rzadko i głównie dotyczą relacji z wydarzeń i informują o renowacjach eksponatów oraz wykonanych pracach konserwatorskich. Strona w niewielkim stopniu odzwierciedla ewangelizacyjną działalność Muzeum, która przejawia się w postaci warsztatów, wykładów, koncertów o charakterze sakralnym prowadzonych w formie prelekcji wraz prezentacją instrumentów⁸⁵³.

Na stronie znajdują się odsyłacze do mediów społecznościowych: Facebooka oraz YouTube'a. Pierwsze medium założone zostało 2 grudnia 2010 roku i do 13 września 2022 roku odnotowano 1500 obserwujących. Zdjęcie w tle ukazuje Biblię Gutenberga. Na Facebooku publikowane są treści dotyczące wydarzeń przeprowadzanych w ramach działalności Muzeum. Kanał na YouTube został założony 17 listopada 2012 roku. Na wskazany wyżej dzień odnotowano 37 676 wyświetleń oraz 44 subskrybentów. Publikowane od 2012 roku materiały dotyczą Koncertów czwartkowych, które nie odbywają się już od kilku lat⁸⁵⁴. Największe zainteresowanie uzyskał materiał z 21 października 2016 roku zespołu Glass Duo – Szklana Harfa.

⁸⁵² Tamże.

⁸⁵³ Tamże.

⁸⁵⁴ Dawid Żabiński. Temat: *Strona internetowa Muzeum* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 18 września 2022; 13.14 [cytowany 18 września 2022; 18.50]. Korespondencja osobista.

2.2.20. Fanpege'e

W kontekście omawianego zagadnienia należy nadmienić, że w przestrzeni Internetu funkcjonują strony facebookowe, które nie zostały powiązane ze stronami www, a niosą w swojej treści przesłanie ewangelizacyjne. W diecezji pelplińskiej aktywne są w tym zakresie fanpege'e: Dzieła Biblijnego, Wincentyńskiej Młodzieży Maryjnej oraz Szkoły Nowej Ewangelizacji.

Dzieło Biblijne im. Jana Pawła II, które jest publicznym stowarzyszeniem wiernych, zostało erygowane przez Komisję Episkopatu Polski 17-18 czerwca 2005 roku. Ksiądz bp Jan Bernard Szłaga dekretem z 4 lutego 2006 roku powołał do istnienia Dzieło w diecezji pelplińskiej. Jego celem „jest pogłębianie rozumienia Objawienia Pańskiego w świetle Pisma Świętego zgodnie z nauką Kościoła oraz kształtowanie duchowości i kultury biblijnej w duszpasterstwie, szczególnie kaznodziejstwie i katechezie, a także indywidualnej formacji wiernych”⁸⁵⁵. W praktyce stowarzyszenie opracowuje komentarze do Biblii, organizuje konferencje oraz warsztaty, jest organizatorem pielgrzymek do Ziemi Świętej, współpracuje z uczelniami wyższymi oraz prowadzi działalność wydawniczą⁸⁵⁶. „Aktywność medialna DB w latach 2006-2015 została opisana w książce pt. *Dziesięć lat Dzieła Biblijnego im. Jana Pawła II w Polsce*”⁸⁵⁷. Stronę ogólnopolską, jak zauważa moderator diecezjalny DB ks. Józef Pick, prowadzi ks. Henryk Witczyk oraz ks. Marcin Zieliński⁸⁵⁸. Swego czasu diecezja korzystała z subdomeny, „jednak jest ona obecnie nieaktywna, to znaczy, że nikt z naszej diecezji nie administruje tej strony. Dokonywało się to zawsze w porozumieniu z administratorem ogólnopolskiej strony, ks. dr. Marcinem Zielińskim (Lublin). Były tam publikowane informacje o organizowanych w diecezji warsztatach biblijnych i konkursie biblijnym prowadzonym od 2009 roku”⁸⁵⁹. Do 2017 roku, czyli do czasu, gdy moderatorem Dzieła Biblijnego w diecezji pelplińskiej był ks. Wojciech Pikor, dla działań stowarzyszenia wykorzystywał on własną stronę www.prorok.edu.pl. „Umieszczane były tam materiały

⁸⁵⁵ *Dzieło Biblijne*, <<https://diecezja-pelplin.pl/ruchy/dzieło-biblijne-diecezji-pelplinskiej/>> [dostęp: 13.09.2022].

⁸⁵⁶ Por. W. Pikor, J. Pick, *Dziesięć lat Dzieła Biblijnego im. Jana Pawła II w Polsce (2006-2015)*, Kielce 2017, s. 119-135.

⁸⁵⁷ Wojciech Pikor. Temat: *Pytania o stronę Dzieła Biblijnego* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 4 kwietnia 2022; 5.53 [cytowany 13 września 2022; 21.13]. Korespondencja osobista.

⁸⁵⁸ Józef Pick. Temat: *Pytania o stronę Dzieła Biblijnego* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 25 kwietnia 2022; 15.57 [cytowany 13 września 2022; 20.55]. Korespondencja osobista.

⁸⁵⁹ Wojciech Pikor. Temat: *Pytania o stronę Dzieła Biblijnego* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 4 kwietnia 2022; 5.53 [cytowany 13 września 2022; 21.13]. Korespondencja osobista.

do konkursu biblijnego organizowanego na poziomie szkół podstawowych (gimnazjalnych) i ponadpodstawowych oraz materiały do warsztatów biblijnych”⁸⁶⁰. W 2015 roku ks. Pikor zaczął odchodzić od strony internetowej na rzecz Facebooka. Fanpage został założony 1 września 2016 roku. „Służył on umieszczaniu co tydzień materiałów do pracy z Pismem Świętym w ramach konkursów biblijnych”⁸⁶¹. Od września 2018 roku jego moderatorami zostali ks. Michał Choszcz i ks. Maciej Gizela. „W czasie pandemii nastąpiło spowolnienie w aktywności na tej stronie i obecnie pojawiają się posty co kilka miesięcy (...). Temat ewangelizacji nie był podejmowany wprost, gdyż pierwszym celem było wspieranie uczniów i nauczycieli w lekturze ksiąg biblijnych przewidzianych do konkursu, jak również propagowanie i wspieranie osobistej lektury Pisma Świętego”⁸⁶². Do 13 września 2022 roku strona odnotowała 641 obserwatorów. Ostatnia publikacja zamieszczona została 8 lutego 2022 roku.

Wincentyńska Młodzież Maryjna jest stowarzyszeniem, które swój początek miało w 1830 roku, gdy w kaplicy przy Rue du Bac w Paryżu podczas jednego z objawień Maryja ujawniła św. Katarzynie Labouré swoje życzenie: „Pragnę, aby powstało Stowarzyszenie Dzieci Maryi”. Założycielem i dyrektorem tego dzieła, zgodnie z życzeniem Maryi, miał zostać spowiednik Katarzyny ks. Jean Marie Aladel. Pierwsza wspólnota powstała w Beaune w 1838 roku. Założyciel wydał statut i regulamin organizacji. W 1847 roku papież Pius IX zatwierdził Stowarzyszenie Dzieci Maryi. Do Polski grupa dotarła przez posługę sióstr św. Wincentego à Paulo. Oddziały funkcjonują tam, gdzie znajdują się placówki prowadzone przez szarytki. W diecezji pelplińskiej są to Kartuzy, Tczew i Świecie. Młodzież Maryjna ma ogólnopolską stronę internetową⁸⁶³ i fanpage. W diecezji własne profile facebookowe założyły oddziały w Kartuzach i Tczewie. Od 19 kwietnia 2020 roku kartuska Wincentyńska Młodzież Maryjna publikuje materiały zapowiadające bądź relacjonujące wydarzenia, zwłaszcza zdjęcia, filmy i plakaty. Do 13 września odnotowano 764 osoby obserwujące profil. Oddział tczewski korzysta z Facebooka już od 16 września 2016 roku. Profil ten obserwują 503 osoby. Posty publikowane są co kilka miesięcy. Ostatni zanotowano 1 marca 2020 roku.

Szkoła Nowej Ewangelizacji jest ruchem kościelnym, którego cel stanowi ewangelizacja oraz formacja osób mogących ewangelizować innych, by potrafili głosić

⁸⁶⁰ Tamże.

⁸⁶¹ Tamże.

⁸⁶² Tamże.

⁸⁶³ Por. <<https://mlodziezmaryjna.pl>> [dostęp: 13.09.2022].

Słowo Boże w sposób prosty i poparty świadectwem. Ruch zakłada także nowe wspólnoty ewangelizacyjne w ramach kraju, diecezji lub parafii. SNE jest odpowiedzią na zawarte w encyklice *Redemptoris missio* oraz adhortacji apostolskiej *Christifideles laici* wezwanie do nowej ewangelizacji. Szkoła ma program pastoralny pt. *Redemptoris missio*. W 2010 roku powstało Krajowe Biuro Szkół Nowej Ewangelizacji w Polsce. Każda szkoła jako autonomiczna jednostka podlega biskupowi diecezjalnemu. Istnieje również ogólnopolska strona internetowa SNE⁸⁶⁴. Kapłanem odpowiedzialnym za stowarzyszenie w diecezji pelplińskiej jest ks. Jan Spierewka. Od 29 grudnia 2018 roku ruch korzysta z profilu na Facebooku pod nazwą Szkoła Nowej Ewangelizacji św. Piotra – Nowa Karczma, Starogard Gdański, Tczew. Do 13 września 2022 roku odnotowano 1857 obserwujących. Publikacje dotyczą działalności grupy, relacji z wydarzeń, modlitw, spotkań, a także zawierają motywujące cytaty. Ostatni wpis pochodzi z 15 maja 2022 roku. Stowarzyszenie przez pewien czas korzystało z pomocy strony internetowej, na co wskazuje zamieszczony na profilu adres: <http://www.jspierewka.odnowa.opoka.org.pl/>.

Strony internetowe podlegające stagnacji coraz słabiej spełniają założone cele. Dlatego ich twórcy oraz administratorzy powinni poddawać je ciągłemu procesowi rozwoju i zmian. W diecezji pelplińskiej nieustannie powstają nowe portale, a istniejące są modernizowane. Jedną z witryn w przebudowie jest <http://nacalyswiat.pl>. 12 września 2022 roku ukazała się informacja o tym, że trwają prace administracyjne związane z modernizacją strony, co potwierdził Maciej Kozal. Niestety, niektóre strony zostały zaniedbane. Istnieje możliwość przejścia z portalu diecezjalnego na stronę Wspólnoty Peregrynacji Matki Bożej Trzykroć Przedziwnej. Ruch ten w niektórych częściach diecezji jest nader aktywny, jednak strona Peregrynacji już od lat nie jest aktualizowana. Tego typu strony internetowe zostały pominięte w niniejszej pracy. Zdarza się, że brakuje osób kompetentnych do modernizacji i systematycznego prowadzenia mediów internetowych, a celem zmian jest ułatwienie dostępu do informacji zamieszczanych na stronach. Nadto należy zaznaczyć, że część ruchów, duszpasterstw i stowarzyszeń nie ma własnych stron, ale korzysta z domen ogólnopolskich. W świecie wirtualnym wszystko zmienia się bardzo dynamicznie i jest bardziej płynne niż w realnej rzeczywistości.

⁸⁶⁴ Por. <<https://sne.pl>> [dostęp: 13.09.2022].

2.3. Pisma diecezjalne

Charakteryzując typy ewangelizacji, należy zwrócić uwagę na jej cele. Ich zasadność wiąże się z różnorodnością adresatów. O ile media społecznościowe pozwalają dotrzeć do osób, które nie znają Kościoła, o tyle prasa katolicka skierowana jest do wszystkich postępujących w wierze. Spośród kilku zasadniczych sposobów ewangelizowania najbardziej produktywną jest tzw. „metoda ożywiania wiary członków Kościoła”⁸⁶⁵. To jedna z głównych misji, jaka towarzyszy twórcom czasopism diecezjalnych. Jest tak dlatego, że Kościół, mający charakter misyjny, w tym wymiarze nie ma wypracowanej strategii. Niemniej jego pragnieniem jest ewangelizacja, charakteryzująca się nieustannym zapałem. Wynika stąd chęć ożywiania poszczególnych wspólnot, którymi są parafie, jako ostatecznych umiejscowień Kościoła, wszelkimi możliwymi drogami⁸⁶⁶. Jedną z nich jest, jak zauważa Jerzy Jarowiecki, katolickie czasopismo. Autor wspomina w tym kontekście o roli, jaką pełni szata graficzna, sposób publikowania treści, dobór tematów oraz bohaterów. „Wśród czynników atrakcyjności ważną rolę odgrywa zewnętrzny wygląd, tj. tytuł, okładka, papier, ilustracyjność, a nawet format, kolor lub objętość. Nie bez znaczenia jest język, jego potoczność”⁸⁶⁷. W tym rozdziale dysertacji charakterystyce poddane zostały pisma diecezjalne spełniające funkcję ewangelizacyjną. Na przestrzeni lat w diecezji pelplińskiej publikowano następujące pisma: „Pielgrzym”, „Orędownik Diecezji Pelplińskiej”, „Studia Pelplińskie”, „Spojrzenia”, „Zwónek Kaszëbsczy”, „Zwiastun Misyjny” oraz „W Rodzinie”⁸⁶⁸.

⁸⁶⁵ B. Biela, *Typy i metody ewangelizacji w świetle współczesnego nauczania Magisterium Ecclesiae*, „Studia Nauk Teologicznych”, t. 10, 2015, s. 266.

⁸⁶⁶ Por. B. Biela, *Typy i metody ewangelizacji w świetle współczesnego nauczania Magisterium Ecclesiae*, dz. cyt., s. 268.

⁸⁶⁷ J. Jarowiecki, *Katolickie czasopisma dla młodzieży – tradycja i współczesność (1918-2000)*, „Gospodarka, Rynek, Edukacja”, t. 15, nr 4, s. 15.

⁸⁶⁸ Podchodząc do analizy zagadnienia, należy zaznaczyć, że „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej” (1992-2018) oraz wydawany od 2019 roku „Orędownik Diecezji Pelplińskiej”, a także „Kurenda” stanowią pisma urzędowe Kurii Diecezjalnej Pelplińskiej, toteż stricte dotyczą one szczególnego kręgu odbiorców – duchowieństwa. Z dwóch pierwszych pism może skorzystać każdy czytelnik, gdyż są dostępne chociażby w Bibliotece Diecezjalnej. „Kurendy”, które stanowią m.in. urzędowe przedłużenie decyzji biskupa diecezji pelplińskiej, są przeznaczone jedynie dla określonego grona. Cechą prasy jest jej powszechny dostęp, dlatego „Kurendy” z racji na szczególnie przekaz zostały pominięte w ramach niniejszej pracy. Wnioski dotyczące pominięcia tej publikacji mają swoją zasadność w definicji podręcznikowej, zgodnie z którą, by przekaz miał charakter masowy, musi zawierać konkretne cechy. Obok cykliczności – periodyczności oraz możliwości zwielokrotnienia – technicznej reprodukcji, czy też schematyczności – pewnego układu, pismo musi mieć charakter publiczny. Oznacza to, że dopiero gdy jest ono „skierowane do nieograniczonej i nieokreślonej liczby odbiorców, do każdego, kto zechce się z nim zapoznać”, spełnia wymogi środka społecznego przekazu; por. M. Mrozowski, *Media masowe. Władza, rozrywka i biznes*, Warszawa 2001, s. 62. W tym kontekście należy także nadmienić, że w wydawnictwie „Bernardinum”

2.3.1. Dwutygodnik „Pielgrzym”

„Pielgrzym” jest czasopismem, które wyrosło z polskiej tradycji chrześcijańskiej. Od początku istnienia promowano na jego łamach wartości ewangeliczne oraz postawy mające źródło w nauce Kościoła. Na przestrzeni czasu były one pogłębiane i utrwalane jako droga, którą winien podążać pielgrzym wyznający wiarę katolicką. Owa peregrynacja stanowi symbol naszego ziemskiego istnienia, którego zwieńczeniem jest życie wieczne w jedności z Bogiem. „Pielgrzym” jako diecezjalne pismo katolickie wspiera w tym dążeniu wiernych już od połowy XIX wieku.

2.3.1.1. Historia w latach 1869-1920

Początki dwutygodnika „Pielgrzym” są znacznie wcześniejsze niż diecezji pelplińskiej. Jego powstanie wiąże się z czasem ożywienia społeczeństwa polskiego w zaborze pruskim, jakim była tzw. Wiosna Ludów. Rok 1848 był przełomowy także dla piśmiennictwa⁸⁶⁹. Król Fryderyk Wilhelm IV wydał 17 marca 1848 roku prawo znoszące w Prusach cenzurę prewencyjną⁸⁷⁰. Idea założenia pisma „Pielgrzym” zrodziła się w październiku 1868 roku. „Numer okazowy ukazał się już w grudniu 1868 roku, a od 1 stycznia 1869 roku”⁸⁷¹ z inicjatywy ks. Szczepana Kellera (głównego założyciela i redaktora oraz proboszcza z Pogódek)⁸⁷², ks. Ignacego Ograbiszewskiego, ks. dr. Juliusza Pobłockiego, ks. dr. Juliusza Prądyńskiego, Juliana Wagnera – syndyka biskupiego i ks. Konstantego Załuskiego „w Pelplinie zaczęto wydawać w języku polskim czasopismo »Pielgrzym«”⁸⁷³. Początkowo ukazywał się w czwartki jako tygodnik, a od roku 1876 jako dwutygodnik. Od 1877 roku wychodził trzy razy w tygodniu we wtorki, czwartki i soboty. Potem ponownie przez kilka miesięcy do 1919

drukowany jest periodyk „Pastores” – pismo poświęcone formacji kapłańskiej. Diecezja pelplińska nie jest jednak jego pomysłodawcą, dlatego w niniejszej pracy jego rola na rzecz ewangelizacji diecezji także zostaje pominięta; <<http://katalog.nukat.edu.pl/search/query?theme=nukat>> [dostęp: 11.03.2022].

⁸⁶⁹ Por. H. Mross, *Pelplin jako ośrodek wydawniczy w latach 1850-1939*, „Studia Pelplińskie”, 1983, s. 79.

⁸⁷⁰ Por. A. Romanow, „Pielgrzym” pelpliński w latach 1869-1920, Gdańsk-Pelplin 2007, s. 18. Kwestie prawne funkcjonowania ówczesnego prawa prasowego – por. tenże, dz. cyt., s. 17-26.

⁸⁷¹ B. Szynkiewicz, *Ksiądz Szczepan Keller – redaktor „Pielgrzyma” i „Zbioru Pieśni Nabożnych”*, „Studia Pelplińskie”, 1990/1991, t. 21/22, s. 325.

⁸⁷² Por. A. Romanow, dz. cyt., s. 17; *Ksiądz Szczepan Keller. Współzałożyciel „Pielgrzyma” i pierwszy wydawca jego, i redaktor*, „Pielgrzym”, nr 1, 1929, s. 9-10.

⁸⁷³ H. Mross, dz. cyt., s. 81.

roku „Pielgrzym” stał się tygodnikiem, po czym znowu wydawano go trzy razy w tygodniu⁸⁷⁴.

W pierwszej fazie od 1869 do 1872 roku, gdy redaktorem był ks. Keller, na łamach gazety dominowała problematyka religijno-moralizatorska. Jak zauważa Wiktor Frąckowiak, pismo adresowane było do ludu wiejskiego. „Zaznaczano bowiem na wstępie, że nie samą pracą zarobkową człowiek żyje i powinien choćby w niedzielę czytać to nowe czasopismo, którego nazwa ma przypominać, iż tu na ziemi wszyscy jesteśmy jakby pielgrzymami w obcym kraju idącymi do domu wieczności”⁸⁷⁵. Następnie przebijała się problematyka społeczno-polityczna, zwracająca uwagę na kwestie narodowe. Broniąc polskości i języka narodowego, pismo trafiało w oczekiwania społeczne. Do roku 1921 powtarzano w „Pielgrzymie” cytat: „Obowiązkiem wszystkich rodziców polskich jest uczyć dzieci swe mówić, czytać i pisać po polsku. Wspierajmy się nawzajem”⁸⁷⁶. Budziło świadomość i nadzieję na niepodległość. Działalność ta wiązała się z represjami oraz karami sądowymi. W numerze 31 z 12 marca 1908 roku czytamy: „Posypały się więc kary na redaktorów, na wydawców, nawet na czcionkarzy i drukarzy, kary pieniężne i więzienne (...). Za więzienie naszych redaktorów postarajcie się o tysiące nowych abonentów”⁸⁷⁷. „Pielgrzym” był odzwierciedleniem wydarzeń z życia Pomorza⁸⁷⁸. Treści uderzały w zaborcę, broniły Kościoła katolickiego oraz życia gospodarczego i narodowego⁸⁷⁹. Z czasem dla pozyskania czytelników redakcja dołączała do czasopisma liczne dodatki skierowane do zróżnicowanych grup społecznych i zawodowych: „Rolnik”, „Robotnik Polski”, „Przyjaciel Dzieci”, „Podarek dla Dobrych Dzieci”, „Filut”, „Dla Nauki i Rozrywki”, „Dobra Gospodyni” i „Krzyż”. Można było prenumerować pismo na pocztę⁸⁸⁰. Do 1939 roku „Pielgrzym” „pozostał pismem religijnym, adresowanym do ludności polskiej diecezji chełmińskiej”⁸⁸¹.

⁸⁷⁴ Por. K. Biliński, *Myśl polityczna w publicystyce pelplińskiego „Pielgrzyma” lat 1869-1918*, Toruń 1994, s. 9.

⁸⁷⁵ W. Frąckowiak, *Pedagogiczne aspekty polskiego czasopiśmiennictwa dla dzieci i młodzieży na Pomorzu Nadwiślańskim i Kujawach Zachodnich w okresie rządów Bismarcka (1862-1890)*, „Kwartalnik Historii Prasy Polskiej”, 1979/17/2, s. 142.

⁸⁷⁶ W. Węcowski, *Tożsamość Pomorza na podstawie „Pielgrzyma” z okresu międzywojennego*, w: *Współtwórcy „Pielgrzyma”*. *Wielcy ludzie małego Pelpina*, Pelplin 2019, s. 59.

⁸⁷⁷ *W przeddzień wywłaszczenia*, „Pielgrzym”, 1908, nr 31, s. 1.

⁸⁷⁸ Por. A. Romanow, dz. cyt., s. 7, 99-107.

⁸⁷⁹ Por. K. Biliński, dz. cyt., s. 8; J. Jasiński, *O „Pielgrzymie” i Akcji Katolickiej na Pomorzu*, „Studia Pelplińskie”, 1988, s. 73-74.

⁸⁸⁰ Por. K. Biliński, dz. cyt., s. 10.

⁸⁸¹ Tamże, s. 9.

W 1869 roku nakład wyniósł 800 egzemplarzy, zaś w 1871 roku już 900. Widoczny wzrost do 2500 egzemplarzy nastąpił w latach od 1873-1880, gdy kierownictwo nad pelplińskim wydawnictwem sprawowali Jan Nepomucen Roman oraz jego syn Stanisław. Progres ten był możliwy dzięki zwiększającej się popularności, a przez to rosnącej liczbie prenumerat „Pielgrzyma”⁸⁸². W latach 1892-1901 nakład spadł. Tendencja wzrostowa wystąpiła ponownie w 1903 roku, drukowano wówczas 3000 egzemplarzy; w roku 1906 nakład wynosił 12 300, a po czterech latach 13 000. Potrzeba zrozumienia przez społeczeństwo zaistniałej w świecie sytuacji politycznej związanej z wybuchem I wojny światowej spowodowała, że w 1914 roku nakład zwiększono do 22 000, w 1917 do 28 000, a rok później do 28 800 egzemplarzy⁸⁸³. W przededniu wybuchu wojny największą popularność na polskim rynku czytelnicy w Prusach Zachodnich osiągnęły „Pielgrzym” oraz „Gazeta Grudziądzka”. Pod koniec 1914 roku za pośrednictwem poczty w Prusach Zachodnich odsetek kolportowanych egzemplarzy „wyniósł 51,2% wszystkich rozprowadzanych tą drogą polskich gazet”⁸⁸⁴. Kolportażem zajmowali się duchowni polskiej narodowości oraz zaufani kolporterzy posiadający dokument potwierdzony pieczęcią firmową oraz stemplem policyjnym⁸⁸⁵.

Szata graficzna strony tytułowej w pierwszych latach istnienia pisma została wykonana z wielką starannością, z użyciem ozdobnych liter oraz z centralnie umiejscowioną ryciną⁸⁸⁶ przedstawiającą „pielgrzyma dyskutującego z wieśniakami na tle chaty oraz podtytuł: pismo religijne dla ludu”⁸⁸⁷. Pod ryciną widniało pozdrowienie: „Niech będzie pochwalony Jezus Chrystus!”. Pierwszy numer liczył 8 stron i był wówczas pismem niewielkiego formatu 15×23 cm⁸⁸⁸, od 1874 roku powiększonym do 22×29 cm, a od 1876 roku do 26×38 cm. Od 1902 do 1939 roku czasopismo publikowano w wymiarach 45×32 cm.

Na początku XX wieku „Pielgrzym” był drugim co do wielkości nakładu po „Gazecie Grudziądzkiej” periodykiem polskim w Prusach. Andrzej Romanow zauważa, że zawarte publikacje miały charakter defensywny oraz obronny, ale przede wszystkim

⁸⁸² Por. A. Romanow, dz. cyt., s. 58-59.

⁸⁸³ Por. tamże, s. 59; K. Biliński, dz. cyt., s. 11, 233.

⁸⁸⁴ A. Romanow, dz. cyt., s. 40.

⁸⁸⁵ Por. tamże, s. 65.

⁸⁸⁶ Por. <<https://polona.pl/item/pielgrzym-pismo-religijne-dla-ludu-r-1-nr-1-1-stycznia-1869,NzMxNz MxMjI/0/#info:metadata>> [dostęp: 22.09.2022].

⁸⁸⁷ K. Biliński, dz. cyt., s. 10.

⁸⁸⁸ Por. E. Piszcz, *Stulecie „Pielgrzyma”*, „Studia Pelplińskie”, 1969, t. 1, s. 203.

celem pisma było odzyskanie niepodległości⁸⁸⁹. „W ciągu swojej przeszło półwiekowej służby Bogu, »Ojczyźnie i Narodowi« »Pielgrzym« odegrał ważną rolę ośrodka inicjującego i podtrzymującego rozliczne przejawy polskiego życia narodowego w Prusach Zachodnich»⁸⁹⁰. Zdaniem Marka Chamota problematyka społeczna na łamach „Pielgrzyma” w latach poprzedzających I wojnę światową występowała w coraz mniejszym zakresie. Wynikało to ze zmiany, jaka nastąpiła w Kościele: po papieżu Leonie XIII (1878-1903) nastąpił pontyfikat Piusa X (1903-1914), który punkt ciężkości pracy duchowieństwa przeniósł z ruchu społecznego na walkę z modernizmem⁸⁹¹. Niemniej to, co działo się na przełomie XIX i XX wieku odnośnie do roli laikatu, zapowiadało myśli Vaticanum II.

2.3.1.2. Historia w okresie międzywojennym

Ksiądz Wojciech Węcowski zauważa, że lata 1918-1939 to dla „Pielgrzyma” okres wielu przemian politycznych i społecznych. Od 1918 do 1920 roku pismo cieszyło się największą poczytalnością. W latach od 1919 do 1920 wychodziło codziennie⁸⁹². Z czasem treści zostały poszerzone i stanowiły obronę przed działaniami bolszewickimi oraz przed antypolskim nastawieniem Żydów⁸⁹³, co spotykało się z wdzięcznością czytelników. Nowe zadania dla czasopisma przyniósł dzień 28 stycznia 1920 roku, gdy Pelplin powrócił w granice odrodzonej Polski⁸⁹⁴. Istotnym wydarzeniem był przewrót majowy z 1926 roku, a następnie rosnące napięcie polityczne prowadzące w efekcie do nowego konfliktu ogólnopolskiego w 1939 roku.

Redaktorami naczelnymi do 1939 roku byli: ks. Jerzy Chudziński, Bolesław Kielbratowski, Bonifacy Chmielewski, Józef Korczak-Ziółkowski, Stanisław Lewandowski, Józef Matłosz oraz Michał Majerski⁸⁹⁵. W tym okresie „Pielgrzym” ukazywał się 3 razy w tygodniu. Tematyka dotyczyła kwestii narodowościowych

⁸⁸⁹ Por. A. Romanow, dz. cyt., s. 27.

⁸⁹⁰ Tamże, s. 40.

⁸⁹¹ Por. M. Chamot, *Myśl chrześcijańsko-społeczna na łamach „Pielgrzyma” w latach 1890-1914*, „Studia Pelplińskie”, 1988, t. 19, s. 289.

⁸⁹² W. Węcowski, *Tożsamość Pomorza na podstawie „Pielgrzyma” z okresu międzywojennego*, dz. cyt., s. 58.

⁸⁹³ Por. A. Romanow, dz. cyt., s. 182.

⁸⁹⁴ Por. tamże, s. 187.

⁸⁹⁵ Por. A. Mańkowski, *Drukarstwo i piśmiennictwo w Pelplinie*, Pelplin 1929, s. 29, <<https://pbc.gda.pl/dlibra/publication/18006/edition/14158/content>> [dostęp: 20.07.2021].

Szczegółowy spis redaktorów, drukarzy oraz współpracowników „Pielgrzyma” (1869-1939) sporządził Ryszard Szwoch; por. R. Szwoch, *Redaktorzy, drukarze oraz współpracownicy „Pielgrzyma” (1869-1939)*, w: *Współtwórcy „Pielgrzyma”. Wielcy ludzie małego Pelplina*, Pelplin 2019, s. 69-86.

i religijnych. Oprócz informacji z diecezji chełmińskiej zawarte były tam także treści z całego świata. Podobnie jak w czasach zaborów dla pozyskania czytelników redakcja dołączała do czasopisma dodatki tematyczne, np. „Krzyż”, „Dodatek do Wydania Czwartkowego”, „Gospodarstwo, Kupiectwo i Przemysł”, „Młode Lata”⁸⁹⁶. Pismo „do wybuchu II wojny światowej przewodziło ludowi pomorskiemu wśród zmiennych losów historii, zawsze wierne Kościołowi i ojczyźnie”⁸⁹⁷. Najbardziej budowało tożsamość Pomorzan, jak zauważa ks. Wojciech Węcowski, od 1918 do 1930 roku. „Czas międzywojenny (...) zamyka długoletnią tradycję istnienia tego źródła polskości”⁸⁹⁸. 31 sierpnia 1939 roku ukazał się ostatni numer „Pielgrzyma”⁸⁹⁹, którego nie wydawano przez lata wojny oraz komunizmu w Polsce do 1989 roku. Zdaniem Józefa Borzyszkowskiego „Pielgrzym”, obok innych czasopism katolickich okresu międzywojennego, ukazuje obraz Pomorza oraz proces oddziaływania i formowania się społeczeństwa⁹⁰⁰. „Jest on bezcennym źródłem, rozmaitych informacji, opinii i wiadomości”⁹⁰¹. Zbiór obejmujący prawie 70 lat od 1869 do 1939 roku nie stanowi całości, jak podkreśla ks. bp Edmund Piszcz, część egzemplarzy udało się zniszczyć hitlerowcom⁹⁰².

2.3.1.3. Działalność od 1989 roku

Po 50 latach od zakończenia II wojny światowej, po okresie komunizmu i zmianach ustrojowych w Polsce, działalność czasopisma została wznowiona decyzją ordynariusza diecezji chełmińskiej Mariana Przykuckiego. W liście do redakcji „Pielgrzyma” z 24 grudnia 1989 roku czytamy: „znane mam trudności okresu powojennego i ograniczenia wydawnicze czasów minionych nie pozwoliły na wcześniejsze wydanie”⁹⁰³. Przychylną okazała się ustawa z 17 maja 1989 roku o stosunku państwa do Kościoła katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej⁹⁰⁴, umożliwiająca powstawanie lub wznowianie

⁸⁹⁶ Por. W. Węcowski, *Tożsamość Pomorza na podstawie „Pielgrzyma” z okresu międzywojennego*, dz. cyt., s. 58.

⁸⁹⁷ Tenże, „Pielgrzym”. *Czasopismo diecezjalne*, w: *Kościół pelpliński na swoje XV-lecie 1992-2007*, dz. cyt., s. 494.

⁸⁹⁸ Tenże, *Tożsamość Pomorza na podstawie „Pielgrzyma” z okresu międzywojennego*, dz. cyt., s. 66.

⁸⁹⁹ *Coraz trudniejsze położenie katolików w Trzeciej Rzeszy*, „Pielgrzym”, nr 82, 1939, s. 1.

⁹⁰⁰ Por. J. Borzyszkowski, „Druhna Pomorska” i jej twórca a inne pisma Stowarzyszeń Młodzieży Polskiej na Pomorzu w latach 1920-1939, „Pomerania”, 1985, nr 12, s. 14-15.

⁹⁰¹ E. Piszcz, dz. cyt., s. 206.

⁹⁰² Por. tamże, s. 205.

⁹⁰³ M. Przykucki, *Redakcja „Pielgrzyma” Pelplin*, „Pielgrzym”, 1989 nr 1, s. 3.

⁹⁰⁴ Por. Dz. U. 1989, nr 29, poz. 154; <<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19890290154/U/D19890154Lj.pdf>> [dostęp: 22.09.2022].

publikowania katolickich czasopism. Biskup przyznał, że od momentu przybycia do diecezji nosił się z myślą o wznowieniu periodyku. „Powstanie czasopisma należy łączyć z uwolnieniem świata mediów od cenzury państwowej, a także z szeroko pojętym i nowatorskim nauczaniem Jana Pawła II na temat wartości środków masowego przekazu”⁹⁰⁵. Trzyletnia działalność dwutygodnika w ramach diecezji chełmińskiej była według ks. Węcowskiego czasem przygotowującym mieszkańców diecezji pelplińskiej do informowania, ewangelizowania i wychowywania wspólnoty nowego Kościoła partykularnego ustanowionego bullą *Totus Tuus Poloniae populus*. Takie też było założenie ks. bp. Przykuckiego, który chciał, aby pismo zwracało szczególną uwagę na ewangelizację⁹⁰⁶. W pierwszym numerze z 24 grudnia 1989 roku pisał: „Dziś »Pielgrzym« ma wzmocnić Lud Boży obecnością Chrystusa, ma ukazać sens życia i nasze ostateczne przeznaczenie, którym jest spotkanie z Panem. Ma nam przybliżyć Matkę Bożą – Patronkę naszej diecezji – i ma nam przewodzić w pielgrzymce wiary w dobie obecnej”⁹⁰⁷. Biskup chełmiński podkreślił, że to Jan Paweł II w czasie pielgrzymki do Polski w 1987 roku w Gdyni dał wskrzeszonemu czasopismu jasne wskazania, których wykonanie stało się zadaniem budowania nowej polskiej rzeczywistości. „Pielgrzym przez swoją działalność w różnorodny sposób realizował znaki czasu zadane poprzez okres przemiany państwowej oraz poprzez nauczanie Jana Pawła II”⁹⁰⁸. Obok ewangelizacji dla papieża Polaka równie ważny był cel formowania opinii publicznej.

Redaktorem naczelnym wznowionego pisma mianowano ks. Zenona Myszka (1989-1992)⁹⁰⁹, jego zastępcami Annę Kościelecką oraz Andrzeja Malinowskiego. Sekretarzem został Stanisław Tomasz Pestka, a jego zastępcą Wojciech Zaguła. Pracą dziennikarską zajęli się: Wiosna Maria Adamowicz, Lidia Ciecierska, Ewa Kunicka, Stefan Mucha, Marzena Woźniak oraz Tadeusz Woźniak. Fotoreporterem został Zbigniew Trybek, Danuta Nowak oraz Maria Ponińska zajęły się korektą, a za redakcję techniczną odpowiadał Józef Chomnicki⁹¹⁰. Zdaniem Wiktora Peplińskiego godny uwagi był poziom redagowania pisma. Wynikało to ze wzorowej pracy zespołu redakcyjnego, który składał się „z profesjonalnych dziennikarzy, w tym z byłych członków redakcji

⁹⁰⁵ W. Węcowski, „Pielgrzym”. *Czasopismo diecezjalne*, dz. cyt., s. 493.

⁹⁰⁶ Por. tamże, s. 494.

⁹⁰⁷ M. Przykucki, dz. cyt., s. 3.

⁹⁰⁸ W. Węcowski, „Pielgrzym”. *Czasopismo diecezjalne*, dz. cyt., s. 495; por. S.T. Pestka, *10 lat wspólnego pielgrzymowania*, „Pielgrzym”, 1999, nr 27, s. 12-13.

⁹⁰⁹ Por. M. Bławat, *W Łebie – u pierwszego redaktora naczelnego „Pielgrzyma”*, „Pielgrzym”, 1999/2000, nr 27, s. 8-9.

⁹¹⁰ Por. *Redaguje zespół*, „Pielgrzym”, 1989, nr 1, s. 15.

pism wybrzeżowych, negatywnie zweryfikowanych w politycznej czystce po grudniu 1981 roku, którzy w ten sposób mogli powrócić do uprawianego przez siebie zawodu”⁹¹¹. Rozbudowana redakcja była dowodem entuzjazmu, jaki towarzyszył diecezji w tworzeniu zaktualizowanego kształtu czasopisma, które docelowo miało stać się tygodnikiem⁹¹².

W latach 1989-1998 pismo liczyło 16 stron; posługiwano się formatem czarno-białym⁹¹³ o wymiarach 33×24 cm autorstwa Janusza Wesołowskiego. Od 1997 roku poprawiła się kolorystyka ilustracji. Wraz z rozwojem pisma ujednociono czcionki, które pierwotnie pochodziły z różnych zestawów oraz miały różne wielkości. Od stycznia 1999 roku „Pielgrzym” pojawiał się „w nowej szacie graficznej, w mniejszym formacie i na papierze lepszej jakości”⁹¹⁴. Wówczas liczył 24 strony i miał wielkość 30×22 cm. Kolejne zmiany graficzne poczyniono w 2005 roku⁹¹⁵. W 2006 roku liczbę stron zwiększono do 28.

Od października 1992 do końca 2005 roku funkcję redaktora naczelnego pełnił Stanisław Tomasz Pestka⁹¹⁶. Zastępcą była Lidia Ciecierska, sekretarzem redakcji Ewa Kunicka, grafiką nadal zajmował się Janusz Wesołowski, a w składzie zespołu był także ks. Sylwester Dober oraz Marzenna Bławat⁹¹⁷. Z okazji piętnastolecia pisma ks. bp Jan Bernard Szłaga skierował do redaktora naczelnego następujące słowa: „dwutygodnik diecezjalny wspiera realizację każdego programu duszpasterskiego”⁹¹⁸. W 1994 roku na asystenta kościelnego powołano ks. Antoniego Dunajskiego, który nadal sprawuje tę funkcję. W 1994 roku zwolniono Janusza Wesołowskiego, w 1995 roku z zespołu odszedł ks. Sylwester Dober, a w 1996 roku zespół opuściła Lidia Ciecierska. „W 1997 roku do redakcji dołączyli Anna Mazurek i ks. Wiesław Śmigiel”, który pracował tam przez rok⁹¹⁹.

W 2005 roku na stanowisko zastępcy redaktora naczelnego powołany został ks. Wojciech Węcowski⁹²⁰. Po przejściu Stanisława Tomasza Pestki na emeryturę

⁹¹¹ W. Pepliński, *Gdańskie i pomorskie media po 1989 roku*, Gdańsk 2007, s. 20.

⁹¹² Por. H. Krenczkowski, *List od Wydawcy*, „Pielgrzym”, 1989, nr 1, s. 15.

⁹¹³ Por. W. Węcowski, „Pielgrzym”. *Czasopismo diecezjalne*, dz. cyt., s. 495.

⁹¹⁴ T. Brzeziński, *Wydawnictwo Diecezjalne w posłudze Słowa*, w: *Kościół pelpliński na swoje XV-lecie 1992-2007*, red. W. Klawikowski, Pelplin 2008, s. 475.

⁹¹⁵ Por. W. Węcowski, „Pielgrzym”. *Czasopismo diecezjalne*, dz. cyt., s. 495.

⁹¹⁶ Por. S.T. Pestka, *Pokłon starego redaktora*, „Pielgrzym”, 2006, nr 6, s. 11.

⁹¹⁷ Por. R.M. Sikorska, „Pielgrzym. Pismo katolickie” – *monografia dwutygodnika diecezjalnego w Pelplinie 1989-2015*, praca magisterska napisana pod kierunkiem dr hab. Małgorzaty Federowicz-Kruszewskiej, Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Toruń 2016, s. 41.

⁹¹⁸ W. Węcowski, „Pielgrzym”. *Czasopismo diecezjalne*, dz. cyt., s. 497-498.

⁹¹⁹ R.M. Sikorska, dz. cyt., s. 42.

⁹²⁰ Por. *Nominacje*, „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”, 2005, z. 12, s. 715.

w 2006 roku redaktorem naczelnym został mianowany ks. Tadeusz Brzeziński⁹²¹. Jego poczynania na rzecz rozwoju „Pielgrzyma” zostały opisane w paragrafie pt. *Wydawnictwo „Bernardinum”* w kontekście modernizacji tego przedsiębiorstwa. W 2010 roku z redakcji odeszła Ewa Kunicka⁹²². Od 2013 roku funkcję redaktora naczelnego pełni ks. Wojciech Węckowski⁹²³. W 2014 roku do zespołu dołączyły Maja Przeperska i Iwona Demska. W 2015 roku format czasopisma zmniejszono do 27×20 cm i obowiązuje on obecnie, podobnie jak liczba stron, która wzrosła do 40. W tym też roku z redakcji odeszły Marzenna Bławat, Marzena Burczycka-Woźniak i Anna Gniewkowska-Gracz. W 2015 roku zespół tworzyli: Iwona Demska – sekretarz redakcji, Anna Mazurek-Klein oraz Maja Przeperska – dziennikarki⁹²⁴. Za skład komputerowy na przestrzeni lat odpowiedzialni byli: Dorota Baranowska, Aleksandra Nabakowska, Dariusz Puckowski, Joanna Jendernalik, Marzena Jelińska, Joanna Szturmowska oraz obecnie Barbara Osowska.

Ksiądz Wojciech Węckowski zauważa, że odbiorcami czasopisma są diecezjanie oraz indywidualne osoby z terenów byłej diecezji chełmińskiej. „Liczba tych ostatnich stopniowo maleje. Przyczyną tego może być także forma prenumeraty osobistej lub sprzedaż w nielicznych parafiach innej diecezji”⁹²⁵. Dystrybucją zajmują się głównie proboszczowie parafii diecezji pelplińskiej. Pismo odbierane jest przez nich z siedziby dekanatu, dokąd co dwa tygodnie w piątek dowozi je samochód z wydawnictwa. Do dekanatów: łebskiego, gniewińskiego, borzyszkowskiego, główczyckiego, z racji na odległość i koszty, czasopismo wysyłane jest pocztą⁹²⁶. Liczba otrzymanych numerów ustalana jest w porozumieniu z dyrektorem wydawnictwa oraz biskupem diecezjalnym, bazując na liczebności wiernych w parafii. Pielgrzym, „obecnie w zmienionym formacie, szacie graficznej i układzie treści wychodzi jako dwutygodnik. Pismo prezentuje artykuły dotyczące życia diecezji oraz Kościoła powszechnego⁹²⁷. Porusza też tematy związane z ewangelizacją, kulturą, życiem społecznym, wychowaniem. Na jego łamach ukazują się stałe felietony”⁹²⁸. Według Bogdana Wiśniewskiego lata po reaktywacji pisma aż do

⁹²¹ Por. T. Brzeziński, *Wydawnictwo Diecezjalne w posłudze Słowa*, dz. cyt., s. 475.

⁹²² Por. R.M. Sikorska, dz. cyt., s. 43.

⁹²³ Por. *Nominacje*, „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”, 2013, z. 3-4, s. 58.

⁹²⁴ Por. R.M. Sikorska, dz. cyt., s. 43.

⁹²⁵ W. Węckowski, „Pielgrzym”. *Czasopismo diecezjalne*, dz. cyt., s. 495.

⁹²⁶ Por. R.M. Sikorska, dz. cyt., s. 35.

⁹²⁷ Por. W. Węckowski, *Uzdrowić duchową „głuchotę”*, „Pielgrzym”, 2006, nr 20, s. 10.

⁹²⁸ „Pielgrzym”, w: *Alfabet pelpliński*, red. B. Wiśniewski, Pelplin 2019, s. 110-111.

naszych czasów „to skuteczne poszukiwanie formuły, która pozwala funkcjonować na rynku mediów”⁹²⁹.

Podstawowym celem dwutygodnika, zdaniem ks. Węcowskiego, obok jego charakteru religijno-społeczno-kulturowego jest „ewangelizacja poprzez słowo pisane, wsparte odpowiednim materiałem ilustracyjnym”⁹³⁰. Tym samym jest on skierowany głównie do czytelników katolickich. Choć idea istnienia periodyku jest inna niż przed wojną, dla podkreślenia kontynuacji wersji przedwojennej publikowane były przedruki pierwszych wersji pisma⁹³¹. W ramach krzewienia Słowa Bożego ks. bp Jan Bernard Szłaga w dziale *Powtórka z Biblii* publikował zagadnienia o tematyce biblijnej. Materiałami ewangelizacyjnymi są także listy instytucjonalne ukazujące się z okazji świąt oraz odezwy, orędzia, homilie, listy pasterskie, a także ich komentarze⁹³². Od 1993 do 2012 roku ks. bp Szłaga opublikował na łamach czasopisma 496 tekstów⁹³³. Od początku istnienia „Pielgrzyma” w jego korpusie znajduje się dział *Ziarno Słowa*⁹³⁴ zawierający komentarze biblijne do każdej niedzieli roku liturgicznego, za który obecnie odpowiada ks. Wojciech Kardys⁹³⁵. Przez wiele lat ks. Antoni Dunajski publikował na łamach pisma opracowania zagadnień zaczerpniętych z *Katechizmu Kościoła katolickiego* oraz w dziale *Lżejszym piórem* artykuły ukazujące wiarę w życiu interesujących osób np.: *Andrzeja Bobkowskiego wiara na miarę świadectwa*⁹³⁶, *Ewangelizacyjny romans Jerzego Lieberta*⁹³⁷ lub *Cienie i blaski Jana III Sobieskiego*⁹³⁸. W zakresie ewangelizacji publikowano artykuły tematyczne nawiązujące do roku liturgicznego np.: w listopadzie 2006 roku *Wierzę w życie wieczne*⁹³⁹, w grudniu 2014 roku *Adwent – czas oczekiwania*

⁹²⁹ B. Wiśniewski, *Słowo wstępne*, w: *Współtwórcy „Pielgrzyma”*. Wielcy ludzie małego Pelplina, Pelplin 2019, s. 8.

⁹³⁰ W. Węcowski, „Pielgrzym”. *Czasopismo diecezjalne*, dz. cyt., s. 496.

⁹³¹ Por. *Ze starego „Pielgrzyma”*, „Pielgrzym”, 1989, nr 1, s. 11; *Ze starego „Pielgrzyma”*. *Gwiazdka nadchodzi*, „Pielgrzym”, 2006, nr 26, s. 18.

⁹³² Por. J.B. Szłaga, *List Biskupa Pelplińskiego na Boże Narodzenie Roku Pańskiego 2004*, „Pielgrzym”, 2004, nr 26, s. 5-6; tenże, *Słowo Biskupa Pelplińskiego do diecezjan na Boże Narodzenie AD 2011*, „Pielgrzym”, 2011, nr 26, s. 6-7; M. Bławat, *Dla Boga wszystko*, „Pielgrzym”, 2011, nr 1, s. 18.

⁹³³ Por. R.M. Sikorska, dz. cyt., s. 45.

⁹³⁴ Por. A. Szopiński, *Ziarno Słowa*, „Pielgrzym”, 2006, nr 12, s. 10-11; J. Szulist, *Ziarno Słowa*, „Pielgrzym”, 2011, nr 25, s. 4-5; tenże, *Ziarno Słowa*, „Pielgrzym”, 2014, nr 20, s. 4-5; tenże, *Ziarno Słowa*, „Pielgrzym”, 2014, nr 6, s. 4-5.

⁹³⁵ Por. W. Kardys, *Ziarno Słowa*, „Pielgrzym”, 2014, nr 25, s. 4-5; tenże, *Czego może nas nauczyć Święta Rodzina*, „Pielgrzym”, 2017, nr 27, s. 6; tenże, *Czy Bóg może odebrać człowiekowi wolność?*, „Pielgrzym”, 2019, nr 13, s. 6-7; tenże, *Kto jest pośrednikiem między Bogiem a ludźmi?*, „Pielgrzym”, 2019, nr 6, s. 6-7; tenże, *Śmierci Bóg nie uczynił*, „Pielgrzym”, 2021, nr 13, s. 6-7.

⁹³⁶ Por. A. Dunajski, *Andrzeja Bobkowskiego wiara na miarę świadectwa*, „Pielgrzym”, 2007, nr 15, s. 22.

⁹³⁷ Por. tenże, *Ewangelizacyjny romans Jerzego Lieberta*, „Pielgrzym”, 2011, nr 9, s. 22.

⁹³⁸ Por. tenże, *Cienie i blaski Jana III Sobieskiego*, „Pielgrzym”, 2017, nr 26, s. 33.

⁹³⁹ Por. J. Królikowski, *Wierzę w życie wieczne*, „Pielgrzym”, 2006, nr 22, s. 14-15.

na *przyjście Pana*⁹⁴⁰, w marcu 2017 roku *Ku zmartwychwstaniu prawdy*⁹⁴¹, natomiast na koniec duszpasterskiego roku 2022 *Chrystus Król i Jego Królestwo*⁹⁴². Redakcja stara się też systematycznie przypominać o wizycie Jana Pawła II w Pelplinie, czego przykładem jest artykuł pt. *To była żywa Ewangelia* z 2014 roku⁹⁴³. W 2007 roku ks. Węcowski zwracał uwagę, iż do działu ewangelizacji „Pielgrzymia” można zaliczyć artykuły teologiczne oraz „działy *Spotkanie z teologiem* oraz *Pytanie do proboszcza*”⁹⁴⁴. Te kwestie poruszane są też w dziale *Z życia Kościoła*, na co wskazuje chociażby artykuł Wincentego Łaszewskiego pt. *Cuda czy szczęśliwe przypadki?* w 15 numerze „Pielgrzymia” z 2022 roku. Nadto pismo przekazuje informacje na temat Kościoła powszechnego⁹⁴⁵, trwającego od 2021 roku Synodu o Synodalności, pracy biskupa diecezjalnego, życia parafii diecezji pelplińskiej, takie jak: programy pielgrzymek, odpustów, kongresów, a także edukuje religijnie i społecznie⁹⁴⁶. Na przestrzeni czasu te zagadnienia podejmowali m.in.: ks. Wojciech Kasyna, ks. Jerzy Buxakowski, ks. Henryk Mross, ks. Anastazy Nadolny, ks. Jan Walkusz, ks. Dariusz Drążek, ks. Janusz Królikowski, ks. Stanisław Człapa, ks. Eugeniusz Stencel, ks. Franciszek Kamecki, ks. Stanisław Grunt, ks. Wiesław Mazurowski, ks. Andrzej Szopiński, ks. Janusz Szulist, ks. Rafał Barciński, ks. Wojciech Kardyś, ks. Józef Pick, ks. Janusz Chyła, a wśród osób świeckich: Marzena Bławat, Roman Landowski, Lidia Ciecierska, Krystyna Holly, Ewa Kunicka, Tadeusz Jabłoński, Marzena Burczycka-Woźniak, Anna Maria Kolberg, Anna Mazurek, Anna Gniewkowska-Gracz, Janina Wieczerska, Barbara Szczepuła, Maria Paszyńska, Adam Hlebowicz, Anna Artymiak, Zofia Pomirska, Beata Demska, Jan Hlebowicz, Wincenty Łaszewski.

Powstawały także pomysły tworzenia przy „Pielgrzymie” takich publikacji, jak: „Pielgrzym Młodych”, kalendarz rodzinny „Tęcza”, „Biblioteka Pielgrzymia” oraz „Mały Pielgrzym”. Ten ostatni jako bezpłatny dodatek miesięczny dla dzieci redagowany był m.in. przez Ewę Kunicką. Od 2010 roku czasopismo ukazywało się jako samoistne, a jego redaktorem była Anna Czerwińska-Rydel. Celem dodatku było wychowanie

⁹⁴⁰ Por. W. Kardyś, *Adwent – czas oczekiwania na przyjście Pana*, „Pielgrzym”, 2014, nr 25, s. 14-15.

⁹⁴¹ Por. S. Kunka, *Ku zmartwychwstaniu prawdy*, „Pielgrzym”, 2017, nr 6, s. 14-15.

⁹⁴² Por. W. Kardyś, *Chrystus Król i Jego Królestwo*, „Pielgrzym”, 2022, nr 23, s. 18-19.

⁹⁴³ Por. I. Smagliński, *To była żywa Ewangelia*, „Pielgrzym”, 2014, nr 13, s. 14-15.

⁹⁴⁴ W. Węcowski, „Pielgrzym”. *Czasopismo diecezjalne*, dz. cyt., s. 496; por. W. Mazurowski, *Kto orzeka separację małżeńską?*, „Pielgrzym”, 2014, nr 25, s. 8.

⁹⁴⁵ Por. *Przed 48 Międzynarodowym Kongresem Eucharystycznym. Eucharystia, światło i życie dla nowego millennium*, „Pielgrzym”, 2004, nr 12, s. 4-5; *Z Watykanu*, „Pielgrzym”, 2011, nr 25, s. 6.

⁹⁴⁶ Por. S. Kunka, *Oczekiwanie na odwieczną Miłość*, „Pielgrzym”, 2017, nr 25, s. 20-21; A. Megger, *Brama sakramentów*, „Pielgrzym”, 2017, nr 14, s. 8-9.

najmłodszych na przyszłych czytelników „Pielgrzyma”⁹⁴⁷. Publikowano tam artykuły religijne dla dzieci, odnoszące się do kalendarza liturgicznego, łamigłówek, zagadki, listy napisane przez najmłodszych i namalowane przez nie rysunki.

Dla pozyskania nowych czytelników w latach 1995-1997 publikowano w „Pielgrzymie” program telewizyjny, a do 1998 roku także program Radia Głos. Od 1999 roku zmieniono szatę graficzną oraz jakość papieru, a także poprawiono kolorystykę. Wówczas na łamach pisma ukazał się artykuł, w którym redaktor Stanisław Tomasz Pestka pisał: „Nasi przyjaciele i czytelnicy odnajdą w odmienionym »Pielgrzymie« właściwie wszystkie dotychczasowe pozycje. W procesie przeobrażania będą pojawiały się nowe”⁹⁴⁸. Od 2006 roku pojawiły się działy kulinarny⁹⁴⁹ i zdrowia⁹⁵⁰. W tym samym roku nową formę layoutu „Pielgrzyma” wprowadził ks. Wojciech Węckowski⁹⁵¹. W 1997, a potem w 2007 roku opublikowano ankietę, której celem było sprawdzenie oczekiwań odbiorców. Okazało się wówczas, że głównymi czytelnikami „Pielgrzyma” były starsze panie z wykształceniem średnim lub wyższym, 44% to mieszkańcy wsi⁹⁵². Ankietowani zaznaczyli, że za mało jest tematyki młodzieżowej, dotyczącej „wiary, moralności, formacji chrześcijańskiej”⁹⁵³. Od 2015 roku stopkę redakcyjną z przedostatniej strony przeniesiono na trzecią.

W pierwszych latach nakład wynosił 25 000 egzemplarzy. Po reorganizacji w 1992 roku zmniejszyło się terytorium diecezji i wówczas druk ograniczono do 18 000; w 2001 roku nakład wynosił 12 000. Wówczas na teren archidiecezji gdańskiej trafiało 400 sztuk „Pielgrzymów”, do diecezji toruńskiej 300, a 120 sztuk do indywidualnych odbiorców. Nadto bezpłatnie do różnych instytucji przekazywano 440 egzemplarzy dodatkowo⁹⁵⁴. Trudne do ustalenia są dokładne dane dotyczące nakładu do 2002 roku, ponieważ nie zamieszczano wówczas o tym informacji. W roku 2013 nakład wynosił 12 000. „Do dekanatów diecezji pelplińskiej trafiało 7242 egzemplarze. Diecezja gdańska otrzymywała 42 egzemplarze, a diecezja toruńska 48. Prenumerata indywidualna

⁹⁴⁷ Por. W. Węckowski, „Pielgrzym”. *Czasopismo diecezjalne*, dz. cyt., s. 497.

⁹⁴⁸ S.T. Pestka, *W nowej szacie*, „Pielgrzym”, 1999, nr 1, s. 18.

⁹⁴⁹ Por. A. Czyżewska, *Postnie i regionalnie*, „Pielgrzym”, 2006, nr 5, s. 26; S. Walkowski, *Letnia, słodka chmurka*, „Pielgrzym”, 2022, nr 15, s. 37.

⁹⁵⁰ Por. P. Marciniak, *Recepta na zdrowie*, „Pielgrzym”, 2006, nr 9, s. 26; M. Fall-Ławryniuk, *Apetyczne wakacje*, „Pielgrzym”, 2022, nr 15, s. 36.

⁹⁵¹ Por. W. Węckowski, „Pielgrzym”. *Czasopismo diecezjalne*, dz. cyt., s. 495.

⁹⁵² Por. A. Czyżewska, *Rodzinny i bliski ludziom*, „Pielgrzym”, 2007, nr 8, s. 25.

⁹⁵³ Tamże.

⁹⁵⁴ Por. R.M. Sikorska, dz. cyt., s. 33-34.

wynosiła 79. Redakcja »Pielgrzyma« otrzymywała 50⁹⁵⁵. Przeznaczano 66 egzemplarzy dla biskupów innych diecezji oraz innych redakcji katolickich. Za granicę, głównie do księży będących na misjach, trafiały 22 sztuki. W ramach reklamy oraz do bibliotek: Narodowej, Jagiellońskiej, Uniwersyteckiej w Warszawie, KUL, Uniwersytetu Opolskiego, Książnicy Pomorskiej w Szczecinie, Uniwersytetu Gdańskiego, Łódzkiego, Poznańskiego, Toruńskiego, Wrocławskiego, Śląskiej w Katowicach, Publicznej Miasta Stołecznego Warszawy, Książnicy Podlaskiej w Białymstoku, Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie i Gdańskiej PAN, przeznaczano 300 egzemplarzy⁹⁵⁶. Szata graficzna oraz winieta tytułowa zmieniane były wraz z rozwojem parku maszynowego drukarni. Nakład z 2022 roku wynosi 7000 egzemplarzy. Obecny zespół redakcyjny tworzą: Maja Sitkiewicz – sekretarz redakcji, ks. Antoni Dunajski – asystent kościelny, Beata Demska, Anna Mazurek-Klein.

Od 2003 roku istnieje strona internetowa czasopisma⁹⁵⁷, której podstawowym zadaniem jest promocja periodyku. Znajdują się tam krótkie informacje dotyczące artykułów opublikowanych w bieżącym numerze, najnowsze wiadomości z życia Kościoła oraz diecezji, zapowiedzi wydarzeń, relacje, felietony, wywiady, dokumenty Kościoła itp. Dostępna jest informacja o warunkach prenumeraty oraz możliwości zakupu dwutygodnika w wersji tradycyjnej bądź elektronicznej. Strona jest także nośnikiem treści ewangelizacyjnych, umożliwiając użytkownikom dostęp do codziennego Słowa Bożego, katechez publikowanych na łamach „Pielgrzyma”, serii artykułów będących odpowiedzią teologa lub proboszcza na listy czytelników, a także świadectw, modlitewników i zaproszeń do udziału w rekolekcjach. Na portalu znajduje się również zakładka odnosząca się do „Małego Pielgrzyma”. Od roku 2003 miał on własną stronę internetową⁹⁵⁸, która obecnie nie istnieje. Witryna „Pielgrzyma” zawiera odsyłacze do mediów społecznościowych: Facebooka, Twittera i YouTube’a. Treści na fanpage’u facebookowym, który powstał 16 kwietnia 2013 roku, stanowią powielenie publikacji ze strony internetowej pisma. Do 23 września 2022 roku profil obserwuje 1400 osób. Odnotowano 1016 wpisów na Twitterze utworzonym w maju 2017 roku; konto obserwuje 186 osób. Kanał na YouTube powstał 13 lipca 2013 roku, zasubskrybowało go 251 osób, liczba odtworzeń wynosi 81 823. Filmy publikowane są regularnie, część z nich dostępna

⁹⁵⁵ Tamże, s. 34.

⁹⁵⁶ Por. tamże.

⁹⁵⁷ Por. <<https://pielgrzym.pelplin.pl>> [dostęp: 21.09.2022].

⁹⁵⁸ Por. <<https://web.archive.org/web/20180308115511/http://malypielgrzym.pl/>> [dostęp: 22.09.2022].

jest także przez stronę internetową pisma. Najczęściej odtwarzana jest relacja z 2018 roku – msza św. dziękczynna ks. abp. Waldemara Sommertaga w katedrze pelplińskiej – 73 000 wyświetleń. Zdaniem ks. Wojciecha Węcowskiego „Pielgrzym” jako pismo ściśle diecezjalne „ma swoje miejsce pomiędzy gazetką parafialną a czasopismem ogólnopolskim”⁹⁵⁹. Od 1989 roku wydawcą pisma jest Wydawnictwo Diecezji Pelplińskiej „Bernardinum”, w którego drukarni jest też publikowane.

2.3.2. Pismo Urzędowe „Orędownik Diecezji Pelplińskiej”

Bibliograficzną próbę usystematyzowania publikacji ukazujących się po II wojnie światowej dokonał w 1983 roku ks. Anastazy Nadolny. Wcześniej tego zadania podjęli się ks. Henryk Mross oraz ks. Daniel Nowak⁹⁶⁰. Ksiądz Nadolny zauważa, że ośrodek wydawniczy Pelplina od 1945 roku związany był przede wszystkim z kurią biskupią oraz Wyższym Seminarium Duchownym, na co wskazują materiały znajdujące się w archiwum. Szczególną uwagę zwraca na „wydawnictwa urzędowe kurii biskupiej, »Studia Pelplińskie« oraz publikacje samodzielne”⁹⁶¹ ukazujące się w tamtym czasie w wydawnictwie kurialnym i seminaryjnym. Zdaniem ks. Nadolnego, mimo poprawy intensywności wydawniczej i edytorskiej, poziom publikacji jeszcze w 1983 roku nie osiągnął takiej „dynamiki i zakresu, co w okresie przedwojennym”⁹⁶². Wynikało to z faktu, iż w trakcie działań wojennych zamordowano większość profesorów seminaryjnych oraz księży tworzących kapitułę chełmińską. Próbowano stworzyć nową kadre profesorską, delegując księży na studia specjalistyczne. Zmodernizowana została również seminaryjna biblioteka wraz z warsztatem naukowym, co było efektem pracy ks. Antoniego Liedtkego, pełniącego funkcję jej dyrektora od 1935 do 1981 roku⁹⁶³. Od 1951 roku w charakterze kustosza wspierał go w pracy ks. Alojzy Kowalkowski⁹⁶⁴. Na potrzeby kurii rozpoczęto wydawanie czasopisma „Orędownik Diecezji Chełmińskiej”, który stanowił narzędzie komunikowania treści urzędowych oraz zawierał prace naukowe

⁹⁵⁹ W. Węcowski, „Pielgrzym”. *Czasopismo diecezjalne*, dz. cyt., s. 497.

⁹⁶⁰ Por. A. Nadolny, *Wydawnictwa pelplińskie po II wojnie światowej*, „Studia Pelplińskie”, t. 14, 1983, s. 95.

⁹⁶¹ Tamże.

⁹⁶² Tamże, s. 93.

⁹⁶³ Por. A. Nadolny, *Liedtke Antoni*, w: *Słownik biograficzny Pomorza Nadwiślańskiego*, supl. 1, red. Z. Nowak, Gdańsk 1998, s. 179.

⁹⁶⁴ Anastazy Nadolny. Temat: *Orędownik* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 5 maja 2022; 20.07 [cytowany 7 sierpnia 2022; 20.10]. Korespondencja osobista.

mające charakter filozoficzno-teologiczny oraz pastoralny. Służyły one katechizacji i stanowiły wsparcie dla duszpasterstwa parafialnego.

W okresie międzywojennym wychodziły kurialne periodyki: „Urzędowy Orędownik Kościelny dla Diecezji Chełmińskiej” (1919-1927) oraz „Orędownik Kościelny: Urzędowy Organ Diecezji Chełmińskiej” (1927-1928). W czasie zwołanego przez biskupa chełmińskiego Stanisława Wojciecha Okoniewskiego (1926-1944)⁹⁶⁵ synodu diecezjalnego w 1928 roku zainaugurowano wydawanie „Miesięcznika Diecezji Chełmińskiej” (1929-1939)⁹⁶⁶. Redaktorami pisma „byli wikariusze generalni: ks. Z. Rogala (1929-1932), P. Kurowski (1932-1936) i ks. bp K. Dominik (1936-1939)”⁹⁶⁷. W „Miesięczniku” publikowane były nie tylko treści urzędowe. Stanowił on obszar dający możliwość zamieszczania artykułów naukowych, specjalistycznych oraz gromadził bibliografię w zakresie literatury filozoficznej i teologicznej⁹⁶⁸. W ciągu dekady opublikowano „385 rozpraw i przyczynków, napisanych przez ponad 130 autorów, oraz 730 recenzji i sprawozdań”⁹⁶⁹. Z pismem współpracowali między innymi księża: Leon Heyke, Antoni Liedtke, Franciszek Sawicki, Bernard Sychta, Henryk Szuman, Hugon Ruchniewicz⁹⁷⁰.

Pierwszy powojenny numer „Orędownika” (ODCh) ukazał się w lipcu 1945 roku⁹⁷¹. W latach 1945-1946 periodyk nosił tytuł „Orędownik Diecezji Chełmińskiej i Gdańskiej”⁹⁷² i stanowił kontynuację przedwojennego „Miesięcznika Diecezji Chełmińskiej”. Zdaniem ks. Nadolnego wskazuje na to numeracja podająca „obok aktualnych nowych, także numery bieżące ogólnego zbioru”⁹⁷³. Ciągłość numeracji praktykowano do końca 1974 roku. Publikacje zostały przerwane przez władze państwowe w marcu 1951 roku. Kolejny numer, który ukazał się po sześciu latach, datowany był na styczeń i luty 1957 roku, „wówczas zmieniono także zewnętrzną szatę graficzną, na okładce umieszczono sylwetkę katedry pelplińskiej”⁹⁷⁴. Dwa pierwsze

⁹⁶⁵ Por. S. Decowski, *Okoniewski Stanisław Wojciech*, w: *Słownik biograficzny Pomorza Nadwiślańskiego*, t. 3, red. S. Gierszewski, Gdańsk 1997, s. 352-354.

⁹⁶⁶ Por. A. Liedtke, *Zarys dziejów diecezji chełmińskiej*, Pelplin 1994, s. 108.

⁹⁶⁷ W. Szulist, *Przeszłość obecnych obszarów diecezji pelplińskiej 1920-1939*, t. 3, Pelplin 2009, s. 148.

⁹⁶⁸ Por. A. Liedtke, dz. cyt., s. 108.

⁹⁶⁹ A. Liedtke, *Tradycje naukowe Pelplina*, „Studia Pelplińskie”, 1969, s. 35.

⁹⁷⁰ Por. W. Szulist, dz. cyt., s. 148.

⁹⁷¹ Wywiad z ks. Anastazym Nadolnym, Pelplin, 8.08.2022; por. A. Nadolny, *Wydawnictwa pelplińskie po II wojnie światowej*, dz. cyt., s. 95.

⁹⁷² Por. tamże, s. 96; „Orędownik Diecezji Chełmińskiej i Gdańskiej”, 1945, nr 1, s. 1.

⁹⁷³ A. Nadolny, *Wydawnictwa pelplińskie po II wojnie światowej*, dz. cyt., s. 95-96.

⁹⁷⁴ Tamże, s. 96.

numery wydane zostały w Gdyni. Od roku 1946 drukowano pismo w Toruniu⁹⁷⁵. Redakcją oraz administracją wydawniczą zajął się ks. Zygfryd Kowalski, jak zauważa ks. Nadolny, „niezmiernie zasłużony dla wydawnictw diecezjalnych, zwłaszcza kurialnych, na przestrzeni blisko 40 lat”⁹⁷⁶. Początkowo oficjalnie jako redaktor widniał kanclerz kurii, a od roku 1948 wikariusz generalny ks. Franciszek Kurland. Nazwisko ks. Zygryda Kowalskiego pojawiło się w 1951 roku oraz po przewie od pierwszego numeru w 1957 roku. Od 1958 do 1959 roku pismo redagował ks. Roman Binnek, a od 12 grudnia 1959 roku kanclerz kurii ks. Roman Górski oraz ks. Kazimierz Myszkowski. 20 kwietnia 1962 roku ks. bp Kazimierz Kowalski ponownie powierzył sprawy wydawnictw oraz redakcję czasopisma ks. Zygrydowi Kowalskiemu, który 27 lutego 1962 roku został mianowany biskupem pomocniczym diecezji chełmińskiej. Ostatni zredagowany przez biskupa numer pisma diecezjalnego obejmował wydarzenia ze stycznia i lutego 1987 roku⁹⁷⁷. Ksiądz Nadolny zauważa, że dzięki doświadczeniu oraz pracowitości biskupa Kowalskiego pismo od 1963 roku w ciągu dwudziestu lat „zyskało wysoką rangę edytorską”⁹⁷⁸. W marcu 1987 roku redaktorem „Orędownika” został ks. Jan Bernard Szłaga. Redakcją techniczną zajmowali się Roman Landowski, Jolanta Wiśniewska, Danuta Stelmach. Numery 3-12 z 1987 roku zostały wydane w Wydawnictwie Diecezjalnym w Pelplinie⁹⁷⁹.

Od początku istnienia „Orędownik” ukazywał się co dwa miesiące. Nakład do 1983 roku wynosił od 800 do 1250 egzemplarzy „w objętości 2-7 arkuszy wydawniczych”⁹⁸⁰. W roku 1984 drukowano 1250 egzemplarzy oraz 20 dodatkowych⁹⁸¹. W 1986 roku nakład wynosił 1300 egzemplarzy i 20 dodatkowych⁹⁸². Od lipca 1990 roku nakład to 500 egzemplarzy⁹⁸³, ale już numery 1-2 w 1992 roku ukazały się w nakładzie 1300⁹⁸⁴. W maju 1983 roku pismo zarejestrowano w międzynarodowym systemie informacji. Otrzymało ono wówczas numer wydawnictwa ciągłego ISSN-0209-388X⁹⁸⁵. Każdy z tomów miał spis treści. Do roku 1951 „Orędownik” zawierał „następujące

⁹⁷⁵ Por. tamże, s. 94.

⁹⁷⁶ Tamże.

⁹⁷⁷ Por. „Orędownik Diecezji Chełmińskiej”, 1962, t. 95; „Orędownik Diecezji Chełmińskiej”, 1987, z. 1-2, s. 64.

⁹⁷⁸ A. Nadolny, *Wydawnictwa pelplińskie po II wojnie światowej*, dz. cyt., s. 96.

⁹⁷⁹ Por. „Orędownik Diecezji Chełmińskiej”, 1987, z. 3-12, s. 208.

⁹⁸⁰ A. Nadolny, *Wydawnictwa pelplińskie po II wojnie światowej*, dz. cyt., s. 96.

⁹⁸¹ Por. „Orędownik Diecezji Chełmińskiej”, 1984, z. 11-12, s. 432.

⁹⁸² Por. „Orędownik Diecezji Chełmińskiej”, 1986, z. 11-12, s. 429.

⁹⁸³ Por. „Orędownik Diecezji Chełmińskiej”, 1990, z. 7-9, s. 48.

⁹⁸⁴ Por. „Orędownik Diecezji Chełmińskiej”, 1992, z. 1-2, s. 54.

⁹⁸⁵ International Standard Serial Number.

działy: *Acta Apostolicae Sedis*, zarządzenia, komunikaty, sprawy katechetyczne, duszpasterskie i liturgiczne, wspomnienia pośmiertne oraz rozprawy, przyczynki i bibliografię⁹⁸⁶. W kolejnym okresie – od 1957 roku wyliczyć można: „orędzia pasterskie, dekrety i zarządzenia Stolicy Apostolskiej, prymasa Polski, Episkopatu Polski, diecezjalnego biskupa ordynariusza, sprawy duszpasterskie, liturgiczne, katechetyczne, komunikaty i ogłoszenia (np. zmiany wśród duchowieństwa), wspomnienia pośmiertne, rozprawy i przyczynki naukowe, recenzje i wspomnienia⁹⁸⁷. W czasie trwania Soboru Watykańskiego II publikowano również konstytucje oraz dekrety. Wówczas „Orędownik” można było podzielić na dwie części tematyczne. Pierwsza dotyczyła dziejów parafii oraz duchowieństwa, co odnosiło się do działów zarządzeń, komunikatów, ogłoszeń i wspomnień pośmiertnych. Druga – do 1969 roku – ukazywała życie naukowe diecezji, co mieściło się w działach rozpraw i przyczynków. We wspomnianym roku zaczęto publikować „Studia Pelplińskie”, które od tego czasu pełnią funkcję diecezjalnego organu naukowego⁹⁸⁸.

Na łamach „Orędownika” publikował swoje prace naukowe ks. Franciszek Manthey. Pisał anonimowo lub pod pseudonimami, np. ks. Franciszek Pelpliński, ks. F. Świętojański. Artykuły w ramach periodyku diecezji chełmińskiej publikowali także: „ks. bp Kazimierz Józef Kowalski, ks. bp Bernard Czaplinski, ks. bp Zygfryd Kowalski, Franciszek Sawicki, Paweł Czapiewski, Bernard Sychta, Franciszek Znaniecki, Jerzy Buxakowski, Kazimierz Dąbrowski, Paweł Szarowski, Alfons Groszkowski, Władysław Szoldorski, Jan Stryczek, Edward Zawiszewski, Alfons Jutrzenka Trzebiatowski, Szymon Dreszler, Edmund Boronowski, Edmund Piszcz, Franciszek Żur, Eugeniusz Wyczawski, Tadeusz Borcz, Tadeusz Penar, Alfons Gramza-Gracz, Henryk Muszyński, Andrzej Śliwiński, Edmund Chrzanowski, Franciszek Kamecki, Jan Szłaga, Jerzy Zięba, Stanisław Człapa, Augustyn Eckmann, Władysław Szulist, Janusz Stanisław Pasierb⁹⁸⁹, a także m.in. Kazimierz Mokwa⁹⁹⁰, ks. Zenon Skomski, ks. Andrzej Rojewski⁹⁹¹, ks. Eugeniusz Mitek, ks. Waclaw Gubała⁹⁹².

⁹⁸⁶ A. Nadolny, *Wydawnictwa pelplińskie po II wojnie światowej*, dz. cyt., s. 96-97.

⁹⁸⁷ Tamże, s. 97.

⁹⁸⁸ Por. <<http://studiapelplinskie.pl/index.php/pl/>> [dostęp: 12.03.2022].

⁹⁸⁹ A. Nadolny, *Wydawnictwa pelplińskie po II wojnie światowej*, dz. cyt., s. 97.

⁹⁹⁰ Por. K. Mokwa, *Zagadnienie Eucharystii w podręcznikach katechetycznych serii „Bóg z nami”*, „Orędownik Diecezji Chełmińskiej”, 1986, z. 9-10, s. 319-325.

⁹⁹¹ Por. „Orędownik Diecezji Chełmińskiej”, 1990, z. 7-9, s. 261, 290.

⁹⁹² Por. „Orędownik Diecezji Chełmińskiej”, 1990, z. 3-12, s. 395, 406; „Orędownik Diecezji Chełmińskiej”, 1992, z. 1-2, s. 52.

Tłumaczenia z języka francuskiego podejmował ks. Wiesław Mering⁹⁹³. Umieszczano też artykuły zaczerpnięte z wydawnictw innych diecezji, np. *Teologia Dnia Pańskiego* autorstwa ks. Stanisława Czerwika z Kielc⁹⁹⁴.

W marcu 1992 roku zakończono wydawanie „Orędownika Diecezji Chełmińskiej”⁹⁹⁵. Na mocy bulli papieża Jana Pawła II *Totus Tuus Poloniae populus* z 25 marca 1992 roku utworzonych zostało 13 nowych diecezji, wśród nich pelplińska – nosząca wcześniej nazwę chełmińskiej⁹⁹⁶. Wraz z utworzeniem diecezji nowo mianowany ks. bp Jan Bernard Szłaga 1 kwietnia 1992 roku wydał dekret, ustanawiając jako diecezjalne pismo urzędowe „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”⁹⁹⁷, z nową numeracją zeszytów i roczników⁹⁹⁸. Od kwietnia pismo identyfikowało się jeszcze pierwotnym numerem ISSN 0209-388X, natomiast w listopadowym wydaniu widniał już numer zmieniony 1230-2406⁹⁹⁹, który funkcjonował do 2018 roku. Od numeru 7-8 z 2018 roku na okładce drukowano ISSN 977-1230-2408-01, pomimo że wewnątrz czasopisma w dalszym ciągu istniał numer 1230-2406. Od 1997 roku „Miesięcznik” wydawany był przez Wydawnictwo „Bernardinum” w Pelplinie.

Nazwa pisma wskazuje, z jaką cyklicznością się ukazywało. Zmieniało się to na przestrzeni lat: od 2014 roku w poszczególnych publikacjach zawierano informację z trzech miesięcy. W 1992 roku redaktorem został mianowany biskup pomocniczy diecezji pelplińskiej Piotr Krupa¹⁰⁰⁰. Od 3 zeszytu w 1998 roku redaktorem był ks. Tadeusz Brzeziński¹⁰⁰¹. Od zeszytu 5-6 wydanego w 2013 roku za redakcją odpowiadał ks. Wojciech Węckowski¹⁰⁰². Obecnie redakcją, od 1 zeszytu wydanego w 2018 roku, zajmuje się ks. Jacek Sosnowski. W zeszytach z tego roku na ostatniej stronie pojawiła się adnotacja „do wewnętrznego użytku”¹⁰⁰³.

⁹⁹³ Por. „Orędownik Diecezji Chełmińskiej”, 1984, z. 1-2, s. 69.

⁹⁹⁴ Por. S. Czerwik, *Teologia Dnia Pańskiego*, „Orędownik Diecezji Chełmińskiej”, 1985, z. 1-2, s. 58-69.

⁹⁹⁵ Anastazy Nadolny. Temat: *Orędownik* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 5 maja 2022; 20.07 [cytowany 10 sierpnia 2022; 20.10]. Korespondencja osobista.

⁹⁹⁶ Por. J. Walkusz, *Diecezja pelplińska w kontekście reorganizacji struktur Kościoła w Polsce 1992 roku*, „Studia Pelplińskie”, 2018, t. 52, s. 399-400.

⁹⁹⁷ Por. J.B. Szłaga, *Dekret Biskupa Pelplińskiego o ustanowieniu „Miesięcznika Diecezji Pelplińskiej”*, 1.04.1992, Pelplin, „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”, 1992, z. 1, s. 1.

⁹⁹⁸ Anastazy Nadolny. Temat: *Orędownik* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 5 maja 2022; 20.07 [cytowany 10 sierpnia 2022; 20.10]. Korespondencja osobista.

⁹⁹⁹ Por. „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”, 1992, z. 5, s. 44.

¹⁰⁰⁰ Por. „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”, 1992, z. 1, s. 72.

¹⁰⁰¹ Por. „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”, 1998, z. 3, s. 224.

¹⁰⁰² Por. „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”, 2013, z. 5-6, s. 136.

¹⁰⁰³ Por. „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”, 2018, z. 1, s. 76.

Na przestrzeni czasu zmieniała się liczba publikowanych periodyków. Od numeru 4 wydanego w 1992 roku „Miesięcznik” ukazywał się w nakładzie 600 egzemplarzy¹⁰⁰⁴. Od marca 1994 roku drukowano 700 sztuk¹⁰⁰⁵. W 2005 roku nakład zmniejszono do 650 sztuk¹⁰⁰⁶. Od 2014 roku, od numeru 10-12¹⁰⁰⁷ do 2018 roku nakład wynosił 600 egzemplarzy. W październiku 1993 roku „Miesięcznik” ukazał się w okładce drukowanej na papierze kredowym z racji przeżywanego w diecezji pelplińskiej jubileuszu 750-lecia diecezji chełmińskiej¹⁰⁰⁸. W czerwcowym numerze z 1999 roku, w związku z pielgrzymką Jana Pawła II do Polski, w czasie której papież odwiedził także Pelplin, opublikowane zostały barwne fotografie oraz mapa z tego wydarzenia. Również w zeszyte wrześniowym znalazły się m.in. zdjęcia w kolorze, związane z pracami nad renowacją budynku Collegium Marianum¹⁰⁰⁹.

W periodyku od 1984 roku drukowano publikacje bądź materiały duszpasterskie i formacyjne. Dotyczyły one pośrednio ewangelizacji, gdyż zawierały treści dotyczące m.in. ruchów i stowarzyszeń kościelnych, o których cyklicznie pisał ks. Antoni Bączkowski m.in. w artykule pt. *Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży*¹⁰¹⁰. Tematy biblijne podejmowali: ks. bp Jan Bernard Szlaga, m.in. w tekście pt. *Kościół jako oblubienica Chrystusa*¹⁰¹¹ lub ks. Wojciech Pikor w artykule pt. *Ozeaszowa katecheza o Bożym Miłosierdziu*¹⁰¹². W kontekście liturgii pisali m.in. ks. Stanisław Człapa, ks. bp Andrzej Suski, ks. Eugeniusz Stencel, który opublikował na łamach pisma teksty pt. *Pomocnik udzielania Komunii Świętej z 1992 roku*¹⁰¹³ lub *Obrzęd Błogosławieństw. Prezentacja i problemy liturgiczno-prawne z 1994 roku*¹⁰¹⁴. Ksiądz Krzysztof Różański podejmował kwestie jedności wśród chrześcijan, czego wyrazem był m.in. artykuł pt.

¹⁰⁰⁴ Por. „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”, 1992, z. 4, s. 52.

¹⁰⁰⁵ Por. „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”, 1994, z. 3, s. 104.

¹⁰⁰⁶ Por. „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”, 2005.

¹⁰⁰⁷ Por. „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”, 2014.

¹⁰⁰⁸ Por. „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”, 1993, z. 10.

¹⁰⁰⁹ Por. „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”, 1999, z. 5, s. 6.

¹⁰¹⁰ Por. A. Bączkowski, *Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży*, „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”, 1992, z. 6, s. 71-81.

¹⁰¹¹ Por. J.B. Szlaga, *Kościół jako oblubienica Chrystusa*, „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”, 1996, z. 2, s. 83-89.

¹⁰¹² Por. W. Pikor, *Ozeaszowa katecheza o Bożym Miłosierdziu. Perspektywa biblijno-katechetyczna*, „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”, 2004, z. 9, s. 486-497.

¹⁰¹³ Por. E. Stencel, *Pomocnik udzielania Komunii Świętej*, „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”, 1992, z. 6, s. 67-70.

¹⁰¹⁴ Por. tenże, *Obrzęd Błogosławieństw. Prezentacja i problemy liturgiczno-prawne*, „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”, 1994, z. 12, s. 53-58.

*Aspekty ekumeniczne w nowym „Katechizmie Kościoła katolickiego”*¹⁰¹⁵. Książk Stanisław Grunt odnosił się do zagadnień związanych z administracją Kościoła i budownictwem m.in. w artykule pt. *Budownictwo sakralne w diecezji*¹⁰¹⁶. Podejmowano sprawy homiletyczne, m.in. w artykule autorstwa ks. Jerzego Zięby pt. *Materiały do homilii „Święty Wojciech – patron Polski przewodnikiem ku Trzeciemu Tysiącleciu chrześcijaństwa”*¹⁰¹⁷. Odnosząc się do historii Kościoła, artykuły pisał ks. Jan Walkusz. Przykładem jest tekst pt. *Ideal kapłana w literackiej interpretacji duchowieństwa Pomorza i Wielkopolski w XIX i XX wieku*¹⁰¹⁸. W kontekście teologii rodziny na łamach pisma publikował m.in. ks. Jerzy Buxakowski, np. artykuł pt. *O zagrożeniach i potrzebie wychowania do życia rodzinnego*. Zagadnienia z zakresu teologii moralnej podejmowali m.in. ks. Jacek Grzybek w artykule pt. *Nadzieja jako zaufanie miłości*¹⁰¹⁹ oraz ks. Ryszard Różycki w publikacji pt. *Rozwiedzeni i żyjący w związkach niesakramentalnych – ich miejsce w Kościele*¹⁰²⁰. Autorami tekstów z zakresu wielu innych zagadnień, m.in. muzyki kościelnej, sztuki sakralnej, patrologii, prawa kanonicznego filozofii byli także: ks. Roman Ciecholewski, ks. Edward Hinz, ks. Henryk Mross¹⁰²¹, ks. Dariusz Drażek, ks. Augustyn Eckmann, ks. Wojciech Kasyna, ks. Wiesław Mering, ks. Jerzy Zięba¹⁰²², ks. Ludomir Warnke¹⁰²³, ks. Wojciech Gruba, ks. Janusz Gajda. Zamieszczano również artykuły z innych czasopism, np. autorstwa ks. Krzysztofa Pawliny, ks. Czesława Bartnika, ks. Romualda Raka lub ks. Tadeusza Nowaka. Swoje prace publikowali też m.in.: ks. Ireneusz Smagliński¹⁰²⁴, ks. Janusz Strojny, ks. Zdzisław Janiec¹⁰²⁵, ks. Edmund Skalski, ks. Tomasz Kaczmarek¹⁰²⁶, ks. Piotr Warsiński, Ewa Kusz, ks. Mieczysław Kożuch, ks. Sylwester Dober, ks. Radosław Orlikowski, Krzysztof Prokop¹⁰²⁷, ks. Piotr

¹⁰¹⁵ Por. K. Różański, *Aspekty ekumeniczne w nowym „Katechizmie Kościoła katolickiego”*, „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”, 1994, z. 12, s. 41-52.

¹⁰¹⁶ Por. S. Grunt, *Budownictwo sakralne*, „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”, 1994, z. 12, s. 59-66.

¹⁰¹⁷ Por. J. Zięba, *Materiały do homilii „Święty Wojciech – patron Polski przewodnikiem ku Trzeciemu Tysiącleciu chrześcijaństwa”*, „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”, 1996, z. 8, s. 444-448.

¹⁰¹⁸ Por. J. Walkusz, *Ideal kapłana w literackiej interpretacji duchowieństwa Pomorza i Wielkopolski w XIX i XX wieku*, „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”, 2003, z. 10, s. 565-576.

¹⁰¹⁹ Por. J. Grzybek, *Nadzieja jako zaufanie miłości*, „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”, 2008, z. 5, s. 308-313.

¹⁰²⁰ Por. R. Różycki, *Rozwiedzeni i żyjący w związkach niesakramentalnych – ich miejsce w Kościele*, „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”, 2002, z. 12, s. 534-543.

¹⁰²¹ Por. „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”, 1994, z. 12.

¹⁰²² Por. „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”, 1996, z. 1-8.

¹⁰²³ Por. „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”, 1997, z. 1.

¹⁰²⁴ Por. „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”, 2002, z. 1-12.

¹⁰²⁵ Por. „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”, 2003, z. 1-10.

¹⁰²⁶ Por. „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”, 2004, z. 1-9.

¹⁰²⁷ Por. „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”, 2009, z. 1-12.

Moskal¹⁰²⁸, ks. Janusz Kropiewnicki¹⁰²⁹, ks. Aleksander Dziadowicz¹⁰³⁰, ks. Jarosław Babiński, ks. Adam Ryński¹⁰³¹, ks. Franciszek Drączkowski, ks. Tomasz Huzarek¹⁰³², ks. Jarosław Kaźmierczak¹⁰³³, ks. Aleksander Cesling, ks. Jarosław Skwierawski¹⁰³⁴.

W 2012 roku, w związku ze śmiercią ks. bp. Jana Bernarda Szłagi, zmieniła się struktura pisma. Od początku jego urzędowania dużo miejsca w periodyku w zakresie ewangelizacyjnym zajmowały homilie biskupa Szłagi oraz uwagi dotyczące spraw diecezjalnych. Czasopismo zostało pozbawione tych treści. W 2015 rubrykę „Materiały duszpasterskie” zamieniono na „Materiały diecezjalne”¹⁰³⁵, a w 2016 roku utworzono rubrykę pt. „Sprawy diecezjalne” i od tego czasu zamieszczano tam materiały duszpasterskie. W 2018 roku ponownie pojawiła się rubryka „Materiały duszpasterskie”¹⁰³⁶, przypisana do rubryki „Kuria diecezjalna”¹⁰³⁷.

W roku 2019 nastąpiła kolejna modyfikacja nazwy pisma na „Orędownik Diecezji Pelplińskiej”, która wynikała ze zmiany częstotliwości wydawania¹⁰³⁸. Obecnie jest on zarejestrowany w międzynarodowym systemie informacji pod numerem wydawnictwa ciągłego ISSN 2658-0330. Szata graficzna okładki jest w kolorze białym, ze wspomnianym emblematem katedry pelplińskiej. Obecny redaktor, ks. Jacek Sosnowski zauważa, że działy pisma ponownie nawiązują do jego pierwotnej wersji. Periodyk ukazuje się dwa razy w roku, pierwszy numer obejmuje miesiące od stycznia do czerwca, drugi od lipca do grudnia. Treści umieszczane są zgodnie z hierarchiczną strukturą Kościoła. Oznacza to, że w pierwszej kolejności zamieszczane są pisma Stolicy Apostolskiej, następnie Episkopatu Polski, biskupa pelplińskiego oraz kurii diecezjalnej. Na łamach periodyku w 2021 i 2022 roku w zeszytach 1 opublikowane zostały homilie biskupa Ryszarda Kasyny z okazji Mszy św. krzyżma sprawowanych w bazylice katedralnej w Pelplinie. W pierwszej ks. bp Kasyna odniósł się m.in. do przekazu

¹⁰²⁸ Por. P. Moskal, *Istota mistyki chrześcijańskiej*, „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”, 2010, z. 1-2, s. 27-31.

¹⁰²⁹ Por. J. Kropiewnicki, *Rezygnacja z Prawdy*, „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”, 2010, z. 1-2, s. 31-37.

¹⁰³⁰ Por. A. Dziadowicz, *Tożsamość kapłana diecezjalnego (według tajemnicy Niepokalanej Dziewicy Maryi)*, „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”, 2012, z. 1, s. 30-49.

¹⁰³¹ Por. „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”, 2013, z. 10-12.

¹⁰³² Por. „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”, 2015, z. 10-12.

¹⁰³³ Por. J. Kazimierczak, *Zanim zadzwonisz do egzorcysty*, „Orędownik Diecezji Pelplińskiej”, 2019, z. 2, s. 509-515.

¹⁰³⁴ Por. „Orędownik Diecezji Pelplińskiej”, 2020, z. 2.

¹⁰³⁵ Por. „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”, 2015, z. 1-3.

¹⁰³⁶ Por. „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”, 2018, z. 1, s. 74.

¹⁰³⁷ Por. „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”, 2018, z. 11-12, s. 420.

¹⁰³⁸ Anastazy Nadolny. Temat: *Orędownik* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 5 maja 2022; 20.07 [cytowany 10 sierpnia 2022; 20.10]. Korespondencja osobista.

medialnego o Kościele, mówiąc: „sondaże publikowane w prasie, telewizji i Internecie mówią o małym poparciu dla Kościoła, mówią o słabym prestiżu społecznym kapłanów, o braku liderów w polskim Kościele, o grzechach biskupich i kapłańskich prawdziwych i wątpliwych”¹⁰³⁹. Zaznaczył, że Jezus nie obiecał kapłanom nietykalności. Prosił, by księża żyli godziwie i byli wierni powołaniu, by nie byli powodem ukazywanych w mediach zgorszeń. Zgodnie z Ewangelią powinni być sądzeni jedynie z tego, że są za bardzo katolicy, zbyt gorliwi w nauczaniu, posłudze, modlitwie, umartwieniu i trosce o powierzonych im wiernych. „Przed tymi sądami obroni nas sam Jezus Chrystus”¹⁰⁴⁰. W homilii z 2022 roku w kontekście ewangelizacyjnym stawiał pytania: „Dlaczego dwunastu dorosłych ludzi porzuca domy, rodziny dzieci i oddaje się Jezusowej misji? Dlaczego siedemdziesięciu dwóch uczniów i rzesze niewiast pozostały przy Jezusie mimo Jego śmierci krzyżowej? Dlaczego nie odeszli, nie zrezygnowali, nie załamali się? (...) Przecież nawet oblicze ojca i matki po śmierci ulega swoistej erozji”¹⁰⁴¹. W kazaniu tym ukazał szczególne cechy oblicza Najwyższego Kapłana, które sprawiają, że także dziś wielu ludzi staje się Jego uczniami i pragnie, by On kształtował ich serca. Ostatnia rubryka to materiały duszpasterskie. W rzeczywistości jest to zbiór ogłoszeń duszpasterskich, które w ramach poszczególnych duszpasterstw ukazują się także w „Kurendzie Kurii Diecezjalnej Pelplińskiej”. Przed materiałami duszpasterskimi znajdują się adnotacje o zmarłych kapłanach pod hasłem „Z żałobnej karty”. Pismo jest drukowane w Wydawnictwie Diecezjalnym „Bernardinum” w Pelplinie. Od 2018 roku ukazuje się w nakładzie 550 egzemplarzy¹⁰⁴². Siedziba urzędowego pisma okólnego znajduje się w Kurii Diecezji Pelplińskiej na ul. Biskupa Dominika 11.

Uzupełnieniem „Orędownika” była i jest „Kurenda”. Od 1964 roku pismo ukazywało się pod redakcją ks. bp. Zygryda Kowalskiego. Wówczas kopiowano ją na powielaczu lub przekazywano jako maszynopis. Do 1992 roku nosiła nazwę „Kurenda Diecezji Chełmińskiej” i rozpowszechniano ją w postaci kserokopii. „Kurenda Kurii Diecezjalnej Pelplińskiej” przesyłana była mejlowo do 2021 roku. Obecnie jest dostępna

¹⁰³⁹ R. Kasyna, *Homilia wygłoszona podczas Mszy św. krzyżma w bazylice katedralnej w Pelplinie*, „Orędownik Diecezji Pelplińskiej”, 2021, z. 1, s. 158.

¹⁰⁴⁰ Tamże.

¹⁰⁴¹ Tenże, *Homilia wygłoszona podczas Mszy św. krzyżma w bazylice katedralnej w Pelplinie*, „Orędownik Diecezji Pelplińskiej”, 2022, z. 1, s. 157.

¹⁰⁴² Por. „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”, 2018, z. 1, s. 76; „Orędownik Diecezji Pelplińskiej”, 2022, z. 1, s. 248.

w formie pliku w ramach zakładki „dla księży” na portalu internetowym diecezji pelplińskiej.

2.3.3. Rocznik „Studia Pelplińskie”

Do 1969 roku dorobek naukowy diecezji przekazywany był w działach rozpraw i przyczynków w „Orędowniku Diecezji Chełmińskiej”. Autorami artykułów byli profesorowie pracujący w pelplińskim seminarium, księża posługujący w diecezji oraz osoby świeckie¹⁰⁴³. W wyniku starań podjętych przez ks. bp. Kazimierza Józefa Kowalskiego w 1965 roku Wyższe Seminarium Duchowne afiliowano do Wydziału Teologicznego Papieskiego Uniwersytetu Laterańskiego w Rzymie¹⁰⁴⁴. Skutkiem tego zaistniała potrzeba utworzenia czasopisma naukowego. W 1969 roku ukazał się pierwszy numer „Studiów Pelplińskich”¹⁰⁴⁵. Założeniem było wskrzeszenie bogactwa naukowego środowiska diecezji chełmińskiej oraz „aktywne włączenie się w nurt odnowy posoborowej”¹⁰⁴⁶. W periodyku zamierzano publikować artykuły profesorów duchownych diecezji i osób świeckich tworzących to środowisko naukowe.

W skład pierwszego zespołu redakcyjnego weszli: ks. Eugeniusz Wajszczak – redaktor, ks. Jerzy Buxakowski, ks. Waław Eborowicz, ks. Janusz Stanisław Pasierb, ks. Edmund Piszcz, ks. Edward Zawiszewski. Wydawcą pisma była Kuria Biskupia Diecezji Chełmińskiej w Pelplinie. Nakład w wysokości 1200 egzemplarzy powielano w drukarni Pallottinum w Poznaniu od 1969 do 1978 roku oraz w Zakładach Graficznych w Gdyni od 1979 do 1981 roku. Wydanie z 1971 roku liczyło tysiąc egzemplarzy, a z 1973 roku 820 sztuk. Liczba arkuszy wydawniczych była różna – od 15 do 27 lub mniej w dodatkach specjalnych¹⁰⁴⁷.

Ksiądz Tadeusz Brzeziński zauważa, że pismo zajęło kluczową pozycję „wydawaną przez kurię biskupią. Wśród autorów publikacji na łamach tego pisma, oprócz profesorów Seminarium Duchownego, byli również duchowni zakonni, pracownicy Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego i Akademii Teologiczno-Katolickiej oraz księża innych diecezji, a także osoby świeckie. Rozprawy w »Studiach Pelplińskich« poruszały przede wszystkim tematykę związaną z historią sztuki sakralnej, filozofią, jak

¹⁰⁴³ Por. A. Nadolny, *Wydawnictwa pelplińskie po II wojnie światowej*, dz. cyt., s. 97.

¹⁰⁴⁴ Por. K.J. Kowalski, *Przedmowa*, „Studia Pelplińskie”, 1969, t. 1, s. 7.

¹⁰⁴⁵ Por. A. Nadolny, *Wydawnictwa pelplińskie po II wojnie światowej*, dz. cyt., s. 98-99.

¹⁰⁴⁶ R. Kasyna, *Przedmowa*, „Studia Pelplińskie”, 2016, t. 50, s. 7.

¹⁰⁴⁷ Por. A. Nadolny, *Wydawnictwa pelplińskie po II wojnie światowej*, dz. cyt., s. 100.

i zagadnienia z zakresu prawa kanonicznego”¹⁰⁴⁸. Koncentrowano się także „na tematyce dogmatycznej, biblijnej (...), [artykuły dotyczyły] historii, liturgii (...), katolickiej nauki społecznej”¹⁰⁴⁹. Ze względu na swoją tematykę treści te znajdują czytelników głównie wśród osób duchownych. Periodyk jest zatem swego rodzaju pozycją dokumentującą pelpliński dorobek naukowy. Na łamach pisma publikowane były i są „rozprawy, recenzje, teksty dotyczące historii i kultury, przede wszystkim Pomorza, a także przemówienia rektorskie rozpoczynające i kończące rok akademicki w Wyższym Seminarium Duchownym w Pelplinie”¹⁰⁵⁰. W 1978 roku wydzielono w roczniku dział poświęcony historii diecezji chełmińskiej¹⁰⁵¹.

Redaktorami naczelnymi periodyku na przestrzeni lat byli: ks. Eugeniusz Wajszczak (1969), ks. Wacław Eborowicz (1971-1979), ks. bp Zygfryd Kowalski (1980-1981), ks. Jerzy Buxakowski (1982-1992), ks. bp Wiesław Mering (1996-2002), ks. Antoni Bączkowski (2003-2013), a obecnie od 2013 roku ks. Janusz Szulist.

Międzynarodowy znormalizowany numer książki – ISBN nadawany jest w Polsce od 1979, w „Studiach Pelplińskich” pierwszy raz został zamieszczony w XX tomie (1989) wydanym 15 października 1993 roku: „83-901102-1-8”. Wówczas też zmieniono jakość okładki, ponieważ od tego momentu drukowana jest w papierze kredowym. W XXVIII tomie (1999) wydanym 11 maja 1999 roku zamieszczono Międzynarodowy znormalizowany numer wydawnictwa ciągłego o stałym numerze: 0239-4456, a od tomu XLVIII (2015) dodano eISSN o numerze 2391-8713.

Z założenia pismo jest rocznikiem, jednak jego uzupełnieniem były wydania specjalne, a 27 lipca 1973 roku opublikowano pierwsze z nich. Zostało wydrukowane z racji objęcia biskupstwa w diecezji chełmińskiej przez ks. bp. Bernarda Czaplińskiego 17 marca 1973 roku. Przełomowym dla niniejszej pracy jest wydanie specjalne, które ukazało się 6 czerwca 1996 roku. W przemówieniu z 26 sierpnia 1992 roku nowego rektora ks. Wiesława Meringa na inaugurację roku akademickiego 1992/93, drukowanym na łamach XXIII tomu „Studiów” (1992), wydanego 28 grudnia 1995 roku, czytamy: „do historii przeszło istnienie i działanie diecezji chełmińskiej (...). W dacie, jaką jest 25 marca [1992], chcemy widzieć twórczy początek nowej epoki”. Jednakże dopiero po czterech latach od utworzenia nowej diecezji, we wspomnianym specjalnym wydaniu

¹⁰⁴⁸ T. Brzeziński, *Wydawnictwo Diecezjalne w posłudze Słowa*, dz. cyt., s. 471.

¹⁰⁴⁹ R. Kasyna, *Przedmowa*, dz. cyt., s. 7.

¹⁰⁵⁰ T. Brzeziński, *Wydawnictwo Diecezjalne w posłudze Słowa*, dz. cyt., s. 477.

¹⁰⁵¹ Por. A. Nadolny, *Wydawnictwa pelplińskie po II wojnie światowej*, dz. cyt., s. 100.

z 1996 roku, redakcja zapisała: „otworzyły się dzieje nowego Kościoła partykularnego – pelplińskiego (...)”, dlatego też został opublikowany „pierwszy tom rocznika ukazujący się już w nowej diecezji” i ofiarowany ks. bp. Janowi Bernardowi Szladze jako Księga Pamiątkowa¹⁰⁵². Nowa redakcja, na której czele stanął ks. Wiesław Mering, została powołana 25 listopada 1995 roku¹⁰⁵³. Następne wydanie specjalne ukazało się w 1999 roku z racji jubileuszowego XX Spotkania Pelplińskiego. Okazją była też wizyta papieża Jana Pawła II w mieście biskupim. Na łamach pisma zaznaczono, że promuje ono „Pelplin i jego środowisko naukowe w szerszym świecie ludzi nauki i kultury”¹⁰⁵⁴. W 2002 roku wydano tom specjalny w 75 rocznicę urodzin ks. Jerzego Buxakowskiego. Wówczas na łamach periodyku opublikowano pięć artykułów autorstwa ks. Jubilata dotyczących poszczególnych etapów jego życia. Jest to zarazem najobszerniejszy egzemplarz. W 2008 roku tom XL również stanowił wydanie specjalne. Okazją ku temu była 30 rocznica wyboru na Stolicę Piotrową Jana Pawła II. Na łamach „Studiów Pelplińskich” ukazały się wówczas naukowe opracowania, a także wspomnienia i świadectwa księży, które były owocem pisanych przez nich prac magisterskich dotyczących nauczania papieża Polaka. W 2010 roku ukazało się wydanie specjalne poświęcone ks. Anastazemu Nadolnemu w 50-lecie przyjęcia święceń kapłańskich. Wówczas na łamach pisma ukazał się artykuł dotyczący osoby profesora napisany przez ks. bp. Jana Bernarda Szlagę. W jubileuszowym, pięćdziesiątym tomie przedstawiciele pelplińskiego środowiska naukowego opublikowali artykuły podejmujące analizę drukowanych na łamach „Studiów Pelplińskich” prac w latach 1969-2016. To podsumowanie przedstawia „wagę zaangażowania i pracy dziesiątek kapłanów oraz świeckich, którzy postanowili zaprezentować wyniki własnych badań naukowych z zakresu teologii oraz szeroko pojmowanych nauk humanistycznych”¹⁰⁵⁵. Poruszono tam wiele ciekawych i żywotnych tematów.

Ksiądz Jarosław Babiński zauważa, że rocznik stanowi „w dużej mierze zapis aktywności naukowej środowiska pelplińskiego”¹⁰⁵⁶. Niemniej obecnie misją czasopisma, jak zaznacza redaktor naczelny ks. Janusz Szulist, jest integracja środowiska

¹⁰⁵² Por. *Redakcja*, „Studia Pelplińskie”, 1996, t. 24, s. 11.

¹⁰⁵³ Por. J.B. Szlaga, *Dekret w sprawie powołania redakcji „Studiów Pelplińskich”*, „Studia Pelplińskie”, 1996, t. 25, s. 9.

¹⁰⁵⁴ J. Borzyszkowski, *Przed XX Spotkaniem Pelplińskimi*, „Studia Pelplińskie”, 1999, t. 29, s. 13.

¹⁰⁵⁵ R. Kasyna, *Przedmowa*, dz. cyt., s. 7.

¹⁰⁵⁶ J. Babiński, *Twórczość i osoba ks. Franciszka Sawickiego w „Studiach Pelplińskich”*, „Studia Pelplińskie”, 2017, t. 50, s. 40.

naukowego diecezji pelplińskiej oraz „propagowanie na arenie ogólnopolskiej i międzynarodowej zdobywcy badawczych ludzi Pomorza. Artykuły kolejnych tomów prezentują osiągnięcia z zakresu nauk humanistycznych, ze szczególnym uwzględnieniem teologii, filozofii i historii”¹⁰⁵⁷. W ramach ewangelizacji na łamach „Studiów Pelplińskich” poruszane były i są tematy stricte dotyczące tego zagadnienia. Przykładem są m.in. artykuły: ks. Artura Godnarskiego pt. *Ewangelizować – ale jak?* z 2005 roku¹⁰⁵⁸, ks. Przemysława Sawy pt. *Benedykta XVI teologia odnowy Kościoła. Wokół eklezjologii nowej ewangelizacji*¹⁰⁵⁹ z 2016 roku oraz ks. Jarosława Lisicy pt. *Chrystologia Ewangelii według św. Marka w świetle nowej ewangelizacji* z 2017 roku¹⁰⁶⁰ lub też ks. Jarosława Babińskiego pt. *Pojęcie nowej ewangelizacji w ujęciu Josepha Ratzingera/Benedykta XVI*, tekst, który na ukazał się w 2020 roku¹⁰⁶¹.

Pośrednio każdy artykuł z zakresu teologii dotyczy ewangelizacji. Kwestie te są poruszane w ramach zagadnień pastoralnych, biblijnych, liturgicznych, nauk społecznych itd. Początek czasopisma „zbiegł się z recepcją postanowień i zaleceń Soboru Watykańskiego II (...), był to Sobór o dużym znaczeniu duszpasterskim (...). Nowe ujęcie teologii pastoralnej znacznie poszerzyło jej pola badawcze, co znalazło odzwierciedlenie na łamach »Studiów Pelplińskich«”¹⁰⁶². Prace m.in. ks. Anastazego Nadolnego pt. *Z dziejów polskiego duszpasterstwa na terenie Niemiec Zachodnich po II wojnie światowej* z 1977 roku¹⁰⁶³, *Wierni świeccy w diecezji chełmińskiej na tle adhortacji apostolskiej „Christifideles laici”* autorstwa ks. Antoniego Dunajskiego z przełomu lat 1990/91¹⁰⁶⁴ oraz *Kaszubskie pielgrzymowanie w XX wieku* ks. Jana Perszona z 2021 roku¹⁰⁶⁵ są tego dowodem.

Z zakresu Starego i Nowego Testamentu na łamach „Studiów Pelplińskich” ukazały się badania następujących autorów: ks. Jana Bernarda Szlagi pt. *Interpretacja*

¹⁰⁵⁷ <<http://studiapelplinskie.pl/index.php/pl/>> [dostęp: 12.03.2022].

¹⁰⁵⁸ Por. A. Godnarski, *Ewangelizować – ale jak?*, „Studia Pelplińskie”, 2005, t. 35, s. 241-248.

¹⁰⁵⁹ Por. P. Sawa, *Benedykta XVI teologia odnowy Kościoła. Wokół eklezjologii nowej ewangelizacji*, „Studia Pelplińskie”, 2016, t. 50, s. 245-267.

¹⁰⁶⁰ Por. J. Lisica, *Chrystologia Ewangelii według św. Marka w świetle nowej ewangelizacji*, „Studia Pelplińskie”, 2017, t. 51, s. 291-302.

¹⁰⁶¹ Por. J. Babiński, *Pojęcie nowej ewangelizacji w ujęciu Josepha Ratzingera/Benedykta XVI*, dz. cyt., s. 29-46.

¹⁰⁶² W. Śmigiel, *Refleksja teologicznopastoralna i pastoralna na łamach „Studiów Pelplińskich” w latach 1969-2016*, „Studia Pelplińskie”, 2017, t. 50, s. 10.

¹⁰⁶³ Por. A. Nadolny, *Z dziejów polskiego duszpasterstwa na terenie Niemiec Zachodnich po II wojnie światowej*, „Studia Pelplińskie”, 1977, t. 8, s. 345-354.

¹⁰⁶⁴ Por. A. Dunajski, *Wierni świeccy w diecezji chełmińskiej na tle adhortacji apostolskiej „Christifideles laici”*, „Studia Pelplińskie”, 1990/91, t. 21/22, s. 11-17.

¹⁰⁶⁵ Por. J. Perszon, *Kaszubskie pielgrzymowanie w XX wieku*, „Studia Pelplińskie”, 2021, t. 55, s. 233-267.

perykopy Łk 22,35-38 w kontekście empirycznym Starego i Nowego Testamentu z 1975 roku¹⁰⁶⁶, ks. Henryka Muszyńskiego pt. *Chrystus – kamień węgielny w tradycji synoptycznej* z 1979 roku¹⁰⁶⁷, ks. Wojciecha Pikora pt. *Źródło fałszywego prorocstwa wg Ez 14,1-11* z 2002 roku¹⁰⁶⁸, ks. Wojciecha Kardysia pt. *Pokorny sługa Boga czy nieufny buntownik? Wiara Hioba w świetle Księgi Hioba* z 2013 roku¹⁰⁶⁹, *Pismo Święte w „Studiach Pelplińskich”* z 2016 roku autorstwa ks. Marka Parchema¹⁰⁷⁰ lub też *Prymat Apostoła Piotra w Ewangelii Mateusza 16,18-19*, artykuł napisany przez Pawła Głowackiego w 2020 roku¹⁰⁷¹.

Z zakresu liturgii były to publikacje: ks. Stanisława Człapy pt. *Ks. Kazimierz Bieszk jako liturgista* z 1978 roku¹⁰⁷², ks. Edwarda Zawiszewskiego pt. *Kościół sakramentem podstawowym* z 1988 roku¹⁰⁷³, ks. Andrzeja Rutkowskiego pt. *Przygotowanie do sakramentu bierzmowania w życiu Kościoła partykularnego po II Soborze Watykańskim* z 2013 roku, ks. Waldemara Prondzinskiego pt. *Homilia liturgiczna według ks. dr. Kazimierza Bieszka pioniera ruchu liturgicznego w Polsce* z 2020 roku¹⁰⁷⁴ lub też ks. Andrzeja Meggera pt. *Biskup Kazimierz Józef Kowalski (1896-1972) jako prekursor odnowy liturgicznej w diecezji chełmińskiej w świetle „Orędownika Diecezji Chełmińskiej”* z 2021 roku¹⁰⁷⁵.

Z zakresu katolickiej nauki społecznej są to m.in. prace: ks. Wiesława Śmigła pt. *Człowiek w świecie Internetu* z 2006 roku¹⁰⁷⁶, *Ukierunkowania jednostkowe kształtowania społeczeństwa pluralistycznego w pismach Josepha Ratzingera/Benedykta XVI* ks. Janusza Szulista z 2016 roku¹⁰⁷⁷, tego samego autora pt. *Miłość ojczyzny*

¹⁰⁶⁶ Por. J.B. Szłaga, *Interpretacja perykopy Łk 22,35-38 w kontekście empirycznym Starego i Nowego Testamentu*, „Studia Pelplińskie”, 1975, t. 6, s. 95-108.

¹⁰⁶⁷ Por. H. Muszyński, *Chrystus – kamień węgielny w tradycji synoptycznej*, „Studia Pelplińskie”, 1979, t. 10, s. 65-74.

¹⁰⁶⁸ Por. W. Pikor, *Źródło fałszywego prorocstwa wg Ez 14,1-11*, „Studia Pelplińskie”, 2002, t. 33, s. 499-509.

¹⁰⁶⁹ Por. W. Kardys, *Pokorny sługa Boga czy nieufny buntownik? Wiara Hioba w świetle Księgi Hioba*, „Studia Pelplińskie”, 2013, t. 46, s. 111-120.

¹⁰⁷⁰ Por. M. Parchem, *Pismo Święte w „Studiach Pelplińskich”*, „Studia Pelplińskie”, 2017, t. 50, s. 91-105.

¹⁰⁷¹ Por. P. Głowacki, *Prymat Apostoła Piotra w Ewangelii Mateusza 16,18-19*, „Studia Pelplińskie”, 2020, t. 54, s. 107-119.

¹⁰⁷² Por. S. Człapa, *Ks. Kazimierz Bieszk jako liturgista*, „Studia Pelplińskie”, 1978, t. 9, s. 311-364.

¹⁰⁷³ Por. E. Zawiszewski, *Kościół sakramentem podstawowym*, „Studia Pelplińskie”, 1988, t. 19, s. 145-148.

¹⁰⁷⁴ Por. W. Prondzinski, *Homilia liturgiczna według ks. dr. Kazimierza Bieszka pioniera ruchu liturgicznego w Polsce*, „Studia Pelplińskie”, 2020, t. 54, s. 261-275.

¹⁰⁷⁵ Por. A. Megger, *Biskup Kazimierz Józef Kowalski (1896-1972) jako prekursor odnowy liturgicznej w diecezji chełmińskiej w świetle „Orędownika Diecezji Chełmińskiej”*, „Studia Pelplińskie”, 2021, t. 55, s. 175-188.

¹⁰⁷⁶ Por. W. Śmigiel, *Człowiek w świecie Internetu*, „Studia Pelplińskie”, 2006, t. 37, s. 269-279.

¹⁰⁷⁷ Por. J. Szulista, *Ukierunkowania jednostkowe kształtowania społeczeństwa pluralistycznego w pismach Josepha Ratzingera/Benedykta XVI*, „Studia Pelplińskie”, 2016, t. 49, s. 315-329.

zasadniczym elementem dobra wspólnego w kontekście dokumentu „Chrześcijański kształt patriotyzmu”, przygotowanego przez Radę ds. Społecznych Konferencji Episkopatu Polski z 2017 roku¹⁰⁷⁸, ks. Tomasza Szcześniaka pt. *Wpływ mediów na kształt kultury w orędziach Benedykta XVI na Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu (2006-2013) z 2021 roku*¹⁰⁷⁹. Wszystkie wymienione prace, jak i te nieprzywołane w paragrafie, a zapisane na kartach periodyku dowodzą zaangażowania tegoż środowiska naukowego w dzieło ewangelizacji.

Ksiądz bp Ryszard Kasyna wyraża pogląd, że dzięki staraniom obecnego redaktora ks. prof. Janusza Szulista „periodyk cieszy się coraz większym poważaniem w świecie naukowym, o czym świadczy miejsce na liście punktowanych czasopism Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Rocznik staje się więc miejscem publikacji artykułów oraz instytucją mobilizującą naukowców środowiska pelplińskiego”¹⁰⁸⁰. Istnieją ściśle określone kryteria przyjęcia tekstów naukowych, jak też proces oceny artykułów. Informacje na ten temat znajdują się na stronie www.studiapelplinskie.pl „Nadesłane artykuły nie mogą być wcześniej publikowane w żadnej w formie ani złożone do publikacji w jakiegokolwiek innej redakcji. Przesłane teksty ocenia redakcja i kwalifikuje do wydruku. Każdy artykuł jest poddany ocenie przez dwóch recenzentów”¹⁰⁸¹. Określone są wymagania dotyczące tekstu oraz sposobu cytowania.

Od momentu przejścia w 2013 roku pisma przez ks. Janusza Szulista w stopce redakcyjnej pojawiła się także po raz pierwszy informacja o składzie rady naukowej, w której wówczas zasiedli: ks. bp dr hab. Wiesław Śmigiel – przewodniczący, ks. prof. dr hab. Anastazy Nadolny, ks. dr hab. Dariusz Kotecki, ks. prof. dr hab. Henryk Skorowski, ks. dr hab. Wojciech Cichosz, ks. prof. dr hab. Tadeusz Borutka, ks. dr hab. Grzegorz Szamocki, ks. prof. Krzysztof Olaf Charamsa. Redaktorami tematycznymi byli wówczas: ks. dr Sławomir Kunka – teologia, ks. dr Jarosław Babiński – filozofia, ks. dr Krzysztof Koch – historia, ks. dr Adam Kałduński – prawo kanoniczne, ks. dr Wiesław Felski – redaktor językowy, ks. dr hab. Wiesław Łużyński – redaktor statystyczny. Recenzentami tomu byli: ks. prof. dr hab. Jan Perszon oraz ks. prof. dr hab. Jerzy

¹⁰⁷⁸ Por. tenże, *Miłość ojczyzny zasadniczym elementem dobra wspólnego w kontekście dokumentu „Chrześcijański kształt patriotyzmu”, przygotowanego przez Radę ds. Społecznych Konferencji Episkopatu Polski*, „Studia Pelplińskie”, 2017, t. 51, s. 419-432.

¹⁰⁷⁹ Por. T. Szcześniak, *Wpływ mediów na kształt kultury w orędziach Benedykta XVI na Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu (2006-2013)*, „Studia Pelplińskie”, 2021, t. 55, s. 291-301.

¹⁰⁸⁰ Redakcja znajduje się w Pelpinie przy placu Mariackim 7; por. <<http://studiapelplinskie.pl/index.php/pl/kontakt>> [dostęp: 12.12.2022].

¹⁰⁸¹ *Informacje dla autorów*, „Studia Pelplińskie”, 2017, t. 50, s. 185.

Lewandowski. Pierwszy raz w nadruku pojawiła się również informacja, że jest to czasopismo recenzowane. Podano także adres strony internetowej czasopisma oraz adres mejlowy.

Obecny skład zespołu redakcyjnego stanowią: redaktor naczelny – ks. prof. dr hab. Janusz Szulist oraz redaktorzy tematyczni: teologia – ks. dr Sławomir Kunka, filozofia – ks. dr hab. Jarosław Babiński, historia – ks. dr Krzysztof Koch, prawo kanoniczne – ks. dr Adam Kałduński, redaktorzy językowi – dr Agnieszka Skórzewska-Skowron oraz ks. dr Sebastian Wydrowski, redaktor statystyczny – ks. dr hab. Wiesław Łużyński, redaktor techniczny – dr Karolina Kochańczyk-Bonińska, a także sekretarze redakcji – ks. mgr Damian Klajst i ks. mgr Andrzej Dombrowski. W skład rady naukowej wchodzi: prof. dr hab. Marek Parchem – przewodniczący, prof. dr hab. Tadeusz Borutka, Christoph Böhr (Wiedeń), prof. dr Miguel Brugarolas (Nawarra), Aleksandra Chylewska-Tölle, prof. dr hab. Wojciech Cichosz, dr Gerhard Droesser (Würzburg), prof. dr hab. Krzysztof Gózdź, prof. Filippo Lovison (Rzym), prof. doc. Enrice Sironi (Apulia), prof. Władysław Wyszowadzki (Londyn).

Pismo jest uwzględnione w następujących serwisach abstraktowych i indeksowych: ERIH PLUS; BazHum; Index Copernicus; Pol-Index. Do 2022 roku ukazało się 56 tomów. Na stronie internetowej Akademska Platforma Czasopism dostępnej pod adresem: <https://apcz.umk.pl/SPLP/issue/archive> udostępnione są tomy od 52 (2018) do ostatniego wydania. Redakcja znajduje się w Pelpinie przy placu Mariackim 7. Wydawcą pisma jest Wyższe Seminarium Duchowne i Wydawnictwo „Bernardinum”.

Jak już zostało wspomniane, w roczniku publikowane są również zagadnienia akademickie poruszane w ramach „Spotkań Pelplińskich”, „Areopagu Pelplińskiego” oraz konferencji naukowych organizowanych przez Wyższe Seminarium Duchowne i Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie¹⁰⁸². „Studia Pelplińskie” zatem, jak zauważył ks. bp Wiesław Śmigiel, to „jedno z ważnych osiągnięć środowiska twórców i badaczy skupionego wokół Pelplina. Wszakże to niewielkie, ale urokliwe oraz historycznie i eklezyjalnie ważne miasto zostało nazwane przez prof. Stefana Swieżawskiego »Pomorskimi Atenami«”¹⁰⁸³. Dlatego publikacja tegoż pisma to nie tylko promocja wyników badań, ale również kształtowanie środowiska, tradycji wartościami płynącymi

¹⁰⁸² Por. W. Śmigiel, *Refleksja teologicznopastoralna i pastoralna na łamach „Studiów Pelplińskich” w latach 1969-2016*, dz. cyt., s. 9.

¹⁰⁸³ Tamże.

z Ewangelii, a przez to krzewienie wiary kapłanów i wiernych, należących do tego Kościoła partykularnego.

2.3.4. Pismo kleryckie „Spojrzenia”

„Spojrzenia” są jednym z najstarszych w Polsce pism kleryckich – pierwszy numer ukazał się ponad 50 lat temu; periodyk został wydany 19 lutego 1969 roku. Pierwszym redaktorem był kl. Andrzej Regent. Pismo rozwijało się w trzech odsłonach. Pierwotnie była to gazetka zamieszczana na tablicy ogłoszeń, gdzie poruszane były sprawy bytowe w seminarium. Następnie przerodziła się w pismo powielane i prenumerowane. Obecnie jest periodykiem ewangelizacyjno-powołańowym, które trafia do wiernych diecezji pelplińskiej.

„Spojrzenia – nie mogą być Ci obojętne!” – apelowała redakcja pierwszego numeru. Wówczas czytelnikami byli jedynie alumni – przypomniał o tym w jubileuszowym wydaniu z 2019 roku redaktor Marek Grochocki¹⁰⁸⁴. Od momentu założenia pismo spełniało funkcję periodyku Dyskusyjnego Klubu Alumnów *Inter mirifica*, później także było miejscem, gdzie prezentowano literackie talenty studentów uczelni¹⁰⁸⁵. Na przestrzeni lat opisywano działalność pelplińskiego seminarium. Publikowano życiorysy świadków wiary, informacje o ważnych wydarzeniach seminaryjnych i problemach formacji do kapłaństwa z perspektywy osób przygotowujących się do niego. Dotykano wszystkich istotnych dla kleryków spraw. Jednym z głównych założeń było i jest ukazanie spojrzenia na świat oczami alumna. Jak wspomina pierwszy redaktor – pomysł na stworzenie periodyku zrodził się w wojsku w Bartoszycach. „Wydawaliśmy tam nielegalnie pisane na maszynie czasopismo, które się nazywało »Unitas« czy coś takiego – już nie pamiętam dokładnie (...) – gdzie różni klerycy z różnych seminariów opisywali ważne dla nich sprawy”¹⁰⁸⁶. W wojsku „dzieliliśmy się informacjami, dzięki którym mogliśmy lepiej poznać swoje środowisko, bo byliśmy z całej Polski. Potem, jak wróciliśmy z tego wojska, chcieliśmy to kontynuować, gdyż był to akurat okres reformowania seminarium, gdy dokumenty posoborowe zaczynały powoli obowiązywać”¹⁰⁸⁷. Prefektem studiów w Pelplinie był

¹⁰⁸⁴ Por. M. Grochocki, *Spojrzenie trwające pół wieku*, „Spojrzenia”, 2 (2019), s. 3.

¹⁰⁸⁵ Por. I. Smagliński, *Pelplin: 40-lecie jednego z najstarszych pism kleryckich*, 12 maja 2009, <<https://www.ekai.pl/pelplin-lecie-jednego-z-najstarszych-pism-kleryckich/>> [dostęp: 27.07.2022].

¹⁰⁸⁶ M. Grochocki, *50 lat temu...*, „Spojrzenia”, 2 (2019), s. 34.

¹⁰⁸⁷ Tamże, s. 34-35.

wówczas ks. Edmund Piszcz, późniejszy biskup warmiński. Alumnów po wojsku powróciło do seminarium czternastu. Ideą była próba ożywienia, motywowania do kreatywności zamkniętego środowiska. W tym celu powstał tzw. Klub Dyskusyjny. Pojawiły się oddolne głosy, by klerycy mogli dzielić się przemyśleniami, wypowiadać się i by to było trwałe, na piśmie¹⁰⁸⁸. W pierwszym numerze w słowach od redakcji czytamy: „głęboki sens ma potrzeba rozwiązywania problemów na forum publicznym”¹⁰⁸⁹. Dziś już nikogo nie dziwi taka forma, ale w tamtym czasie, gdy posoborowo reformowano seminarium, dopiero zaczynała ona obowiązywać – było to novum. Artykuły nie mogły być anonimowe. Wyjątkiem były te, które podejmowały krytykę życia seminaryjnego – władze uczelni zgadzały się wówczas na użycie pseudonimu. Pierwsze numery były pisane na maszynach. Główny egzemplarz udostępniano na tablicy ogłoszeń i mógł go przeczytać każdy. Moderatorzy otrzymywali specjalne druki klejone ręcznie¹⁰⁹⁰. Zgromadzone w teczkach w bibliotece archiwalne materiały z lat 60. i 70. są pożółkłe, nie mają okładek. Treści publikowano na stronach A4. Artykuły były tytułowane flamastrami, odręcznie. Uzdolnieni artystycznie klerycy zamieszczali w nich rysowane kredkami grafiki – karykatury.

Ze stopki redakcyjnej pierwszego numeru „Spojrzeń” dowiadujemy się, że na 10 lutego 1969 roku w składzie zarządu Klubu zasiadali klerycy: Wiktor Wachowski, Antoni Dunajski, Andrzej Boniecki, Edwin Myszk, natomiast w składzie redakcji dwutygodnika: Stanisław Klasa, Andrzej Regent, Marian Holender, Stanisław Majkowski¹⁰⁹¹. Pomimo początkowych założeń redakcji i władz uczelni, jak zauważa ks. Krzysztof Kranicki, „w początkowych latach istnienia »Spojrzeń« dość trudno usystematyzować skład redakcji pisma (...). Pierwsi redaktorzy prawdopodobnie z racji swego dość ciętego języka większość artykułów podpisywali pseudonimami, nierzadko łańciskimi”¹⁰⁹². Drugim redaktorem był Andrzej Boniecki¹⁰⁹³. Do autorów publikujących artykuły pod swoim nazwiskiem w latach od 1969 do 1990 należeli m.in.: Piotr Topolewski, Grzegorz Zdrojewski, Janusz Majewski, Tomasz Czapiewski, Feliks Kamecki, Wojciech Raszkowski, Tadeusz Reszka, Bogusław Kotewicz, Maciej Bała.

¹⁰⁸⁸ Por. tamże, s. 34.

¹⁰⁸⁹ „SPOJRZENIA” – *nie mogą być Ci obojętne*, „Spojrzenia”, 1 (1969), s. 1.

¹⁰⁹⁰ Por. M. Grochocki, *50 lat temu...*, dz. cyt., s. 35.

¹⁰⁹¹ Por. „Spojrzenia”, 1 (1969), s. 4.

¹⁰⁹² K. Kranicki, *Spojrzenia na stare „Spojrzenia” oczami redaktora naczelnego*, „Spojrzenia”, 3 (2009), s. 4.

¹⁰⁹³ Wywiad z ks. Andrzejem Regentem, Świecie, 24.10.2022.

W dostępnym tylko dla seminarium piśmie poruszane kwestie dotyczyły m.in. zmian w regulaminie seminarium, temperatury w kaplicy, czystości toalet, zachęt do aktywnego uczestnictwa w życiu kulturalnym uczelni oraz słabej frekwencji w bibliotece¹⁰⁹⁴.

W latach 80. „Spojrzenia” opatrywano robionymi ręcznie okładkami. Ozdabiano je również wklejanymi bądź namalowanymi z użyciem flamastra lub ołówka ilustracjami oraz komiksami nawiązującymi do życia seminaryjnego. Ich tematem były m.in. wybory dziekańskie, gdzie kandydaci przedstawieni zostali jako trójgłowy smok¹⁰⁹⁵, lub klerycy cieszący się ze zbliżających się wakacji nucący piosenkę: „Ta ostatnia niedziela...”¹⁰⁹⁶ oraz wyjeżdżający na wakacje, zestresowany kosztami przejazdu kleryk przy kasie PKP¹⁰⁹⁷. Także w środku pisma umieszczano żartobliwe komentarze, np. w numerze pierwszym z 1985 roku znajduje się grafika satyryczna dotycząca seminaryjnego zwyczaju obcinania krawatów przed obłóczynami¹⁰⁹⁸. Obok humorystycznych kwestii poruszane też były sprawy dotyczące moralności. Przykładem może być tekst pt. *Między innymi o Wielkim Poście*, gdzie autor zachęca do refleksji nad własnymi lękami: „To bardzo dobrze, że mamy w roku taki czas, gdy wręcz musimy uporządkować nasze sprawy (...)”¹⁰⁹⁹. Opisywane były też wspomnienia z wakacji, wrażenia dotyczące zmian pór roku¹¹⁰⁰, publikowano także wiersze¹¹⁰¹. W numerze pierwszym z 1987/88 dla upamiętnienia pielgrzymki Jana Pawła II między tekstem artykułu wklejono czarno-białe zdjęcia z pobytu papieża. W periodyku zamieszczano także informacje o sympozjach, dotyczące życia diecezjalnego oraz Kościoła powszechnego, publikowano recenzje książek. Pojawiały się informacje sportowe. W zakresie ewangelizacji treści nawiązywały głównie do przeżywanego roku liturgicznego¹¹⁰².

Charakter pisma zmienił się w początkach lat 90. Zaczęło ono wówczas pełnić misję ewangelizacyjno-powołaniową. Bardzo wymowna jest okładka 4 numeru z 1992 roku, na której ręcznie wykonano grafikę łodzi dryfującej na morzu, oraz podpis: „wciąż szukam człowieka”¹¹⁰³. Jak zauważa ks. Krzysztof Kranicki, „to już czas prenumeraty naszego pisma. Pojawiła się szablonowa winieta gazety z charakterystycznym okiem

¹⁰⁹⁴ Por. K. Kranicki, dz. cyt., s. 10.

¹⁰⁹⁵ Por. *Wybory dziekana '89 Waszą szansą*, „Spojrzenia”, 6 (1988/89).

¹⁰⁹⁶ Por. „Spojrzenia”, 7 (1988/89).

¹⁰⁹⁷ Por. „Spojrzenia”, 8 (1988/89).

¹⁰⁹⁸ Por. „Spojrzenia”, 1 (1969).

¹⁰⁹⁹ *Między innymi o Wielkim Poście*, „Spojrzenia”, 5 (1985/86), s. 7.

¹¹⁰⁰ Por. *Kiedy przychodzi jesień*, „Spojrzenia”, 1 (1985), s. 9.

¹¹⁰¹ Por. W.W., *Wiersze*, „Spojrzenia”, 5 (1985), s. 6; *Wiersze*, „Spojrzenia”, 4 (1992), s. 14.

¹¹⁰² Por. K. Kranicki, dz. cyt., s. 10.

¹¹⁰³ Por. „Spojrzenia”, 4 (1992).

zamiast litery »o«. Artykuły pisane na maszynie bądź na komputerze ozdabiano schematycznymi rysunkami”¹¹⁰⁴. Od 1991 roku kopie formatu z A4 zmieniono na A5. Nowe możliwości graficzne umożliwiły profesjonalny druk prowadzony przez Diecezjalne Wydawnictwo „Bernardinum”. Był to także czas wykorzystania papieru lepszej jakości, choć wewnątrz pisma nadal było czarno-białe. W 1995 roku przygotowano nową winiętę. Od 1996 roku istnieje kolorowa drukowana okładka, a od roku 1997 oprócz niej kolorowe są również wszystkie strony czasopisma. „Od numeru 3 1999/2000 pojawia się coraz więcej zdjęć, a na okładce obecny przez kilka kolejnych lat motyw bazyliki katedralnej”¹¹⁰⁵. Kolejny przełom graficzny wraz z pojawieniem się nowej winiety, zróżnicowaniem czcionek oraz ubogaceniem w zdjęcia rozpoczął się w 2005 roku, wówczas składem komputerowym zajęli się Maciej Stanke i Łukasz Simiński.

W 2009 roku z okazji 40-lecia istnienia pisma na stronie Katolickiej Agencji Informacyjnej ukazał się krótki artykuł podsumowujący działalność „Spojrzeń” autorstwa ks. Ireneusza Smaglińskiego. Tego też roku przygotowano jubileuszowe wydanie oraz zorganizowano spotkanie w seminaryjnej czytelnicy. Wzięli w nim udział: ks. Andrzej Regent – założyciel i pierwszy redaktor pisma, ks. Wojciech Więckowski – asystent kościelny „Spojrzeń” oraz wspomniany już ks. Ireneusz Smagliński – dyrektor Diecezjalnego Radia Głos. „Oprócz wspomnień (...) podjęto także dyskusję na temat roli mediów katolickich we współczesnym świecie”¹¹⁰⁶.

Od 1990 roku teksty podpisywane były zazwyczaj prawdziwymi nazwiskami. Dlatego na podstawie archiwalnych numerów udało się ustalić następujące dane redaktorów naczelnych: Adam Matuszewski (1990), Dariusz Ćwik, Marek Lutrzykowski (1992), Mariusz Stalka (1993), Waldemar Różycki (1996), Marek Łangowski (1997), Wojciech Kardys (1999), Łukasz Pałubicki (2001), Marcin Zaworski (2005), Krzysztof Kranicki (2006), Krzysztof Narloch (2009), Marcin Wojtasiak (2011), Adam Ryński (2012), Mateusz Pryczkowski (2014), Michał Kucharski (2016), Marek Grochocki (2018), a obecnie Krystian Rink (2020).

Pierwszym asystentem kościelnym pisma był ks. Sylwester Dober, następnie ks. Dariusz Drażek, a obecnie ks. Wojciech Więckowski.

¹¹⁰⁴ K. Kranicki, dz. cyt., s. 7.

¹¹⁰⁵ Tamże.

¹¹⁰⁶ I. Smagliński, *Pelplin: 40-lecie jednego z najstarszych pism kłeryckich*, dz. cyt.

Od wielu lat grupa docelowa czytelników jest znacznie szersza. Odbiorcami pisma stali się diecezjanie. Według ks. Ireneusza Smaglińskiego periodyk „cieszy się dużym zainteresowaniem w diecezji pelplińskiej”. Wśród wiernych, zwłaszcza młodych mężczyzn, „odgrywa znaczącą rolę w budzeniu nowych powołań” z racji na miejsce, w którym powstaje¹¹⁰⁷. Tematem często powracającym w „Spojrzeniach” jest kwestia powołania¹¹⁰⁸. Ksiądz bp Jan Bernard Szłaga pisał: „Swego czasu wydawało mi się, że »Spojrzenia« gubią niezwykle szanse, jaką jest współdziałanie w dziele powołań. Po co jeszcze jedno pismo tylko literackie, skoro czytelnicy, wiedząc, gdzie i jako ono powstaje, liczą na jego specyficzny, wyjątkowy charakter (...). Tu o zdobywanie powołań idzie”¹¹⁰⁹. Słowa te ukazują zrozumienie i potrzebę tego, by periodyk opisywał życie i działalność pelplińskiego seminarium i jego alumnów. Przykładem może być artykuł kleryka Karola Sosnowskiego pt. *Wielki Post w seminarium*, obrazujący modlitwę i liturgie seminaryjne oraz zaangażowanie kleryków w ramach rekolekcji szkolnych na terenie diecezji¹¹¹⁰. Zdaniem redaktorów pisma klerycy „spoglądają przede wszystkim (...) na ważne wydarzenia i problemy oraz na człowieka. Ukazują te znaki czasu, które pozostając wyznacznikami trudnej i odpowiedzialnej drogi powołania, stają się jej radością i chlubą, tworząc wzniosłą historię Pelplina”¹¹¹¹. Często publikowane teksty mają charakter bardzo osobisty. Podejmowane są głębokie refleksje oparte na szerokim wachlarzu zainteresowań kleryków. Historię tę tworzyli i tworzą młodzi mężczyźni, którzy nie są wolni od własnych ambicji, pomysłów, życiowych celów, pragnień i marzeń. Ksiądz Antoni Bączkowski mówił, że w „Spojrzeniach” zatrzymywana jest „ulotność chwili i wydarzeń, które są dane klerykom w tym niezwykle czasie formacji w Seminarium”¹¹¹².

Wierność pierwotnym ideałom założycieli pisma trwa do dziś, a potwierdzeniem tego jest także zwiększająca się na przestrzeni lat liczba odbiorców. W 2016 roku nakład wynosił w pierwszym wydaniu 3000, a w drugim 4000 egzemplarzy. Natomiast w 2017 roku było to dwukrotnie 6000 egzemplarzy, przy trzecim wydaniu 4500, zaś przy czwartym 3000. W 2018 roku nakład pierwszego wydania liczył 7000, a drugiego 2500. W 2019 pierwsze wydanie „Spojrzeń” wydrukowano w 5000 egzemplarzach. Od 2016

¹¹⁰⁷ Por. tamże.

¹¹⁰⁸ Por. R. Barciński, *Spojrzenie na powołanie*, „Spojrzenia”, 2 (2000/2001), s. 29-31.

¹¹⁰⁹ J.B. Szłaga, *Przedmowa*, „Spojrzenia”, 3 (2009), s. 3.

¹¹¹⁰ Por. K. Sosnowski, *Wielki Post w seminarium*, „Spojrzenia”, 1 (2020), s. 43-45.

¹¹¹¹ I. Smagliński, *Pelplin: 40-lecie jednego z najstarszych pism kleryckich*, dz. cyt.

¹¹¹² A. Bączkowski, *Jubileuszowe życzenia od księdza Rektora*, „Spojrzenia”, 3 (2009), s. 12.

roku czasopismo jest również dostępne w formie elektronicznej na stronie seminarium duchownego. Zwiększono także liczbę stron, która mieści się w przedziałach od 64 – numer 3 z 2019 roku, 84 – w 3 numerze z 2016 lub 80 stron w numerze 4 z 2017 roku. Liczba numerów „Spojrzeń” oddawanych w ręce czytelnika w ciągu roku kalendarzowego jest różna. W roku 1993 wyszły trzy numery, w 2009 – pięć, 2012 – cztery, 2013 – trzy, w latach 2014-2017 – cztery. Redaktor Krystian Rink zachęca zainteresowanych do zapoznania się z czasopismem i życzy, by ta lektura pożyteczna dla intelektu przez wiarę przybliżyła czytelnika do Boga¹¹¹³.

Pismo jest nieodpłatne, a ewentualne ofiary pozyskane w ramach rozprowadzania periodyku przekazywane są na konto seminaryjne. Od wielu lat „Spojrzenia” są rozpowszechniane w ramach tzw. powołańówek, w czasie których obłóczeni klerycy wyjeżdżają do wyznaczonych parafii dekanatu, by tam głosić kazania zapraszające do wstąpienia w szeregi seminarium oraz prowadzić spotkania z młodzieżą przybliżające zasady funkcjonowania tej uczelni. Przy okazji wyjazdów alumni rozdają redagowane przez nich pismo. Wydawcą periodyku jest Wyższe Seminarium Duchowne w Pelplinie, gdzie znajduje się siedziba redakcji. Treści niektórych publikacji są dostępne na stronie www.seminariumpelplin.pl. Redakcja pisma posługuje się adresem mejlowym: spojrzenia.pelplin@gmail.com. Oprawą oraz drukowaniem pisma zajmuje się diecezjalne Wydawnictwo „Bernardinum”.

2.3.5. Pismo Klubu Studentów Kaszubów „Zwónek Kaszëbsczi”

Początek publikacji „Zwónka Kaszëbszczégò” sięga 30 grudnia 1986 roku. Jego egzemplarz w formacie A4 wieszano na tablicy, na której od 1965 roku zamieszczano gazetkę ścienną. Wydanie czasopisma było znaczącym przedsięwzięciem edytorskim w historii istniejącego od 1908 roku¹¹¹⁴ Klubu Studentów Kaszubów „Jutrznia”, działającego w Wyższym Seminarium Duchownym w Pelplinie. Inicjatorem i redaktorem pisma był kl. Zenon Pipka¹¹¹⁵. Nazwa pisma nawiązywała do dzwonka alarmującego, mającego rozbudzić w czytelniku miłość do Małej Ojczyzny – Kaszub¹¹¹⁶. Początkowo pismo składało się z 8, następnie 12 stron. Koszt wydania pierwszego numeru pokrył

¹¹¹³ Por. K. Rink, *Światło wiary pomocą dla rozumu*, „Spojrzenia”, 2 (2020), s. 3.

¹¹¹⁴ Por. *Mě trzimómě z Boga. Księga jubileuszowa 100 lat Klubu Studentów Kaszubów w Wyższym Seminarium Duchownym w Pelplinie 1908-2008*, red. A. Nadolny, Pelplin 2008, s. 44.

¹¹¹⁵ Por. *Kronika Klubu Studentów Kaszubów*, Pelplin 1985-1988, t. 2, s. 39.

¹¹¹⁶ Por. „Zwónek Kaszëbsczi” – *dlaczego i po co?*, „Zwónek Kaszëbsczi”, 1986, nr 1, s. 2.

ks. rektor Jerzy Buxakowski. W 1987 roku wydano 9, a w 1988 roku 6 numerów. Nakład wynosił wówczas 120 egzemplarzy. Periodyk był poświęcony sprawom kaszubskim i kociewskim, redagowano go w języku polskim. Po kaszubsku zapisane były krótkie zdania, kolędy oraz wiersze¹¹¹⁷. W pierwszej fazie istnienia „Zwónka” stałą rubryką była *Klëka* – przedstawiano w niej najnowsze informacje. W piśmie „poruszano aktualne tematy i wydarzenia ważne dla życia kaszubskiego”¹¹¹⁸, przeżywane w ramach Klubu Studentów Kaszubów. Zgodnie ze schematem na ostatniej stronie umieszczano pieśni lub wiersze kaszubskie, co zachowano także w drugiej odsłonie pisma¹¹¹⁹. Dawało to „możliwość opublikowania debiutanckich kroków na drodze twórczości poetyckiej kleryków”¹¹²⁰. W piśmie ukazywały się też informacje na temat sanktuariów oraz instrumentów muzycznych charakterystycznych dla przywołanych wyżej regionów¹¹²¹.

W zakresie ewangelizacji na łamach pisma poruszano kwestie religijne, które są współmierne z tożsamością kaszubską. „Wyjaśniano zwyczaje (...) związane z danym okresem liturgicznym”¹¹²². Tłumaczono kwestie prowadzonych nabożeństw, m.in. drogi krzyżowej w Wielkim Poście lub różańca w październiku oraz Zaduszek w listopadzie¹¹²³. Pisano też o czci okazywanej Maryi w sanktuariach znajdujących się na obszarze Kaszub. Wyjaśniano znaczenie odpustów przypisanych do tych miejsc¹¹²⁴. Omawiano zwyczaje związane z zawarciem sakramentu małżeństwa¹¹²⁵. Kultura kaszubska jest przesiąknięta wiarą i na odwrót, dlatego na łamach „Zwónka” pisano: „Czym byłby ten lud, gdyby mu odebrać wiarę? Prawdopodobnie już by go nie było (...)”¹¹²⁶.

Od 1988 roku nastąpiła przerwa wydawnicza. W 1991 ukazał się jeden, a w 1992 roku cztery numery czasopisma, po czym z niewiadomych powodów zaprzestano jego

¹¹¹⁷ Por. D. Majkowski, *Słownictwo religijne w czasopiśmie „Zwónek Kaszëbsczi”*, w: „Biuletyn Radzëznë Kaszëbsczégò Jãzëka”, Gdańsk 2016, s. 233.

¹¹¹⁸ *Më trzimómë z Boga. Księga jubileuszowa 100 lat Klubu Studentów Kaszubów w Wyższym Seminarium Duchownym w Pelplinie 1908-2008*, dz. cyt., s. 99.

¹¹¹⁹ Por. D. Briegmann, *Pówòłanié*, „Zwónek Kaszëbsczi”, 2007, nr 5, s. 17; D. Klajst, *Pasturz*, „Zwónek Kaszëbsczi”, 2004, nr 5, s. 45.

¹¹²⁰ M. Miotk, *Recepcja kaszubskich przekładów Biblii*, Wejherowo 2018, s. 204.

¹¹²¹ Por. D. Majkowski, *Biôtka ò wiarã i kaszëbiznã – pelplińszci cządnik „Zwónek Kaszëbsczi”*, w: *Òd „Skòrbu” do „Stegnë”. 150 lat czasopiśmiennictwa kaszubskiego*, red. D. Kalinowski, Wejherowo-Słupsk-Gdańsk 2017, s. 222.

¹¹²² *Më trzimómë z Boga. Księga jubileuszowa 100 lat Klubu Studentów Kaszubów w Wyższym Seminarium Duchownym w Pelplinie 1908-2008*, dz. cyt., s. 99; por. *Droga krzyżowa*, „Zwónek Kaszëbsczi”, 1986, nr 1, s. 6.

¹¹²³ Por. *Różaniec/Zaduszki*, „Zwónek Kaszëbsczi”, 1987, nr 9, s. 7.

¹¹²⁴ Por. M.W., *Nasze sanktuaria – Sianowo*, „Zwónek Kaszëbsczi”, 1987, nr 9, s. 2.

¹¹²⁵ Por. *Wesele na Kaszubach. Zanim serca zabiją mocniej*, „Zwónek Kaszëbsczi”, 1988, nr 15, s. 4-5.

¹¹²⁶ *Nigdë do zgube nie przinòdo Kaszëbë*, „Zwónek Kaszëbsczi”, 2005, nr 3, s. 37.

wydawania. Starania o wznowienie publikacji podejmował w latach 2000-2003 kl. Dariusz Majkowski. Czynił to we współpracy z klerykami: Łukaszem Pierowiczem, Michałem Roschkiem oraz Mariuszem Wernerem¹¹²⁷. Jednak dopiero 30 stycznia 2004 roku, gdy królem Koła Studentów Kaszubów został kl. Wiesław Szuca, wznowiono publikację. Redaktorem mianowano Dariusza Majkowskiego, składem technicznym zajął się Maciej Stanke. Pismo drukowano w nowej szacie graficznej na papierze kredowym w formacie A5. Odnowiona broszura zawierała 40 stron. Z założenia miała się ukazywać dwa razy w roku. Drukowano ją w Wydawnictwie „Bernardinum”. Wznowiony nakład początkowo wynosił 500 egzemplarzy, potem 1000. Moderatorem Koła został ks. Arkadiusz Okroj, jego następcą w 2007 roku ks. Wojciech Klawikowski.

Publikowane informacje dotyczyły m.in. kultury kaszubskiej. Numer 6 czasopisma opatrzony został tytułem *Uczymy się nie dla szkoły, ale dla życia*¹¹²⁸. W kontekście omawianego zagadnienia należy nadmienić, że od 1995 roku klerycy uczestniczyli co dwa tygodnie w zajęciach z języka kaszubskiego prowadzonych przez Bożenę Ugowską. Zajęcia te dały możliwość publikowania treści na łamach „Zwónka” po kaszubsku¹¹²⁹. W nowej odsłonie pismo ukazywało się w całości w tym języku¹¹³⁰. Jak zauważył Dariusz Majkowski, „pojawiały się w nim artykuły związane przede wszystkim z życiem religijnym”¹¹³¹. Takie też założenie zostało zawarte we wstępie do 1 numeru z 2004 roku: „chcemy stworzyć przede wszystkim pismo katolickie, które ma pokazywać piękno i głębię naszej wiary”¹¹³². W ramach podejmowanego w niniejszej pracy zagadnienia ewangelizacji należy podkreślić, że artykuły dotyczyły religijności Kaszubów. O ewangelizacyjnym charakterze czasopisma pisali klerycy, m.in. Damian Klajst i Damian Briegmann: „Tematyka artykułów dotyczy nie tylko kultury i języka kaszubskiego, ale również naszej wiary, sposobu jej przeżywania i wzmacniania. Jak przystało na kleryków, staramy się dzielić doświadczeniem kontaktu z Bogiem czerpanym na modlitwie i podczas studiów filozoficzno-teologicznych. Za sprawą »Zwónka« staramy się już teraz ewangelizować i katechizować, ucząc się przy tym, jak

¹¹²⁷ Por. D. Majkowski, *Biôtka ò wiarã i kaszëbiznã – pelpliński cządnik „Zwónk Kaszëbszi”*, dz. cyt., s. 224.

¹¹²⁸ Por. „Zwónk Kaszëbszi”, 2007, nr 6.

¹¹²⁹ Por. D. Klajst, D. Briegmann, *Troska o Kaszuby w pelplińskim Mateczniku*, w: *Më trzimómë z Boga. Księga jubileuszowa 100 lat Klubu Studentów Kaszubów w Wyższym Seminarium Duchownym w Pelplinie 1908-2008*, dz. cyt., s. 154.

¹¹³⁰ Por. D. Majkowski, *Słownictwo religijne w czasopiśmie „Zwónk Kaszëbszi”*, dz. cyt., s. 233.

¹¹³¹ Tamże.

¹¹³² *Wstęp*, „Zwónk Kaszëbszi”, 2004, nr 1, s. 1.

mówić i pisać o Bogu, tak aby dotrzeć z Ewangelią do jak największej rzeszy ludzi. Naszymi artykułami, wywiadami, rozważaniami i wierszami chcemy dotrzeć do mentalności Kaszubów, by pokazać, że nasz język i kultura mogą być znakomitym sposobem przeżywania, wzmacniania i wyrażania wiary w Boga”¹¹³³. Od 1 numeru z 2004 roku Dariusz Majkowski zainicjował cykl artykułów dotyczących odnalezienia Boga w oparciu o epopeję pt. *Žěcé i przigòdë Remùsa* autorstwa Aleksandra Majkowskiego¹¹³⁴. „W kilku odcinakach wykazał, że w życiu głównej postaci książki i w całym ukazanym tam świecie wszystko jest bardzo mocno przeniknięte Bogiem”¹¹³⁵. Na szczególną uwagę zasługuje świąteczne przedstawienie – Gwiżdże. Polega ono na wspólnym śpiewaniu kolęd w wykonaniu barwnego pochodu kolędników zmierzających w okresie Świąt Bożego Narodzenia od domu do domu lub od mieszkania do mieszkania. Grupa ukazywała sceny biblijne oraz składała życzenia świąteczne¹¹³⁶. We wspomnieniach ks. Jana Perszona zapisały się one w następujący sposób: „Przed spotkaniami opłatkowymi uczyliśmy się kaszubskich kolęd, które potem wykorzystywaliśmy, wzbudzające wśród szacownych rezydentów kanonii uznanie, a wśród mieszkańców Pelplina popłoch – Gwiżdże”¹¹³⁷. Do tegoż wydarzenia odniósł się także ks. Jan Walkusz w słowach: „Kontynuując ten wspaniały obyczaj, jakim są Gwiżdże, spotkaliśmy się wśród księży profesorów z uznaniem i zachętą do dalszego kontynuowania tradycji i obyczajów kaszubskich”¹¹³⁸. Szerzej o pobożności kaszubskiej i o tym, że lud ten „trzyma z Bogiem”, pisze Dariusz Majkowski¹¹³⁹.

Na łamach periodyku publikowano również artykuły dotyczące m.in. teologii, liturgii, duchowości, życia Kościoła, modlitwy i świętych. Przykładem jest artykuł pt. *Duch ewangelizacji* autorstwa kl. Łukasza Pierowicza, w którym autor podkreśla istotne dla tej kwestii poznanie Jezusa¹¹⁴⁰. Kleryk Damian Klajst pisał o liturgii w języku kaszubskim w artykule pt. *Kaszubi a liturgia*¹¹⁴¹. Rozważania o pragnieniu bycia świętym

¹¹³³ D. Klajst, D. Briegmann, dz. cyt., s. 153.

¹¹³⁴ Por. D. Majkowski, *Nalezć Boga w Žěcym i przigòdach Remùsa*, „Zwóńk Kaszëbsczi”, 2004, nr 1, s. 12.

¹¹³⁵ M. Miotk, *Recepcja kaszubskich przekładów Biblii*, dz. cyt., s. 193.

¹¹³⁶ Por. *Kronika Klubu Studentów Kaszubów*, t. 4, Pelplin 1998-2022, s. 3-40.

¹¹³⁷ J. Perszon, *Pelplińskie seminarium – szkoła dorastania do tożsamości*, w: *Më trzimómë z Boga. Księga jubileuszowa 100 lat Klubu Studentów Kaszubów w Wyższym Seminarium Duchownym w Pelplinie 1908-2008*, dz. cyt., s. 142.

¹¹³⁸ J. Walkusz, *Wspomnienia*, w: *Më trzimómë z Boga. Księga jubileuszowa 100 lat Klubu Studentów Kaszubów w Wyższym Seminarium Duchownym w Pelplinie 1908-2008*, dz. cyt., s. 143.

¹¹³⁹ Por. D. Majkowski, *Biôtka ò wiarã i kaszëbiznã – pelplińsczi cządnik* „Zwóńk Kaszëbsczi”, dz. cyt., s. 237-238; tenże, *Słownictwo religijne w czasopiśmie „Zwóńk Kaszëbsczi”*, dz. cyt., s. 234-237.

¹¹⁴⁰ Ł. Pierowicz, *Duch ewangelizacji*, „Zwóńk Kaszëbsczi”, 2005, nr 3, s. 26-27.

¹¹⁴¹ D. Klajst, *Kaszubi a liturgia*, „Zwóńk Kaszëbsczi”, 2009, nr 8, s. 14-16.

księdzem na wzór Jana Marii Vianneya, Jana Pawła II i biskupa Konstantyna Dominika zawarł kl. Wojciech Gliniecki w artykule pt. *Nôlepszé rozsqdzenié*¹¹⁴². Z kolei o św. Faustynie Kowalskiej oraz zagadnieniu Bożego Miłosierdzia pisał kl. Krzysztof Naczek¹¹⁴³. Przywoływano też postać i twórczość ks. Jana Twardowskiego¹¹⁴⁴. O autorach wierszy w swoich pracach dotyczących literatury publikowanej na łamach „Zwónka” wspomina Dariusz Majkowski. Należeli do nich nie tylko klerycy, m.in. Damian Klajst i Damian Briegmann, ale również księży Wiesław Felski i Jan Walkusz¹¹⁴⁵.

Na 100-lecie Klubu, które przypadło 26 kwietnia 2008 roku¹¹⁴⁶, wydano jubileuszowy egzemplarz „Zwónka Kaszëbsczégò” z numerem 7. Z tej okazji powstała również pozycja pt. *Më trzimómë z Boga. Księga jubileuszowa 100 lat Klubu Studentów Kaszubów w Wyższym Seminarium Duchownym w Pelplinie 1908-2008*, której redaktorem jest ks. Anastazy Nadolny, a głównymi autorami ks. Tadeusz Łącki oraz ks. Wiesław Szuca. W 2009 roku ukazały się dwa wydania „Zwónka”: nr 8 poświęcony był prawu do wyznawania religii, a nr 9 czci Matki Bożej. Ostatni numer ukazał się w 2011 roku. Kleryk Przemysław Klasa informuje, że od tamtego czasu do roku 2022 „nie rozpoczęliśmy na nowo wydawania czasopisma”, gdyż powodem jest „natłok obowiązków, jaki w seminarium pojawił się, gdy liczba kleryków zmniejszyła się. Gdy było nas więcej, podział zadań rozkładał się (...). Dokładanie kolejnych obowiązków staje się ciężarem”¹¹⁴⁷.

2.3.6. Aperiodyk „Zwiastun Misyjny”

Podejmując kwestię „Zwiastuna Misyjnego”, należy wspomnieć o początkach działalności Kleryckiego Koła Misyjnego. Wiąże się ona z osobą ks. Konstantyna Dominika rektora Wyższego Seminarium Duchownego w Pelplinie w latach 1920-1931. Został on pierwszym opiekunem tegoż koła, które powstało 6 lutego 1927 roku¹¹⁴⁸.

¹¹⁴² W. Gliniecki, *Nôlepszé rozsqdzenié*, „Zwónk Kaszëbsczy”, 2011, nr 1, s. 10-11.

¹¹⁴³ K. Naczek, *Święta siostra Faustyna. Sekretarka Bożego Miłosierdzia*, „Zwónk Kaszëbsczy”, 2004, nr 2, s. 12-13.

¹¹⁴⁴ H. Makurôt, *Swiat ksãdza Jana Twardowszczégò*, „Zwónk Kaszëbsczy”, 2006, nr 4, s. 18-20.

¹¹⁴⁵ D. Majkowski, *Lëteratura w „Zwónkù kaszëbsczim”*, „Biuletyn Radzëznë Kaszëbsczégò Jãzëka”, red. B. Ugowska, 2014, s. 137-140.

¹¹⁴⁶ W. Gliniecki, *100 lat Klubu Studentów Kaszubów w Pelplińskim Mateczniku*, w: *Më trzimómë z Boga. Księga jubileuszowa 100 lat Klubu Studentów Kaszubów w Wyższym Seminarium Duchownym w Pelplinie 1908-2008*, dz. cyt., s. 161.

¹¹⁴⁷ Przemysław Klasa. Temat: „Zwónk Kaszëbsczy” [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 30 września 2022; 12.12 [cytowany 3 października 2022; 12.54]. Korespondencja osobista.

¹¹⁴⁸ Por. A. Rezmer, *Działalność misyjna diecezji pelplińskiej w świetle soborowych i posoborowych dokumentów Kościoła*, Grupa Górna 2018, s. 197-198.

W kontekście omawianego zagadnienia należy też wspomnieć o wydawnictwach WSD w Pelplinie po wojnie. Ksiądz Anastazy Nadolny zauważa, że pierwsze zachowane egzemplarze pism drukowano na prymitywnym ręcznym sprzęcie z użyciem powielacza. „Wykonywali je alumni, »drukarze-amatorzy« we własnym zakresie. Szczególną aktywność w tym względzie rozwijało jednak Koło Misyjne Kleryków, ich »firma« istnieje na wielu pozycjach z tego okresu”¹¹⁴⁹.

W grudniu 1989 roku, z inicjatywy kl. Andrzeja Szopińskiego – prezesa Kleryckiego Koła Misyjnego w Pelplinie – wydano pierwszy numer biuletynu. W skład zespołu redakcyjnego weszli klerycy: Janusz Lipski, Krzysztof Niemczyk, Ryszard Różycki, Marian Wróblewski, Piotr Wojciechowski, Przemysław Piwowarczyk, Jarosław Burandt oraz Wojciech Pikor¹¹⁵⁰, którzy byli zarazem członkami Kleryckiego Koła Misyjnego. W pierwszych latach drukowano pismo w liczbie 200 egzemplarzy. Był to „czas po ogłoszeniu przez Jana Pawła II adhortacji apostolskiej *Christifideles laici* (...). Jej treści były mottem dla poszczególnych numerów” pisma¹¹⁵¹. Zgodnie z pierwotnym założeniem celem publikacji było dotarcie z informacją do parafialnych kół misyjnych diecezji chełmińskiej. Jak wspominał ks. Andrzej Szopiński: „Koło Misyjne przy naszym Seminarium Duchownym starało się nawiązywać szeroką współpracę z kołami misyjnymi działającymi w parafiach wielkiej diecezji chełmińskiej (...). Zrodziła się wtedy potrzeba stworzenia jakiejś platformy komunikacyjnej i formacyjnej”¹¹⁵².

Na łamach „Zwiastuna” podejmowano problematykę misji w Kościele powszechnym i diecezjalnym oraz poruszano kwestię prowadzenia nabożeństw o tym charakterze. W pierwszym numerze z 1990 roku w słowie *Od Redakcji* czytamy: „Zrozumieliśmy, że ciągle jeszcze tak niewiele czynimy, aby Chrystus był bardziej poznany i głębiej umiłowany”¹¹⁵³. Myśl ta wskazuje, że klerycy przynależący do Koła, poprzez publikacje biuletynu, szukali sposobu, by wyrazić swoje misyjne zaangażowanie, które odczytywane byłoby także poza murami seminarium. Pismo szybko zyskało pokaźne grono czytelników. O jego ewangelizacyjnym charakterze świadczą słowa Macieja Stankego, który zaznaczał, że miało ono „formować świeckich w duchu

¹¹⁴⁹ A. Nadolny, *Wydawnictwa pelplińskie po II wojnie światowej*, dz. cyt., s. 105.

¹¹⁵⁰ Wywiad z ks. Andrzejem Szopińskim, Pelplin, 29.09.2022.

¹¹⁵¹ Por. T. Borek, *Pod ostrzałem pytań... Na celowniku... założyciel „Zwiastuna” – ks. Andrzej Szopiński*, „Zwiastun Misyjny”, 2015, nr 1, s. 13.

¹¹⁵² T. Borek, *Pod ostrzałem pytań*, dz. cyt., s. 12.

¹¹⁵³ *Od Redakcji*, „Zwiastun Misyjny”, 1990, nr 1, s. 1.

misyjnym”¹¹⁵⁴. Taki też był pierwotny charakter tego druku – jego odbiorcami były osoby, którym bliski był problem misji, szczególnie osoby świeckie posługujące jako animatorzy misyjni. Dowodem tego jest m.in. artykuł pt. *Liczymy na dzieci* autorstwa Przemysława Piwowarczyka z 1992 roku¹¹⁵⁵. Na łamach pisma zachęcano także do podjęcia duchowej adopcji misjonarzy¹¹⁵⁶. W późniejszym czasie broszura była skierowana stricte do dzieci zrzeszonych w parafialnych kołach Papieskich Dzieł Misyjnych Dzieci (PDMD)¹¹⁵⁷. Jak twierdzi założyciel: „staraliśmy się umieszczać w nim listy od naszych misjonarzy, teksty nabożeństw misyjnych, adoracji, niekiedy krzyżówki, informacje o działalności poszczególnych kół misyjnych (...)”¹¹⁵⁸. Opisywano zwyczaje obowiązujące w poszczególnych miejscach na świecie, gdzie posługują misjonarze. Publikowano przeprowadzone z nimi wywiady, np. *Ksiądz Grzegorz Paderewski pod ostrzałem pytań* – wywiad przeprowadzony przez Andrzeja Patrzyka lub *Kleryk Izaak Atwin-Boasiako pod ostrzałem pytań* – wywiad przeprowadzony przez Patryka Śwista¹¹⁵⁹.

W ramach zachęty młodych czytelników do odbioru pisma poszerzono dział pt. *Misje specjalne*, gdzie publikowano łamigłówniki, rebusy, krzyżówki i inne zabawy umysłowe¹¹⁶⁰. Redaktor Patryk Wyka zaznacza, że na łamach pisma można było znaleźć również „informacje o tym, co dzieje się w diecezji w ramach działalności misyjnej, a także zaproszenia na wydarzenia organizowane przez Dzieło Misyjne i Kleryckie Koło Misyjne”¹¹⁶¹. Publikowano artykuły dotyczące posługi misjonarzy wśród Polaków za granicą, czego przykładem jest artykuł pt. *Na skróty – PMK*, mówiący o duszpasterstwie wśród Polonii¹¹⁶². Dokonywano podsumowań pracy Koła, o czym m.in. w artykule pt. *Refleksje o Misyjnym Tygodniu* autorstwa Andrzeja Szopińskiego¹¹⁶³ oraz pt. *Raport*

¹¹⁵⁴ M. Stanke, *Kleryckie Koło Misyjne Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Chełmińskiej (1927-1992)*, praca magisterska napisana pod kierunkiem ks. dr. hab. Anastazego Nadolnego, Katolicki Uniwersytet Lubelski, Lublin 2006, s. 72.

¹¹⁵⁵ Por. P. Piwowarczyk, *Liczymy na dzieci*, „Zwiastun Misyjny”, 1992, nr 11, s. 10-11.

¹¹⁵⁶ Por. *Duchowa adopcja*, „Zwiastun Misyjny”, 1999, nr 1, s. 5.

¹¹⁵⁷ Por. <<http://kolomisyjne.pl/o-nas/zwiastun-misyjny-nasza-gazetka/>> [dostęp: 27.09.2022].

¹¹⁵⁸ T. Borek, *Pod ostrzałem pytań*, dz. cyt., s. 13; por. G. Tworzewski, *Z Listów misjonarzy – Lusaka*, „Zwiastun Misyjny”, 1992, nr 13, s. 4-5; *Nasi misjonarze piszą – list ks. Rajmunda Marszałkowskiego – Kenia*, „Zwiastun Misyjny”, 1999, nr 3, s. 6-7; K. Gieryń, *List od wolontariuszki*, „Zwiastun Misyjny”, 2015, nr 2, s. 12-13.

¹¹⁵⁹ Por. A. Patrzyka, *Ksiądz Grzegorz Paderewski pod ostrzałem pytań*, „Zwiastun Misyjny”, 2014, nr 2, s. 12-13; P. Świst, *Kleryk Izaak Atwin-Boasiako pod ostrzałem pytań*, tamże, s. 6-7.

¹¹⁶⁰ Por. S. Mejer, *Misja specjalna*, „Zwiastun Misyjny”, 2012, nr 3, s. 13-19.

¹¹⁶¹ Patryk Wyka. Temat: „Zwiastun Misyjny” [online]. Do: Waldemar Prondziński. 24 września 2022; 16.38 [cytowany 27 września 2022; 7.26]. Korespondencja osobista.

¹¹⁶² Por. M. Dzwonkowski, *Na skróty – PMK*, „Zwiastun Misyjny”, 2012, nr 1, s. 13.

¹¹⁶³ Por. A. Szopiński, *Refleksje o Misyjnym Tygodniu*, „Zwiastun Misyjny”, 1991, nr 8/9, s. 18.

KKM. Rekolekcje misyjne „Maryjo, Kocham Cię” Grzegorza Miotka¹¹⁶⁴ lub *90-lecie KKM* z 2017 roku¹¹⁶⁵. Redakcja pisma zachęcała również do słuchania audycji radiowych, skierowanych do młodych misjonarzy, które transmitowano na łamach *Radia Głos*¹¹⁶⁶.

Jak zostało wskazane w pierwszych słowach paragrafu, początkowo pismo było powielane przez kleryków, a z czasem „numery były drukowane w Wydawnictwie »Bernardinum«”¹¹⁶⁷. W związku z publikowaniem „Zwiastuna” w pierwszej fazie w sposób „domowy”, przez pisanie na maszynie, a z czasem kserowanie, pismo miało prostą szatę graficzną. Okładkę koloru niebieskiego pierwszych numerów do 1992 roku drukowano w seminaryjnym zakładzie małej poligrafii¹¹⁶⁸. Od numeru 1 z 1993 roku okładka była biało-czarna. Zachowane numery do 1994 roku mają pożółkłe kartki. W 1999 roku od nr 3 „powstawały teksty pisane komputerowo, następnie ulepszano szatę graficzną, a ostatni numer został wykonany w całkowicie odnowionej szacie graficznej”¹¹⁶⁹. Niektóre numery, np. 8 z 2004 roku lub 12 z 2005 roku, to zaledwie jedna strona druku. Od 2012 roku pismo wydawano w kolorowej okładce, nadto od nr 3 na papierze kredowym.

Z założenia „Zwiastun” miał ukazywać się co trzy miesiące, jednak w praktyce wyglądało to różnie – istniały przerwy w publikacji. O reaktywacji pisma w 1999 roku wspominał ks. Rafał Barciński¹¹⁷⁰. W pelplińskiej bibliotece im. Jana Bernarda Szłagi brakuje jednak egzemplarzy po nr 3 z 1999 roku do nr 8 z 2004 roku. Kolejna przerwa miała miejsce w 2009 roku. Odpowiedzialni za Kleryckie Koło Misyjne skomentowali to w słowach: „W ostatnich latach częstotliwość wydawania uległa zachwianiu, m.in. z powodu braku większego zainteresowania ze strony odbiorców. Jak dotąd ostatni numer »Zwiastuna Misyjnego« został wydany na święta Bożego Narodzenia 2009 roku”¹¹⁷¹. W 2012 roku publikację wznowiono, na co wskazują numery zachowane w archiwum

¹¹⁶⁴ Por. G. Miotk, *Raport KKM. Rekolekcje misyjne „Maryjo, Kocham Cię”*, „Zwiastun Misyjny”, 2012, nr 3, s. 6-7.

¹¹⁶⁵ Por. *90-lecie KKM*, „Zwiastun Misyjny”, 2017, nr 1, s. 8-9.

¹¹⁶⁶ Por. *Radio – informacje o audycjach*, „Zwiastun Misyjny”, 2008, nr 11, s. 5.

¹¹⁶⁷ Patryk Wyka. Temat: „Zwiastun Misyjny” [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 24 września 2022; 16.38 [cytowany 27 września 2022; 7.29]. Korespondencja osobista.

¹¹⁶⁸ T. Borek, *Pod ostrzałem pytań*, dz. cyt., s. 12.

¹¹⁶⁹ Patryk Wyka. Temat: „Zwiastun Misyjny” [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 24 września 2022; 16.38 [cytowany 27 września 2022; 7.29]. Korespondencja osobista.

¹¹⁷⁰ Rafał Barciński. Temat: „Zwiastun Misyjny” [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 27 września 2022; 17.37 [cytowany 29 września 2022; 14.55]. Korespondencja osobista.

¹¹⁷¹ <<http://kolomisyjne.pl/o-nas/zwiastun-misyjny-nasza-gazetka/>> [dostęp: 27.09.2022].

internetowym z lat 2012-2015. Natomiast „ostatni samodzielny numer został wydany jesienią 2016 roku, później był dodatkiem do »Spojrzeń«. Zaprzeszono drukowania »Zwiastuna« wraz z nastaniem pandemii, potem już nie wznowiono”¹¹⁷².

Podpowiedzią dotyczącą potencjalnego targetu w ostatnich latach działalności pisma jest tzw. wskaźnik pobrań zamieszczony na stronie internetowej Kleryckiego Koła Misyjnego. Pokazuje on, że liczba korzystających z wydania wirtualnego waha się w granicach od 338 do 1500 – dane na 27 września 2022 roku¹¹⁷³.

Redaktorami pisma byli zazwyczaj prezesi Koła – klerycy: Andrzej Szopiński (1988), Przemysław Piwowarczyk (1990), Wojciech Ciesielski (1992), Sebastian Osiński (1994), Maciej Oparka (1998), Rafał Barciński (2000), Maciej Stanke (2002), Jerzy Zgoda (2004), Łukasz Simiński (2006), Tomasz Szcześniak (2008), Stanisław Sokun (2010), Maciej Dzwonkowski i Paweł Orłowski (2011), Andrzej Patrzykać i Patryk Świst (2014), Tomasz Borek (2015), Robert Dorau (2017), Patryk Wyka i Krystian Rink (2018). Pierwszym asystentem kościelnym pisma i zarazem opiekunem Kleryckiego Koła Misyjnego był ks. Roman Sadowski, a obecnym asystentem jest ks. Rafał Barciński. W ostatnim składzie redakcji z 2017 roku zasiadali: Robert Dorau, Andrzej Patrzykać, Marcin Ruszkowski, Błażej Wołowicz, Patryk Wyka, za projekt i grafikę odpowiadał Paweł Ostrowski. Redakcja pisma znajduje się w WSD w Pelplinie przy placu Mariackim 7. Koło korzysta z następującego adresu mailowego: zwiastun@kolomisyjne.pl

„Zwiastun Misyjny” stał się znakiem firmowym Kleryckiego Koła Misyjnego¹¹⁷⁴. Z racji 25-lecia istnienia pisma na jego łamach w wydaniu grudniowym z 2015 roku ukazał się artykuł podsumowujący autorstwa ks. rektora Antoniego Bączkowskiego. Napisał on wówczas, że „Zwiastun Misyjny” „przez lata jest swoistym »zapisem« zapału misyjnego, którym klerycy naszego pelplińskiego Matecznika dzielą się z innymi. Iluż pobudziło do większego i świadomego uczestnictwa w posłannictwie misyjnym!”¹¹⁷⁵. Odnosząc się do tych słów, należy podkreślić rolę druku jako ważnego, potencjalnego komunikatora w ramach ewangelizacji diecezji.

¹¹⁷² Patryk Wyka. Temat: „Zwiastun Misyjny” [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 24 września 2022; 16.38 [cytowany 27 września 2022; 7.26]. Korespondencja osobista.

¹¹⁷³ Por. <<http://kolomisyjne.pl/download/zwiastun-misyjny/>> [dostęp: 27.09.2022].

¹¹⁷⁴ Por. A. Rezmer, dz. cyt., s. 204.

¹¹⁷⁵ A. Bączkowski, „Zwiastun Misyjny” ma już 25 lat, „Zwiastun Misyjny”, 2015, nr 1, s. 3.

2.3.7. Dwutygodnik „W Rodzinie”

Pierwszy numer dwutygodnika „W Rodzinie” ukazał się 1994 roku i od tego czasu pismo jest gromadzone i udostępniane w chojnickiej Miejskiej Bibliotece Publicznej¹¹⁷⁶. Wydawcą zostało „Stowarzyszenie Rodzin Katolickich Diecezji Pelplińskiej (SRK) z siedzibą w Chojnicach”¹¹⁷⁷, które utworzono w odpowiedzi na wydaną przez Stolicę Apostolską *Kartę Praw Rodziny*. SRK Diecezji Pelplińskiej powstało w 1991 roku¹¹⁷⁸, a od 1999 roku jego prezesem jest Piotr Stanke¹¹⁷⁹.

W cele Stowarzyszenia wpisuje się charyzmat wydawanego przez nie czasopisma: „wspomaganie rodzin katolickich w kształtowaniu ich życia małżeńskiego i rodzinnego zgodnie z zasadami Ewangelii wyrażonymi w nauce Kościoła katolickiego”¹¹⁸⁰. Tym samym w zakresie zadań organizacji mieści się m.in.: „pomoc małżonkom w tworzeniu rodziny jako wspólnoty życia i miłości; troska o realizację w życiu społecznym *Karty Praw Rodziny* wprowadzonej przez Stolicę Apostolską 22 października 1983 roku; troska o zachowanie życia ludzkiego od poczęcia do naturalnej śmierci oraz o właściwe warunki jego rozwoju; praca wychowawcza wśród dzieci i młodzieży zdrowej i niepełnosprawnej obejmująca sferę edukacji, kultury fizycznej i rekreacyjnej; niesienie pomocy moralnej, materialnej i prawnej rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej; praca formacyjna; podejmowanie inicjatyw politycznych, społecznych i gospodarczych mających na celu wszechstronną pomoc rodzinie”¹¹⁸¹. Powyższe postanowienia są realizowane na wiele sposobów. Stowarzyszenie występuje w imieniu rodzin wobec władz publicznych, udziela konkretnej pomocy w aspekcie moralnym, materialnym i prawnym. Pomoc ta obejmuje także samotne matki, osoby starsze, rodziny wielodzietne i rodziny dysfunkcyjne. W ramach działalności organizuje się prelekcje, spotkania formacyjne, sympozja, kursy, których celem jest podnoszenie świadomości w zakresie odpowiedzialności za rodzinę oraz przeciwdziałanie patologiom i uzależnieniom. Podejmuje się pracę na rzecz szkół, dzieci i młodzieży, organizuje wypoczynek, rehabilitację, zajęcia sportowe i turystyczne. Istotnym celem wpisującym się w zakres tej

¹¹⁷⁶ Por. <<http://bibliotekachojnice.pl/wp-content/uploads/2019/02/Wykaz-czasopism-aktualizacja-2018.pdf>> [dostęp: 20.04.2022].

¹¹⁷⁷ „W Rodzinie” *przestaje wychodzić*, 27.10.2011, <<https://chojnice24.pl/artykul/11343/w-rodzinie-przestaje-wychodzic/>> [dostęp: 25.04.2022].

¹¹⁷⁸ Por. <<https://diecezja-pelplin.pl/ruchy/stowarzyszenie-rodzin-katolickich/>> [dostęp: 22.04.2022].

¹¹⁷⁹ Por. „W Rodzinie” *przestaje wychodzić*, dz. cyt.

¹¹⁸⁰ <<https://diecezja-pelplin.pl/ruchy/stowarzyszenie-rodzin-katolickich/>> [dostęp: 22.04.2022].

¹¹⁸¹ Tamże.

pracy jest prowadzenie „działalności wydawniczej i kolportażowej”¹¹⁸², czego owocem jest czasopismo „W Rodzinie”.

Podstawowym jego zadaniem jest naświetlanie spraw związanych z posługą Kościoła katolickiego oraz ewangelizacja. Publikowane są tematy: *pro live*, apologetyczne, ewangelizacyjne, cykle o sektach, o historii Kościoła, o tematyce społecznej, przybliżające nauczanie społeczne Kościoła oraz tematyka regionalna. Część materiałów zamieszczonych w czasopiśmie pochodzi z polskiego serwisu Human Life International – Polska¹¹⁸³, a także z Katolickiej Agencji Informacyjnej¹¹⁸⁴. W ramach ewangelizacji można tu przeczytać świadectwa. Dostępne są artykuły ks. Grzegorza Paderewskiego z Brazylii oraz tłumaczone przez redaktora ks. Jarosława Kaźmierczaka *Madryckie refleksje* autorstwa hiszpańskiego księdza Santiago Martina – założyciela i prezydenta międzynarodowej wspólnoty Franciszkanie Maryi. Wielokrotnie publikowane były także materiały formacyjne tego dzieła. Ewangelizacji służą też artykuły preredagowywane ze strony internetowej Religión en libertad¹¹⁸⁵. Stałe miejsce mają recenzje książek i płyt z dobrą muzyką, wspomnienia z pielgrzymek i rekolekcji.

Z ramienia Kościoła inicjatorem powołania pisma był ks. Jarosław Kaźmierczak. Sprawami administracyjnymi, związanymi z rejestracją periodyku w Sądzie Okręgowym, zajmował się Andrzej Mielke¹¹⁸⁶. Skład zespołu redakcyjnego na 24 kwietnia 2022 roku wyglądał następująco: w redakcji zasiada ks. Jarosław Kaźmierczak i Krystyna Trzcńska, korektą zajmuje się Elżbieta Alicka, za skład komputerowy odpowiada Marek Woliński. Do 2022 roku pracował dla pisma Waldemar Chełchowski, który podejmował tematykę dotyczącą spraw aktualnych, społecznych oraz polityki. Od kilku lat stałym współpracownikiem jest Janusz Sieniawski (inicjał: js) piszący teksty o sanktuariach i objawieniach maryjnych. Niekiedy publikowane są też jego wiersze. Redakcja zastrzega sobie prawo do skracania artykułów oraz zmiany ich tytułów bez powiadomienia autora. Ksiądz Kaźmierczak przyznaje, że obecnie kieruje dwutygodnikiem jednoosobowo¹¹⁸⁷. Opracowuje większość artykułów, na co wskazują inicjały „xjk” lub „ks. jarek” bądź jego pełne dane. Redagowanie oraz kolportaż odbywa się w kancelarii parafii pw. Świętej

¹¹⁸² Tamże.

¹¹⁸³ Por. <<https://www.hli.org.pl/pl/>> [dostęp: 20.04.2022].

¹¹⁸⁴ Por. <<https://www.ekai.pl/>> [dostęp: 20.04.2022].

¹¹⁸⁵ Por. <<https://www.religionenlibertad.com/>> [dostęp: 16.05.2022].

¹¹⁸⁶ Jarosław Kaźmierczak. Temat: *Pytania do pracy naukowej o „W Rodzinie”* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 4 maja 2022; 20.30 [cytowany 4 maja 2022; 21.41]. Korespondencja osobista.

¹¹⁸⁷ Tamże.

Marii Magdaleny w Nowej Cerkwi, gdzie jest proboszczem¹¹⁸⁸. Siedziba redakcji i adres do korespondencji znajdują się w Chojnicach¹¹⁸⁹.

Szata graficzna dwutygodnika zmieniana była w zależności od miejsca drukowania oraz inwencji osób, które składały gazetę. Przeobrażeń było wiele: początkowo pismo nie było zszywane, potem pojawiła się kolorowa wkładka. Obecnie dwutygodnik charakteryzuje grafika w dominujących kolorach: fioletowym (okładka) i szarym (strony wewnętrzne), zdjęcia głównie czarno-białe, niekiedy kolorowe, wydruk na papierze kredowym w formacie A4, zawiera 15 stron. W pierwszych fazach istnienia „W Rodzinie” za skład odpowiadał „Henryk Skwierawski, potem Zbigniew Zakrzewski, ostatnie 204 numery złożył Marek Woliński”¹¹⁹⁰. Pismo było przygotowywane w następujących drukarniach: „Dates”, „Standruk”, „Hegard”, a obecnie w „Bernardinum”.

Czasopismo po wydrukowaniu jest przesyłane do parafii w Nowej Cerkwi, a stąd od 2021 roku rozsyłane pocztą do parafii diecezji pelplińskiej. Pomagają w tym wolontariusze: Beata Szamocka, Anna i Krystian Majerowie, Jakub Bajerowski, Sabina Jażdżewska. Wspomniana grupa wolontariuszy tworzy społeczność na komunikatorze WhatsApp pod nazwą „W Rodzinie”. Razem do kolportażu przygotowuje się 53 przesyłki do 53 parafii poszczególnych dekanatów diecezji pelplińskiej. Osoby te pomagają pakować gazety w koperty i zawożą je na pocztę. Do chojnickich parafii rozwozi je redaktor naczelny. Początkowo dystrybucją zajmował się Ignacy Kiedrowicz, a po jego tragicznej śmierci obowiązek ten przejęła jego żona i inni wolontariusze. Koszt transportu dotyczył jedynie opłaty za paliwo, które przez pewien czas sponsorowali właściciele stacji benzynowej w Chojnicach – Waldemar i Piotr Niciejewscy.

Periodyk sam na siebie pracuje. Pierwsze publikacje do 5 numeru kosztowały 45 gr. Kolejne do 1995 roku 50 gr. W 2000 roku cena wynosiła 1zł. Obecnie za egzemplarz płaci się 1,50 zł. Jedyne koszty związane jest z drukiem oraz wysyłką do parafii. Pomocne w zakresie pozyskiwania środków są reklamy, które ukazują się na drugiej stronie okładki. Wśród ponawiających się reklam można wyliczyć zakład ogólnobudowlany TADMAR, sklep z dewocjonaliami ANIOŁEK oraz AUTOGLAS

¹¹⁸⁸ Tamże.

¹¹⁸⁹ Adres redakcji: ul. Grunwaldzka 1, 89-600 Chojnice. Adres poczty elektronicznej: xjarekfm@gmail.com.

¹¹⁹⁰ Jarosław Kaźmierczak. Temat: *Pytania do pracy naukowej o „W Rodzinie”* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 4 maja 2022; 20.30 [cytowany 4 maja 2022; 21.41]. Korespondencja osobista.

Wróblewski z Chojnic. Dwukrotnie fundusze były otrzymywane jako granty w związku z publikowaniem informacji poruszających sprawy regionu. Redaktorzy piszą za darmo.

27 października 2011 roku na łamach strony internetowej Chojnice24 ukazała się informacja mówiąca o tym, że wydawany od siedemnastu lat dwutygodnik katolicki kończy działalność. Newsa podano na podstawie ogłoszeń parafialnych przekazanych w niektórych kościołach w Chojnicach. Numer zapowiadający zaprzestanie wydawania pisma ukazał się 23 października 2011 roku. Redaktorami byli wówczas Andrzej Mielke i Piotr Pawlicki. Ówczesny redaktor naczelny – Andrzej Mielke – w następujących słowach motywował podjętą decyzję: „Wydawcą gazety było SRK Diecezji Pelplińskiej z jej ówczesnym prezesem i założycielem Januszem Palmowskim. Po zmianie prezesa nastąpiło powolne umniejszanie roli redakcji, wykluczenie z zarządu diecezjalnego SRK redaktora naczelnego i jego zastępcy, a całkowity brak wsparcia finansowego w ostatnich latach doprowadził do dramatycznej dla nas decyzji o zaprzestaniu wydawania pisma. Przez wiele lat w duchu ewangelicznej pokory i wyrzeczenia trwaliśmy w redagowaniu, składzie i druku gazety, jednak było to już ostatnio ze zbyt dużą szkodą dla naszych rodzin”¹¹⁹¹. Rozstrzygające kwestie miały zapaść 14 listopada 2011 roku na Walnym Zgromadzeniu Stowarzyszenia¹¹⁹².

Jednak kolejny numer dwutygodnika ukazał się po przeszło miesięcznej przerwie, w dalszym ciągu wydany przez Stowarzyszenie Rodzin Katolickich Diecezji Pelplińskiej. Zadeklarowano chęć kontynuowania druku periodyku. 4 grudnia 2011 roku można go było zakupić w chojnickich parafiach oraz w Czytelni Miejskiej Biblioteki Publicznej. Od tamtego czasu funkcjonował nowy skład redakcji, który tworzyli: Marcin Wenta, Magdalena Grała i ks. Jarosław Kaźmierczak. Ekipa ta dziękowała ówczesnemu biskupowi Janowi Bernardowi Szladze za motywowanie ich do zawalczenia o pismo i dalsze publikowanie. W numerze z początku grudnia ukazały się też słowa wdzięczności dla byłych redaktorów, na których spoczywał ciężar prowadzenia gazety. Zadeklarowano stworzenie nowej szaty graficznej oraz poprawę charakteru pisma, „aby było ono dobrze przyjmowane w rodzinie”¹¹⁹³.

Zawartością czasopisma interesowały się także inne media, wśród nich portal internetowy Chojnice24.pl, który komentował publikowane treści, podając jako autorytet

¹¹⁹¹ „W Rodzinie” przestaje wychodzić, dz. cyt.

¹¹⁹² Por. tamże.

¹¹⁹³ „W Rodzinie” wznowione, 10.12.2011, <<https://chojnice24.pl/arttykul/11665/w-rodzinie-wznawione/>> [dostęp: 25.04.2022].

„Gazetę Wyborczą”¹¹⁹⁴. W temacie dotyczącym polonijnego działacza Jana Kobylańskiego ukazał się w tej gazecie artykuł pt. *Kult Kobylańskiego*¹¹⁹⁵. Pisano: „Praca Jana Kobylańskiego dla Polski przewyższa działalność dyplomacji – można przeczytać w katolickim dwutygodniku »W Rodzinie« rozprowadzanym w parafiach diecezji pelplińskiej”¹¹⁹⁶. W 2007 roku periodykiem interesował się także regionalny magazyn „Naji Gochë”. Pismo katolickie przegrało wówczas proces sądowy w Słupsku. Sprawa dotyczyła osoby Józefa Gierszewskiego¹¹⁹⁷.

Do maja 2022 roku ukazały się 504 numery pisma. W związku z pandemią Covid-19 kolportaż został zmniejszony z 1200 do 1000, a obecnie nakład wynosi 900 egzemplarzy¹¹⁹⁸. Najwięcej, bo 70 sztuk zamawia parafia pw. Matki Bożej Królowej Polski w Chojnicach. Dodatkowo w ramach promocji redakcja dołącza jeden egzemplarz gratis. Niektóre artykuły są umieszczane na stronie internetowej parafii w Nowej Cerkwi oraz stronie chojnickiej wspólnoty Odnowy w Duchu Świętym imienia Dzieciątka Jezus. Wybrane teksty były też publikowane na stronie internetowej wPolityce.pl¹¹⁹⁹. Czasopismo prezentuje się w mediach społecznościowych – Facebooku oraz Twitterze.

2.4. Wydawnictwo „Bernardinum”

Media, obok prasy, radia, telewizji i Internetu, to także rynek wydawniczy¹²⁰⁰. O wymiarze ewangelicznym m.in. wydawnictw pisze w swojej pracy pt. *Mass media w służbie ewangelizacji* ks. Antoni Lewek¹²⁰¹. Przełomowym momentem dla dziejów Pomorza, jak zauważa ks. Jan Walkusz, był rok 1848. „W ślad za przebudzeniem narodowym miejscowego społeczeństwa i początkami jego zorganizowanej rywalizacji z Niemcami notuje się rozwój polskiego ruchu piśmienniczego. Decydującą rolę w tym procesie odegrało polskie duchowieństwo”¹²⁰². W Pelplinie działalność wydawnicza była związana z Seminarium Duchownym, Collegium Marianum, a także siedzibą biskupów.

¹¹⁹⁴ Por. tamże.

¹¹⁹⁵ Por. K. Wiśniewska, *Kult Kobylańskiego*, 6 grudnia 2010, <<https://wyborcza.pl/7,75398,8746193,kult-kobylanskiego.html>> [dostęp: 22.04.2022].

¹¹⁹⁶ Tamże.

¹¹⁹⁷ Por. „*W Rodzinie*” *przestaje wychodzić*, dz. cyt.

¹¹⁹⁸ Jarosław Kaźmierczak. Temat: *Pytania do pracy naukowej o „W Rodzinie”* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 4 maja 2022; 20.30 [cytowany 4 maja 2022; 21.41]. Korespondencja osobista.

¹¹⁹⁹ Por. <<https://wpolityce.pl/kosciol/492274-diabel-tkwi-w-szczegolach>>; <<https://wpolityce.pl/kosciol/451536-zanim-zadzwonisz-do-egzorcysty>> [dostęp: 4.05.2022].

¹²⁰⁰ Por. *Media. Leksykon tematyczny* PWN, red. E. Banaszkiwicz-Zygmunt, Warszawa 2000, s. 194.

¹²⁰¹ Por. A. Lewek, dz. cyt., s. 4.

¹²⁰² J. Walkusz, *Inicjatywy wydawnicze duchowieństwa pomorskiego Drugiej Rzeczypospolitej*, „Kwartalnik Historii Prasy Polskiej”, 30/2, 1991, s. 87.

Pierwszym zakładem drukarskim w Pelplinie była filia drukarni z Kwidzyna utworzona w 1835 roku. Założył ją Jan Nepomucen Roman wraz z synem Stanisławem. Obok publikacji książkowych drukowano również prasę.

W 1869 roku rozpoczęto publikację „Pielgrzyma” – w niniejszej pracy temu zagadnieniu poświęcony został osobny paragraf. W tym czasie ukazało się ponad 120 druków polskich, głównie mających charakter religijny¹²⁰³. Jak zauważa ks. Tadeusz Brzeziński, z czasem „drukarnia zyskała miano centralnego ośrodka polskości w Prusach Zachodnich”¹²⁰⁴. Przyczynili się do tego jej właściciele, m.in. Edward Michałowski oraz jego następcy, którzy zmodyfikowali działalność, prowadząc Drukarnię i Księgarnię jako spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością pod nazwą „Pielgrzym”¹²⁰⁵. Pracujące na wysokim poziomie wydawnictwo służyło społeczeństwu do 1939 roku, gdy działalność ta została przerwana na skutek wybuchu II wojny światowej¹²⁰⁶. Reaktywowane po wyzwoleniu trafiło pod skrzydła kurii biskupiej i Wyższego Seminarium Duchownego. Urzędowe pisma kurii drukowano wówczas „techniką typograficzną w zakładach państwowych w Gdańsku, Gdyni, Włocławku, a zwłaszcza Toruniu”¹²⁰⁷. Kolejne numery, w nowych odsłonach, na ciągle unowocześnianym sprzęcie drukarskim, wydawano w Poznaniu oraz ostatecznie w Pelplinie. Początkowo reprodukcja tekstów odbywała się za pomocą powielacza oraz hektografu.

Rozwijająca się w murach seminarium działalność wydawnicza została przerwana w 1953 roku w wyniku działań stalinowskich. Wznowiono ją na skutek odwilży politycznej w 1957 roku. W 1979 roku w uczelni uruchomiono Zakład Małej Poligrafii, który publikował kilkanaście tytułów. „Możliwe stało się również drukowanie większego nakładu książek”¹²⁰⁸. Zakład prowadził usługi na potrzeby WSD. Celem działalności tamtego czasu odbywającej się w seminarium było publikowanie skryptów i pomocy naukowych wykorzystywanych w ramach uczelni¹²⁰⁹. W kwietniu 1993 roku ZMP decyzją ks. bp. Jana Bernarda Szłagi został przekształcony w Wydawnictwo Wyższego Seminarium Duchownego w Pelplinie pod nazwą „Bernardinum”¹²¹⁰, nawiązując w ten

¹²⁰³ Por. H. Mross, dz. cyt., s. 80.

¹²⁰⁴ T. Brzeziński, *Wydawnictwo Diecezjalne w posłudze Słowa*, dz. cyt., s. 469.

¹²⁰⁵ Por. H. Mross, dz. cyt., s. 81.

¹²⁰⁶ Por. *O wydawnictwie literackim „Bernardinum”*, <<https://ksiegarnia.bernardinum.com.pl/o-wydawnictwie>> [dostęp: 14.09.2022].

¹²⁰⁷ A. Nadolny, *Wydawnictwa pelplińskie po II wojnie światowej*, dz. cyt., s. 93.

¹²⁰⁸ T. Brzeziński, *Wydawnictwa Diecezjalne w posłudze Słowa*, dz. cyt., s. 470.

¹²⁰⁹ Por. A. Nadolny, *Wydawnictwa pelplińskie po II wojnie światowej*, dz. cyt., s. 95.

¹²¹⁰ Por. J.B. Szłaga, *Dekret powołujący Wydawnictwo Wyższego Seminarium Duchownego w Pelplinie*, „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”, 1993, z. 5, s. 44-45.

sposób do patrona Pelplina, którym jest św. Bernard. Zatrudniono wówczas nowych pracowników, dokonano modernizacji maszyn, poszerzono produkcję, która zyskała zasięg ogólnokrajowy. W 1996 roku podpisano umowę z Wydawnictwem Polskiej Prowincji Dominikanów „W Drodze”¹²¹¹. Wydawnictwo brało udział w Międzynarodowych Targach w Lipsku oraz międzynarodowej konferencji na Politechnice Gdańskiej¹²¹². Drukowano nie tylko książki, ale także czasopisma, m.in. „Gitarę i Bas”, „Muzyczna Gazeta Reklamowa”, „List do Pani”, pismo naukowe „Studia Pelplińskie” oraz kleryckie „Spojrzenia”, o których zostało powiedziane bardziej szczegółowo w poszczególnych paragrafach dysertacji. „Drukarnia współpracowała m.in. z kilkoma firmami poligraficznymi i odbiorcami książek na terenie całego kraju”¹²¹³.

Ważną kontynuacją przedwojennej pracy wydawniczej były też publikacje ukazujące się w ramach działalności kurii biskupiej. „Związana była ona głównie z drukowaniem wydawnictw urzędowych oraz publikacji samodzielnych”¹²¹⁴. Należy do nich m.in. „Orędownik Diecezji Chełmińskiej”. W niniejszej pracy również tej publikacji został poświęcony osobny paragraf. „Wydawnictwo Kurii Biskupiej w swym dorobku wydawniczym miało głównie dzieła z zakresu historii diecezji chełmińskiej, pomoce naukowe z zakresu katechetyki i duszpasterstwa. Ponadto wydawane były śpiewniki, modlitewniki i informatory”¹²¹⁵.

Kolejny etap w rozwoju wydawnictwa to 16 kwietnia 1987 roku. Wówczas wydane zostało zezwolenie Ministra Kultury i Sztuki nr 53/kk/87 oraz dekret biskupa chełmińskiego Mariana Przykuckiego na uruchomienie Wydawnictwa Diecezjalnego. Początkowo pozwolenie przyznawało możliwość wykonywania druków „dla potrzeb kurii i Kościoła”¹²¹⁶. Z czasem jednak uzyskano zgodę na publikacje dla przedsiębiorstw państwowych. 15 października 1987 roku pierwszym dyrektorem został mianowany ks. Zygmunt Labuda. „Obowiązki kierownika do spraw wydawniczych przejął ks. Antoni

¹²¹¹ Por. W. Mering, *Przemówienie rektorskie z okazji uroczystej inauguracji roku akademickiego 1996/1997*, „Studia Pelplińskie”, 1997, t. 24, s. 280.

¹²¹² Por. E. Stencel, *Sprawozdanie rektorskie za rok akademicki 1996/1997*, „Studia Pelplińskie”, 1998, t. 27, s. 385; *Bernardinum*, w: *Alfabet pelpliński*, dz. cyt., s. 20.

¹²¹³ *O wydawnictwie literackim „Bernardinum”*, dz. cyt.

¹²¹⁴ T. Brzeziński, *Wydawnictwo Diecezjalne w posłudze Słowa*, dz. cyt., s. 471.

¹²¹⁵ Tamże, s. 472.

¹²¹⁶ Por. Zezwolenie nr 53/kk/87, wydane przez Ministra Kultury i Sztuki, Warszawa 16.04.1987; R. Landowski, *Dorobek Wydawnictwa Diecezjalnego w Pelplinie*, „Kociewski Magazyn Regionalny”, 1997, nr 4, s. 44.

Dunajski, a kierownikiem technicznym został ks. Marek Rumiński¹²¹⁷. 1 marca 1988 roku dyrektorem wydawnictwa został ks. Henryk Krenczkowski. „Zakupiono nowoczesne urządzenia i maszyny. Zatrudnieni zostali wykwalifikowani pracownicy”¹²¹⁸. Biuro Międzynarodowego Numeru Książki nadało wydawnictwu oznaczenie identyfikacyjne o symbolu ISBN 83-85087¹²¹⁹. Pierwszą publikacją Wydawnictwa Diecezjalnego była książka ks. Antoniego Liedtkego pt. *Saga pelplińskiej Biblii Gutenberga*, do której odsyłał on czytelników „Spojrzeń” w 1989 roku jako do kompendium wiedzy o tejże Biblii¹²²⁰. Wydano ją w nakładzie 15 000 egzemplarzy¹²²¹. Wśród wydawnictw cieszących się zainteresowaniem czytelników ks. Brzeziński wymienia następujące serie: „Barwy Serca” – poradniki dla rodziców i pedagogów oraz „z Autografem” – eseje ks. Janusza Stanisława Pasierba. „W dorobku wydawniczym nie zabrakło również książek o treści religijno-liturgicznej, wśród których wymienić można modlitewniki ks. bp. Zygryda Kowalskiego *Z Panem Bogiem, Święte Pismo Nowego Testamentu* oraz *Przy ołtarzu Pana*”¹²²².

W związku z reorganizacją Kościoła w Polsce 25 marca 1992 roku na mocy dekretu biskupa pelplińskiego Jana Bernarda Szłagi nazwę oficyny zmieniono na Wydawnictwo Diecezjalne w Pelplinie. W 1994 roku przekształcono nazwę Rady Programowej Wydawnictwa Diecezjalnego w Radę Nadzorczą do Spraw Wydawniczych Diecezji Pelplińskiej. Podsumowując, od 1987 roku, w 1997 roku wydawnictwo zatrudniało 39 osób. Dorobek wydawniczy stanowiły 52 publikacje książkowe¹²²³. „Część z nich były to publikacje religijne, pozostałe traktowały o historii, socjologii lub pedagogice”¹²²⁴. W 1993 roku sukcesem wydawniczym okazał się album ks. Janusza Stanisława Pasierba *Pelplin i jego zabytki* opublikowany w koedycji z Wydawnictwem „Interpress” w Warszawie¹²²⁵.

W wyniku połączenia Wydawnictwa Diecezjalnego z Wydawnictwem Wyższego Seminarium Duchownego „Bernardinum” na mocy dekretu ks. bp. Jana Bernarda Szłagi wydanego 17 grudnia 1997 roku 31 grudnia 1997 roku powstało Wydawnictwo Diecezji

¹²¹⁷ Tamże.

¹²¹⁸ T. Brzeziński, *Wydawnictwo Diecezjalne w posłudze Słowa*, dz. cyt., s. 472.

¹²¹⁹ Por. R. Landowski, dz. cyt., s. 44.

¹²²⁰ Por. Wywiad z ks. Antonim Liedtkem, 1989/6-7, w: *Jubileuszowe spojrzenie. Zbiór wywiadów na złoty jubileusz kłeryckich „Spojrzeń”*, Pelplin 2019, s. 17.

¹²²¹ R. Landowski, dz. cyt., s. 45.

¹²²² T. Brzeziński, *Wydawnictwo Diecezjalne w posłudze Słowa*, dz. cyt., s. 472.

¹²²³ Por. R. Landowski, dz. cyt., s. 46.

¹²²⁴ T. Brzeziński, *Wydawnictwo Diecezjalne w posłudze Słowa*, dz. cyt., s. 472.

¹²²⁵ Por. *O wydawnictwie literackim „Bernardinum”*, dz. cyt.

Pelplińskiej „Bernardinum”¹²²⁶. Na stronie internetowej wydawnictwa czytamy: „Atutem nowo powstałej drukarni w województwie pomorskim jest nowoczesny park maszynowy oraz zespół doświadczonych pracowników. Dzięki temu nasze wydawnictwo jest dziś w stanie podołać każdemu wyzwaniu. Jesteśmy znani z profesjonalizmu, rzetelności i terminowości w realizacji usług. Uważamy się za spadkobierców Gutenberga – dlatego jesteśmy solidni tak jak jego dzieło”¹²²⁷.

Wydawnictwo prowadziło działalność na podstawie art. 12 Ustawy z dnia 17 maja 1898 roku o zgodzie na działanie m.in. kościelnych wydawnictw, nieposiadających osobowości prawnej, co oznacza, że „Bernardinum” działało w ramach osobowości prawnej diecezji pelplińskiej. Przyjęty statut określił, że zwierzchnikiem wydawnictwa jest biskup diecezjalny. Dokument ten także wskazuje cel istnienia oficyny, a jest nim wspieranie biskupa pelplińskiego w dziele ewangelizacji oraz prowadzenie zakładu poligraficznego, wydawanie książek i czasopism. Dyrektorem wydawnictwa z dniem 1 stycznia 1998 roku powołany został ks. Tadeusz Brzeziński, a wicedyrektorem Tadeusz Serocki. Zadania doradcze pełniła Rada Programowa, na czele której stanął ks. Wiesław Mering. Miała się ona zajmować ustalaniem planów wydawniczych, ukierunkowaniem instytucji, dyskutowaniem na temat jej działalności oraz śledzeniem prac. Członkami rady byli: prof. Józef Borzyszkowski, ks. Antoni Dunajski, ks. Józef Nowakowski, ks. Edmund Skalski oraz ks. Jerzy Więckowski. Kadra zakładu stanowiła ponad dziewięćdziesięciu pracowników. „Drukarnia dysponowała siedmioma agregatami drukarskimi w maszynach firm Heidelberg oraz Dominat. W ramach przedsiębiorstwa funkcjonowała też introligatornia specjalizująca się głównie w wykonaniu książek w oprawie miękkiej. W skład parku maszynowego introligatorni wchodziły maszyny firm Miller, Martini, Polar i MBO (...). W listopadzie 1998 roku Wydawnictwo zakupiło dwie dwukolorowe maszyny drukarskie firmy Heidelberg oraz trójnóż marki Wohlenberg”¹²²⁸. W tym też roku przystąpiło do Stowarzyszenia Wydawców Katolickich. Skutkiem tego był dostęp do szerszego grona odbiorców oraz umożliwienie kontaktu z innymi wydawnictwami. Z kolei znakiem współpracy z mediami, które działają w obrębie diecezji pelplińskiej, są chociażby publikowane od wielu lat na łamach „Pielgrzyma” informacje o wydawanych w „Bernardinum” książkach, np. *Krajobrazy niepodległe*

¹²²⁶ Por. J.B. Szlaga, *Dekret w sprawie Wydawnictwa Diecezjalnego i „Bernardinum”*, „Miesięcznik Diecezji Pelplińskiej”, 1997, z. 12, s. 579-580; *Bernardinum*, w: *Alfabet pelpliński*, dz. cyt., s. 19.

¹²²⁷ *Bernardinum*, w: *Alfabet pelpliński*, dz. cyt., s. 20; por. *O wydawnictwie literackim „Bernardinum”*, dz. cyt.

¹²²⁸ T. Brzeziński, *Wydawnictwo Diecezjalne w posłudze Słowa*, dz. cyt., s. 474-475.

felietonisty „Pielgrzyma” Pawła Dzianisza¹²²⁹ lub też *Papież i dzieci* jako element przygotowań diecezji do wizyty papieża Jana Pawła II w Pelplinie. Ukazała się ona w wydawnictwie 28 lutego 1999 roku, a dochód ze sprzedaży został przekazany na przeszczep wątroby dla siedmioletniej Weroniki. Publikację zredagował ks. Józef Pick¹²³⁰. Z czasem w ramach promocji nowości wydawniczych zaczęto dołączać gotowe formularze zamówień na książki.

„W 2002 roku wydawnictwo nabyło nową czterokolorową japońską maszynę drukarską Shinohara. Jej zakup pozwolił na podniesienie jakości wyrobów drukarni, co pozwoliło znacznie rozszerzyć ofertę usługową”¹²³¹. Całość znacznie umocniło markę oficyny na rynku. W 2003 roku we współpracy z japońskim wydawnictwem Yushodo Ltd oraz uniwersytetem Keio w Tokio wydano dokładną kopię pelplińskiego egzemplarza *Biblii Gutenberga*. Praca została nagrodzona statuetką Gryfa Polskiej Izby Druku oraz Diamentowym Feniksem Stowarzyszenia Wydawców Katolickich. W 2005 roku wydawnictwo we współpracy z Yushodo Ltd, Biblioteką Narodową oraz Narodowym Instytutem im. Fryderyka Chopina wydało kolejne faksymile, tym razem był to rękopis koncertu f-moll Fryderyka Chopina.

Następny etap w rozwoju wydawnictwa dokonał się 2 stycznia 2006 roku. Wówczas jako przedsiębiorstwo zostało wniesione do „powołanej w tym celu spółki Wydawnictwo »Bernardinum« Sp. z o.o.”¹²³². Stanowi ona kontynuację Wydawnictwa Diecezji Pelplińskiej „Bernardinum”. W jej imieniu występuje jedyny wspólnik – biskup diecezjalny, który posiada wszystkie udziały spółki. Dysponuje ona „osobowością prawną i jest zarejestrowana w Sądzie Rejonowym w Gdańsku”¹²³³. Na podobnych zasadach aportem do spółki została wniesiona Pracownia Introligatorsko-Konserwatorska Biblioteki Naukowej WSD w Pelplinie. Powołano Zarząd Spółki jako organ mogący ją reprezentować. W jego skład weszli ks. Tadeusz Brzeziński – prezes i Tadeusz Serocki – wiceprezes. Powołano też Rade Nadzorcą w składzie: ks. Stanisław Grunt – przewodniczący, ks. Zenon Skierka i ks. Adam Matuszewski – członkowie. Uzyskana osobowość prawna przyczyniła się do dalszego wzmocnienia marki na rynku. Rozbudowywano park maszynowy. Zakupiono pięciokolorową maszynę drukarską,

¹²²⁹ Por. E. Kunicka, *Wędrowki z nostalgią*, „Pielgrzym”, 1999, nr 4, s. 16.

¹²³⁰ Por. I. Smagliński, *Pelplin: książka „Papież i dzieci” pomoże chorej Weronice*, w: Katolicka Agencja Informacyjna, 28.02.1999; cyt. za: *Kronika Radia Głos*, bdw.

¹²³¹ T. Brzeziński, *Wydawnictwo Diecezjalne w posłudze Słowa*, dz. cyt., s. 475.

¹²³² Tamże, s. 477.

¹²³³ Tamże.

a także system CTP dający możliwość naświetlania płyt drukarskich. Wykorzystano w tym celu pozyskane środki unijne¹²³⁴. Kompleksowa usługa poligraficzna firmy zapewnia klientom druk, skład i oprawę. Nowa struktura przedsiębiorstwa dostosowana do procesów produkcyjnych pozwoliła osiągnąć postawione cele jakościowego oraz efektywnego funkcjonowania firmy. Nadto nowy podział pracy i obowiązków oraz dokumentowania dostosowano do standardów Systemu Zarządzania Jakością ISO 9001:2001. Wydawnictwo poszerzyło swoją ofertę dzięki działowi druku cyfrowego. Na rynku funkcjonuje jako instytucja o profilu katolickim. Wzmocniono sieć dystrybucyjną. W 2007 roku przedsiębiorstwo zatrudniało ponad sto osób. Wydawano rocznie ok. 100 tytułów. Istotnym elementem oferty stały się czasopisma, wspomniany już „Pielgrzym” i kwartalnik „Pastores”¹²³⁵.

W 2013 roku ks. bp Ryszard Kasyna mianował prezesem Zarządu Spółki Wydawnictwo „Bernardinum” Sp. z o.o. ks. Wojciecha Węckowskiego¹²³⁶. Od tego czasu, w ramach polityki organizacji zamieszczonej na stronie internetowej wydawnictwa, promuje ono następujące idee: „Naszej działalności przyświeca cel, jakim jest wspieranie kultury narodowej i popularyzacja nauki Kościoła poprzez szeroką gamę wydawnictw książkowych i czasopism. Stawiamy na zrównoważony rozwój oraz troskę o pracowników, których uważamy za najważniejszą wartość firmy. Stale się rozwijamy i doskonalimy naszą działalność poligraficzną. Zapewniając wysokiej jakości druk i szybkie terminy realizacji zamówień, udaje nam się osiągnąć zgodną współpracę z naszymi klientami biznesowymi”¹²³⁷. Badany jest w tym celu poziom zadowolenia klienta. Firma oferuje promocje i rabaty. Nieustannie podnoszona jest jakość wyrobu na wszystkich stopniach produkcji. Pracownicy mają możliwość uczestniczenia w szkoleniach celem poprawy swojej pracy oraz systemu zarządzania. Na stronie wydawnictwa dostępna jest także informacja, że „zobowiązuje pracowników do spełniania wymogów wynikających z systemu zarządzania jakością i ciągłego doskonalenia jego skuteczności, zgodnego z normą ISO 9001:2008”¹²³⁸.

W 2015 roku wznowiono druk faksymiliów śpiewnika pelplińskiego pt. *Zbiór Pieśni Nabożnych Katolickich do Użytku Kościelnego i Domowego* autorstwa

¹²³⁴ Por. tamże.

¹²³⁵ Por. tamże.

¹²³⁶ Por. *Ks. dr Wojciech Węckowski*, <<https://furca.org/absolwenci/ks-wojciech-weckowski/>> [dostęp: 15.09.2022]; *Kapłani*, <<https://diecezja-pelplin.pl/kaplani/ks-wojciech-weckowski/>> [dostęp: 15.09.2022].

¹²³⁷ *O wydawnictwie literackim „Bernardinum”*, dz. cyt.

¹²³⁸ Tamże.

ks. Szczepana Kellera. Zbiór został pierwotnie wydany w 1871 roku w Pelplinie¹²³⁹. „Obecne dzieło jest wierną kopią oryginału. Faksymile zostało wydane zgodnie z wzorem II wydania śpiewnika z 1886 roku”¹²⁴⁰. W elektronicznym sklepie istnieje możliwość zakupu reprintów, a także innych faksymiliów¹²⁴¹. Przykładem jest oferta nabycia wiernej kopii książki pt. *O rozmyślaniu i rachunku sumienia podług św. Ignacego kilka uwag spisał X. M. Morawski T.J.* z 1890 roku.

Współcześnie „Bernardinum” oferuje także swoim klientom wysokiej jakości usługi drukarskie w technikach cyfrowej oraz offsetowej, do których w 2015 i następnie w 2017 roku zakupiono maszyny półformatowe KBA¹²⁴². Na stronie drukarni czytamy: „Powierzone nam zadania realizujemy solidnie i terminowo, tworząc nowe standardy i proponując unikatowe rozwiązania. Sukces naszej marki budują wnikliwa analiza rynku oraz czujność na potrzeby klienta, a efektem naszych działań są gotowe produkty wykonane w sposób profesjonalny i niepowtarzalny. Dzięki zespołowi specjalistów jesteśmy w stanie podołać niemal każdemu wyzwaniu. Stale się rozwijamy i już od dawna zapewniamy wysokiej jakości wykonanie oraz szybkie terminy realizacji. Firma działa, oferując najwyższą jakość, którą zapewnia system zarządzania zgodny z normą ISO 9001:2015”¹²⁴³. Przedsiębiorstwo prosperuje od 32 lat. Do 7 stycznia 2023 roku zrealizowano 49 623 zleceń. Rocznie, jak zauważa prezes ks. Wojciech Węcowski, publikowanych jest 110 tytułów, „w tym 30% [stanowią] książki dotyczące ewangelizacji, Kościoła itp.”¹²⁴⁴. Wydawnictwo dwukrotnie uhonorowane zostało nagrodą Stowarzyszenia Wydawnictw Katolickich Feniks. W 2017 roku było to wyróżnienie za wydanie *Atlasu biblijnego*, zaś 2022 roku nagroda za *Dzieła poetyckie* ks. Janusza Stanisława Pasierba¹²⁴⁵. W skład obecnej Rady Nadzorczej wchodzi: ks. Andrzej Szopiński – przewodniczący, ks. Grzegorz Weis, ks. Łukasz Pierowicz,

¹²³⁹ Por. W. Węcowski, *Wydajemy Śpiewnik Pelpliński*, <<https://www.youtube.com/watch?v=VwWwVN9iRRo>> [dostęp: 15.09.2022].

¹²⁴⁰ *Zbiór Pieśni Nabożnych (Faksymile)*, <<https://ksiegarnia.bernardinum.com.pl/pl/p/ZBIOR-PIESNI-NABOZNYCH-FAKSYMILE/813>> [dostęp: 14.09.2022].

¹²⁴¹ Por. *Bernardinum*, w: *Alfabet pelpliński*, dz. cyt., s. 20.

¹²⁴² Wojciech Węcowski. Temat: *Pytania dotyczące Wydawnictwa „Bernardinum” Sp. z o.o.* [online]. Do: Waldemar Prondziński. 6 stycznia 2023; 14.31 [cytowany 7 stycznia 2023; 17.48]. Korespondencja osobista.

¹²⁴³ *Drukarnia „Bernardinum”*, <<https://www.drukarnia.bernardinum.com.pl>> [dostęp: 14.09.2022].

¹²⁴⁴ Wojciech Węcowski. Temat: *Pytania dotyczące Wydawnictwa „Bernardinum” Sp. z o.o.* [online]. Do: Waldemar Prondziński. 6 stycznia 2023; 14.31 [cytowany 7 stycznia 2023; 17.58]. Korespondencja osobista.

¹²⁴⁵ Tamże.

ks. Adam Kałduński – członkowie. Księgową jest Zenona Czech. Obecnie zatrudnionych jest 112 pracowników.

Wydawnictwo, Księgarnia i Drukarnia korzystają ze stron internetowych o następujących adresach: <https://ksiegarnia.bernardinum.com.pl> oraz <https://www.drukarnia.bernardinum.com.pl>. Od 1 czerwca 2012 roku firma korzysta także z fanpage'a na Facebooku, który do 13 września 2022 liczył 2568 osób obserwujących. Profil jest aktualizowany każdego dnia o nowości wydawnicze. Zawiera kategorię „Sklep”. Wymienione strony oraz profil służą promocji instytucji oraz ukazują ofertę, zapowiedzi wydawnicze, a także możliwości drukarskie. Dostępny jest przegląd archiwów oraz galeria produktów. Istnieje też możliwość kontaktu poprzez elektroniczny formularz. „Towar lub usługa w wersji elektronicznej wypierają tradycyjne papierowe wydania. Łańcuch wydawniczy traci swoje dotychczasowe powiązania”¹²⁴⁶. Dlatego, jak zauważa Bogusław Nierenberg, bardzo ważnym wyzwaniem dla działu wydawniczego stają się przemiany technologiczne idące w kierunku e-książki.

Zadaniem, które w myśl nauczania Kościoła stoi przed mediami, jest głoszenie Dobrej Nowiny. Zastosowanie w tym celu różnorodnych form społecznego przekazu otwiera możliwość dotarcia do szerokiego kręgu odbiorców. Wierni diecezji pelplińskiej, którzy różnią się wiekiem, wykształceniem i miejscem zamieszkania otrzymują możliwość dostępu do bogatej oferty mediów tradycyjnych oraz tzw. nowych mediów. Radio, czasopisma oraz strony internetowe i fanpage'e wpisują się w realizację misji, do której wzywa sam Chrystus (por. Mt 10,27). Formy przekazu ewaluowały, dostosowując się do nowych technologii oraz wymogów zmieniającej się rzeczywistości. Obecnie media tradycyjne wspomagane są w znacznym stopniu przez portale internetowe i społecznościowe, które pozwalają nie tylko na szybki dostęp do informacji, ale umożliwiają komunikację nadawcy z odbiorcą. Otwiera się w ten sposób nowa przestrzeń do ewangelizacji, którą należy wykorzystać w ramach Kościoła partykularnego, zwłaszcza we wspólnotach parafialnych, które stanowią naturalne środowisko dla duchowego wzrostu wiernych.

¹²⁴⁶ B. Nierenberg, *Zarządzanie mediami. Ujęcie systemowe*, Kraków 2011, s. 226.

ROZDZIAŁ 3

Środki społecznego przekazu wykorzystywane w parafiach diecezji pelplińskiej w ramach ewangelizacji

Obszar diecezji pelplińskiej obejmuje 12 890 km². „Swymi granicami leży [ona] w województwie pomorskim i kujawsko-pomorskim”¹²⁴⁷. Na obszarze tym zamieszkuje ok. 760 000 osób¹²⁴⁸. Z diecezją związanych jest 574 księży, z czego pracujących na jej terenie jest 465. W roku 2023 do kapłaństwa przygotowywało się 31 alumnów. Diecezja została podzielona na 30 dekanatów oraz na 290 parafii. Wspólnoty te posługują się mediami. Impulsem prowadzącym do zwiększenia użytkowania, szczególnie nowych mediów, w poszczególnych parafiach stała się pandemia Covid-19. Wówczas w wielu kościołach rozpoczęto prowadzenie transmisji z celebrowanych tam liturgii dzięki profilom utworzonym w mediach społecznościowych, m.in. na Facebooku i YouTube. Służyły i służą one ewangelizacji i komunikowaniu się tychże wspólnot.

3.1. Metodologia badawcza

Celem niniejszego rozdziału jest ukazanie, jakie media wykorzystywane są w duszpasterstwie w poszczególnych parafiach diecezji pelplińskiej. Materiał źródłowy zgromadzony w celu zgłębienia zagadnienia jest efektem badań własnych autora. Podstawę stanowi przeprowadzona na przełomie lat 2020/2021 ankieta, która w 2022 roku została zaktualizowana i autoryzowana przez dziekanów¹²⁴⁹. Dane uzupełniła szczegółowa analiza aktywności w nowych mediach, które dają sposobność dojścia „z orędziem zbawienia do nowych odbiorców. Te technologie komunikacyjne to nowe możliwości, aby dotrzeć do tych, którzy nie uczestniczą w liturgii w kościele, nie sięgają po katolicką prasę, a są w sieci”. Zawarty w nich przekaz cechuje się „szybkością i skutecznością, które stanowią możliwość dopełniania tego, czego nie można osiągnąć, posługując się wcześniejszymi środkami”¹²⁵⁰. Droga, jaką umożliwiają technologie

¹²⁴⁷ <<https://diecezja-pelplin.pl/aktualnosci/przedswiateczne-spotkanie-przedstawicieli-parlamentu-samorzadow-sluzb-mundurowych-instytucji-organizacji-i-stowarzyszen/>> [dostęp: 5.01.2023].

¹²⁴⁸ W 2011 roku liczba mieszkańców wynosiła 780 000; por. A. Nadolny, *Pelplińska diecezja*, w: EK, t. 15, Lublin 2011, kol. 252-254.

¹²⁴⁹ Z możliwości autoryzacji danych skorzystali dziekani dekanatów: bytowskiego, lęborskiego, łupawskiego, lubiewskiego, kartuskiego, kościerskiego, ryteckiego, stężyckiego, tczewskiego, świeckiego oraz zblewskiego.

¹²⁵⁰ P. Maciaszek, *Nowa ewangelizacja przez nowe media*, „Kultura – Media – Teologia”, 2012, nr 4, s. 10.

cyfrowe, daje możliwość wejścia w świat młodego człowieka, który niemal nieustannie jest obecny w przestrzeni wirtualnej. Jest to także sposobność przekazania Dobrej Nowiny ateistom oraz agnostykom. „Będzie to jednak możliwe wtedy, gdy w Internecie będą obecni ewangelizatorzy, dla których źródłem dynamizmu głoszenia orędzia zbawienia będzie sam Chrystus. Nowa ewangelizacja odznaczać się bowiem musi nie tylko nowymi środkami, lecz przede wszystkim nowym zapałem powstałym z osobistego spotkania z Jezusem Zmartwychwstałym”¹²⁵¹. Aktywność ta dotyczy poszczególnych parafii należących do trzydziestu dekanatów diecezji. Są to dekanaty: borzyszkowski, bruski, bytowski, chojnicki, czerski, człuchowski, głowczycki, gniewiński, gniewski, jezewski, kamieński, kartuski, koronowski, kościerski, lęborski, lubiewski, łebski, łupawski, nowski, pelpliński, rytelski, sierakowicki, skarszewski, skórcecki, starogardzki, stężycki, świecki, tczewski, tucholski i zblewski. Nie wszystkie zgodnie z etymologią słowa dekanat liczą dziesięć parafii. W skład najmniejszego wchodzi siedem, a największego czternaście parafii.

Użytkowanie mediów w poszczególnych dekanatach zostało przedstawione w tabelach (por. Aneks 1). Zgodnie z tym wzorem jako pierwsze w trzech kolumnach, patrząc od lewej, zostały ujęte media tradycyjne, do których należą: gazeta¹²⁵², radio i telewizja. Następnie, w kolejnych trzech kolumnach uwzględniono tzw. nowe media oraz media społecznościowe, czyli strona internetowa, Facebook oraz inne media typu YouTube, Twitter itd. Ostatni wiersz tabeli ukazuje liczbowo liczbę mediów w danym dekanacie. Na podstawie tych danych pod tabelami zamieszczone zostały wykresy obrazujące obecność procentową danej formy mediów w dekanatach (por. Aneks 2).

3.2. Aktywność medialna dekanatów

Zgodnie z teorią komunikacji społecznej, jaką jest *agenda-setting* sformułowana przez Maxwella McCombsa i Donalda Shawa, ważność hierarchii wydarzeń

¹²⁵¹ Tamże, s. 11.

¹²⁵² Obecnie większość treści publikowanych w biuletynach jest kopią tego, co zamieszcza się w nowych mediach – szczególnie w mediach społecznościowych. Tym samym treści te ukazują się z opóźnieniem i są skierowane głównie do osób starszych, które nie korzystają z Internetu. Próbe usystematyzowania zagadnienia w odniesieniu do diecezji pelplińskiej do 2007 roku włącznie podjął ks. Anastazy Nadolny. Jak zauważa, część pism tworzyły zespoły redakcyjne – szczególnie w miastach. W niektórych parafiach prasa była publikowana przez wiele lat, jednak „niektóre biuletyny miały krótki żywot, czasem je wznawiano”. A. Nadolny, *Prasa parafialna, w: Kościół pelpliński na swoje XV-lecie 1992-2007*, dz. cyt., s. 499-508.

w konkretnym dniu lub czasie ustalają media. Tym samym kreują one rzeczywistość, skupiając uwagę społeczną na wskazanym przez siebie zagadnieniu. Powoduje to dostarczenie odbiorcom podobnych punktów odniesienia. W ten sposób media niejako mówią, o czym należy myśleć¹²⁵³. Monika Przybysz zauważa, że nieobecność Ewangelii w mediach to nieobecność jej w ludzkim myśleniu, a za tym idzie „nieobecność Dobrej Nowiny w życiu człowieka”¹²⁵⁴. Silny wpływ mediów na sprawy społeczne całego świata powoduje, często kontrowersyjnie, że odgrywają one ważną rolę w ukazywaniu niektórych tematów dotyczących centrum działań publicznych. Tym bardziej potrzeba zaangażowania duchownych oraz każdego wierzącego człowieka w profesjonalną komunikację medialną Kościoła. Ewangelizacja przez środki społecznego przekazu używane w poszczególnych parafiach wiąże się z podziałem administracyjnym Kościoła katolickiego. Wynika on z charakteru hierarchicznego tejże wspólnoty. Zostało to określone przez prawo kanoniczne. Poszczególne jednostki terytorialne zależą od siebie. Jeden i jedyny Kościół powszechny jest podzielony na Kościoły partykularne, czyli diecezje¹²⁵⁵. Stanowią one „część Ludu Bożego powierzona pasterskiej pieczy biskupa i współpracującym z nim prezbiterium”¹²⁵⁶. Diecezje lub inne Kościoły partykularne są „podzielone na odrębne części, czyli parafie”, nad którymi pasterzowanie „pod władzą biskupa diecezjalnego powierza się proboszczowi”¹²⁵⁷. W celu wzmocnienia wspólnego działania duszpasterskiego „kilka sąsiednich parafii może być połączonych w specjalne zespoły, jakimi są dekanaty”¹²⁵⁸. Od utworzenia diecezji pelplińskiej w 1992 roku na przestrzeni czasu zmieniały się parametry tejże jednostki administracyjnej Kościoła powszechnego. Dokonywane zmiany dotyczyły zarówno wielkości geograficznej diecezji oraz liczby dekanatów, a także parafii¹²⁵⁹.

¹²⁵³ Por. M. Przybysz, *Kościół w social media. Komunikacja instytucji eklesjalnych w mediach społecznościowych w perspektywie medioznawczej i teologicznej*, „Kultura – Media – Teologia”, 2018, nr 35, s. 141.

¹²⁵⁴ Tamże.

¹²⁵⁵ Por. KPK 368.

¹²⁵⁶ Tamże, 369

¹²⁵⁷ Tamże, 515.

¹²⁵⁸ Tamże, 374.

¹²⁵⁹ Por. A. Nadolny, *Pelplińska diecezja*, w: EK, t. 15, Lublin 2011, kol. 252-254.

3.2.1. Dekanat borzyszkowski

W dekanacie borzyszkowskim, w skład którego wchodzi dziewięć parafii, trzy wykorzystują tradycyjne medium – prasę. Każda z parafii korzysta ze strony internetowej. Sześć prowadzi stronę na Facebooku, natomiast w Konarzynach w 2020 roku, a w Przechlewie obecnie prowadzona jest transmisja danych przez YouTube'a (por. tab. 1).

Tabela 1. Rozkład mediów w dekanacie borzyszkowskim

Parafia	Czasopismo	Radio	TV	Strona Internetowa	Facebook	Inne
Borowy Młyn	nie	nie	nie	tak	nie	nie
Borzyszkowy	tak	nie	nie	tak	tak	nie
Brzeźno Szlacheckie	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Konarzyny	tak	nie	nie	tak	tak	YouTube
Lipnica	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Przechlewo	tak	nie	nie	tak	nie	YouTube
Sąpólno	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Swornegacie	nie	nie	nie	tak	nie	nie
Zapceń	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Rozkład mediów	3	0	0	9	6	2

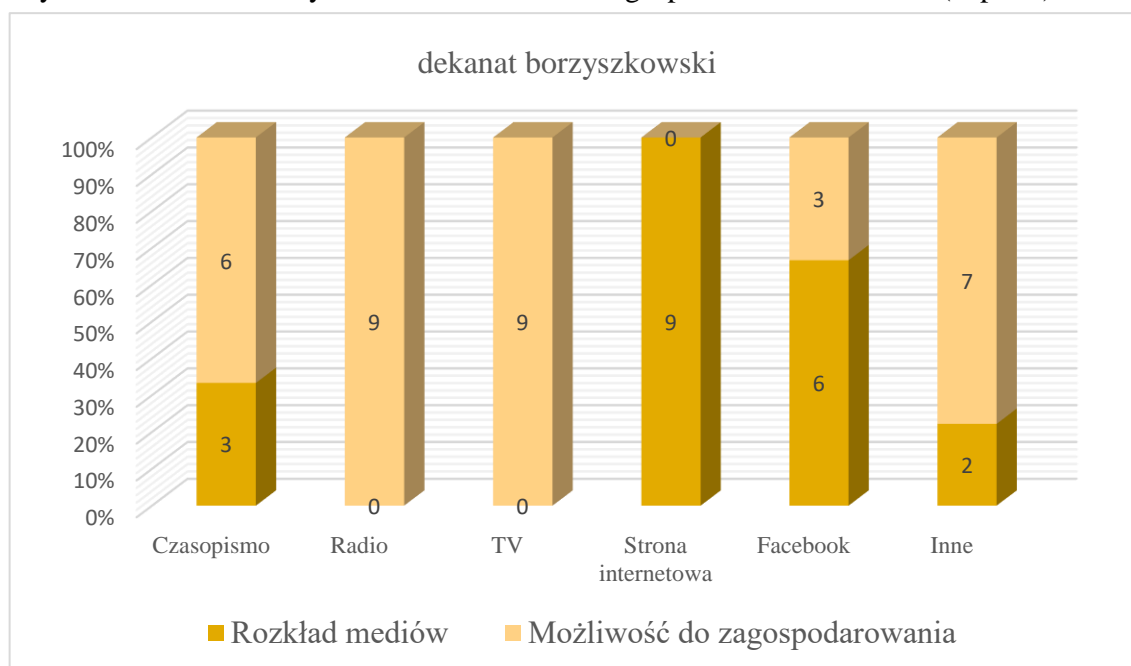
Źródło: badania własne autora

Aktywność parafii dekanatu borzyszkowskiego na platformach społecznościowych do 3 lutego 2022 roku przedstawiała się następująco: parafia pw. Świętego Marcina z Tours Biskupa i Wyznawcy w Borzyszkowach prowadzi stronę na Facebooku od 21 marca 2020 roku. Obserwuje ją 556 użytkowników platformy. Od 19 września 2020 roku parafia pw. Świętej Katarzyny Aleksandryjskiej w Brzeźnie Szlacheckim także korzysta z tego medium społecznościowego i jest obserwowana przez 384 osoby. Parafia pw. Świętych Piotra i Pawła w Konarzynach publikuje na Facebooku od 27 marca 2020 roku. Odnotowano 659 użytkowników obserwujących tę stronę. Dodatkowo 28 marca 2020 roku utworzono kanał na YouTube, gdzie transmitowano Msze św. (100 subskrybentów i 8535 wyświetleń). Parafia pw. Jasnogórskiej Królowej Polski w Lipnicy zainauguowała działalność na Facebooku 18 marca 2020 roku i ma obecnie 577 obserwujących. Parafia pw. Świętej Anny w Przechlewie od 20 marca 2020 roku publikuje na YouTube. Obecnie liczba subskrybentów wynosi 181 osób oraz 5159 wyświetleń. Strona na Facebooku parafii pw. Świętego Wawrzyńca w Sąpolnie powstała

28 marca 2020 roku. Do danego dnia zarejestrowano 995 obserwujących. Parafia pw. Chrystusa Króla w Zapceniu ma stronę na tej samej platformie od 24 czerwca 2019 roku i 1122 obserwujących.

Zagospodarowanie mediów tradycyjnych i tzw. nowych mediów na rzecz pracy duszpasterskiej w parafiach na obszarze dekanatu borzyszkowskiego oraz potencjał możliwy do ich wykorzystania obrazuje wykres 1.

Wykres 1. Dekanat borzyszkowski. Możliwość zagospodarowania mediów (w proc.)

Źródło: badania własne autora

3.2.2. Dekanat bruski

W dekanacie bruskim, jeśli chodzi o media tradycyjne, cztery parafie z ośmiu publikują prasę. Pięć ma stronę internetową oraz stronę na Facebooku. W 2020 roku parafia w Dziemianach prowadziła transmisję na YouTube. Do najbardziej zaangażowanych medialnie należą parafie w Brusach i Wielu (por. tab. 2).

Aktywność parafii dekanatu bruskiego na platformach społecznościowych to w większości publikacje na Facebooku (dane do 3 lutego 2022 roku). Parafia pw. Wszystkich Świętych w Brusach korzysta z platformy od 6 listopada 2014 roku; zarejestrowano 299 obserwujących. Parafia pw. Świętego Antoniego Padewskiego w Dziemianach utworzyła stronę 7 maja 2017 roku i odnotowała na niej 664 obserwatorów. Dodatkowo od 3 kwietnia 2020 roku była aktywna na YouTube, mając 251 subskrybentów oraz 6340 wyświetleń. Parafia pw. Świętego Rocha w Kaliszu

Tabela 2. Rozkład mediów w dekanacie bruskim

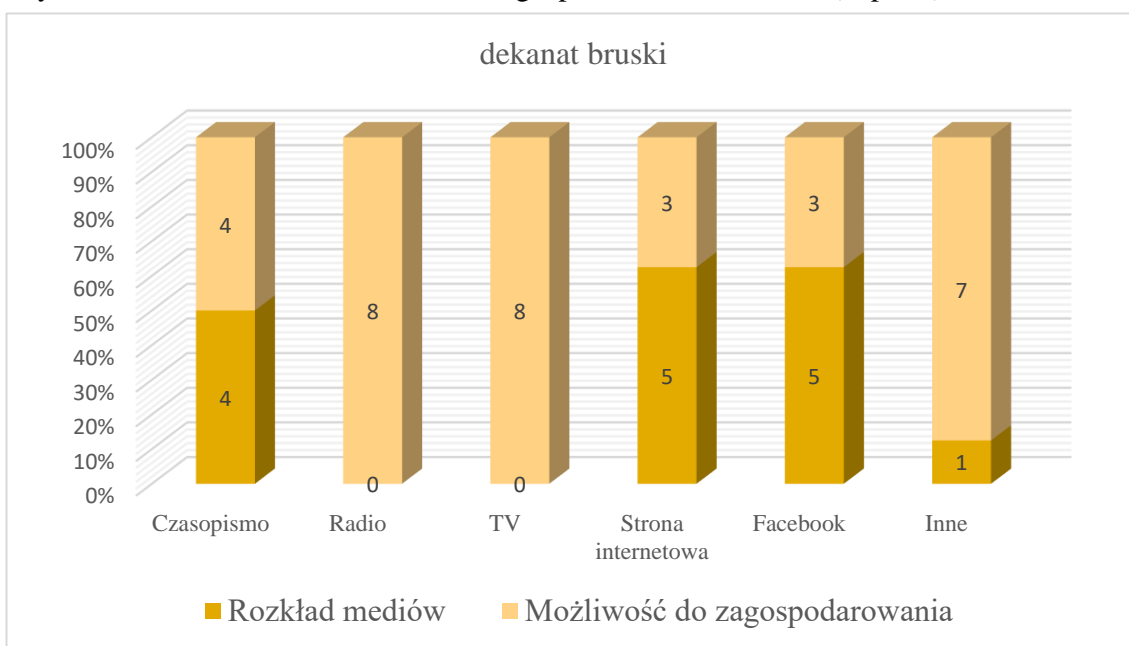
Parafia	Czasopismo	Radio	TV	Strona Internetowa	Facebook	Inne
Brusy	tak	nie	nie	tak	tak	nie
Dziemiany	nie	nie	nie	nie	tak	YouTube
Kalisz Kaszubski	tak	nie	nie	nie	tak	nie
Karsin	nie	nie	nie	tak	nie	nie
Kosobudy	tak	nie	nie	nie	nie	nie
Leśno	nie	nie	nie	tak	nie	nie
Osowo	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Wiele	tak	nie	nie	tak	tak	nie
Rozkład mediów	4	0	0	5	5	1

Źródło: badania własne autora

Kaszubskim publikuje od 13 lutego 2020 roku i ma 447 obserwujących. Osowska parafia pw. Świętego Maksymiliana Marii Kolbego działa w medium społecznościowym od 2 sierpnia 2015 roku i 1205 osób obserwuje stronę. Sanktuarium Kalwaryjskie w Wielu – parafia pw. Świętego Mikołaja ma Facebooka od 7 listopada 2014 roku i odnotowano 30 osób obserwujących.

W dekanacie bruskim obszar pozostający do zagospodarowania przez media parafialne w celach ewangelizacyjnych, w odniesieniu do działających mediów tradycyjnych oraz internetowych obrazuje wykres 2.

Wykres 2. Dekanat bruski. Możliwość zagospodarowania mediów (w proc.)

Źródło: badania własne autora

3.2.3. Dekanat bytowski

W dekanacie bytowskim prasę publikuje jedynie parafia Kołczygłowy, która de facto w zakresie prowadzonych mediów stoi na czele dekanatu złożonego z czternastu parafii. Strony internetowej nie prowadzą parafie: Nakła, Niezabyszewo i Parchowo. Na Facebooku dane publikuje sześć z czternastu parafii tworzących dekanat (por. tab. 3).

Tabela 3. Rozkład mediów w dekanacie bytowskim

Parafia	Czasopismo	Radio	TV	Strona Internetowa	Facebook	Inne
Borzytuchom	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Bytów św. Filipa Neri	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Bytów św. Katarzyny	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Gostkowo	nie	nie	nie	tak	nie	nie
Kołczygłowy	tak	nie	nie	tak	tak	nie
Kramarzyny	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Mądrzechowo	nie	nie	nie	tak	nie	nie
Nakła	nie	nie	nie	nie	nie	nie
Niezabyszewo	nie	nie	nie	nie	nie	nie
Parchowo	nie	nie	nie	nie	nie	nie
Pomysk Wielki	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Pólczo	nie	nie	nie	tak	nie	nie
Tuchomie	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Ugoszcz	nie	nie	nie	tak	nie	nie
Rozkład mediów	1	0	0	11	7	0

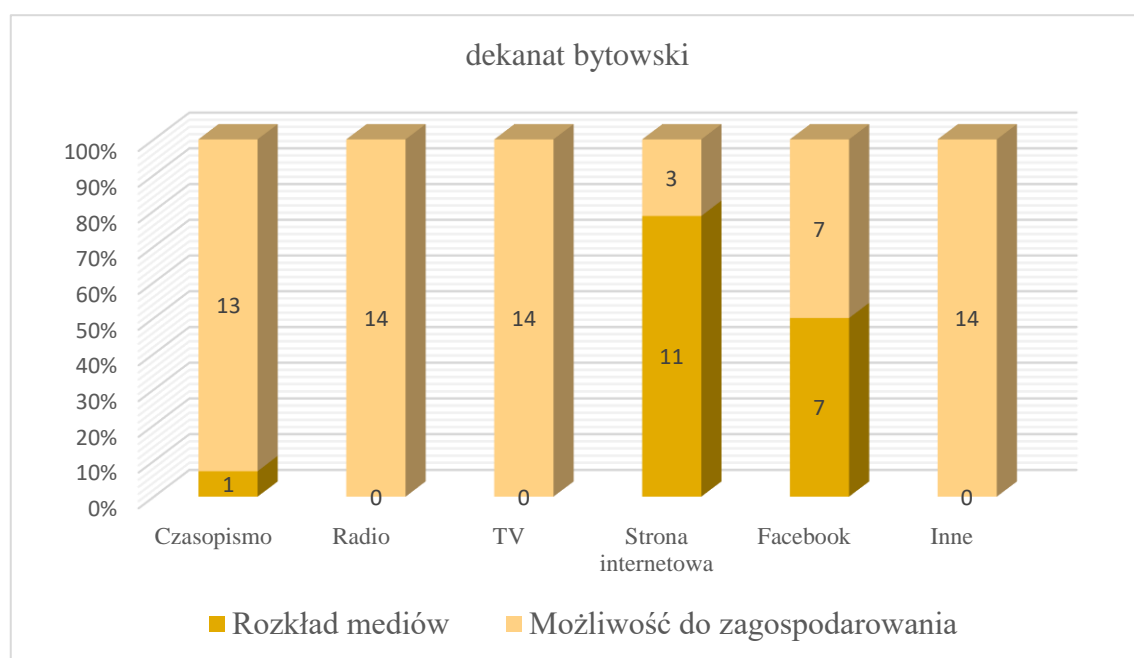
Źródło: badania własne autora

Aktywność parafii dekanatu bytowskiego publikujących na Facebooku do 3 lutego 2022 roku przekłada się na relatywnie wysoką liczbę obserwujących. Parafia pw. Najświętszego Serca Jezusa w Borzytuchomiu udostępnia dane na Facebooku od 4 kwietnia 2020 roku i ma 922 obserwatorów. Parafia pw. Świętego Filipa Neri w Bytowie otworzyła stronę na platformie 25 marca 2020 roku. Do tej pory zadeklarowało się 1327 osób obserwujących. Parafia pw. Świętej Katarzyny Aleksandryjskiej rozpoczęła publikowanie 21 września 2014 i ma 4347 użytkowników, którzy obserwują zawartość. Wpisy na Facebooku zamieszcza od 8 kwietnia 2020 roku również parafia pw. Chrystusa Króla w Kołczygłowach; stroną interesują się 1644 osoby.

W Kramarzynach, w parafii pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa, platforma działa od 3 października 2017 roku; obserwuje ją 1869 użytkowników. Parafia pw. Niepokalanego Serca Najświętszej Maryi Panny w Pomysku Wielkim również zaprasza wiernych do kontaktu przez media społecznościowe od 25 marca 2020 i ma 669 obserwujących. Od 14 stycznia 2015 roku aktywna na Facebooku jest także parafia pw. Świętego Michała Archanioła w Tuchomiu. Obecnie 1574 osoby obserwują stronę.

Wykres 3 obrazuje proporcje wykorzystania mediów w stosunku do możliwości ich zagospodarowania w dekanacie bytowskim.

Wykres 3. Dekanat bytowski. Możliwość zagospodarowania mediów (w proc.)

Źródło: badania własne autora

3.2.4. Dekanat chojnicki

W dekanacie chojnickim złożonym z ośmiu parafii jako pierwsze z omawianych środków przekazu pojawia się telewizja w zakresie wykorzystywanych do ewangelizacji mediów tradycyjnych. W odpowiedzi na prowadzoną ankietę trzy parafie leżące na terenie Chojnic – jednego z największych miast diecezji pelplińskiej (39 649 mieszkańców)¹²⁶⁰ – udzieliły informacji o wykorzystywaniu tegoż środka przekazu. Dzięki telewizji kablowej „Petrus” pierwszą retransmisję nabożeństwa z bazyliki chojnickiej przeprowadzono 11 kwietnia 1993 roku. „Natomiast pierwsza transmisja

¹²⁶⁰ Por. <<https://www.polskawliczbach.pl/Chojnice>> [dostęp: 12.11.2021].

Mszy św. miała miejsce 12 marca 1995 roku. Początkowo msze nagrywano o godz. 7.30 i były one odtwarzane w TV Kablowej »Petrus« o godz. 9.00. Transmisje przeprowadzano z bazyliki, potem z kaplicy Matki Bożej Fatimskiej, a w 2005 roku również z kościoła Matki Bożej Królowej Polski¹²⁶¹. Na stronie Telewizji Internetowej Chojnice TV każdego tygodnia zamieszcza się linki do transmisji Mszy św. niedzielnych publikowanych na YouTube. Transmisje przeprowadzane są nie tylko w obrębie parafii dekanatu chojnickiego, ale m.in. rytelskiego. Ich oglądalność waha się w granicach od ok. 70 do 760 wyświetleń¹²⁶².

Trzy parafie w tym dekanacie publikują prasę. Wszystkie prowadzą stronę internetową. Cztery parafie prowadzą transmisje danych – także Mszy św. – na stronie Facebooka, dwie Twittera, jak chociażby w przypadku parafii pw. Matki Boskiej Królowej Polski w Chojnicach, która m.in. na stronie internetowej zamieszcza linki do tych mediów¹²⁶³ (por. tab. 4).

Tabela 4. Rozkład mediów w dekanacie chojnickim

Parafia	Czasopismo	Radio	TV	Strona Internetowa	Facebook	Inne
Charzykowy	nie	nie	nie	tak	nie	nie
Chojnice Bazylika	tak	nie	nie	tak	tak	YouTube/Twitter
Chojnice ChK i bł. Daniela Brottier	nie	nie	nie	tak	nie	nie
Chojnice ChM	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Chojnice MB Fatimskiej	tak	nie	tak	tak	tak	nie
Chojnice MBKP	tak	nie	tak	tak	tak	YouTube/Twitter
Chojnice św. Jadwigi	nie	nie	tak	tak	nie	nie
Niezychowice	nie	nie	nie	tak	nie	nie
Rozkład mediów	3	0	3	8	4	4

Źródło: badania własne autora

¹²⁶¹ <<https://weekendfm.pl/?n=12389>> [dostęp: 12.11.2021].

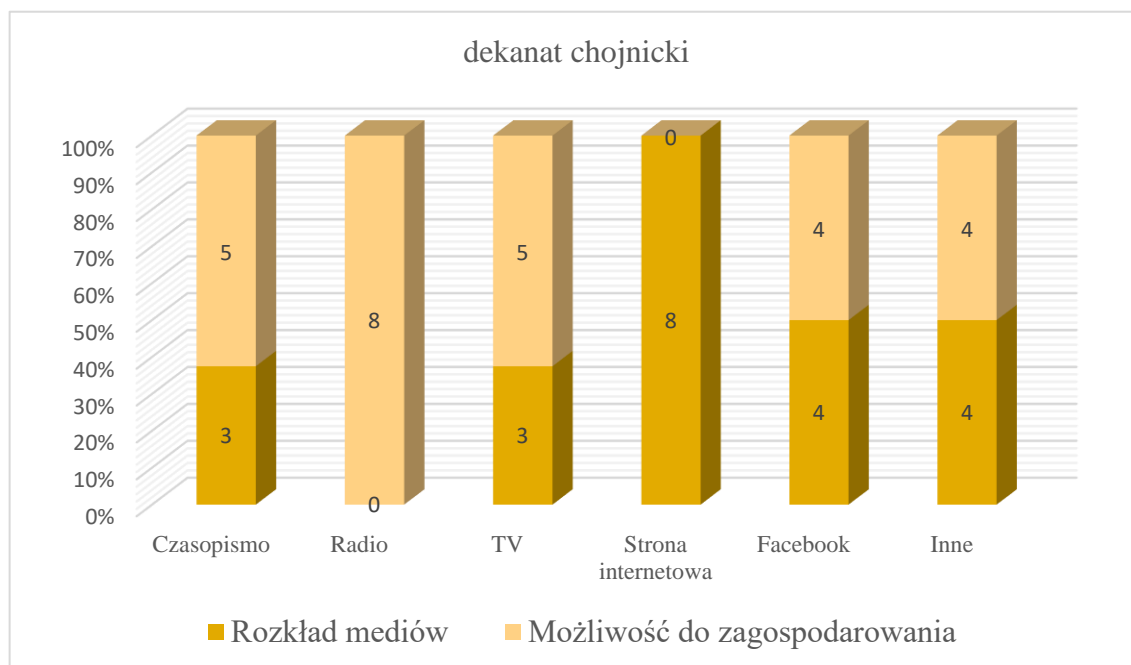
¹²⁶² Por. <http://www.chojnice.tv/13,1-Msze_Święte> [dostęp: 10.11.2021].

¹²⁶³ Por. <<https://www.mbkp-chojnice.pl/parafia-w-internecie/>> [dostęp: 8.11.2021].

Wykorzystanie mediów społecznościowych w działalności duszpasterskiej dekanatu chojnickiego nie ogranicza się jedynie do Facebooka, choć jest on najczęściej używanym narzędziem (dane na 8 lutego 2022 roku). W Chojnicach parafia pw. Chrystusa Miłosiernego od 14 listopada 2021 roku korzysta z tej platformy i ma 124 obserwatorów. 28 marca 2016 roku facebookową stronę utworzono dla parafii pw. Matki Boskiej Fatimskiej i obecnie 1214 użytkowników ją obserwuje. Parafia pw. Matki Bożej Królowej Polski ma Facebooka od 11 maja 2016 roku; odnotowano 1105 obserwujących. Publikuje też na YouTube od 11 maja 2016 roku (4216 wyświetleń, 537 subskrybentów) oraz Twitterze od 10 maja 2016 roku (1598 obserwujących). Również parafia pw. Ścięcia Świętego Jana Chrzciciela – bazylika mniejsza w Chojnicach utworzyła stronę na Facebooku. Od 18 lutego 2014 roku obserwuje ją 1721 użytkowników. Na YouTube aktywność rozpoczęto 19 marca 2020 roku, odnotowano 50 978 wyświetleń, 227 subskrybentów, a na Twitterze od 6 stycznia 2018 roku 162 obserwujących.

Relację procentową między liczbą mediów działających w parafiach dekanatu chojnickiego a potencjalną przestrzenią do zagospodarowania ich w służbie ewangelizacji obrazuje wykres 4.

Wykres 4. Dekanat chojnicki. Możliwość zagospodarowania mediów (w proc.)

Źródło: badania własne autora

3.2.5. Dekanat czerski

W skład dekanatu czerskiego wchodzi dziesięć parafii. W Odrach i Mokrem publikowane są czasopisma. Parafia Czersk prowadzi telewizyjną transmisję streamową. Link znajduje się od dnia 4 kwietnia 2021 roku m.in. na portalu internetowym Wizjalokalna.pl. Zostały tam wyszczególnione informacje o nabożeństwach i Mszach świętych¹²⁶⁴. Sześć parafii prowadzi strony internetowe, sześć publikuje dane na Facebooku (por. tab. 5).

Tabela 5. Rozkład mediów w dekanacie czerskim

Parafia	Czasopismo	Radio	TV	Strona Internetowa	Facebook	Inne
Czarna Woda	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Czersk	nie	nie	tak	tak	tak	nie
Legbąd	nie	nie	nie	tak	nie	nie
Łąg	nie	nie	nie	tak	nie	nie
Huta Kalna	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Mokre	tak	nie	nie	nie	tak	nie
Odry	tak	nie	nie	nie	tak	nie
Osieczna	nie	nie	nie	nie	tak	nie
Szlachta	nie	nie	nie	tak	nie	nie
Śliwice	nie	nie	nie	nie	nie	nie
Rozkład mediów	2	0	1	6	6	0

Źródło: badania własne autora

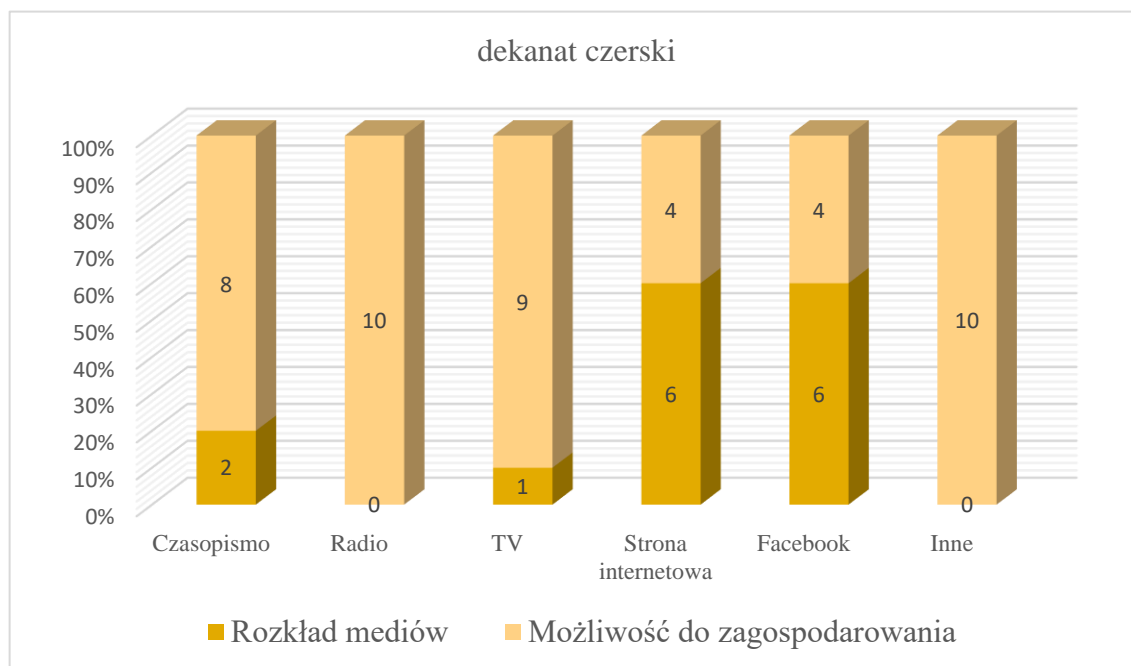
W dekanacie czerskim parafie wspomagają swoją działalność duszpasterską publikacjami na Facebooku. Parafia pw. Matki Bożej Częstochowskiej w Czarnej Wodzie utworzyła tam stronę 17 sierpnia 2019 roku i do 9 lutego 2022 roku zanotowano 886 osób obserwujących. Parafia pw. Świętej Marii Magdaleny w Czersku publikuje od 21 marca 2020 i ma 2033 obserwujących. W Hucie Kalnej parafia pw. Świętego Józefa Oblubieńca Najświętszej Maryi Panny prowadzi Facebooka od 12 lipca 2022 roku i towarzyszy jej na stronie 208 użytkowników. Parafia pw. Świętego Józefa w Mokrem korzysta z medium społecznościowego od 20 marca 2020 roku; 589 użytkowników to obserwuje. Utworzenie strony społecznościowej parafii pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Odrach nastąpiło 4 kwietnia 2020 roku i do tej pory obserwuje ją 306 użytkowników. W Osiecznej, w parafii pw. Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi

¹²⁶⁴ Por. <<https://www.wizjalokalna.pl/b-kamera-w-czerskim-kosciele-br-podajemy-link-nabozenstwa-br---zobacz-terminy-b-art34700>> [dostęp: 5.11.2021].

Panny aktywność rozpoczęto 9 września 2019 roku. Profil parafialny obserwuje 755 użytkowników.

Wykorzystanie mediów tradycyjnych oraz dostępnych za pomocą przekazu internetowego w odniesieniu do potencjału pozostającego do wykorzystania przez parafie dekanatu czerskiego przedstawia wykres 5.

Wykres 5. Dekanat czerski. Możliwość zagospodarowania mediów (w proc.)

Źródło: badania własne autora

3.2.6. Dekanat człuchowski

W dekanacie człuchowskim prasa publikowana jest w parafii pw. Świętego Judy Tadeusza oraz Matki Bożej Królowej Polski w Człuchowie. Stronę internetową prowadzi sześć spośród dziewięciu parafii. Na Facebooku publikują cztery parafie. Dodatkowo parafie Chrzastowo i Świętego Judy Tadeusza w Człuchowie prowadzą transmisje na żywo przez kanał YouTube (por. tab. 6).

Tabela 6. Rozkład mediów w dekanacie człuchowskim

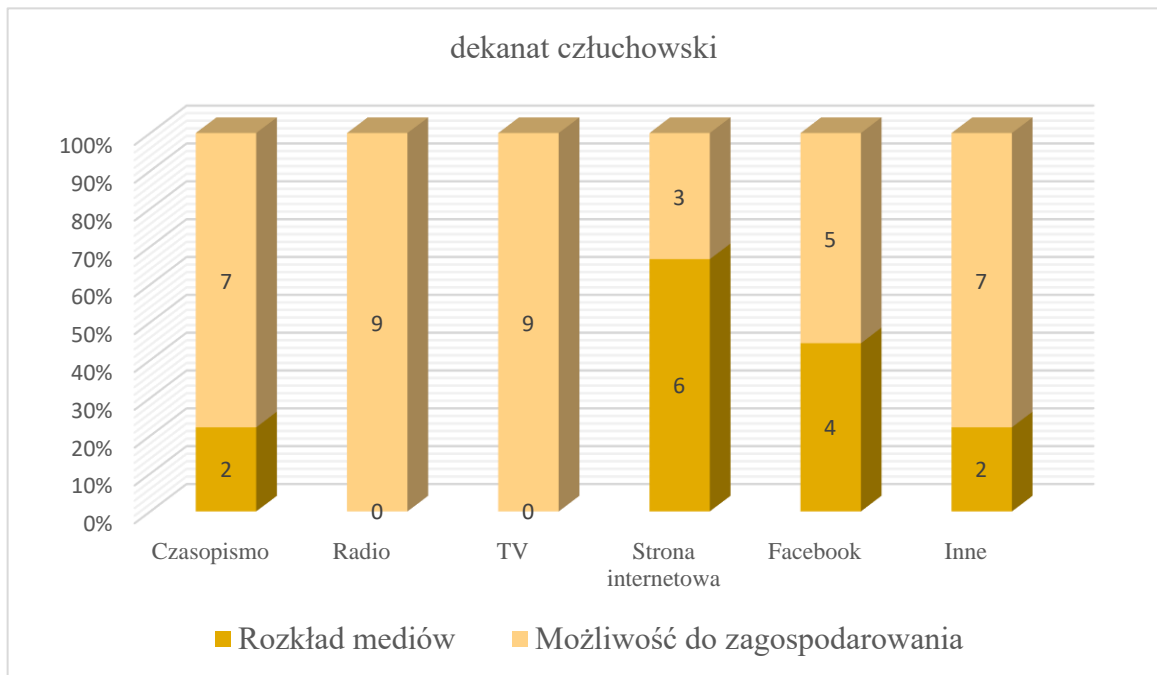
Parafia	Czasopismo	Radio	TV	Strona Internetowa	Facebook	Inne
Chrzastowo	nie	nie	nie	tak	nie	YouTube
Człuchów MBKP	tak	nie	nie	tak	tak	nie
Człuchów św. Jakuba	nie	nie	nie	tak	tak	YouTube
Człuchów św. Judy	tak	nie	nie	nie	tak	nie
Debrzno	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Dębica	nie	nie	nie	nie	nie	nie
Polnica	nie	nie	nie	tak	nie	nie
Rychnowy	nie	nie	nie	nie	nie	nie
Wierzchowo	nie	nie	nie	tak	nie	nie
Rozkład mediów	2	0	0	6	4	2

Źródło: badania własne autora

Parafie dekanatu człuchowskiego, które były aktywne w mediach społecznościowych do 9 lutego 2022 roku, korzystały z Facebooka i YouTube'a. Parafia pw. Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny w Chrzastowie rozpoczęła przesyłanie danych na YouTube'a 1 kwietnia 2020 roku. Zarejestrowano 50 subskrybentów oraz 1794 wyświetlenia. Człuchowska parafia pw. Matki Bożej Królowej Polski założyła stronę facebookową 18 września 2016 roku. Obecnie ma 782 obserwatorów. Znajdująca się na terenie tego samego miasta parafia pw. Świętego Jakuba dołączyła do tej samej platformy społecznościowej 14 marca 2020 roku; odnotowano 2020 użytkowników obserwujących. Od 17 czerwca 2019 roku publikuje na YouTube, mając 156 subskrybentów oraz 16 085 wyświetleń. Kolejna człuchowska parafia pw. Świętego Judy Tadeusza utworzyła stronę na Facebooku 18 listopada 2018 roku i ma 1508 obserwujących. Parafia pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny (salezjanie) w Debrznie jest aktywna na tym samym portalu od 16 sierpnia 2018 roku; 1191 użytkowników obserwuje wpisy.

Możliwość zagospodarowania mediów w pracy duszpasterskiej w dekanacie człuchowskim w odniesieniu do wykorzystanych obecnie zasobów przedstawia wykres 6.

Wykres 6. Dekanat człuchowski. Możliwość zagospodarowania mediów (w proc.)

Źródło: badania własne autora

3.2.7. Dekanat główczycki

W skład dekanatu główczyckiego wchodzi dziewięć parafii i wypada on w diecezji najslabiej pod względem korzystania z mediów. W Skórowie publikowane jest czasopismo, stronę internetową prowadzą jedynie trzy parafie, a Facebooka tylko dwie (por. tab. 7).

Tabela 7. Rozkład mediów w dekanacie główczyckim

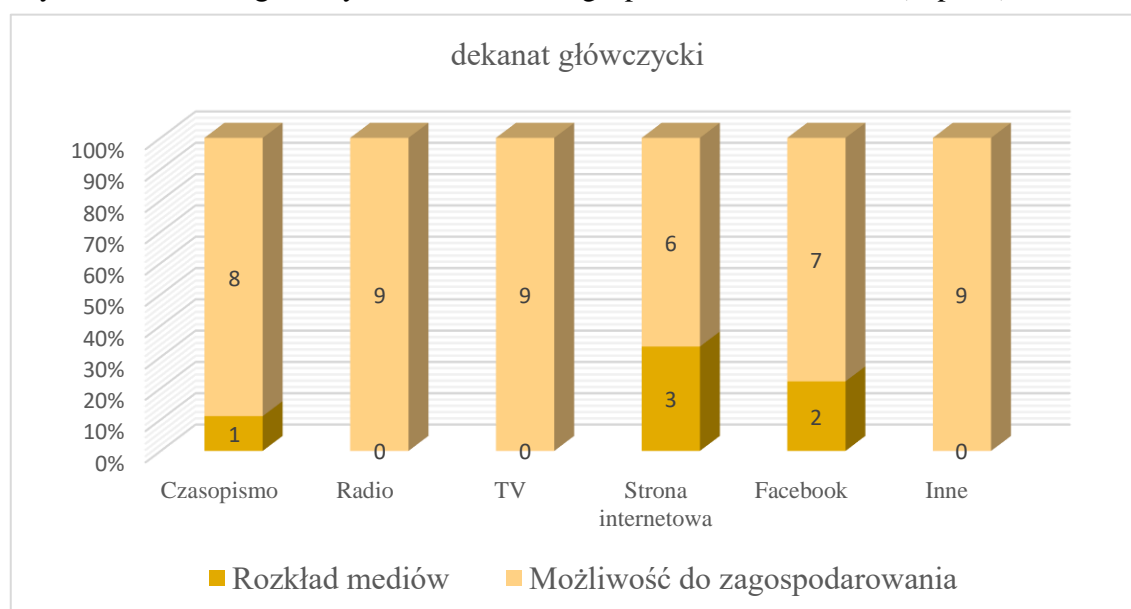
Parafia	Czasopismo	Radio	TV	Strona Internetowa	Facebook	Inne
Damno	nie	nie	nie	nie	tak	nie
Gardna Wielka	nie	nie	nie	nie	nie	nie
Główczyce	nie	nie	nie	tak	nie	nie
Objazda	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Skórowo	tak	nie	nie	nie	nie	nie
Smoldzino	nie	nie	nie	nie	nie	nie
Stowięcino	nie	nie	nie	nie	nie	nie
Wrzeście	nie	nie	nie	nie	nie	nie
Zagórzycza	nie	nie	nie	tak	nie	nie
Rozkład mediów	1	0	0	3	2	0

Źródło: badania własne autora

W dekanacie główczyckim dwie parafie publikują na utworzonych w celach duszpasterskich stronach facebookowych. Parafia pw. Świętych Szymona i Judy Tadeusza w Damnie jest aktywna w medium społecznościowym od 4 listopada 2016 roku. Do 9 lutego 2020 roku zapisało się 576 osób obserwujących. Parafia w Objeździe pw. Matki Bożej Częstochowskiej ma dostęp do platformy od 29 marca 2020 roku; 467 użytkowników obserwuje aktywność.

Obszar pozostający do zagospodarowania przez media parafialne w celach ewangelizacyjnych, w odniesieniu do działających mediów tradycyjnych oraz internetowych, w dekanacie główczyckim ilustruje wykres 7.

Wykres 7. Dekanat główczycki. Możliwość zagospodarowania mediów (w proc.)

Źródło: badania własne autora

3.2.8. Dekanat gniewiński

Złożony z dziewięciu parafii dekanat gniewiński wyróżnia się na tle diecezji z powodu całodobowej transmisji prowadzonej na żywo z czterech kościołów. Jest to możliwe poprzez kanał w „Twojej Telewizji Religijnej”, na łączach operatora kablowego Telewizji Chopin z Wejherowa. Dodatkowo ze wspomnianych kościołów realizowana jest całodobowa transmisja poprzez portal internetowy Nadmorski24.pl w zakładce „kościół ONLINE”¹²⁶⁵. Przez pewien czas również parafia Wierzchucino korzystała z transmisji. Publikowane materiały są dostępne w zasobach YouTube’a¹²⁶⁶. Omawiając

¹²⁶⁵ Por. <<https://nadmorski24.pl/koscioly-online>> [dostęp: 9.11.2021].

¹²⁶⁶ Por. <<https://www.youtube.com/watch?v=21LZB3Ea7cw>> [dostęp: 5.11.2021].

media dekanatu, należy nadmienić, że w parafii pw. Świętego Józefa Rzemieślnika w Gniewinie znajduje się studio, w którym dzięki inicjatywie ks. proboszcza Mariana Miotka są nagrywane, a następnie publikowane programy na stronie „Twoja Telewizja Religijna”. Ostatnie publikacje ukazały się w 2020 roku¹²⁶⁷. Programy własne zostały wstrzymane czasowo z powodu pandemii Covid-19, natomiast wydarzenia dotyczące życia duszpasterskiego dekanatu przekazywane są poprzez ciągłą transmisję „na żywo”. Zasięg medium obejmuje obszar od Helu po Gniew, trafiając do ok. 80 000 abonentów. Kanały kościelne mają numerację od 40 do 63. Początkowo transmisja odbywała się w godzinach od 6.00 do 9.00 i od 16.45 do 20.15. W pozostałych godzinach nadawane były na wszystkich kanałach jako pasmo wspólne programy własne. Transmisje są dostępne równolegle również w Internecie. Ksiądz Miotk zauważa, że w jego wiejskiej parafii liczba odwiedzających kształtuje się w granicach od 2500 do 3000 odwiedzających, co w skali miesiąca wynosi ok. 80 000 odwiedzających¹²⁶⁸.

Jak zaznacza ks. Miotk, „Twoja Telewizja Morska” Sp. z o.o. wystąpiła z wnioskiem o udzielenie koncesji do KRRiT dla kanału „Twoja Telewizja Religijna”, by umożliwić bogatsze zagospodarowanie tematyki religijnej. Chodziło przede wszystkim o duchową formację odbiorców i wykorzystanie możliwości, aby mieć też swój wkład w dzieło nowej ewangelizacji. Koncesję na nadawanie programu telewizyjnego pod nazwą „Twoja Telewizja Religijna” podpisał przewodniczący KRRiT Jan Dworak 16 grudnia 2013 roku. Doręczona została do siedziby TTM w Wejherowie 24 grudnia 2013 roku. Stacja ma zasób programów i nagrań z tekstami Pisma Świętego w języku kaszubskim¹²⁶⁹. Wraz z możliwością pojawienia się kamer instalowanych w kościołach rozszerzano zakres liczbowy transmitowanych liturgii. Ponadto pandemia Covid-19 zwiększyła zapotrzebowanie na sygnał z różnych parafii, by wierni mogli łączyć się i utożsamiać ze swoją wspólnotą. Obecnie kamery znajdują się w 32 kościołach, skąd transmitowane są Msze św. (w tym z 4 kościołów dekanatu gniewińskiego). Transmisje przekazywane są przez telewizję kablową. Oprócz tego z kilku kościołów wysyłany jest sygnał drogą internetową. W diecezji pelplińskiej dotyczy to kościołów w Lini i Sulęczynie¹²⁷⁰.

¹²⁶⁷ Por. <<http://www.telewizjatr.pl>> [dostęp: 10.11.2021].

¹²⁶⁸ Marian Miotk. Temat: *Telewizja TTR* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 26 października 2020; 15.36 [cytowany 10 marca 2022; 22.00]. Korespondencja osobista.

¹²⁶⁹ Por. M. Miotk, *Recepcja kaszubskich przekładów Biblii*, dz. cyt., s. 261-262.

¹²⁷⁰ Marian Miotk. Temat: *Telewizja TTR* [online]. Do: Waldemar Prondzinski. 26 października 2020; 15.36 [cytowany 10 marca 2022; 22.00]. Korespondencja osobista.

W dekanacie gniewińskim, jako jedynym w diecezji, żadna z parafii nie prowadzi czasopisma. Natomiast siedem na dziewięć parafii ma strony internetowe, trzy publikują na Facebooku. Białogóra, Bożepole Wielkie, Gniewino oraz Wierzchucino korzystają z YouTube'a (por. tab. 8).

Tabela 8. Rozkład mediów w dekanacie gniewińskim

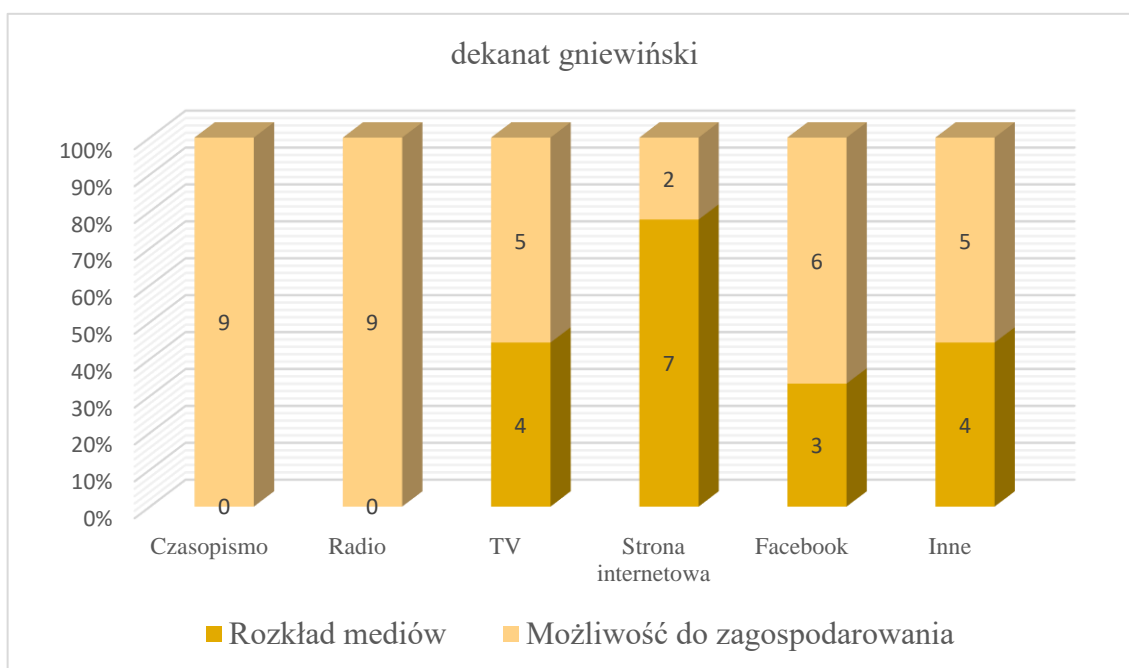
Parafia	Czasopismo	Radio	TV	Strona Internetowa	Facebook	Inne
Białogóra	nie	nie	tak	tak	nie	YouTube
Bożepole Wielkie	nie	nie	tak	nie	nie	YouTube
Brzeźno Lęborskie	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Choczewo	nie	nie	nie	tak	nie	nie
Gniewino	nie	nie	tak	tak	nie	YouTube
Kostkowo	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Łęczyce	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Wierzchucino	nie	nie	tak	tak	nie	YouTube
Zwartowo	nie	nie	nie	nie	nie	nie
Rozkład mediów	0	0	4	7	3	4

Źródło: badania własne autora

Zaangażowanie mediów społecznościowych w pracę duszpasterską dekanatu gniewińskiego skupia się na publikowaniu na Facebooku oraz przekazywaniu danych na YouTube'a. Według statystyk na 10 lutego 2022 roku parafia pw. Świętych Apostołów Piotra i Pawła w Brzeźnie Lęborskim utworzyła stronę facebookową 3 kwietnia 2020 roku i ma 527 osób obserwujących. W Kostkowie, w parafii pw. Świętego Ottona, 1629 użytkowników obserwuje profil utworzony 28 sierpnia 2015 roku. Parafia pw. Świętego Antoniego Padewskiego w Łęczycach utworzyła stronę na tej samej platformie 1 maja 2020 roku. Obserwuje ją 309 zainteresowanych. Transmisja na YouTube w parafiach: pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Białogórze, pw. Świętego Piotra Apostoła w Bożympolu Wielkim, pw. Świętego Józefa Rzemieślnika w Gniewinie i pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Wierzchucinie odbywa się z kanału „Twojej Telewizji Religijnej”, który powstał 1 września 2014 roku, ma 2430 subskrybentów oraz 420 072 wyświetleń.

Wykres 8 wskazuje wartość procentową zagospodarowanych mediów różnego typu w dekanacie gniewińskim w odniesieniu do możliwości ich wykorzystania.

Wykres 8. Dekanat gniewiński. Możliwość zagospodarowania mediów (w proc.)

Źródło: badania własne autora

3.2.9. Dekanat gniewski

W dekanacie gniewskim jedynie w Wielkich Walichnowach wydawane jest czasopismo parafialne. W trzech spośród ośmiu parafii prowadzone są strony internetowe. Z badań wynika, że z Facebooka korzystają cztery parafie. W Piasecznie i wspomnianych Wielkich Walichnowach korzysta się także z transmisji prowadzonych przez YouTube'a (por. tab. 9).

Tabela 9. Rozkład mediów w dekanacie gniewskim

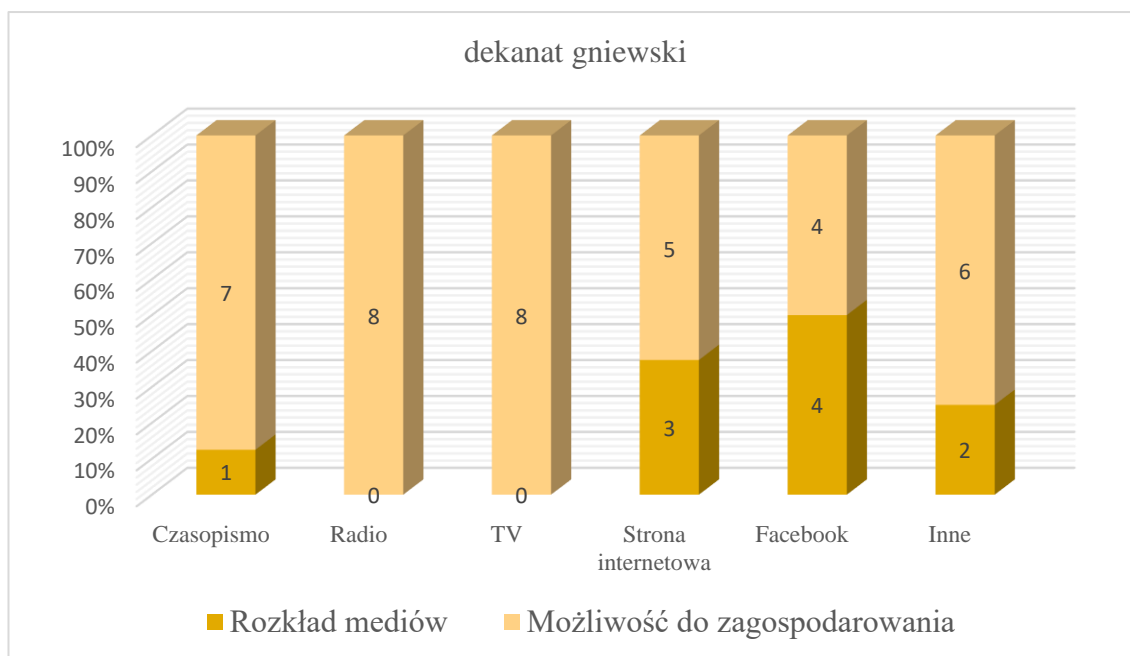
Parafia	Czasopismo	Radio	TV	Strona Internetowa	Facebook	Inne
Dzierżążno	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Gniew	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Królów Las	nie	nie	nie	nie	nie	nie
Lignowy	nie	nie	nie	nie	nie	nie
Opalenie	nie	nie	nie	nie	nie	nie
Piaseczno	nie	nie	nie	tak	tak	YouTube
Tymawa	nie	nie	nie	nie	nie	nie
Wielkie Walichnowy	tak	nie	nie	nie	tak	YouTube
Rozkład mediów	1	0	0	3	4	2

Źródło: badania własne autora

Parafia pw. Świętego Jakuba Apostoła w Dzierżążnie utworzyła stronę na Facebooku 17 marca 2020 roku i do 12 lutego 2022 roku 488 użytkowników ją obserwuje. Również na tej platformie społecznościowej publikuje parafia pw. Świętego Mikołaja w Gniewie. Stronę facebookową otwarto 20 lutego 2013 roku; ma 2143 obserwujących. Parafia pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny – sanktuarium Królowej Pomorza i Matki Jedności w Piasecznie ma Facebooka od 17 maja 2017 roku i zarejestrowano 2161 osób obserwujących. Na kanale YouTube relacje z sanktuarium publikowane są od 20 marca 2020 roku, odnotowano 384 subskrybentów i 47 813 wyświetleń. Podobnie parafia pw. Świętego Jana Chrzciciela w Wielkich Walichnowach udostępnia dane w obu mediach społecznościowych. Facebook parafialny istnieje od 23 marca 2020 roku (obserwuje go 378 użytkowników), natomiast kanał YouTube od 2 kwietnia 2020 roku, ma 199 subskrybentów i 21 585 wyświetleń.

Możliwość zagospodarowania mediów tradycyjnych oraz nowych mediów w odniesieniu do procentu ich wykorzystania obecnie w dekanacie gniewskim obrazuje wykres 9.

Wykres 9. Dekanat gniewski. Możliwość zagospodarowania mediów (w proc.)

Źródło: badania własne autora

3.2.10. Dekanat jeżewski

W dekanacie jeżewskim w ogóle nie stosuje się mediów tradycyjnych. Pięć z dziesięciu parafii wykorzystuje w pracy duszpasterskiej strony internetowe. Dodatkowo parafia w Jeżewie korzysta z zakładki na stronie gminnej, gdzie publikowane są ogłoszenia parafialne, intencje Mszy św. oraz historia parafii. Kolejne cztery prowadzą transmisje danych przez Facebooka. Natomiast parafia Laskowice wykorzystuje YouTube'a (por. tab. 10).

Tabela 10. Rozkład mediów w dekanacie jeżewskim

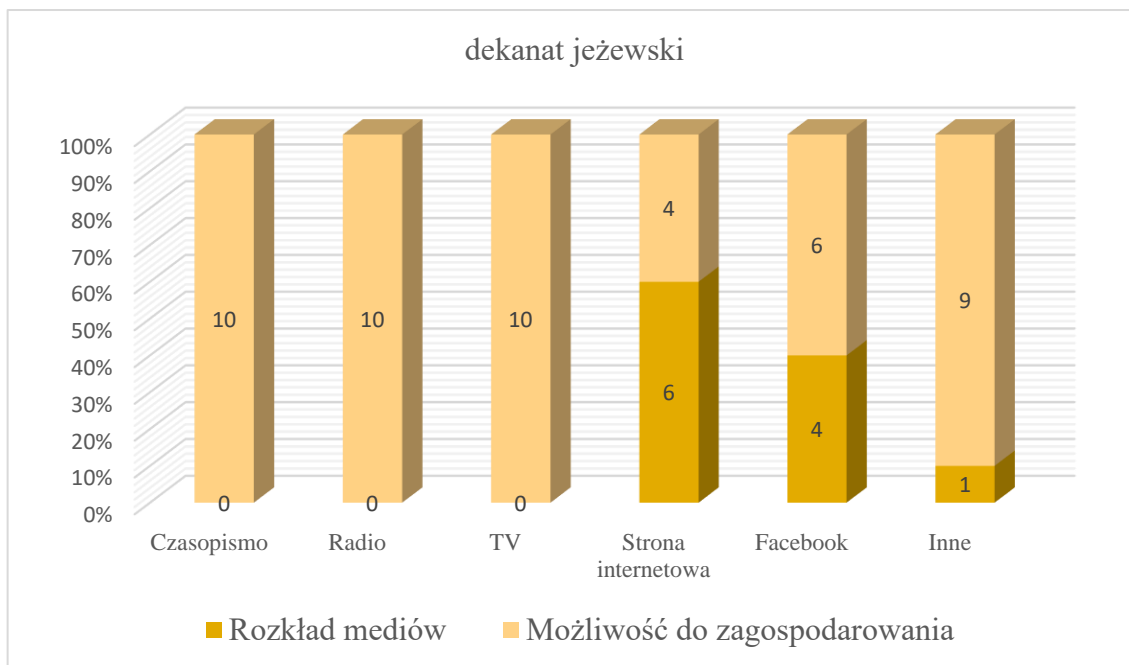
Parafia	Czasopismo	Radio	TV	Strona Internetowa	Facebook	Inne
Dólsk	nie	nie	nie	nie	tak	nie
Drzycim	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Gródek	nie	nie	nie	tak	nie	nie
Jeżewo	nie	nie	nie	tak	nie	nie
Laskowice	nie	nie	nie	tak	nie	YouTube
Lipinki	nie	nie	nie	nie	nie	nie
Lniano	nie	nie	nie	tak	nie	nie
Łążek	nie	nie	nie	nie	tak	nie
Osie	nie	nie	nie	tak	nie	nie
Sierosław	nie	nie	nie	nie	tak	nie
Rozkład mediów	0	0	0	6	4	1

Źródło: badania własne autora

Parafie w dekanacie jeżewskim mające strony na Facebooku na podstawie danych z 12 lutego 2022 roku to: parafia pw. Świętego Antoniego Padewskiego w Dólsku – utworzenie strony nastąpiło 19 marca 2020 roku i obserwuje ją 421 użytkowników; parafia pw. Matki Bożej Pocieszenia w Drzycimiu – stronę utworzono 16 marca 2020 roku, ma 1643 obserwujących; parafia pw. Matki Bożej Królowej Polski i Świętego Maksymiliana Kolbego w Łążku – ma stronę od 5 września 2019 roku obserwowaną obecnie przez 369 użytkowników; parafia pw. Świętych Apostołów Piotra i Pawła w Sierosławiu – na Facebooku od 14 marca 2020 roku, odnotowano 572 obserwujących. Parafia pw. Niepokalanego Serca Najświętszej Maryi Panny w Laskowicach Pomorskich od 31 marca 2020 roku przesyła dane przez YouTube'a, ma 376 subskrybentów i 7894 wyświetlenia.

Przestrzeń do wykorzystania mediów tradycyjnych i internetowych w pracy duszpasterskiej w odniesieniu do istniejących obecnie obrazuje wykres 10.

Wykres 10. Dekanat jeżewski. Możliwość zagospodarowania mediów (w proc.)

Źródło: badania własne autora

3.2.11. Dekanat kamiński

Media tradycyjne odnotowane w dekanacie kamińskim to czasopisma parafialne wydawane w Dąbrówce i Kamieniu Krajeńskim. Siedem z ośmiu parafii ma strony internetowe. W kamińskiej parafii korzysta się też z przekazu danych przez telewizję podobnie jak w dekanatach chojnickim i gniewińskim. Regionalna telewizja i portal internetowy, z którego pomocy korzysta parafia w Kamieniu, nosi nazwę „Kanał10”¹²⁷¹. W związku z obostrzeniami na czas pandemii Covid-19 parafie w Kęsowie, Obkasie i Wielkiej Kloni prowadziły transmisję danych przez YouTube’a, obecnie istnieje tylko kanał karmelitów bosych w Zamartem¹²⁷². W czterech parafiach korzysta się z Facebooka, choć proboszcz parafii Ogorzeleny zaznacza, że z racji słabego łącza internetowego niekiedy transmisja live nie jest możliwa (por. tab. 11).

¹²⁷¹ Por. <<https://kanal10.pl/wiadomosci/kamien-krajenski/3910/na-zywo-transmisja-z-kosciola-parafialnego-p-w-sw-ap-piotra-i-pawla-w-kamieniu-krajenskim-wideo>> [dostęp: 10.11.2021].

¹²⁷² Por. <https://www.youtube.com/channel/UC2Ellej5ZkxZ5GTqik_bYqA/featured> [dostęp: 12.02.2022].

Tabela 11. Rozkład mediów w dekanacie kamińskim

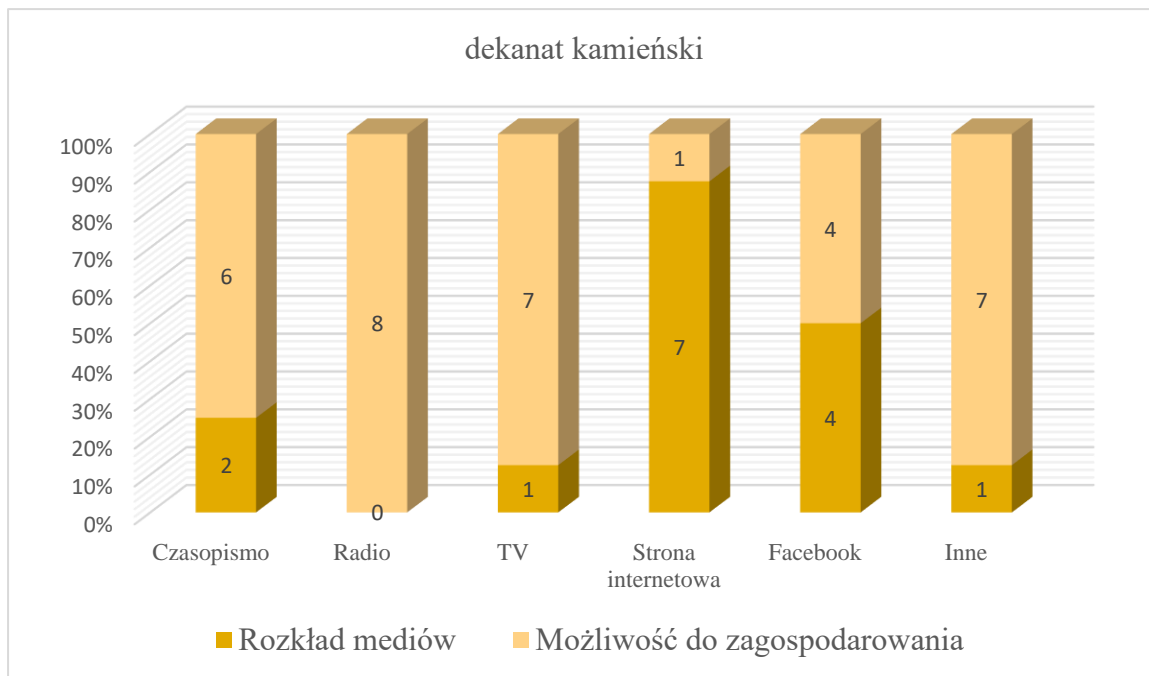
Parafia	Czasopismo	Radio	TV	Strona Internetowa	Facebook	Inne
Dąbrówka	tak	nie	nie	tak	nie	nie
Kamiień Krajeński	tak	nie	tak	tak	nie	nie
Kęsowo – Jeleńcz	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Obkas	nie	nie	nie	tak	nie	nie
Ogorzeliny	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Waldowo	nie	nie	nie	nie	tak	nie
Wielka Klonia	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Zamarte	nie	nie	nie	tak	nie	YouTube
Rozkład mediów	2	0	1	7	4	1

Źródło: badania własne autora

Z danych zebranych 12 lutego 2022 roku wynika, że w dekanacie kamińskim stronę na Facebooku mają cztery parafie. Od 20 sierpnia 2016 roku jest tam parafia pw. Chrystusa Króla w Kęsowie – Jeleńcu; ma 698 osób obserwujących. Parafia pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Ogorzelinach publikuje na platformie społecznościowej od 21 czerwca 2018 roku i ma 597 użytkowników obserwujących. Parafia pw. Świętego Mateusza Ewangelisty i Apostoła w Waldowie utworzyła stronę 3 października 2012 roku i zarejestrowano tam 752 osoby obserwujące. Parafialną stronę facebookową utworzoną 9 grudnia 2018 roku dla parafii pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Wielkiej Kloni obserwuje 535 użytkowników. Przekaz przez YouTube’a rozpoczęto 16 marca 2020 roku na oficjalnej stronie klasztoru Karmelitów Bosych pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny – sanktuarium Matki Bożej Szkaplerznej w Zamartem. Odnotowano 85 subskrybentów i 5501 wyświetleń.

Wykres 11 wskazuje procent działających mediów w dekanacie kamińskim w odniesieniu do możliwości ich wykorzystania przez parafie.

Wykres 11. Dekanat kamiński. Możliwość zagospodarowania mediów (w proc.)

Źródło: badania własne autora

3.2.12. Dekanat kartuski

Dekanat ten wypada dość imponująco na tle innych dekanatów pomimo braku transmisji telewizyjnych. Sześć z trzynastu parafii prowadzi czasopisma, wszystkie mają strony internetowe, aż dziesięć publikuje dane za pomocą Facebooka, a dodatkowo sześć poprzez YouTube'a (por. tab. 12). Ksiądz dziekan Piotr Krupiński zauważa, że kanał YouTube w dekanacie jest wykorzystywany jedynie w wypadku obostrzeń związanych z pandemią, aby udostępnić wiernym możliwość uczestnictwa w liturgii online. Ewenementem jest radio prowadzone przez parafię w Grzybnie, które obejmuje zasięgiem teren tej miejscowości. Ksiądz proboszcz Wojciech Klawikowski informuje, że powstało ono na skutek potrzeby kontaktu z wiernymi w czasie pandemii w 2019 roku. Obecnie także chorzy odwiedzani przez księży w czasie wizyt duszpasterskich potwierdzają, że jest to dla nich sposobność uczestnictwa w życiu parafii. Radio nie prowadzi audycji według określonej ramówki, a jedynie transmituje to, co przekazywane jest wiernym w ramach Mszy św. i nabożeństw.

Tabela 12. Rozkład mediów w dekanacie kartuskim

Parafia	Czasopismo	Radio	TV	Strona Internetowa	Facebook	Inne
Borowo	nie	nie	nie	tak	nie	YouTube
Chmielno	tak	nie	nie	tak	tak	nie
Goręczyno	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Grzybno	tak	tak	nie	tak	tak	YouTube
Hopowo	tak	nie	nie	tak	nie	nie
Kartuzy Kolegiata	tak	nie	nie	tak	tak	YouTube
Kartuzy św. Kazimierza	nie	nie	nie	tak	tak	YouTube
Kartuzy św. Wojciecha	nie	nie	nie	tak	tak	YouTube
Kielpino	tak	nie	nie	tak	tak	nie
Prokowo	nie	nie	nie	tak	nie	nie
Przodkowo	tak	nie	nie	tak	tak	YouTube
Sianowo	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Somonino	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Rozkład mediów	6	1	0	13	10	6

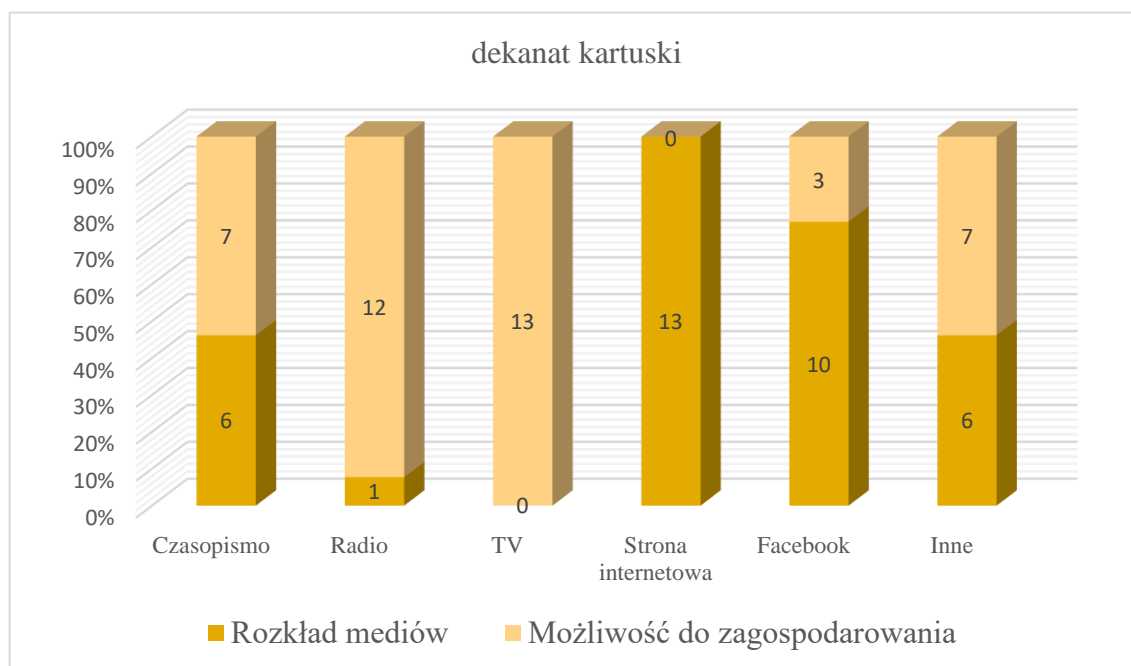
Źródło: badania własne autora

Większość parafii w dekanacie kartuskim wykorzystuje media społecznościowe w pracy duszpasterskiej (dane do 14 lutego 2022 roku). Parafia pw. Chrystusa Króla Wszechświata w Borowie od 18 grudnia 2021 roku nadaje na żywo na kanale YouTube, ma 173 subskrybentów i 6661 wyświetleń. Parafia pw. Świętych Apostołów Piotra i Pawła w Chmielnie publikuje posty na Facebooku od 28 marca 2020 roku; odnotowano 1000 obserwujących. Parafia pw. Trójcy Świętej i Wszystkich Świętych w Goręczynie utworzyła stronę na tej samej platformie społecznościowej 23 września 2016 roku; obserwuje ją 853 użytkowników. Parafia pw. Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny w Grzybnie prowadzi stronę facebookową od 13 maja 2012 roku dla 1671 osób obserwujących. Od 23 grudnia 2021 roku nadaje też na żywo nabożeństwa na kanale YouTube, odnotowując 28 subskrybentów oraz 1351 wyświetleń. Kolegiata pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Kartuzach stronę na Facebooku ma od 25 marca 2020 roku; obserwuje ją 1030 użytkowników. Na YouTube kanał parafialny istnieje od 6 kwietnia 2020 roku z 328 subskrybentami oraz liczbą 6547 wyświetleń. W kartuskiej parafii pw. Świętego Kazimierza Facebook powstał 3 kwietnia 2015 roku i obserwuje go 2122 osób, natomiast publikację na YouTube rozpoczęto 3 kwietnia 2020 roku. Obecnie kanał subskrybuje 748 osób i odnotowano 24 198 wyświetleń. Wspólnota parafii pw. Świętego Wojciecha w Kartuzach udziela się na Facebooku od 22 listopada

2019 i ma 1000 obserwujących. Na kanale YouTube prowadzi też przekaz danych od 15 marca 2020 roku, 537 osób zasubskrybowało kanał i odnotowano 67 017 wyświetleń. Parafia pw. Świętego Michała Archanioła w Kiełpinie jest aktywna na Facebooku od 15 stycznia 2015 roku i obserwuje ją 2664 użytkowników. Parafia pw. Świętego Andrzeja Apostoła w Przodkowie korzysta z obu mediów społecznościowych: strona facebookowa istnieje od 15 maja 2011 roku i ma 2256 użytkowników obserwujących, natomiast YouTube parafialny powstał 31 marca 2020 roku i zanotowano 703 subskrybentów oraz 729 wyświetleń. Sanktuarium Matki Bożej Sianowskiej – Królowej Kaszub publikuje na Facebooku od 1 kwietnia 2014 roku i ma 5470 obserwujących. Parafia pw. Przemienienia Pańskiego i Najświętszej Maryi Panny Królowej Polski w Somoninie stronę w tym medium społecznościowym utworzyła 29 marca 2020 roku; obserwuje ją 923 użytkowników.

Zaangażowanie w pracy ewangelizacyjnej mediów tradycyjnych oraz internetowych w odniesieniu do możliwości ich wykorzystania w parafiach dekanatu kartuskiego przedstawia wykres 12.

Wykres 12. Dekanat kartuski. Możliwość zagospodarowania mediów (w proc.)

Źródło: badania własne autora

3.2.13. Dekanat koronowski

W dekanacie koronowskim, który złożony jest z dziewięciu parafii, podobnie jak w dekanacie jeżewskim nie korzysta się z mediów tradycyjnych. Jedynie parafie w Serocku i Wudzynie nie prowadzą strony internetowej. Sześć parafii ma stronę na Facebooku i dwie z nich dodatkowo transmitują liturgię przez kanał YouTube (por. tab. 13).

Tabela 13. Rozkład mediów w dekanacie koronowskim

Parafia	Czasopismo	Radio	TV	Strona Internetowa	Facebook	Inne
Byszewo	nie	nie	nie	tak	nie	nie
Koronowo	nie	nie	nie	tak	tak	YouTube
Łąsko Wielkie	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Mąkowsko	nie	nie	nie	tak	tak	YouTube
Niewieścín	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Pruszcz Pomorski	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Serock	nie	nie	nie	nie	nie	nie
Sośno	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Wudzyn	nie	nie	nie	nie	nie	nie
Rozkład mediów	0	0	0	7	6	2

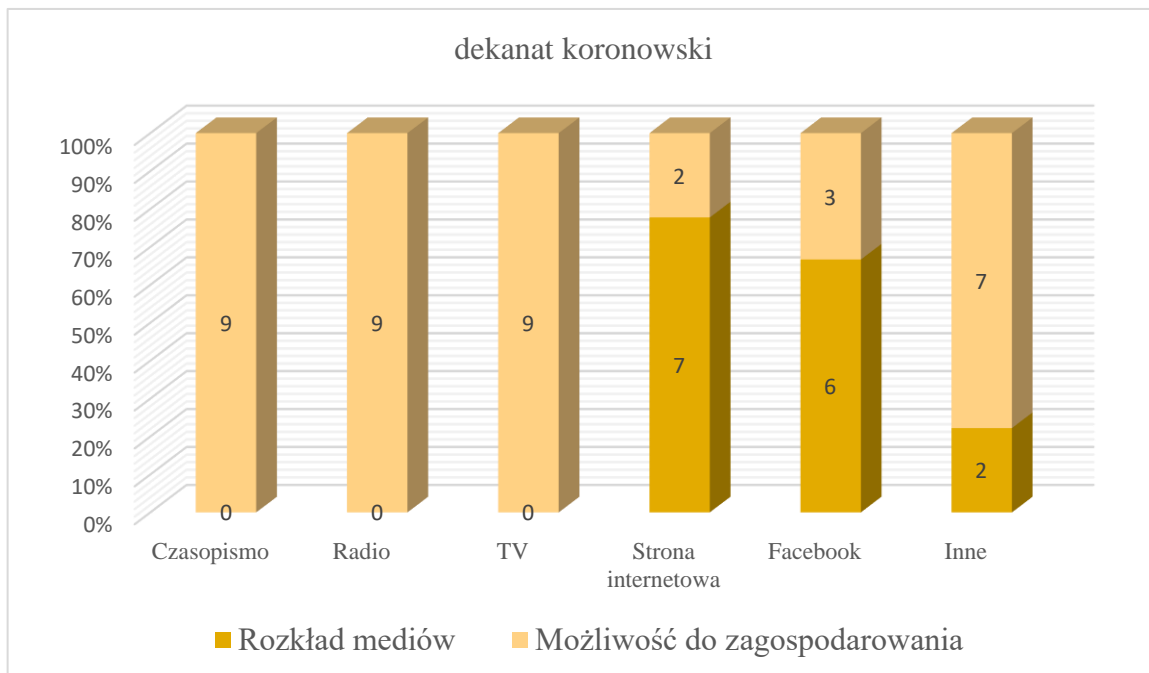
Źródło: badania własne autora

Aktywność parafii w dekanacie koronowskim w mediach społecznościowych, według danych z 14 lutego 2022 roku, przebiega w oparciu o Facebooka i YouTube'a. Parafia pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Koronowie ma stronę facebookową od 3 września 2020 roku i odnotowano 2055 obserwujących. Od 6 kwietnia 2020 roku przesyła też dane na żywo na YouTube przez kanał Akomp Internet Światłowodowy, gdzie zarejestrowano 629 subskrybentów oraz 6034 wyświetlenia. Parafia pw. Świętej Anny w Łąsku Wielkim publikuje na Facebooku od 24 października 2021 roku; obserwuje ją 75 użytkowników. Parafia pw. Świętego Wawrzyńca w Mąkowsku stronę w tym samym medium społecznościowym prowadzi od 27 marca 2020 roku i ma 711 osób obserwujących; od 18 listopada 2009 roku korzysta również z YouTube'a, gdzie odnotowano 240 subskrybentów oraz 32 238 wyświetleń. Parafia pw. Świętego Jakuba Apostoła w Niewieścín na prowadzonej od 5 lutego 2017 roku platformie facebookowej ma 554 użytkowników obserwujących. W tym samym medium publikują parafie: pw. Trójcy Świętej w Pruszczu (od 1 kwietnia 2020 roku – 579 osób

obserwujących) oraz pw. Niepokalanego Serca Maryi w Sośnie (411 użytkowników obserwuje profil utworzony 3 kwietnia 2020 roku).

Możliwość zagospodarowania mediów w odniesieniu do wykorzystanych aktywności informacyjnych w dekanacie koronowskim obrazuje wykres 13.

Wykres 13. Dekanat koronowski. Możliwość zagospodarowania mediów (w proc.)

Źródło: badania własne autora

3.2.14. Dekanat kościerski

W dekanacie kościerskim, podobnie jak w dekanatach borzyszkowskim, chojnickim i kartuskim, każda parafia prowadzi stronę internetową. W sześciu parafiach ukazuje się czasopismo. Osiem parafii publikuje na Facebooku. Wielki Klincz dodatkowo prowadzi transmisję danych za pomocą YouTube'a (por. tab. 14). Parafie dekanatu kościerskiego wspomagając się w realizacji misji ewangelizacyjnej mediami społecznościowymi, w większości wybrały Facebooka według danych na 14 lutego 2022 roku. Parafia pw. Świętej Trójcy w Kościerzynie korzysta z platformy od 19 września 2020 roku i ma 2418 obserwujących. Podobnie kościerska parafia pw. Jezusa Chrystusa Króla Wszechświata – 1323 użytkowników obserwuje stronę utworzoną 25 marca 2020 roku.

Tabela 14. Rozkład mediów w dekanacie kościerskim

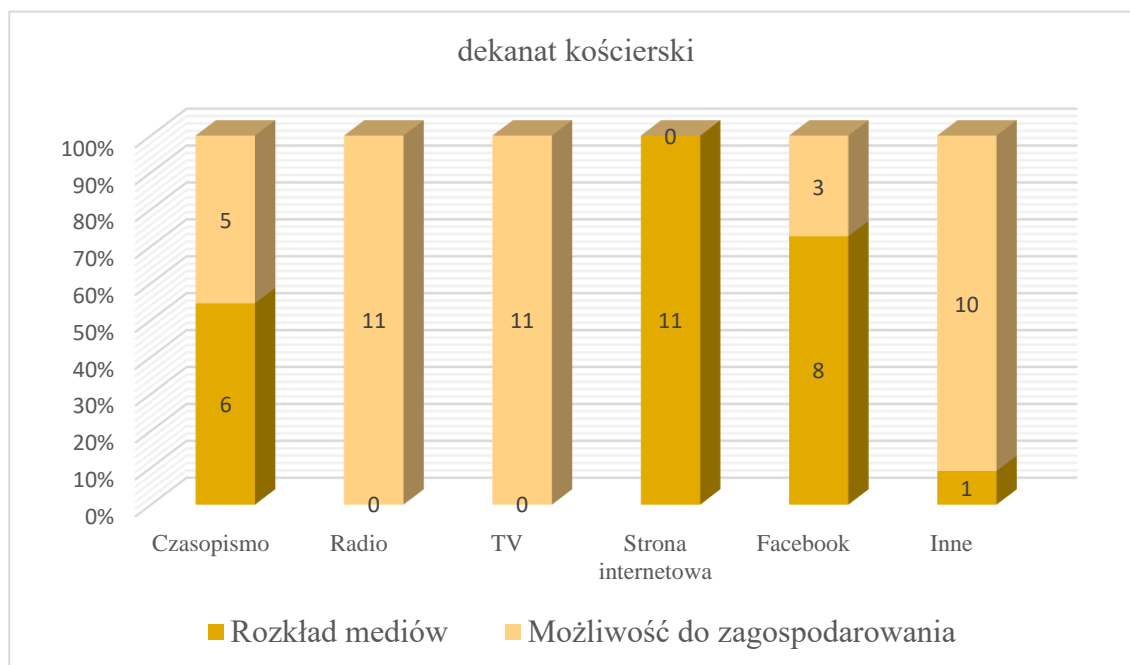
Parafia	Czasopismo	Radio	TV	Strona Internetowa	Facebook	Inne
Grabowo	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Kościierzyna ChK	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Kościierzyna Trójcy Świętej	tak	nie	nie	tak	tak	nie
Kościierzyna Zmartwychwstania Pańskiego	tak	nie	nie	tak	tak	nie
Lipusz	tak	nie	nie	tak	tak	nie
Lubiana	tak	nie	nie	tak	tak	nie
Niedamowo	tak	nie	nie	tak	nie	nie
Nowa Karczma	nie	nie	nie	tak	nie	nie
Rekownica	nie	nie	nie	tak	nie	nie
Wąglkowice	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Wielki Klincz	tak	nie	nie	tak	tak	YouTube
Rozkład mediów	6	0	0	11	8	1

Źródło: badania własne autora

Parafia pw. Zmartwychwstania Pańskiego z tego samego miasta ma stronę facebookową od 6 maja 2014 roku; obserwuje ją 1727 osób. Parafia pw. Świętego Michała Archaniola w Lipuszu publikuje na Facebooku od 17 marca 2020 roku i odnotowano 3291 obserwujących. Parafia pw. Świętego Mikołaja w Niedamowie na tej samej platformie społecznościowej działa od 3 kwietnia 2020 roku; obserwuje ją 668 użytkowników. W Rekownicy parafia pw. Świętego Michała Archaniola ma 265 osób obserwujących; strona powstała 9 marca 2020 roku. Parafia pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Wąglkowicach ma profil od 25 marca 2020 roku i obserwuje ją 566 użytkowników. Parafia pw. Świętej Rodziny w Wielkim Klinczu, która założyła Facebooka 27 listopada 2021 roku (340 osób obserwujących), miała już wcześniej, bo od 3 kwietnia 2020 roku, oficjalny kanał na YouTube, gdzie do tej pory zarejestrowano 447 subskrybentów oraz 17 426 wyświetleń.

Proporcje między wykorzystaną możliwością użycia mediów w pracy duszpasterskiej parafii dekanatu kościerskiego a przestrzenią informacyjną do zagospodarowania przedstawia wykres 14.

Wykres 14. Dekanat kościerski. Możliwość zagospodarowania mediów (w proc.)

Źródło: badania własne autora

3.2.15. Dekanat lęborski

W dekanacie lęborskim czasopismo prowadzi parafia Rozłazino, wszystkie jedenaście mają strony internetowe. Na Facebooku publikuje sześć parafii, dodatkowo dwie na YouTube (por. tab. 15).

Analiza aktywności parafii dekanatu lęborskiego w mediach społecznościowych do 15 lutego 2022 roku wskazuje na wykorzystanie w pracy duszpasterskiej głównie możliwości Facebooka. W parafii pw. Matki Bożej Częstochowskiej w Leśnicach stronę na platformie społecznościowej utworzono 31 marca 2020 roku i obserwuje ją 476 użytkowników. W parafii pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Lęborku strona powstała 8 grudnia 2018 roku i obserwuje ją 310 osób. Dodatkowo parafia ma kanał na YouTube od 15 października 2014 roku. Subskrypcji nie odnotowano, jednak transmituje się tam regularnie Msze św. i nabożeństwa, co skutkuje dużą liczbą wyświetleń (57 777).

Tabela 15. Rozkład mediów w dekanacie lęborskim

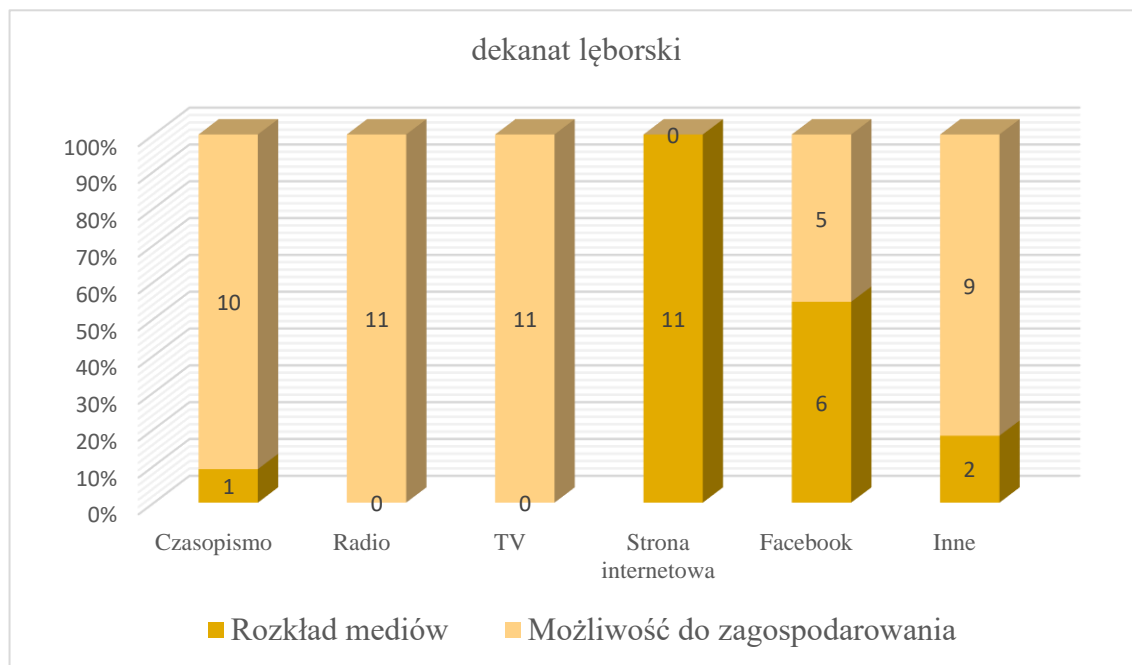
Parafia	Czasopismo	Radio	TV	Strona Internetowa	Facebook	Inne
Leśnice	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Lębork ChKW	nie	nie	nie	tak	nie	nie
Lębork Miłosierdzia Bożego	nie	nie	nie	tak	nie	nie
Lębork NSPJ	nie	nie	nie	tak	tak	YouTube
Lębork – NMPKP	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Lębork św. Jakuba Apostoła	nie	nie	nie	tak	tak	YouTube
Lębork św. Maksymiliana M. Kolbego	nie	nie	nie	tak	nie	nie
Lębork św. Jadwigi Śląskiej	nie	nie	nie	tak	nie	nie
Mosty	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Nowa Wieś Lęborska	nie	nie	nie	tak	nie	nie
Rozłazino	tak	nie	nie	tak	tak	nie
Rozkład mediów	1	0	0	11	6	2

Źródło: badania własne autora

Kolejna lęborska parafia pw. Matki Bożej Królowej Polski ma dostęp do Facebooka od 30 września 2018 roku; 786 użytkowników obserwuje stronę. Lęborscy franciszkanie, opiekunowie parafii pw. Świętego Jakuba Apostoła, utworzyli stronę facebookową już 9 sierpnia 2012 roku; obecnie zanotowano 2417 obserwujących. Parafia ma też kanał na YouTube, zainicjowany 10 grudnia 2013 roku, i 403 subskrybentów. Obecnie nie przesyła się danych za pomocą tego narzędzia, ale YouTube pozostaje aktywny, a od dnia utworzenia licznik zarejestrował 23 514 wyświetleń. W Mostach w parafii pw. Świętego Brata Alberta Chmielowskiego wykorzystywana jest strona na Facebooku, która istnieje od 8 listopada 2021 roku i jest obserwowana przez 34 użytkowników. Parafia pw. Świętego Wojciecha w Rozłazinie ma również profil facebookowy, który powstał 8 września 2017 roku i obserwuje go 1055 użytkowników.

Rozkład zagospodarowania mediów tradycyjnych oraz „nowych mediów” w dekanacie w odniesieniu do możliwości ich wykorzystania obrazuje wykres 15.

Wykres 15. Dekanat lęborski. Możliwość zagospodarowania mediów (w proc.)

Źródło: badania własne autora

3.2.16. Dekanat lubiewski

W dekanacie lubiewskim, który składa się z ośmiu parafii, czasopismo prowadzi jedynie parafia Bysław. Wszystkie parafie mają stronę internetową. Natomiast informacje przez Facebooka publikuje parafia w Polskich Łąkach (por. tab. 16).

Tabela 16. Rozkład mediów w dekanacie lubiewskim

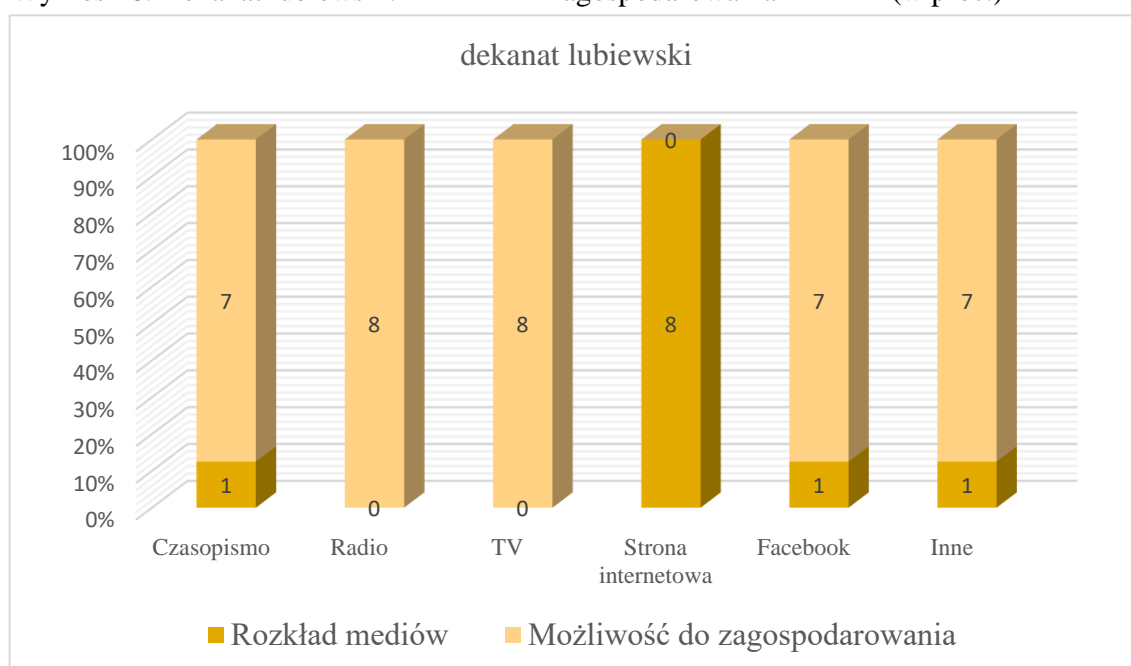
Parafia	Czasopismo	Radio	TV	Strona Internetowa	Facebook	Inne
Bukowiec	nie	nie	nie	tak	nie	nie
Bysław	tak	nie	nie	tak	nie	YouTube
Iwiec	nie	nie	nie	tak	nie	nie
Lubiewo	nie	nie	nie	tak	nie	nie
Polskie Łąki	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Rykowisko	nie	nie	nie	tak	nie	nie
Sucha	nie	nie	nie	tak	nie	nie
Świekatowo	nie	nie	nie	tak	nie	nie
Rozkład mediów	1	0	0	8	1	1

Źródło: badania własne autora

Parafie dekanatu lubiewskiego w nieznacznym stopniu korzystają z możliwości mediów społecznościowych w pracy duszpasterskiej i ewangelizacyjnej. Parafia pw. Przemienienia Pańskiego w Bysławiu ma kanał na YouTubie założony 28 marca 2020 roku, zarejestrowano 399 subskrybentów i 8238 wyświetleń. Stronę na Facebooku prowadzi parafia pw. Świętego Bartłomieja w Polskich Łąkach; założona została 18 czerwca 2017 i 1032 osoby ją obserwują (dane do 15 lutego 2022 roku).

Możliwość zagospodarowania mediów w dekanacie lubiewskim w odniesieniu do wykorzystanych obrazuje wykres 16.

Wykres 16. Dekanat lubiewski. Możliwość zagospodarowania mediów (w proc.)

Źródło: badania własne autora

3.2.17. Dekanat łebski

W dekanacie łebskim radio streamowe prowadzone przez parafię pw. św. Jakuba Apostoła w Łebie – do słuchania także w czasie prowadzonych liturgii – ma nawet swoją nazwę: „Santiago”¹²⁷³. Wspomniana parafia prowadzi też transmisję przez YouTube’a oraz podobnie jak parafia pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Łebie redaguje czasopismo. Z dziewięciu parafii jedynie w Sarbsku nie prowadzi się strony internetowej. Z Facebooka korzysta sześć parafii (por. tab. 17).

¹²⁷³ Por. <<http://4stream.pl:18350/listen.pls>> [dostęp: 12.11.2021].

Tabela 17. Rozkład mediów w dekanacie łebskim

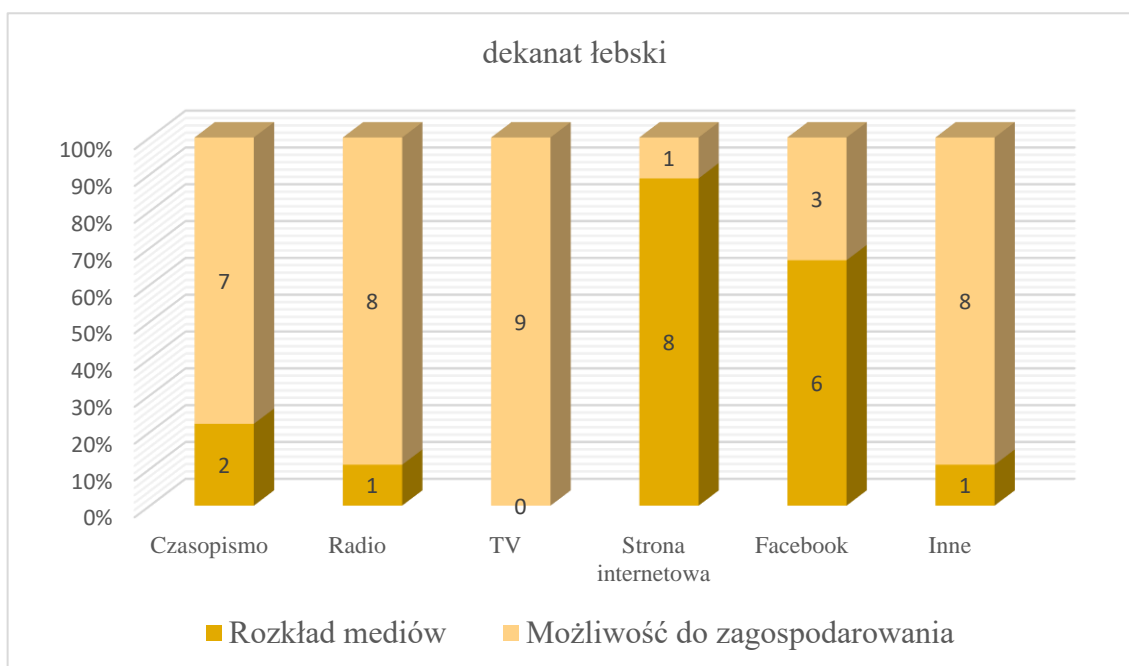
Parafia	Czasopismo	Radio	TV	Strona Internetowa	Facebook	Inne
Bialogarda	nie	nie	nie	tak	nie	nie
Cecenowo	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Charbrowo	nie	nie	nie	tak	nie	nie
Garczegorze	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Łeba św. Jakuba Apostoła	tak	tak	nie	tak	tak	YouTube
Łeba Wniebowzięcia NMP	tak	nie	nie	tak	tak	nie
Łebień	nie	nie	nie	tak	nie	nie
Sarbsk	nie	nie	nie	nie	tak	nie
Sasino	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Rozkład mediów	2	1	0	8	6	1

Źródło: badania własne autora

Podobnie jak większość parafii w diecezji parafie dekanatu łebskiego przejawiają swoją aktywność w mediach społecznościowych w znacznym stopniu na Facebooku (według danych z 17 lutego 2022 roku). Strona publiczna parafii pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Cecenowie powstała na tym nośniku 27 grudnia 2019 roku i ma 946 obserwatorów. Parafia pw. Świętej Marii Magdaleny w Garczegorzu istnieje na Facebooku od 2 kwietnia 2020 roku i obserwuje ją 403 użytkowników. Parafia pw. Świętego Jakuba Apostoła w Łebie utworzyła stronę facebookową 13 sierpnia 2013 roku; 1141 osób ją obserwuje. Ma też kanał na YouTube od 13 grudnia 2011 roku, 307 subskrybentów i 123 wyświetlenia. Misjonarze oblaci Maryi Niepokalanej w Łebie prowadzą na Facebooku profil parafii pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny od 18 lipca 2020 roku; obserwuje go 459 użytkowników. Parafia pw. Świętej Anny w Sarbsku publikuje w medium społecznościowym od 14 kwietnia 2017 roku. Odnotowano 543 obserwujących.

Liczbę zagospodarowanych mediów w dekanacie łebskim w odniesieniu do możliwości ich wykorzystania przedstawia wykres 17.

Wykres 17. Dekanat łebski. Możliwość zagospodarowania mediów (w proc.)

Źródło: badania własne autora

3.2.18. Dekanat łupawski

W dekanacie łupawskim parafia w Nożynie prowadzi telewizję internetową. Parafia w Mikorowie jako jedyna nie ma strony internetowej, nie korzysta też z pomocy Facebooka, podobnie jak parafie w Rokitach i Dębnicy Kaszubskiej; ta ostatnia natomiast prowadzi transmisje przez YouTube'a (por. tab. 18).

Tabela 18. Rozkład mediów w dekanacie łupawskim

Parafia	Czasopismo	Radio	TV	Strona Internetowa	Facebook	Inne
Budowo	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Cewice	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Czarna Dąbrówka	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Dębica Kaszubska	nie	nie	nie	tak	nie	YouTube
Dobieszewo	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Łupawa	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Mikorowo	nie	nie	nie	nie	nie	nie
Nożyno	nie	nie	tak (internetowa)	tak	tak	nie
Rokity	nie	nie	nie	tak	nie	nie
Rozkład mediów	0	0	1	8	6	1

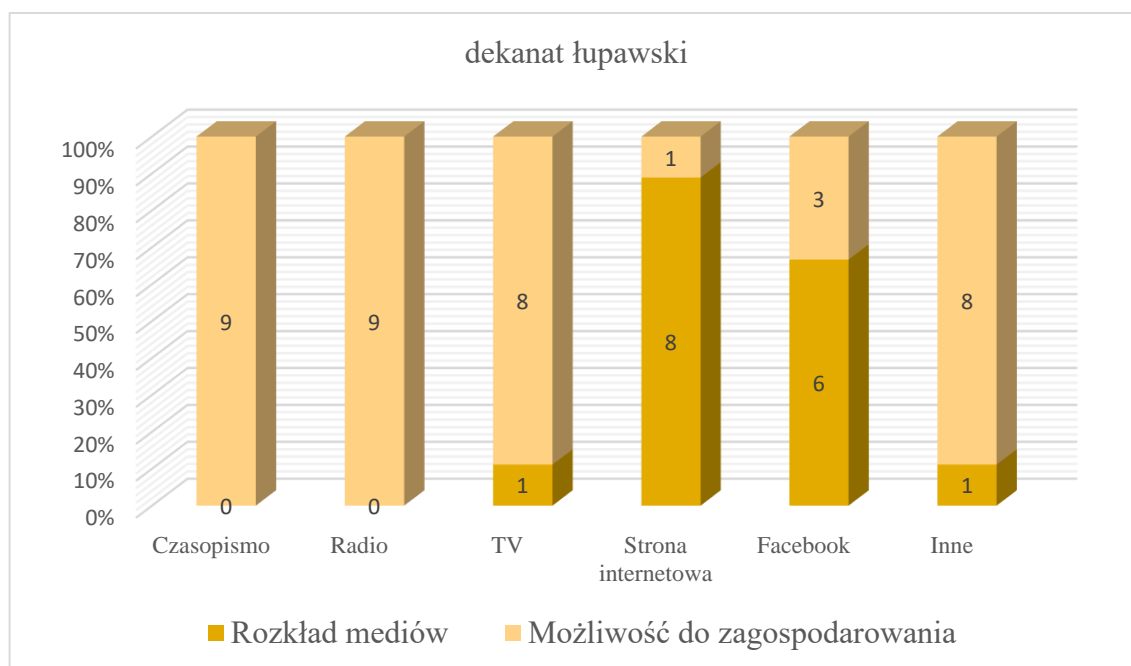
Źródło: badania własne autora

Parafie dekanatu łupawskiego wspomagają się w pracy duszpasterskiej publikowaniem na stronach społecznościowych Facebooka i YouTube'a (według danych na 17 lutego 2022 roku). Parafia pw. Najświętszej Maryi Panny w Budowie ma tam profil od 2 października 2019 roku; obserwuje go 1684 użytkowników. Parafia pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Cewicach utworzyła stronę 20 marca 2020 roku i odnotowano 965 obserwujących. Parafia pw. Świętego Stanisława Kostki w Czarnej Dąbrówce korzysta z Facebooka od 28 czerwca 2018 roku; profil obserwuje 865 użytkowników. Parafia w Dobieszewie pw. Świętego Stanisława Biskupa i Męczennika publikuje w medium od 24 marca 2020 roku i ma 978 osób obserwujących. Facebook łupawskiej parafii pw. Matki Bożej Częstochowskiej jest aktywny od 2 maja 2012 roku i obserwuje go 1238 użytkowników.

17 października 2017 roku facebookową stronę utworzono dla parafii pw. Świętego Antoniego Padewskiego w Nożynie i odnotowano 1118 obserwujących. Natomiast 25 marca 2020 roku parafia pw. Świętego Jana Chrzciciela w Dębnicy Kaszubskiej dołączyła do YouTube'a. Obecnie zarejestrowano 230 subskrybentów oraz 500 wyświetleń.

Wykres 18 przedstawia relację procentową zachodzącą między liczbą mediów wykorzystywanych w procesie ewangelizacji w parafiach dekanatu łupawskiego a przestrzenią pozostającą do zagospodarowania przez media.

Wykres 18. Dekanat łupawski. Możliwość zagospodarowania mediów (w proc.)

Źródło: badania własne autora

3.2.19. Dekanat nowski

Z trzynastu parafii w dekanacie nowskim jedynie parafia Nowe nad Wisłą wydaje czasopismo. Ma również stronę internetową podobnie jak parafie w Bzowie, Smętowie Granicznym, Kamionce i Górnej Grupie. Z Facebooka korzysta siedem parafii, natomiast transmisję na YouTubie przesyła parafia ze Smętowa Granicznego (por. tab. 19).

Tabela 19. Rozkład mediów w dekanacie nowskim

Parafia	Czasopismo	Radio	TV	Strona Internetowa	Facebook	Inne
Bzowo	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Górna Grupa	nie	nie	nie	tak	nie	nie
Grupa	nie	nie	nie	nie	tak	nie
Kamionka	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Lalkowy	nie	nie	nie	nie	tak	nie
Mątawy	nie	nie	nie	nie	tak	nie
Nowe n. Wisłą	tak	nie	nie	tak	tak	nie
Pieniążkowo	nie	nie	nie	nie	tak	nie
Płochocin	nie	nie	nie	nie	nie	nie
Smętowo Graniczne	nie	nie	nie	tak	nie	YouTube
Warlubie	nie	nie	nie	nie	nie	nie
Wielki Komorsk	nie	nie	nie	nie	nie	nie
Wielki Lubień	nie	nie	nie	nie	nie	nie
Rozkład mediów	1	0	0	5	7	1

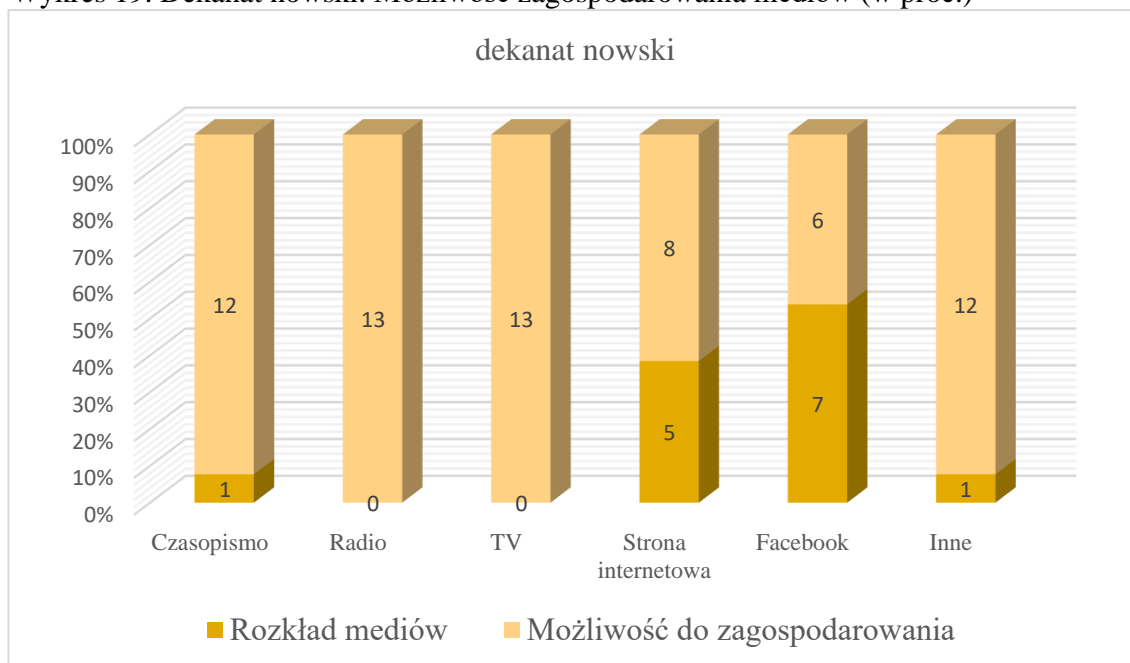
Źródło: badania własne autora

Pośród parafii dekanatu nowskiego jedynie parafia pw. Ciała i Krwi Pańskiej w Smętowie Granicznym prowadziła transmisję live na YouTubie założonym 16 marca 2014 roku i zasubskrybowanym przez 476 osób. Do 17 lutego 2022 roku zarejestrowano 36 224 wyświetlenia. Pozostałe korzystają w pracy duszpasterskiej z Facebooka podobnie jak zdecydowana większość wspólnot diecezji pelplińskiej. Parafia pw. Świętej Małgorzaty i Podwyższenia Krzyża Świętego w Bzowie utworzyła profil 23 sierpnia 2018 roku; obserwuje go 581 użytkowników. Parafia wojskowa pw. Miłosierdzia Bożego w Grupie jest aktywna na portalu od 30 listopada 2018 roku; 703 osoby obserwują stronę. Parafia pw. Świętego Andrzeja Boboli w Kamionce jest na Facebooku od 2 listopada 2019 roku (533 obserwujących). Parafia pw. Świętej Barbary w Lalkowach odnotowała 599 użytkowników obserwujących od 3 listopada 2017 roku. Parafia pw. Najświętszej Maryi Panny Królowej Polski w Mątawach publikuje na Facebooku od 29 października

2018 roku i 517 zainteresowanych to obserwuje. Strona parafii pw. Świętego Mateusza Apostoła i Ewangelisty w Nowem powstała 20 marca 2020 roku; obserwuje ją 1372 użytkowników. Pieniążkowska parafia pw. Świętego Jana Chrzciciela jest aktywna na portalu społecznościowym od 21 listopada 2020 roku i obserwuje ją 459 osób.

Zależność, która zachodzi między liczbą wykorzystanych w dekanacie mediów a możliwością ich wykorzystania w proporcjach procentowych, przedstawia wykres 19.

Wykres 19. Dekanat nowski. Możliwość zagospodarowania mediów (w proc.)

Źródło: badania własne autora

3.2.20. Dekanat pelpliński

Pomimo że w Pelplinie istnieje Radio Głos, jest wydawany dwutygodnik „Pielgrzym”, kuria oraz Wyższe Seminarium Duchowne publikują pisma o charakterze diecezjalnym i działa Wydawnictwo „Bernardinum”, dekanat pelpliński korzysta również z mediów internetowych.

Siedem parafii, czyli wszystkie w dekanacie, prowadzą strony internetowe. Parafia katedralna transmituje poprzez kanał YouTube. Parafie w Wielkim Garcu i Rajkowach nie korzystają z żadnych mediów społecznościowych (por. tab. 20).

Część parafii wydaje pisma okazjonalne – gazetkę kolędową bądź informator noworoczny (np. Rajkowy). Wykorzystanie Facebooka na potrzeby pracy duszpasterskiej w dekanacie pelplińskim do 17 lutego 2022 roku odnotowano w pięciu parafiach. Parafia pw. Świętego Wojciecha w Bobowie ma profil od 18 października 2018 roku i obserwuje

go 1014 osób. Parafia pw. Świętego Wawrzyńca w Jabłowie prowadzi stronę facebookową od 7 kwietnia 2012 roku (1141 obserwujących). Parafia pw. Świętej Katarzyny w Klonówce zarejestrowała 1722 użytkowników obserwujących od 28 lutego 2019 roku. 4 marca 2012 roku powstała na Facebooku strona parafii pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Nowej Cerkwi obserwowana przez 1230 osób. Parafia katedralna pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny jest aktywna na platformie od 22 marca 2013 roku; obserwuje ją 4195 użytkowników. Dodatkowo parafia ma kanał na YouTube od 14 marca 2020 roku. Odnotowano 415 subskrybentów i 477 wyświetleń.

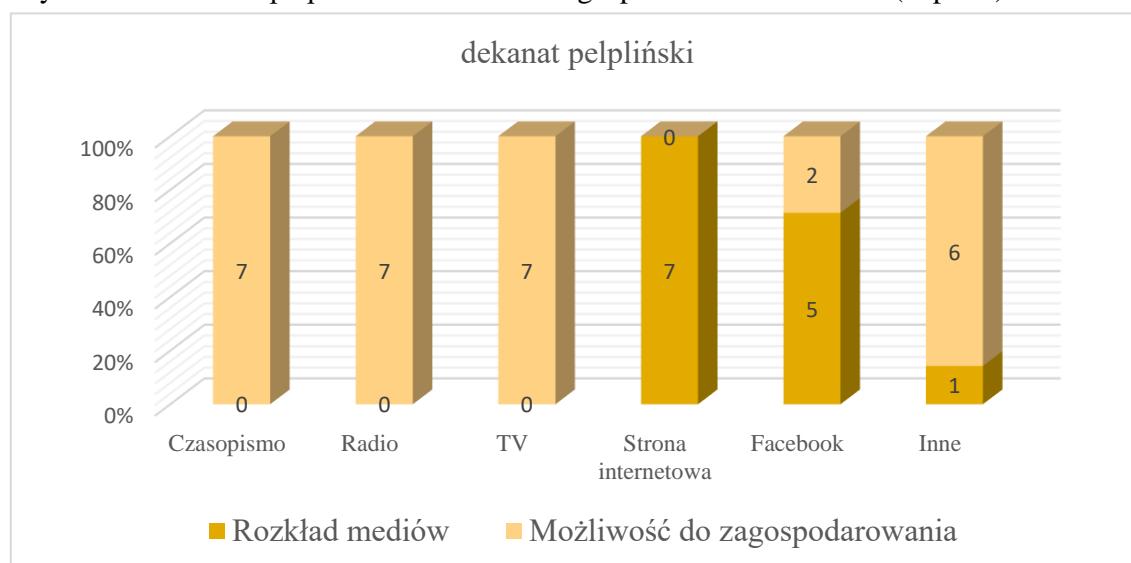
Tabela 20. Rozkład mediów w dekanacie pelplińskim

Parafia	Czasopismo	Radio	TV	Strona Internetowa	Facebook	Inne
Bobowo	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Jabłowo	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Klonówka	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Nowa Cerkiew	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Pelplin	nie	nie	nie	tak	tak	YouTube
Rajkowy	nie	nie	nie	tak	nie	nie
Wielki Garc	nie	nie	nie	tak	nie	nie
Rozkład mediów	0	0	0	7	5	1

Źródło: badania własne autora

Relację między liczbą zagospodarowanych mediów na potrzeby ewangelizacji w dekanacie pelplińskim a możliwością ich zaangażowania w pracy duszpasterskiej przedstawia wykres 20.

Wykres 20. Dekanat pelpliński. Możliwość zagospodarowania mediów (w proc.)

Źródło: badania własne autora

3.2.21. Dekanat rytelski

W dekanacie rytelskim cztery parafie z dziewięciu prowadzą gazetki parafialne. Jedynie parafia w Silnie nie ma strony internetowej. Trzy parafie: w Krojantach, Raciążu i Silnie nie korzystają z Facebooka (por. tab. 21).

Tabela 21. Rozkład mediów w dekanacie rytelskim

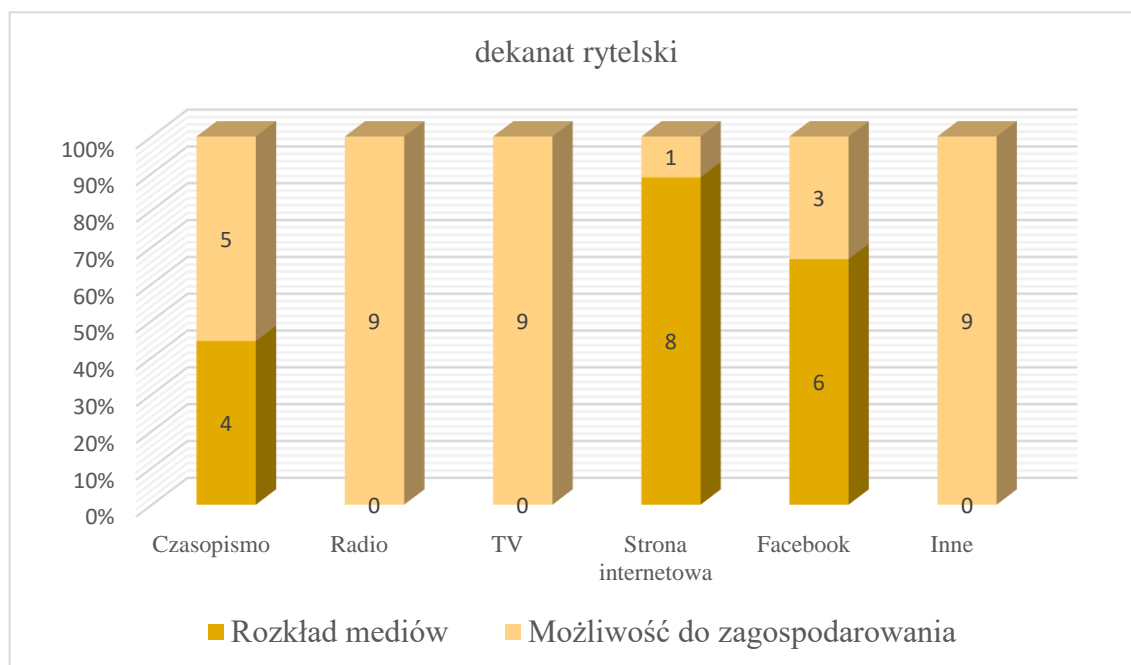
Parafia	Czasopismo	Radio	TV	Strona Internetowa	Facebook	Inne
Krojanty	tak	nie	nie	tak	nie	nie
Lichnowy	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Nowa Cerkiew	tak	nie	nie	tak	tak	nie
Ostrowite	tak	nie	nie	tak	tak	nie
Pawłowo	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Raciąż	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Rytel	nie	nie	nie	tak	nie	nie
Silno	nie	nie	nie	nie	nie	nie
Żalno	tak	nie	nie	tak	tak	nie
Rozkład mediów	4	0	0	8	6	0

Źródło: badania własne autora

Wykorzystanie mediów społecznościowych w parafiach dekanatu rytelskiego sprowadza się do aktywności na platformie facebookowej (dane do 17 lutego 2022 roku). Parafia pw. Świętej Jadwigi Śląskiej w Lichnowach publikuje od 26 maja 2011 roku i ma 398 obserwujących. Parafia pw. Świętej Marii Magdaleny w Nowej Cerkwi koło Chojnic korzysta z platformy od 2 kwietnia 2020 roku; 1354 użytkowników obserwuje profil. Stronę społecznościową parafii pw. Świętego Jakuba w Ostrowitem, utworzoną 21 marca 2020 roku, obserwuje 648 osób. 868 użytkowników śledzi stronę parafii pw. Świętego Mikołaja w Pawłowie, która powstała 19 marca 2020 roku. Od 9 kwietnia 2020 roku funkcjonuje na Facebooku profil parafii pw. Świętej Trójcy z Raciąża; 539 osób obserwuje aktywność. Na tej samej platformie od 2 stycznia 2018 roku publikuje parafia pw. Matki Bożej Nieustającej Pomocy w Żalnie; zarejestrowano 446 obserwujących użytkowników.

Aktywność parafii dekanatu rytelskiego w mediach tradycyjnych oraz społecznościowych w odniesieniu do możliwości ich wykorzystania w duszpasterstwie i ewangelizacji obrazuje wykres 21.

Wykres 21. Dekanat rytelski. Możliwość zagospodarowania mediów (w proc.)

Źródło: badania własne autora

3.2.22. Dekanat sierakowicki

W dekanacie sierakowickim również cztery parafie prowadzą pismo. Dziesięć z jedenastu parafii dysponuje stroną internetową (wyjątek stanowi Tuchlino). Parafie w Gowidlinie, Mirachowie oraz Strzeczcu nie prowadzą transmisji danych przez Facebooka. Pięć parafii ma kanał na YouTube: w Gowidlinie, Kamienicy Królewskiej, Mirachowie, a także obie parafie w Sierakowicach (por. tab. 22). Parafia w Lini ma całodobową transmisję telewizyjną z kościoła poprzez portal internetowy Nadmorski24.pl¹²⁷⁴.

¹²⁷⁴ Por. <<https://nadmorski24.pl/koscioly-online/87-linia-parafia-najsw-serca-pana-jezusa-linia>> [dostęp: 19.02.2022].

Tabela 22. Rozkład mediów w dekanacie sierakowickim

Parafia	Czasopismo	Radio	TV	Strona Internetowa	Facebook	Inne
Gowidlino	nie	nie	nie	tak	nie	YouTube
Kamienica Królewska	nie	nie	nie	tak	tak	YouTube
Linia	nie	nie	tak	tak	tak	nie
Łebunia	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Miechucino	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Mirachowo	tak	nie	nie	tak	nie	YouTube
Siemirowice	tak	nie	nie	tak	tak	nie
Sierakowice św. Jana	nie	nie	nie	tak	tak	YouTube
Sierakowice św. Marcina	tak	nie	nie	tak	tak	YouTube
Strzecz	tak	nie	nie	tak	nie	nie
Tuchlino	nie	nie	nie	nie	tak	nie
Rozkład mediów	4	0	1	10	8	5

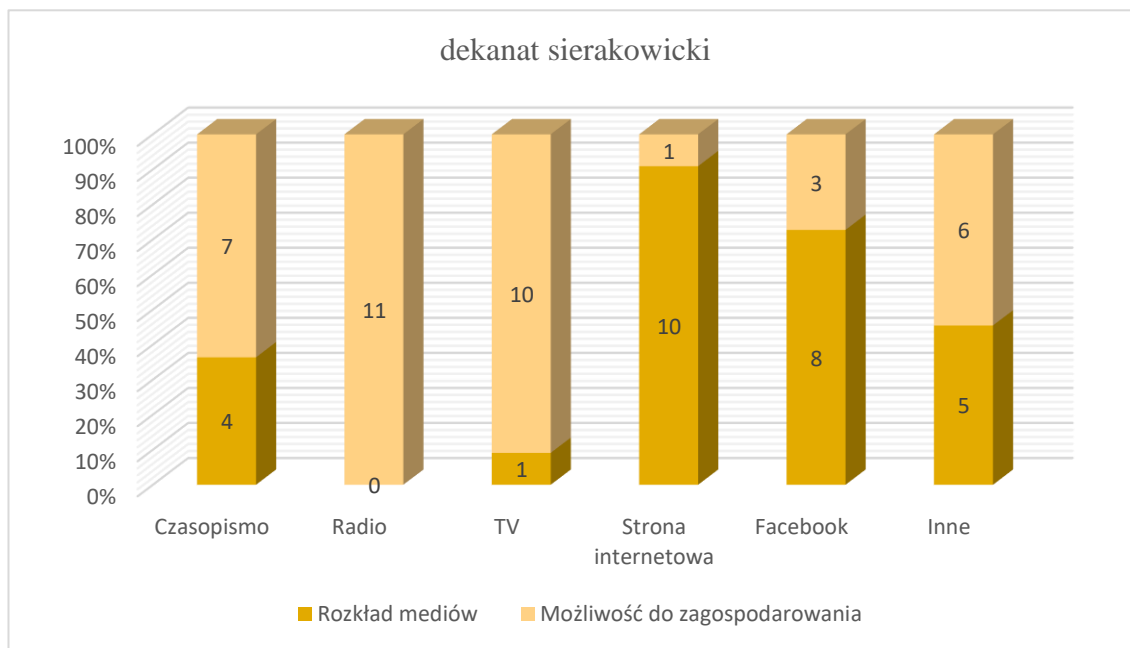
Źródło: badania własne autora

Dane zebrane na 17 lutego 2022 roku wskazują, że parafie dekanatu sierakowickiego z zaangażowaniem wykorzystują możliwości, jakie w pracy duszpasterskiej dają media społecznościowe Facebook i YouTube. Parafia pw. Matki Bożej Nieustającej Pomocy w Kamienicy Królewskiej publikuje na Facebooku od 24 marca 2020 roku i 1014 użytkowników obserwuje profil. Od 10 kwietnia 2020 roku ma też kanał na YouTube, na którym zarejestrowano 221 subskrybentów i 954 wyświetlenia. Parafie pw. Niepokalanego Serca Najświętszej Maryi Panny w Gowidlinie oraz pw. Świętego Jana Chrzciciela w Mirachowie również korzystają z przekazu danych przez YouTube'a. Parafia w Gowidlinie ma dostęp do platformy od 30 marca 2020 roku i 324 osoby zasubskrybowały kanał. Obecnie jednak licznik nie odnotował żadnych transmisji ani wyświetleń. Mirachowska parafia, która do YouTube'a dołączyła 6 kwietnia 2020 roku, ma 210 subskrybentów i zaledwie 61 wyświetleń, ale na kanale przekazywane są aktualne transmisje z kościoła. Na obu platformach społecznościowych publikują też parafie z Sierakowic. Parafia pw. Świętego Jana Chrzciciela korzysta ze strony na Facebooku od 29 września 2018 roku i obserwuje ją 4277 użytkowników. Do YouTube'a dołączyła 4 kwietnia 2020 roku. Odnotowano 465 subskrybentów i 924 wyświetlenia. Parafia pw. Świętego Marcina na Facebooku istnieje od 6 marca 2017 roku. 4802 osoby obserwują aktywność parafii na tym medium. Dodatkowo zarejestrowano 1610 subskrybentów oraz 66 658 wyświetleń na YouTube założonym 24 maja 2015 roku. Parafia pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Lini publikuje na Facebooku od 14 marca

2020 roku i 2059 osób to obserwuje. W Łebuni parafia pw. Świętego Michała Archanioła korzysta z tej samej platformy od 25 marca 2020 roku; stronę śledzi 941 osób. Parafia pw. Świętego Wojciecha i Świętego Brata Alberta w Miechucinie utworzyła stronę facebookową 26 marca 2020 roku. Obserwuje ją 1080 użytkowników. Parafia pw. Świętego Ignacego Loyoli w Siemirowicach publikuje na platformie od 26 września 2014 roku i ma 913 obserwujących. Od 20 marca 2020 roku także parafia pw. Świętej Marii Magdaleny w Strzeczcu prowadzi Facebooka i towarzyszy jej 1302 użytkowników.

Relację między liczbą mediów tradycyjnych oraz udostępnianych za pomocą przekazu internetowego „nowych mediów” zagospodarowanych w pracy ewangelizacyjnej parafii dekanatu sierakowickiego a potencjałem, który należy w tym celu wykorzystać, obrazuje wykres 22.

Wykres 22. Dekanat sierakowicki. Możliwość zagospodarowania mediów (w proc.)

Źródło: badania własne autora

3.2.23. Dekanat skarszewski

W dekanacie skarszewskim dwie z dwunastu parafii – w Szczodrowie i pw. Świętego Michała Archaniola w Skarszewach – prowadzą czasopisma. Strony internetowej nie ma jedynie parafia w Nowym Barkoczynie. Osiem parafii korzysta z pomocy Facebooka, parafia w Kręgu transmituje dodatkowo nabożeństwa na YouTube (por. tab. 23).

Tabela 23. Rozkład mediów w dekanacie skarszewskim

Parafia	Czasopismo	Radio	TV	Strona Internetowa	Facebook	Inne
Garczyn	nie	nie	nie	tak	nie	nie
Godziszewo	nie	nie	nie	tak	nie	nie
Krag	nie	nie	nie	tak	tak	YouTube
Liniewo	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Nowy Barkoczyn	nie	nie	nie	nie	nie	nie
Pogódki	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Skarszewy św. Maksymiliana M. Kolbego	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Skarszewy św. Michała Archaniola	tak	nie	nie	tak	tak	nie
Stare Polaszki	nie	nie	nie	tak	nie	nie
Szczodrowo	tak	nie	nie	tak	tak	nie
Turze	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Wysin	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Rozkład mediów	2	0	0	11	8	1

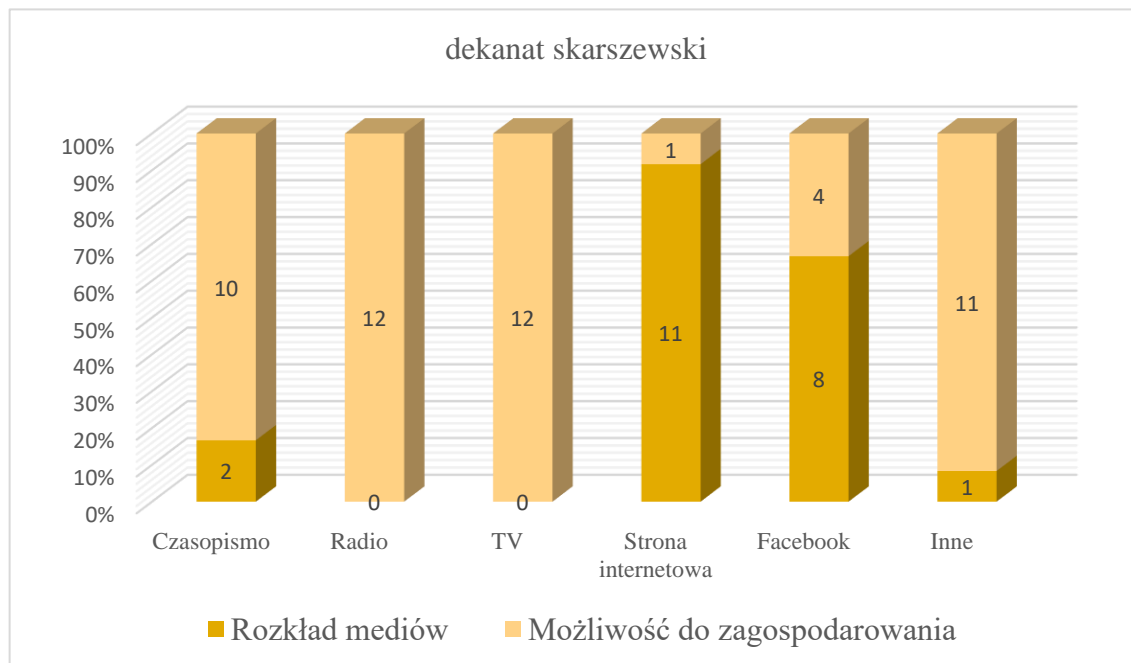
Źródło: badania własne autora

Wśród parafii dekanatu skarszewskiego, które korzystają w pracy duszpasterskiej z pomocy mediów społecznościowych według danych z 19 lutego 2022 roku, parafia pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Kręgu jako jedyna udostępnia dane przez YouTube'a. Od 6 kwietnia 2020 roku ma tam swój kanał, do którego dołączyło 348 subskrybentów i odnotowano 32 098 wyświetleń. Parafia ma też profil na Facebooku od 9 maja 2018 roku; obserwuje go 1203 użytkowników. Parafia pw. Miłosierdzia Bożego w Liniewie publikuje od 27 kwietnia 2020 roku; 338 użytkowników śledzi profil. Parafia pw. Świętych Apostołów Piotra i Pawła w Pogódkach ma stronę facebookową od 27 marca 2020 roku i 2078 obserwujących. Obie parafie skarszewskie również korzystają z tego medium społecznościowego. Parafia pw. Świętego Michała Archaniola

zarejestrowała 1741 obserwujących użytkowników na stronie utworzonej 21 grudnia 2017 roku. Z kolei parafia pw. Świętego Maksymiliana Marii Kolbego prowadzi profil od 18 listopada 2018 roku i 1444 osób go obserwuje. Parafia pw. Świętych Apostołów Szymona i Judy Tadeusza w Szczodrowie odnotowała 1698 obserwujących od 20 sierpnia 2018 roku. Parafia pw. Matki Bożej Nieustającej Pomocy w Turzu jest aktywna na Facebooku od 21 września 2018 roku; obserwuje ją 990 użytkowników. Od 22 lutego 2019 roku na Facebooku jest aktywna także parafia pw. Wszystkich Świętych w Wysinie i obserwuje ją 1198 użytkowników.

Możliwość zagospodarowania mediów do pomocy w pracy ewangelizacyjnej w parafiach dekanatu skarszewskiego w odniesieniu do już zaangażowanych w proporcjach określonych procentowo ukazuje wykres 23.

Wykres 23. Dekanat skarszewski. Możliwość zagospodarowania mediów (w proc.)

Źródło: badania własne autora

3.2.24. Dekanat skórzecki

Wśród jedenastu parafii dekanatu skórzeckiego stosowana jest zasada pomocniczości. Parafie w Barłoźnie, Kasparusie i Kościelnej Jani korzystają z „Tygodnika Parafialnego” parafii Skórcz. Nadto gazetę prowadzi także parafia w Osieku. Parafia Skórcz do 26 grudnia 2021 roku transmitowała dane przez własny kanał internetowy, do którego link znajduje się na stronie parafialnej¹²⁷⁵. Przekaz ze stron mediów internetowych dotyczy ośmiu parafii, z tym że Kasparus ma swój link informacyjny na stronie internetowej parafii Skórcz, a parafie Wda i Ocypel mają wspólną stronę internetową. Nadto cztery parafie publikują na platformie Facebook i jedna ma kanał na YouTubie (por. tab. 24).

Tabela 24. Rozkład mediów w dekanacie skórzeckim

Parafia	Czasopismo	Radio	TV	Strona Internetowa	Facebook	Inne
Barłoźno	korzysta z Tygodnika Parafialnego parafii Skórcz	nie	nie	tak	nie	nie
Grabowo	nie	nie	nie	nie	nie	nie
Czarnylas	nie	nie	nie	nie	nie	nie
Kasparus	korzysta z Tygodnika Parafialnego parafii Skórcz	nie	nie	link do parafii Skórcz	tak	nie
Kościelna Jania	korzysta z Tygodnika Parafialnego parafii Skórcz	nie	nie	tak	tak	YouTube
Lubichowo	nie	nie	nie	nie	tak	nie
Ocypel	nie	nie	nie	wspólna z parafią Wda	nie	nie
Osiek	tak	nie	nie	tak	nie	nie
Pączewo	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Skórcz	tak	nie	tak (internetowa)	tak	nie	nie
Wda	nie	nie	nie	wspólna z parafią Ocypel	nie	nie
Rozkład mediów	2	0	1	8	4	1

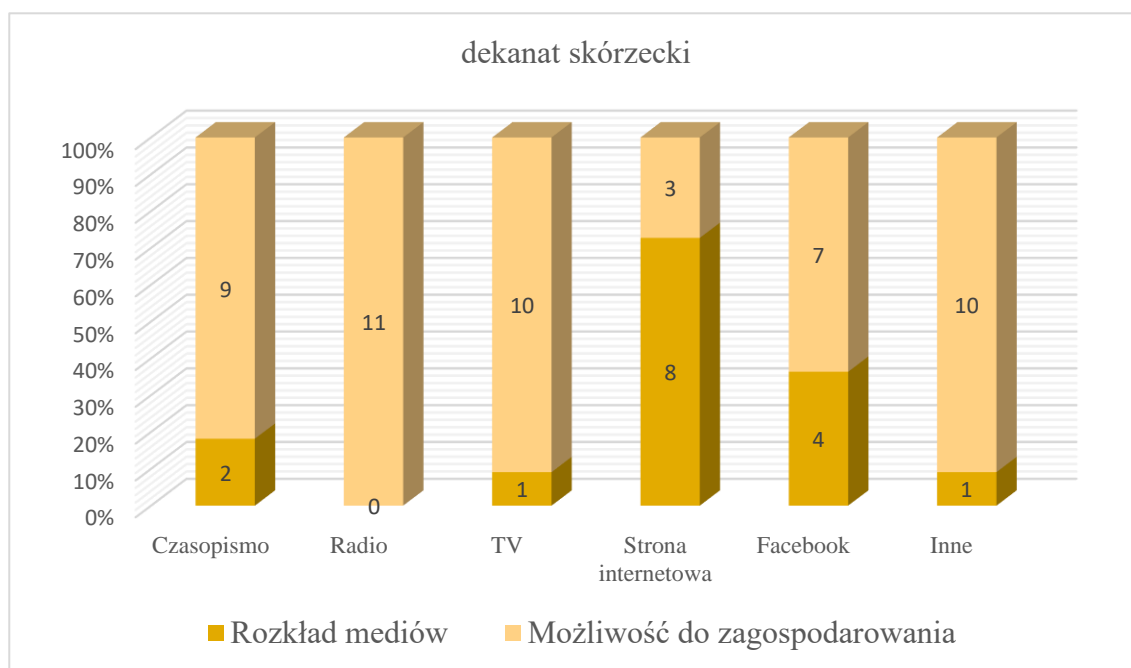
Źródło: badania własne autora

¹²⁷⁵ Por. <https://crv.pl/transmisja-mini-pomorskie-parafia_skorcz> [dostęp: 11.11.2021].

Na podstawie danych z 19 lutego 2022 roku należy stwierdzić, że parafie dekanatu skórzeckiego korzystające z mediów społecznościowych głównie przejawiają aktywność, podobnie jak większość parafii w diecezji, na platformie Facebook. Parafia pw. Świętego Józefa w Kasparusie prowadzi tam stronę od 19 stycznia 2021 roku i obserwuje ją 75 użytkowników. Parafia pw. Trójcy Świętej w Kościelnej Jani korzysta z tego samego medium od 3 maja 2016 roku i ma 834 obserwujących. Od 26 października 2020 roku używa dodatkowo kanału na YouTube (14 subskrybentów i 226 wyświetleń). Parafia pw. Świętego Jakuba Apostoła Starszego w Lubichowie utworzyła stronę na Facebooku 15 października 2017 roku i zarejestrowała 1105 użytkowników obserwujących. 22 grudnia 2013 roku powstał profil facebookowy parafii pw. Zwiastowania Najświętszej Maryi Panny w Pączewie i obecnie śledzi go 1438 osób.

Wykres 24 przedstawia możliwość zagospodarowania wszelkiego typu mediów jako narzędzi do wykorzystania w ewangelizacji w odniesieniu do już funkcjonujących w parafiach dekanatu skórzeckiego.

Wykres 24. Dekanat skórzecki. Możliwość zagospodarowania mediów (w proc.)

Źródło: badania własne autora

3.2.25. Dekanat starogardzki

W dekanacie starogardzkim pięć z dziesięciu parafii prowadzi czasopismo. Parafie w Dąbrówce i Suminie nie mają stron internetowych. Według przeprowadzonej ankiety siedem parafii założyło strony na Facebooku. Ksiądz dziekan Józef Pick wyjaśnił, że w czterech starogardzkich parafiach oraz w parafii Kokoszkowy transmisje nabożeństw i Mszy św. na Facebooku prowadzone były jedynie na czas pandemii od kwietnia do czerwca 2021 roku. W 2022 roku strony facebookowe parafii pw. Jezusa Chrystusa Króla Wszechświata oraz pw. Miłosierdzia Bożego są ponownie aktywne. Dodatkowo ta ostatnia publikuje na YouTube (por. tab. 25).

Tabela 25. Rozkład mediów w dekanacie starogardzkim

Parafia	Czasopismo	Radio	TV	Strona Internetowa	Facebook	Inne
Dąbrówka	tak	nie	nie	nie	nie	nie
Kokoszkowy	tak	nie	nie	tak	na czas pandemii	nie
Starogard Gdański ChK	tak	nie	nie	tak	tak/na czas pandemii	nie
Starogard Gdański MK	nie	nie	nie	tak	nie	nie
Starogard Gdański MB	nie	nie	nie	tak	tak/na czas pandemii	YouTube
Starogard Gdański NSPJ	tak	nie	nie	tak	tak	nie
Starogard Gdański św. Katarzyny	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Starogard Gdański św. Mateusza	tak	nie	nie	tak	na czas pandemii	nie
Starogard Gdański św. Wojciecha	nie	nie	nie	tak	na czas pandemii	nie
Sumin	nie	nie	nie	nie	nie	nie
Rozkład mediów	5	0	0	8	7	1

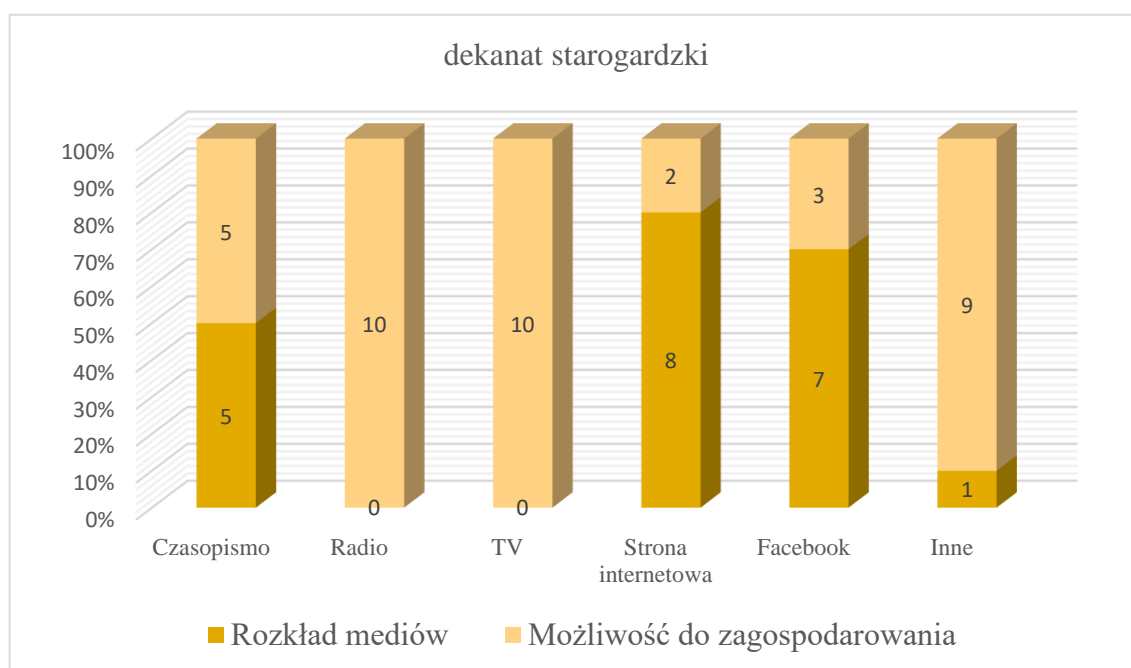
Źródło: badania własne autora

Największe zaangażowanie mediów społecznościowych jako narzędzia służącego ewangelizacji odnotowano w parafiach dekanatu starogardzkiego w czasie lockdownu. Z przekazu poprzez Facebooka korzystało w 2021 roku siedem parafii, które na platformie transmitowały dla wiernych Msze św. i nabożeństwa.

Według danych z 19 lutego 2022 roku parafie pw. Świętej Barbary w Kokoszkowach, Świętego Mateusza i Świętego Wojciecha w Starogardzie Gdańskim nie korzystają z platformy. Parafia pw. Jezusa Chrystusa Króla Wszechświata ma obecnie stronę obserwowaną przez 1076 użytkowników, datując rozpoczęcie publikowania na 9 sierpnia 2021 roku. Parafia pw. Świętej Katarzyny Aleksandryjskiej jest nieprzerwanie aktywna na Facebooku od 18 marca 2020 roku i ma 1516 obserwujących użytkowników. Parafia pw. Miłosierdzia Bożego ma na profilu otwartym 16 marca 2020 roku 1782 osoby obserwujące. Parafia korzysta również z kanału na YouTube od 24 marca 2020 roku, gdzie odnotowano 1250 subskrybentów i 1554 wyświetlenia. Parafia pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa korzysta z Facebooka już od 15 grudnia 2010 roku; 910 użytkowników śledzi aktywność parafii w sieci.

Różnicę między liczbą wykorzystanych mediów wspierających pracę parafii a możliwością ich wykorzystania jako narzędzia wspomagającego ewangelizację obrazuje wykres 25.

Wykres 25. Dekanat starogardzki. Możliwość zagospodarowania mediów (w proc.)

Źródło: badania własne autora

3.2.26. Dekanat stężycki

W dekanacie stężyckim w parafiach Brodnica Górna, Klukowa Huta oraz Wygoda prowadzone są czasopisma. Każda z dziewięciu parafii ma stronę internetową, osiem jest aktywnych na Facebooku. Parafie w Mściszewicach i Stężycy mają kanał na YouTube. Parafia w Sulęczynie przekazuje całodobową transmisję z kościoła przez portal internetowy Nadmorski24.pl¹²⁷⁶ (por. tab. 26).

Tabela 26. Rozkład mediów w dekanacie stężyckim

Parafia	Czasopismo	Radio	TV	Strona Internetowa	Facebook	Inne
Brodnica Górna	tak	nie	nie	tak	tak	nie
Gołubie	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Klukowa Huta	tak	nie	nie	tak	nie	nie
Mściszewice	nie	nie	nie	tak	tak	YouTube
Skorzewo	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Stężycza	nie	nie	nie	tak	tak	YouTube
Sulęczyno	nie	nie	tak	tak	tak	nie
Szymbark	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Wygoda	tak	nie	nie	tak	tak	nie
Rozkład mediów	3	0	1	9	8	2

Źródło: badania własne autora

Dane zebrane do 19 lutego 2022 roku wskazują, że parafie dekanatu stężyckiego aktywnie korzystają z mediów społecznościowych w pracy duszpasterskiej. Parafia pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Brodnicy Górnej ma stronę na Facebooku założoną 21 września 2021 roku; obserwuje ją 705 osób.

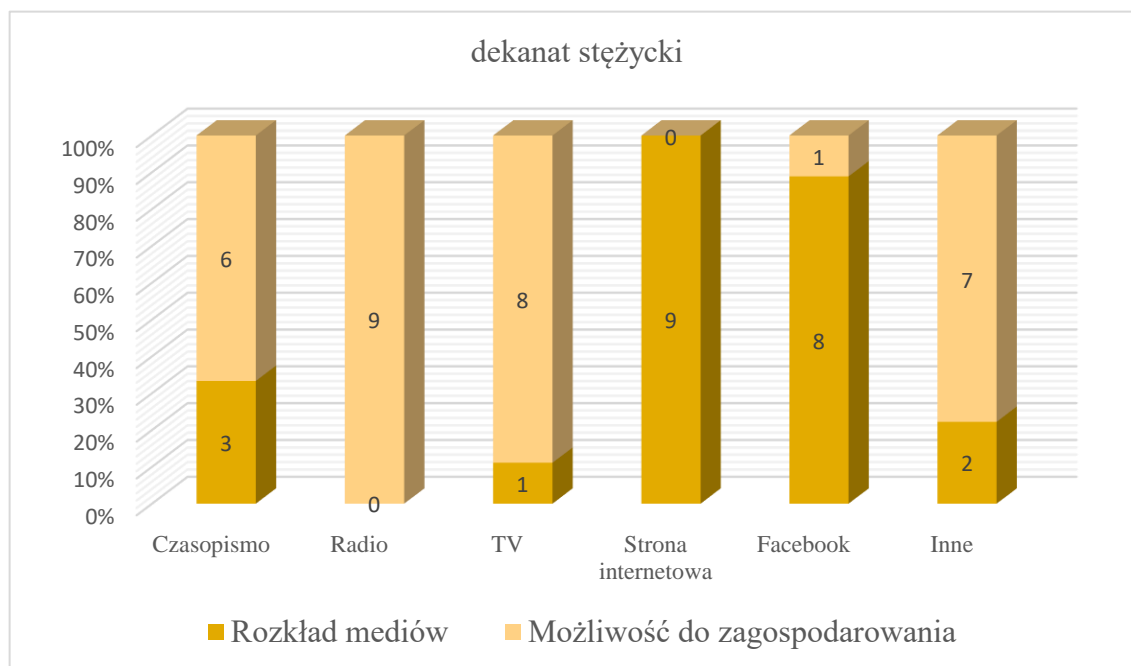
Parafia pw. Najświętszej Maryi Panny Częstochowskiej w Gołubiu odnotowała 555 użytkowników obserwujących publikacje na tej samej platformie społecznościowej założonej przez wspólnotę 2 września 2021 roku. Mściszewicka parafia pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny korzysta z facebookowej strony od 24 maja 2015 roku i obserwuje ją 926 osób. Od 1 kwietnia 2020 roku ma też kanał na YouTube, gdzie zarejestrowano 441 subskrybentów i 304 wyświetlenia. Parafia pw. Matki Bożej Nieustającej Pomocy w Skorzewie od 27 czerwca 2017 roku publikuje na Facebooku i 865 użytkowników śledzi stronę. Parafia pw. Świętej Katarzyny Aleksandryjskiej

¹²⁷⁶ Por. <<https://www.nadmorski24.pl/koscioly-online/86-suleczyno-parafia-pw-sw-trojcy-suleczyno>> [dostęp: 19.02.2022].

w Stężycy przesyła dane przez oba portale społecznościowe. Facebooka parafialnego obserwuje 1361 osób od 31 marca 2020 roku. Do YouTube'a dołączono 1 kwietnia 2020 roku i obecnie odnotowano 380 subskrybentów oraz 55 246 wyświetleń. W Sulęczynie w parafii pw. Świętej Trójcy funkcjonuje strona facebookowa od 12 maja 2012 roku i 2182 osoby ją obserwują. Parafia w Szymbarku pw. Świętej Teresy od Dzieciątka Jezus ma Facebooka od 11 lipca 2012 roku; 1495 użytkowników obserwuje profil. Parafia pw. Świętego Józefa w Wygodzie publikuje na tej samej platformie od 25 września 2020 roku; odnotowano 1732 obserwujących.

Potencjał możliwy do zagospodarowania mediów w pracy duszpasterskiej parafii dekanatu stężyckiego w odniesieniu do stanu ich wykorzystania w roku 2022 przedstawia wykres 26.

Wykres 26. Dekanat stężycki. Możliwość zagospodarowania mediów (w proc.)

Źródło: badania własne autora

3.2.27. Dekanat świecki

W dekanacie świeckim jedynie parafia pw. Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny prowadzi pismo. Siedem z dziewięciu parafii ma stronę internetową. Świeckie parafie pw. Matki Boskiej Częstochowskiej, Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny oraz Świętego Andrzeja Boboli nie korzystają z Facebooka (por. tab. 27).

Tabela 27. Rozkład mediów w dekanacie świeckim

Parafia	Czasopismo	Radio	TV	Strona Internetowa	Facebook	Inne
Gruczno	nie	nie	nie	nie	tak	nie
Przysiersk	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Sartowice	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Świecie ChK	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Świecie MB Częstochowskiej	nie	nie	nie	nie	nie	nie
Świecie NP. NMP	tak	nie	nie	tak	nie	nie
Świecie św. Andrzeja Boboli	nie	nie	nie	tak	nie	nie
Świecie św. Józefa	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Topolno	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Rozkład mediów	1	0	0	7	6	0

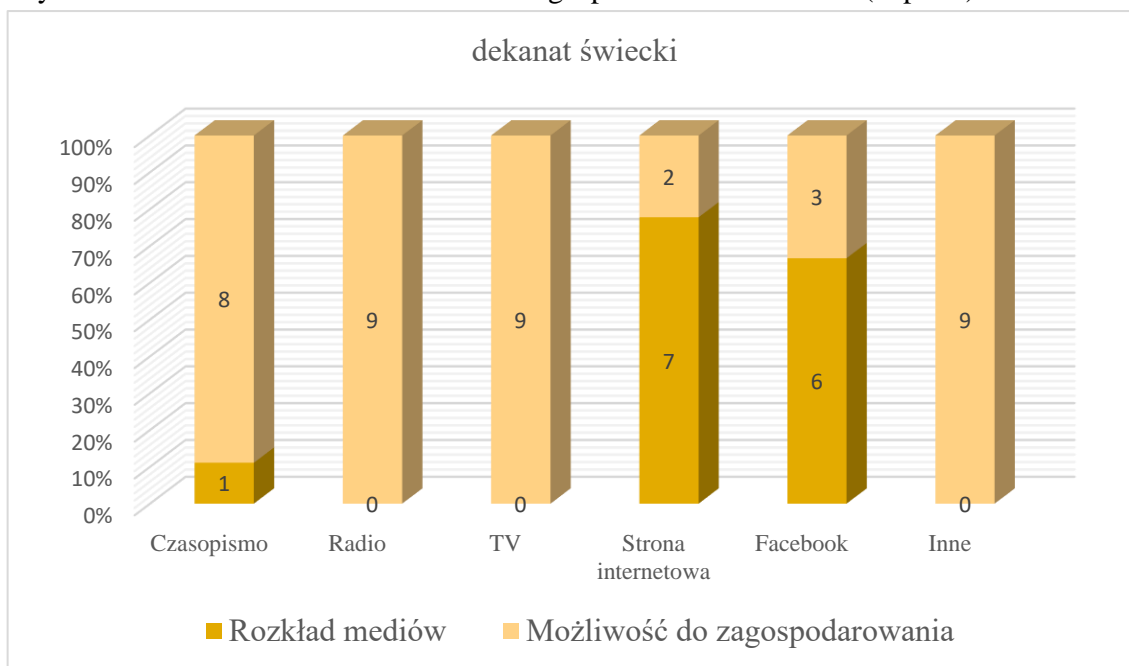
Źródło: badania własne autora

Sześć parafii dekanatu świeckiego korzysta z Facebooka jako narzędzia służącego do pomocy w pracy duszpasterskiej (na podstawie danych z 19 lutego 2022 roku). Parafia pw. Świętego Jana Chrzciciela w Grucznie ma stronę na platformie społecznościowej od 29 stycznia 2011 roku i 1342 osoby ją obserwują. Parafia pw. Świętego Wawrzyńca w Przysiersku odnotowała 1640 użytkowników obserwujących profil aktywny od 8 sierpnia 2016 roku. W Sartowicach parafia pw. Świętej Barbary stronę facebookową utworzyła 26 listopada 2017 roku; obserwuje ją 1107 osób. Parafia pw. Chrystusa Króla Wszechświata w Świeciu publikuje na Facebooku od 24 października 2020 roku i do tej pory odnotowano 766 użytkowników oznaczonych jako obserwujący. Od 14 września 2019 roku w tym samym medium społecznościowym publikuje świecka parafia pw. Świętego Józefa; 1084 użytkowników obserwuje profil. Na Facebooku obecna jest również od 8 kwietnia 2020 roku parafia pw. Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny

w Topolnie – sanktuarium Matki Bożej Uzdrawienia Chorych; odnotowano 202 użytkowników obserwujących.

Wykorzystane możliwości współpracy z mediami w dziele ewangelizacji w odniesieniu do potencjału, jaki pozostał do zagospodarowania w dekanacie świeckim, obrazuje wykres 27.

Wykres 27. Dekanat świecki. Możliwość zagospodarowania mediów (w proc.)

Źródło: badania własne autora

3.2.28. Dekanat tczewski

W dekanacie tczewskim sześć z jedenastu parafii prowadzi czasopisma. We wszystkich parafiach aktywna jest strona internetowa. Parafia w Miłobądku i pw. Świętego Franciszka z Asyżu w Tczewie nie publikują na Facebooku. Ksiądz dziekan Jacek Spychalski zaznaczył, że z racji pandemii część parafii w dekanacie korzystało z pomocy YouTube'a (por. tab. 28).

Obecnie kanały te nie istnieją lub pozostają nieaktywne. Msze św. z tczewskich kościołów transmituje także od 2020 roku TV Tetka – lokalna stacja telewizyjna¹²⁷⁷. Media społecznościowe aktywnie działające w parafiach dekanatu tczewskiego do 21 lutego 2022 roku to Facebook i YouTube. Parafia pw. Świętego Wojciecha w Gorzędzieju ma stronę facebookową od 4 kwietnia 2020 roku i obserwuje ją 617 osób.

¹²⁷⁷ Por. <<https://www.youtube.com/c/tvtetka/search?query=msze>> [dostęp: 21.02.2022].

Tabela 28. Rozkład mediów w dekanacie tczewskim

Parafia	Czasopismo	Radio	TV	Strona Internetowa	Facebook	Inne
Gorzędziej	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Lubiszewo	tak	nie	nie	tak	tak	YouTube
Milobądz	nie	nie	nie	tak	nie	nie
Subkowy	tak	nie	nie	tak	tak	YouTube
Swarożyn	tak	nie	nie	tak	tak	nie
Tczew JChKW	tak	nie	nie	tak	tak	nie
Tczew NMP MK	nie	nie	nie	tak	tak	YouTube
Tczew Podwyższenia Krzyża Św.	tak	nie	nie	tak	tak	nie
Tczew św. Franciszka z Asyżu	nie	nie	nie	tak	nie	nie
Tczew św. Józefa	tak	nie	nie	tak	tak	YouTube
Tczew św. Maksymiliana M. Kolbego	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Rozkład mediów	6	0	0	11	9	4

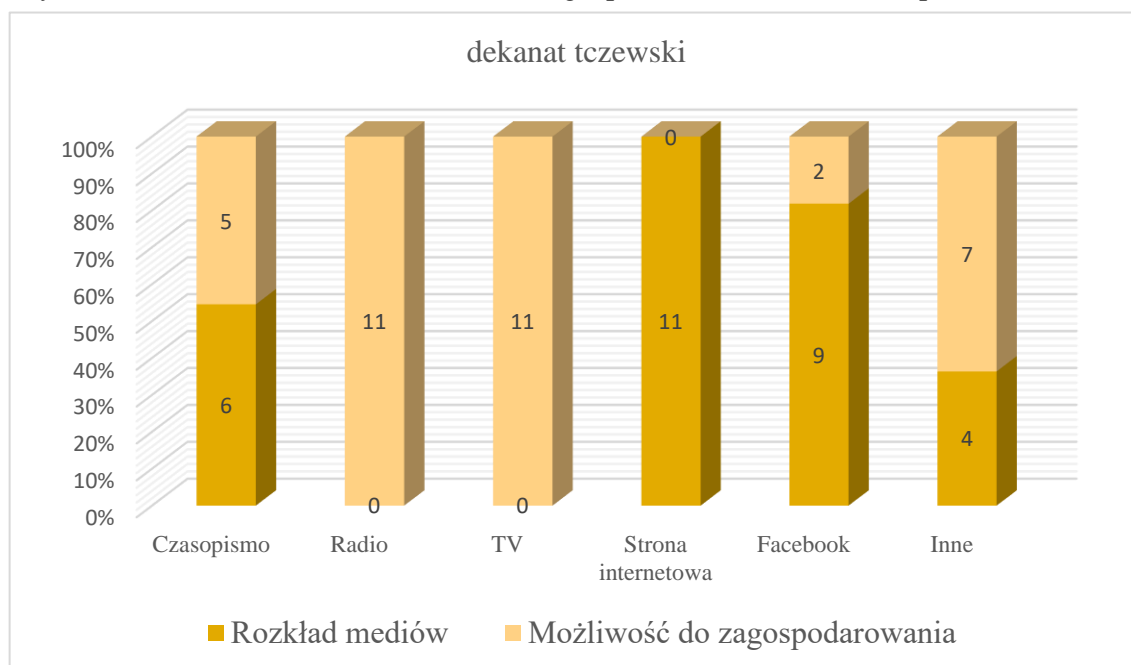
Źródło: badania własne autora

W Lubiszewie Tczewskim parafia pw. Świętej Trójcy – sanktuarium Matki Bożej Pocieszenia ma profil na tej samej platformie od 11 czerwca 2017 roku i zarejestrowano tam 903 użytkowników obserwujących. Na kanale YouTube parafii, który powstał 4 kwietnia 2020 roku, odnotowano 155 subskrybentów, obecnie pozostaje bez aktywności. Parafia pw. Świętego Stanisława Biskupa i Męczennika w Subkowach utworzyła stronę na Facebooku 28 czerwca 2014 roku; obserwuje ją 1408 osób. 7 kwietnia 2020 roku dołączyła też do YouTube’a, ma 281 subskrybentów, ale nie istnieją treści do odtworzenia. Kolejna parafia dekanatu – pw. Świętego Andrzeja Boboli w Swarożynie – korzysta z Facebooka od 26 marca 2020 roku i 1076 użytkowników śledzi profil. Parafia pw. Jezusa Chrystusa Króla Wszechświata w Tczewie publikuje na platformie społecznościowej od 20 października 2016 roku; obecnie zarejestrowano jedynie 15 obserwujących. Tczewska parafia pw. Najświętszej Maryi Panny Matki Kościoła Facebooka ma od 12 kwietnia 2019 roku; 1519 osób obserwuje profil. Do YouTube’a dołączyła 5 października 2014, odnotowano 2060 subskrybentów i 67 896

wyświetleń. Parafia pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w tym samym mieście utworzyła stronę na Facebooku 25 lipca 2012 roku i obserwuje ją 2612 użytkowników. Tczewska parafia pw. Świętego Józefa jest aktywna Facebooku od 19 września 2011 roku; 2532 osoby ją obserwują. Ponadto od 24 marca 2020 roku ma kanał na YouTube z liczbą 575 subskrybentów i 206 wyświetleń. Parafia pw. Świętego Maksymiliana Marii Kolbego w Tczewie utworzyła stronę facebookową 17 grudnia 2011 roku i obserwuje ją 982 użytkowników.

Aktywne zaangażowanie parafii dekanatu tczewskiego w wykorzystanie możliwości różnego typu mediów w pracy duszpasterskiej nie wyczerpuje jednak ich potencjału, co przedstawia wykres 28.

Wykres 28. Dekanat tczewski. Możliwość zagospodarowania mediów (w proc.)

Źródło: badania własne autora

3.2.29. Dekanat tucholski

W dekanacie tucholskim cztery parafie z dziewięciu prowadzą czasopisma, sześć strony internetowe. Parafie w Gostycynie, Zdrojach i Tucholi-Rudzkim Moście nie mają stron na Facebooku. Parafia pw. Bożego Ciała w Tucholi prowadzi transmisję streamową¹²⁷⁸. Pozostałe tucholskie parafie przesyłają dane przez YouTube'a (por. tab. 29).

Tabela 29. Rozkład mediów w dekanacie tucholskim

Parafia	Czasopismo	Radio	TV	Strona Internetowa	Facebook	Inne
Cekcyn	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Gostycyn	nie	nie	nie	tak	nie	nie
Pruszcz Bagiennica	nie	nie	nie	nie	tak	nie
Tuchola Bożego Ciała	tak	nie	tak	tak	tak	nie
Tuchola Rudzki Most	tak	nie	nie	tak	nie	YouTube
Tuchola św. Bartłomieja Apostoła	tak	nie	nie	tak	tak	YouTube
Tuchola św. Jakuba Apostoła	tak	nie	nie	tak	tak	YouTube
Wielki Mędromierz	nie	nie	nie	nie	tak	nie
Zdroje	nie	nie	nie	nie	nie	nie
Rozkład mediów	4	0	1	6	6	3

Źródło: badania własne autora

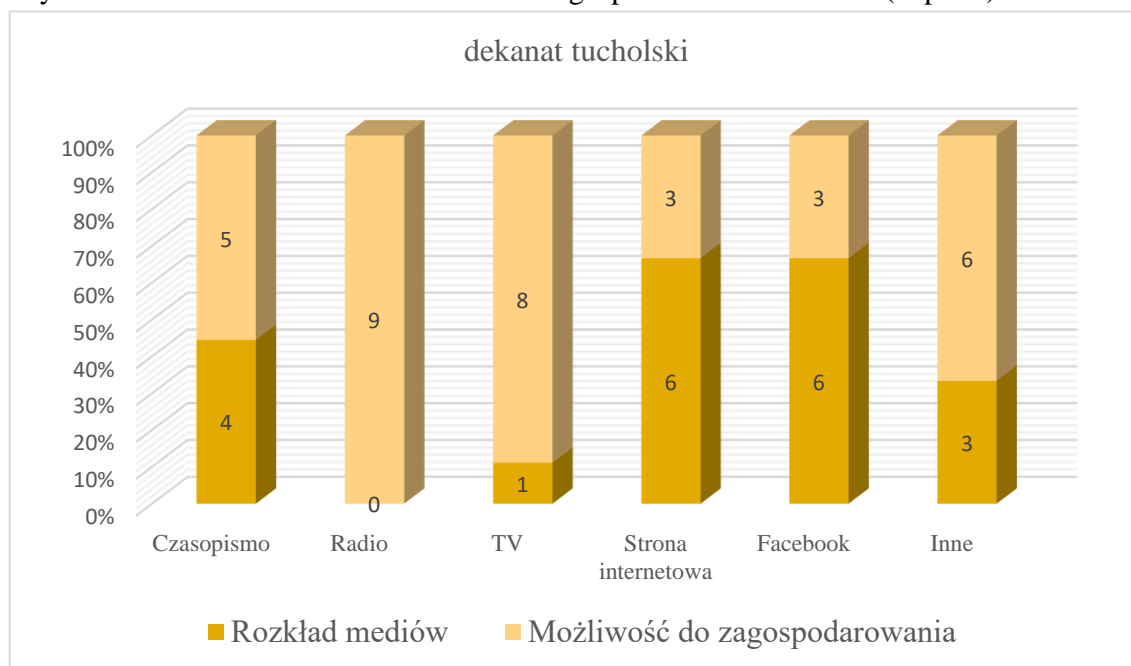
Podobnie jak w większości parafii diecezji pelplińskiej w dekanacie tucholskim w celu wsparcia pracy duszpasterskiej korzysta się z narzędzi dostępnych dzięki mediom społecznościowym Facebook i YouTube (według danych zarejestrowanych do 21 lutego 2022 roku). Parafia pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Cekcynie ma stronę na Facebooku od 14 kwietnia 2018 roku i obserwuje ją 987 osób. Parafia w Pruszczu Bagiennicy pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny jest aktywna na tej samej platformie od 7 grudnia 2018 roku i 512 użytkowników śledzi stronę. Parafia pw. Bożego Ciała w Tucholi odnotowała 1236 obserwujących facebookowy profil założony 29 marca 2020 roku. Parafia pw. Opatrzności Bożej w Tucholi-Rudzkim Moście od 10 kwietnia

¹²⁷⁸ Por. <<http://www.bozeczalo.tuchola.pl/kamera.htm>> [dostęp: 21.02.2022].

2020 roku korzysta z kanału YouTube. Zarejestrowano 103 subskrybentów i 24 094 wyświetlenia. Parafia pw. Świętego Bartłomieja Apostoła w Tucholi również przesyła dane przez YouTube'a i od 9 września 2018 roku ma 399 subskrybentów oraz 17 151 wyświetleń. Parafia ma też od 11 września 2016 roku stronę na Facebooku, którą obserwuje 1991 użytkowników. Parafia pw. Świętego Jakuba Apostoła w Tucholi również korzysta z obu mediów społecznościowych. Kanał na YouTube ma od 20 marca 2020 roku i według statystyk zapisanych na platformie 378 osób subskrybuje kanał i 145 razy wyświetlono jego zawartość. Strona facebookowa istnieje od 17 listopada 2020 roku i 152 użytkowników ją obserwuje. Parafia pw. Świętego Stanisława Biskupa i Męczennika w Wielkim Mędromierzu utworzyła profil na Facebooku 29 lipca 2017 roku; 1449 osób śledzi stronę.

Relację procentową, jaka zachodzi między wykorzystaniem mediów tradycyjnych i „nowych mediów” w służbie ewangelizacji a możliwością ich zagospodarowania w parafiach dekanatu tucholskiego, obrazuje wykres 29.

Wykres 29. Dekanat tucholski. Możliwość zagospodarowania mediów (w proc.)

Źródło: badania własne autora

3.2.30. Dekanat zblewski

W dekanacie zblewskim parafie w Piecach, Starej Kiszewie oraz Zblewie prowadzą czasopisma. Parafia w Borzechowie jako jedyna z ośmiu nie ma strony internetowej. W Konarzynach, Pinczynie, Starej Kiszewie i Zblewie parafie użytkują strony na Facebooku. Dodatkowo zblewska parafia ma YouTube'a (por. tab. 30).

Tabela 30. Rozkład mediów w dekanacie zblewskim

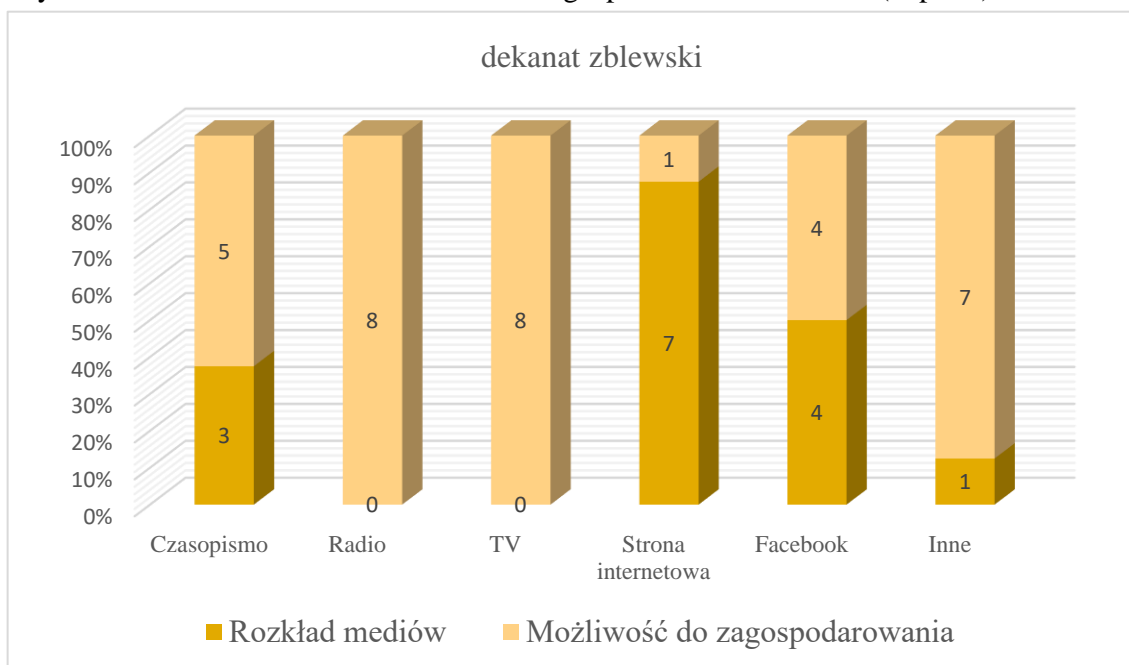
Parafia	Czasopismo	Radio	TV	Strona Internetowa	Facebook	Inne
Borzechowo	nie	nie	nie	nie	nie	nie
Kaliska	nie	nie	nie	tak	nie	nie
Kleszczewo	nie	nie	nie	tak	nie	nie
Konarzyny	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Piece	tak	nie	nie	tak	nie	nie
Pinczyn	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Stara Kiszewa	tak	nie	nie	tak	tak	nie
Zblewo	tak	nie	nie	tak	tak	YouTube
Rozkład mediów	3	0	0	7	4	1

Źródło: badania własne autora

Korzystając z możliwości, jakie dają w pracy duszpasterskiej media społecznościowe, według danych z 21 lutego 2022 roku cztery parafie dekanatu zblewskiego publikują na stronach facebookowych. Parafia pw. Świętego Antoniego Padewskiego w Konarzynach ma stronę na Facebooku od 2 lutego 2016 roku i 527 użytkowników ją obserwuje. Parafia w Pinczynie pw. Świętej Elżbiety założyła profil 6 kwietnia 2020 roku; 476 użytkowników go obserwuje. W Starej Kiszewie parafia pw. Świętego Marcina odnotowała 1757 obserwujących facebookową stronę założoną 3 listopada 2014 roku. Parafia pw. Świętego Michała Archanioła w Zblewie publikuje na platformie od 27 listopada 2018 roku; obserwuje to 787 użytkowników. Od 16 listopada 2015 roku ma też kanał na YouTube, gdzie zapisano 126 subskrybentów i 9675 wyświetleń.

Parafie dekanatu zblewskiego mają rozległy potencjał do wykorzystania różnego typu mediów w służbie ewangelizacji. Relację procentową między istniejącymi mediami a pozostającymi do zagospodarowania przedstawia wykres 30.

Wykres 30. Dekanat zblewski. Możliwość zagospodarowania mediów (w proc.)

Źródło: badania własne autora

3.3. Wnioski z badań własnych

Diecezja pelplińska, w której skład wchodzi 30 dekanatów, ma 290 parafii. Spośród nich 66 wydaje w ramach duszpasterstwa czasopisma. Jedna parafia prowadzi węzeł radiowy, w drugiej informacje są możliwe do wysłuchania przez parafian, ale częstotliwość nie jest podawana, gdyż celem radia jest odsłuch z kościoła na plebanię i względy bezpieczeństwa, a nie ewangelizacja. Transmisje telewizyjne prowadzi 14 parafii i większość z nich przesyła dane przez Internet. Najlepiej w skali diecezji w kontekście zagospodarowanych mediów wypada strona internetowa, którą ma 230 parafii. Nadto 170 parafii prowadzi strony na Facebooku, w tym 3 jedynie na czas lockdownu w związku z pandemią Covid-19. Z transmisji na YouTube korzysta 49 parafii. Większość regularnie transmituje Msze św. i nabożeństwa, część parafii robi to okazjonalnie bądź publikuje materiały dotyczące roku liturgicznego lub ważnych

wydarzeń związanych ze wspólnotą. Dodatkowo dwie parafie wykorzystują do pracy duszpasterskiej Twittera (por. tab. 31).

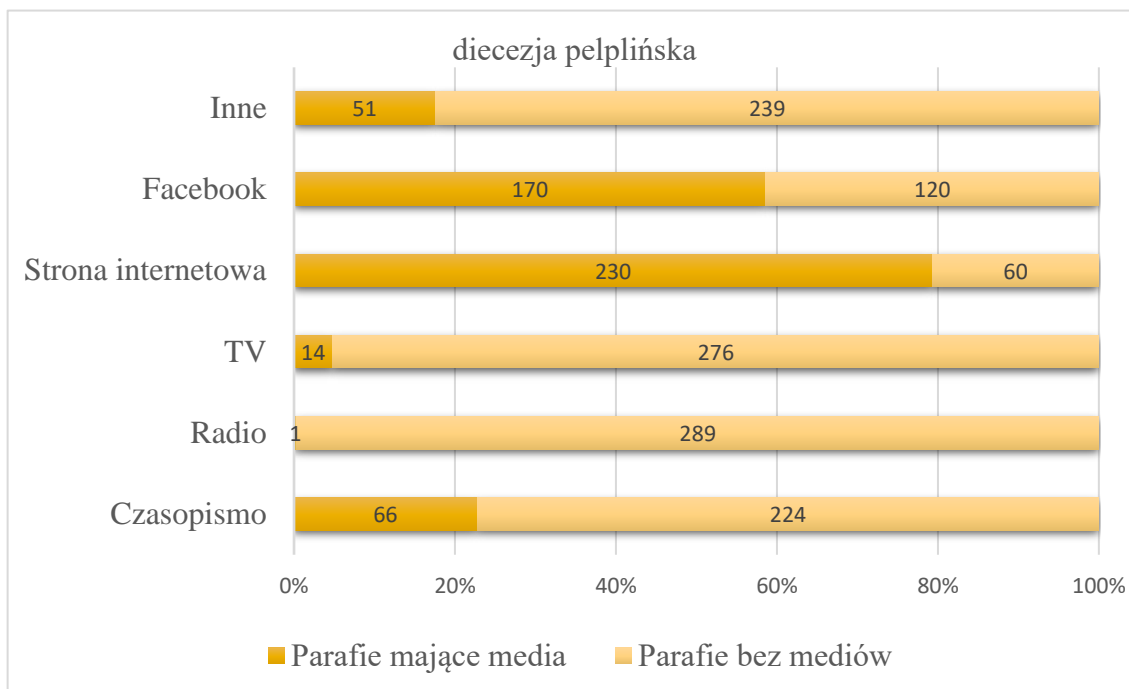
Tabela 31. Rozkład mediów w diecezji pelplińskiej

	Czasopismo	Radio	TV	Strona Internetowa	Facebook	Inne
Rozkład mediów	66/290	1/290	14/290	230/290	170/290	51/290

Źródło: badania własne autora

Zagospodarowanie mediów w służbie ewangelizacji i pracy duszpasterskiej parafii w diecezji pelplińskiej w odniesieniu do możliwości, jakie pozostają do wykorzystania, przedstawia wykres 31.

Wykres 31. Diecezja pelplińska. Możliwość zagospodarowania mediów (w proc.)

Źródło: badania własne autora

Intensywność prowadzonych działań w zakresie danego medium bądź większej ich liczby w parafii zależy od różnych czynników. Należą do nich m.in. zdolności i umiejętności lub ich brak np. w redagowaniu pisma parafialnego lub operatywności w świecie wirtualnym. Jeśli jest się pasjonatem literatury, jak w przypadku ks. Antoniego Dunajskiego – byłego proboszcza parafii pw. Świętego Józefa w Tczewie – to ponosi się duży wysiłek, by redagować gazetkę parafialną systematycznie. W niektórych parafiach pismo prowadzą wikariusze, jak chociażby w parafii pw. Świętego Judy Tadeusza

w Człuchowie. Niekiedy możliwość użytkowania danego medium pojawia się spontanicznie, gdy któryś z parafian oferuje swoją pomoc np. w prowadzeniu strony parafialnej, strony na Facebooku lub transmisji przez YouTube'a, jak np. w parafiach pw. Świętego Michała Archanioła w Lipuszu, Chrystusa Króla Wszechświata w Świeciu lub św. Kazimierza w Kartuzach.

Należy zauważyć, że Facebook jest obecnie (w roku 2022) największą platformą mediów społecznościowych online. Ponadto liczba aktywnych użytkowników, szczególnie ludzi młodych, oraz ilość czasu spędzanego na tej platformie stale wzrasta. Nasuwa się wniosek, że zgodnie z zaleceniami Urzędu Nauczycielskiego Kościoła należy wprowadzać w tę przestrzeń Ewangelię, aby w ten sposób być siewcami Słowa na kontynencie wirtualnym. Jednak wśród duchownych pojawiają się trafne opinie, że nad to wszystko ważniejsze są spotkania rzeczywiste. Z tą myślą swoją posługę duszpasterską realizuje ks. Michał Roschek, proboszcz parafii pw. Świętego Bartłomieja w Rajkowach, który nie prowadzi żadnych nowych mediów, lub ks. Zbigniew Rutkowski, proboszcz parafii pw. Świętego Mikołaja w Gniewie, który twierdzi, że strona parafialna na Facebooku powstała z inicjatywy wikariusza.

Niemniej najnowszy raport wskazuje, że Facebook w 2021 roku miał 2,701 miliarda aktywnych użytkowników miesięcznie. Dostęp do produktów należących do Facebooka, takich jak Instagram, WhatsApp i Messenger uzyskuje 3,14 miliarda osób miesięcznie. Ponad 98% kont użytkowników korzysta z platformy, stosując telefon komórkowy. Prawie 80% użytkowników stanowią osoby korzystające z tychże mediów na co dzień, czyli 2,47 miliarda ludzi wchodzi każdego dnia na Facebooka¹²⁷⁹. Dlatego też są parafie w diecezji pelplińskiej, jak chociażby pw. Trójcy Świętej w Kościerzynie, które dla promocji swojej strony na Facebooku skorzystały z pomocy dziennikarzy tworzących portal internetowy Kościerzyna24info, publikując przygotowany spot na YouTube. W tym vlogu wikariusz ks. Patryk Ważyński zachęca do korzystania z tego medium szczególnie młodzież. Sam filmik promocyjny nie cieszy się zbytnim zainteresowaniem, ponieważ w ciągu 9 miesięcy od daty publikacji obejrzało go zaledwie 205 osób¹²⁸⁰, a liczba wiernych tej parafii wynosi 15 000. Niemniej to, jak i wiele innych przedsięwzięć czynionych w ramach diecezji mieszczących w sobie zaproszenie do

¹²⁷⁹ Por. <<https://www.affde.com/pl/facebook-users.html>> [dostęp: 12.11.2021].

¹²⁸⁰ Por. <<https://www.youtube.com/watch?v=dpiIGqmSRs0>> [dostęp: 12.11.2021].

uczestnictwa bądź bezpośrednio zawierających treść ewangelizacyjną, stanowi próbę odpowiedzi na ciągle zmieniającą się kondycję medialną świata.

Wspólnoty parafialne są otwarte na głoszone Słowo Boże i sakramenty w ramach posługi duszpasterskiej. We współczesnym świecie postępującej technologii potrzebują one jednak dostępu do ewangelizacji także za pomocą mediów. Analiza wykorzystania środków społecznego przekazu w celach ewangelizacyjnych w parafiach diecezji pelplińskiej wskazuje na potrzebę jeszcze większego zaangażowania w tej dziedzinie. Dotyczy to nie tylko księży, ale w dużej mierze osób świeckich, które swoim świadectwem oraz wielorakimi umiejętnościami są w stanie wesprzeć i ożywić ten proces, gdyż Kościół to wspólnota, która oprócz wyświęconych i konsekrowanych osób składa się także z laikatu i może on, a wręcz powinien pełnić różne posługi i funkcje, co wybrzmiewa coraz wyraźniej w fazie dokonującego się synodu o synodalności.

ZAKOŃCZENIE

Na podstawie przeprowadzonej analizy badawczej należy stwierdzić, że środki społecznego przekazu w diecezji pelplińskiej realizują wszystkie aspekty działalności ewangelizacyjnej Kościoła. Media te spełniają postulaty zawarte w jego doktrynie – rzeczywistości, której próbę zdefiniowania ujęto w modelach: *communio*, Ciała Chrystusa, Ludu Bożego oraz Świątyni Ducha Świętego, ukazując w ten sposób tożsamość Kościoła, jego pragnienia i powinności. Wspólnota ta, zobligowana do głoszenia odwiecznego Logosu wszelkimi formami, dokłada starań, by Słowo Boże było usłyszane nie tylko w wymiarze realnym, ale też i wirtualnym, gdyż nowa ewangelizacja jest skierowana także w stronę „cyfrowego kontynentu”. Zabiega o znajomość języka, z którego współcześnie korzysta człowiek, stara się przez wyjaśnianie symboli oraz użycie metafor ułatwiać odbiór prawd objawionych. Analiza informacji publikowanych i przekazywanych przez media diecezjalne pozwala stwierdzić, że nadawca komunikując zgodnie z nauką Magisterium, zabiega o szeroko rozumiane dobro odbiorców, głosząc im Drogą Nowinę. W dyspucie społecznej nie może zabraknąć głosu przypominającego o Bożej nauce, która jest powszechna, i dla swojego urzeczywistnienia zobligowana jest wykorzystać wszelkie narzędzia, jakie oferuje dzisiejszy świat.

Zadaniem uczniów jest m.in. mediacja, gdyż Bóg dał ludziom swego Syna jako Jego jedyne Słowo. Umiejętności stosowania różnych form można uczyć się z Ewangelii. Wykorzystane do ewangelizacji zostały tam wszelkie możliwe środki, nawet tafla jeziora lub góra dla przenoszenia dźwięku. Jezus zabiegał o przepływ informacji, przemieszczając się między wieloma miejscowościami. Podobnie dziś biskup diecezji pelplińskiej w ramach swej władzy pasterskiej, w łączności z prezbiterami i wiernymi świeckimi troszczy się, by nie wygasła ciekawość i odwaga potrzebne do weryfikacji zdarzeń oraz ich przekazywania w duchu miłości wobec Boga i człowieka. Szczególnie zaś do podjęcia misji ewangelizacyjnej dostosowanej do specyfiki środowiska duszpasterskiego tegoż Kościoła partykularnego. Zdefiniowane w nauce o mediach środki społecznego przekazu informują, komentują, edukują, wychowują, dostarczają rozrywki oraz integrują wspólnotę kościoła pelplińskiego.

Media katolickie pragną dotrzeć ze swym przekazem do każdego. Siła tego komunikowania wsparta jest mocą Ducha Świętego. Toteż realizują one wszelkie przejawy zasad doktrynalnych ewangelizacji przez media postulowane przez papieży

oraz Sobór Watykański II. Tym samym angażując się w sprawy społeczne, stają się potrzebnym elementem wzajemnych zależności, które dokonują się w ramach konkretnych wartości. To znaczy, że posługują Prawdzie, którą jest Chrystus Pan. Nadto ich celem jest służba wiernym i społeczeństwu. Zabiegają o sprawiedliwość i solidarność ludzką. Troszczą się o to, by przekaz medialny oraz życie wiernych przebiegało we właściwie rozumianej wolności, w doświadczeniu tolerancji, która nie jest zgodą na grzech, a cierpliwym znoszeniem wad drugiego, oraz w pluralizmie potrzebnym dla zachowania obiektywizmu. Wypełniając postulaty Kościoła o ewangelizacji, misyjności oraz mediach, wpływają na prezentowaną współcześnie wizję świata tak, by była ona oparta na godności osoby ludzkiej. Tym samym zaangażowanie w sferę społeczno-religijną jest wypełnieniem postulatów katolickiej nauki społecznej.

Katolickie środki społecznego przekazu powszechnie dostępne w ewangelizacji diecezjalnej są bardzo ważnym składnikiem funkcjonowania systemu tegoż Kościoła partykularnego. Tym samym uwydatniony został fakt, jak ważna dla działalności duszpasterstwa diecezjalnego stała się możliwość wykorzystywania mediów. Poprzez przekazywaną treść przyczyniają się do krzewienia i podtrzymywania wiary oraz propagowania światopoglądu chrześcijańskiego. W tym kontekście należy podkreślić rolę Radia Głos, diecezjalnych stron internetowych oraz czasopism, wśród których na pierwszy plan wysuwa się dwutygodnik „Pielgrzym”, ale także media stosowane w ramach dekanatów oraz poszczególnych parafii, szczególnie media społecznościowe. Diecezja pelplińska jest świadoma siły regionalnego radia wobec dużych sieci medialnych. Radio skupione na sprawach lokalnych tworzy mniej liczną, ale silniejszą wspólnotę z odbiorcami. Nie tylko radio, ale także inne omówione w tej dysertacji media angażują się w życie społeczne, polityczne i ekonomiczne. Uczestnicząc w komunikowaniu lokalnym, podlegają wpływom środowiska. Wyrażają swoje istnienie oraz zainteresowania, przedstawiają cele oraz funkcje, propagują własne opinie oraz poglądy i właśnie przez to stają się istotnym elementem społeczności. Tym samym kreują i kształtują życie we wspomnianych wyżej wymiarach. Dokonuje się to przez osadzenie w małym środowisku przekazywanych wiadomości, publicystyki regionalnej oraz troski o promowanie kultury regionu Pomorza, a szczególnie Kaszub, Kociewia, Borów Tucholskich oraz Powiśla. Dla ludzi, którzy czują się związani ze swoją małą Ojczyzną, bliższe jest to, co ma charakter regionalny lub diecezjalny, niż to, co jest ogólnonarodowe. Lokalne media wpływają na kształt wychowawczy i kulturotwórczy danej społeczności,

a prowadzona tam ewangelizacja jest integralna z tradycją przeżywaną w ramach konkretnej diecezji lub parafii. Z upływem czasu dyrektorzy różnych instytucji regionalnych, nauczeni rozczarowaniem wynikającym z braku zainteresowania wydarzeniami przez ogólnokrajowe środki społecznego przekazu, przekonywali się do współpracy z partnerami lokalnymi reprezentującymi omówione w pracy media. Prowadzone transmisje, relacje oraz reportaże z imprez religijnych i kulturalnych o charakterze ewangelizacyjnym, ale także literackim, plastycznym, muzycznym lub sportowym są tworzywem spajającym diecezję. Odbiorcy tych mediów przyznają, że korzystając z nich, wiedzą, co dzieje się w ich wspólnotach parafialnych, powiatach, gminach lub nawet wsiach. Troska o słuchaczy wynika z roli, jaką odgrywają media katolickie. Ich misja ma swoje źródło w posłannictwie Kościoła, tym samym ich głównym celem nie jest interes własny, ale dobro wspólne oraz dobro każdego człowieka.

Należy tu podkreślić również rolę pism wydawanych przez diecezję pelplińską, które mają zdecydowanie charakter ewangelizacyjny, z uwzględnieniem potrzeb duszpasterskich. Publikowane treści znamionują jednomyślność prowadzonej pracy duszpasterskiej. Stanowią możliwość zachowania różnorodności form życia Kościoła pelplińskiego w obrębie jego dekanatów i parafii. Celem i ambicją każdego nadawcy jest pozyskać w przekazie masowym możliwie największą liczbę odbiorców, która ciągle ulega zmianom pod względem demografii i liczebności. Mały obszar zasięgu sprawia, że media te nieustannie muszą zabiegać o dotarcie do każdego potencjalnego użytkownika. Temu wszystkiemu służy różnorodność periodyków proponowanych przez diecezję. Obok „Pielgrzyma” i pisma urzędowego o charakterze okólnika, którym jest „Orędownik Diecezji Pelplińskiej”, na polu naukowym ważną rolę odgrywają „Studia Pelplińskie”. Unikatowym czasopismem są kleryckie „Spojrzenia” pozwalające czytelnikowi zajrzeć do miejsca powszechnie niedostępnego, jakim jest seminarium duchowne. W ramach troski o region wznawiano pismo skierowane do Kaszubów pt. „Zwónek Kaszëbsczi”. Z kolei do dzieci i młodzieży skierowane są treści publikowane w „Zwiastunie Misyjnym”. Interesującą rolę odgrywa dwutygodnik „W Rodzinie” docierający z przekazem ewangelizacyjnym do wielu parafii w różnych dekanatach diecezji pelplińskiej oraz biuletyny wznawiane lub podtrzymywane w ramach poszczególnych parafii. Nie sposób w tym kontekście nie docenić roli Wydawnictwa „Bernardinum”, które służy promowaniu przywołanych wyżej pism. Jako instytucja mająca cechy

medialne zabiega o krzewienie komunikacji pisanej, której celem jest m.in. wprowadzenie przekazu ewangelicznego do obiegu publicznego.

Do wzrostu popularności innego medium, jakim są strony internetowe, przyczyniła się zmiana paradygmatu relacji między twórcami portali internetowych a ich użytkownikami, co dokonało się za sprawą sieci drugiej generacji Web 2.0. Specyfika serwisów oraz ich wkład w pracę na rzecz ewangelizacji stanowią ważny czynnik w tworzeniu Kościoła pelplińskiego. Głównym źródłem informacji w tym zakresie była ankieta przeprowadzona w 2022 roku wśród administratorów stron oraz badania własne autora na podstawie materiału dostępnego online. Wynika z nich, że najszerzej stosowanym środkiem komunikowania się oraz tworzenia relacji z odbiorcami są właśnie strony internetowe i media społecznościowe. Dzięki serwisom internetowym zaistniała możliwość interakcji z użytkownikiem, pozwalając na wymianę treści w postaci artykułów, opinii, komentarzy, porad, ocen, czyniąc go tym samym współtwórcą tychże mediów. W diecezji pelplińskiej prawie 80% parafii użytkuje portale internetowe w pracy duszpasterskiej. Prawie 60% parafii prowadzi ewangelizację przez strony facebookowe. Ponad 17% w celu ewangelizacji posiłkuje się innymi nowymi mediami, w tym YouTube'em bądź Twitterem. Natomiast prawie 23% parafii prowadzi własne czasopismo.

Rzeczywistością wartą przywołania jest również aktywność w Internecie, jaką podejmują struktury tego Kościoła partykularnego w zakresie działających w nim ruchów, stowarzyszeń oraz instytucji diecezjalnych. Ten sposób przekazu Dobrej Nowiny szerokiej rzeszy odbiorców wykorzystują m.in. seminarium duchowne, duszpasterstwa oraz instytucje kurialne. Nowa medialna kultura komputerów pozwala Kościołowi sprawniej proklamować człowiekowi swoje credo. „Cyfrowy kontynent” stworzył możliwość łatwiejszego wyjaśniania świata swego stanowiska, podejścia do problemów i wydarzeń. Kościół może też swobodnie poznawać stanowisko opinii publicznej, a także prowadzić życzliwy dialog ze światem. Nowe media służą zatem wzmacnianiu więzi i wzajemnemu informowaniu wewnątrz małych wspólnot podlegających strukturze diecezjalnej bądź wychodzących ze swym działaniem na teren Kościoła w Polsce lub też Kościoła powszechnego.

W oparciu o wyniki analizy badawczej łatwo zauważyć, że media wykorzystywane w diecezji w celu realizowania zamysłu nowej ewangelizacji muszą podlegać dalszej promocji. Warto w tym względzie zatroszczyć się o właściwą pomoc

wobec tych parafii, które z różnych względów nie korzystają jeszcze z możliwości, jakie daje współczesna technologia. Reklama w przestrzeni, w której funkcjonują nadawcy i odbiorcy, wskazująca na skuteczność oraz atrakcyjność nowych mediów, może spowodować uaktywnienie posiadanego potencjału i przyczynić się do poprawienia sposobu przekazywania treści ewangelizacyjnych. Jej zadaniem jest również głoszenie prawdy, że misja ludzi Kościoła i misja mediów jest równie piękna i wyraża się poprzez służbę Bogu i człowiekowi. Związek między głoszeniem Ewangelii a mediami polega na realizacji postawionych zadań wszelkimi dostępnymi sposobami. Tym samym media stwarzają możliwość do dawania świadectwa wiary.

Realizacja dzieła powierzonego katolickim mediom powinna odbywać się w ścisłej współpracy między nimi. Potrzeba, by wyrażały jednomyślnie stawiane im cele. Wzajemny kontakt przyczyni się do zintensyfikowania przekazu, aby ze zwielokrotnioną siłą mógł oddziaływać na potencjalnych odbiorców. Potrzeba zatem zwiększenia zależności między mediami lub też integralności przekazywania informacji. Może się to dokonywać przy realizacji hierarchicznie założonych celów, urzeczywistnianych równolegle na poszczególnych gałęziach, czerpiąc z form centralnych. Niemniej będzie to możliwe za sprawą obecnych w tej przestrzeni ewangelizatorów. Ewangelizacja przez środki społecznego przekazu musi odznaczać się nie tylko wykorzystaniem tychże narzędzi. Dynamizm głoszenia z wykorzystaniem mediów musi być skutkiem osobistego spotkania z Chrystusem ich pracowników, administratorów i użytkowników.

STRESZCZENIE

Środki społecznego przekazu diecezji pelplińskiej jako narzędzie ewangelizacji. Studium z edukacji medialnej

Media są nieodłącznym elementem życia człowieka. Generują one konkretne postawy i zachowania w społeczeństwie oraz wpływają na całokształt życia ludzkiego. Z tego powodu Kościół katolicki w wielu obszarach podejmuje się interpretacji tego zagadnienia. Szczególnie podkreśla rolę mediów dla celów ewangelizacyjnych. W ramach katolickiej nauki społecznej mieści się pojęcie ewangelizacja przez media. Jest ona przecież istotą misji Kościoła. Gdy dokonuje się przy pomocy środków społecznego przekazu, staje się silniejsza oraz ma możliwość dotrzeć do osób, które nie znają jeszcze Jezusa. Kościół od początku swojego istnienia wykorzystywał wszelkie dostępne środki w celu zaproszenia wszystkich do wejścia w komunikację z ludźmi i Bogiem. Tylko w ten sposób człowiek jest w stanie zrozumieć siebie i innych oraz odnaleźć szczęście i sens życia. Zarówno fenomen Kościoła, jak i mediów jest zjawiskiem dynamicznym. Ulegają stałym przemianom. Kościół nieustannie dokonuje autoformacji, media zaś proponują coraz to nowsze rozwiązania technologiczne. Kościół korzystając z mediów na polu ewangelizacyjnym, zaprasza do wejścia w komunie nie tylko w wymiarze wirtualnym. Spotkanie w przestrzeni medialnej i na „cyfrowym kontynencie”, o którym wspominał papież Benedykt XVI, ma prowadzić do wejścia w komunie w świecie realnym. Postulaty dotyczące tych kwestii permanentnie są wyrażane w kształtującej się doktrynie Kościoła, toteż badanie roli mediów w ramach ewangelizacji diecezji pelplińskiej jest zagadnieniem bardzo aktualnym. Taki też jest tytuł niniejszej dysertacji *Środki społecznego przekazu diecezji pelplińskiej jako narzędzie ewangelizacji. Studium edukacji medialnej*. Celem rozprawy stała się analiza form ewangelizacji stosowanych w Kościele pelplińskim, który został utworzony w 1992 roku. Ukazano, w jakim stopniu i z jakim natężeniem na poszczególnych szczeblach diecezji pelplińskiej: diecezjalnym, dekanalnych i parafialnych jest realizowana misja ewangelizacyjna przy użyciu środków społecznego przekazu. Temat dysertacji wymagał wykorzystania wiedzy z zakresu teologii oraz mediów. Studium teologiczno-medialne pozwoliło połączyć dwa zakresy naukowe. Materiał źródłowy pracy obejmuje literaturę oraz wszelkie formy aktywności medialnej prowadzone przez diecezję pelplińską w celu ewangelizacyjnym. Przedmiotem analizy są treści publikowane w ramach prowadzonych przez diecezję instytucji, nauczanie

papieży oraz delegowanych przez nich instytucji. Szczególnie cenne są dokumenty dotyczące ewangelizacji oraz wykorzystywanych w tym celu mediów. Praca składa się z trzech rozdziałów odpowiadających problemowi badawczemu wskazanemu w tytule. Pierwszy rozdział jest zatytułowany *Podstawy teologiczno-moralne ewangelizacji*. Kościół pragnie nieść światu to radosne Orędzie Zbawcze, wykorzystując do tego środki społecznego przekazu. Istotnym elementem tej refleksji stał się wymiar aksjologiczny mediów. Ich dostępność i powszechność stanowi istotny warunek prowadzenia misji Kościoła. Drugi rozdział jest zatytułowany *Centralne formy społecznego przekazu ewangelizacji diecezji pelplińskiej*. Jego przedmiot dotyczy regulacji funkcjonowania środków społecznego przekazu w ramach diecezji pelplińskiej, a także sposobu ich wykorzystania w zakresie ewangelizacji. Zaangażowanie Kościoła partykularnego w przekaz medialny jest jego odpowiedzią na potrzebę ewangelizacji. Badania zawartości publikowanych treści oraz sposób użycia mediów w diecezji pelplińskiej określają faktyczne zaangażowanie i realizację tejże misji wyznaczonej przez Kościół powszechny. Trzeci rozdział nosi tytuł *Środki społecznego przekazu wykorzystywane w parafiach diecezji pelplińskiej w ramach ewangelizacji*. W tej części przedstawione zostały badania ukazujące możliwości ewangelizacyjne przy użyciu dostępnych środków komunikowania. Mają one istotny wpływ na kształtowanie mniejszych wspólnot – parafii. Ewangelizacja dokonuje się w wymiarze budowania światopoglądu chrześcijańskiego oraz kształtowania postaw społeczno-religijnych. Posługujący się tymi mediami starają się wypełniać założenia katolickiej nauki społecznej. Stanowią one potencjał, który należy zagospodarować, gdyż w wielu miejscach są jeszcze niewykorzystywane dla ewangelizowania społeczności wiernych diecezji pelplińskiej.

Słowa kluczowe: ewangelizacja, misja Kościoła, diecezja pelplińska, środki społecznego przekazu, media, nowe media, social media, Kościół a media.

ABSTRACT

Means of Social Communication of the Diocese of Pelplin as an Instrument of Evangelization. A Study in Media Education

Media are an integral part of human life. They generate specific attitudes and behaviors in society and affect the whole of human life. For this reason, the Catholic Church in many areas undertakes to interpret this issue. It especially emphasizes the role of the media for evangelization purposes. Within the Catholic social teaching there is a concept of evangelization through the media. Evangelization is the essence of the Church's mission. When done through the means of social communication, it becomes stronger and has the ability to reach people who do not yet know Jesus. From the beginning of its existence, the Church has used all available means to invite everyone to enter into communication with people and God. Only in this way is a person able to understand himself and others and find happiness and meaning in life. Both the Church and the media are dynamic phenomena. They undergo constant changes. The Church is constantly self-forming, and the media are proposing newer and newer technological solutions. By using the media in the field of evangelization, the Church invites you to enter into communion not only in the virtual dimension. The meeting in the media space and on *the digital continent* mentioned by Pope Benedict XVI is intended to lead to communion in the real world. The postulates regarding these issues are constantly expressed in the emerging doctrine of the Church, so the study of the role of the media in the evangelization of the Diocese of Pelplin is a very current issue. It is also the title of this dissertation: *Means of Social Communication of the Diocese of Pelplin as an Instrument of Evangelization. A Study in Media Education*. The aim of the dissertation was to analyze the forms of evangelization used in the Church in Pelplin, which was established in 1992. It has been shown to what extent and with what intensity at the various levels of the Diocese of Pelplin: diocesan, deanery and parish, the evangelization mission is carried out using the means of social communication. The subject of the dissertation required the use of knowledge in the field of theology and the media. The theological and media study made it possible to combine two scientific fields. The source material of the dissertation includes literature and all forms of media activity conducted by the Diocese of Pelplin for the purpose of evangelization. The subject of the analysis is the content published within the institutions run by the dioceses and the teaching of popes

and institutions delegated by them. Documents on evangelization and the media used for this purpose are particularly valuable. The work consists of three chapters corresponding to the research topic indicated in the title. The first chapter is entitled *Theological and Moral Foundations of Evangelization*. The Church wants to bring this joyful message of Salvation to the world using the means of social communication. An important element of this reflection has become the axiological dimension of the media. The accessibility and universality of the media is an essential condition for carrying out the Church's mission. The second chapter is entitled *Central Forms of Social Communication of the Evangelization of the Pelplin Diocese*. Its subject concerns the regulation of the functioning of social media within the Diocese of Pelplin, as well as the way they are used in the field of evangelization. The involvement of the particular Church in the media message is its response to the need for evangelization. Research on the published content and the use of the media in the Diocese of Pelplin determine the actual commitment and implementation of this mission set by the universal Church. The third chapter is entitled *Means of Social Communication Used in Parishes of the Pelplin diocese as Part of Evangelization*. This section presents research showing the possibilities of evangelization using the available means of communication. They have a significant impact on the formation of smaller communities - parishes. Evangelization takes place in the dimension of building a Christian worldview and shaping socio-religious attitudes. Those who use these media try to fulfill the assumptions of the Catholic social teaching. They constitute a potential that should be developed, because in many places they are not yet used for evangelizing the community of the faithful of the Diocese of Pelplin.

Keywords: evangelization, mission of the Church, Diocese of Pelplin, means of social communications, media, new media, social media, Church and media.

ANEKS 2

